Cat. 5 (1ª)
Cat 6 (2ª)
Cat 229 (3ª)

Incipit preclarum opus Alberti magni de predicabilibus et predicamentis·

E logica intendentibus
primum cõsiderandum
est qualis scientia sit logi
ca. et an sit aliqua pars
philosophie. Et ad quid
necessaria. Et cuius uti-
litatis. deĩ autẽ de quo
est et que diuisio ipsius. ut habitis omnib⁹
partibus ipsius sciatur quando est perfec-
te uel imperfecte tradita uel descripta. Cir
ca oĩa enim hec diuersa dicere uident an-
tiqui. Quidaȝ enim antiquoꝝ logicaȝ nullã
esse scientiaȝ cõtenderũt: dicẽtes nõ posse eẽ
sciẽtiam id qđ ẽ omnis scientie siue doctrie
modus. Modus autẽ oĩs doctrine logica
est eo ꝙ aliquo genere ꝑsuasionis utit oĩs
qui docet. uel astruere conat aliquid. oĩs
autẽ ꝑsuasio per sermonẽ logica est siue silo
gismo siue entimemate siue inductione siue
exemplo utat qui docet uel persuadȝ. Mo
dus igit omnis doctrine logica ẽ. Et sic oĩs
doctrine modus est scientia logica. Nulla
igit est doctrina specialis que logica sit di
cenda ꝓpꝑ ꝙ et Aristotiles i quarto p̃me phi
losophie sue. et simil'r Auerois dicunt om
nis scientie modũ esse ipam scientiã que est
et vocat logica: Et ꝙ nõ simul adisci potest
scientia et scientie modus. ȝ oportet prius
discere modũ: Et deĩde per modũ iam ꝑ
fecte apprehensum adiscere tentare scienti
am: Sed nõ satis consideraueruñt ꝙ quam
uis scientie sint multe. ⁊ quelibet specialem
habeat modũ qui differt a mõ alterius. si
cut ⁊ una queqȝ scientia differt ab altera. ẽ
tamẽ unus cõmunis modus sciẽtie ꝑ quod
daȝ cõe qđ est in omni sciẽtia. Et hoc est qđ
per inuestigationem rõnis ex cognito deue
nit ad cognitionẽ incogniti. hoc enĩ fit i oĩ
scientia quocũqȝ modo dicta siue sit demõ
stratiua siue nõ demõstratiua. Et gratia il
lius cõis est in omni sciẽtia. modus unus
cõmunis est oĩs scientie. Et hic modus ẽ ꝑ
actũ rõnis q rõcinatio siue argumẽtatio ẽ
de cognitis ꝑe cogniti ꝑcedẽs i sciẽtiaȝ ei⁹ qđ
erat incognitũ. Secundũ ꝙ ysaac i libro de
diffinitionibus rationẽ diffinẽs dicit ꝙ rõ
est aĩe intellectualis virtus faciens currere
cãm in causatũ. Causaȝ generalit̃ vocãs et
large omne qđ secundũ intellectũ simplici
ter uel quo ad nos antecedit ut cognitũ. ꝑ
cuius cognitionẽ ductu rõnis deuenit i no
ticiã icogniti. Hic autẽ modus cõmunis cõis
sit per hoc ꝙ ponit i qualibet sciẽtia. tamẽ
secũdum se ꝯsideratus ⁊ nõ iunctus sciẽtijs
est quoddaȝ ꝑ se distinctum ab oĩbus alijs.

Et hoc modo consideratus hic modus põt
esse sbm sciẽtie. et sciẽtia specialis de ipso est
in qua tamẽ scientia eundem modũ obser-ua
ri necesse est. qȝ scientia talis modi non nisi
modo logico doceri põt: ut enim dicit Aui-
cena modus hic oĩbus hoĩbus ꝑ hoc ꝙ itel
lectuales sunt quodam modo ꝑ naturã in
dictus est. Sȝ imꝑfectus est q i natura ẽ. ꝑ
ficit autẽ ꝑ artem adhibitã: idẽ enĩ ꝙ i na
tura est seminariũ ⁊ iperfectũ est. ⁊ quaŝi in
potentia existẽs. Et hoc. n. ꝙ hõ intellectu
alis est et itelligentie stramentũ i quo sternũ
nunt forme itellectuales in actu luminis i
telligentie. et ꝑ itellectũ cõpositiuus est uni
us forme cũ alia. ꝑ cõpositionẽ uel diuisio
nem fit hõ admiratiuus eorũ q̃ cõprehen
dit accipiendo ꝑ sensum et itellectũ uel per
intellectũ solũ: per hoc autem ꝙ admirati
uus est suspendit ad iquisitionẽ. ⁊ per iquĩ
sitionem cõperat unũ alteri. ꝑ comperatio
nem autẽ uniuscũ altero ab eo qđ est notũ
deducit ad ignoti noticiã. Et sic hic logice
modus a natura quidem icipit ꝑficit aũt
arte. et usu ⁊ exercitio recipit perfectionẽ
sicut et uictorinus optime dicit ꝙ natura
facit habilem. Ars facilem. usus autẽ po
tentẽ. sic enim natura ꝑfecte sunt oẽs artes
⁊ omnes sciẽtie. Et hinc est ꝙ ars naturam
imitat. ⁊ sicut dicit homerus quidã per so
lã naturã i talibus sunt ꝑfecti ⁊ boni. Quidã
autẽ nõ per naturã. ȝ qȝ doctores taliũ ani
mo ponũt. ⁊ illi boni efficiunt talia i animo
ponẽtes per ꝯprehẽsionẽ principiorum ar-
tis ⁊ sciẽtie. Quidã uero taȝ erronei sunt ꝙ
nihil taliũ in se habẽt nec ab alijs suscipere
possunt. quos homerus ad usũ ⁊ bonũ co
gnoscẽduȝ reputat inutiles. Patet igitur ꝙ
logica una est specialiũ sciẽtiarũ sicut in fa-
brili iq̃ specialis ẽ ars fabricãdi malleũ. cu
ius tñ usus oĩbus adhibet que arte fabrili
fabricant. inuestigatio enim sine rõ inuesti-
gãs ignotũ per notũ speciale quoddã est qđ
passiones habȝ ⁊ differẽtias ⁊ partes ⁊ pri
cipia que dũ de ipso ꝓbant ars. ⁊ sciẽtia ef-
ficit specialis. cuius usus postea oĩbus adhi
bet sciẽtijs. sic igit patet ꝙ logica generalit
dicta. scientia est specialis. de qua nunc est
tractandum.

Nunc autẽ sciẽtiam qui modus est
omnis phie. Quidã nullã partem
esse phie contendunt dicentes non
nisi tres esse partes phie. s. phisicam mathe
maticã siue disciplinalẽ ⁊ methaphisicã si
ue diuinã. Cũ enim diffinicio dicẽs quid ⁊
ꝓpꝫ qđ mediũ sit i sciã. ⁊ diffinitio nõ possit
variari nisi tripliciter. s. ꝙ aut ꝯcipiat ma
teriã sensibilẽ que cũ motu est ⁊ mutatione
Aut ꝯcipiat materiã itelligibilẽ cuius essen

tia nō est cū motu ꝛ mutatiōe secūduz rōnē quāuis secundū esse sit i materia que est cū mutatione ꝛ motu. sicut ē magnitudo ꝛ numerus. Aut nec secundū essentiā nec secūdū esse ꝑcipiat materiā sensibilē. videt ꝙ phia nō habeat nisi tres ꝑtes essentiales sicut et Aristotiles i sexto prime phie dicere videt ꝑ quod nō nulli logicā scientiam siue rationalē nullā ꝑtem dicūt esse phie. Addūt etiā ad sue assertionis confirmationē ꝙ nullius rei modus cū re eius modus ē venit i generis sui diuisionē. Constat autē ꝙ logica generaliter dicta modus phie est. Nō ergo uenire videt ad phie diuisionē nec videt i aliqua ꝑte huius generis ꝙ est phia contineri. Hāc autē opinionē alij quidā impugnant et dicūt phie generalis esse intētionem i omnē omniū quocūqz modo entiuz cōprehendere veritatē quātum hōi possibile est cōprehendere eā secundū rationē ꝛ intellectū. Ea autē que sunt dicunt esse aut ab opere nostro siue a voluntate siue ēt ab intellectu scientiam querēte. Aut a natura generalit dicta que ab opere nostro causari nō pōt: Et cū ea que a natura nostre sunt cāe scientie ꝛ non nos sumus cā ipsoꝝ nō potest de illis esse scientia pratica. Relinquit ergo ꝙ de talibus apud nos nō est nisi sciētia cōtēplatiua que lumine intelligētie perficit. Eoꝝ autez quoꝝ nos sumus causa ꝑ voluntatē nō potest esse apud nos sciētia speculatiua sed tantum pratica. Eadē enim sunt i qualibet scibili pricipia ꝛ cause ꝛ elemēta cognoscēdi que sunt principia essendi qz aliter scieret ꝙ id ꝙ scitur a nobis nō scit secundū id ꝙ est. sed potius sciret secundū id ꝙ nō est. Et sic falso modo sciret oē ꝙ scit ꝙ absurdū ē. Relinquit igitur ꝙ de entibus a natura causatis nō potest ē sciētia per ea que sunt a nobis sed potius scientia eoꝝ habetur ex principijs causātib' essentiam ꝛ esse eorum i natura que nō nisi per contēplationez sunt in nobis. Eoꝝ autē que sunt a nobis nō potest esse scientia vera apud nos. nisi per ea principia que sunt i nobis. per que nos sumus cā eorum que a nobis sunt. cuius finis nō est vꝫ: sed bonuz ꝙ nobis bonū est. Similiter igit alicuius phie erit intentio comprehēdere veritatez eius ꝙ in nobis est. secundū rationē qua nitit comprehēdere veritatem eius ꝙ rationis ductu ius est in omnē cognitionē omnium eorū quoꝝ cognitio fit in nobis ꝑ ea que cognita sūt apud nos. ex quibus nos proficimus ad scientiaz incognitoꝝ. Erit igitur de intētione phie ēt logica scientia que est rationalis. Adhuc āt huius signum dicunt ꝙ apud peripateticos phia in tres partes prima diuisione diuisa est in phicam. s. generaliter dictam. ꝛ ethicā generaliter dictā. ꝛ rationalem sīl: acceptā Dico autē phicam generaliter dictam que comprehēdit ꝛ naturalem ꝛ disciplinalem ꝛ diuinā. Ethicā autē generalē que in se cōtinet ꝛ monosticā ꝛ yconomicā ꝛ ciuilē. Rationalē autē generalē que comprehēdit omnē modū deueniendi de noto ad ignotū quocunqz modo. ꝙ per multa genera ꝓbationū fit ꝛ in sequētibus ostendetur. manifestum ē igitur ꝙ logica aliqua pars est phie. Adhuc autem si aliquid est de intentione phie tūc hoc maxime de intentione philosofie erit sine quo nullus i phia in aliquam deuenire potest cognitionē. Ignorās autem logicam nullus ignoti ꝑfectā potest acquirere cognitionē. eo ꝙ ignorat modū per quē deuenire oportet de noto ad ignoti noticiā. videt ergo logicam precipue esse de intentione phie. Hāc autem contētionez Auicena ꝛ Alfarabius dicūt esse friuolam ꝛ i(n)fructuosā: friuolam quidem quia in contradicendo sibi i(n)tentionē ad idē eodē modo dictum nō referunt. Dicētes enim logicā phie partem nō esse realem ꝛ cōtemplatiuā phiam vocāt. Contradicētes autē his ꝛ dicētes logicam partem phie esse. omnem cōprehēsionē veritatis qualitercūqz existētis siue i se siue in nobis cognoscētibus uel operātibus vocant phiaz ꝛ sic friuole contēdunt nō ad idē suam referentes intētionē. Infructuosa ēt huiusmodi cōtentio qz de ꝓposita nihil declarat i(n)tentione ꝛ sic nihil ꝓdest ad ꝓpositū. Est igit logica vna ꝑtium phie generaliter dicte. que omnis admirabilis i(n)tendit cōprehēdere veritatē secundū modū secūdū quē possibile ē cōprehēdere eā ex ꝓprijs principijs eius ꝙ admirat. Hoc enim variat secundū vniuscuiusqz sciētie ꝓprietatē. sicut enim i phia reali secūdum diuersitatē diffinitionis que mediū i demonstratione ē variat phia. sic in logicis siue rationalibus secundū variationes ratiocinationis variat scientia hoc est sciendi modus. Si enim ratio procedit ex signis facientibus presūptionē erit logice generalis ꝑs vna que rethorica vocat. Si autē ꝓcedit ex fictibus facientibus delectationem uel abhominationē erit al(i)a pars logice que vocatur poesis uel poetica. Si autē ꝓcedit ex ꝓbabilibus cōibus que i pluribus i(n)ueniuntur erit ꝑs alia que vocatur dialetica. Si autē ꝓcedit ex causis essentialibus ꝛ ꝓprijs erit alia pars que vocatur demōstratiua. Si ex his que videntur ꝛ nō sunt erit pars alia que vocatur sophistica. Si autez ex cautelis ꝓuocātibus respōdentez doceat ꝓcedere. erit alia ꝑs logice generalis q̄ vocat tētatiua: ꝛ sic facile ē de oībus alijs i(n)telligere. Hoꝝ aūt q̄ dicta sūt rōnem ponit

Auicena dicēs res omnes tripliciter eē ac-
cipiēdas.s.ꝙ primo accipiant in existentie
sue principijs. Secūdo in esse qđ habent in
singularibus ꝓprijs. Tertio autē secūdū ꝙ
accepte sunt ī intellectu. Multa enim scđz
existētie sue pricipia seperata sunt a motu ꝛ
a materia.que tū secundū esse sunt vel pos-
sunt esse in motu ꝛ materia.sicut substantia
vnitas.idēptitas.multitudo.ꝛ diuersitas.ꝛ
alia huiusmodi.que quidē ī existētie sue pri
cipijs ingenerabilia ꝛ incorruptibilia sunt.
Et hoc mō secundū platonē sunt rerū prici
pia formalia.ꝓp quod ingenerabilia ꝛ icor
ruptibilia talia plato eē dicit. Et si talia di
cant generari vel corrūpi hoc nō erit nisi se
cundū accidēs hoc est secūdum esse ꝙ habēt
igenerans ꝛ corruptis. Acceptio autē rei se
cundū esse qđ habet in suppositis erit secun
dū existētiaz illoꝝ suppositoꝝ. Et secūdum
diffinitionē quā habere possunt secundū eē
qđ habēt in illis. Acceptio autē rerū secun
dum ꝙ sunt ī intellectu est secundū cogniti
onē quā habēt nō secundū ꝙ in se sunt.sz se-
cundū ꝙ accepte sunt p intellectū.Et scđm
omnes istos tres modos sunt ei cōsequētia
accidētia.que vocant ꝓprie passiones ipsi⁹
Et sic quolibet istoꝝ modoꝝ trium phia de
ipsis itendit acquirere vitatē.Et hoc ē per
ductū rōnis aliquē qui ad logicā pertinet.
Res eniz ꝓut hūt eē in aīa accidētia habēt
ꝓpria sicut aliquid eē notū apud hominez ꝛ
aliquid esse ignotū: ꝛ cū ꝯperata ad inuicē in
aliquo se coniūgant erit via rōnis ꝓceden-
do de noto ad ignotū p comperationē noti
ad ignotū secundū conuenientiā uel differē
tiam noti ad ignotū. Ex quo comprehēdit
ꝙ vnū componit cū alio ꝛ pdicat de illo.
vel vnū diuidit ab alio. ꝛ remouet ab ipso
secundū eniz hūc modū deuenit de vno in
alterū.hoc igit modo logica ē de intentiōe
phie generalis.

Uinme autē necessaria ꝛ vtilis ē
logicalis phia. ex quo enim logica
docet qualiter ignotū fiat notum.
patet ꝙ ī nulla phia aliqđ notū fieri potest
nisi p logice doctrine facultatē.Est eniz ut
dicit boetius ī topicis rō disserendi. hoc est
docēs qualiter de quolibet disserēdū ē.que
in duas.ut dicit distribuitur ptes.s.scientiā
inueniēdi quā topicā greci vocauerūt.ꝛ sciē
tiam iudicādi quā greci analeticā .latini au
tem resolutoriā nūcupauerūt.Constat autē
ꝙ sine disser tione ꝛ inquisitione nō venitur
de noto ad ignotū.que dissertio nō est nisi i
quisitio disserens qualiter notū comperat
ad ignotū ꝛ qualiter se habz ad illud ut cau
sa uel principiū uel signū ul' coniectura ad il
lud. vel contrario modo ut repugnās ad ip

sum sine quo in nulla sciētia aliquid sciri po
test. Quo ad hoc ergo ꝙ sciētia ē docēs dis-
serere de oī re nō tm̄ est vtilis ī se.sed etiam
necessaria est ad omne qđ scire intēdim⁹.ꝓp
ꝙ Aristotil' frequēter dicit ī diuersis libris
suis ꝙ cā erroris antiquoꝝ fuit qꝛ sciētiā lo
gicā nō inuenerūt siue habuerūt. Docet eniz
logica pricipia qualiter hoc ꝛ quibus princi
pijs ꝛ quibus argumētis de quolibet scibi
li disserēdum ē.qui modus nisi sciat scibile
īueniri nō pōt.qꝛ is qui querit modū inuenit
disciētiam scibilis cl'uis nō habet ꝓp quid.
Etiam Aristotiles dicit qđ modus sciendi
aīt scientiā quālibz discendus est ut p illum
modū sciētia cuiuslibz scibilis inueniat. Cuz
enim scia habitus sit ꝯclusionis oz ꝙ ꝯclud
re sciat ille qui sciam accipit. Nō autē ꝯclu
dere scit qui nescit quid ꝯcludere debeat. ꝛ
cū nihil ꝯcludi debeat nisi questio.oz ꝙ sciat
quid ꝛ qualiter querendū est id ꝙ ꝯcludi in
tendit. Adhuc cōcluder se nesci qui nescit
ex quibus ꝛ qualibus ꝛ qua ꝯclusione cōclu
dēdum est. Hec autē oīa nulla docet philo-
sophia nisi tantū logica.Nō ergo tm̄ vtilis
est ꝛ adminiculās ad omnes sciēnas.sed ēt
necessaria.ꝓp qđ nesciētes logicā etiā id ꝙ
scire vident nesciūt se scir: qꝛ nesciūt q̄lr vnū
ꝓ qz sciri oz ꝛ q̄lr ꝓbādū ul' iprobādū ē. Ad
huc aūt tales iscītus suis nūllā habent pote
statez dū nesciunt ꝓpter quid sciūs suis as
sentiunt.nec qualiter ꝯtradicentib⁹ respon
deri debeāt. Hoc autē scit logicus si perfec
te sciam disserendi de quolibet sit adeptus
Adhuc aūt nesciens logicā ꝛ si scire aliquid
videat nescit tamen sicut iam supra dixim⁹
cū rationez sui sciti nesciat. ꝛ se habet ad sci
tum ꝛ ad actū sciendi sicut ignis ad ꝯburēt
p gnū. Et iō scitus est ut in pria philosophia
docet Aristotiles posse docere. docere autē
nō pōt qui rationē sciti nescit exponere: Ne
scit autem exponere sui sciti rationē qui cās
ꝛ principia logice nō nouit. Erit igitur talis
etiā in his qui scire vident sicut ydiota se
habet ad hītez litterā.talis ēt neqz suū ne
qz alterius deprehēdit errorē.qꝛ nō habet
habitum p quem diiudicet vtrū recte sciat
qđ scit vel non recte. Adhuc autem p hoc
ꝙ inueniendi quodlibet scituz scientia est.p
habitudines vnius ad alterum.que topice
siue locales vocātur quibus itellectus vni⁹
vel opinio uel fides uel existimatio uel suspi
tio locatur in alio qđ iam intus habetur i aī
mo querentis.sine logica nec ad inquirendū
neqz ad inueniendum aliquid procedi po-
test.nec etiam quando quesitum inuenitur
sciri potest an inuentum uel non inuentuz sit.
Manifestum est igi ur ꝙ etiam quo ad hoc
logica nō tantum vtilis est sed necessaria et

est ad omnez phiam. Adhuc autē etiā per hoc ꝙ iudicādi sciētia est q₂ id ꝙ inuētum ē diiudicat an recte per sua pricipia scitū sit necessaria ad omnē phiam est logice sciētia. Hoc autē docet logica dupliciter. soluere docens scitū in pricipia. s. consequētie que sunt in figuris ⁊ modis ꝯsequētiaruz sillogistica rum. Et soluēdo i principia realia eius qđ sequit̄ sicut in cās imediatas ⁊ essentiales. ⁊ cōuertibiles cū eo ꝙ scitū est per cōclusio nem. quo iudicio oē qđ scitur quasi pondera tur ad equilibrā rōnis. reducēs omne qđ in omnib⁹ phisicis querit̄ ad sciēdum: Est aūt nō tātum necessaria. sed etiā vtilis hec sciē tia sicut bonū est felicitas hominis. secūdū optime ptis anime hominis perfectissimuz actū. hoc est scđm intellectū contēplatiuum nec contēplari poterit intellectus nisi noue rit cōtemplationis principia ⁊ sciat inuenire quid querit contemplari ⁊ diiudicare id ip sum qđ iam cōtemplat̄ inuētum: patet con clusio. ꝙ pre omnibus vtilis est ad felicita tē hec scientia sine qua nō attingit̄ felicitatis actus ⁊ per quā ipse felix actū nō ipedite re cipit operationis. Hec enim sciētia a santa sijs que videut̄ ⁊ non sunt liberat. errores dānat. ⁊ ostēdit falsitates ⁊ lumē dat recte cōtēplatiois i oib⁹ pre oibus igit̄ ꝯsiderāda est hec scientia.

Cum autē logica sit sciētia contem platiua docēs qualit̄ et per que de uenit̄ p notū ad ignoti noticiaz. oz necessario ꝙ logica sit de huiusmōi rationa istrumēto p quod acquirit̄ p notū ignoti sci entia i omni eo quod de ignoto notū efficit. Hoc autē est argumētatio scđm ꝙ argumē tatio est ratiocinatio mētem arguens ⁊ con ducens per habitudinem noti ad ignotum. de ignoti sciētia. Inter species autem argu mentationis precipua est sillogismus. ppter qđ quidā dixerunt ꝙ logica tota est de sillō ⁊ partib⁹ silli. nō determinātes commune sbm logice secūdum id ꝙ est subiectū princi pale. nō enim de omnibus fides esse pote rit per sillz. pp hoc quod discur sus sillogisti cus nō est nisi ab vli vl₂ accepto. qđ in mul tis sciētijs esse nō poterit ut i rethoricis. pp ꝙ in illis precipue locales hitudines atten dunt̄. a quibus per entimemata ꝯcludit̄ id qđ quesitū est. Cū igitur logica ut dicit Ari stotiles det oi scientie modū differēdi ⁊ inue niēdi ⁊ diiudicādi qđ quesitū est. oportet qđ de tali sit ut de subiecto ꝙ oibus in omni eq liter applicabile est. Sunt autē adhuc que dam i quibus singularibus querimus inue nire ꝙ ignotū est. sicut i experimētalibus in quibus vtimur uel sillogismo uel inductiōe ad vniuersale accipiendū. ⁊ non possumus

vti sillō perfecto. pp qđ sillogismus cōe sub iectū logice esse nō pōt ppter hoc ēt in logi cis que ab antiquis scripte sunt nō soluz do cetur quid sillogismus ⁊ qualiter ⁊ ex quib⁹ sit sed hic etiā docet̄ quid argumētatio et q̄ partes ⁊ species eius. Sūt tamen qui logi cam interpetrant̄ idē ꝙ sermocionale. dicē tes logicam generalem idem eē ꝙ sermoci onalem sciētiam sub qua dicunt contineri. gramaticam poeticam. et rethoricam. ⁊ eā quam vocant dialeticam. ⁊ id dicunt logice generalis subiectū esse sermonem ꝓut est d̄ signatiuus rerū que significant̄ per ipsum. Quā opinionez ipugnat Auicenna in primo logice sue dicens ꝙ sermo de se nihil signi ficat. si enim aliquid de se significat et semp ⁊ apud omnes illud significaret ꝙ falsum ē. significationem ergo accipit a placito istitu entis nō ergo significat nisi secundū ꝙ conce ptus est in itellectu istituentis. tali autez ser mone secundū ꝙ sit significatiuus est ꝯcep ti vtit̄ homo ad se ipsum ⁊ ad altū. pp qđ di cit damascenus ꝙ in duo diuidit̄. s. i encor dialē hoc est sermonem iterius i mente dispo situ ⁊ in eū qui ex signis qui angelus itelligē do est sui cordis nūtius. qui ꝯceptus cordis nūtiat ad alterū. pp qđ logicus ⁊ ad se. ⁊ ad alterū vtit̄ sermone per accidens et per se q₂ sine sermone designatiuo procedere non potest ad noticiam eius ꝙ ignotū est. Racio cinatione autē vtit̄ per se ad noticiam faciē dam eius ꝙ declaratū est. ppter qđ cū logi ci intētio sit docere ea per que per se venit̄ i noticiā ignoti per id qđ notum est logici sub iectū est argumētatio q₂ per argumentatio nem efficit̄ id ꝙ intenditur: Adhuc sermo in complexus q̄uis designet aliquid apud intellectū simplicem. tamen fidem nō facit an aliquid sit uel nō sit. q₂ non aliquid esse significat uel nō esse. Non autem venit̄ ad noticiā ignoti nisi per aliquid. qđ de ignoto fidē facit ꝙ ita sit uel non sit. Sermo igitur icōplexus nō potest esse instrumētum per quod de ignoto intellectus ad noticiam de ducat̄ qđ principaliter itēdit logicus. Ser mo igit̄ icomplexus nō assumitur a logico nisi per accidens inquantum est pars ser monis complexi qui est intellectus composi ti designatiuus. Amplius sermo comple xus in eo ꝙ complexus est nec significat esse vel non esse. si enim hoc esset omnis sermo complexus rem esse uel non esse significaret Et sic oratio deprecatiua uel optatiua vel subiunctiua rem esse uel non esse significaret ꝙ est falsum. Sermo ergo complexus per hoc ꝙ enuntiatiuus est rem esse uel non esse significat. per hoc autem ꝙ rem esse uel nō esse significat nō habet arguere ⁊ fidē facer

de enūciato. per hoc igit̄ ꝙ enūciatiuus est
nō est instrumētuꝫ per quod logicus consequ
tur id quod itendit. fidē autem facit per hoc
ꝙ ad formā argumēti collectiuus est. Argu
mētatio igit̄ logici instrumētum est. logica
autē generalis ꝛ docens de hoc est ut de su
iecto. per qđ vtēs logicus in sciētiam venit
ignoti per notuꝫ. Argumentatio igit̄ logici
docētis logice ꝓprium subiectū est. Et hec
est triū pħoꝝ sententia Auicene. s. alfarabij ꝛ
algazelis. vtunt̄ tamē sermone oēs sermoci
onales scientie gramatica. s. poetica retho-
rica. ꝛ ea que vocat̄ logica. grāmatica ꝓut
modis īflexionū ꝛ ꝯstructionē. itellectuū sim
plicis ꝛ cōpositi complexe designatiuus exi
stit simplicit̄ absqꝫ eo ꝙ sciat de significato
vtrum sit uel nō sit. Poetica autē utit̄ eo ꝓ
ut modulus ꝓnūciatus delectatione uel ab
hominatione. prouocat audiētem ad aliqđ
faciēdum uel fugiendum. ꝓꝑ quod ex vari
ia compositia ꝛ secundum methalogiā siue
fabulam fingit tētās mendacia que prouo
cent audientes. Rethorica autem sermone
vtitur prout est designatiuus eius per quod
persuadere intēdit. Solus autē logicus ser
mone vntur prout est pars instrumēti per
quod solum fides fit de icognito. cū noticia
ipsius ex noto arguit̄ per complexionem ar
gumēti. ꝓpter alterū ergo sermone vtitur.
ꝛ non ꝓpter se ipsū. huius autē ꝓbatio est ꝙ
notū per quod ignoti scientia accipit̄ dupli
ter consideratur. s. prout est res extra aīaꝫ
noscētis accepta. ꝛ prout est notio quedam ī
anima noscētis. Nō autē facit noticiā igno
ti prout est res extra animā noscentis accep
ta. sed potius prout est notio rei in anima no
scētis existēs. sic enim significatiua est ꝛ illa
tiua eius quod ignotum est. quod ignotum
ipsi aliquo modo percipit itellectus perfec
ta comprēsiōe. Hoc ergo modo voces signi
ficatiuas rerū considerat logicus ꝛ non alit̄
Dico autem perfecta comprehēsione: quia
sunt forte quedā adeo perspicaces ꝙ ex intel
lectu vnius vocis complexe statim de igno
to fidē concipiūt. sed hoc est imperfectum.
ꝛ non generale. Et ideo nō sufficit sed opus
est argumētatione perfecte hoc faciēte. Si
quis autē querit vnde efficiat̄ notum id ex
quo ignoti accipit̄ sciētia ꝛ fides. hoc nihil ē
querere qꝛ quolibet aliquid per se notum
est homini ꝛ nature insitū. per quod ignoti
potest accipere sciētiam. Aliter enīꝫ homo
nullius esset perceptibilis sciētie uel discipli
ne sicut nec brutū animal. si prima cognoscē
di principia per se ipsa nō in essent homini.
De argumētatione igit̄ uel sillogismo ē to
ta logica vt de subiecto ꝺ alijs autē vocibꝰ
icomplexis est ꝓpriis.

d Juisio autē logice ꝛ que sunt partes
ipsius ut dicūt Auicena ꝛ Alfara
bius accipiēda sūt ex itētione ipsius
Dicit vero iam ante dictū est. logica inten
dit docere principia per que per idqđ notū
est deuenire potest ī cognitionē ignoti. Est
autem ignotum aut icomplexum de quo q̄
ritur quid sit. aut complexum de quo queri
tur an veruꝫ uel falsum sit. Sciri autē non
potest icomplexū de quo querit̄ quid sit nisi
per diffinitionē. Cōplexū autē de quo que-
rit̄ an vꝫm uel falsū sit nō potest sciri nisi per
argumētationem. Iste ergo sunt due ꝑtes
logice. vna quidem ut doceantur principia
per que sciat̄ diffinitio rei ꝛ quiditas. ita ꝙ
per pꝛincipia illa doceatur que sit vera rei
diffinitio ꝛ que nō ꝛ que videat̄ esse ꝛ nō sit
Alia vero ut doceant̄ principia qualiter ꝑ
argumentationem probetur enuntiationis
veritas vel falsitas. Et ut doceatur illius
argumētationis forma. quantum ad figurā
ꝛ modum: ꝛ quietationem seu complexiōeꝫ
ꝛ ut doceatur eiusdem argumētationis ma
teria. Et ut doceatur que videatur esse ar-
gumentatio. ꝛ non sit eo quod apparētiam
aliquam quidem habet. sed verā existēnaꝫ
nō habet. Et ut doceantur cautelle quibus
opponēs uel respondēs per aliquā occasio-
nem impediatur uel cōmoneatur a cōlectu
veritatis. vel ad hoc ꝙ perfecte videat ve
ritatem ꝛ nō diuertat ab ipsa. Sed postre
ma harum partiū uel ab antiquis tradicta
nō est vel ad nos nō peruenit. Hanc etiam
partem dicunt Auicena ꝛ Alfarabius ad
arabes nō peruenisse. Dicit tamē Aristotl
les in plerisqꝫ locis hanc causam erroris fu
isse antiquis quia artem diffiniendi nō ha-
bebant. Nō autem quidam dicūt hanc tra
didisse Aristotilem in sexto topicorum sumo
lum est. ibi enim artem diffiniēdi non tra-
didit. sed docet terminare problema illud
quo queritur quid isti ut diffinitio. Adhuc
autē quidam alij dicant hec pertinere ad ist
thaphisicā ꝛ Aristotilem hec tradidisse ī se-
ptimo ꝛ octauo prime philosophie. sed hoc
absurdum est Aristotiles ibi enim docet q̄
sint diffinientia tam substātia ꝙꝫ accidens
ꝛ que sit diffinitio phīca. ꝛ qualiter diffini-
tio. est vnum. ꝛ non multa. ꝛ talia huiusmo
di. Sed qualiter diffiniendo respondetur
ad questionem qua queritur quid est res ꝑ
essentiam et quiditatem non docet: quia
hoc ad logicam pertinet ꝛ non ad primam
philosophiam. patet igitur ꝙ hec pars non
dum ad nos peruenit. Sunt ꝛ harum par
tium subdiuisiones quas exequitur logica
de quibus in sequentibus erit tractatus.
Quia autem logica omnia cōsiderat prout

sunt l anima sine ĩ intellectu eius qui querit per notũ sibi venire i noncia ʒ ignoti. gratia horum considerat de voce significante ad placitum. ⁊ quid ⁊ qualiter significet: quod antiquiores peripatetici ut dicunt Alfarabius ⁊ Algazel l quinqʒ modis distinxerũt. Primo quidem ⁊ pricipaliter dectio significat id ad ꝙ prima institutione significare ẽ situta ut homo hominẽʒ ⁊ domus domũ ⁊ sic de alijs. Secũdo modo significare dicitur quod ex cõsequenti supponitur in ipla sicut domus significat fundamentuʒ ⁊ parietem. ⁊ quodlibet totum itegrale sic significat suas partes integrales ⁊ pricipales. Tertio modo quando res commutat significationem ipsius. sicut si paries est fundamẽtum esse significat. ⁊ si tectum est fundamẽtum ⁊ parietem esse significat. Quarto quãdo vnum est i itellectu alterius sicut homo significat animal. ⁊ significat rationale. Et ad hũc modũ reducitur ꝙ accidẽs. ⁊ passio significat subiectum sicut simus significat nasum. ⁊ sicut album significat corpus terminatum ⁊ cetera huiusmodi. Quinto sicut oppositio significat oppositionẽ ⁊ oppositũ significat oppositum. sicut disgregatio albi significat aggregationem nigri. ⁊ motus ad cẽtrum frigidi significat motuʒ a centro calidi ⁊ cetera huiusmodi. Et hoc ad logicam pertinet per hoc ꝙ logica est differendi sciẽtia. differi autem non potest ut dicit Aristoteles in quarto prime philosophie nisi decẽ quod nomina aliquid significant eo ꝙ non significant infinita gratia huius etiam considerat de communibus ⁊ vocibus icomplexis. Complexio autem ⁊ icomplexio nõ accidũt rei secundum ꝙ res est. nec etiam voci secũdum ꝙ est vox. sed accidunt voci secunduʒ ꝙ refertur ad intellectum simplicem vel compositum. Simplicem autẽ dico intellectum qui simpliciter vnius rei est vnitivus. Compositum autem dico intellectum qui accipit rem vnam l alia vel ut divisam ab alia. qui intellectus voce incomplexa designari nõ potest. sed potius cõplexa sicut homo est animal. vel homo ambulat. vel homo nõ est lapis ⁊ huiusmodi propter quod diffinientes icomplexum veteres peripatetici. dixerunt ꝙ dictio significativa ad placitum incomplexa est cuius partes nihil significant de intẽtione totius. sicut cum dicimur homo pars ista que est ho. ⁊ pars illa que ẽ mo. nihil significant de hominis itentione. Quod si etiam nomen aliquod rei vni⁹ simplicis sit compositum sicut adeodatus tamen secundum ꝙ vnius simplicis rei nomẽ est. incomplexa dictio est. Et hoc quod dico adeo. Et hoc quod dico datus nihil significant de intentione totius nominati per hoc nomen adeodatus. Complexa autẽ dictio est cuius partes aliquid significãt de intẽtione totius sicut cũ dicimus homo ambulat. ⁊ hec dictio homo. ⁊ hec dictio ambulat aliquid significant de intentione huius cõplexi homo ambulat. Adhuc autem vox scdm ꝙ refertur ad itellectum eius qui querit invenire ignotum per notum habet ꝙ dividitur in commune seu appellativum seu vniversale. ⁊ proprium sive singulare. talium enim nihil accidit ei secũdum ꝙ ad rem designatam refertur. Res enim omnes sunt singulares que cadũt sub sensu ⁊ secundum ꝙ constituuntur a natura. ⁊ commune ꝙ est in eis accipitur ab intellectu. Et ideo dicũt Aristotiles ⁊ Boetius ꝙ vniversale est duʒ intelligitur. singulare vero dum sentitur. Commune tamen quod est in eis est tribus modis. s. ut id quod est actu in pluribus. ut homo ꝙ actu divisibile est in plures. ita ꝙ totum est in singulis per naturam ⁊ rationẽ. Et in id ꝙ actu est in vno aptitudine vero nature potest esse in pluribus sicut hoc commune ꝙ est sol. Et in id ꝙ nec actu est in pluribus nec in aliquo vel vno solo. sed aptitudine non repugnat ⁊ ratione quin possit esse in multis sicut eptagulum si ponim⁹ nihil esse eptagulum secundum actum. tamen secundum aptitudinem esse ⁊ potest esse in multis. Et ut generaliter dicatur omne nomen vel dictio. quod imponitur a forma cõicabili multis sive illa forma sit accidentalis sive substãtialis commune est ⁊ vniversale. sive secundum actum multis communicetur sive non. Proprium autem sive singulare est ꝙ imponitur a forma accidentali significante accidentium collectionem. quam impossibile est invenire nisi in vno solo. ut socracitas vel platonitas. que ex parentibus subiecti ⁊ loco nativitatis. ⁊ alijs huiusmodi nonnisi vni convenire potest. Et impossibile ẽ ut in alio reperiatur ⁊ hoc dupliciter fit vel. s. fit nomine proprio vel nutu demõstrationis ad hoc singulare ut cum dicimus hoc lignũ vel hoc album. hoc enim sic est hoc quod nõ potest eẽ aliud. Adhuc dictio sive vox significativa est articulata. nõ ex hoc quod refertur ad rem designatam. sed ex hoc ꝙ est in itellectu querentis scire ignotum per notuʒ licet etiam quedam ipsius est nomen. quedam autem verbum. pronomen autem sicut ⁊ nomen sive testatur. vice nominis ut supponendo accipitur. et participium cum suppletione verbi substantivi in apponendo vel predicando supplet vicem verbi sicut cum dicit homo est amãs vel homo amat. vel homo fuit amãs. vel homo amavit. vel

homo erit amans. uel homo amabit. Cetere autem partes indeclinabiles sine adiunctis nullum habent intellectum. ut si dicatur homo est in. non intelligitur nisi addatur in quo sit ut in domo. Et similiter cum dicitur. homo est supra. & si dicatur. homo autem. non addatur cui aduersetur coniunctio. uel si dicatur. homo ergo. nisi addatur quid inferatur. Nomen autem ut in sequentibus habebitur significatiuum est ad placitum sine tempore. Verbum autem cum tempore quod ei subiicitur. Idem predicatur uel dicitur. uel negatur uel affirmatur vnt. Adhuc autem uoci significatiue ad placitum secundum q est in intellectu querentis scientiam ignoti. per notum accidunt quinq3. scilicet q sit vniuoca. quedam autem multiuoca: etiam quedam equiuoca. Quedaz uero analoga siue proporcionata. q apud arabes uocatur conuenientia. Vniuoca autem sunt que a tali forma imposita sunt. ad quā omnium participantium eaz est respectus vnus scdm rem & rationem. siue magis et minus. sicut animal participatur a speciebus animalium. et homo participatur ab indiuiduis que sunt sub ipso. Diuersiuoca autem sunt diuersa nomina vnius et eiusdem rei scdm substantiam. eo q instituens nomina illa instituendo diuersis rei proprietatibus sint affectus. ut ensis mucro. spata. gladius: uestis. tunica & huiusmodi. Multiuoca sunt diuersarum rerū diuersa nomina. eo q instituens diuersis diuersarum rerum proprietatibus instituēdo fuit affect⁹. ut equus et asinus. Equiuoca sunt quando vnum nomen diuersis scdm diuersam rationem impositum est: eo q vna aliqua proprietas inuenta in diuersis afficit instituentem. que tamen proprietas non per vnam rationem est in illis ut canis. quod nomen est impositum latrabili & stelle celesti & marino pisci propter vnam proprietatem inuētaz in illis que est omnia hec esse mordacia cum tamen non vna ratiōe in ordacia sint. Analoga autem sunt proporcionaliter dicta. ut arabes dicunt conuenientia. & sūt media inter vniuoca et equiuoca. que sunt imposita diuersis scdm esse et substantiam p respectum ad vnum cui proporcionantur. sicut ens quod dicitur de substātia primo et principaliter. et de accidente secundario. quia est aliquid entis. & quantitas dicit ens quia est mensura entis. et qualitas dicitur ens. quia est dispositio entis. et hoc ut dicit auerois damascenus in logica sua fit tribus modis. scilicet proportiōe ad vnū subiectū. ut ens. et proportione ad vnū efficiens actū ut medicus dicitur uere medicus qui scdz eam que in ipso est medicinā operatur. Et medicus dicitur idiota medicuz per experta uel experimenta mutās in ope medicandi. & non scdm eā que in ipso sit artem medicine. Et medic⁹ dicit instrumentū medicine per quod fit medicatio. ut clistere uel embotum uel aliud huiusmōi. Tertio proportione eiusdem sicut sanū quod principalit consistit in equalitate cōplexionis aialium. & ē in cibo sicut in cōseruante eādem sanitatez. & in urina sicut in indicāte. & in aere uel loco sicut in fouēte. & similiter ē in aliis. Hec autem omnia de logicis extracta sunt. eo q hec cōueniunt uoci significatiue et articulate. scdm q per institutionem afficit intellectuz eius qd per notum certificari querit de ignoto. Volumus eim scdm consuetudinez quā i aliis hēmus oia quantū possumus ponere q ad illuminationē pertinēt doctrine.

Ex his autem que dicta sunt patet q si quis querit scire incomplexuz quod ignotū est per id qd non pōt sibi eē ignotum non potest inuenire notitiā eius nisi p diffinitionē uel aliquid aliud qd diffinitionē imitat incōplexi aliqua declaratiōe. Hui⁹ autē principia et regule sunt quinq3 & quinq3 corruptiones. Primū quidem q oia posita in diffinitione sunt substātialia & substāntialiter in diffinito existētia qr diffinitio dicit id qd oēs fines eētie diffinit. cōiungit et vnit. & explicat que sūt principia diffiniti siue eē diffiniti. s. eētiā potentiā & ultimū actū cōplentē eē diffiniti. sicut dicim⁹ aīal rōnale mortale uolūtarie mobile diffōem eē hois. aīal aūt ēm q in se includit corp⁹ aiatum sensibile et substātiā. ptua potētia ē. i. qua incoatū ē eē hois. Hec autē icoatio p rōnale dterminata ē eētialiter ad actū rōnis. p mortale āt ad speciē ē dterminatū. pcipue scdm stoicos q Kalodemones & Kacodemōes aialia rōnalia corporea aerea: et ista inmortalia eē dicebāt. ut dicūt temesti⁹ et apulegi⁹. Per hoc autez q mobile uolūtarie dicit. seperat ab aliis que apta a natura et fātasia sūt ad motū. Et hoc ē pmū. Scdz āt ē qd aristotiles docet i methaphisicis q ultia dīa sit cū diffinito ɔuertibil q totā diffōez facit eē ɔuertibilē. sicut B ipz qd ē uolūtarie mobile cōuertit cū hoīe bz q uolūtas sonat appetitū q ē i rōne. Tertiū āt q pri⁹ positū i diffōne se hēat ad seqns sicut potētia pplēda ad actū & sicut dtīatū ad dterminās. & sicut distictū ad distiguēs. & sicut aiatū ad sēsibile. & sicut sēsibile ad rōnale & mortale ad rōnale. & sicut mobile uolūtarie ad mortale. ita q i vno motu generatiōis semp posteri⁹ pcedat ex ātecedente. Quartum est q diffiniens primum sit per

se notum apud eū qui querit cognoscere dif
finitū et i substāa et potestate. quia nisi sit
notum in substātia non potest esse principiū
cognitionis ignoti. ꝛ nisi sit notū i potestate
nō potest per diuisionem ipsius uenari dif
finitio eius quod queritur cognosci. Quītū
autem ꝙ diffinitio dicat totū esse diffiniti.
quia aliter non attingeret a fine usqꝫ ad finez
in quiditate ꝛ esse diffiniti. Et sic uerum no
men diffinitiōis non haberetur. Et per hoc
habet diffinitio ꝙ est vnum ꝛ non multa. si
cut motus est vnus ꝛ non multus qui est a
prima potētia per uiam mediā usqꝫ ad ulti
mum actum. Hec igitur diffinitiue conside
rata faciunt talē diffinitionem ꝙ uere ꝛ to
tum certificat diffinitum. Peccata ipsius
sunt ꝛ quinqꝫ bis opposita. quamuis quodli
bet peccatorum sit multis modis sicut ꝛ in
aliis in quib⁹ bonū fit ex vna re ꝛ causa. ma
lum autem omnifariā ꝛ modus infinitus
ut dicit pitagoras. Primum ergo peccatū
est si per accidētale vnum uel per accidēta
lia plura uel omnia. notitia essentialis que
ratur diffiniti. sicut si dicant ꝙ homo ē ani
mal risibile. uel ꝙ sol ē. ut dicit empedocles
res alba calida. Secūdum peccatum est. si
ultima differentia sit non conuertibilis. tūc
ipsa precedētia que in plus sunt per differē
tiam ultimam non determinantur ad eē dif
finiti nisi in pōtentia. nec quiditas ꝛ eē diffi
niti scitur per ea scientia vniuersali. sed i po
tentia non in actu. ꝛ sic nō perfecte scitur es
se diffiniti. Tertium peccatū est. ꝙ si inordi
nate ponātur in diffinitione que ponuntur.
sic enim actus significaretur precedere po
tētiam in eodem. quod nunquā cōtingit in
aliquo esse diffiniti in quo ē potētia et act⁹.
In omnibus enim talibus potentia imme
diate precedit actum. ꝛ ideo per talem dif
finitionem esse sicut est diffiniti nō declara
retur. ꝛ huius exemplum. sicut si dicatur ꝙ
homo est animal rationale sensibile. Quar
tum peccatum est ꝙ primum diffiniens sit
non per se notum in substāna ꝛ potestate. et
hoc cōtingit quatuor modis. quia cum diffi
nitur per id quod est idem. aut eque ignotū
aut per ignotius illo. aut per id qd non po
test esse notum nisi per diffinitū. aut per id
quod per aliud est notū. per id quod est idē
exemplum est. sicut quādo diffinitur tēpus
quod est mensura motus. cū enim dicitur
de tēpore nihil dicitur nisi de mensura mo
t⁹ quia tēpus nihil aliud est nisi mēsura mo
tus. ꝛ qui ignorat tempus. ignorat id quod
est mensura motus. Cum uero diffinitur ꝑ
eque ignotum est sicut cum diffinitur albe
do per id quod est eē contrarium nigredini
Eque enim ignotum est quid sit albedo. et

quid sit eius cōtrariumꝫ scilicet nigredo. Et
sic de diffinitione relatiuorum per se inuicē
sicut inferius in sequentibus erit manifestū.
De illo autem quod est ignotius exemplum
est. sicut qui diffinit ignem dicens ꝙ ignis
est res inter corpora spiritui uel anime simi
lima. diffinit enī ignem per animam. que
ignotior est ꝙ̄ ignis per substānam et diffi
nitionem. De eo quod diffinitur res per id
ꝙ nō potest cognosci nisi per diffinitū. exem
plum est. sicut qui diffinit solem. dicens ꝙ
sol est planeta illuminatione sua faciens di
em. Cum enim dies sit mora luminis solis
super nostrū emisperium. constat ꝙ illumi
natio diei cognoscitur per diffinitum. et sic
circularis erit diffinitio. quod ualde est in
cōueniens. omnia autem cōueniunt i vno.
scilicet ꝙ diffinitur res per id quod per ali
ud debet esse notū. sic enim nunquā stabit:
sed semper diffinitur per aliud. ꝛ ibitur in
infinitum. Quītum peccatū est ꝙ diffinitio
nō dicat totum esse diffiniti. Si enim non
totum diceret ꝛ explicaret. nō diceret quid
est esse diffiniti. et nō certificaret diffinitū.
nisi in parte. Sicut qui diffiniens triāgulū
dicit ꝙ triāgulus est figura trium angulorꝫ
tres angulos habēs equales duob⁹ rectis.
Cum enim nō ponatur in diffinitione ꝙ tri
angulus est figura rectilinea habens tres
angulos equos duobus rectis nō dicitur to
tum esse diffiniti. potest enim esse figura tri
um angulorū habens tres āgulos minores
tribus rectis. si ex arcubus sit composita fi
gura triangula. Alia etiam de causa peccat
dictu diffinitio. quia ponit qd non est essen
tiale diffiniti. hēre enim tres āgulos equos
duobus rectis non est essentiale constituēs
triangulum rectilineū. sed est passio essenti
am diffiniti consequens. Aliud exemplum
eiusdem est conuenientius isto quod dicitur.
ꝙ circulus est figura plana vna linea cōten
ta. hec enim diffinitio non totum dicit esse
diffiniti. quia de eo quod est principiuꝫ for
male circuli. ꝛ ex quo producitur. non facit
mentionem. hoc est de centro. perfecta er
go erit si sic dicatur. circulus est figura pla
na vna linea contenta. in cuius medio pun
ctum est. a quo omnes linee ad circūferen
tiam producte in cōtinuum et directū sunt.
equales. Hec ergo sunt que in diffinitioni
bus sunt attendenda ꝛ cauenda. si per dif
finitionem debeat certificari diffinitum.
Sūt tū alie q̄dā notificatiōes nō ꝓprie dif
finitiōes date aliqū ꝑ materiā aliqū ꝑ effi
ciētē tū assignate. q̄ tn̄ i educāt ad diffiniti
ones que per gen⁹ ꝛ essentiales differētias
date sunt. diffinitiones dici nō possunt sed
qualescumqꝫ notificationes. Reducātur ad

tem hoc modo. ꝙ materia non ut materia
simplex accipitur. sed prout ipsa est prima
potentia ad esse. Sic enim accipitur scd̄m ꝙ
in ipsa ē iam forma essentialis incoata. et in
qua potestate formali sunt incoate cōstituē
tes ⁊ diuidētes differentie. Sicut si dicat͛
ꝙ homo ē cōstitutus ex corpore et anima ra
tionali. tūc .n. corpus non absolutū a forma
sumit͛. s3 poti⁹ vt3 animatū sensibile ꝙ alatū
sēsibile ē. ex cui⁹ potētia ⁊ incoatiōe produci
tur rationale. ⁊ sic reddit ad illa3 diffinitio
nem que ē ex genere et differentia. quia cor
pus animatū sensibile est animal et anima
tum anima rationali ē rationale. Que aūt
per efficiētem datur. ut si dicatur ꝙ homo
ē quod generatur ab homine. tūc enim effi
agens nō sumitur ut efficiens tātum. sed ut
agens scd̄m forma3 ⁊ vniuoce. vniuoce au
tem agēs dat formam scd̄m ꝙ de potentia
formali exit ad actum. vnde generatu3 ab
homine non est viuum ⁊ animal simul. nec
animal ⁊ homo simul scd̄m actum. sed pri
mo viuum in actu. ⁊ potentia sensibile. secū
do sensibile i actu. ⁊ potentia rationale. Et
etiam diffinitio per causam efficientem da
ta reducitur ad eam que est ex genere et dif
ferentia. Aliter accepta causa efficiens ē de
essentia diffiniti. ⁊ nō certificabit ipsū. Om
nis autem alia incompleri declaratio q̄ fit
per accidentalia non est diffinitio s3 descrip
tio vocatur. talis autem declaratio non de
bet fieri per accidētalia cōmunia quia hec
conuertibilia non sunt. sed per accidentalia
propria. quia de illis intelligitur quod ari-
stoteles dicit in primo libro de aīa. ꝙ accidē
tia siue accidētium cognitio maximam par
tem cōferunt ad cognoscendū qd̄ quid est.
Hec enim sunt accidentia nature. ⁊ de ipsi
us nature aptitudine procedunt. ⁊ ideo sub
stantiam notificāt. sicut sepe id quod prius
est. cognoscitur per id quod ē posterius nō
simpliciter. sed quo ad nos. Hoc autem in
sequentib⁹ erit manifestum. talibus tamē
utitur logic⁹ in accipiendo notitia3 ignoti. si
cut etiam utitur aliis argumentationibus
in accipiendo notitiā complexi que sunt mi
nus certificātes q̄3 sillogismus. Aliis autē
declarationibus utitur logic⁹ quādocumq3
sunt maioris declarationis q̄3 ipsum nomē
vel dictio incomplexa cui⁹ querit notitia3.
que quāuis non perfecte certificent. tamē
aliquo modo declarāt id quod querit͛. Et
quia sicut dicit ptolomeus stultus est q quā
do non perfecte potest cognoscere quod que
rit abicit id per quod cognoscere potest de q̄
sito coniectans. Talium igitur regulas ⁊ pri
cipia dare est logici ad icōplexi cognitionē.
per que a principiis per se cognitis incipiat
⁊ deueniat in cognitiōem eorū que queritu
tur. non enim omnia possunt esse icognita.
quia sic querendo procederemur in infinitū.
principia eni3 prima sunt quasi semina per
naturam cognitioni hominis īserta. ex qui
bus quasi seminibus magni oriūtur fruct⁹
scientiarū de his que cognoscūtur per ipsa.
primis enim positis per diuisionem cogno
scitur quid potentia sit in ipsis. Et etia3 di
uisio producit usq3 ad ultimum. propter qd̄
ipsa diuisiōis scientia necessaria est logico.
ut dicit boetius.

Sicut autem logicus docens quere
re scientiā incomplexi docet īstru
mentum quo accipiatur notitia il
lius scd̄m diffinitionem. ⁊ ea que
ad diffinitionem faciunt. ⁊ que diffinitione3
circūstant. ⁊ que diffinitionem perficiunt. ⁊
ea que diffinitionem minuūt. sic docens acci
pere scientiā complexi docet sillogismum. q
est illius proprium instrumētu3. ⁊ docet ali
as species argumētationum. ⁊ principia sil
logismi. ⁊ ea que circūstant ipsū ⁊ principia
ipsius. ⁊ partes et materiam i qua poni po
test forma sillogismi ⁊ aliarū argumētatio
num forma que sillogismum immutāt. Et
ideo eadem de quibus habebit tractare logi
cus scd̄m ista diuidūtur et multiplicantur.
Eius complexi cuius potest accipi scientia.
non est differentia. quia sola indicatiua ora
tio est cui⁹ ē esse uerum uel falsum. Et ideo
tantū illius sciētia potest accipi. quia sciēn a
tātum ueri est. Sed hec est duplex cathego
rica scilicet ⁊ hipothetica. sicut ut arabes di
cunt. enūciatio ⁊ coniunct o. propter quod
duas species docet cōstituere sillogismorum.
Docet enim cōstituere sillogismum cathe
goricum et sillogismu3 hipotheticū. quāuis
hipotheticus ad cathegoricu3 habeat redu
ci. Constructio autem sillogismi dupliciter
fit. ut ia3 diximus i ante habitis ad inueni
endū scilicet ⁊ iudicādum. Inuentio autem
esse nō potest nisi per habitudinem noti ad
ignotum. que habitudo topica est. ⁊ in topi
corum scientia docetur. Iudicandi autē sci
entia per resolutionem inuenti est. quod re
soluit͛ aut i formalia sillogismi pricipalia vl̄
materialia. q̄ sunt pricipia certificātia rē p
hoc ꝙ sunt cāe ei⁹ qd̄ sequit͛. ⁊ illatū est. Et
hec sūt ptes prior. s. analeticorū ⁊ posterio
rū analeticorum. ⁊ docere principia ⁊ regulas
istorū logici ꝓpriū ē. Ne āt fiat deceptio cir
ca ea q̄ dicta sūt iuēta ē scīa de sophisticis et
elēcis. Adhuc āt ne fiat ipedimentū ex pas
sione eius qui querit accipere inuente sunt
cautele temtatoria. in quibus omnibus doc
trina logici est. ut scientia complexe accipi
possit enunciationis cui⁹ scīa queritur per

argumẽtationem. Quia uero sillogism⁹ nõ scit an sit compositũ et complexum quid. ni si sciatur ex quibus ⁊ quot et qualib⁹ est et qualiter piunctus. iõ bꝫ agere logic⁹ de enũ ciatioñe et pñbus ⁊ qualitatib⁹ et cõpositio ne enũciationis. Et i his pficitur opus logi cum que oia sunt actu rõnis. q̃ ẽ rõcinatio. q̃ actus discursus rõnis ẽ ex vno ad aliud. Et iõ tales scie a dionisio uocãtur discursine disciplinẽ. Non autẽ põt sic ex vno in aliud discurrere rõ. nisi pus accipiat vnuꝫ in alio ẽ p se uel per accidens. uel vnũ ab alio esse diuisum p se uel p accidens. Et hoc esse nõ potest. nisi accipiat vnum esse ordinatuꝫ ad aliud per se uel per accidẽs. ordo autem est prioris et posterioris scõm naturã et esse. ⁊ sic accipit vniuersale et particulare p se uel per accidens. Et sic inuenit modũ predicã di vnum de altero uel negandi. Et quo ad ordinẽ inuẽta ẽ sciẽtia vniuersaliũ ⁊ sciẽna predicamẽtorũ: Et quo ad modũ educẽdi vnũ de alio inuenta ẽ sciẽtia diuisionũ. Ra tionis enim opus ẽ ordinare cõponere ⁊ col ligere ⁊ resoluere ea que collecta sunt. quo opere utitur quasi instrumẽto in accipiẽdo sciẽtiam quãdo procedit a noto ad ignotuꝫ. quorũ notitia si perfecte tradit̃ preparatus ẽ logic⁹ ad acceptionem sciẽtie. dũmodo sci at cauere errores ⁊ fallacias de quib⁹ suffi ciẽter istruitur i sophisticis elencis. Hec igi tur sunt ptes logice que generaliter habent docere modũ accipiẽdi sciẽtiã de quolibet scibili incõplexo uel cõplexo. Et hoc iã ante nos determinauit alfarabi⁹. hic tamẽ mo dus scõm materiã in qua ponitur uariatur scõm diuersitatem materie i qua queritur sciẽtia. Nã in sermocionalib⁹ aliter ẽ in grã matica. que dictionũ significatiuũ attendit modũ tam in flexione q̃ꝫ in cõiunctione con structionis. Aliter etiã ẽ in poetica que ex fi ctis et imaginatiõe mouere intendit ad de lectationeꝫ uel abominationeꝫ uel apetitũ uel amorẽ uel odium. Et ideo fabula ⁊ reci tatione factorũ heroicorũ. et in oratiõe cãtu utitur modulato breui et lõgo ut dulceat auditũ. ut facilius prouocet. Et aliter est in retoricis que dicendi docẽt copiã ad persua dẽdum iudicẽ ut procetur ad uindictã uel priuationem el⁹ de quo psuadet. sumẽs lo cos retoricos tam in psuadẽdo q̃ꝫ etiam in cõquestione ⁊ accusatione. ⁊ sunt etiam colo res orationis ut lepida sit. oratio uiget acce pta ppter sermonis culturã. Aliter etiam i laudabilib⁹ ⁊ ethicis in quibus laudis uel uituperatiõis demonstratione acceptabile ⁊ laudabile fit qđ pponitur pinsq̃ꝫ uirtute persuasionis. Et enim i realib⁹ sciẽtijs aliẽ ẽ i probabilib⁹ ⁊ aliter i necessarijs ⁊ demõ

strãtibus. ⁊ aliter in cõiectantib⁹ que non sunt scientie demõstrationum. sicuti phisio nomia ⁊ secũda parte astronomie et nigro manna ⁊ alijs huiusmõi scientijs. Talibus igitur ⁊ his que dicta sunt habitis perfecta erit omne negociũ logicũ quo tradere inten dim⁹ methodũ qua omne quod ignotũ est notũ fieri potest ex eo qđ per se notuꝫ est uel positum uel acceptũ ut notum. Queda eiꝫ sunt per se nota in quibusdam. quedã autẽ sunt accepta ab alijs ut nota sicut i scientijs coniecturalib⁹ in quib⁹ nulla sunt fm res p se nota.

Primum autem quod i scientia lo gica est cõsiderãdum vniuersale ẽ. quia si ratio predicabilis ð alijs fm ueritatem attendat̃. prope ⁊ uere predicari de alio non põt. nisi q̃ inest illi de quo predicat̃. Cum autẽ nihil insit si bi ipsi. hoc. n. fm intellectũ i'elligi non põt q̃ aliquid sit in se ipso. uel insit sibi ipsi ut di cit aristotiles in primo phisicorum. oportet q̃ omne quod inesse alij accipitur. aut insit ut natura essentialis aut accidens. Et per hoc q̃ inest sequitur de necessitate q̃ cõmu nicabile sit omnib⁹ quib⁹ inẽ significatum cõmunicabile ergo multis ẽ fm aptitudinẽ ⁊ in multis ⁊ de multis. omne autem quod sic inest. ⁊ hac ipsa de causa predicabile est. Ratio ergo ⁊ causa predicabilis ẽ q̃ sit vni uersale: Cum ergo prim⁹ actus rationis q̃ scientiã ignoti inuestigat per notum sit ordi natio predicabiliũ. ordinatio autem predi cabiliũ cognosci nõ potest nisi sciatur p quã rationem predicabile sit id quod predicat̃. que ratio sumitur ex hoc q̃ predicabile est. Est enim prius considerare predicabile fꝫ id quod predicabile ẽ q̃ꝫ cõsiderare ordinẽ predicabiliũ. Cum ergo ex hoc q̃ vniuersa le sit predicabile. sic oportet primo ponere sci entiam predicabilis. Si autem quis obici at q̃ etiam particulare de se ipso predicat̃ dicemus q̃ hec predicatio nõ perfectaꝫ ha bet predicationis rationẽ. ⁊ de hoc in sequẽ tibus in loco oportuno per tractabitur. Sic ergo ad predicabilium rationem ⁊ necessa rium ẽ ⁊ utile de vniuersali premittere tra ctatum. Uniuersale autem est quod cum sit in vno aptum natum ẽ esse in pluribus. ut in ante habitis ostensum est. Et per hoc q̃ in multis per aptitudinem est. predicabi le est de illis. ⁊ sic vniuersale ẽ qđ de sua ap titudine est in multis et de multis. Et hoc modo prout ratioẽ predicabilitatis ad logi cũ ptinet de vniuersali tractare. Quis lꝫ q̃ ẽ natura q̃dã et dr̃ a entis tractare de ipso pertineat ad methaphisicum. Predicare enim et predicari rationis est ordinantis et

componentis predicabilia scđm predicabi
lium propriam rationem. Predicabile au
tem sic acceptum prout est vniuersale quod
in multis et de multis. aut inest essentiali
ter aut accidentaliter. siue ut eēntia siue ut
accidēs. Si autē inest ut essentia. aut inest
ut tota essentia. aut ut pars eēntialis. si iest
ut tota formalis eēntia constat ꝙ ē species.
quia species totuz est formale eē indiuiduo
rum de quibus predicat̄. quia quicquid est
post speciem est de materia uel indiuiduan
tibus. Si autē ut pars essentialis. tūc aut ē
scđm potentiā i qua est eē per incoationez.
aut est pars scđm actum l quo est eē scđz ac
tum perfectum. Et priori quidem modo ē
gen⁹. secūdo uero modo est differentia. Si
uero inest ut accidens. aut inest ut accidens
nature quod de ipsius nature aptitudīe cā
tur ⁊ emanat. aut ut accidens cōmune qđ ē
accidens indiuidui. Et priori quidem mo
do est proprium. ⁊ secūdo modo est accidēs
uocatum. Et de omnib⁹ his tractare est ne
cessarium logico. ppter hoc ꝙ predicabiliū
considerat ordinem et predicatorū compo
sitionem. Qualiter omnia ista predicantur
per notam cōpositionis. ⁊ qualiter per hoc
uerbū substantiuum est significat̄ in sequen
tibus erit manifestū. sed hic tantū sufficiat
ꝙ quicquid predicatur. predicat̄ non ut per
sed ut idem scđm esse. Idem autē dico per
se uel per accidēs. De his igit̄ in hoc nostro
libro erit tractatus. nec cōsiderabimus hic
res ipsas quibus talia ad ordinem vniū pre
dicabilis referuntur. Hoc enim in libro pre
dicamentorū habent determinari: sed acci
dens ipsis rebus quo eorū primum predica
bilium generis habet nomen et rationem.
⁊ scđm speciei. ⁊ tertium differentie. quartū
uero proprij. quintū autem accidētis. Hoc
enim ad istius primi libri pertinet intentio
nem. per hoc enim accidētia diuersum mōz
accipiunt predicādi l quid uel i quale. Cūis
cōueniant omnia in hoc ꝙ q̄libet ipsorum
est predicabile. per quod etiaz sciētia ē vna
⁊ non multe. Diffiniri autez vniuersale ue
ra diffinitione non potest. quia per hoc ꝙ p̄
dicabile est đ multis. nō est vnius et eiusdē
rationis sed est dictū per prius ⁊ posterius
de illis de quibus ē per ambitū sue cōmuni
tatis predicatum illia. tractantes autē de
his modum et ordinē tenebimus porphirij.
ut duplex utilitas habeat̄ nostri operis. et
de vniuersalibus habeatur doctrina. et eti
am libri porphirij habeat̄ intellectus quez
scripsit ad quēdam Crisatorium suum di
scipulum. Cum autem sit duplex necessari
um. scilicet ineuitabile et utile ad eam que
est apud aristotilis libros doctrinā predica
mentorum. que ceteris doctrinis predica
mētorum ꝑexcellencior est nosse quid sit ge
nus. quid differentia. quid species. quid p
prium. ⁊ quid accidens. Secundum ꝙ hec
vniuersalia habent rationē predicabilium
oportet tractare de istis. Ineuitabile enim
est secunduz ꝙ rationem predicabilis opor
tet cognoscere ante predicabilium ordinez.
Utile est enim ꝙ adminiculū ē scire itentionē
generis ⁊ speciei ⁊ differentie ⁊ ppriij ⁊ acci
dentis. antequā determinet̄ đ his que i vno
genere ordinātur ut species. ⁊ antequā deter
minētur que ex vno genere diuidūtur p op
posita differētias. ⁊ antequā assignet̄ vniuſ
cuiusqz generia ppria et ipsa distinctio ge
nerum in substātia ⁊ accidentiuz genera de
terminētur. Est autē necessariuz ⁊ utile ad
diffinitionū assignationē: que oēs pnt pdi
cabiles sunt ex genere ⁊ differētiis cōstituū
tur. in quibus cauere oportet ne aliquod ac
cidētale ponatur. nō enim potest mutari ma
lum nisi cognitum. ut dicit boetius. Omni
no etiam necessarium ad demonstrationez
cuius medium scđm potissimū modū đmō
strandi diffinitio ē dicēs quid et propter qd.
Est enim talis diffinitio ut dicit aristotiles
demōstratio positione differēs. Necessari
um ē etiam et utile ad diuisionū scientiam.
quia omnis diuisio uel ē generis in species
uel totius l partes uel subiecti l accidentia.
uel accidentis in subiecta: uel uocis in signi
ficationes. Et patet ꝙ quedam in diuisiōe
sunt que sine doctrina istorū sciri nō possūt.
Quare scientia generis speci et differentie
proprij ⁊ accidētis amminiculum est ad scien
tiam diuisionum generis in species. et acci
dentis in accidētia. uel accidentis in subiec
ta uel subiecti in accidētia. Si autem non
ad omnem utilis est diuisionez. per hoc nō
remouetur quin sit ad diuisionem. Scienti
am autem diuisiōis nō habet etiam q vniā
ignorat diuisionis rationem. Cum ergo taz
utile sit hoc negocium istaruz rerum prout
vniuersalia quedam sunt. istarum quinqz
rerum prout in ratione sunt speculatiōe si
ue cōsideratione tentabo traditionem com
pendiosam faciens doctrinam monstrare.
Modus enim noster quasi introductorius
erit. ut peritis sufficiat. Ea autem que ab an
tiquis đ his dicta sunt colligemus. ⁊ q̄uis
in modo introductionis ab altioribus que
stionibus abstinendum sit. tamen propter
doctrine bonitatem etiam illas tāgemus.
Cum tamen in modo introductionis sint
ꝑspiciora facile ab imperitis itelligibilia me
diocria sint poti⁹ piectanda. ut facilior fiat i
structio. De vna. n. et eadē re subtili đmō
stratiōe ⁊ introductoria discretiōe pot tractari

Non.n.per cās altissimas ista hic demon
strabimus sed per similitudines et exēpla
de his faciemus instructionez.

E autē uidetur q nulla scia d his
sit que per logice pricipia determi
nari non pōt.sed oz q altissime sa
piētie principiis determinent. Prima qui
dem ē.an ista q̄ genera ⁊ species dicunt in
re subsistant.aut non quidē in rerū natura
sint subsistentia.sed i solis nudis purisqz in
tellectibus p abstractionez a rebus factam
sint posita. Et dico solis itellectibus p exclu
sionē rez.ita q non i rebus sint. Nudos aūt
dico itellectus ab apēditiis materie separa
tos.qui illoz tm̄ sunt que nunqz in materia
fuerūt. Que.n.i materia fuerūt.nō i nudis
sunt itellectib⁹.sz sunt i intellectib⁹ qui in
niuti sunt fantasie et sensui. Puros aūt uo
co intellectus ex parte itelligibilis ad qd in
hil mouet nisi solius itelligentie lumen.et
nō fantasma receptū. Sunt tn̄ q alii ea que
dicta sunt itei p̄tant dicentes q in solis itel
lectibus sunt illa quoad nos q̄ ut sint.⁊ quo
quomō eē hēant.solus facit intellect⁹. Et ta
le eē in intellectu vlia hēre dixerūt illi quo
cabant noiales.q cōitatem ad quaz p̄ticula
ria vlium i de qbus ipsa vlia referunt tm̄ i
itellectu eē dicebāt. Nudos aūt noeant itel
lectus qui ad sensibile qd accipiunt.nō hūt p̄
scriptos illius q disponant intellectum ad
speculationē eoz que in ipso sunt.sicut intel
lect⁹ ꝯclusionū p̄scriptū q̄rit hitū pricipioz
per quem fit conclusio ⁊ intellectus princi
pioz p̄scriptū sibi querit hitū notitie ter
minoz.⁊ sic de aliis. Puros aūt dicunt in
tellectus q mediante fantasmate non acci
piunt. Sunt aūt adhuc q hoc referūt ad itel
lectum causantē et cognoscentem ista.q est
itellectus intelligētie illius que tradidit sup
itellectuale aiē nr̄e. Et dicūt q in solis intel
lectibus sunt que eē non hūt nisi in lumine
illius itelligentie. Et sunt alii qui dicūt vlia
non nisi ydeale hēre esse fm q vlia sunt.et
non eē res coniunctas materie sed implere
oēm materiā suaz imaginibus p̄ticulariū.
sicut vnus masculus multas implet femi
nas. Hi aūt nudos dicūt itellectus separa
tos ab imaginib⁹ quas imprimāt in mate
riam. Puros aūt dicunt eo q impuritati
naturaliū principioz in causando non p̄mi
scent.sed ex suo lumine producunt formas
vles.que p distātiā ab ipsa impuritati ma
terialium principioz p̄miscent.et tūc p̄ticu
lantur ⁊ determināntur. Nōnulli ēt dixerūt
q multiplicatio ista nō ponitur nisi ad exp̄s
sionē eiusdem rei p uel boz quādaz inculca
tionē. Ab his ergo q̄ōnibus et aliis que cir
constant illas que determinari non pōt nisi

per principia quibus determinari hz intel
ligētia in natura ⁊ illuminatio abstinebi
mus. Quis.n.tangemus eas ut sciant que
sunt. Cum per hui⁹ scie principia discuti et
ad plenum determinari nō possunt.eo q sa
pientie prime quo ad altissimam eius p̄tez
ē huiusmōi negocium.et iō maioris et subti
lioris egens est inquisitiōis. Illud uero qd
d his ex p̄babilibus scire utile ē logico i isto
libro tentabo monstrare.colligens proba
bilia ex antiquoz dictis. Et precipue dic
ta sequens peripateticoz.que secta in phia
p̄babilissima mihi uidetur. Secūda ue
ro qd est a qua hic abstineo.q si dēt q subsi
stant in re extra intellectum.utrūz sint subsi
stētia corporalia an icorporalia sint. Ter
tia qd est.utrum sint in sensibilibus singula
ribus suis posita scdz eē.an sint extra singu
laria in reb⁹ solis methaphisicis sicut dixis
se plato refertur. Hoc.n.per rōnes logicas
ad plenū sciri non poterit.sz methaphisico
determinanda relinquntur. Tres igit̄ sunt
iste questiōes de vlibus. Prima quidē de
eē ipsorum. Secūda de quiditate eorūdez.
Tertia uero de cōparatiōe ipsoz ad sua p̄ti
cularia. Et iō q̄uis he q̄ōnes de oibus sint
vlibus uel eē possint.tamen de generibus
et speciebus ista precipue querūtur trib⁹ de
cāis.quaz vna ē.q: ista cum predicentur in
quid per se eē significātur. Alia autem vni
uersalia cum predicētur in quale significāt
eē in alio.⁊ ideo minus per se eē uidentur.
Secūda ratio ē.quia alia tria in istis esse si
gnificātur.differentia enim in genere est po
testate.⁊ in specie scdm actum.p̄prium au
tem in specie et genere sunt uere accidēs.acci
dens autē cōe in indiuiduo. Tertiam ratio
nem.quidam dicunt q omnia alia ad rātio
nes istorū referunt. Est.n.quoddā differen
tiarum genus cuius species sunt differētie
speciales.et similiter ē in propriis ⁊ accidē
tibus.sed hec ultima ratio parui ualoris ē.
prima aūt rō optima.et secūda bona.et fm
itentiones eorum qui hec dicebāt sumpta.

Uamuis autē hec determinata sint
supra uires logice.eo q oportet in
his uti rōnibus sumptis ex princi
piis entis fm q ē ens.ex quibus cognoscitur
tur quid sit subsistens i itellectu solo nudo ⁊
puro.et aliā subsistentiā non habet. Et qd
est subsistens extra intellectū in natura fm
eē cōpletum. Ad quod nō sufficiūt rationes
logice.tamē p̄pter bonitatem doctrine.et
ne sit suspēsus lectoris animus hec aliquā
tulū explanare tentādum est. Ad questionē
ergo primam difficultates maiores que du
bitationem pro parte faciunt sunt inducen
de.ut uisa rōne dubitationis melius intelli-

gat veritas soluta dubitatione. Est ergo qd
prima vtrū vniuersalia ⁊ pcipue genera et
species que quidē significāt subsistāt in natu
ra secundum eē seperatū ab itellectu. an tñ
quidē sic subsistāt. s₃ in solis nudis purisq₃ i
tellectibus posita sint. ita ꝙ seperatū nō ha
beāt esse. sed tñ sint accepta ꝓut sunt rati
ones ⁊ itentiones i mente ⁊ lumine itellect⁹
accepte. Sic ergo explicata q̄one hij qui di
cūt in solis nudis purisq₃ itellectibus posita
esse septē pro se fortiores iducunt rōnes.
Dicūt eni₃ ꝙ Boetius ⁊ Aristotiles ⁊ Aui
cena dicūt ꝙ omne qd seperatū in natura ē
idem est ꝙ vnum numero. vniuersale autē
ꝙ est genus ⁊ species nō vnū numero est eo
ꝙ vniuersale est vnū i multis ⁊ de multis.
quod autē est vnum i multis ⁊ de multis se
peratū nō est a multis. ergo ipsu₃ seperatū
nō ē: nō ergo vnū numero ē. ⁊ si vnu₃ nume
ro nō est sequit̄ ipsum nō esse. ergo vniuersa
le seperatū nō est. Si ergo aliquo modo est
nō nisi i solis nudis purisq₃ itellectibus est
in solis quidē q₂ i re nō est. nudis autem q₂
vl'e denudatū est a fantasmatibus puris au
tē q₂ nisi purū itelligētie lumē est nulli com
permixtum materie sensibili. Secundā addu
cūt rōnem. dicūt enim ꝙ oē quod seperatu₃
i natura est. seperatum habēs esse extra in
telligētiam hoc aliquid est. Et hoc quidem
dictū est Aristotilis ⁊ Auicene ⁊ probatur ꝑ
inductionē. q₂ vniuersale nō est hoc aliquid
sed quale quid. ergo vniuersale i natura exi
stēs nō est. Si ergo est. o₃ ꝙ in solis nudis
purisq₃ itellectibus sit. Tertiam adducūt
rōnem si omne qd est secundū esse seperatū
i natura particulare ⁊ in diuiduū est. ut oīs
forma que est in indiuiduo idiuidua est. siue
sit substātialis siue accidētalis. idiuiduatur
enim per materiā que omnis idiuiduatiōis
pricipiū est ⁊ causa. vl'e autē ponitur esse in
suo particulari ut in subiecto. ⁊ substātia in
qua subsistit. ⁊ que sibi substat ut dicit Ari
stotiles i predicamentis. vniuersale ergo si
subsistat extra intellectū in suo particulari
particulare est. qd absurdū est q₂ particular̄
nec est in multis nec de multis est. vniuer
sale autē est in multis ⁊ de multis. Quarto
ad idem inducūt ꝙ Aristotiles in prima ꝓ
bat ph'ia multipliciter ꝙ in eodem idem est
esse vniuersalis ⁊ ꝑticularis q₂ aliter homo
esset duo ⁊ nō vnū. Si ergo vniuersale esse
habet vnū cū esse ꝑticularis hoc esse secun
dum ꝙ in particulari est particulare. Et ꝑ
ticularis esse est nō esse de multis ⁊ in mul
tis. hic enim homo singularis ē ⁊ nō i mult̄
⁊ de multis a destructione ꝯñtis arguitur.
Si vl'e secundū suū esse in multis ⁊ de mul
tis est. vniuersalis esse nō est esse particula
ris. est autē esse particularis si extra est er
go nō extra in natura est. sed i solis nudis
puris intellectib⁹ est. q₂ aliter vl'e nullo mō
esset ꝙ valde iconueniens est. An uero vni
uersale sit nunq̄ aliquis dubitauit. Et ideo
antiqui nō querebāt an vl'e sit uel non sit. s₃
querebāt an vl'e extra intellectū seperatum
in natura sit. an in solis nudis purisq₃ itel
libus positū sit ⁊ fūdatū eo q₂ extra intellec
tū sit in rerū natura. Quinto opponūt dicen
tes que Auicena dixit ⁊ Algazel. ꝙ vl'e qd
est genus vel species si extra itellectū ē aut
cepit esse aut nō cepit esse. Si dicat̄ q̄ non
cepit esse sequit̄ ꝙ eternū sit quod esse nō po
test. cum causam hēat itelligētie lumen qd
facit ⁊ dat oēs formas. Si autē cepit eē aut
cepit esse a seipso aut ab alio. nō autē cepit
esse a seipso q₂ nihil incipit a se cum plato di
cat ꝙ nihil est cuius ortum ligitima causa
nō precesserit. Si autem ab alio cepit. per
actū agētis cepit nihil autē fit ꝑ actū agētis
nisi particulare ⁊ indiuiduū. q₂ oīs actus cir
ca ꝑticularia est. ergo vl'e particulare ⁊ idi
uiduū est. destruamus ergo ꝯsequens dicen
tes ꝙ vl'e particulare ⁊ indiuiduū nō est si
cut iā superius ꝓbatū est. ergo vl'e nō cepit
esse nec in eternū est. ergo vl'e nō est in natu
ra sed in itellectu est. Sextū qd i assertione
sue inducūt opinionis est. ꝙ i arte que natu
rā imitat̄ duo eē vident̄ i forma artis. Si
enim considerēt̄ secūdū ꝙ in artifice est cōis
⁊ ad oīa que sunt eiusdē generis ⁊ speciei. q₂
in artifice est ꝑ modū artificis. Et sicut vn⁹
est artifex valens producere multa artificia
ta. Ita forma i artifice cōe exemplar est ad
oia in quibus illa forma pōt exēplificari. qñ
autē extra artē artificis est in materia artifi
ciata ꝑticulata ē ⁊ nulli pōt esse cōis nec ali
quā habet aptitudinē ad hoc ꝙ in alio ⁊ de
alio sit. Similiter autē i formis naturalib⁹
esse videt̄. In his enim itelligētia est ut arti
fex ⁊ forma naturalis ⁊ forma in rebus. si
cut forma artis i materia artificiati. videt̄
ergo ꝙ si vl'e cōe est ⁊ aptū natum esse i mul
tis ꝙ hoc nō habeat nisi scd̄m ꝙ est i intelli
gētia que cōis artifex est vl'e. ergo ut vl'e est
nō est nisi qd in solis nudis purisq₃ itellecti
bus est. Septimo ēt ꝑ hoc confirmāt hoc ꝙ
dicūt ꝙ in libro de causis multipliciter ꝓbatū
est ꝙ res in causa nō est nisi per modū ⁊ vir
tutē effecti ꝑ causā. i effectu autē causa nō est
nisi per formā quā i effectū causa ꝓducit. q₂
omne ꝙ de potētia ꝓducit̄ ad effectū nō ꝓ
ducit̄ nisi per id qd est in effectu. tam i vni
uocis accidentibus quā in equiuocis. q₂ equi
uoca ad vniuocas reduci necesse est. forma
igit̄ prime itelligētie agētis i his ꝙ effect⁹ ē nō
ē id nisi ꝑ ꝓductionē ⁊ ꝟtutē effect⁹. effect⁹ āt

indiuiduus ⁊ singularis ē. ergo forma siue substātialis siue accidētalis in effectu proce dēs ab itelligētia indiuidua ē ⁊ singularis. Ule ãt nec indiuiduū nec singulare ē. Ule ergo in effectu nature extra intelligētiā ꝓce dens non ē. In solis ergo et nudis purisq3 itellectibus positum est. Hec sunt que ut for tiora inducūt. q vlia in solo itellectu posita eē concedunt. Et iō dicūt aristotilē dixisse ꝙ vle ē dū intelligit. singulare ãt ē dū3 extra sentit. E cōtra ãt illi qui vlia dicūt eē res ex tra itellectum exñtes ꝓ se fortiora inducūt septē. qbus maxie innitunt. Quorū primū ē ꝙ hic hō non ē nisi a simplr hoīe. et eadē rō ne alius hō non ē nisi a simplr hoīe. ⁊ sic de oībus aliis. non aūt pōt hō eē nisi ab eo qd ē scdm rem i natura extra itellectū exñs sim pliciter. ꝓp qd dr hō dignissimū creaturaꝝ. Si. n. hoc cōuenīret huic hōi sm ꝙ hic hō non conuenīret alij. similr ꝙ hō est rōnalis non ꝯuenit huic sm ꝙ hic. qz tunc alii nō cō uenīret. ergo conuenit sm ꝙ hō. ergo hō s3 ꝙ hō et non hic hō ē aliquid i natura preter itellectum exñs. Eadem rō ē de aīali sm ꝙ aīal. Secūdum ē ꝙ sicut dicit aristotiles in pricipio primi phisicoꝝ. eadem sunt quib9 res ē. ⁊ quibus cognoscit ⁊ scit. non ē ãt scia nisi de vli ⁊ per vle. ergo res non ē nisi per id qd vle ē. scia. n. non ē nisi de rebus et per res. precipue in phisicis. ergo vlia sunt res extra intellectū. si. n. eēnt in itellectu tm̄. es sent rerū intētiones ⁊ nō res ipse. Tertio in ducunt ꝙ forma que dat eē non h3 esse a ma teria. quāuis sit i materia. sed h3 eē ab agē te sm formam ⁊ agente vniuoco. et sm ꝙ ē ab agente uere ē ⁊ ē extra intellectū. ⁊ tñ nō ē hoc uel illud. sed ē simplr. Sed vle ē qd sm se non ē hoc uel illud. sed est simplr cōi cabile factū hoc uel illud. ergo vle simplr et sm se separatum ab agente ⁊ in natura exi stens ē. quāuis non sit hoc uel illud. vle er go simplr ē. ⁊ magis ē ꝗ ꝑticulare siue hoc uel illud. Et hec sunt obiectio platonis. qui dixit vlia esse formas. Quarto adducūt. qz id qd ē ab agente formaliter uere ē in natu ra. ⁊ tñ de eē suo formali nihil h3 a materia sed ab eo qd ē in materia. h3 qd ē forma hu ius uel illius. Ens autē uere ab agente non sm ꝙ ē huius uel illius uerissime h3 esse in natura ex agente formalr. qz vno mō se h3 ad oīa que ab eo exēplificant. qd ergo sic est uerissime ē apud naturam. qz eē suum non ē ab aliquo obnubilatum uel uariatum. for ma aūt sm ꝙ vno mō se h3 ad oīa particula ticularia sua sic ē. et tale h3 esse. hoc autem modo ē vle. ergo vle uerissime ē in natura ⁊ uerius ē ꝗ particulare. Quīto inducūt ꝙ forma dat eē rei et speciei et rōne. et natura

non est nisi lumen intelligentie terminatum ad hoc. ⁊ incorporatum isti. qd ergo dat esse et rōnem. aut h3 ab hoc quod est incorpora tū isti. et terminatū ad hoc. aut non. Cōstat aūt ꝙ non h3 clare eē et rōnem sm ꝙ est ter minatū ad hoc. ⁊ sm ꝙ ē icorporatū isti. qz hoc accidit isti. ⁊ ab hoc accidēte non pōt hē re actum substātialē. h3 ergo ab hoc quod ē lumen itelligētie. quē ē dās eē in natura. nō ãt dat eē i natura nisi ꝙ uere i natura ē. er go forma q̄ dat eē in natura uere i natura ē extra itellectū. sicut forma artis non dat ar tificiato eē in genere ⁊ specie artificiati. nisi sm ꝙ i artificiato uere ē et extra intellectu3 artificis. quāuis hoc quod dat eē artificia to non hēat ab eo sm ꝙ in artificiato ē. s3 h3 ꝙ ē ab artifice. Sexto adducūt ꝙ lumē fa ciens colores non amittit aliqd per hoc ꝙ ē i corpore terminato. nec aliqd accipit essen tie uel uirtutis ad agendū. ꝗuis ei quod cō stituitur per ipsū multa accidant per hoc ꝙ ad hoc uel id terminat. ergo similr lumen itelligētie. quod de se formas largitur. non amittit id qd de se uel ab efficiēte h3 ꝑ hoc ꝙ ē in isto uel in illo. nec aliqd accipit essētie uel uirtutis ab hoc ꝙ terminat ad hoc uel illud. quāuis ei ꝙ cōstituit ab isto multa cō ueniāt sm ꝙ lumen istud constitutēs agit in hoc uel illo. sic aūt uirtutē cōstituendi hñs ē uere in natura. et non sm ꝙ ē in isto uel in illo. hoc ãt dicit exñs simplr ⁊ uerissime et ex natura vnā aptitudinem hñs ad oīa qui bus dat eē ⁊ rōnem. hoc ãt ē genus et spēs prout sunt vlia. genus ergo et species vlia uerissime sunt i natura. Septimo iducunt ꝙ id qd sm naturā ⁊ uirtutem est aū rem. ab eo ꝙ ē p9 ipm. nec eē accipit. nec vnitatē uel multiplicationem sm seipm. nisi scdm eē qd h3 in isto uel illo qd p9 ipm est. vle ãt sine forma que ē rei eē et principium ē ante i ē scdm eēm ⁊ nature ordinem. ergo ab eo i quo ē. nec accipit esse nec vnitatem nec mul tiplicationē scdm ꝙ ipsum ē in se. quāuis multiplicet tm̄ scdm esse qd h3 in isto uel il lo. Si ergo in se accipiat. nihil horū h3 ab eo i quo ē. scdm se ipm ãt acceptum uerissi me est qz scdm se acceptū non h3 hoc ꝙ nō sit nisi i intellectu. quāuis ab itellectu cogno scente ⁊ causante. scdm se ergo acceptū ue rissime ē res in natura simplici exñs. sic ãt vle est aptitudinē hñs ad oīa sua singularia vle ergo uerissime ē ⁊ res in natura ē. etia3 absq3 eo ꝙ i intellectu solo puro et nudo sit acceptum. Ecce hec fortiora sunt que illi ꝓ vna parte et alia inducūt in suarū assertio nē opinionū. Nos ãt quātum sufficit pñti in tentioni ista soluentes dicimus ꝙ vle impli cem h3 cōsiderationē. s. scdm ꝙ in se ipso est

natura simplex ⁊ inuariabilis. Et scd̄m ꝙ re
fert ad itelligētiam. Et secūdū ꝙ est i isto
vel i illo. primo quidē modo simplex ē na-
tura que dat eē. ⁊ rōnem ⁊ nomē. ⁊ verissimū
est inter oīa que sunt nihil habēs aliene na-
ture admixtū. nec ꝯdictione aliene nature
variatū. Per hoc autē ꝙ est in isto vel i illo
multa accidūt ei secūdum esse quorū primū
est ꝙ ē particulatū ⁊ īdiuiduatū. scd̄m ꝙ est
multiplicabile vel multiplicatū. terciū autē
ꝙ est incorporatū. ⁊ habēs i se diuersas pas
siones quibus ē subiectū. ⁊ alia huiusmodi i
finita quia materie īfinita accidūt. per hoc
autē ꝙ est in itellectu dupliciter ꝯsiderat̄. s. āt
scd̄m relationē ad itellectū itelligētie prime
cognoscētis ⁊ causantis ipsū. cuius illa natu
ra simplex radius quidā est. Aut secūdum
relationē ad itellectū p abstractionē cogno-
scentē ipm. Et primo quidē modo accidit
ipsi radiꝰ ⁊ lumē itelligētie agētis eē: ⁊ sim
plex ⁊ purū eē. ⁊ im materiale ⁊ immobile ⁊
incorporale ⁊ icorruptibile. ⁊ pfectibile itel-
lectus possibilis. ⁊ eiusdē possibilis itellectꝰ
eē motiuū ad actū. sicut color mouet visum
ad actū scd̄m actū lucidi quod ē in ipso. qū se
cundū actū color ē. Secūdū autē relationē
quā habz ad itellectū cognoscētem nō cau
santē. habz ꝙ talis itellectus secūdū ꝙ ab
strahit ipm. agit i ipso. vniuersalitatē. quaz
de natura sua ante habuit. p hoc ꝙ seperat
ipsum a materia ⁊ materialibus iduiduātī
tibꝰ: ⁊ sic itelligit̄ qd̄ dicit Aristotiles ꝙ vl'e
est dū intelligit̄. particulare vo dū sentitur
Et illud Auicene dicēs ꝙ itellectus i formis
agit vniuersalitatē. Et hoc est qd̄ dixerunt
antiqui triplices esse formas ante rē. s. que
sunt forme secundum se accepte principia re
rum existētes. ⁊ i re siue cū re ipsa q̄ sūt formi
ersis i ipis dātes eis nomē ⁊ rōnē p id ꝙ sunt
apte eē i multis ⁊ vl'es nō tamē secundū ꝙ
sunt i illis. secūdum enīz ꝙ sunt i illis ꝑticu
larizate ⁊ induiduate ⁊ ad singularitatem
ducte sūt. Sunt ēt forme post rem que sunt
forme per abstractionē itellectus ab indiui-
duātibus seperate. ⁊ in quibus itellectꝰ agit
vniuersalitatē. Et prime quidē substātialia
rerū pricipia sunt. Secūde autē rerū substā
tie. tertie autez accidētia ⁊ qualitates. que
note rei ū in aīa accepte vocant̄ ⁊ dispositio
nes vel habitus. His ergo supra prelibatis
dicimus ꝙ vl'ia. hoc est nature que vl'ia vo
cant̄. scd̄m se accepta sunt ⁊ verissime sunt.
īgenerabilia ⁊ icorruptibilia ⁊ inuariabilia
sunt ēt extra vel ꝑt intellectū solū inducz et
purū sicut in ꝯtradicibiliter probāt secunde
iducte rōnis. Secūdum autē quodā esse in
rebus sunt. s. secūdum eē īdiuiduatū qd̄ ac
tu est i his que sunt vltimo. ⁊ in eē perfecto
ꝯstituta i natura. pp ꝙ illa res natura a phi
cis vocat̄. Adhuc autē secūdum quoddā eē
sunt i intellectu. ⁊ hoc dupliciter. s. i intellec
tu p cognitionē causāte ⁊ agēte. ⁊ in itellectu
cognoscēte p abstractionē ea per vniuersali
tatē agēte ⁊ educente. Ad id ergo qd̄ primo
medio pro pria parte opinionis iducit̄ ꝙ cū
dicūt Aristotiles ⁊ Boetius ꝙ omne qd̄ est
ideo est q2 vnū numero est. hoc itelligit̄ de
his que vltimo actu in natura pfecta sunt.
de illis autē verum ē. Sed vl'ia hoc modo
nō sunt. sunt enīz ut rerū pricipia ⁊ nō ut rei
vltimo actu i natura constitute ⁊ complete.
Aut sic itelligit̄ ꝙ vnū numero sit dictum a
numero vltimi eē vl' a numero essēne. Esse
enim ꝙ est vnū numero habet eē sue eēntie
sicut ⁊ vl'e vnū numero est vnū numero eēn
tie ⁊ nō duo vel tria. quāuis numerus ma-
terie ⁊ accidētis sit i multis ⁊ de multis. ⁊ h
accidit sibi ⁊ nō ꝯuenit ei scd̄m se. ⁊ sic itelli
git̄ qd̄ dicit̄ ꝙ participatione speī plures ho
mines sunt vnus hō. Similiter dicēdū ad
id ꝙ s̄o dicunt ꝙ illud ꝙ seperatū habet eē
extra itellectū in natura ē hoc aliquid. q2 se
peratū eē habere dicit̄ duobus modis. vno
. s. modo quo seperatū esse habz id qd̄ in se
habet esse nō depēdens ad aliquid ad hoc
ꝙ esse habeat ꝙ sit extra ipsum. ⁊ sic nō ē ge
neraliter vl'm qd̄ dicunt q2 vl'e sic seperatuz
habet eē in natura. ⁊ tn̄ nō est hoc aliquid.
Alio modo seperatū esse dicit̄ qd̄ in se est in
diuisum ⁊ ab alijs per discretionē diuisum
⁊ seperatū. ⁊ hoc modo generalit̄ vl'm est qd̄
dicūt. q2 sic nō nisi singulariter existia sepe-
ratū habēt eē. Ad id qd̄ tertio inducūt p di
ctū Auicene dicēdum ꝙ oē qd̄ est i idiuiduo
secundum ꝙ est i iduiduo singulare est. Sz
id quod i iduiduo est nō ꝓhibz esse vniuer
sale nō secūdum ꝙ est i iduiduo acceptum
hoc enim secūdum se acceptū nihil prohibz
esse quale quid ⁊ nō hoc aliquid. Si quis āt
sic obiciat. ꝙ est in iduiduo est in eo p mo-
dum iduidui. Indiuiduū autem est hoc ali
quid ergo illud quod est i iduiduo ē singula
re ⁊ hoc aliquid. nō valet argumentū quod
enim est i iduiduo non semper est i eo per
modū esse iduidui. sed aliquādo per modū
principij iduidui. Et nō oportet ꝙ hoc se-
cūdū id quod est i iduiduū ⁊ hoc aliquid
q2 potest eē quale quid. ⁊ ideo i argumento
paralogissimus est figure dictionis. quia in
terpetrat̄ quale quid ut hoc aliquid. Ad id
autē quod quarto iducunt dicēdum ꝙ vni
uersale secūdum eē quod habet in singulare
nō habet aliud esse q̄z esse singularis. ⁊ hoc
probat Aristotiles contra eos qui dixerunt
formas vniuersales distinctum ⁊ diuisum eē
retinere preter esse singularis. et esse singu

laris sicut ex sigillo receptū eē seperatū ab il lo sicut seperatū est eē sigili ꝛ cere sigilate. ſʒ ꝙ id ꝙ est i singulari nō habeat esse natur e ꝛ principij nō scđm ꝙ est i singulari ſʒ scđm se acceptum nō ꝓbat Aristotiles q: hoc ē ue rū ꝛ necessariū i omni natura. Ad id qđ qui to obicit. dicēdum ꝙ essētie rerū secūduʒ ꝙ eēntie sunt nō icipiūt esse nisi ꝑ accidēs. ꝛ ꝑ aliud .s. icipiētibus esse his i quibus sunt. In his enim ꝑ ꝯsequēs etiā illa esse icipiunt. Et hoc nō accidit eis nisi secūdum ꝙ in illis sūt scđm se ipsa autē nec icipiunt nec desinūt eē secūdum naturā. sed sunt radij luminis itel ligētie vniuersalit agentis q̄ deus ē. que cū se ipsa sit agens nō est assignare ꝙ icipiat uel desinat nisi scđʒ ꝙ agit hoc uel illud i singu lari. Ad id autē qđ sexto inducitur. dicen dum ꝙ q̄uis forma artis habeat ꝙ exem plar cōe est ab hoc qđ a tali exiunt artifice tā ꝑticlā exiunt adhuc habʒ id qđ secūdum se vt forma artis accipit. ꝛ habet hec lignis ꝛ lapidibus q̄uis hec nō habeat scđm ꝙ exi stit i lignis ꝛ lapidibus. Et similiter de for mis naturalibus existētibus ab itelligentia Et ideo scđm se accepte sunt cōes ꝛ vniuer sales ēt que sunt i singularibus. q̄uis nō se cundū ꝙ sunt i singularibus hēant id. Si autē quis iferat dicens si nō scđm ꝙ sunt in singularibus habēt id ergo habent scđm ꝙ nō sunt i singularibus. est palogismus secū dū fallaciā diuisionis q: diuisim ifer ex eo ꝙ secūdum cōpositionē dictū fuerat. Ad id au tē qđ septimo ꝛ ultimo iducit dicēdum esse videt ꝙ omne ꝙ est i effectu scđm ꝙ effect⁹ e effectū sine esse habʒ ultimū secūduʒ ꝙ est i effectu illo singulare est. ꝛ sic itelligit ꝙ ꝓ batur i libro de causis. Sed id ꝙ ē in effec tu scđm se acceptū per modū pricipij. ꝛ cau se formalis ipsius effectus scđm se accepti. nihil prohibet de se cōicabile ꝛ cōe esse sicut iam sepius dictū est. Ea autē que scđo indu cta sunt puto de necessitate ꝯcludere.

Secunda autem questio est an vlia sint icorporalia uel corporalia. que ex platonicis inducta est sicut prīa dicebat enim plato mathematicas lineas ꝛ superficiē eē seperata quedā. ex quibus cor pora mathematica cōponunt. sicut omne diuisibile ex idiuisibilibus dicebat cōponi. accipiēs hec ab epicuris qui ante philosofa ti ceperūt. melissus autē ꝛ ꝑmenides talia dicebāt ꝛ quidā alij. Ex mathematicis au tem magnis ꝛ paruis omnem materialem di cebāt ꝯstare q̄ntitatem. Sue autem opinionis tres potissimas iducebāt rōnes. Quarū su it prima ꝙ videbāt ꝙ substātia tam mate ria q̄ forma de se ꝛ scđm ꝙ substātia est ꝛ se cundū se ipsam accepta idiuisibilis est sicut

expresse dicit Aristotiles i primo phicoꝝ. oʒ ergo aliud diuisibilitatis esse principiū idi uisibile. diuisibile autem nō est nisi quātitas. quātitas aūt ōis siue sit discreta siue ꝯtinua nō procedit nisi ab idiuisibili. Adhuc omnis species quātitatis nō procedit nisi ab idiui sibili proximo. q: vnūqꝙʒ genus ꝛ species causat ab aliquibus suis ꝯtituis principijs Corpus enim qđ omni modo diuisibile est nō pōt causari sicut ex proximo sue ꝯstitutionis pricipio ab eo omni modo ē idiuisibile sicut pūctus. uel ab eo ꝙ vno modo tm̄ diuisibile sicut linea. Sed oʒ ꝙ causet ab eo qđ ē plu ribus modis diuisibile. sicut superficies que nō ē idiuisibilis nisi i ꝓfundū. ſʒ in latū ꝛ lōgum diuisibilis ē. Et ex cōpositione vnius super ficiei cū alia fit diuisibilis i profundū. sicut pūctus ol modo idiuisibilis cōpositione pūc ti cū pūcto fit diuisibilis i longū. recto motu pūcti ꝯtinuū. pūctus enim ē substātia posi ta sine positionē habēs. ꝛ iđ motu suo icōti nuū facit linee posite diuisionē. Et silr̄ ē de superficie ꝯstituta a linea mota i latum. q mo tus lineā cōponit cū alia existēte vna primo mota i latū ꝯtinui qđ motu eius ꝯstituitur. Et similiter ē de corpore nō motu superficiei mote i ꝓfundū ꝯstituit. Et q: nō sunt plures situs ꝯtinui i quo aliquid idiuisibile moueri possit ad quātitatis ꝯstitutionē. Ideo nō sūt plures quātitatis cōtinue species nisi tres. ꝛ nō nisi tres diuersitates. Cū aūt materia sensibilis de se sit idiuisibilis ꝛ imobilis nō pōt eē quāti uel q̄ntitatis pricipiū. Materia enim de se nihil habet q̄ntitatis. oʒ autē ꝙ oē qđ est alicuius generis essētiale principiū sit aliquid illius generis. tam i genere sub stātie q̄ʒ in genere accidētium. Probatum ē autē in phicis ꝙ pricipia corruptibiliū sūt icorruptibilia ꝛ pricipia sensibiliū sunt isen sibilia. Quia aliter i pricipijs ꝛ priciplorum principijs iret i infinitū. Cōstat etiā ꝙ iste nature que simplices ꝛ vl'es dicunt corum sunt principia que sunt singularia. ut iā i an habita qōne habitū est ꝛ determinatū. Et hoꝝ materialiū ꝛ corporaliū nō possunt esse pricipia nisi sint corporalia ꝛ pricipijs quā titatis ꝛ determinata. Sequit ergo ꝺ neces sitate ut videt ꝙ vniuersalia sunt corpora lia ꝛ corpora ꝑ quātitates corporales dimē sa. Et ista rō directe est secundū itentionem Platonis qui talia seperata ponebat. Et iđ per nos est ꝑ multa explanata ut meli⁹ qđ itendit itelligat. Secūda ratio ē ꝙ pricipiū alicuius generis uel spēi nō pōt eē nr̄ hoc uel illud i numero determiatū. q: sic nō eēt vl'e illius generis uel spēi acceptū. principia er go generum ꝛ specierū genera sunt ꝛ species ꝛ cū pricipiata sunt corpora sēsibilia. ꝛ q̄nta se

gitur ꝙ pͥcipia illoꝝ sint genera ⁊ species q̄titatū. Hec enim sūt pͥcipia sensibilia ꝑ hic ⁊ nūc indiuiduata. Substātia enim scḋm ꝙ substātia i pͥncipijs eius nec ad hic nec ad nūc determinaṫ uel indiuiduaṫ. Et iō alijs principijs nō causaṫ. Et iō plato dixit olim illoꝝ sensibiliū pͥcipia circha mathematica i iōnibus generū uel specierū accepta Substātiā autē secūdum ꝙ substātia nō eē sicut pͥcipiatū. sed ꝑ q̄titatē esse determinatā ad hic ⁊ nūc. Ex hoc autē ulterius inferebat ꝙ genera ⁊ species que sunt hoꝝ singularium pͥcipia sunt corporalia. Tertia rō platonis sint q̄ ⁊ qḋ est i ordine nature primū est cā ⁊ pͥcipiū eiusdē qḋ scḋm se i eodē nature ordine posterius est sicut i libro fontis vite ⁊ i libro de causis ē ꝓbatū. q̄tum autē scḋm rōnez q̄titatis acceptū cōstat ꝙ scḋz ordinē nature ē ante hoc q̄tum sensibile. ergo scḋm ordinē nature cā est ipsius. ⁊ principiū. Nō est antē cā ⁊ pͥcipiū. nisi qḋ est simplex ⁊ vl'e pͥcipiū. ergo ꝙ est simplex ⁊ vl'e q̄tum ē ⁊ corporale. Iste absq̄ dubitatione rōnes sunt platonis i hoc ꝙ vl'ia dixit eē corporalia quedā i mathematicis rōnibus et formis ꝯstituta. Quod autē quidā dicūt de vl'ibus i materialiū. ut angeli ⁊ aie nihil penitus valet ad ꝓpositū. talia enim dixit plato ab eterno cōsi fiere ⁊ radios quosdā lucis prime eē. ⁊ nō eē causata pͥcipijs materialibus ꝑ cōpositionē hec i talibus dixit eē pticulare nō vl'e. sed i talibus dixit ꝙ sunt i nobis ꝑ hoc ꝙ luces eoꝝ ⁊ eēntie sunt i nobis. siue existētibus per ea siue cognoscētibꝰ ea. ꝑꝑ qḋ auicena i sua methafisica ubi stabilit species qualitatis dicit ꝙ hoc dictū vm est eius signū esse dicit q̄ ea i quibus sunt siue existētibus siue cognoscētibus ea nō recipiunt ea fm hic ⁊ nūc. s; vbiq̄ ⁊ semꝑ q̄tū est de ipsis. aia enim nō ē i corpore fm hic ⁊ nūc nec demō siue itelligētia siue ēt angelus ī est i eo i quo ē per opaionē uel cognitionē ut hic ⁊ nūc s; fm possibilitatē eius i quo est. est ī eo fm vbiq̄ ⁊ semꝑ q̄ nō h; i eo positionis discretionē hec opinio platonis est. Incōtrariū huius sufficiāt ēt tres rōnes que sunt inter multas que aduci possūt potiores. Quarū pͥa ē ꝙ si vl'ia hoꝝ singulariū principia sūt corporalia. aut sunt pͥcipia i q̄tū i corporalia. aut sunt pͥcipia eoꝝ i q̄tū corporalia sūt ⁊ hic ⁊ nūc determiata. Si sunt principia hoꝝ i q̄tum corporalia sunt. corporale autē ñ efficiṫ corporale nisi ꝑ aliud corporale. sed principiū ꝯstituēs est ēt corporale. ergo ⁊ ipm corporale nō efficit corporale nisi ꝑ aliud corporale. ⁊ sic procederetur i infinitū. Sequiṫ ergo ꝙ pͥcipiū corporalis sit corporale sicut pͥcipiū corruptibilis est in corruptibile. Et pͥcipiū sensibilis ē in sensibile. ⁊ pͥcipiū mobilis ē imobile. ⁊ sic de oibus alijs. Scḋa rō ē ꝙ si vl'ia sint corporalia sequiṫ ꝙ sunt q̄titatibꝰ ⁊ figuris determinata. rōnes autē quātitatū nō sunt q̄te ⁊ rōnes figurarū nō sunt figurate. Si autē vl'ia q̄ta ⁊ figurata sunt sequiṫ ꝙ sī sci piēs ea figuraṫ ꝑ ipsa ⁊ q̄titate distēdaṫ. suscipit autē talia possibilis itellectus. Intellectus ergo possibilis q̄tus erit ⁊ figuratꝰ. qḋ nemo vnq̄ opinatus ē. q̄ oēs anasagorā laudābāt dicentē q̄ itellectus ē purus ⁊ imixtus nihil vlli hñs cōe. vl'e ergo corporale esse nō pōt ⁊ in re corporali cūpro ut vl'e ē. motiuū est itellectus possibilis. tertia rō est ꝙ si vl'e corpus uel corporeū ē habēs quātitatem oz ꝙ sua q̄titas corporea sit ⁊ ꝑpetua. Est autē singulare suū i quo est quocūq̄ modo corporeū ⁊ corpus. aut igiṫ hec duo sunt vnū corpus aut duo corpora si sunt vnū ⁊ idez sequiṫ ꝙ corruptibile sit icorruptibile. ⁊ sensibile isensibile ⁊ factē factū. ⁊ ꝯstituēs ꝯstitutū si sunt vnū ⁊ idē qḋ ē ipremēs ⁊ ñ itelligibile. si aūt sunt duo corpora sequiṫ ꝙ duo corpora sunt i eodē loco. Mathematicis enī; daṫ locus sicut ⁊ phicis ut dicit Aristoteles. probatū est autē a nobis i phicis ꝙ si duo corpora sunt i eodē loco ꝙ de necessitate duo erunt vnū. et idē corpus sequiṫ ergo ꝙ si sunt duo diuersa corpora ꝙ sunt vnū ⁊ idē corpus ꝙ ipossibile est oio. Nos autē que iducta sunt determinates distinguimꝰ. ꝙ corporale multipliciṫ diciṫ. s. quatuor modis. vno quidē mō. Et pͥo modo diciṫ corporale q̄titate corporea distēsum. ita ꝙ ipsa q̄titas sit aliquid sui. Et sic habētia q̄titatē corporeā corporalia dicuntṫ ⁊ mobilia oia ⁊ sensibilia. Secūdo modo corporalia dicuntṫ nō quidē quātitatē vt aliquid sui habēnt. s; tamē scḋm distensionē quātitatis i subiecto ea suscipiēte sunt distēsa. sicut albedo ⁊ nigredo ⁊ caliditas ⁊ frigiditas ⁊ figura ⁊ aliquid ꝯstās forma dicuntṫ corporalia quāuis q̄titas nihil sit eēntie ipsoꝝ. Tertio mō diciṫ corporale omne corpori sicut suscipiēti determinatū sicut sensus ⁊ imaginatio ⁊ cetere vtutes sensibiles ⁊ vegetabiles. Et vniuersaliter omnis aia sensibilis ⁊ vegetabilis sunt corporales forme. Quarto modo diciṫ corporale nō q̄ aliquid sit partis uel quantitatis corporalis. s; q̄ corporis ⁊ quātitatis est principiū. ⁊ sic pūctus diciṫ eē corporale. Similiter autez multipliciter diciṫ icorporale. q̄ si vnū oppositoꝝ est multiplex ⁊ reliquū. nullo autē istoꝝ modorum vniuersale est corporale. quia est sicut natura corporis ul' corporei cui per aptitudinem dicēdi de multis accidit vniuersale esse. ⁊ est icorruptibilis. q̄ sicut optime

pb uñ ẽ aliter motiuũ intellectus possibilis esse nõ põ: qꝛ penitus icorporeus ꝛ icorruptibilis est. Est.n. simplex notio ꝛ natura ab oi quãtitate dimẽsionis abstracta. Ad hoc ergo qꝙ p͛mo obiicit̃ dicendũ qꝙ ꝛ quãti eẽntiaꝫ ↄstitutĩs est duplex.s.scd̃m quãtitatis essentiã ꝛ ↄstitutionẽ eius qd̃ est quãtum uel quãtitas. Et de tali principio p͛cedit obiectio ꝛ est necessaria. Alia est ↄ̃stitutio quãti scd̃m eẽ specificũ ꝛ rõnem nõ secũdum id qꝙ est q̃titas ꝛ dãs nomẽ ꝛ diffinitionẽ quãtitatis. Et hoc p͛ncipiũ ↄstituẽs speciẽ ꝛ genus quãtitatis nõ est quãtitas uel quãtũ.ꝫ potius q̃titatis natura simplex ꝛ rõ. Et hec natura sic simplicitate sua accepta est vl̃e. Ad id aũt qd̃ secũdo iducit̃. dicẽdum qꝙ hoc qꝙ ponunt simpliciter eẽ vni p͛ncipiũ huius i esse ꝛ specie scd̃m naturã uel i genere nõ est ad hoc uel illud determinatũ qꝛ si hoc eẽt vni nõ esset p͛ncipiũ vl̃e sed huius uel illius. Sꝫ hoc principiũ nõ est mathematica quãtitas i his que corporea sunt. ꝫ est natura simplex ↄstituẽs i genere ꝛ specie dãs nomẽ ꝛ rõnem. Et in hoc patet qꝙ quãtũs p̃ncipium sit eẽntiale ꝛ q̃si materiale p͛ncipiũ linee. tñ forme linee ñ habẽt nomẽ nec rationẽ. Sꝫ aliud est principiũ scd̃m formã quo linea linee nomẽ ꝛ rõnem habet. Et hoc p͛ncipiũ simpliciter acceptũ natura est linee cui accidit eẽ vl̃e. p hoc qꝙ pluribus est cõicabilis natura illa. patet igit̃ qꝙ corporaliũ vl̃e est incorporale. ꝛ hoc ẽ vere dictũ p̃pateticorꝫ. Ad id aũt qd̃ tertio iducunt dicẽdum qꝙ vꝫ est quod ponitur. dũmodo bene itelligat̃ qꝙ eẽntialiter ꝑ moꝫ materialis ↄstituti p͛ncipiũ est eẽntiale non i ordine nature primũ ẽ etiã si daret̃ qꝙ cõstituerẽt ꝛ p͛ncipiarẽt naturalia corpora uõ p͛ncipiarẽt ea nisi secũdũ id qꝙ est quãtitas subiecta. ꝛ nõ secũduꝫ hoc quo quãtitas est i rõne uel specie uel genere. et ideo nõ sunt priora ad ea secũdũ ordinẽ formalẽ nature uel sm ordinẽ efficiẽteꝫ cause. Sꝫ ea que sunt ↄstituentia ea que corporea sunt i rõne nomine et specie ꝛ genere p͛iora sunt secũdum ordineꝫ nature. ꝛ ille sunt simplices nature. et eẽntie corꝫ. et notiones ꝛ rõnes ipsorꝫ. Hec autẽ omnia ꝛ icorporalia sunt ꝛ vl̃ia ꝑ antedicta Et hanc subtilitatẽ uenit Aristotiles ꝛ ideo i omnibus que dixit platoni p͛ponat̃ i positione p͛ncipiorꝫ. Hec est uera secundum p̃pateticos huius qõnis determinatio. ꝛ sic tenendũ est nec ẽ curãdum de sophisticis quibus dã qui ante nos quedã scripserũt.

Restat nũc de difficilima questione disserere quã tertiã tangit porphirius vtrũ.s. vl̃ia sint seperata a sẽsibilibus an i sensibilibus siue singularibus posita sint ꝛ ab aliis seperatũ eẽ nõ habeãt

De hoc autẽ semꝑ fuit ↄ̃tẽtio iter stoicos et peripateticos. Aristotiles eniꝫ ponere videtur vl̃e extra ꝑticulare eẽ nõ habere. vnde i posterioribus dicere videt̃ qꝙ vl̃e nõ est nisi in hoc. hoc ẽ singulari. Dicit ẽt contra platonẽ loquẽs qꝙ vl̃e eẽ vnũ aliquid extra multa nõ necesse ẽ. si demostratio erit eẽ tantuꝫ vnũ de multis verũ ẽ dicere. ac si dicat ad hoc qꝙ demostratiua sit scĩẽtia nõ necesse ẽ dicere qꝙ vl̃e de quo est sciẽtia sit seperatuꝫ extra singularia qꝛ suff.cit qꝙ vl̃e sit vnũ i multis ꝛ de multis. Adhuc autẽ dicit Aristotiles qꝙ nulla necessitas ẽ opinari qꝙ vl̃e sit preter hoc. In prima ẽt p̃hia adhuc i ducit rationes multas ad iconueniẽs ducẽtes qꝛ si eẽt vl̃e seperatũ scd̃m eẽ actuale a singulari. sequeret̃ qꝙ esset celum p͛ter hoc celũ. ꝛ terra p͛ter hanc terrã. ꝛ hõ preter hũc hominẽ. ꝛ cũ sciẽtie de naturis rerũ sequant̃ res. Et de seperatis sit alia sciẽtia q̃ꝫ de materia ↄcipiẽtibus. sicut patet i mathematicis ꝛ phisicis eẽt alia sciẽtia de celo ꝛ alia de h celo. ꝛ alia medicina de hoie. Et alia de hoc hoie. Et alia geometria de terra ꝛ alia de hac terra ꝛ sic de aliis. Hoc idẽ probat̃ ꝑ diffinitionẽ vl̃is tam ex Aristotilis vbis q̃ꝫ ex uerbis Auicene ꝛ Alfarabii. Est enim vl̃e vnũ de multis ꝛ i multis. Si autẽ est i multis non habet esse seperatũ ab illis. Et nõ dicimus qꝙ vniuersale est qꝛ est aptum esse i multis. ꝛ ĩ hoc differt a singulari. res autẽ scd̃m naturã est i eo i quo est apta nata esse. ꝛ nõ in eo i quo nõ est apta nata esse. vl̃e ergo ẽ in multis. ꝛ nõ seperatũ habet eẽ ab illis qꝛ nõ est aptũ natũ habere seperatũ esse ab illis. Adhuc autẽ si vl̃e esset actu scd̃m pfectum eẽ p͛ter multa. sequeret̃ qꝙ esset eẽtiẽs ꝑ se ipsuꝫ solum. ꝛ idiuisum i se ꝛ ab aliis diuisum et sic esset hoc aliquid. ꝛ singulare. Nihil autẽ qꝙ in se ẽ vnum et hoc aliquid predicabile ẽ de multis nisi solo noie. ꝛ non re aliqua que sit i illis. Et qui sic ponit vl̃e eẽ ignorat vniuersalis rõnem. que nõie re. ꝛ ratione rei q̃ in multis est. predicat̃ de illis. Adhuc autẽ si sic esset ꝑ se existens nõ posset aliis eẽ causa i natura ꝛ ratione qꝛ nõ posset eẽ forma ipsius. sed si cõstitueret id hoc esset ꝑ modum cõpositionis elemẽtalis admixtionis. ꝛ tũc predicari nõ posset de ente formali predicatione. ꝛ tũc destrueret̃ omnis vtilitas ipsi⁹ Sic enim nullius rei posset eẽ principium neqꝫ ad esse neqꝫ ad sciẽtiam que de ipsa esset per noticiã vniuersalis. Adhuc omnes tales propositiones essent false ꝛ impossibiles in quibus vniuersale de particulari substãcialiter predicat̃. vt cum dicitur hoc homo est homo uel hoc lignũ est lignum. ꝛ omnes similes istis q̃ sũt ↄtraria iconueniẽtia. ꝛ

absurda. Si autẽ aliquis diceret φ vle par
ticulari vnit̃ ⁊ tamẽ remanet i se seperatuȝ
hic nõ euadit iconueniẽtia lducta taliter. ti.
vnitum nõ est vnũ. ⁊ secundũ esse nõ predi
cat̃ de eo cui est vnitus. Et ideo nõ posset di
ci φ socrates uel hic homo est homo q͛ sibi
esset vnitus homo ⁊ quasi homini ut sigillo
ipressus. sicut nõ potest dici φ cera sigilata
sit sigillũ. videt̃ ergo φ vle seperatuȝ esse si
habeat extra suũ singulare. Incõtrariũ aũt
huius est φ omne φ habet eẽ nõ habens il
lud per aliud uel ab alio potest eẽ sine illo.
Uniuersale autẽ habet eẽ nõ per singulare
nec ab illo. ergo potest eẽ sine illo. ergo scdȝ
esse est seperabile a singulari. hoc autẽ sic ꝓ
batur esse vniuersalis est esse cõmune a plu
natũ eẽ in pluribus ⁊ multis cõicabile. hoc
autẽ eẽ nõ potest habere a singulari q͛ singu
laria sũt discreta ⁊ icommunicabilia. cõicabi
le ergo eẽ qd̃ est eẽ vlis. vniuersale nõ habȝ
a singulari. Si forte aliquis dicat φ ista rõ
nõ probat φ vle nõ habeat eẽ discretũ. sed
ꝓbat φ singulari destructo remanet eẽ vni
uersalis scdm aliquẽ modũ hoc videt̃ con
tra Aristotilẽ esse qui ponẽs φ vle eẽ habe
at in singulari dicit φ destructis p͛mis im
possibile est aliquid alioꝝ remanet̃. Et hoc
scdm rationẽ inductã destruit̃. q͛ si vniuer
sale habet eẽ seperatũ uel seperabile ab esse
singulari. vle manebit existẽte singulari et
nõ existẽte singulari equaliter eo φ suũ esse
ab eẽ singularis nõ depẽdet aliquo modo ni
si scdm eẽ in ipso. ⁊ nõ secũdum eẽ simplicit̃
Adhuc autẽ vle semper est ⁊ vbiqȝ. parti
cularẽ autẽ siue singulare ẽ hic ⁊ nũc si autẽ
vle ẽ vbiqȝ ⁊ semp ẽ alicubi ubi nõ ẽ singu
lare. Et est aliqñ quãdo nõ est singulare que
cũqȝ autẽ loco ⁊ tẽpore sunt seperata simpli
citer ⁊ substãtialiter scdm eẽ. Et subiecta sũt
seperata. cũ ergo vniuersale ⁊ pticular̃ loco
⁊ tẽpore differãt. siue seperata sint simplici
ter scdm eẽ. ⁊ subiecta substãtialiter sepera
ta esse uident̃. Adhuc nõ potest idẽ esse itel
ligi corruptibile ⁊ icorruptibile. vniuersale
aũt icorruptibile est singulare uero corrupti
bile. Nõ idem erit ergo esse vniuersalis ⁊ sin
gularis. Si enim idem esset vtriusqȝ esse seq̃
ret̃ ꝯtradictoria simul esse uera. q͛ si corrup
tibile est scdm esse erit aliquãdo quãdo esse
nõ habebit ꝓbatũ enim est de celo. ⁊ mũdo
i p͛io φ corruptibile necessario aliqñ corrũ
pet̃ ⁊ tunc nõ erit icorruptibile. aut semper
erit. ergo aliquod tẽpus erit qñ id scdm esse
⁊ erit ⁊ nõ erit qd̃ est impossibile. Adhuc at
ꝯstat φ vniuersale habȝ esse i quo multa vni
unt̃ l vnũ nomen ⁊ rõnem. que nomen. ⁊ rõ
dicũt esse diffiniti. hoc autem esse nullo mõ
habȝ i esse singularis. ergo habȝ hoc esse se

peratũ ab esse singularis. Cũ ergo habet si
eẽ aut habet ipsũ scdm φ istrumẽtũ primi
agẽtis est. aut habet hoc scdm φ est i anima
ꝑ abstractionẽ ipsũ cognoscẽte. aut i re ipsa
extra agẽtem ⁊ cognoscẽtem existẽs. Si di
cat̃ φ habet illud i efficiẽte. tũc vle nõ habȝ
esse nisi ydeale. ⁊ cũ predicat̃ de singulari n̄
predicat̃ nisi sicut ydea. hec autẽ predicatio
nõ est substãtialis sed exẽplaris tm̃ ⁊ sic de
struit̃ omnis predicatio substãtialis. Si aũt
habet id i anima aprehẽdente. tũc relatio
vlis ad multa nõ est nisi i anima ⁊ nõ in re
⁊ sic predicat̃ nomine ⁊ nõ re. Et sic vlia n̄
sunt res sed nomina qd̃ falsum iã esse osten
sum est. Relinquit̃ ergo φ habẽt id secũduȝ
φ est res i se existẽs ⁊ ab agẽte ⁊ cognoscẽti
te ⁊ a singulari seperata. ergo eẽ vlis ẽ sepe
ratũ ab esse singularis ⁊ econuerso. Ex omni
bus aũt his ⁊ similibus videt̃ φ vlis esse se
peratũ sit substãtia loco ⁊ tẽpore ab esse sin
gularis. Ad hec autẽ nõ est difficile respõde
re et qui bene nouit positionẽ ꝑipateticoruȝ
tũ per distinctionẽ esse vlis oĩa hec facile d̃
terminant̃. Est enim esse vniuersalis scdm
φ vle est scdm vniuersalitatis rationẽ. ⁊ eẽ
eius qd̃ est vniuersale similiter est eẽ singu
laris scdm φ singulare est ⁊ secundȝ singu
laritatis rationẽ. ⁊ est esse eius qd̃ est singu
lare ꝑ quod est substãtia substãs cõmuni natu
re. Dicimus ergo φ eẽ vniuersalis in eo φ
vniuersale est ratione seperatũ ⁊ oppositũȝ
est illi qd̃ est eẽ singularis i eo qd̃ singulare ẽ
quãuis sint in eodem subiecto. Esse autem
nature illius que vle est nõ est seperatuȝ ab
eẽ singularis secũdum qd̃ est substantia sub
stãs illi cõmuni nature. sed potius esse vlis
est esse particularis ⁊ nõ diuisum ab illo
Est enim sicut diximus vniuersale secũduȝ
esse in particulari. quãuis non sit vniuersa
le secũdum hoc φ est in illo. sed nec commu
ne nec communicabile sicut i prima questione
satis declaratũ est. Et nisi sic esset nõ eẽt qd̃
nec scientia de aliquo sicut i primis probat̃
obiectis nec est curãdum de solutione quaȝ
quidam iducunt̃ l. qd̃ vniuersale secunduȝ
se habeat esse. sed nõ habeat esse completũ
nisi i particulari. vniuersale enim habet eẽ
completum i hoc φ omnia habet que exigũ
tur ad esse vniuersalis. sicut particulare hȝ
eẽ completum quãdo habet oĩa que exigunt̃
ad eẽ particularis. Ad id autẽ qd̃ primo cõ
tra hoc iducit̃. dicẽduȝ φ omne quod habȝ
esse nõ per aliud. potest eẽ sine illo. n̄ sit ita sic
φ esse suũ quãuis nõ sit per aliud tamẽ sit in
alio cui ipsũ ẽ cã eẽ. Et hoc ẽ eẽ i alio sicut p
essẽtialis ipsius eẽ sin φ ẽ i alio ⁊ hoc modo
vle siue sñia ẽa est i alio. sȝ p hoc φ ẽ i illo ẽ ꝑ
ticulãtũ ⁊ determinatũ. ⁊ iõ eẽ quidẽ hȝ in se

ipsa. sed nõ determinatũ ⁊ pticulare. Si autẽ queraẽ vtrũ idẽ eẽ sit ꝙ vle habet p se acce ptũ. ⁊ qđ habet determinatũ ⁊ pticulariũ. Dicẽdum ꝙ nec idẽ oĩo nec diuersũ omnino Sed idẽ uel vnũ dupliciter. In substãtia. n. idẽ est duplex aut ut idẽ ⁊ vnũ indetermina tũ ⁊ determinatum. Et hec ẽ solutio triũ pħoꝝ Auicene ⁊ Alfarabij ⁊ eiusdẽ Johan nis grãmatici apud arabes nominatis ⁊ est vera q꞉ ꝯcordãt dictis Aristotilis. Ad id aũt ꝙ scđo induciũt ꝙ aptũ natũ eẽ in pluribus ñ ꝯuenit vl' scđm ꝙ est i singularibus eo. Cõ cedendũ est ꝙ hoc est verũ. sed hoc habet na tura illa i quãtum simplex est ⁊ indetermina ta. Quãto enim aliquid est simplicius tanto magis est cõicabile multiꝭ sed dico simplex nõ p priuationẽ differẽtiarũ que cõueniũt i esse ipsius sed per priuationẽ eoꝝ que deter minãt ⁊ ꝯtrahũt ipsũ ad hoc esse. uel id scđz speciẽ uel indiuiduũ. Sed p hoc nõ sequitur ꝙ habeat eẽ determinatũ sine singulari. q꞉ quãuis tale eẽ nõ habeat a singulari tamen nõ habet nisi i singulari. sicut ⁊ cõe nõ habꝫ eẽ nisi i eo i quo determinatꝭ ⁊ ad eẽ distine tum ꝯtrahitꝭ. Nihil enim ẽ simplex i natu ra nisi ꝙ ad eẽ distinctũ ẽ ⁊ determinatũ. si cut genus nõ est nisi i spẽbus. ⁊ species non est nisi i indiuiduis suis. Ad id autẽ qđ obi citꝭ dicitꝭ ꝙ obiectio nõ probat ꝙ vniuersale habeat eẽ seperatũ. sed ꝙ remaneat destru ctis pluribus pticularibus concedẽdũ est. Sed ꝙ Aristotiꝭ. dicit ꝙ destructis primis ipossibile ẽ aliquid aliorũ remanere itelligitꝭ i eẽ determinato ⁊ distĩcto i rebus nature. Sed tñ possibile est remanere i esse nature simplicis cõis ⁊ indeterminate. Si autẽ que ritꝭ i quo ⁊ vbi manet scđm id eẽ. hec i pxio sequẽti capitulo declarabitꝭ. Ad id autẽ ꝙ dicitꝭ Aristotilẽ dicere ꝙ vniuersale est vbi qꝫ ⁊ semp singulare autẽ hic ⁊ nunc. dicẽdũ ꝙ verũ est qđ dicit Aristotiles ꝙ vniuersale i eẽ vniuersalis acceptũ nõ discernit locum siue loci differẽtias uel temp⁹. q꞉ indetermina tum est ⁊ cõmune ad omnẽ locũ ⁊ tẽpus. sꝫ scđm idem suũ eẽ substãtiale efficitur hic ⁊ nũc quãdo determinatꝭ i particulari ad hoc ⁊ id. Si quis autẽ dicat ꝙ scđm hoc idem sit i pluribus tẽpore ⁊ loco ⁊ substãtia diffe rẽtibus. dicẽdum ꝙ hoc nõ est inconueniẽs ẽ eo qđ est natura simplex ⁊ cõicabile q꞉ pon⁹ hoc est necessariũ. q꞉ simplicitatẽ eius conse quitꝭ communicabilitas. Sed i eẽ determina to ⁊ distĩcto nõ est i pluribus substãtia loco ⁊ tẽpore diuersis. Et iõ eiusdẽ rationis est hõ i omni tẽpore ⁊ i omni loco ⁊ i omnib⁹ indiui duis. Ad id autẽ qđ dicitꝭ ꝙ vniue sale ẽ in corruptibile. singulare autem corruptibile. dicẽdũ ꝙ hoc verũ est q꞉ aliter scĩẽtia nõ eẽt de ipso. sed ex hoc nõ sequitꝭ ꝙ eẽ vlis sepa ratũ sit ab esse singularis. vnũquodqꝫ enim di citꝭ icorruptibile uel corruptibile p rationem p[ri]ncipiorum ꝯstituẽtiũ esse ipsius. Et ideo cũ esse vniuersalis scđm id ꝙ vere ẽ vniuer sale. hoc est scđm id ꝙ est natura simplex et indistincta nõ depẽdeat scđm eẽ nisi a princi pijs simplicibus. sequitꝭ quãdoqꝫ ꝙ i corru ptibile sit. pbatur enim i ultima parte libri de cãis ꝙ simplex est icorruptibile. Sꝫ hoc idẽ ut determinatũ est distinctũ i singulari. scđm eẽ particularis ꝙ dat eẽ ei determina tum ppter corruptibiliũ principioꝝ adiun ctionẽ nihil prohibet eẽ corruptibile. Et idẽ est corruptibile ⁊ incorruptibile cõperatione principioꝝ diuersoꝝ. Et hoc nõ improbat Aristotiles isra de celo ⁊ mũdo. Ad hoc aũt qđ dicũt negari nõ posse ꝙ vle hẽat esse cõe i quo nisi a vniuntꝭ ⁊ ꝯueniũt i substãtia ⁊ rõe dicimus ꝙ hoc verũ est ⁊ hoc esse ẽ sibi ppri um ⁊ nõ habꝫ a singulari. sꝫ nec hoc põt ne gari qn id idem cõe eẽ sit determinabile et designabile i singulis. q꞉ aliter nõ eẽt cõica bile singulis. ⁊ per illã distĩctionẽ eẽ id nõ fit diuersũ sꝫ substãtiaꝫ. sꝫ tñ efficitꝭ hũs mõꝫ esse diuersũ. ꝙ nõ facit simplicitꝭ eẽ diuersũ. sꝫ vnũ eẽ duplex ex eo ꝙ diuersũ modũ esse accipit sicut sepius dictũ ẽ. Si qs aũt dicat ꝙ ut dicit Aristotiles mouẽtibus nobis mo uentꝭ ea que i nobis sunt ⁊ p hoc itelligitꝭ de motu corruptionis. ⁊ sic corruptis primis i possibile ẽ vle remanere. Dicẽdum ꝙ hoc oĩo ẽ verũ quod dicit Ari. ⁊ ita itelligitꝭ sicut dictũ ẽ. Et verũ ẽ ꝙ vle corrũpitꝭ i eis q̃ cor rũpuntꝭ. sꝫ corrũpitꝭ ſm ꝙ est in eis. Est enĩ in eis secũdum principia determinata ⁊ ꝯ strahẽtia ipsũ ad esse pticularis. Et sicꝫ hoc modo corruptibile quo i libro de causis dici tur ꝙ icorruptibile est quod est delatũ super id ꝙ ẽ corruptibile. ⁊ ẽ corruptibile p aliđ ⁊ p accñs. Sꝫ nihil prohibet quin maneat secũ dum substantiam ⁊ esse nature simplicis. ⁊ indistincte ⁊ nõ particulate.

Est autem difficilis questio valde. qualiter vniuersale ẽ in anima. et qualiter i re ipsa. ⁊ qualiter i singu lari. ⁊ i quo veri⁹ sit secũdũ esse nature sue. Quod enim in anima sit ex dictis pipatetĩ corum supponitꝭ omniũ. dicẽtiũ ꝙ vniuer sale est dum itelligitur. particulare autem dũ sentitur. Adhuc autem Aueroys. ⁊ Aui cena dicũt ꝙ intellectus in formis agit vni uersalitatem. Adhuc autem vniuersale in intellectu ut dicit Aristotiles principium ẽ artis ⁊ sciẽtie. nec posset esse principiũ artis ⁊ sciẽtie nisi eẽt i itellectu pratico ⁊ speculati uo. Ars. n. ẽ factiuũ p[ri]ncipiũ entiũ rõne. ⁊ iõ

est in intellectu pratico. Scias aūt est hītas
ꝯclusionum ex principiis speculationis pra
bitius. et ideo est in intellectu speculatiuo.
τ sic oꝫ ꝙ vniuersale sit in intellectu. Est ite
ruꝫ vniuersale sꝫ esse nature simplicis. cui
accidit vle eē sm suam cōicabilitatem. hoc
enim non hꝫ ab hoc qđ est in aīa principiuꝫ
artis et sciē. Est etiā vlē ī singulari cōicatuꝫ
τ distinctum ab indiuiduātibus τ materia.
Queratur ergo sm quem modū dictuꝫ est
in istis. cum ipsum de se sit vnū. τ idem est
indiuisum et indiuisibile sm essentiam. Ad
huc color non eēt in corpore terminato et in
pspicuo et in oculo uidente nisi esset vnum
τ idem agens ipsum ī oībus illis qđ est de
formali essētia coloris. τ hoc ē lux siue lumē
in cuius actu color mouet uisum quod ideꝫ
est in supficie terminati corporis diffusum.
et qđ uere ē vnum et idem sm actū pspicui
sm actum illuminanti. τ ita uidet esse ēt eē
in forma visus. oꝫ eiꝫ esse vnum qđ agat ipꝫ
in se et in aīa τ in singulari. qꝛ aliter nō pos
set intelligi qualr eēt in istis tribus simul et
semel indiuisum sm eēntiam. quāuis sꝫ eē
aliqđ sit diuisum. Querit ēt in quo illorum
uerius et nobilius sit τ euidentius sm esse.
Et itez querit utrū sm se sit in aīa uel p so
lam similitudineꝫ suam. sicut aristotiles di
cere uidet ī tertio de aīa. dicens ꝙ res non
sunt in aīa sed silitudines reꝝ. Qđ. n. nobi
lius et uerius sit in aīa ꝗꝫ alibi uidet p illaꝫ
aristotilis cōsiderationem ī sexto topicoruꝫ.
ubi dicit ꝙ prius et uerius τ euidentius est
eis ubi ē in q̄te ꝗꝫ ubi est ī motu. Et nō ac
cipit q̄etem sm ꝙ opponit motui priuatiue
uel ꝯtrarie. sed accipit quietem p inmobilita
te quacunqꝫ p quā impossibile ē rem subici
motui uel mutationi. sic āt non ē vlē in singu
lari. sed sic est in aīa. uerius ergo est sm ꝙ ē
in aīa ꝗꝫ sit in singulari. Sꝫ hoc uidet irra
tionale ualde. qꝛ singulari dat eē nomen et
rōnem. et hoc non dat aīe. uerius āt est res
in eo cui dat eē τ rōnem ꝗꝫ in eo cui nihil ta
lium donat. Tū in fine ēt posterioꝝ uidetur
aristotiles dicere ꝙ vlē q̄escit in aīa. ubi di
cit ex ōi q̄escente vlī in aīa vno preter multa.
ꝙ cum in oībus vnū sit ideꝫ et artis pricipi
um est et sciē. uidet ergo ꝙ nobilius et uerī
us sit in aīa ꝗꝫ extra aīam. Ad hoc aūt siqs
bñ nouit positionem peripateticoꝝ non hꝫ
difficile determinare τ rñdere. Dicenduꝫ
igitur pmo ꝙ vlē vnū numero et eēntia est
ī aīa et in seipso τ in singulari. nec differt ni
si sm eē determinans ipm ad hoc uel illud.
Sm. n. simplicitatem acceptū in se sm seipꝫ
ē. ut principiū āt artis et sciē est in aīa. et ut
cōicatum ad eē nature pticularis est distin
ctum ī particulari. Et si queratur qd vnū si

qđ faciat ipsum eē in tribus his. Dicendū
ꝙ inducta silitudo de luce τ colore bona est.
Et dicendum ꝙ id vnū qđ in tribus ipsum
facit eē est lux itelligētie prime. ꝗ cā uniuer
si eē ē in oībus. cuius ēt ipsa simplex natura
que ē hoc quod ē vlē uel illud ꝯiungēs radi
us ē. Et qꝛ ꝯtactus talis multiplex ē sm di
uersas naturas ad quas pringit. iđ vlīa mlt
ta sunt. reducibilia tñ aliquo mđ ad vnum
qđ cāe pme e primum cātum est. Hec autē
vnum itelligentie lumen est extensum per
oēm naturā et aīam. sicut lux solis extendit
se p oēm naturā et aīam in eo qđ est imago
ipsius ppinqua. Et aīa intellectualis facit
et operat et inuenit formas suas sub specie
τ forma luminis. sicut lux solis et coloreꝫ fa
cit in pspicuo siue puio. quā quidē accipit ui
sus p id quod pspicuo cōponit eius organū.
accipit tñ in uirtute mte et sensus. per hoc ꝙ
oculus perspicuū aīatum sensitiuum et de
terminatū corporis ē. et accipit claruꝫ uel te
nebrosum per hꝫ qđ superficies clara est uel
tenebrosa. ita ēt lux intelligentie prime. que
fons et cā ē oīum formaꝝ. facit τ inuehit for
mas quas in se quidem acceptas hꝫ simpli
ces et indistinctas. et ideo vlēs et in simpli
ci lumine constitutas. que qꝛ vlē est ubiqꝫ τ
semper sm ꝙ sic sunt ubiqꝫ et semper sunt i
corruptibiles sunt et immobiles et intransmu
tabiles. Sm autē ꝙ ad hoc uel illud sunt ter
minate sic accipiunt diuersum modūꝫ eē esse
Et in aīa que mte itellectualis principium
est accipiuntur ut principia opis uel specu
lationis. cum talis aīa et imago instrumen
ti luminis intelligentie in materia sensibi
li. que non nisi subiectum opantis itelligen
tie est et inuehit ea sicut sunt principium esse
eius uel illius singularis. τ iđ vna et eadeꝫ
est eēntia in se et in aīa τ in singulari. sed in
aīa hꝫ esse spirituale. in singulari sm eē ma
teriale et naturale. In se āt in esse simplici.
Et qđ dicit aristotiles ꝙ uerius eē est in quo
ē sicut in quiete. Dicendū ē ꝙ uerius eē di
citur duplr. ē. n. uerius sm actum nature p
prium. et uerius sm cōstituentium ppieta
tem. τ uerius quidē sm substantialem natu
re ipsius actum est in singulari. cui dat
esse substantiale et nomen et rationem. qui
est proprius et substantialis nature commu
nis actus. Secundum autem ueritatem
constituentium illam naturam uerius et ī
anima et in se ꝗꝫ in singulari. quia ibi purꝰ
est et impermixtus nature aliene. sicut ue
rius dicitur aurum. quod aliene nature est
impermixtius. Et sic intelligitur deducta
aristotilis consideratio in sexto topicorum.
Quod autem in fine secundi posteriorum
deductum est contra mentem aristotilis.

adductum est. quãuis faciat ꝑ ista q̃one cõfirmanda. Intendit. n. ibi aristotiles vĩc esse de multis acceptionem pexperimentũ et memoriam qd̃ quiescere in aĩa dicit quã sibi aquiescit aĩa non inueniens instãtiã vniuersalis acceptionis. Qd̃ aũt querit quale sit in aĩa ẽtir se et in singulari. dico cum aristotile et peripateticis qꝛ est in oĩbus his ꝑsonam priuatam realem et realiter acceptuz. ꝛ quam priuatam facit intelligentie lumen sicut dictũ est. Qd̃ aũt dicit aristotiles qꝛ res non sunt in aĩa. sed similitudines rerũ. Dicendũ qꝛ res dicũtur singularia que sola sunt eus ratum in natura. Similitudĩes aũt ez sunt vniuersalia que ut dicit boecius nisi similitudo esset ꝛ ialis sunt suoꝝ suppositorũ ꝛ singulariũ. qd̃ pꝫ. ex hoc qꝛ id quod est in aĩa intelligente non fit ita nisi ꝑ abstractionẽ. abstractio ãt non fit nisi ab indiuiduãtibus ꝛ materialibus. qbus seperatis remanet id quod vbiqꝫ et semp est. quod ꝑ lumen intelligentie prius efficit. et quod ꝑ naturam intellectualem quam in substãtia sua pticipat strumentũ est itelligentie in quo sierunt formas ueras suo lumine. q̃ sm̃ vite opationẽ perficit ꝯtemplando et operãdo. hec videt uera eẽ huius q̃onis determinatio. sm̃ hoc quod tradit in sciã de intelligentiis. de quibus aristotiles loquitur l. xi. prime phie. Scito tñ qꝛ aliter multi dicunt latinoꝝ contra quos ego non ꝯtendo. qꝛ non cõtentioni studeo. sed ad explanandas opiões peripateticoꝝ. Qd̃ ãt dicit qꝛ vl̃e est dum intelligitur. ꝛ particulare siue singulare dum sentit. non id dictum est qꝛ ab intellectu itelligentis accipiat vl̃e esse vel a sensu accipiat esse particulare. hoc. n. fuit error pitagore quem impugnat aristotiles. sed id dictum est. qꝛ non accipit nisi in intellectu nisi in itelligente lumine. et sic ẽ vl̃e. nec accipit a sensu nisi sensibili accidente distinctum. et sic est singulare. et hec est solutio q̃onis inducte.

Vltus ẽt mouet qualiter vl̃e ꝑducit i esse. nos ãt hec loquimur philosophice. et non de productione illa qua cuncta in natura ꝑ creatione ꝑducit deus. sm̃ phiam. n. nihil creat nisi qd̃ ꝑducit nullo quodam alio ꝑducto. et sic solum ens ꝑducitur ꝑ creationem. alia ãt per ĩformationem ꝑducunt. sicut in scia libri c' rñ ẽ determinatũ. Hoc ergo mõ querit quãr vl̃e in esse ꝑducit. cum. n. ꝑductum ꝑducẽtis intelligentie et agentis sit terminus. ꝛ ꝑducere est agere ꝑ intellectũ. termins autez actionis sit compositum. et hoc aliqd cum vl̃e ꝑducatur. videt qꝛ vl̃e sit compositum ꝛ hoc aliquid. hoc ãt sm̃ est. et cũ vl̃e sit forma et quale qd. et non hoc aliqd. hoc autez adhuc videt ex eo qꝛ id qd̃ ab intelligẽtia in esse ꝑducit ꝑ exemplar et ideã est ꝛ ipsa. nõ ãt per ideam et exemplar ẽ i intelligentia. nisi qꝛ est hoc aliqd et compositũ. aliter enim oporteret qꝛ plures essent idee eiusdem. que dã qdem sm̃ formã. q̃dam sm̃ materiam. ꝛ q̃dam sm̃ genus. aut sm̃ speciem. ꝛ q̃daꝫ sm̃ differentias. qd̃ valde est absurdũ. Adhuc aũt oꝫ qꝛ oĩa predicant ab agente intelligentia inquantũ sunt in natura perfecta. ꝛ hoc aliqd existẽtia. Si ergo ab agente intelligentia q̃ cã prima est sine aliqo aliud secundariũ cãrum videt qꝛ vl̃e sit hoc aliqd et cõpositũ ex materia et forma. Adhuc aũt vr̃ hoc. ex hoc qꝛ ars imitat naturã inquãtum põt. Qd̃ ãt ab artifice ꝑducit et est in artifice ꝑ modũ exẽplaris non est forma simplex sed compositũ. ut domus vel tripoda. Sic ergo videt ẽt fieri in ꝑductione itelligẽtie i natura. supponimus. n. qꝛ totũ opus nature est opus itelligentie agentis cuius virtus ẽt informat semen generandis. ex quo res nature ꝑducunt. Adhuc ãt in oĩ natura ꝑductum semp est res nature. Res aũt nature non est nisi hipostasis cõi nature supposita ꝛ substans ꝑ se ipsam. talr aũt substãs nature cõi indiuiduum ꝛ singulare ẽ. Si ergo vl̃e sic ꝑducit sequit qꝛ vl̃e sit singulare. qd̃ ẽ inconueniens. Ad oĩa ãt hec ꝛ his similia non est difficile rñdere. vl̃e. n. sm̃ qꝛ in cẽ ꝑducitur ꝑ intelligentiã agentez siue generationem q̃ est agentis itelligentie nisi tamen tñ non nisi in hipostasi ꝑducitur. que ẽ hoc aliqd in illa natura cõi vel illa. ꝛ id enim nõ ꝑducatur ut exñs ꝑ se solum non oꝫ qꝛ ꝑductum sit hoc aliquid. hoc ãt mõ omnes procedunt obiectiones. ꝛ id pꝫ qꝛ nihil valent. Qd̃ ãt in alio ꝑducitur ut in phisicis docet aristotiles dupliciter ꝑducit. aut ex ꝑñti aut per accidens. ex cõsequẽti ãt qꝛ hic generãs est homo. ideo sequitur qꝛ homo generat hominem. et qꝛ hic generans est hõ ꝛ animal et substantia. et sic de aliis. ꝛ sic est in omni predicatione substantiali. ita qꝛ aristotiles dicit qꝛ domus est ex domo et sanitas ex sanitate et sic de aliis. qꝛ ꝑductum semp est ad formam ꝑducentis. eo qꝛ equiuocũ ad vniuocum necessarium est reduci. per accidens autem producitur quod accidit ꝑducto ex ipsa productione. Si enim producit per generationem ad similitudinez forme ꝛ specie generantis ꝑducitur et id per accidens ꝑductus est filius. ꝛ producens est pater. et sic de aliis. ꝑducit ãt vl̃e ex ꝑñti l cẽ nã fe pp qd̃ dicit auctor sex ꝑncipioꝝ qꝛ nãt a occulte opat i ill. ꝛ id ẽt i ꝫ lĩa aristoti. l de sĩe vocãt. Si aũt vl̃e sm̃ se ipꝫ ꝯsideret iꝫ ẽ imago luminis i re nature. imago dico lu

mīnis agentis itelligentie. quod, lumen ter
minatum ē ad hoc aliquid et incorporatuꝫ
sibi. et hoc mō vle nature producit in esse ab
agente intelligētia que operatur per suum
intellectuale lumen in ōi natura. et est cau
sa rei naturalis in oībus. quod quidē lumē
in se acceptum inest vlis et rōne vle est ac
ceptum āt ut determinatum ad hoc aliqd.
et incorporatum illi est eē et substantia parti
cularis dās esse substātiale et rōnū singulari.

Stat āt adhuc dubiū apud quosdaꝫ
an vle sit forma an cōpositum. an
materia. Et si ē forma utrū sit for
ma totius uel partis. Qd̄. n. vle nō sit ma
teria pꝫ ex hoc ꝙ materia ei i quo ē. nec dat
esse nec nomen nec rōnem. ꝗ ola dat vle sub
stantiale ei cuius ē vle. igitur nō ē materia.
Adhuc āt materia non est imago agentis.
in eo qd̄ ꝓducit. vle āt est imago agentis in
telligentie in eo qd̄ ꝓducit ut iam probatuꝫ
est. Adhuc āt ōe qd̄ predicat de eo in quo est
forma ē. vle p̄dicat de eo in quo ē. ergo vle
forma ē. Adhuc āt nihil est cōicabile multis
vnū exñs in eis sm̄ eēntiaꝫ nisi forma. ma
teria. n. non est cōicabilis multis nisi p diui
sionem. ita ꝙ non tota ē in singulis. vle āt
totum ē. in singulis ergo vle non ē materia
sed forma. Sed qꝛ innegabilr uerū est. ideo
querit cuius forma sit. est. n. forma toti⁹. ut
humanitas ē forma hoīs. aut forma ptis. si
cut aīa est forma corporis humāi. forma āt
ptis siue materie non p̄dicatur de re cuius
ē forma. sed vle bñ p̄dicat. vle ergo non est
forma partis uel materie sm̄ ꝙ materia p
ficit p formā. Eodeꝫ mō ꝓbari uidet ꝙ nec
forma totius est. qꝛ ēt humanitas de hoīe
non p̄dicat. et ē de rōne eius de quo p̄dicat.
Hec āt et silia soluere non est difficile. Dicē
dum. n. est ꝙ vle est forma. et ꝙ est forma
totius. sed forma totius dupli͛ designatur
nole. designat. n. ut forma tm̄. sicut humāi
tas est forma designata ut forma tm̄ que est
essentia formalis. et iō non p̄dicat de eo cui⁹
est forma. qꝛ hō non est eēntia sua formalis
nec aliqd̄ aliorꝫ ꝗ formas hñt. Designat ēt
ut forma totius totum eē dicens cuius est
forma. et tunc designat per eē qd̄ dat ei i quo
ē et nomen. sicut hō dicit esse formale ꝙ for
ma totius dat huius cōposito qd̄ est hic hō.
Et hoc iō docet aristotiles in libro de celo et
mundo dicens. Cū dico celum dico formā.
cum dico hoc celum. dico formam in mate
ria. Et forma ē vle predicabile nole et rōne
de eo cuius est vle sm̄ substantiā. cuius p
batio est. qꝛ nisi vle tunc eēt forma diffinitio
data sm̄ nomen vlis non diceret totum eē
rei. nec totam qditatem ipsius sm̄ illud no
men sm̄ qd̄ diffinit siue nomē generis siue

speciei. Relinquit ergo ꝙ vle sit forma toti
us ut totum eē dicens designata. pp̄ hoc ēt
p̄dicatur de eo de quo predicat. ita ꝙ et sta
tim posito subiecto p intellectum ɔcipitur i
illo siue subiectū sit in actu siue non. ōi tpe
. n. uerū ē ꝙ hō ē aīal. siue hō sit siue nō sit.
et ꝙ aīal est corpus aīatum. et ꝙ corpus aīa
tū sit substantia. sed ex hoc non sequit. ergo
corpus aīatum ē ens sm̄ actuꝫ. Et iō dicit
auicena in primo libro logice sue ꝙ esse et es
sentia accidit ei qd̄ est. uerū. n. est hoīem eē
aīal siue aliqd̄ aīal sit siue non sit. et accidit
ei esse uel non esse. Hec igit sunt ꝗ digrediē
do a ꝓposito et altioris scie assumendo ne
gocium de vlibus pp̄ doctrine perfectionē
dicenda esse uidebant. Redeūtes igit ad ꝓ
positū. ꝙ cum ad sciam p̄dicamentorꝫ ari
stotilis utile et necessarium sit nosse qd gen⁹.
qd species. qd differentia. qd ꝓpriuꝫ. et qd
accidens sit. Preterea utile ad demonstra
tionem et diffinitionem et diuisionū sciam
tentabo tradere istorū rerū ꝗ vlia dicuntur
speculationem siue sciam speculatiuā cōpen
diosam. breuem qdem. sed tm̄ sufficientē et
facilem. ꝗ competat itroducēdis p assigna
tiones et similitudines tradens sciam. tem
tans aggredi que ab antiquis dicta sunt. et
qualia dicta sunt accipiant. hoc aūt faciam
ab altioribus quidem qōnibus abstinēs. ꝗ
lꝫ tacte sint pp̄ doctrine pfectioneꝫ. tm̄ ex p̄n
cipiis ꝓposite intentiōis determinari non
pñt. Simpliciores uero de his vniuersali
bus qōnes mediocriter inter subtilem et ru
dem tractatum ɔiectans ex pbabilibus et
ne similibus tractare ɔiectiuare est. multū
enim talia oꝫ adducere. ut fides fiat de eo d̄
quo tractat. Ne aūt lateant ea que ex isti⁹
scie principiis tractari non pñt d̄ vniuersa
libus. mox. s. p̄ia facie occurrit ꝗrēdū de ge
nerib⁹ et spēbus. utrū. s. subsistant uel i solis
nudis purisqꝫ itellectib⁹ posita sint. siue ēt
subsistentia extra itellectū posita. utrū sint
corpalia siue icorpalia. et siue sit uel illo mō
sint. utrū sint seperata sꝫ eē a sensib⁹ siue sin
gularibus. an i ipsis sensib⁹ posita sint. Et
alia ꝗdā circa tales difficultates circūstāna
in hoc libro dicere recusabo. hui⁹. n. nego. si
tum altissimū ē. qꝛ altissime scie ꝓpriū. et iō
maioris et subtilioris egēs ē inquisitiōis. al
tioris qdem quo ad subiecti nobilitatē. ma
ioris autem inquisitionis quo ad demōstra
tionum subtilitatem. In his enim duobus
scientie differunt. ut aristotiles dicit in prin
cipio libri de aīa. Illud uero quod de his di
cendū uidetur probabiliter quēadmodū d̄
his tractauerūt antiq ph̄i. et horū maxime
peripatetici quos hic seq suscepimus nunc
tentabo demōstrare mō introductiōis.

Uia autem inter incomplexa primo de vlibus occurrit tractādū. uidendum prius est qualiter vle dicit̄ de quinqꝫ que sunt inducta. vle.n. simplex natura ē sua simplicitate cōicabile et determinabile ad pticulare i quo ipsum est noīe ⁊ rōne. Dico āt rōne eēntiali que competit vli qḋ p̄dicatur. ⁊ hoc dico ꝓpter ꝓprium et accidens. q̄ et si ut vlia perfectas diffinitiones hēre non psīt tā scḋm quas hīt p̄dicant̄ de his de quibus predicant̄. sicut de substantiis. ut albū de hoc albo. ⁊ risibile de hoc risibili. ⁊ sic ꝺ alis. Cū ergo quodlibet istoꝝ quqꝫ dicat̄ vle. sciēdū ꝙ vle non dicit̄ cōiter de ipsis ut genus. sꝫ ut cōe ꝓportionis ad vnūꝫ qḋ uocat̄ cōe sꝫ analogiaꝫ. vnū āt ad cuius ꝓporcionē vle dicitur de his quinqꝫ ē aptum natum esse in multis et de multis. hoc āt nec ꝑ vnam rōnem ꝯuenit his que substātialr̄. hoc est ꝑ hoc ꝙ substantiale ē. sunt in multis ⁊ de ipsis ⁊ his q̄ ꝑ accidentale aliqḋ sunt in multis ⁊ de multis. nec ꝑ vnam rōnem cōuenit ei quod ꝑ accidentale ꝯsequens naturam est in multis et de multis. ⁊ ei qḋ ꝑ accidēs cōmune qḋ est accidens indiuidui. Adhuc āt nec de his q̄ ꝑ essentiale sunt in multis. ⁊ ꝺ multis ꝯuenit ꝑ eēntialem rōnem. q̄daꝫ.n. istoꝝ sunt in multis ⁊ de multis ꝑ essentiale quod ē qd. et quasi subiecta substātia i ipsis. sicut genus qḋ est quasi fundamentum in quo format̄ ⁊ fundat̄ esse speciei. Et sicut species qḋ ē totū esse substātiale indiuidui. qꝛ qcqd sequit̄ speciē est accidens indiuiduis. aliud ē et est i multis. ⁊ de multis ꝑ quale qd. qḋ facit eē fundatum i genere. Et sic pꝫ ꝙ non ꝑ vnā rōnem sunt hec in multis ⁊ ꝺ multis. et ꝑ prius hoc ꝯuenit generi ⁊ speciei. ꝑ posterius āt drie. Adhuc cum esse in multis et de multis p̄us ꝯueniat ei qḋ i multis ⁊ de multis ē spē et numero differētib⁹. q̄ꝫ ei qḋ est i multis et de multis solo numero differentib⁹. Cōstat āt ꝙ ꝑ prius ꝯuenit vle generi. ⁊ ꝑ posterius speciei. hec.n. ē rō cōitatis analogice. ut i qnto p̄me p̄hie docet aristotiles ꝙ cōe analogice simplex ē i vno In aliis āt non ē nisi ꝺm quādam ꝓportiōeꝫ ad illud. Et ꝑ hoc pꝫ ꝙ vle nō p̄dicatur de his ut genus. uel ut species. uel ut dr̄ia. uel ut proprium. uel ut accidens. sed p̄dicatur de his ut cōe ꝺm analogiā ad cōitateꝫ generis ꝓporcionataꝫ. Numerus āt hoꝝ vliuꝫ ex hoc pꝫ ex eo ꝙ ē in multis et de multis. aut ē in illis et de illis per substantiale. aut per aliquod accidentale. siqdem ē in illis ꝑ aliqḋ qḋ in illis ē substantiale non dꝫ diuidi. qḋ āt insit ꝑ substātiale qḋ est ꝑs esse. aut ꝑ id qḋ ē totum. sicut qdam dicunt. qꝛ qḋ ē ꝑs non p̄dicat̄ de eo in quo ē scḋm ꝙ est ꝑs. sed sic diuidi dꝫ ꝙ si est i multis ⁊ de multis aut est in eis per id quod ē eē secunduꝫ potentiam incoationis. aut in eis est per essentiale quod est totū ꝺm actum ꝑficiens eē ipm. aut est in eis ꝺm totum eē perfectum ⁊ ꝯstitutum. Et p̄mo quidem mō est gen⁹. secūdo āt mō dr̄ia. tertio uero mō species. Et pꝫ ꝙ diuisio sufficiens et ex immediatis est. qꝛ substantiale quod est i multis et ꝺ multis aut ē principiū aut principiatū. ⁊ si ē principium. aut est principium ꝺm potentiam. aut ꝺm actum. Si aūt est principiū ⁊ in substantiali esse ꝑfectum. tunc est altero modo a duobus dictis modis. Si āt est in multis ⁊ de multis ꝺm esse accidētale exīs in illis non pōt eē in eis nisi aut ꝺm accidens nature cōis per quā refertur ad singularia. ⁊ hoc ē ꝓpriuꝫ aut ꝺm accidens idiuidui aut singularis per quod refertur ad naturā cōem. ⁊ tunc ē accidens. Socrates.n. ē risibilis ꝑ cōem naturam que est in socrate. hō aūt est albus per hoc ꝙ socrates ē albus. i quo natura hoīs est. Et pꝫ ꝙ illa diuisio ex immediatis ē. qꝛ in nullo ē nisi natura cōis uel hẏpostasis siue suppositio uel singulare quod substat nature cōi. ⁊ cum cōe quod est i multis et de multis pluribus modis uenīt ari non possit ꝑ immediatam diuisionē. iō vlia non pūt esse forin aliter differentia nisi quqꝫ Per hoc ēt ordo istorum i quinqꝫ vlium. cōstat.n. ꝙ ea que sunt in multis ⁊ de multis per essentiale quod ē in illis sunt priora ea q̄ sunt in multis et de multis per accidentale quod ē in illis. Adhuc āt que sunt in multis ⁊ de multis ꝑ accidētale sine ꝯ natura p̄us ē q̄ꝫ id qḋ ē i multis ⁊ ꝺ multis ꝑ accidētale idiuidui qḋ ē accidēs itēꝝ. adhuc āt qḋ ē in multis ⁊ ꝺ multis ꝑ essentiale qḋ ē in illis sꝫ incoationis potentiā prius ē ⁊ q̄ꝫ id quod est in multis et de multis per actum ad eē speciei distinguens et determināns. qꝛ semꝑ in eadem potentia precedit actum. utrūqꝫ āt ē constitutum ex his sicut principium et principiatuꝫ. et sic prius est genus. cōsequenter aūt differentia. et tertio species. quāuis hic ordo sit vlium ꝺm naturam. ꝺm ꝙ etiā in ante habitis enumerata sunt. tn̄ in ordine tractatus ponemus tractatuꝫ de specie ante tractatum de differētia. quia propter correlationem generis et speciei unius tractatus dependet a tractatu alterius. eo ꝙ vnū relatiuorū diffinite cognosci non potest nisi cognoscatur ⁊ reliquum.

Rimo igitur i tractatu de vniversalibus de genere loquendum est. sꝫ qꝛ gen⁹ ꝺꝫ itēnonē logicā diffiniri nō pōt nec diffinite cognosci nisi

prius multiplicitas huius nōis gen⁹ determinet. Jō in primis determinā̄da est et distinguenda nōis generis multiplicitas. et maxime in his modis q aliquam hñt similitudinē ad itentionem illā generis. s3 quā logici genere utunt. De aliis itentionibus q ad ꝓpositam itentionem non ualent est omittendū. nihil. n. ꝯfert ad ꝓpositū scire masculinū genus uel femininū uel actiuum uel passiuū i gramaticis n̄ ad ꝓpositā itentionem. Et iō de filibus generis itentōib⁹ non est hic iterponendū. Dr̄ āt p similitudinem ꝛ p ꝓprietatem. ad qđ etiā genus p similitudinem dictū transfert. p similitudinem āt dr̄ dupl'r. vno. f. mō dicit gen⁹ multitudo aliquoꝝ vno quodā mō se hñtiū ad vnū aliqđ qđ sui aliqd h3 in tota multitudie illa. ita q est in singulis ipsoꝝ. in quo etiam cōi exñte in oībus quodāmō scđm ꝯuenientiā3 se hñt adinuicem. ita q quilibet ad aliū habeat silitudinem i illo qđ inest sibi ex illo vno primo. qđ cā est silitudinis i tota illa collectione. sm quā significatonē romanoꝝ genus dicit collectio tota parentele q̄ a romulo descendit p successiuā3 generationem. hoc. n. totū dicit romuleum genus s3 hitudinem qua se h3 ad vnū3 primū parentem. s. romulum. Et in hoc genere distiguitur illa collectio ab illa collectōe q̄ ab aliquo alio parente descēdit. sicut a primo genere a quo priami cū quo tota collectio ista priamicum genus uocat. Hoc āt aduertendū3 est in ista generis significatione. q vnū3 est i oībus illis q ad illā ptinent generationē3. ꝛ hoc est semen ꝓpagatiōis a romulo pfusū in tota illa collectione. Secūdo mō adhuc cuiuslibet dicit genus p āncxū modū ad anhitum id qđ est vniuscuiusq3 generationis siue multitudinis generate principium. ad quo formissime generatum. ꝛ a quo fortissima uirtute exortum est. Et hoc dupliciter dicit. uel a p̄re q ꝓximus genitor est in genere illo. uel ab eo loco in quo qs genitus ē. Et ꝓ ori quidem mō dicimus horestem qdem a tantalo pauo suo hēre genus. illiū3 uero dicim⁹ habere genus ab hercule. quo sicut ab attauo genitus est. Scđo aūt mō sm quem ꝑncipia siue locus pricipiū generatiōis est. dicimus pindaꝝ tebanū esse genere. platonem uero dicimus ꝛ genere athemensem. sicut. n. p̄r est ꝑncipium generationis p translationem seminis in quo in omēs funduntur ex vno uirtus formatiua multoꝝ sm ꝓpagationem. Sic ēt patriam siue locū generationis dicimus eē ꝑncipium. qꝛ in loco ꝛ cētro loci generationis tota uirtus pariodi celestis adunat. ut dicit ptolomeus. Et i oēs in illo loco natos diffundit. ꝛ iō frequenter magis accedunt ad vnum colorem et ad vnum morem q ex vno loco nati sūt. vñ ēt elementa in diuersis locis ualde sunt diuersa in uirtutibus sm q quibus ꝯueniūt ad generatoꝝ ꝯstitutionē. Jn isto ēt mō p3 q multitudo ab vno p̄re uel ab vno loco natoꝝ ad vnum refert in quo ꝯtinetur p vnum qđ i oībus ē. ꝛ ab illo qđ principium illius multitudinis ē in oēs deriuat. Differunt āt iste due generis significationes. qꝛ pma est vni⁹ ptin in multas. secunda āt ē multoꝝ respicientiū ad vnum. qđ ē ꝑncipium generationis eoꝝ sm modum parentis uel loci i quo generat aliquis ad illius loci complexione3 uel figuram. Qđ. n. qdam dicunt patriam ꝛ locum non eē ꝑncipium generationis nisi quo ad figuram. penitus fl'm est. qꝛ sic tota destruer et scia generationis vniuscuiusq3. quā in libro q dicit arabice ad arba quadripartitum āt latine ptolomeus ośdit. i quo ośdit pariodi uirtutem in cētro loci ei⁹ q nascitur ꝯgregari. ꝛ ex uirtute sic in centro nati ꝯgregata natum accipe complexione3 et formam ꝛ figuram et colorem et morē ꝛ fortunam. Et hec quidem secunda generis significatio pp hoc qđ est in vno. in multa se diffundendo sm sue uirtutis potentiā i quo oia vniuntur ꝛ ꝯtinent uidet ꝓpinquissima ad generis loci declarationem. Secūdum hanc rōne3 sunt et dicunt q ex genere romuli descenderunt. Nec collectio illa diceretur genus vnum nisi eēt vnum ꝯtinēs ea sicut principium a quo p generatione3 descenderunt. Et hoc mō dicunt multi cicropide q ex genere successiue descenderunt primi cicropis ꝛ horum proximi scđm lineam eiusdem consanguinitatis. sic enim multa essent ab vno. sicut i genere logico ab vno genere primo per diuisionem differentiarum eēnt multe species. in quibus omnibus saluatur generis natura potestate siue uirtute ad speciem determinatā sicut et semen generantis primi per successiuam generationem formatur ad hunc et ad illum. Patet igitur q primus modus generis causatur a secundo. ꝛ reducitur ad ipsū sicut ad causam. Et ideo secundus modus principalior est q̄3 primus. et promptior ad designādu3 genus logicum. sicut per similitudinem potest describendo ꝯsignari. Per prius ergo quo ad istam similitudinem dicitur genus vniuscuiusq3 generationis principium. dehinc autem ꝛ per posterius dicitur genus ꝛ multitudo collecta eorum que ab vno principio ut romulo descenderunt sicut dictum est in pria generis designatione. Nunc āt pbatio ē qꝛ ni stitudinē siue collectionē diuidētes siue discernētes ꝛ ab aliis sepetātes.

qui sunt alterius generis. diceba mus ante illā collectionē gen⁹ eē romanorū uel romulorum. Et in hoc ab aliis collectiōibus sepe rari. nec multitudinē gen⁹ eē diceremus nisi prius itelligeret vnum generatiōis principiū a quo illa descendit multitudo. Et iō p̄mus modus generis non dicit̄ genus nisi p secūdum. ⁊ iō reducit̄ primus ad secunduz sicut ad cāmt. primus autē a nobis positus. qr minus facit ad ꝓpositum sicut ⁊ de ambabus istis significatiōibus pri⁹ elicimus q̄ꝫ de genere logico. ut minus intēta dimittatur. ⁊ longius a ꝓposito ponat̄. Et ut sciatur ꝙ similia paulatim ⁊ gradatim pficiuntur ad ꝓpositi declarationem. Et iō ēt genus intentū post oīa similia dicim⁹ ultimo. Est āt attendēdū ꝙ a matre vna a qua multi descenderūt nō sumit̄ ad genus logicum silitudo. qr mater nō ē principium formale multorꝝ sed materiale ⁊ sicut formatiuꝫ. et nō sicut formās. Genus āt logicū principium ē ut forma. qr alr̄ non predicaret̄ de eo cuius ē genus. sed est ut forma idistincta. q̄ totum ē eē spēi s̄m esse informe ⁊ indistictā. distinguibile tn̄ ad formā speciei. Et q̄ꝫuis a loco silitudo trahat̄ ad genus logici designationē. tn̄ a tp̄e nō trahit̄ aliqua silitudo qr tp̄s est mēsura etiā mēsura motus ⁊ mutationis. ⁊ iō est in fieri. ⁊ non ē lnēe generatorū pricipalr̄. Genus uēt natorꝝ ē et ī eē cōstitutorꝝ. ꝓp qđ ēt in libro de itelligibilibus dicit̄ locū esse mensurā entis. tp̄s āt eē mēsuram motus dicit̄. qr eius eē ē in motu et mutatiōe. Est āt attendendū ꝙ auicenna in primo libro logice sue dicit ꝙ isti ambo modi extendunt̄ ēt ad artificialia. Aliqui. n. dicunt̄ coriarii oēs q sunt de collectione coriariorū ab vno aliquo q excellebat in illo artificio. sicut naute dicūtur calepsite a quodaz calepso q floruit in arte nautica. Et fabri dicūtur tubalcaite a tubalcaim q artez fabrorum inuenit. Et musicorum dicūtur pithagorice q perfecit eu quem arte sunt inuenta. Hoc tn̄ ē minus ꝓprium. qr id qđ ē in oīb⁹ ex isto pricipio non eē substātiale ⁊ naturale sed accidentale illis i quibus ē: genus autez logicū oībus specieb⁹ inest ut natura et substātia. his ergo modis genus dicit̄ in quolibet. alr̄ āt accipit̄ apud phos sicut in sequenti patebit caplō. Colligētes igit̄ summatim que dicta sunt dicimus ꝙ uidet̄ neqꝫ gen⁹ neqꝫ species simplr̄ siue mō vno et in vna intentione dici. Dico aūt uidet̄. et non eē. qr iste generis acceptiones magis sunt ut nr̄a acceptione et cognitione q̄ꝫ in rei natura et exi̅sti̅a. Et primo quidē quo ad nos dicit̄ genus collectio multorꝝ quodāmō. vno modo se hn̄tium ad vnū aliquod qđ ē illius collectionis s̄m generationem principiū. et q̄ se aliquo mō hn̄t adinuicem in vno qđ a principio sue generationis est i singulis ipsorum s̄m totā illa collectionem. s̄m quā significationem romanorū genus dicit̄ ab abitudie vnius dico aūt romuli. ⁊ dicit̄ genus multitudinis illius p relationeꝫ aliquo mō adinuicem s̄m id qđ est in eis ex romulo. ⁊ hoc ē ꝙ hn̄t adinuicē cā q̄ ab illo romulo est cognationem s̄m diuisionē uel seperationem ab aliis generibus aliorꝝ auorꝝ q̄ dicit̄ uel denominat̄ ab aliis patribus uel auis. Dicitur āt ⁊ alr̄ rursus qđ ē vnius generationis principiū uel ab eo parente qui genuit. uel ab eo loco i quo generatus ē ꝓp cām q̄ in an hitis posita ē. Sic. n. horestē dicimus a tantalo quidem hēre genus illū āt cum domo et familia sita genus hēre ab hercule. Et rursus quidem a loco denūciantes pindarū thebanum eē. platonem uero athenienseꝫ. Et. n. patria vniuscuiusqꝫ generatiōis principium ē quēadmodū et pater. ut in prebabilis expositū ē. Hec āt secunda generis acceptio uidetur eē prōptissima generis significatio romani. Ideo dicti sunt romani. qr illi a genere descenderūt romuli. Et cicropide sunt qui ex genere descenderunt cicropis et horꝝ proximi per eādem cām sunt de eodem genere. Et plus quidem hoc est per prius appellatū genus vniuscuiusqꝫ generationis pricipium. dehinc āt et per posteriores dicit̄ genus ⁊ multitudo eorū q descēderunt ab vno principio. ut a romulo romulei eius signū est. nāqꝫ siue qr diuidentes hoc genus siue discernentes ⁊ ab aliis generib⁹ seperātes ipm dicebamus oēm illaꝫ romanorꝝ collectionem esse genus romanorum. Est aūt i duobus dissimilitudo ad genus logicum i vno quidem. qr pricipiū generationis non s̄m substātiam est secūduz se totuz est in collectiōe que genus dicit̄. ita ꝙ sit in quolibet totum. Genus aūt logicum s̄m se totum et s̄m substātiaꝫ est i collectiōe specierū ⁊ in qualibet specie. ꝓp qđ ēt non predicat̄ noīe ⁊ rōne. principiū generatiōis de collectione multorū q descenderunt de ipso nisi denominatiue. dicuntur. n. romani uel romulei non romuli. Genus āt logicū p̄dicatur predicatiōe substātiali de his quorum est genus. In alio ēt est dissimilitudo. qr collectio que dicit̄ genus est quasi totum itegrale ad genus uel i genere cuius qlibet ē ps integralis. ⁊ oēs sunt totum. genus āt logicum est totū eēntiale cui⁹ quelibet species est pars subiectiua. in hoc tn̄ aliquid similitudinis est. qr q̄uis genus logicū s̄m totam essentiā saluetur in qualibet specie. tn̄ non saluatur in qualibet specie s̄m totū

ambitū siue potestatis. Et hoc habz aliquā
similitudinis cū toto integrali predicatio cu
ius potestas ex totalibus potestatibus parti-
cularis integratur.

Ic ergo ut in ciuilibus accipit genus
non vtimur genere phi. sed vtimur ge
nere in illa significatione hennone
qua dicit genus est cui supponit spēs directe
ea & imediata suppositione. genus est conse-
quit differētia. & differētia in genere est pote
state. & ideo aliquo modo est sub ambitu cō
tatis generis. sz tamē nō ponit ut substātia
stans sub genere. sz adiungitur lateraliter
ad generis determinationē & contractionē ei
Exit autē de genere ad potestatis ipsius di
uisionem. Et ideo nec differētia diuisiua nec
etiā differētia constitutiua directe supponitur
generi & substātia stās sub genere. Nec etiā
species sic supponit differētie. Sed differen
tia constitutiua est in genere ad determinandā
generis potestatē & contrahēdum ad spēm cō
stitutā. & sic quasi & lateraliter venit ad spēz
propter qd nō supponitur generi ut quid gene
ris uel ut quale quid sicut species. & ideo diffe
rentia nō est cui supponitur in ordine nature
species. sed totius ē speciei & generis. Quā
uis autē in diuiduū generi supponatur non
tamē imediate substat positione adhuc nec
subsistit genus enim nō contrahitur in ipso
pro se sed species. nec in eo contrahitur species
sed potius secūdum eā diuiditur diuisione
materie. & diuisione accidētis. & indiuiduan
tis. quod nō proprie ē substare in ordine substan
tis & supersiantis. sed est diffusio substantis
& supstantis ad multiplicationē materialez
proprium ēt post speciē est secūdum ordinē na
ture. Nec etiā proprium secūdum quod proprium
substare habet. sed potius in esse & post illud
accidēs. Et ideo solum genus ē per se & proprie
cui supponitur spēs. Genus enim cum di-
cat ordinez superioris ad inferius apud phos
optime notificat sua significatio quādo de-
terminatur per id ad qd dicit ordinē. Et cum
determinet significatio generis apud phos
fortasse. hec itennio dicta ē sic. quod in hac itenti
one habet similitudinē quādam ad genus
dictū in ciuilibus scdm vtranqz predictarum
itennonū. Genus enim sic dictū principiū
quoddā ē specierū que sunt sub ipso. nō qui-
dē materiale. sed etiā effectiuū ut pater.
Pater enim est ut dicit Aristoteles in .8°.
ethicorum qui aliquid sui habz in filio. Idem
quod aliquid sui habet in filio formali effectio ē
totus pater. pater enim totus sui principi
um formatiuū ē in semine ut artifex in artifi-
ciato propter qd ēt plato opinat semē esse p
uū animal quod egredit a generāte. & qd est ne
quius pater cum totus. Sz totus & integer pat

virtute. Et similiter genus ē totū in spē sm
substātiā quā educit differētia formās
spēm & constituēs in esse formato. Et sic genus
est sicut generationis principiū qd in ameba
bus principalē dicimus eē generis signifi-
cationē in ciuilibus. Est autē etiā principium
vt locus spēi in quo fundat species scdz sub
stāriam. & ex eo determinat species ad quid
& substātiā per se substātem & in alio quodaz fū
datā. sicut res fūdatur in loco sue generatio
nis & salutis. propterea differētia nō habet lo
ci similitudinem. quia ipsa constitutiua existens
fundat in alio quodā & magis proprium & acci-
dens. Species autē est quid locatū in genere
& nō locus solum. genus igitur est ad ipsum se
habēs ut pater. & ut locus. pater pater & locus
generationis sunt principia habet autē etiā
similitudinē ad genus qd in ciuilibus secun
dario dicit quodāmodo habētium se ad ali
quid. & ad se inuicem in hoc quod genus in eo quod ge
nus est necessario continet multitudinē quan
dam specierū que sunt sub eo. Nec potest eē
genus vnius solius speciei continentiuus. eo quod
species nō exit a genere nisi per oppositas di
ferentias diuisiuas. que cum educte fuerint
genere plures & oppositas cōstituent species
de necessitate. Nō sic autē se habet species
ad indiuiduū. Non enim species sua diuisio
ne uel potestatis diuisione constituit indiui
duū. sed tota est in indiuiduo per substātiam et
potestatē. vnde materie determinatione ex
accidēte indiuiduāte indiuiduatur. Solum er
go genus ambiēs species in multitudinē cō
tinet in vna e generis natura. Differētia .n.
cū se habeat ad genus ut diuisiuū nō est con
tinēs. sed seperās & in multitudinē agens.
Propriū autē cū sit consequēs spēm & accidēs
cōe consequens indiuiduū. contentis nō pōt ha-
bere rationē. Sed potius sunt contēta in aliis
scdm suū eē & rationē. Cū autē tripliciter in
vsu loquētiū dicatur genus. de tertio est ser
mo apud phos & in phia. qd ut dictū est for
tasse dictū est ad similitudinē aliorum. Dico
autem fortasse ne videat aliter dissimile. pro
pter duas dissimilitudines in precedēti capi
tulo determinatas. Et hoc quidē summatim
perstrigere possumus. dicēdo quod aliter quam in
ciuilibus. rursus genus dicitur eē cui suppo
nit spēs. ad horum generū que in ciuilibus dic-
ea sunt fortasse similitudinē quādā sic dicimus
Nō enim genus a ciuibus ad phiam trans
latū est. Est ergo genus principiū quodā spe
cierū. huius quale primus & cōis pater & quā
le est cōis locus ut explanatū ē. Et sic habz
similitudinē cū itennone principali. Unde ē
enim genus in vna natura cōi omnē multitu
dinē specierū que sub ipso ē continere. & in hoc ha
bet similitudinē cū secūdaria generis signi-

ficatione tripliciter ergo cū sic dicat genus de tertio modo sue significationis apud phi losophos de genere sermo est.

Genus ergo cū tripliciter dicat apud philosophos scdm tertiā [illegible] sue significationis itentionē. Et scdm hāc generis itentionē describūt genus dicē tes. Genus est qd de pluribus ⁊ differenti bus specie i eo ꝙ quid est predicat. que des criptio ē generis ꝑut genus dicit ordinem vnius ad alterū. sicut superioris ad iferius nō simpliciter sed i ipsa re que sic ordinant. sicut aial est genus. ⁊ corpus aiatum. ⁊ sub stātia. substātia enim ⁊ viuū ⁊ animal sunt ea quibus accidit genera esse. Sed genera litas que est in ipsis rationē dicit huius or dinis siue habitudinis quibus ordinant ad sua iferiora. ꝓpter qd i antehabitis dictum est ꝙ genus est cui supponit spēs siue spērū multitudo. In oībus cōmunibus substātia libus sic est ꝙ ex ipsa cōitate qua vnū substā tialiter est i alio alie plures resultāt analo gie. siue ꝓportionis cōitates. Ex hoc enī ꝙ animal ē in hōie ⁊ de hoīe. ⁊ est i asino ⁊ et de asino. ⁊ sic de alijs spēbus. ex simili quidam respectu animalis ad spēs suppositas resul tat ꝙ est cōe ⁊ vniuersale ut genus. qr gene ris nomē est animali ipositū a tali respectu ⁊ sic de specie. ⁊ de simili respectu hoīs ⁊ asi ni ⁊ aliorū ad aīal. que omnes species qr pti cipāt animalis noīe ⁊ ratione surgit coītas alia qr vnūquodqz iferiorū sit superius respicien tiū dicit species. Ad talis enim respectus si militudinē imponit nomē speciei. ⁊ sic est in respectu idiuiduorū ad speciē. Ex simili eni respectu huius ad hoīem ⁊ illius ⁊ alterius ⁊ sic de alijs efficit ꝙ hoc est suppositū hoīs ⁊ ille ⁊ omnes alij. Ex hoc autē ꝙ vna simil litudine i qualibet natura cōe determinatur quilibz dicit particularis homo. ⁊ ex hoc ꝙ similiter oēs accedēte discernēte particula riter naturā cōez quilibet dicit īdiuiduū

Et si ex respectibus nature cōis ad iferiora ⁊ respectibus iferioris ad superius istę cān tur coītates. ⁊ scdm quodlibet nomē sit vlis ꝑdicatio. Quia tamē vnū solum ē qd nomi ne ⁊ natura ⁊ ratione generis predicat vnū solū est id ꝙ est genus. ⁊ alie sunt predicatio nes ꝑ modū generis predicate ꝑ accidens qd accidit predicato uel subiecto ex tali re spectu adiuicem uel tali ad superius. Et ex tali est ꝙ nō sequit. cū dicitur homo est aial ⁊ homo est spēs. ergo aial est species. uel ho mo est animal. animal est genus. ergo hō ē genus. uel socrates est homo. socrates ē idi uiduū. ergo homo est induuiduū. in talibus enim omnibus est falacia accidentis talis. n. cōitas ab accidente causat qd funda ē i nō

respectus superioris ad iferius uel iferioris ad superius uel ē respectu pticularis ad na turā cōez qui omnes respectus ex hoc causā tur ꝙ natura cōis itelligit i natura minus cōi que species uel idiuiduū. Et ideo patet ꝙ nō sequit genus ꝑdicat de pluribus differētibus specie. ergo genus est genus ⁊ sic n est i instan tū. Soli ei qd est genus ꝑ naturā que ē i plu ribus differētibus specie ꝯuenit esse i genus. ita ut genus dicat rationē ordinis ⁊ ꝑdicati onis. aīal autē id qd ē sic ꝑdicatū ꝑdicat ut genus. Attēde autē ꝙ predicari idē ē ꝙ at tribuere ꝑ notā cōpositionis. qū enim vnū alteri attribuit mediāte cōpositione quam significat hoc verbū est. tūc predicat ⁊ quan do vnū ab altero diuidit mediāte negatiōe talis cōpositionis. sicut cū dicit homo non ē lapis. tūc lapis diuidit ab eo. Et hoc fit in i tellectu cōponēte uel diuidēte in re enim ip sa sine nota cōpositionis. uel diuisionis vnū i altero ē uel nō est. Sed itellectus cōponēs uel diuidēs hic sine nota cōpositionis uel di uisionis hoc significare nō pōt. ⁊ ut hoc signi ficet inenit modū cōpositionis vnius cū alio ⁊ hoc est ꝑdicare vnū de alio uel negare vnū ab alio. fit autē hoc quoqz essentialiter. quoqz autē accidētaliter. essentialiter autē quādo vnū accipit i alio ꝑ naturā ⁊ substātiam. Et hoc tripliciter ꝯtingit. aut enim accipit ut ꝑ orē naturā in posteriori. aut naturā cōem in materia determinatā aut ꝯuertibilē. ⁊ idē iconuertibili. primo quidē modo ꝑdicat ut genus. secundo autē ut species. tertio vero modo ut diffinitio de diffinito. de differen tia uero iferius tractabit. Genus. igit ē id qd dicto modo predicat. nō enī aliquod co mune substātiale ꝑ qd diffiniat genus potest poni. qr sic omni generi supponeret substan tiale cōe qd nō est uerū. quādo enim dico ani mal est qd predicat de pluribus different i tibus specie. Et si queras quid est aīal dico qd animal est viui sensibile qd de pluribus differentibus specie. predicat. Sed cū dico genus est qd ꝑdicat de pluribus differētibus specie. si querat quid est genus. nō possum assignare quid est genus ꝑ aliquid cōmunius il lo qr sicut iam dictū est. genus est nomē im positū ab accidēte qd est ratio ordinis ⁊ res pectus superioris nature ad iferiorē. I qua ē substātialiter ⁊ acceptū i intellectu ipsius. Et id nomē transcendens est nec potest no tificari ꝑ aliud significationis certe nomen aliquod. sed oportet ꝙ notificet ꝑnsumum hoc est per nomē significationis nō diffinie Dicēdo genus est qd predicat. Et est idem ac si diceret illud ꝙ predicat de pluribus dif ferentibus specie vocat genus. quāuis autē id inquātum ifinitum ignotum sit ⁊ in certe

significationis. Et sic poni pōt ī notificatiōe descriptionis uel diffinitionis. Quod autē addit de pluribus differentibus specie. est ideo qꝛ genus ad speciē nō deducit nisi diuisum p differētias. que cū opposite sint et diuerse respectu generis. constitutiue autem respectu speciei oportet plures esse. Differētia diuisiua ut dicit damascenus est cā materiei formarū. sicut diuisio p materiā est cā numeri indiuiduoꝝ. Et ideo cōitas generis ambit species ꝯstitutas oppositis differentiis. Quod etiā si poneret ꝙ nō eēt nisi vna species. ut diceremus nō esse nisi hominem ⁊ nullā aliā speciē animalis. adhuc p̄dicaretur aial de homine ut genus. qꝛ de potestate ⁊ ambitu naturali aialis est ⁊ de aptitudine generis ꝙ diuidat oppositis differētiis non solū vl'e est ꝙ p̄dicat. sed qđ aptū natum est predicari de multis. ut iam ī antehabitis dictū est. Et si illa nulla differūt formis quā differētiam ⁊ numerū facit diuisio differentiarū que potestate nature diuidit prior. per se tunc predicat de pluribus differētib' specie. qꝛ genus differētiis diuidit diuersa sua potestate. Alia enim potestate genus est in specie vna ⁊ alia in alia. ⁊ nō talis diuisio ē speciei p materiā eadē enim potestate spēs est in vno indiuiduo ⁊ in alio nec est diuisa. sꝫ sc̄dm esse integrū manente sua naturali potestate ē in quodlibet indiuiduoꝝ. Quod aūt addit ī eo ꝙ quid est. Ideo additū est qꝛ oē superius ꝙ est per essentiam ⁊ nomen ⁊ diffinitionē est ī inferiori est quid ipsius sc̄dm ꝙ quid est quiditas. Et si aliquis dicat ꝙ nō ē tota quiditas dicimus ꝙ est totum eē ipsi'. sed nō est perfectū eē ipsius speciei totū enīz esse ē in potētia. ⁊ nihil est de eē qđ in potentia nō sit āte ultimū actū ad quez terminat motus potētie. esse aūt ī potentia ē esse ī genere ⁊ hec est causa vera ꝙ genus predicat Nō ideo tm̄ qꝛ est forma. Sed qꝛ est forma ⁊ sc̄dm aliquē modū totum esse dicit. Et ꝙ sic se habet ad subiectū predicatur de illo nō p denominatiōnē accidētalem. Sꝫ essentiali predicatione. Et hoc est qđ auilus dicit ꝙ est forma ptis que nō predicatur. ⁊ est forma totius que predicatur. Sed oportet addere ꝙ forma que predicatur totius sit ⁊ totū esse significet. ⁊ nō significet eēntiam cui' est actus ꝓprius aialitas enim nō predicat nec etiā humanitas. quāuis animalitatis esse sit animal. ⁊ humanitatis eē sit homo. talis ergo forma designās formā totius ⁊ esse p̄dicatur ⁊ nō aliter ī anima sensibilis loco animalis posita nō predicat. qꝛ animal nō est anima sensibilis ⁊ similiter anima hoīs nō predicat de hoīe. hec enim dicit formaz partis ⁊ nō totius eē. aialitas autē ⁊ humanitas nō predicat de his quorū forme sunt. nō enim designāt formas ut esse subiecti. sꝫ ut essentias. animal autē ⁊ homo predicāt qꝛ designāt formas ut esse totū subiecti. uel in potētia uel actu. subiecti dico de quo predicat. Et sic etiā in formis accidētalib' omnibus. Et ideo hō est risibilis ⁊ nō risibilitas Et homo est albus ⁊ nō albedo. hoc est igit ꝙ dicit qđ genus est qđ predicat de plurib' differētibus specie ī eo qđ quid ē. qđ enīz qđ est ⁊ esse ipsius est de quo predicatur. Et iō genus est vl'e qđ immediata ⁊ substātiali predicatione ē in multis speciebus ⁊ de mistis. Sic ergo demōstratum ē ꝙ genus est vl'e ⁊ iter vniuersalia primū. Et qualiter cōitas generis differt ab aliis cōmunitatibus posterioribus ab accidētibus denominatis.

Quod autē inducta diffinitio generis ab oībus aliis sepercetur. ⁊ in se nec superfluū aliquod ꝯtinet nec ī aliquo deficiat sic probat Eoꝝ enim que predicantur quedā quidē de vno solo predicant. ut ī diuidua ut sortes ⁊ plato. ⁊ p̄nutū demonstratiōis ꝯp̄pata ut hic ⁊ hī ⁊ hoc. sꝫ oēz modū demōstrationis ad hoc singulare. Alia vero de pluribus predicant quēadmoduz genera ⁊ species differētia ꝓprium ⁊ accn̄s que sunt vl'ia. Dico autē accidēs ꝙ est commune accidēs. ⁊ nō proprium alicui indiuiduoꝝ. accidēs enim vni indiuiduo proprium ē accidēs qđ vocatur indiuiduās. ⁊ hoc qꝛ soli ꝯuenit de vno solo predicat. ut socrates uel socratis accidēs quo homo indiuiduus efficitur dicēdo socrates est socrates. ⁊ plato est plato. ⁊ hic ⁊ hec ⁊ nō alius. ⁊ hoc est hoc et nō aliud. uel etiam aliquis homo est aliqs hō ⁊ nō alius. Sed cū dicimus homo ē animal. et dicimus cū hoc ꝙ asinus est animal ⁊ multa alia. Et similiter ī specie dicimus ꝙ sortes est homo. ⁊ plato est homo ⁊ multi alii ⁊ ꝙ sortes ē rationale. ⁊ etiā plato ⁊ multi alii. Et similiter est de proprio ⁊ de accidēte quoꝝ quodlibet de pluribus predicat. ab hoc de pluribus predicat habet genus ꝙ est vl'e ⁊ differt ab eo qđ est singulare ꝙ de vno solo predicatur. Quod autē dico particulare siue singulare predicari de se ⁊ de vno solo nō est ꝓprie dictū. qꝛ ꝓprie loquēdo ut ī predicamētis dicit Aristotiles ī prima substantia nulla est predicatio. ⁊ hoc ꝓbatur ex ratione predicationis que ī ante habitis posita est. predicari enim de alio est hoc ī illo. ⁊ de illo esse. ⁊ intelligere. ⁊ per cōpositionez designare. Cū autē nihil ī se ipso sit ut in. 4° phioꝝ dicit Aristotiles nō potest prima substātia ī se ipsa nec eē ut de se ipsa. nec proprie pōt de se ipsa esse designari. Et ideo prima substātia nō predicatur ꝓprie de se ipsa. Sꝫ

quādo hoc fit qđ de se ipsa predicatur hoc fit quo ad nos ⁊ nō scđm se ipsum. nisi forte di
ceretur ꝙ i talibus predicationibus scđm id
qđ est subicitur ⁊ secūdum id ꝙ est ad ipsum
predicatur. S3 enim aliqua diuersitas pos
set esse subiecti ⁊ predicati. ⁊ sic predicatum
intelligit̄ ut esse in subiecto. ⁊ esse de ipso. et
sic est ēt in omnibus vbi idem de se ipso pre
dicatur. Et sic itelligitur ꝙ dicit Boetius.
ꝙ nulla ꝓpositio est uerior ea i qua idē pre
dicatur de se ipsa. In illa enim idē ꝙ predi-
catur de eodē ut id quo est. Et sic ꝯcedi pōt
ꝙ prima substātia de se ipsa ut de vno predi
catur. Particulare aut̄ ꝙ de se ipso predi-
ca ur tripliciter designatur. s. ut singulare i
nomine ut sortes ⁊ plato. secūdo i tuito dmō
strationis ad hoc. ut hic ⁊ hec ⁊ hoc. hoc enī
tuitu demōstrationis ad vnū solum nō pōt
nisi de vno solo predicari. S3 tertio ab Ari
stotile designatur i predicamētis. ut uagū
vt aliquis homo ⁊ aliquis bos. Et de hoc
pōt esse dubiū vtrū de vno solo an de plu i
bus predicetur. est enim sortes aliquis hō ⁊
plato aliquis hō. S3 est i talibus ꝯsiderādū
ꝙ cū dicitur aliquis hō. s. ex pte nature indi
ñāte ad ptem ꝑ signum pticulare. s. ad pte3
hāc uel illā nō determinātē. Et sic ꝯsidera
tū habet speciei ꝑdicationē aliquomodo. et
quo ad hoc de pluribus differētibus nume
ro predicatur uel generis ꝑdicationē ut cū
dicitur animal quodā uel aliquod animal.
sic ergo nō predicatur ꝓpria predicatione.
sed nature que ad partē inclināt. Gen⁹ aūt
est ꝙ ꝓpria predicatione ⁊ imediata de plu
ribus differētibus specie predicatur. Pōt
etiā cōsiderari aliquod animal. uel aliquis
homo ut pticulare. siue ex pte pticularitatis ad
ptem determinatā ⁊ sic nō habet nisi predi
cationē ptis. Et sic nō predicatur nisi d̄ vno
solo. Et sic id qđ dicit̄ de particulari. ꝙ de
vno solo predicatur. Intelligitur de ꝓpria
⁊ imediata ꝑdicatione. ⁊ nō de illa quā indi
uiduū agū habet mediāte natura cōi. siue
generis uel spēi. ꝑ ipsum ad partē iclinātē ꝑ
id ergo ꝙ de pluribus predicatur differt ge
nus a pticulari siue singulari de vno solo ꝑ-
dicatur. Nam ꝓpria predicatione nisi for-
te vnū ⁊ idē particulare multis modis sino
nimis designaretur ut socrates decorus cor
pus ⁊ huiusmodi que sinonīa sīt ut ēsis mu
cro spata gladius. sicut dicitur Marcus
tulius cicero. nihil ꝓhibet singulare sub vno
nomine notius esse q̄3 sub alio. et sic notius
predicari de se secūdum ꝙ est sub nomine
minus noto. ut si querā quis sit talis. ⁊ dica
tur mihi tulius est marcus. videt̄ enī3 ali
quomodo ꝓpinquius eē ꝓprie ꝑdicationi.
S3 ergo genus distinguit̄ ab indiuiduis ꝑ

hoc ꝙ est de pluribus predicari. A speciebꝰ
aut̄e differt genus q2 q̄3uis de pluribus pre
dicet̄ nō tamē predicatur d̄ pluribus specie
differētibus quo ad nature aptitudinē. que
secūdum ꝙ species est ꝑ differentias opposi
tas formaliter scđm potestatem nature di-
uisibilis nō est. sed i pluralitatē agit nume-
ralem ꝑ materie proprie diuisionem. ⁊ acci
dētia indiuiduationē sicut patet ꝑ ante dic
ta. Et ideo cū dicitur ꝙ predicatur de pluri
bus differentibus specie. intelligit̄ per cau
sam efficiētē3. Ita ꝙ pluralitas forme ⁊ spe
ciei facta ꝑ differētias ꝯstitutiuas fecit illa
differre. Sed si quis sophistice obiciat ꝙ
homo ⁊ asinus ⁊ leo nō differūt sed ꝯueniūt
specie q2 quodlibet eoꝝ species est. erit con
structio i habitudine cause formalis. ⁊ sic incī
dit sophisma. secūdū amphibologia3. ꝑ hoc
ꝙ est ꝑdicari de differētibus specie seperat̄
⁊ discernitur genus a specie. ⁊ predicatio ge
neris a predicatione speciei. A proprio aut̄e
differt genus siue a proprii predicatione di
fert predicatio generis i hoc ꝙ ꝓprium pro
prie sumptū qđ ꝯuenit omni ⁊ soli d̄ vna so
la specie quā imediate ꝯsequit̄ predicatur.
Et mediāte illa communi specie. ꝑ quā trā
sit ad iduidua predicat̄ de iduiduis illius
speciei. sicut risibile predicat̄ de solo homīe
⁊ de indiuiduis hominis ut socrate ⁊ platōe
Genus aut̄e nō ut ꝯsequēs sed ut prius na
tura predicat̄ de pluribus speciebus ⁊ indi
uiduis illarū specierū. q2 ꝙ essentialiter est
in subiecto iferioribus nomē suum dat ⁊ ra
tionem. proprium enim uti i sequentibus di
citur ꝯsequitur speciē ⁊ est accidēs speciei ꝑ
cōe speciei. q2 qđ essentiale est particularibꝰ
nomen ⁊ rationē suam dat iferioribus ⁊ na
turam. trahitur mediāte natura etiam ꝓp
tum ad particularia. ⁊ predicatur de illis ut
ꝓprium. sicut de specie ⁊ tamen talem mo
dum predicandi non habet genus secundū
se ipsum per hoc ꝙ est in iferioribus ⁊ de in
ferioribus predicatur. Sic ergo per eunde3
modum diuersimode acceptum qđ est de
pluribus differentibus specie predicari. ge
nus differt a specie ⁊ a proprio quod est acci
dens speciei. A differētia uero differt ⁊ cōi-
ter accidentibus i eo qđ genus predicatur i
quid sed differētia. ⁊ communiter accidentia
predicant̄ in quale. quāuis enim etiam pro
prium in quale predicet̄. Cum tamē propri
um i duobus differat a generis predicatio
ne. s. in eo ꝙ est predicari de pluribus diffe
rentibus specie ⁊ etiam predicari in quid ⁊
non in quale. cum prius differt a genere in
hoc ꝙ predicatur de differentibus specie q̄3
in hoc ꝙ predicatur in quale ⁊ hoc probatur
per hoc ꝙ si genus sumatur ut cōmune sic ē

quedam qualitas speciei. esse enim cōmune
respectu eius ꝙ subicit sibi ut qualitas que-
dam est ipsius. Et ideo diuidit Aristotiles
ex opposito quale quid contra hoc aliquid.
Et quo ad hoc l modo predicādi nō differt
a ꝓprio. Substātialioꝛ igit ⁊ prioꝛ differen
tia generis ad propriū est predicari de plu
ribus differētibus specie quā predicari in
quid ut dictū est. Est autē aduertendum ꝙ
cū dicitur differētia predicat in quale. ⁊ cōi
ter accidētia in quale. nō sumit vno modo
quale nisi i uoce ⁊ nō secundū rationez. secū
dum enim rationē perfectiuā qualis. tunc q̄
le est qualitatis informatio ⁊ dispositio scd͠z
quā quales dicimur. ⁊ hoc modo quale ē ꝙ
non cōuenit substātie nec generi alicuius ac
cidētis nisi qualitatis. Alio modo ⁊ posteri⁹
dicitur quale qd͛ est consequēs quid ꝑfectuz
⁊ hoc modo accidens omne quale est ꝙ ē ac
cidēs indiuidui ⁊ tunc diuidit quale contra
quid ꝑfectū in eē ⁊ substātia. tertio modo di
cit quale qd͛ est cōsequēs essētialia speciei et
nature. ⁊ hoc modo dicit propriū quale
Et hoc minus habet de quali q̄ id qd͛ ē cō
sequēs eē Idiuidui. Quarto modo quale dici
tur qd͛ est potētie determinatiuū ad esse spe
ciei. Et hoc ideo dicit quale qꝛ est cōsequēs
quid siue subiectū primū qd͛ est genus rei.
nec dicit quale. qꝛ sit l genere primo modo
dicto uel qꝛ sit consequēs quid speciei. s͡ʒ tm̄
ideo qꝛ est cōsequēs aliquid generis sicut ac
tus consequēs potētiam in eodē in quo ē ali
quid scd͠m potētiam ⁊ aliquid scd͠m actum.
Et hoc q̄ntum ad essentiam suam est substā
tia ⁊ substātie effectiuū. licet habeat modū
predicādi in quale. inquātum ē quid generis
cōsequēs. et hoc modo differētia predicat i
quale et cōuenit cū quali accidēte inquātuz
vtrunqꝫ est quid cōsequēs. q̄uis quid qd͛ cū
se iūgit accidēs sit eius ꝙ est hoc aliquid in I
diuiduo. Quid autē qd͛ ꝯsequit differētia est
quid iperfectū. id͛ differētia ꝯsequēs ē ꝑfectiua
potētie illius scd͠m substātiam et qnātuz ad
essentiam est de genere substātie. Quia ue
ro accidēs cōmune est ꝯsequēs quid ꝑfectū
in eo ꝙ est hoc aliquid et post hoc aliquid ni
hil est addere ei qd͛ est esse secūdū substātiā.
Ideo quale id remanet i natura accidentis
qd͛ cū sit in aliquo nō est I eo sicut pars que-
dā. qd͛ differētie que consequit quid im ꝑfec
tum ꝯuenire nō potest. nō enim potest conse
qui quid et Iperfectū nisi id qd͛ est. pars esse
eius in quo est. Sic ergo ⁊ tot modis dicit
quale. Alio etiā modo dicit quale quid sūt
ꝙ diuidit ꝯtra hoc aliquid. ⁊ sic quale sumi
tur termino ifinito ꝑ quē querit quale nec su
mit siue determinat questio quousqꝫ statur I
hoc aliquid. dicentes enim ꝙ sortes est aial

querimus quale animal ⁊ dicimus homo.
⁊ querētes qualis homo dicim⁹ ꝙ ē hic hō
⁊ sic qd͛ habet cōe quale quid est respectu sui
inferioꝛis. Et etiam genus nō predicat qui
dem i quale nec i quid determinatum. sed
predicat I quale quid I determinatū. ⁊ simi
liter species. ⁊ in quid determinatū sola pre
dicatur prima substātia. Similiter etiam
id qd͛ dicitur predicari in quid dicit multis
modis. dicit enim predicari I quid qd͛ est de
natura ⁊ modo predicādi iquid. ⁊ hoc est so
lū illud qd͛ est de natura sua subiectū in quo
alia fundant. sicut I prima substātia fundan
tur. ⁊ scd͠e substātie ⁊ accidētia cōia. et sicut
species in qua fundāt ꝓpria. Et sicut genus
in quo fundāt differētie. Dicit etiam quid
ꝙ non natura sed modū habet illius sicut ge
nera accidentium predicant de sibi subiectis
speciebus ⁊ Iduiduis ut dicit Aristotiles in
primo topicoꝝ. Si quis albedine posita di
xerit colorē esse quid est dicit. qꝛ qualitatē si
gnificat. Ad hec autē dicit predicari I quid
ꝙ totū dicit subiecti quiditatē sicut diffini
tio de diffinito predicat in quid. Et ex his
que dicta sunt facile pꝫ ꝙ a differētia ⁊ com
muniter accidētibus differt genus i modo
predicādi. qꝛ q̄nuis differentia de plurib⁹
differentibus specie predicet. ut rationale
quod de asino ⁊ leone predicat. ⁊ similiter
commune accidens quamuis de differenti
bus specie predicetur ut album de niue ⁊ ci
gno nō tamen differētia ⁊ commune accidens
predicant in quid sed in quale. Genus autē
per se ipsum ut subiectum primum in quid
⁊ non in quale predicatur. Interrogātibus
enim nobis qualis est coruus respondemus
ꝙ niger commune accidens respondentes
est enim rationale differentia. nigrum ve-
ro communiter accidens. Cum uero quid
est homo interrogetur respondemus ꝙ est
animal eo ꝙ animal proximum subiectum
est in eo hominis in quo fundantur differen
tia constitutiua. animal autem genus est ho
minis. genus igitur in quid predicatur.
Ex omnibus ergo que dicta sunt patet ꝙ id
quod ponitur in diffinitione generis. s. pre-
dicari de pluribus diuidit genus ab his que
de. vno solo predicant que sunt de numero
eorum que sunt indiuidua. Hoc autem qd͛ I
diffinitione ponitur differentibus specie. se
perat genus ab his predicabilibus que sūt
species ⁊ que sunt propria. quamuis etiam
proprium asignetur generalissimū ut Ari-
stotiles in predicamentis dicit quod ꝓpri
um est substantie secūdum sui mutationem
esse susceptibile contrarioꝛum tamen ꝓpꝛie
et immediate proprium est speciei. nec assi-
gnatur generi nisi per speciem. ⁊ sic transit

ad genus hoc ipsum enim quod est susceptibile esse contrariorum sui mutatione substantie non conuenit nisi per substare. quod prime substantie nõ inquantum est hec uel illa. sed inquantum est substantia in animo conuenit. Quod in diffinitione ponit in eo ꝙ quid sit predicari. diuid ꝛ genus a communiter accidẽtibus ⁊ differentiis. que ut dictum est nõ in eo ꝙ quid sit predicaꝛ. sed in eo ꝙ q̃le sit. Patet ergo ex quo diffinitio dicit omnia q̃ sunt de esse generis ⁊ seperat genꝰ ab omnibus vniuersalibus alijs que secum diuidũt hoc commune ꝙ est vniuersale. nihil superfluum. ⁊ nihil diminutũ continet generis dicta descriptio. hoc igiꝛ est ꝙ dicere de generꝛ intẽdimus inquantum ẽ vniuersale p̃dicabile

Apponitur aliter igiꝛ ea que de generis diffinitione dicta sunt colligẽtes. dicimus ꝙ aliter q̃z in cuilibus rursꝰ dicitur genus cui immediata. ⁊ directa linea nõ transuersaliter supponiꝛ species. Ad horum generum que in ciuilibus sunt fortasse aliquam similitudinẽ dictam. huiusmõi. n. genus est principium quoddam earum que directe sunt sub se specierum. Et hoc conuenit cũ acceptione generis secũda. videꝛ etiam genus sic dictum omnem multitudinẽ specierũ ⁊ indiuiduorum cõtinere ĩ vna sui natura. ⁊ nomine ꝙ largitur eis. Et sic cõuenit cũ acceptione de qua generia est sermo apud philosophos. vnde etiam taliter dictum genus describẽtes d. cunt et assignauerunt dicentes ꝙ genus ẽ quod de pluribus ⁊ differẽtibus specie ĩ eo ꝙ quid est predicatur ut animal ꝙ de homine ⁊ de asino in eo ꝙ quid est predicaꝛ. Eorum enim que predicãtur. alia quidem de vno solo predicanꝛ sicut indiuidua quamuis hec predicatio non sit ꝓpria ut sortes ⁊ plato. ⁊ ut generaliter dicaꝛ in omni genere indiuiduorum. ut hic ⁊ hec et hoc. Alia uero predicabiliũ predicanꝛ de pluribus quemadmodum genera ⁊ species ⁊ differẽtia ⁊ proprium ⁊ accidẽs commune siue accidẽtia cõmunia que non sũt alicui propria. Est autẽ gratia exempli quidem genꝰ ut animal. spẽs autem ut homo. differẽtia ut rationale. proprium ut risibile. accidens ut album. nigrum ⁊ sedere. ⁊ huiusmodi. Ab his ergo que d̃ vno solo predicanꝛ differunt genera p id quod in diffinitione inducta positum ẽ eo ꝙ ipsa genera p diffinitionẽ preinductam assignata in eo ꝙ de pluribus predicantur. Ab his autẽ speciebus que de pluribus predicanꝛ differunt genera. quonĩa nõ predicaꝛ species de pluribus differẽtibus specie sicut genus. sed predicaꝛ de pluribus solo numero differẽtibus. nõ quidem cõm ꝙ numerus est accidẽs. sed secũdum ꝙ numerus ẽ in rebus numeratis. ꝓpter ꝙ dicit Aristotiles ꝙ numero differũt que cũ q̃z differũt materie diuisione. homo enim cũ sit species de socrate predicaꝛ ⁊ de platone qui nõ specie differũt ab inuicẽ. sed numero solo ⁊ diuisione materie q̃z materia socratis nõ est materia platonis. Animal autẽ cum sit genus de homine predicaꝛ ⁊ de boue qui specie differũt a se inuicẽ ⁊ nõ numero soluz. A ꝓprio uero differt genus. q̃m propriuz quidem de vna sola specie predicaꝛ cuius ẽ species imediata. ⁊ ꝯsequenti predicatione ⁊ d̃ his indiuiduis que sunt ĩ illa vna specie. quia per speciẽ propriuz trãsit ad indiuidua quorum totũ esse formale est ipsa species. quemadmodũ risibile predicaꝛ de homine solo ⁊ particularibus hominibus qui sunt sub homine. genus autẽ non de vna sola specie predicatur sed de pluribus ⁊ differẽtibus specie. A differẽtia uero differt genus et ab alijs que sunt cõiter accidẽtia. q̃z ⁊ si de pluribus ⁊ differẽtibus specie predicaꝛ ⁊ differentia ⁊ communiter accidẽs nõ tamen in eo ꝙ quid sit predicanꝛ. sed ĩ eo ꝙ quale sit eius ratio est q̃z aliquibus interrogantibus nos id de quo ut de subiecto predicaꝛ hec differentia ⁊ accidẽs nõ in eo ꝙ quid sit dicimus illa p̃dicari. sed magis ĩ eo ꝙ quale interroganti aliquem ⁊ dicenti qualis est homo dicimꝰ q̃m rationalis. Et iterrogãti qualis est coruus. dicimus quoniam est niger. Est autẽ rationalis que est essentialis qualitas hominis nigrũ autem est accidens commune ⁊ coruo ⁊ ethiopi. Cum autẽ quid est homo interrogemur respõdemus ꝙ est aĩal. est autẽ genꝰ hominis animal ⁊ primũ in esse hominis subiectum. Predicari ergo de pluribus genus diuidit siue seperat ab his que de vno solo predicanꝛ que sunt de numero eorum que sũt indiuidua per id autẽ q̃d dicitur p̃dicari de differẽtibꝰ specie seperat genus ab his que ut species uel sicut ꝓpria predicanꝛ. in eo aũt ꝙ quid sit predicari diuidit genus a communiter accidẽtibus ⁊ a differentia que non in eo ꝙ quid sit sed in eo ꝙ quale sit predicanꝛ. Nihil ergo nec superfluum nec diminutum ꝯtinet generis dicta a philosophis descriptio. Et ideo talis diffinitio terminus vocaꝛ diffinitiũ perfecte p oĩa que sũt de eẽ ipsius d̃terminãs ⁊ ab oĩbus alijs distiguẽs ⁊ seperãs. hec igiꝛ q̃tum ad logicã intẽtionẽ ptinet de genere dicta sunt.

Tractatu d̃ spe tãq̃z ꝯo vli cogimur differire tractatũ de dr̃a ⁊ tertio loco iter vlia poneꝛ. q̃z q̃uis dr̃a ꝯstitutia sit d̃ eẽntia spẽi ⁊ pricipiũ eẽntiale ipiꝰ ne possit eẽ spẽs q̃ nõ ex genere ⁊ dr̃a ꝯstituaꝛ.

tū q: gen⁹ diffinit p spēz ⁊ spēs p gen⁹ pp̄ h
φ gen⁹ hз depēdētiā ad spēz ⁊ spēs ad gen⁹
eo φ corelaria sunt. ⁊ vnūз diffinite ⁊ certe
cognosci non pōt sine reliquo. iō oз tractatū
de specie immediate ponere post tractatuз
de genere. cuius tñ aliam rōnem dicit esse
auicene hanc. q: differentia non est in qua ē
genus per essentiam. cum differentia sit ne
tus siue forma simplex. in specie aūt per essē
tiam est genus. Adhuc aūt differentia non
est in genere nisi potestate. species aūt est in
genere sicut in ꝯtinente ipsum. ⁊ iō imediati
us se hз species ad genus sm̄ rōnem spēi φ̄
differētia sm̄ rōnem differentie. quamuis i
ꝯstitutione speciei differentia sit an speciez.
q: a genere non cōstituitur species. nisi pote
stas generis per differētiam determinetur
et restringatur. hac igitur de cā agendum ē
de specie post tractatum de genere imedia
te. ⁊ ponende sunt intētiones speciei ut scia
tur in qua acceptione uel significatiōe sit spe
cies inuenta apud phōs. Sicut aūt de gene
re diximus φ non curamus ponere hic nisi
illas generis intētiones que ad illam gene
ris significationem que apud phōs ē aliquā
hebant similitudinem Ita non curamus pone
re intentionem speciei que non hз similitudinē
ad intentionem speciei apud phōs acceptā
⁊ iō non curamus de primitiua specie uel d̄
riuatiua que apud gramaticos ꝯsideratur.
sed speciem in natura inuenimus. ⁊ in qui
libus sm̄ quam similitudo quedam est ad
speciei intentionem que apud phōs est. Aui
cena. n. dicit φ genus vniuscuiusqз primūз
essentiale ⁊ informe subiectum ē. quod p̄mū
dicit. q: in eo ē propria potentia ⁊ prima in
coatio ad eē rei sm̄ substātiam ⁊ quiditatez
ipsius. uel potius ipsum ē prima potentia ⁊
incoatio eē rei cuius est genus. ⁊ iō est mate
ria proxima ⁊ propria. Materia aūt appe
tit formam sicut turpe bonum siue pulchrū
ut dicit aristotiles i sine primi phisicorum.
pulchrū igitur et bonum ⁊ diuinā quo dter
minatur potentialis turpitudo materie for
ma est ad speciem determinans. ⁊ iō dicit
φ species dicitur que ē vniuscuiusqз forma
⁊ pulchritudo siue elegantia in cōmensura
tione compositionis corporis ⁊ complexio
nis et stature et coloris per similitudinem
ad formam naturalem que turpitudinem
materie terminat ad pulchrum bonum et
diuinum. Sunt autem quedam sicut i pri
mo top' corum determinatum ē concomitā
tia felicitatem in eo qui felix est. Nō. n. felix
est qui specie turpissimus est: ⁊ ēt i ciuilibus
species. que talis formositas est hac de cau
sa refertur ad ea que maxime felici compe
tunt in potestatibus ⁊ honoribus sm̄ φ dici

mus φ species priami troiani regis quisfor
ma elegantissima fuit. digna est imperio. q:
ex elegantia forme demōstratur dispositio
ad uirtutes et ad perfectos actus felicitatis
sicut in signo. q: sicut dicit auicenna super se
cūdo de aīa. oīs diuersitas que est in corpo
re quo ad compositionē membrorum est ex
diuersitate potentiarum φ̄ sunt i aīa. ⁊ hoc
mō ēt species ad intentionem phisicam de
specie hз similitudinez. q: sic dign' tas attri
buitur uel indignitas his que in specie sunt
constituta. sicut hō dicitur dignissima crea
turarum. buffo aūt aīal ꝯterendum. his er
go modis accepta species ad speciē siue spe
ciei intentionem que in philosophia ē hз si
militudinem. ⁊ ab ista similitudine ut dicit
auicena ad intentionem speciei phōrum no
men est translatum. Scḋm aūt intentiōez
que est apud philosophos dicimus speciez
describentes. que est posita positione ordi
nis nature et participationis sub assignato
genere. Dico aūt assignatum genus idem
qḋ certum. q: nō potest eē species uaga sub
genere ad hoc et ad illud genus inclinata.
sed indiuiduum uagūз pōt eē sub specie ad
hoc uel illud suppositum inclinatum. sз ad
nullūз determinatū ⁊ distinctuз siue discre
tum. Et huius cā est quia genus certuз est
in ipsa specie quiditate conceptuз. pp quod
sub genere non pōt eē uagari. positionez āt
ordinis uocamus. quia sicut genus sз φ ge
nus dicit superius. ita species sз φ species
dicit inferius sm̄ predicationis et ꝯsequētie
ordinem. Participationis aūt positionem
uocamus. q: species de necessitate partici
pat genus. Et addit supra ipsum drīam φ̄
coartat in ipsa specie generis potestatem.
⁊ iō sub genere posita est et ꝯtenta ab ipso. ⁊
hoc mō apud philosophos solemus dicere
hoiem esse speciem aīalis. cum aīal ordinis
positione ⁊ pticipationis sit gen⁹ hōis. ⁊ sic
ē in aliis. quoꝝ eēntie sunt perfecte et abso
lute. hoc. n. mō album siue albedinem que
color albus ē dicimus speciem coloris esse.
q: utraqз positione. s. nature ordinis et pti
cipationis albedo ē sub colore. hoc ēt mō di
cimus triangulū eē speciem figure. cum sз
utraqз predicta triangulus sit sub figura.
De aliis autem generibus non ponemus
exemplum. q: esse non habent absolutum.
sed in cōparatione ad quedam alia diffiniū
tur. Sic ergo species ē φ̄ sub assignato gene
re posita est. dictū āt est in āte hito tractatu
φ genus est cui supponitur species. ⁊ sic ⁊ ge
nus p speciem ⁊ species p genus diffinitur ⁊
uidetur eē circularis diffinitio. ⁊ idē notius
⁊ ignoti' altero. ⁊ idē notius ⁊ ignoti' seipso
q: accidit idez diffiniri per seipsum. Cā. n.

dicitur. species est que sub assignato genere
ponitur species diffinitur per genꝰ. Et si lo
co generis ponatur diffinitio generis. sicut
dicit aristotiles in topicis. nūc species ē que
ponitur sub eo cui supponitur species. et sic
species est in diffinitione speciei. et sic idem
diffinitur ꝑ seipsum. qđ ualde videt̃ eē īcon
ueniens. Idem ēt accidit ꝑ illā generis dif
finitionem qua dictum est genus est quod
de differentibus specie in eo ꝙ quid ē predi
catur. si. n. tūc loco generis ponat̃ diffinitio
tunc species est qđ supponit̃ ei cui supponit̃
species et qđ de differētibus specie in eo ꝙ
ꝙ quid est predicatur. et sic iterꝫ idem per se
ipsum diffinit̃. Sꝫ adhuc dicimꝰ ꝙ si supra
in priori tractatu de genere. genus per diffi
nitionem assignātes in diffinitione generis
meminerimus spēm dicentes genus eē per
diffinitionem qđ de pluribus differētibus
specie in eo ꝙ quid eē predicat̃. Nunc autē
ēt spēm diffinientes dicimus speciem eē id
quod est sub genere. nosse ad huius dubij so
lutionem oꝫ ꝙ genus relatiuum uere est. ē
eīm gen us alicuius genus. et species alicu
ius species. ē. n. genus speciei genus. ⁊ spe
cies generis species. et iō relatiuoꝝ q̄ sunt
simul natura vnum diffinit̃ ꝑ reliquꝫ. quo
rum utrūqꝫ depēdentiam hꝫ ad alteꝝ neces
se est in utriorūqꝫ relatiuoꝝ nōībus in nōi
nibus et diffinitiōibus utroꝝūqꝫ. Non. n. est
inconueniēs ꝙ vnum relatiuoꝝum ponat̃ ī
diffinitione alterius et ecōuerso. Quod etiā
idem in diffinitione sui ipsius si loco nōis po
siti in diffinito diffinitio ponatur. qꝛ relati
uoꝝ eē est hoc ipsum ꝙ sunt ad aliquid se hē
re. et ꝙ ad aliud se hꝫ sm̄ eē qđ est. et cuꝫ dif
finitio dicat eē rei. non pōt diffinire sciri res
nisi ꝑ id ad quod se hꝫ. et sic oꝫ utrūqꝫ diffini
ri ꝑ reliquum. Tripl'r. n. relatiua ꝯsiderant̃
. s. inquātum simul sunt natura. et inquātū
sunt adinuicem dependētia. et inquantum
sunt ea que sunt relatiua per aliquam rela
tionem q̄ in ipsis est cātiua. Inquātum. n. si
mul sunt natura oꝫ necessario ꝙ vna natu
ra siue vna forma sit in eis que equa l'r sit in
utroqꝫ ipsoꝝ. et hec forma est ipsa relatio q̄
ut uia media sumpta est eadem per termi
nos aut differens in utroqꝫ relatiuoꝝ et ꝑꝫ
hoc paternitas et filiatio in medio idē sūt.
terminis āt differūt sicut motus et uia que
est de thebis usqꝫ ad athenas et de athenis
ad thebas. terminis āt differunt. ⁊ in patre
quidem qꝛ paternitas. in filio āt filiatio. ⁊
sic ē inter genus et speciem et ecōuerso. Si
āt ꝑm dependentiam vnius ad alteꝝ consi
deretur. non est inconueniens utrūqꝫ eē no
tius et prius ⁊ ignotius et posterius altero.
Inquātum. n. genus dependet per intellec

tum ad speciem dicitur genus non suꝫ sed
speciei genus. oꝫ ꝙ itellectus generis sumi
tur per speciem. et sic species notior ⁊ prior
est genere. Inquātum aūt species nō est sua
uel absoluta sed alterius species. et dicit̃ eē
generis species. genus erit prius et notius
q̄ꝫ species. Idez āt prius ⁊ notius eē reliquo
⁊ econuerso non ē inconueniens. non ꝑꝫ idē
sed ꝑm diuersa. hito. n. respectu generis ad
speciez species genere notior ē. Si āt hētur
respectus speciei ad genꝰ nihil prohibet ge
nus q̄ꝫ species notius eē. et sic utrūqꝫ per re
liquum diffinitur. Si āt ꝯsiderentur id quod ē
relatiuum ꝑm cām que relationem inducit
nihil prohibet vnum relatiuoꝝ eē cāꝫ alte
rius ⁊ non econuerso. sicut si ꝯsideretur per
sona que est pater ꝑm actum generationis.
ꝑ quam cā est filij nihil prohibet patrem eē
cām et non econuerso filium eē cām patris
qꝛ sicut dicit aristotiles decimo ethicorum
pater est qui sui aliquid hꝫ in filio. filius āt
nihil sui hꝫ in patre. Et hoc mō genus siue
id quod ē genus principiuꝫ speciei est per id
ꝙ genus est principiuꝫ speciei est ꝑ id quod
genus est in specie. differentia constitutiua
formatiua ⁊ distinctiua. Species āt nihil
sui hꝫ in genere per modum illū. et sic vnū
diffinitur ꝑ reliquum ⁊ non econuerso. ⁊ hec ē
distinctio alfarabij et auicene. Dicendum
est ergo ꝑm eos ꝙ quedaꝫ diffinitio relatiuo
rum est sicut demonstrationis medium. et
quedam sicut conclusio. Illa. n. que datur d̾
relatiuo ꝑm ꝙ vnum est cā alterius. et non
econuerso est sicut demonstrationis mediū
uel sicut demonstrationis positione differens.
Illa āt qua relatiua per se inuicem diffiniū
tur est sicut conclusio. quia. n. pater generā
do cā filij ē. ex hoc ꝯcluditur ꝙ pater filij pa
ter est. ⁊ diffinitur per filium. et quia filius
a patre genitus est inde est ꝙ filius non sui
ipsius sed patris filius est. et diffinite nō co
gnoscitur nisi per patrem. ⁊ sic est inter ge
nus et species. quia ex hoc ꝙ genus pricipi
um speciei est concluditur ꝙ genus non suū
sed speciei genus est. ⁊ ex hoc ꝙ species prin
cipiata est a genere hoc modo principiandi
quo genꝰ mediante differentia d̾terminātē
⁊ distinguēte genus constituat speciem con
cluditur ꝙ species non sua sed generis spe
cies est. ⁊ sic diffinite non cognoscitur nisi per
genus. hoc igitur modo ea que uident̃ esse
inconuenientia nihil habent de inconueniē
tia. sunt. n. primo simul uera. Secundo mō
vnum est prius altero. Tertio autem modo
utrumqꝫ prius alio ⁊ econuerso diuersis re
spectibꝰ. Plurimi āt ⁊ maxime peripateti
ci quos hic imitamur ad hec ēt sic assignāt
diffinientes spēz dicētes ꝙ spēs ē que ponit̃

sub genere. et de quo genus in eo q quid sit predicatur. Et pz q in hac assignatione duo sunt de ẽẽntia speciei. vnũ quidem sm q species principiat et ꝯstruitur a genere. sic. n. per determinationẽ differentie constitutiue species ponitur sub genere e t ordine ꝛ partici patione. Alter ãt est sm ordinez speciei ad genus speciẽ ipsam ꝯstituens. sic. n. genus ẽ quod predicatur de specie hoc mõ q rñdet ad qõnem quid sit. ꝛ non ad qõnem factaz p quale. cuius rõ iam ante dicta est. qꝛ gen⁹ in õi eo in quo est p participationem ẽ qd et non quale. est. n. primũ subiectuz differẽtijs essentialibus determinatũ et distinctũ ad eẽ speciei. Subiectum aũt quod substat in esse rei non põt eẽ quale sz quid. pp qõ ẽt ipsum cõe sit determinatũ et distinctuz nõ qualequid dicitur. Quis non sit hoc aliqd. ergo cãẽ q duo sunt in assignatione siue dif finitione eius. Considerat. n. dupl̃r. s. sz cõ stitutionem ipsius a genere. ꝛ sm ordinem ad genus ꝯstituens qõ est ens rõne ipsius. ꝛ quia p ꝯstitutionem accipit ordinez. iõ opor tuit poni in assignatione qõ põit sub genere qꝛ ex hoc cãtur q genus de ipsa in eo q qd sit predicat. Si ãt qs ꝯtra hãc assignationẽ obiciat q ẽt indiuiduum ponit sub genere. ut sortes sub aiali. de quo genus in eo q qd predicatur. ꝛ sic indiuiduum uidetur eẽ spe cies sic diffinita. Dici põt q indiuiduũ non ponitur sub genere positiõe imediata. Spe cies ãt immediata positione ponitur sub ge nere. Sed tunc obiciũt qdaz de indiuiduo generis. hoc. n. sub genere ponitur imedia te. ut. s. hoc aial sub aiali. non. n. hoc aial est mediante specie. Quis forte hoc aial sit hic hõ uel ille. ꝛ sic uidetur q hoc aial sit species qõ fĩz ẽ. Ad hoc ãt quidã dicũt q est positio ordinis et ẽ positio participationis. ꝛ qũtũ ad positionem participationis indiuiduum gene ris imediate ponitur sub genere. qꝛ uõ me diante specie participat indiuiduũ generis na turam. sed se ipso genus participat ab ipso et sm positionem coordinationis predicabilium ꝛ scibilium. dicũt q non ponitur ime diate sub genere nisi species. ꝛ indiuiduum per speciem qõ p⁹ speciem ordinatur. Sz hec solutio non est perfecta. qꝛ participatio est cã ordinis. In oĩbus. n. participantib⁹ ꝛ p ticipatis participatum est supius in ordine predicabilium. et participãs est inferius et subiectum. ꝛ ideo si immediatum ẽ in parti cipatione. erit ẽt immediatum in ordine. p pter quod aliter dicioz. q est positio que to ta principiatur ex genere sm id qõ est in ei⁹ p̃te. et sic species ponitur sub genere na q genus est principium sue positionis. Et ẽ ositio q̃ non cãuatur a generẽ sed poti⁹ ex

materia. ꝛ hec est indiuidui positio. et ideo hec non sic ponitur sub genere q genus sit il lius positionis principium. vñ cum dicitur que ponitur sub genere illa prepositio. sub. non tñ notat ordinem sed ẽt eãm positionis siue principium. Aliꝛ aũt auicena hanc ipu gnat diffinitionem. punctũ. n. species ẽ que dam. ꝛ tñ non ponitur sub genere. nec d ip sa genus predicatur sicut quãtitas. nec pre dicatur de puncto in eo q qd sit. Sed hec i stantia nulla ẽ. qꝛ punctus non est in genere ut species quãtitatis. sed ponitur ut termin⁹ ꝯtinuationis. unde q dicitur q punct⁹ spe cies quedam ẽ sĩm est. qꝛ si eẽt species esset quantitas. quod ẽ falsum. hic ãt modus spe ciei translatus ẽ a naturalibus et politicis. qꝛ in phisicis dicitur species ex potẽtia ma terie ad eẽ determinatum ut hõ et asinus. Et in politicis dicitur species per elegantiã forme et stature et figure dignitati uel indi gnitati idoneam sicut in ante habitis dictũ est. Amplius aũt sic quoqz assignant speciẽ in phia. Species est quod de plurib⁹ diffe rentibus numero in eo qõ quid sit predicat. Et sicp z q hec assignatio de specie est sm q species est predicatum. anterior autem d ipsa data est inquãtum est sbm. nec est incon ueniens plures eiusdem rei esse assignatio nes sm diuersa uel diuersos modos uel rõ nẽs que sunt in ipsa. cum tñ vna sola sit eius diffinitio sm quiditatem et substantiaz da ta. sicut vnum est esse et substantia et quidi tas. Dicit aũt auicena q cum dicitur q de pluribus differentibus numero predicatur intelligendum cũ precisione ut additur dif ferentibus numero solo. ꝛ tunc non tenet qõ obicitur de genere. qꝛ genus d pluribus dif ferentibus numero predicatur. non. n. pre dicatur genus de pluribus solo numero dif ferentibus. sed ẽt de differentib⁹ specie. hec quidem solutio est auicene. Posset tñ ut ui detur melius dici q id quod predicatur. p dicatur ut principatum et qõ participatur alio quodam prius participato predicatur per aliud et non per se ipsum. vnde cum in diuidui participatione non participet ime mediate nisi species de differẽtibus nume ro non predicatur immediete nisi species. Differentia enim numero sunt differẽtia non per differentiam diuisiuam sed per ma teriam ut dicit aristotiles. talis autem diui sio non est propria generis sed speciei specia lissime. et ideo non proprie predicatur d dif ferentibus numero imediata diuisione. nõ enim genus diuiditur et multiplicatur per materiam. sed per differentias secundum formam suam ipsum genus diuidentes. Pz ergo q hec ultima speciei assignatio so

lum ꝯuenit speciei specialissime. q̄ non predicatur nisi de differentibus numero solo. alie uero assignationes in antedictis posite non sunt speciei specialissime sed et specierum non specialissimarum. hec sunt igitur assignationes date de intētionibus speciei.

Alfarabius et auicena duas hic dubitant q̄ōnes. Una quidem quia cum due sunt assignationes. vna speciei subalterne. altera speciei specialissime. ad quam illarum nomen speciei prius translatum sit a similitudine ista qua species dicitur vniuscuiusqz forma et speciositas. Altera autem est quod cum due sint speciei diffinitiones ut dictum est. secundum quam illarum species est vle vnum de quinqz vlibus que in antedictis enumerata sunt. Et circa solutionem prime q̄ōnis dubitationis inuenit auicena. et nescire se fatetur. ad quam primo significandā translatum sit nomē speciei. Species. n. subalterna que sub assignato ponitur genere. et de quo genus in eo quod quid sit predicatur prius occurrit descendētibus. et ab vno quod principiū speciei est in multitudinem uenientibus tunc enim subalterna species est ad quam primo format et distinguitur generis potētia. Et sic uidetur quod nomen speciei translatum est ad illam. Adhuc autem id quod primo occurrit intellectui est genus. et sic per diuisionem deuenitur ad speciem. patet autem quod prius occurrunt ea que sunt et genus et species quam illa que est species tantum. uidetur ergo nomen speciei prius translatū esse ad illam. Ad oppositum autem huius est quod formatio potentie generis secundum substancialia perfecta non est nisi in specie specialissima. id. n. quod est formatum in specie subalterna adhuc est in potentia ad alteram formam. ergo sue nature plenam nō habet speciositatem. Id autem minus transfertur nomen plene est speciositatis. ita quod secundum illam rei attribuimus dignitatem secundum felicitatem dictam et determinatam. uidetur ergo quod nomen hoc prius trāsferatur ad speciem specialissimam. que perfectam habet sui generis et potentie formationem. Inter has rōnes dubitare se dicit auicena. quod potissimum dicatur. utrumqz. n. dicit rōnabiliter posse dici secundum inductas rōnes. Sed sine preiudicio dici pōt quod cum translationes secundum similitudinem fieri debeant. quod magis proprie et prius transfertur nomen speciei ad speciem specialissimam quam ad speciem subalternā. Species. n. subalterna aliquid habet generis et aliquid potentie. et aliquid priuationis. nec tota est deducta ad speciei dignitatem. sicut species specialissima. Et quod dicitur descēdentibus prius occurrit species subalterna. nihil facit ad translationem nominis. translatio. n. non fit per rōnē diuisionis. nec etiam per rōnem resolutionis uel etiam compositionis. sed per solā rōnē similitudinis. rōne autem similitudinis planum est quod prius transfertur ad speciem specialissimam posterius ad speciem subalternam. De secunda autem q̄ōne dubitare uidetur auicena. scilicet secundum quam illarum diffinitionū species habeat quod est vle. quamuis ualde modica uideatur esse rō dubitationis. Secundum primam. n. speciei subalterne diffinitionem species subiectum est et nō predicatū. vle autem secundum quod vle est et est et diffinitur in rōne predicati et non subiecti. uidetur ergo quod species per rōnem illam qua subiectum est non habeat quod sit vle. et cōceditur fere ab omnibus antiquis. quod tamen aliquibus uidetur non esse uerum. quia scimus quod aristotiles in topicis in quibus docet terminare de omni problemate. nō docet formare uel terminare problema de specie. eo quod in omni problemate subicitur species. et sic uidetur quod species in eo quod species est subiectum habet in problemate et non predicatum. Adhuc species secundum quod specialissima est non predicatur nisi de differentibus numero solo. que autem numero solo differunt sensibilia singularia sunt et eorum non pōt fieri disciplina nec substātia igitur uidentur esse nec predicata in disciplina. cuius signū est quod scientia de predicabilibus usqz ad illa non descendit nisi accipiantur uniuersalia in natura et specie cōi. ut aliquis homo et aliquis bos. Et sic uidetur quod species per se non predicatur de indiuiduo sed per accidens. accidit. n. speciei in indiuiduo esse. et sic accidit ei predicari. Ad hec autem et similia uidetur quod esse vle in rōne predicati habet determinare. vle enim secundum quod vle est diffinitur quod est in multis et de multis non autem est de multis nisi quia predicatur de illis. Et ideo species habet quod est vle per diffinitionem illam qua diffinitur ut predicatum et non illā qua diffinitur ut subiectū. Quod autem dicitur quod species subiectū est in problematibus dicendū quod uerum est hoc. quia problemata nō formantur nisi de his que insunt speciei uel simpliciter ut accidens uel ut genus assignatū de specie. uel ut proprium quod sunt de natura speciei. uel ut diffinitio que totum dicit esse speciei. Et hac consideratione species non est vle. est autem vle secundum quod est predicatū. Et quod dicitur quod species specialissima non predicatur nisi de his que differunt numero solo in quibus speciei accidit esse. Dicendum quod non sic accidit speciei esse in indiuiduis quod sit accidēs eis uel accidēs in ipsis. quia sicut dicit boetius. species est totū esse indiuiduorum uel indiuiduorum esse naturalis similitudo. Et ideo indiuidua pōt dupliciter accipi. scilicet uel ut particularia in materia determinata. uel ut res nature cōis in qua stat. uel in qua stat nature fluxus quo fluxus est nature diffusio. et sic indiuiduū sic sumitur ut aliquis homo et hoc indiuiduū proprie et per se sibi est. et est ibi species. et hoc modo primum predicatū de ipso est

species ⁊ scđm φ apta nata est eē in pluri
bus scđm totum eē substantiale sic est vle.
Et sic diffinit̃ qñ dicit̃ φ spēs est q̄ p̄dicat̃ d̃
pluribus numero differentib⁹ i eo q̄d quid ē.
p hoc aūt φ aliud p̄dicatur de specie cui sup
ponit̃ accidit spēi φ sit vle. d̃ q̄ᵃ. n. aliud p̄
dicat̃ pōt eē vle ⁊ ñ pōt eē vle. Sic g° dictū
est de intentiōib⁹ spēi et assignatiōibus suis
diffinitiōibus que date sunt de itentionib⁹
illis. hoc aūt sub cōpendio colligi pōt. ut di
catur φ scđm vulgarem in phisicis uel po
liticis usum uel cōsuetudinem spēs dicitur.
q̄ est vniuscuiusqȝ forma siue formositas. s̃ȝ
quam intentionē speciei vulgariter dictum
est φ species siue speciositas primū digna ē
imperio. Dicit̃ aūt ad huius aliquā similitu
dinem species apud ph̄os in eo que ē sub as
signato siue certo et determinato genere po
sita per differentiam constitutiuā que gene
ris potestatem determinat et coartat ad ac
tum ad quē prius fuit in potētia. s̃m quam
intentionē speciei solemus in plā hoiem q
dem spēm eē aīalis cum sic gen⁹ assignatū
hois. aīal albū siue albedinē solemus dice
re coloris spēm eē. cum assignatum genus
albedinis sit color. Et s̃m quā solem⁹ dice
re triangulum eē speciē figure cum figura
sit genus assignatum. Qd̃ ñ ēt supra in pre
cedenti tractatu qui de genere h̄itus ē gen⁹
per diffinitionē assignantes speciei memini
mus ponendo spēm in generis diffinitiōe.
qñ dicimus φ genus ē q̄d de differētib⁹ spē
predicat̃ in eo q̄d quid sit. Et nūc tractādo
de specie dicimus φ species ē id q̄d ponitur
sub genere. ⁊ sicut genus ponimus i diffini
tionem speciei nemo reputet hoc incōueni
ens. In talibus. n. nosse oȝ qñ et genus nō
ē absolutum sed relatiuum. ideo genus ali
cuius ē genus. ⁊ species est non absolutum
q̄d. sed species alicui⁹ species ē. q2 generis.
Et iō necesse ē in utrorūqȝ. s. generis et spēi
rōnibus diffinitiuis utriusqȝ uti. ita φ genus
in diffinitione speciei ⁊ species in diffinitio
ne generis ponat̃. Assignant ergo ph̄i p dif
finitionē predictas itentiones de specie etiā
sic speciē diffinientes. Species ē q̄ ponitur
sub genere. et de qua genus in eo q̄d q̄d pre
dicat̃. p̄dicat̃ enī ut substātia. ⁊ subiectū in
specie. q̄d differētia constituēnta īdiuiduat̃
⁊ format̃ in specie. q̄d ē q̄d speciei ⁊ non qua
le. Amplı⁹ adhuc ipsi ph̄i sic quoqȝ assignāt
diffinientes speciē. Species ē q̄ p̄dicatur
de pluribus differētibus numero in eo q̄d
q̄d. ⁊ sic ē formale q̄d īdiuiduor̄. et totū eē
ipsor̄. eē. n. q̄d est p⁹ speciē in īdiuiduis ē et
de indiuiduātibus. ⁊ non ē idem eē simplr.
q2 materia nulli dat eē. nec ē ꝓprie de esse.
sed eē ē actus cēnne l eo q̄d ē materia. et iō

materie non est predicari. q2 i ante habitis
iam diximus φ non predicatur nisi forma
nec ē is forma predicat̃ s̃m φ forma. sed for
ma totius. nec adhuc forma totius ut forma
totius p̄dicat̃. sed inquan. ñ ē notio totı⁹ eē
uel in potentia uel in actu. Inter hanc in as
signationem ⁊ predictam speciei dr̄ia ē. q2
hec secūda assignatio ē solum speciei specia
lissime. Alie vero due precedentes ꝯueniūt
⁊ speciebus non specialissimis. quid aūt hic
dicitur sit non pōt sciri nisi ponat̃ tota ordi
natio predicabiliū i generalissimis et specia
lissimis et mediis. et ad hoc deinceps at
tingemus.

Ua aūt arte inueniant̃ species spe
cialissime s̃m diuersas intentiōes
de q̄bus dictū est planū et manife
stum erit. sed modo in vnoquoqȝ. n. p̄dicamē
to s̃m oīa genera predicamentor̄ sunt q̄daȝ
in supremo s̃m totam illius generis predi
cabilium coordinationem. que dicuntur ge
neralissima nonqȝ in vno sunt plura. q2 hoc
impossibile est. Et id q̄d p supabundantiaȝ
dicit̃ in vno ordine rex nisi vni soli pōt con
uenire. sed φ in quolibet genere ē vnum. ⁊
in eodem ordine predicabilium sunt quedā
s̃m suas cōitates et vlitates infima que di
cunt̃ specialissima. et in quolibet sunt plura
pp̄ hoc q2 quāuis specialissima i vno ⁊ eodē
genere predicabiliū necesse est stare l vno
ubi resoluuntur ad vnū. non tñ pp̄ hoc s̃ȝ ui
am diuisionis ⁊ compositionis que ab vno
incipit necesse est φ diuisio stet in vno sicut
i infimo. q2 diuisio multis viis procedit ex
vno. ⁊ ille uie non uniūtur nisi per diuersas for
mas ⁊ oppositas q̄ differentie uocāt̃. quas
vniri ad vnum est impossibile. et iō diuisio
ex vno stat in multis ultimis. et q̄libet
illor̄ est indiuisibile s̃m formam non habēs
sub se cōe. ⁊ iō q̄libet illor̄ ē specialissimū.
In tali aūt predicabilium ordine supremū
iō dicit̃ generalissimum. q2 non h̄ȝ supra se
genus superius superueniēs sibi. q̄d ut gen⁹ p̄
dicetur de ipso. Specialissimum aūt dicit̃
q̄d in tali ordine est indiuisibile s̃m formam
et nature potestatem. pp̄ q̄d sub se nō h̄ȝ aliq̄
quod cōe q̄d sit species. et modum predicā
di h̄eat speciei. Omnis sub se h̄eat indiuidua
in quibus omnibus est ipsa species s̃m totū
suam eē et s̃m totam suam potestatē. hoc
autem modo ut in ante habitis dic̄imus est nō
est genus in speciebus. in nulla. n. specie h̄ȝ
se est genus s̃m totum ambitū sue p̄tatis.
nec aliquis miret̃ φ p intentionem loq̄ntes
dicim⁹ generalissimū generalius ⁊ genera
le. ⁊ spālissimū spālius spāle. q2 sicut i an̄ h̄i
tis determinatū ē id vle q̄d ē genus p acci
dēs q̄d cāq̄ q̄d sibi accidit gen⁹ uocat̃ ⁊ illa

põt itendi ꝛ remitti in alle ſm prius et po
ſterius dicta intentione potius ꝙ̃ ſm acceſ
ſum ad terminũ aliquem uel receſſuz ab il
lo. magis. n. genus eſt id quod i oībus gen⁹
eſt ꝙ̃ id quod genus eſt ad quedam. et ſimi
liter ẽ de ſpecie quod magis ẽ ſpecies qḋ oĩ
bus eſt ſpecies ꝙ̃ id quod non ẽ ſpecies niſi
ad quedam. Inter generaliſſimum autem
in ſummo et ſpecialiſſimum in infimo ſunt
media quedam. eadem in ſubſtantia exiſtẽ
tia ſunt genera et ſpecies. ſed ad aliud ꝛ ali
ud comparata ſunt per comparationez ſup
ra. Gratia aũt exempli põt hoc in vno p̃di
camento eẽ manifeſtum ut in aliis omnib⁹
ſimiliter eẽ intelligaẽ in ordine predicabiliũ
que ſunt in ordine ſubſtantie. In genere ſub
ſtantie primo ponitur ſubſtãtia que ſine cõ
uerſione ut genus predicaẽ de oībus que in
genere ſunt ſubſtantie. ꝛ iõ generaliſſimum
eſt uocatũ. primum aũt quod ſub hac poni
tur ꝑ differentiam ꝯſtitutiuam eſt ſubſtãtia
corporea q̃ uocatur corpus. Cum aũt iterũ
corpus per aiatum et inaiatum diuiditur.
primum ſub hoc cõi quod eſt corpus conſti
tutum ẽ corpus aiatum. qḋ vno noĩe viuz
uocatur cõtate ſua ambiens ꝛ uegetabilia
ꝛ ſentientia que dicũtur aialia. Corpus aũt
aiatum iterum ꝑ oppoſita diuidiẽ. ſ. ſenſibi
le et inſenſibile. et cũ adiunctum fuerit cor
pori aiato ſiue uiuo ſenſibile primum ſub
ipſo poſitum erit animal. Cũ uero animal
iterum per rõnale ꝛ irrõnale diuiduur que
ſunt oppoſita differentie. ꝛ rõnale adiunctũ
fuerit aiali fit rõnale aial complectẽs deos
ſm ſtoicos et hoies. cum autem ipſum qḋ ẽ
rationale animal. per mortale et inmorta
le diuiditur. ꝛ mortale iunctum fuerit ani
mali rõnali conſtituiẽ homo. qui cũ ulteri⁹
per differentiã non eſt diuiſibile. qꝛ ꝑꝫ totaz
ſue nature poteſtatem ẽ in quolibet ſuorum
ſuppoſitoꝝ. Sub hoie ergo non ẽ cõe aliqḋ
ſed particularia. ut ſortes et plato qui ſunt
particulares hoies. Sed iter omnia ſubſtã
tia quidem eſt generaliſſimum. ꝛ ideo ẽ id
quod eſt tãtũ genus. qꝛ nullo modo põt fie
ri ſpecies. omnis. n. ſpecies eſt q̃ ſub aſſigna
to genere ponitur. Et cũ ſubſtantia non ha
beat ſuperueniens genus. conſtat ꝙ non po
teſt fieri ſpecies. homo uero inter hec ẽ ſpe
cies ſpecialiſſima. et que nullo modo poteſt
fieri genus. cum. n. genus ſit ſicut i ante ha
bitis dictum eſt. cui ſupponiẽ ſpecies. ꝛ cuz
nihil cõe nec genus nec ſpecies ſupponatur
homini in quo homo ſit ſm partem ſue na
turalis poteſtatis. ꝛ non ſm totuz. patet ꝙ
homo nõ põt eſſe genus. eſt ergo ſpecies ſo
lum et non genus. Omnia autez iter media
inter ſubſtantiam que eſt genus tãtum ꝛ ho

minem qui eſt ſpecies tãtum ſunt ſimul ge
nera et ſpecies reſpectu diuerſorũ. ſicut cor
pus ſiue ſubſtantia corporea que proxima ẽ
ſubſtantie in ſupremo. Eſt quidem ſpecies
ſubſtãtie. qꝛ ſpecies eſt que ſub aſſignato ge
nere poniẽ. genus uero eſt idem corpus cor
poris animati ſiue uiui eũ genus ſit cui ſup
ponitur ſpecies. ꝛ in qua genus ẽ ſm partez
ſue naturalis poteſtatis. omnino autez eo
dem mõ id quod ſubſtat tertium eſt i ordie
ſm deſcenſum a ſubſtãtia quod ẽ corp⁹ ani
matum ſiue viuuz ꝛ ſpecies quidem corpo
ris cui tanq̃ꝫ generi supponiẽ. genus uero ẽ
aialis. quia ſibi animal tanq̃ꝫ aſſignato ge
neri ſupponiẽ. Animal uero ſm ſtoicos ſpe
cies quidem ẽ animati corporis ſiue uiui. ge
nus uero eſt aialis rõnalis eo ꝙ non hẽm⁹
vnum nomen quo id cõe ſignificamus. qḋ
continet hominem et deos. qꝛ ſm ſtoicos
corporea ſunt aialia. ut dicit apuleius in li
bro de deo ſocratis. homo uero ſpecies qui
dem eſt aialis rõnalis. quia illi tanq̃ꝫ gene
ri aſſignato ſupponitur. genus autem non ẽ
alicuius. quia in nullo cõi quod poſt ipſum
ſit eſt ſm partem ſue naturalis poteſtatis
ſed in quolibet ſm totum eẽ. et ſm totuz eẽ
ſue poteſtatis. patet ergo ꝙ eſt ſpecies ani
malis rõnalis. ꝛ non ẽ genus ꝑticulariuz ho
minum. Sic ergo ꝑꝫ ꝙ omnia hec triplicẽ
hñt modum et ſue poſitionis rõnem. vnuz
quidem ſupremum quod non põt eſſe ſpeci
es. aliud inter cõia infimum idiuiſibile ſm
ſue nature poteſtatez. Et inter media que
reſpectu ſuperioꝝ ſunt ſpecies reſpectu infe
rioꝝ ſunt genera. Comparemus ergo extre
ma ad inuicem. ꝛ dicamus ꝙ quẽadmodũ
ſubſtantia cum ſuprema ſit cum ſupra eam
nihil ſit quod poſſit eſſe genus ad ipſam. et
ideo genus ẽ generaliſſimuz. Sic. n. hõ qḋ
infimum eſt in hac ordinis diſpoſitione eſt
ſpecies poſtquã non eſt alia inferior ſpecies
ad quam poſſit eẽ genus. Cum non poſt ho
minẽ ſit aliquid eoꝝ cõium ꝙ differẽtiis op
poſitis poſſit diuidi. uel i quibus ſit ſm ꝑtez
ſue naturalis poteſtatis. ſed ſola indiuidua
que idiuidua ſunt poſt hominẽ. Indiuidua
enim ſunt ſocrates et plato que idiuiſibilia
ſunt. non quidem ſm materiam et quãnta
tem. ſed ſunt idiuiſibilia ſm formam ſue cõ
munitatis et ſm poteſtatez. qꝛ homo remã
net in quolibet eoꝝ ſm ſuum eſſe totum. et
ſm totam ſue nature poteſtatez. ꝛ ideo erit
ſpecies ſola que non poterit eẽ genus. ꝛ erit
ultima ſpecies i qua ſtat huius formalis ſꝫ
poteſtatem diuiſio. ꝛ erit ſpecies ut dictum
eſt ſpecialiſſima. Ea uero que ſunt i medio
iſtorum extremoꝝ ad utraq̃ꝫ referuntur ex
trema. Eoruz. n. que ſunt ſupra ipſa i ordie

secūdum ascensum sunt species ⁊ subiecta se
cūdum illā rationē speciei qua species dicit
que sub assignato genere vel e posita est ⁊ de
qua genus i eo ꝙ quid est p̄dicaẗ. Eorum
vero que post ipsa sunt i ordine ipsius posi-
tionis secūdum descēsum erūt genera. secū
dum illā generis diffinitionē qua dicit ꝙ ge
nus est cui supponit species. Relinquitur
ergo ex his ꝙ illa quidē que sunt media du-
as habēt habitudinū ꝯperationes. Habent
enim hitudinem ad priora scḋm ascensum.
secūdum quā habitudinē prior species esse
dicunt. Habēt etiam habitudinē ad poste
riora secūdum descēsum secūdum quā habi
tudinē posterior genera esse dicunt. In pri
ma enim hitudine sunt i ipsis scḋm esse et
eēntiam sua superiora. ⁊ sunt de ratione ipso
rum sicut genera sunt de ratione sp̄erum.
In secūda uero habitudine ipsa scḋm essen-
tiam suam ⁊ secūdum suum eē sunt i poste-
rioribus. ⁊ sunt de rōne ipsoꝝ. sicut genera
sunt de rōne specierū. Et hec est causa ꝙ in
priori habitudine sunt species ⁊ in secunda
habitudine sunt genera. Attēdendum autē
est ꝙ hec media alterius rationis sunt quaz
media que dicunt p participationē extrēoꝝ
sicut i coloribus ⁊ saporibus ⁊ odoribus sūt
media illa enim qꝛ participatione vtriusqꝫ
extremi media sunt ab extremis causantur
⁊ p̄ticipant. Et ideo secūdum naturā poste
riorum sunt vtrorūqꝫ extremoꝝ. Ista autez
qꝛ nō participatione media sunt. sed ordinis
⁊ positionis inter extrema. qꝛ quodlibet me
diū est in toto primo vl'r ⁊ posterius in to-
to medio vl'r. ideo superius quidē causa ē
⁊ principiū medij. ⁊ mediū principiū ē cau-
sa posterioris. Et iō mediū natura est poste
rius superiore ⁊ prius est inferiore. ⁊ mediū
p̄ticipat totum superius. ⁊ participat totū
ab inferiori. ⁊ non p̄ticipat vtrunqꝫ extremo
rum. nec p̄ticipat vnū extremoꝝ illo modo
p̄ticipationis quo medij colores vl' medij sa
pores p̄ticipāt extremos sapores vl' colores
vl' sapores. Sensibilia enim media extrēa
sua nō p̄ticipant scḋm essentias suas totas.
⁊ secūdum totū eē. sed potius scḋm mixtio-
nem quandā ⁊ intēsionē. ⁊ remissionez p̄tici
pāt alterū. sed scḋm totam essētiam ⁊ scḋm
totum esse p̄ticipāt alioꝝ suoꝝ extremorum
⁊ secūdum totū eē p̄ticipant ab altero. sꝫ se
cūdum potestatē totam nō p̄ticipant id ꝙ p
ticipāt. nec secūdum totaꝫ potestatē partici
pant ab eo a quo p̄ticipant. Taliter igit me
dia vocant ⁊ sic pōne ⁊ ordine media dicto
modo duas habēt similitudines. Extrema
vero que simplicit nō extrema sunt ita ꝙ nō
possunt eē media. que tm̄ duo sunt generali
ssimū. s. ⁊ specialissimū vnā tm̄ habēt simili

tudinē. Generalissimū enim cū supra se ha
beat nullū genus eā habitudinez que est ad
superiora habere nō pōt nisi secūdum nega
tionē. sic. s. ꝙ superius genus nō habet. Illa
autē sic p negationē dicta hitudo nihil ponit
i genere generalissimo. per hāc enim nec ē
genus nec sp̄es. sed potius p eam habitudi
nem quā habet ad inferiora habet generis ra
tionē. qꝛ genus ē cui supponit species. Sed
p negationē habitudinis ad superiora nō ha
bet quidem generis nec speciei rationez. sꝫ
excessum i generalitate. Et p specialitatis
negationē ꝙ. s. sic genus sit ꝙ nō possit eē spe
cies hoc est qꝛ superhabūdantia est ⁊ intermi
no generalitatē significat notificari nō pōt
nisi negatione qꝛ nihil habet qḋ affirmetur
de ipso. ⁊ hoc est pp suam simplicitatis rati
onem siue p̄fectionem. ⁊ ideo p talē negatio
nem nihil imp̄fectionis cōcludi potest de ip
so. Adhuc autē sicut p negationes notifica
tum ⁊ determinatū est quātus negatio scḋm
se sit infinita ⁊ indeterminata. qꝛ negatio per
quam determinatur similiter quādo dicit ꝙ
ex habundātia simplicitatis ⁊ generalitatꝫ
⁊ superioritatis superius habere nō ponitur
Si quis autē instet ⁊ dicat ꝙ substantia ha
bet superius. ens enim est ante substantiam
p intellectū. qꝛ oīs substātia ē ens. sed nō oē
ens ē substantia. ⁊ nō pōt dici ꝙ p accidens
predicaẗ de substāna ⁊ similiter pōt dici de
quolibet qḋ genera trāscendit ut est res vnū
⁊ aliquid inferius quidē subtiliter huic satis
facientes obiectioni. hic autē ad p̄ns suffici
at ꝙ cū ens predicaẗ de substāna uel res uel
vnū uel aliquid nō predicaẗ predicatiōe ge
neris. cū nō sit vna ratione predicatū de his
de quibus predicaẗ. sed per prius ⁊ posterius
sed talia predicant predicatione principij ū
generis. Et hoc p̄bat Auicena ⁊ Alfarabi
us ⁊ Algazel ⁊ omnes arabes. sic sequitur
enim si homo est animal est. ⁊ si animal ē.
corpus animatū siue viuū est. Et si viuū est
corpus ē. ⁊ si corpus ē substātia est pp intel-
lectum generis in specie. Sed nō sequitur
si substantia est ens est qꝛ sine sit aliquod si
ne nō semꝑ genus sequit ad speciei positiōez
eo ꝙ secundū rationē ⁊ naturā genus conci
pit in sp̄e. Et nō pōt intelligi sp̄es nisi genus
intelligaẗ in ipsa. Cū autē dicit ens absolu-
te nō intelligit nisi ens actu existens. ⁊ ideo
nō sequit si substantia ē ens est. qꝛ eē ens ac-
cidit oī ei ꝙ est. Accidit enim oī actu eē. pa
tet ergo cū dicit substantia est ens. ens qḋ p̄
dicaẗ est idē ꝙ substātia quia simpliciē ens
nō est nisi substantia. Et si dicaẗ obiciendo
contra hoc ꝙ scḋm hoc debet ꝯuerti ꝯsequē
tia. Dicendū est ꝙ causa eius ꝙ nō ꝯuertit
ꝯsequētia nō est ꝙ ens genus sit substātie. uel
d

cōitas generis que fit ī ente ad substātiam. sed cā illius est quia ē cōe scđm prius ⁊ poste rius dictū in hac cōitate excedit substātiam ⁊ ideo nō ꝯuertiť ꝯitia ab ente ad substan-tiam. ⁊ quādo predicať de substātia nō pre dicatur essentialiter uel accidētaliter. sꝫ pre dicať ut idem cū substātia qr ens simpliciť est idē cū substātia. Relinquiť ergo ꝙ supre mū qđ est generalissimū unā tātuꝫ habꝫ hi tudinē scđm quā genus ē. ⁊ vocať generalis simū. Est enim supremū ⁊ primū omnium que ī illa coordinatione sunt principiū. quo niā ab ipso eēntialiter oīa inferiora principi anť. Ecōtrario vero spēalissimū unā tm̄ qui dē habꝫ habitudinē que est ad superiora se cūdum quā et spēs diciť superiorū enim est species eo ꝙ sub superioribus ⁊ ex illa nomē ⁊ rationē habet spēi. Eam vero hitudinem scđm quā aliquibus iferioribus trībit ut pre dicatur substātiale qđ secūdum partē sue po testatis pticipeť ab illis nō habet. ⁊ secādū hanc hitudinis ad iferiora negatiōnē. cōsti tuiť in specieitatis habūdantia ⁊ termino. Et ideo diciť specialissima ꝑexcessum. quā uis enim habeat inferiora que sunt induui-dua nō se tm̄ habet sicut genus ad illa. Est enim ī quolibet eorū scđm totū esse. ⁊ scđm totū sue potestatis esse. qđ generi nō ꝯuenit qm̄ suis inferioribus iest. ⁊ hō secūdum habi tudinem quā habet ad superiora. Sed spe cies est ad iferiora sicut a superioribus cōtū eta scđm hoc ꝙ species est que sub asignato poniť genere. Species autē inferiorū idui duorū sicut ꝯtinēs induuidua. ꝯtinet autem ꝑ hoc ꝙ adunat ea ī forma spēi. qđ est totū eē induuiduorū scđm omnē sue potestatis ꝑfec tionē. Sic ergo ī specialissimo sunt tres itel lectus se cōicantes. ex hoc enim ꝙ superiori bus supponiť spēs ⁊ speciei habet itellectuꝫ Ad hoc autē ꝙ ad inferius habitudinē gene ris nō habet accipit itellectū specialissimi. Ad hoc autē ꝙ ꝑfecte ī vno ꝯtinet iduuidua accipit ꝙ est predicatū ī quid de differētibꝰ solo numero. ⁊ eis totū quid. ⁊ eē formale to tum. eē formale ipsorū est substātiale. hac er go arte accipiēda sunt generalissima ⁊ speci alissima ⁊ iter media ēt ī aliis predicamētis

Apitulariter autēꝫ ista ab antiquis tradita sunt dicētibus hic ꝙ dictuꝫ est. planū eē hoc modo ꝙ ī vno quo qꝫ predicamēto sunt generalissima quedaꝫ ita ꝙ nō in vno plura. sed in singulis singu la. Et rursus ī vno quoqꝫ sūt quedā alia spe cialissima. Et inter generalissima ⁊ specia-lissima sunt quedam alia intermedia. Est āt generalissimū quidē supra quod scđm ordi nem suppositionis nl'superueniens non est genus. Specialissimuꝫ autem post qđ non

erit inferiorū spēs que sibi supponať ut gene ri ⁊ in qua sit scđm partē sue potestatis. In ter generalissimū autē ⁊ specialissimū secun dum ordinem positionis oīa que sūt genera ⁊ species ad aliud quidem. ⁊ ad aliud com perata. Sic autē hoc ꝙ dictū est ꝑ exēplorū positionē in vno predicamēto substātie ma nifestū est. Substātia enim ꝑfectius genus est. et in ipsa exēpla sunt magis nota. substā tia enim ē quid ⁊ ipsa est genus. qr nō habꝫ cui ut generi supponať ut species fiat. ⁊ ideo tm̄ genus est ⁊ nō species. sub hac autēꝫ sub stātia est corpus siue substātia corporea. sub corpore uero sicut sub genere est animatum corpus. sub quo sicut sub genere ē aial. Sub animali uero sicut sub genere est aial ratio nale scđm stoicos. quāuis Auicena ⁊ arabes dicāt ꝙ animal rōnale est ut genus ad ho minē ⁊ ad angelos ꝙ falsum est. qr angelus nullo modo ꝓprie est aial. sed diciť animal aliquādo ꝓꝑ viuere secūdum intellectum. Et si rationalis angelus diciť. equiuoce di ceť rationale qđ est differētia hominis. sed ꝓꝑ stoicos ⁊ epicuros dictū est qui deos terre stres sicut cererē ⁊ esculapiū. Et deos infer nales sicut plutonē ⁊ vulcanū aialia rationa lia eē dicebāt. Sub animali autē rōnali si-cut sub genere est homo. sub hōie vero non sicut sub genere. sed sicut sub specie sūt socra tes. ⁊ plato qui sunt pticulares homines. Sed omniū horū substātia quidem ē gene-ralissimū eo ꝙ genus sit solū ⁊ species eē nō possit. Homo vero ⁊ specialissimū eo ꝙ spe cies sit solū ⁊ genus eē nō possit. Corpus ve ro spēs quidē ē substātie cui tanꝙ generi su poniť. genus non ē corporis animati qđ sibi ⁊ generi supponiť. Et animatū corpus spēs quidē corporis ē cui ut generi supponiť genꝰ vero est in his ꝑ eandē rationē que dicta est ⁊ animal secūdum eandē rationē species est corporis animati. genus autem animalis rationalis. Sed rōnale animal eodē ordie species quidē animalis genus autē hominis homo uero species ē animalis rationalis. nō est autē genus pticulariū hominū. sed spēs solum ⁊ esse id autem qđ ad ī iduuidua proxi mū est ut leo ⁊ asinus ⁊ equus species erit so lum ⁊ non genus. Quēadmodū igiť substā tia. que est suprema eo ꝙ nihil sit genus su pra eam ē generalissimū. Sic ⁊ homo cum sit species postquam nō est alia iferior spēs nec aliquid eorū que possūt diuidi formaliť ꝑ oppositas differentias. sed sola iduuidua sunt post eam. induuidua enim sicut diximꝰ sunt socrates ⁊ plato. Species erit sola ⁊ ul tima in qua stat formalis diuisio. erit autēꝫ species ut dictum est specialissima. Que ue ro sunt in medio extremorū. eorum quidem

que supra ipsa sunt erunt species. eorum ve
ro que post ipsam sunt erūt genera. quare h
quidem media duas habet habitudines. eā
.s. que est ad superiora secūdum quā species
eorum dicunt eē. ⁊ eam que ē ad posteriora
secūdum quā eorꝫ genera eē dicunt. Et sic
via nature i summo ⁊ infimo vnam tantūꝫ
habet habitudinē. Nanqꝫ generalissimum
solum ad ea que sibi posteriora sunt vnam
solum habet habitudinē. cū secundū illam
sit genus omniū posteriorꝫ id qḋ ē supremū
Eam vero habitudinē que est ad superiora n̄
habet cū sit supremū. ⁊ principium primūꝫ.
ex quo ꝑ diuisionē omnia alia principiant.
⁊ qḋ ꝑ nomen ⁊ rationē est substantia hoc ē
secūdum id qḋ est in oībus est īferioribus.
Specialissimū similiter vnā habet tantum
habitudinē eā .s. que est ad superiora quarū
est species eo qḋ supponit omnibus illis vt
generibus. Eam vero que est ad īferiora vt
ad communia nō habet qꝛ nō supponit cōi
bus Sꝫ indiuiduorum species dicit de qui
bus predicat vt indiuisum scḋm substantiā
⁊ potestatē. Aliter ergo indiuiduorꝫ dicitur
species ⁊ aliter superiorꝫ. Dicit enim spēs
inferiorꝫ quidē i vno ꝙ est eē formale ipsorū
ea cōtinens. Species autē dicit superiorꝫ
sicut que ab eis i vno ꝙ per differētias ut ⁊
potestate diuisum est connect. Et ad hunc
modū figura ꝑ modum arboris scribi consu
evit que si secūdum eē ⁊ essentiam cōsiderā
tur radices quibus principiātur superius hꝫ
Si autem secundum esse actuale considerē
tur radices que in īdiuiduis habꝫ inferius.

Ec autem que dicta sunt adhuc ma
nifestabimus ꝑ ea que sequnt ad ip
sa. ⁊ similia. Resumētes ergo ea que
dicta sunt dicimus ꝙ ex dictis patet ꝙ phi
losopi determināt generalissimū ꝑ hoc qḋ
cum genus sit nō species est hoc enim sequi
tur ad hoc ꝙ id est supremū ꝙ cui oīa suppo
nunt. per hoc enim ꝙ omnia supponūtur ei
⁊ predicat de eis in quid sequit ꝙ sit nō sub
alternum. sed generalissimūꝫ ꝙ nō pōt vbi
qꝫ esse species alicuius. Sequit ēt ex prius
habitis ꝙ non habet sibi superuenens gen⁹
qꝛ si hoc esse posset iam esset sub alternum.
esset species illius generis ꝙ sibi in ordine
positionis superueniret ⁊ esset mediū nō extre
mū ex quo sequit vlterius ꝙ nō eēt simplex
sed cōpositū ⁊ eēt pticipāt aliud ⁊ participa
tum ab alio ⁊ multa alia que iconuenientia
sunt. Si enim eēt subalternum hoc modo
esset subalternūꝫ qꝛ sub alter o eēt positum
Sequeret ergo ꝙ nō est supremū ⁊ primūꝫ
principiū ꝙ est ꝯtradictorium ad illud ꝙ de
ipso ante ꝓbatum est. Specialissimū vero i
idem philosophi determināt ꝙ cū sit speci-
es nō est nec eē potest genus est enim scḋm
vtranqꝫ suam habitudinē species enim ha
bitudinē quā habet ad superiora spēs non ē
genus qꝛ ipsum ē ꝙ supponit generi ⁊ ḋ quo
genus i eo ꝙ quid ē predicat. secūdum autē
habitudinē quā habet ad indiuidua nō di
uidit differētiis vt secūdum partē sue pote
statis sic i inferioribus. sed ē i quolibet scḋm
totam suam essētiam. ⁊ secūdum totā suaꝫ
potestatem ꝙ nō conuenit generi. sꝫ speciei
nō inquātum spēs est. sed inquātum species
specialissima que nihil habet sub se indiui-
duum ꝙ solū ꝑ materiā est numerabile ⁊ n̄
per formā. In eo ꝙ vt materia est totū esse
⁊ posse diffūdit forma. hoc ergo spēalissimū
cū sit spēs nūqꝫ diuidit vel diuidi potest in
spēs qꝛ diuisio i spēs nō est nisi generis ꝑ dif
ferentias formaliter oppositas. nō ergo di-
uidit nisi per materiā. Et qꝛ si vt dicit Ari
stotiles i tertio phisicorꝫ diuisio est causa nu
meri. ⁊ diuisio materie. est cā numeri mate
rialis sequit ꝙ predicat de pluribus diffe
rentibus solo numero materie in eo ꝙ quid
sit. qꝛ ipsum est quid ⁊ quiditas īdiuiduorū
⁊ totum esse ipsorum. Ea vero omnia que
sunt scḋm ordinem positionis in medio isto
rum extremorum participantia ⁊ participa
ta per substāntiam ⁊ per id ꝙ sunt vocantur
quidem subalterna ⁊ simul nō scḋm id sunt
genera ⁊ species. ⁊ ideo vnūqḋqꝫ talium sit
genus ⁊ species eē potest possunt ergo omia
talia genera eē ⁊ species ad aliud quidem.
⁊ ad aliud scḋm cōperationis habitudinem
sumpta. Et sic omnia que secūdum ordinēꝫ
a specialissimo vsqꝫ ad generalissimum dis
posita sunt secūdum ascensum ab inferiori
ad superius siue a composito ad simplex siū
a posteriori in prius secundum naturam. et
genera dicunt ⁊ species. ⁊ dicuntur genera
subalterna. ⁊ species subalterne. Genus āt
subalternum nō dicitur ꝙ sub se habeat ge-
nus. qꝛ sic generalissimū esset subalternum
habet enim sub se aliud genus. sed dicitur
subalternato genere positum. Et similiter
species specialissima nō dicitur non subalt
nata propter hoc ꝙ generi non supponatur
generi enim supponit. sed ideo dicitur non
subalterna quia nulla ei supponitur species
communis. hoc enim sonat nomen subalter
ni ꝙ scilicet alternato ordine participati sup
ponatur ⁊ participanti superponatur. ⁊ qḋ
non habet nisi vnum istorum non est subal
ternum. Superponit enim generalissimūꝫ
omni se participanti. sed alternato ordie ni
hil participat. Supponitur autem speciali
ssimum omni participato. sed a nullo comu
ni participatur. Et hec ideo diuo nō habent
alternatum ordinem. ⁊ ideo non sunt subal

terna. Attēdē autem ꝙ cum dicitur genus
subalternum videtur eē oppositio in adiee
to, quia genus ut genus dicit superponere ĩ
ordine predicabilium ⁊ dicit id ꝙ est princi
piū ⁊ diffinitiuum eius ꝙ sibi supponitur.
Subalternum autē cum dicat id ꝙ in ordi
ne ẽ alternatum aliquo modo dicit id ꝙ sup
ponit̃ ⁊ qđ est principiatum ⁊ diffinitum. Sȝ
hoc facile soluit̃ si considerat̃ qualiter dicit̃
genus subalternū. genus enim eē habȝ ex ra
tione prioris ⁊ principij. ⁊ superpositionis.
Sed subalternū eē habet a suppositione al-
terna in suppositione. ⁊ qꝛ sic generalitas. et
subalternatio ad diuersa refferunt̃ sequitur
ꝙ vnum nō priuat ⁊ diminuit rationē alte-
rius. Adhuc autē cū diuidit̃ genus per istas
differētias subalternū ⁊ non subalternū pro
certo diuisio est subiecti in accidēs. Accidit
enim illi nō que est genus ꝙ sit in ordine pre
dicabiliū stans ĩ vno situ vel ꝙ sit alternata
secundū ordinē positionū diuersarū. Idem
autē intelligēdum ē de specie subalterna. et
nō subalterna. hoc enim accidit illi nature
que est species. hec enim nomina sub alter
nū ⁊ non subalternū rationes accidētiū posi
tionis in ordine tali predicabiliū nominant̃
in natura predicabiliū huiusmodi. Et ideo
cū dicit̃ predicabiliū quedam sunt secūdum
predicationē subalterna. quedam nō subal t̃
na. ē diuisio subiecti in accidētia secundum
rei veritatem. Sȝ hoc verū ē ꝙ si consider̃
tur causa huius diuisionis ⁊ positionis. tūc
preintelligit̃ quedā alia diuisio. que est ꝙ na
tura predicabiliū taliū. alia est simplex alia
composita. ⁊ composita. nam quedam ēnu
merabilia. ⁊ diuisibilis ꝑ differētias eo ꝙ ē
composita ex genere ⁊ differētia. Quedam
autē ē numerabilis numero solo eo ꝙ ꝑ dif
ferētias vltimas diuidi nō pōt. ⁊ hec diui-
sio ē generis in spēs. qꝛ innumerabilis natura
ꝑ differētias ē genus compositū. numerabi
lis autē ꝑ materiam ⁊ non ꝑ differētias est
spēs specialissima. Nec ē aliquo modo dicē
dū ꝙ subalternū dicat̃ vł genus vł spēs qđ
sic sub alternari nō pōt ⁊ sit subtus et supra.
sicut quidā dicūt ꝙ genus subalternū dicat̃
qđ ē sub aliotantū. ⁊ spēs dicat̃ que sup aliđ
hec enim non ē ratio subalterni. Alternū .n.
ē quod alternatiȝ supponit̃ ⁊ supponit̃ sicut
dictū ē. Si enim diceret̃ subalternū in gene
re cui supponit̃ gen⁹. ⁊ subalternū in specie
cui supponit̃ species sicut quidam dixerunt
esset subalternū alterius ⁊ alterius rationis
ꝙ falsū est. vnde subalternū sumit̃ ab vtroqȝ
dicit̃. secūdum ꝙ alternatim ponit̃ subtus.
⁊ supra pōt esse genus ⁊ species. Et ideo ge-
neralissimū non pōt eē sub alterniū. qꝛ alter
nare se non pōt vt fiat subtus ⁊ subiectū vł

species. Et spēalissimum non pōt eē subalt̃
nū qꝛ subalternare se non potest vt respectu
alicuius cōstat subiectū ⁊ predicatū. Sub
alternorū aūt ⁊ generalissimorȝ ⁊ specialissi
morȝ que non subalternant̃ exēplū ⁊ simili-
tudo ē in familijs. a quibus vt in tractatu
generis dictū ē. primo nomē genus est tran
sumptū. Si enim familia iouis hec ē ꝙ a io
ue descēdit ꝑ domos siue familias distigua
tur dicemus agamenō siue domus. ⁊ fami
lia agmenonis que vltima ⁊ inferior ē redu
cit̃ ad atridem a quo descendit ⁊ ab atride
duxit genus ⁊ originē ⁊ sic atrides gen⁹ dat
agamenoni. atrides autē duxit genus a pe
lopide. ⁊ pelopides genus traxit a tantalide
tantalides autē a ione quoniam deus subli
mis est ⁊ primus ĩ ordine. quare generalissi
mi locum tenēs eo ꝙ alij nō subiciatur. Ju
piter autē deus sublimis ab omnibus an-
tiquis appellabat̃. omnes ergo ĩtermedij ⁊
patres sunt ⁊ filij. In extremis autem aga-
menonem filium tantū accipiēs ⁊ nō persū
dens genus. Jupiter autem dans ⁊ non ac
cipiens in illo ordine ab aliquo qꝛ si etiam
Jupiter filius saturni esse dicatur. tamē qꝛ
patrem expulsit de regno in dignitate rega
li. ⁊ familia regni ⁊ gradu honoris priorem
non habuit. et ideo familia regalis statim io
ue in supremo in agamenone autem in infi
mo. Intermedij autem alternatim sunt. ⁊
accipientes ⁊ dantes familiam ad regnum
pertinentem. Et hoc est sicut in generibus
subalternatim ⁊ nō subalternatim positis
sicut ex predictis manifestum est. Sed in
hoc est dissimilitudo qꝛ in familijs quidem
omnia descendentia plerunqȝ ad vnum re
ducuntur principium. Dico autem plerūqȝ
in omni familia q̄ ab vno descendit ad vnū
principium fit reductio. quando autem ab
vno non fit descensus. tunc ad vnum redu
ci non possunt. vt si dicamus si in diuersis q̄
dris mundi diuisa fuerunt hominis princi-
pia. Sola enim vna terre quarta nobis no
ta est ut probat ptolomeus in almagesto ⁊
in hac nostra habitabili omnes familie ad
adam reducuntur. In alijs autem quartis
si habitabiles sunt alia. ⁊ alia habuerūt pri
cipia. Sed in generibus ⁊ speciebus logicis
non sic se habet quia omnia que sunt in om-
nibus generibus ⁊ speciebus tam substantie
quam accidentium non aliquid vnū quod
sit secundum vnam rationem omnium p̄n
cipium reduci possunt. eo ꝙ ens ad qđ oēs
aliquo modo reducuntur non est commune
omnium genus tam generum substātie ꝙȝ
generum accidentium. Non enim omnia
⁊ substantie ⁊ accidentis sunt eiusdem gene
ris. sic enim accideret ꝙ omnia aut essent

substantia aut omnia essent accidentia. eo ꝙ
primum genus est quidem omnium aliorũ
⁊ vnum genus non ẽ principium nisi eius ꝙ
est quidem vnius ⁊ eiusdem rationis. tunc
ergo vnius generis predicamẽta sunt om-
nia tam substãtie ꝙ accidentia si sumatur
vnum genus in ista generis ratione quem-
admodũ in predicamẽtis dicit Aristotiles
quia scilicet nomine ⁊ substantie ratione in
quid sic predicatur de his que sũt in specie.
sicut in genere. Entia ergo secundum sui di
uersitatẽ i diuersis generibus posita sunt sic
cut in predicamentis ab Aristotile dictum
est. Sunt enim decem genera quasi prima
decem principia quorũ vnum ad alterum
reduci non potest. Et sic omnia docet Ari-
stotiles i primo exemplo prime philosophie
reducere ad substãtiam. Hec reductio om
nium ad vnũ non est sicut ad vnum genus
sed sicut reductio aliquorũ ad vnũ subiectuz
propter quod si quis dicat ꝙ omnia sunt en
tia. ⁊ ꝙ ens sit commune predicatũ de om
nibus equiuoce ut inquit Aristotiles. ⁊ nõ
vniuoce omnia entia nuncupabit. Si autẽ
vnum commune genus esset omnium hoc
ipsum quod dicimus ens adhuc omnia vni
uoce cũ a dicerent. q2 genus non ĩ nõ ⁊ rati
one predicat de his quorum est genus. Cũ
enim decem sint principia prima commu
nia ⁊ generalissima. si hec dicunt entia erit
predicatio secundũ communitatem nominis
solum ⁊ non erit communitas secundum rati
onem diffinitionis que secunduz nomen est
assegnanda. In talibus enim ens simpliciter
est substantia. ⁊ alia non simpliciter entia sũt
sed sunt entis passiones vt quantitas men
sura entis. qualitas autẽ non ens simpliciter.
sed entis dispositio ⁊ sic de alijs. tamẽ quia
in talibus respectus est ad vnuz quod ẽ sim
pliciter ens. ideo non simpliciter est equiuo
cum. Quare non omniũ ad vnum respiciẽ
tium est idem modus ⁊ ratio respiciendi.
vnum enim est ut mẽsura alterum ut dispo
sitio. Ideo quo ad hoc est equiuocũ. Et ideo
totum simul analogũ hoc est commune scdz
proportionẽ vocat. quod medium est inter
equiuocum ⁊ vniuocum quod simpliciter ut
dicit Boetius a casu ⁊ fortuna equiuocum
est. Et vniuocũ quod simpliciter per vnita-
tem nominis ⁊ veritatẽ diffinite rationis ẽ
vniuocum. In tali enim vniuoco ⁊ ad quod
multa respiciunt. vnum ⁊ idez est in substã
tia ⁊ in omnibus que respiciunt. ad idẽ vn⁹
modus. ⁊ vna ratio respectus ⁊ respiciendi
ad ipsum. Hec quidem igitur decem que
sunt prima omnium principia sunt genera
lissima ⁊ sunt numero finita denario. In his
enim decem stat tanꝙ in generibus omniũ
resolutio. Specialissima vero que sunt ante
indiuidua prima. ⁊ oppositis nõ possunt di
uidi differentijs sunt in numero quodaz cer
to quidem secũdum naturam nõ tamen di
finitus ⁊ certus est quo ad nos. Quod autez
secũdum naturam certius sit ꝯstituz ad hãc
intẽtionem sufficiẽter probatur ex hoc ꝙ n͛
lum genus est cuius potẽtia sit infinita. potẽ
tia autem generis determinatur ad actum
speciei constitutiuis differẽtijs. Cõstitutiue
ergo differentie sunt finite q2 aliter finitam
generis potentiam non finirẽt. Ad numerũ
autem finitum differẽnarum constitutiuarũ
generis potestatem finientium finitur numẽ
rus specierum. Numerus ergo specierum
specialissimarum est finitus quo ad naturã
Indiuidua autem que sunt post specialissia
quo ad nature potestatem sunt ĩfinita ẽ.n.
per nature potestatem diuisibilis materia ĩ
infinitũ per continuam allationẽ ⁊ ablatiõez
prium generantis ⁊ diuidentis materiam.
oportet ergo ꝙ potestate materie ĩdiuidua
sint ĩfinita ⁊ accidens indiuiduãs sic uel sic
potentia nature est ĩfinitum. Quamuis er
go loco ⁊ tempore ⁊ singula ⁊ oĩa actu sint
finita. tamen nature potestate. ⁊ diuisione
materie ⁊ indiuiduantis modo sũt infinita
Et ideo nec scientia nec arte comprehensibi
lia. Propterea plato precipit ꝙ descendens
a generalissimis per diuisionem ⁊ vsqz ad
specialissima deueniens quiescat. et non ul
terius diuidat. cuius rationem inducit quia
a generalissimis descendentem oportet ire.
⁊ descendere per media quia ab extremo in
extremum non venitur nisi per mediũ. nec
sic descendere potest nisi diuidẽdo extremũ
in media specificis differentijs ad quarum
numerum multiplicatur numerus specierũ
Est enim generis essentia numerabilis spe
cificis differentijs que in genere sunt sicut
actus in potentia infinita aut potentia ma
terie. Indiuidua inquit plato relinquenda
sunt q2 de ipsis per diuisionem certam ⁊ de
terminatam non potest sciri disciplina. ⁊ iõ
nec scientia nec arte sunt determinabilia.
Totum autem quod in hoc capitulo dictuz
est sub compendio colligitur sic. ꝙ philosofi
⁊ maxime peripatetici determinant descri
bentes ꝙ generalissimum est ꝙ cum sit gen⁹
non potest esse species. ⁊ ideo nõ alternatur
ratio generis in speciei rationem. Et rursus
generalissimum determinant dicentes ꝙ
ipsum est genus supremum super quod non
est aliud superueniens genus q2 in illo ordi
ne potest esse aliquid superius supremo.
Specialissimum vero econtrario dicunt eẽ
quod cum sit species non est genus. nec alte-
nari potest ut generis sumat rationem. Et

rursus idem specialissimum determinat quod
cum sit species nunquam diuiditur in species.
quia non est essentia numerabilis uel diuisibi
lis per specificas differentias. sed numerat
diuisione materie. Et ideo specialissimum
est quod de pluribus differentibus nume-
ro solo in eo quod quid sit predicatur. Ea uero
genera et species que sunt in medio extremo
rum predicatorum subalterna vocantur gene
ra et species. quia vnaqueque et genera esse pos
sunt et species alternatim uel suppositiue. quia
ad aliud et ad aliud alternatim posita et com
parata sunt. Ea uero que sunt a specialissimo us
que ad generalissimum ascendendo et genera
dicuntur et species. et dicuntur genera subal
terna ut in familiis ab vno descendentibus
in quibus quilibet mediorum et genus dat
et sumit. vt agmenon. atrides. pelopides. et
tantalides. et sic per omnes familias ascen
dendo vsque ad vltimam iouis familiam a
quo omnes ille familie genus traxerunt. sicut
a primo sue generationis principio. Sed in
hoc dissimile est quia in familiis plerunque om
nia media ad vnum reducuntur. quod ver
omnium principium. et verbigratia ad iouem
primum patrem. in generibus autem et spe
ciebus non sic se habet. et hoc ideo est quia non
est idem commune genus omnium id com
mune quod dicitur ens. nec omnia genera
lissima reducta in ens sunt eiusdem generis
in ente. secundum quod vnum genus est sump
tum. quemadmodum dicit Aristotiles de
bere summum genus quod secundum vnam rati
onem eque predicatur de speciebus. sed po
sita sunt genera in ente secundum prius et po
sterius quemadmodum in predicamentis
dictum est. secundum enim illam doctrinam
sunt genera generalissima quasi decem pre
dicabilium principia prima. que vlterius ad
aliud principium quod sit principium eorum
vt genus non reducuntur. vnde si omnia quis
entia vocet ita quod ens predicetur de quoli
bet genere equiuoce inquit Aristotiles entis
nuncupabit non vniuoce. Si enim vnum
et idem esset genus omnium predicamento
rum. scilicet ipsum ens. vniuoce dicerentur entia
omnia predicamenta et vniuoce et equaliter
susciperent entis predicationem. Cum enim
vt sepius dictum est decem sunt prima om
nium principia. nec essent principia si supra
se haberent aliud principium. patet quod com
munitas quam habent in ente secundum no
men est solum. et non secundum rationem dif
finitionis etiam que secundum nomen est
quia si ens vna ratione de omnibus predica
retur. aut omnia essent ut substantia. aut om
nia accidens quod impossibile est. hec ergo
quidem sunt generalissima. Specialissima
vero in numero sunt quodam quo ad natu
ram finito non tamen quo ad nos in nume
ro definito et certo. Indiuidua autem que
sunt post specialissima sunt infinita quo ad ma
terie potestatem. quapropter vsque ad specialissima a
generalissimis descendentem iubet plato quie
scere diuidendo. Jubet autem plato descendere
per media que sunt genera et species diuidens
pluribus illorum immediate generi specificis differentiis.
infinita enim inquit plato relinquenda sunt
neque eorum que infinita dicit plato posse fieri
disciplinam.

Via autem in coordinatione extremorum
et mediorum via est veniendi de extremo
in extremum per media. oportet tangere qua
liter procedit qui de supremo predicabili vsque
ad infimum vadit per media. et qualiter procedit
qui econtrario de infimo per media procedit ad
supremum. Dicimus quod qui de supremo per me
dia procedit ad infimum. quod specialissimum vocatur.
necesse est quod descendat a priori secundum naturam
in posterius et sic semper procedat descendendo us
que ad predicabile primum. et sic descendentem ne-
cesse est ire per multitudinem. non enim deuenitur in
posterius nisi per diuisionem superioris. Diui
sio autem si perfecta sit omnes partes diuisi segregando
semper est cum multitudinis. non enim est perfecta ex
parte diuisibilis. diuisio enim per diuisionem acci
pit omnes partes eius quod est diuisibile. propter quod qui cor
pus accipit sub substantia prius intelligere oportet
substantie diuisionem per corpoream et incorpoream
substantiam. et tunc vna differentia constitutiua coniuncta cum
genere accipit corpus. et sic fit descensus per mul
titudinem quam totam causat preintellecta et perfec
ta diuisio. Accipere enim vnam partem de toto non
diuisam ex opposita cum alia parte imperfecta est di
uisio. non enim explicat perfecte quid partium est
in toto et econtrario autem si quis ascendat a spe
cialissimis ad generalissima necesse est colli
gere multitudinem in vnum. ex quo per diuisio
nem accepta est resolui enim sic ascendens et re
ducit omnia diuisa. que non nisi per diuisionem
multa sunt in vnam formam eius quod diuisum est.
Et sic ex multis procedit ad vnum. cuius causa est
quia id quod est commune multorum est per collectionem hoc modo
quo collectio dicit multorum in vnam naturam que
in eis est adunatio et resolutio. Sic enim multo
rum que diuisione materie multa sunt collec
tiuum in vnam speciem naturam est species. quia vna natura
speciei in omnibus est indiuiduis eiusdem speciei. non enim
sic est in vno quod non sit in alio. sed cum sit in vno et etiam
in alio per aptitudinem nature et forme communis non
secundum quod est in vno sit etiam in alio sicut in principio de
vniuersalibus dictum est. Magis autem est collectiuum et
adunatiuum genus quam species in hoc quod plura colligit
quam species. et si etiam species magis secundum intentionem sit vna
quam forma generis. minus. n. a se distant et magis
vnum sunt que sunt vnum in specie quam ea que sunt vnum in gene

re. cũ plura vnit i se ⁊ colligit genus ꝙ̃ spẽs
unit. n. ⁊ colligit multas spẽs ⁊ oĩa que ĩ spe
ciebus colligũtur. Particularia uero ⁊ sin
gularia ſʒ ꝙ hꝰmõi sunt semper sunt ĩ mul
titudie. cuius multitudinis cã ẽ diuisio ma
terie. et iõ per contrarium modum collecti
onum cõis speciei diuidunt id qḋ ẽ vnum ĩ
natura in multa. non quidem diuisione for
me sed diuisione materie ut dictuʒ ẽ. Diui
ditur aũt totius vniuersalis diuisiõe. qḋ di
uisum per eẽ diuiditur ⁊ per naturam ⁊ for
mam scḋm totam suam eẽntiam ⁊ potenti
am est in singulis. ⁊ econtra species multa.
sicut diuisa in vnum colligit et vnit partici
patione. n. speciei plures hoies sunt vnꝰ ho
mo. non quidem sic ꝙ iste homo q̃ ẽ vnus
homo per materiam sit plures hoies diui
si per suas materias ⁊ sua supposita. sed qꝛ
ipsa participatione vnius quod participat
a multis ſm ꝙ ipsum in natura et essentia
vnum est plures vniuntur. ⁊ vnum sunt se
cundũ hunc modum. Et hoc est idem. ac ſi
dicatur ꝙ socrates ⁊ plato ⁊ alii singulares
homines vnum sunt in hoie scḋm ꝙ hõ di
cit materiam speciei predicate de ipsis. Et
si sic participatione speciei plures homines
sunt vnus homo. nõ sequitur ex hoc ꝙ sim
pliciter plures homines sint vnus homo.
qꝛ vnus homo ⁊ plures homines simplr di
cuntur a materie ⁊ subiecte pluralitate vel
vnitate. E contra uero pticularibus sine p
ticularis per materiã hominibus vnus hõ
cõis est vna natura ⁊ vna forma cõis simul
efficitur plures homines ſʒ esse singulare.
⁊ per subiectum diuersus in omnes. indiui
sus tñ manens ſm naturam cõeʒ et formã
⁊ scḋm eẽ vlis. Id. n. qḋ singulare ẽ ⁊ deter
minatum scḋm eẽ ⁊ subiectum. semper est
diuisum cõis sui proximi ⁊ determinatum.
quod aũt cõe ẽ ⁊ vle semper est collectiuʒ
⁊ adunatiuum. quãuis ãt colligere ⁊ aduna
re sint idem in substantia. differunt tamen
scḋm rõnem. Collectio. n. incipit a multis.
⁊ terminat ad vnum. Adunatio incipit ab
vno et terminatur ad multa que ĩ vno vni
untur. hoc ãt ut melius manifestetur expla
netur in pluribus. Est. n. collectio tñ ĩ vnũ
locũ continẽtem sed non vnientẽ. sicut acer
uus lapidũ dicitur colligi. Et hec ꝓprie di
cũtur noĩa collectiua. ut aceruus turba. po
pulus ⁊ alia huiusmodi. In talibus qdem
perfecta ẽ collectio sed imꝑfecta adunatio.
Et iõ talia de suis partibus non predicant
qꝛ singuli lapides non sunt aceruus. nec sin
guli hoies sunt populus uel turba. Et ideʒ
collectio multorũ ad vnũ mouẽs ⁊ ad vnũ
finem. sicut ẽ collectio exercitꝰ in mouente
duce ⁊ fine qui est victoria. ⁊ hec collectio

magis adunat ꝙ̃ aña. Et ⁊ hec nõ perfectã
facit scḋm naturam adunationeʒ. Et iõ to
tum de parte non predicat. qꝛ vnicꝰ miles
non ẽ exercitꝰ. sed qꝛ omnes in mouente et
fine vniũtur. iõ sequitur ꝙ singuli mouent
in singulis et duce. ⁊ singuli ſm analogiam
sue operationis ꝑficiũt victoriam. Est iteʒ
collectio in vnam perfecte quantitatis figu
ram. sicut dicãtur fundamentũ ⁊ paries et
tectum colligi in vnaʒ totius integri formã
quia forma non ẽ in partibus diuisim ſʒ sim
pliciter quidem in partibus cõiunctim sum
ptis. ⁊ in qualibet diuisim non est nisi scḋm
quid. ideo ista forma quãuis colligat ptes
⁊ adunet eas sibi. non tñ predicatur de pti
bus omnibus nisi cõiunctim. ⁊ non de qua
libet diuisim. Iuxta hanc erit adhuc alia for
ma. que quãuis colligat ptes. ⁊ aliquo mo
do vniat. non tamen cuilibet totam suã dat
potestatem perfectam. sicut ẽ forma regni.
⁊ generaliter totius potestas rex cõstituit.
potestatibus vt partibus. ut est presidis.
palatini ⁊ ducis ⁊ comitis potestas. ex qbus
omnibus conficitur regnũ. Et hec forma q̃
non vnit scḋm totam potestatem iterum de
partibus predicari non potest simpliciter.
qꝛ presidatus non ẽ regnũ. talis eniʒ forma
suam potestatem partibus ordinatam con
tinet. Et ideo quelibet pars est aliqua re
gni potestas. ⁊ in talibus verum est ꝙ qcqd
potest inferior potest et superior. sed nõ con
uertitur ẽt scḋm modum isti aliquo modo
similem forma naturalis colligit ⁊ vnit sibi
partes materie quas terminat. Et ideo de
materia uel de partibus materie non predi
catur. qꝛ ipsa in potestate partes excedit. et
sic aĩa non ẽ uisus vel auditꝰ. vel aliud hu
iusmodi. cum põt qḋ potest uisus ⁊ plus. et
sic ẽ in olbus alus. Est tandeʒ forma que ꝑ
fecte colligit et vnit partes. ita ꝙ singulas
colligit et vnit sibi. ita ꝙ esse eius in singu
lis idem ẽ cum esse singulorũ. uel non diuer
sum ab ipso. ⁊ ideo predicatur de singulis ꝑ
tibus. et talis forma est generis et speciei ⁊
et aliorum que sunt ultima. et hoc modo in
telligimus hic ꝙ ascendens a specialissimo
ad generalissimum colligit ⁊ adunat multi
tudinem in vnũ. ⁊ ꝙ cõe sit collectiuum et
adunatiuum. Assignato aũt sic genere ⁊ assi
gnata sic specie. quid sit utrũqʒ per diffiniti
onem palam est ex predictis que lonuni di
uisione proxima generis in species semper
genus vnum est ⁊ plures species ĩ quas di
uiditur. semper enim vnius et eiusdem ge
neris diuisio est in plures species. cuius iõ
ẽ. qꝛ differẽtia nõ diuidit nec differre hʒ ac
tuʒ nisi per oppositionẽ. nihil ãt sibi ipsi op
positum ẽ. sed ei opponit cui contrariatur.

Omnis ergo differentia que diuidit genus
sibi oppositam hꝫ differentiam. et iõ genus
cõiunctum cum vna differentia facit speci
em aliam aliam illi oppositaꝫ. quia alietas
ut dicit boetius causatur ab oppositione ꝓp
ter quod dicit aristoteles in sexto topicoꝝ
ꝙ. si aliquis in diffinitione aliquid assignaue
rit pro differentia cõsiderandum est si oppo
situm eius est etiam eiusdem generis diffe
rentia. si enim non est oppositum differẽtia
nec hoc quod assignauerit sunt uera differen
tia. genus. n. non diuiditur nisi p oppositas
differẽtias siue formas que sunt differẽtie.
opposite aũt differentie coniuncte cuꝫ gene
re non vnum sed plures species semper cõ
stituunt. Sunt tamen qui contra hoc quod
dictum est obiciunt. per id quod a principio
de vli dictum est. quod. s. ab aptitudie exĩ
stendi in pluribus et dicendi de plurib⁹ vni
uersale dicatur ⁊ non ab acta. quod. s. actu
sit in pluribus et d̃ pluribus. quia aliter sꝫ
non eẽt vniuersale. Ex heo. n. volũt infer re
ꝙ genus est quod non 3 plures species sed
quod aptum natum sit habere plures speci
es. ⁊ sic non oꝫ genus semper in plures spe
cies diuidi. Sed ad hoc dicendũ ꝙ non est
uex de genere sed de specie spalissima solũ.
qꝛ genus non diuiditur nisi per ea que pote
state naturali ⁊ substãtiali sunt in ipso. ⁊ iõ ꝑ
se diuiditur. ⁊ oꝫ ꝙ diuidatur in plura que
actu plura sunt. Species ãt non diuiditur
per ea que sunt in ipsa. nec diuidit̃ ẜm suaꝫ
substantialem potestatem. sed potius mul
tiplicatur et numeratur ꝙ̃ diuidatur p id
ꝙ totum substãtialiter est extra naturã ⁊ eẽn
tiam ipsius. s. per materiam que nihil ẽ for
malis essentie sue potestatis. Et iõ accidit
speciei eẽ in ipsa. propter quod sola sufficit
aptitudo in specie ut sit apta existere in plu
ribus ad hoc ꝙ sit vl'e. Et si actu non sit nisi
in vno solo uel forte in nullo. dummõ sit for
ma que ẜm aptitudinem apta nata sit esse
in pluribus. Est ergo sciendum ꝙ genus nõ
est quod nõ hꝫ plures species. vnde si pona
mus non eẽ aliquam speciem animalis ni
si hoiem. tunc quidem sequitur. si hõ ẽ aial
est. sed non sequitur ꝙ aial sit genus ꝑp cãm
que dicta est. In specie aũt specialissima so
la quidem ut dictuꝫ est sufficit aptitudo ad
hoc ꝙ sit vl'e ẜm aptitudinem. Si autẽ hec
aptitudo ad actum reduci d̃beat. oꝫ ꝙ actu
sit in pluribus et de pluribus. ⁊ non solum
est vl'e scd̃m actum sed scd̃m aptitudinem
solam. In his aũt in quibus aptitudo ad ac
tum reducitur per diuisionem materie ad
actum reducitur sicut dictum est. qꝛ nature
aptitudo ad plura non est ad tot quin possit
eẽ ad plura. iõ ꝯtinue sic in infinitum põt re
duci ad actum. In d̃i aũt tali predicabilium
coordinatione genus quidem substãtialiter
⁊ vl'r de specie predicatur. ⁊ oia superiora d̃
inferioribus substãtialiter et vl'r predicant̃
species aũt siue subalterna sit siue specialissi
ma. neqꝫ predicatur substãtialiter et vl'r de
proximo superiori sibi genere. neque predi
catur de superioribus sibi generib⁹ nõ pri
mis. sed per medium sibi coniunctis. hui⁹
aũt cã est. qꝛ inter talia superiora de inferio
rib⁹ predicata substãtial'r et vniuersaliter
predicatio non conuertatur. eo ꝙ predicatũ
in plus ẽ ꝙ̃ subiectum. vnde non sequitur.
si homo substãtialiter et vniuersaliter ẽ ani
mal. ꝙ aial substantialiter ⁊ vniuersaliter
sit hõ. est. n. aliquod animal qõ non est hõ.
ut asinus uel leo. animal. n. quamuis de intel
lectu sit hois. ⁊ ideo necesse sit predicari de
ipso non tñ e conuerso homo est d̃ intellectu
animalis. ꝑp quod animal sine hoie esse po
test. In omni aũt ordinata predicatione in
qua ẜm naturalem ordinem predicabiliuꝫ
vnum de altero predicatur. oꝫ equa siue pa
ria de equis siue paribus predicari. sicut ꝑ
dicatio conuertibiliũ. sicut omne hinibile ẽ
equs. ⁊ ois equs est hinibilis. In talibus. n.
subiectum est conuersum predicati. ⁊ iõ nec
predicatum relinquit subiectum. nec subie
ctum relinquit predicatuꝫ. Aut oꝫ maiora
de minoribus predicari. ⁊ i talibus predica
tum est de rõne subiecti. et ideo subiectũ nũ
ꝙ̃ relinquit predicatum. quãuis predicatũ
possit relinquere subiectum. ⁊ talis predica
tio ẽ ut qñ aial de hoie predicatur sine ꝯuer
sione. et si instet aliquis ꝙ homo de aiali ꝑ
dicatur. cum dicitur aliquod animal est ho
mo. uel hoc animal est hic homo. nulla est
instantia. quia hec predicatio nõ ẽ substan
tialis et scd̃m ordinem predic'abiliuꝫ. quia
per accidens. accidit. n. animali hoc aial eẽ
quod ẽ homo uel hic homo. Minora uero
de maioribus scd̃m hunc modum predica
tionis nullo modo predicantur. neqꝫ enim ani
mal vniuersaliter dicis eẽ hominem queãd
modum hominẽ vniuersaliter et substãtia
liter dicis eẽ animal. scd̃m autem totaꝫ co
ordinationem predicabiliuꝫ de quibuscũqꝫ
species predicatur siue subalterna siue speci
alissima de oĩbus eisdem predicabit̃ vl'r et
illi⁹ spei gen⁹. et illi⁹ generis gen⁹. ⁊ sic vsqꝫ
ad generalissimũ qõ ultimũ in ascendendo
⁊ primũ i descendẽdo predicatũ est in illa ꝑ
dicamentoꝝ coordinatione. cui⁹ xeẽplũ est.
ꝙ si uex ẽ socratẽ eẽ hoiez. hoiez ãt aial. ani
mal uero substantiam. uerũ ẽ quod et socra
tes est homo. ⁊ ꝙ socrates est substãtia. sem
per enim et substantialiter et vniuersaliter
in tali coordinatiõe suꝑiora de inferioribus

predicantur et de individuo. Generalissimũ autem et de genere sibi proximo sub eo posito predicabitur et de generibus omnibus inferioribus si plura sint media et subalterna inter ipsum et specialissimum. et predicatur de specie specialissima et de individuis . que sub ipsis sunt. Attende autem qd sicut dictum est forma que predicatur non predicatur nisi sit notior. et nullum totius esse rei. eẽ.n. rei totum est in potentia remota. ⁊ sic nominatur per generalissimum vel in potentia propinqua . ⁊ sic nominatur genere subalterno. vel in potentia propinquissima. ⁊ sic vocatur genere immediato. vel ẽ in actu. ⁊ sic nolatur noie speciei. De predicatione aũt differentie proprii et accidentis inferius pertractabitur. Et id. o dicit aristo tiles qp non ẽ vnum ⁊ aial simul: nec aial et homo simul. talis ergo modus predicandi concluditur ex eo qui dictus predicabiliũ ordine. Hec aũt que dicta sunt in compendio dicũtur sic qp descendentib⁹ ad specialissima necesse est ire per multitudinem specierum diuidẽdo gen⁹ oppositis differẽtiis. Ascẽdẽtibus aũt a specialissimis ad generalissima necesse est colligere multitudinem in vnaz generis diuisi naturam. Collectiuum enim in vnam cõez naturam species est ⁊ magis collectiuum maiorũ est id quod est genus particularia vero ⁊ singularia semper i multitudine existẽtia ⁊ econuerso diuiduntur. In multitudine id quod est vnum cõe. ⁊ sic participatione speciei plures homies sunt vnus hõ particularib⁹ autẽ sic spẽm diuidẽtib⁹ ⁊ in multitudinẽ distrahẽtib⁹ vnus ⁊ cõis hõ ẽ plures hoies. diuisiuũ.n. semper cõius ẽ eo qd est singulare . collectiuum aũt ⁊ adunatiuum i plurium l vnũ est id quod cõe ẽ. Assignato aũt sic genere ⁊ specie per diffinitionem quid sit utriũqz ipsorũ. ⁊ genere quidẽ vno existẽte speciebus vero pluribus per diuisionem oppositarũ differẽtiarũ semper erit in plures species diuisio generis per cãz superius assignatam. Genus quidẽ in tali ordine semper vl'r ⁊ substãnalr de specie predicatur ⁊ omnia superiora de inferioribus. Species aũt nec predicatur de proximo sibi superiori genere neqz de superioribus nõ immediate cõiunctis. nec.n. talis predicatio pueritur qua genus de specie predicaẽ. In omni.n. substãnali ordinata predicatione oz. aut equa de equis predicari. ut hinnibile de equo. aut oz predicari maiora hoc ẽ cõiora de minoribus. ut aial predicatur de hoie. cum aial i plus sit q̃ hõ. Minora vero de maioribus sm̃ hunc modum predicabilium minime predicãtur nisi per accidẽs ut dictum est. Nec.n. aial vl'r dicis et predicas hoiem eẽ quẽadmodum hoiez vl'e dicis eẽ aial. De quibus aũt species vl'r ⁊ substantialiter predicatur de his necessario et speciei genus predicabitur ⁊ generis genus usqz ad generalissima. si.n. gratia exempli verum est dicere socratez esse hoiem . hoiez aũt aial. aial aũt substantiam verum ẽ et socratem aial dicere itaqz substantiaz. Semper ergo naturalr superiora de inferioribus predicantur. Species quidem substãtialr de indiuiduis predicatur. genus aũt predicatur de specie ⁊ de indiuiduo. Generalissimum aũt predicabitur ⁊ de genere subalterno ⁊ de generibus oib⁹. si plura sint media ⁊ subalterna inter specialissimum ⁊ generalissimam. predicabitur aũt de specie specialissima ⁊ de indiuiduis scd̃m totam huius predicabilium coordinationem. Sic eniz in omnibus verũ est qp qñ alteruz de altero predicatur ut de subiecto in quo speciali pi tellectum cõcipitur. quecũqz substãtialiter ⁊ de predicato predicantur oĩa predicari de subiecto sit necesse. Et negatiue si v̄ q̃cunqz vl'e negãtur de predicato necesse est illa etiam negari de subiecto aial.n. cum non sit lapis. necesse ẽ ẽt hoiem lapidem non esse.

Ex oibus aũt que dicta sunt cõstat qp generalissimum dicimus predicari de omnibus que sub ipso recto ponũtur ordine tam generibus q̃ specieb⁹ ⁊ indiuiduis. Genus enim quodlibet quod est immediate ante specialissimuz predicatur de omnibus specialissimis. ut aial de homine et de asino et leone et speciebus aliis. predicatur ẽt et de indiuiduis illarum specierum per hoc qp essentialiter est in illis et de illis. Id autem quod sic est species quod solum species est. et non genus quod est species specialissima nõ predicatur per se nisi de indiuiduis. indiuiduum autem quod ẽ certuz non predicatur nisi de vno solo discreto et signato illa predicatione que i ante habitis determinata est. quamuis indiuiduũ vagum de pluribus predicetur. hoc est predicatione speciei et non indiuidui ut dictum est. Indiuiduum enim quod discernitur ab aliis sub eodem cõi positis particularibus dupli formaẽ. sba.n. formaẽ per accidentia que signa sunt talis descriptionis que i proprio nomine importantur . ut cum dicitur socrates. quia autẽ accidens non indiuiduatur nisi per substantiam. ideo indiuiduum accidentium per demonstrationem ad rez stantem sub accidente designat. sicut hoc album et hoc veniens ut accidens tam sine tẽpore ⁊ motu q̃ cũ tpe ⁊ motu dsigneẽ. Discernitur ẽt aliud p circũlocutionẽ . ut discreto sortis designatur per generãtẽ vel locuz

generationis. ut cum dicitur sophronici filius
si solus socrates sit eius filius. a generante
enim principaliter trahit originem. qz hic
generat hunc dictum. et in talibus aliis ad
maiorem discretionem notandaz mutamus
appellationes. dicendo uero sophronici filium
notantes ꝙ sub hac appellatiõe magis
discrete noscitur ꝙ sub appellatiõe sortis.
Indiuidua. n. dicuntur huiusmodi prime substã
tie propter hoc ꝙ quantum ad discretionez
non quãtum ad substantiam vnumquodqz
eorum diuisim cõsistit ex proprietatibus qua
rum earundem in numero collectio nũqꝫ
erit in alio aliquo. que ut dicit boetius sunt
septem. s. propria forma. propria figura. pro
pria parentella. sui quam per hanc uel illã
seminis decisionem a parentibus descẽdit.
propria nominatio a proprio accidente im
posito. propria patria scd'm ꝙ pro patria cẽ
trum dicit natiuitatis in quo respexit pario
dus circuli circulari cometisi natiuitate. p
prium tempus. proprius locus. oĩa hec con
tinens. hec. n. abstrahi ab hac re non possũt
quia per hoc et hic et nũc. quis. n. hec ma
teria sit forme particularis et indiuiduatio
nis principium. et indiuidui pars substãtia
lis. tamen hec accidentia quamuis nõ com
ponant substantiaz singularem sunt facien
tia ad notitiam sue discretionis. Et si idiui
duum non ut particularis substantia sed ut
discretum. et discrete nomẽ designetur. tũc
accidentia sunt uola in rõne concepta. et de
essentia indiuidui sic designati. quãuis non
sit aliqua pars particularis substantie scz ꝙ
substantia est. hec. n. non componitur nisi ex
hac forma et hac materia. sed proprietates
que sunt i cõis hois per hoc ꝙ cõis hõ ẽ i plu
ribus inueniuntur etiam in pluribus. ut ri
sibile et mansuetum natura et discipline per
ceptibile et huiusmodi. hec. n. in pluribus. et
quod plus est i oĩbus hoĩbus particularibus
inueniuntur. sunt. n. in eis per cõe quod ẽ in
eis. et ideo conueniunt eis in eo ꝙ homines
sunt. Directo. n. predicabilium ordine con
tinetur indiuiduuz sub homine siue genera
liter loquendo sub specie. species aũt cõtine
tur sub genere. Est. n. genus totum quoddã
vlẽ. et id quod est genus scd'm ꝙ genus est nõ
nisi totum. Indiuiduum aũt non est totum
sed tantum pars subiectiuã totius vlis. spe
cies uero que est in medio est inter genus et
indiuiduum. et totum est pars et diuersis cõ
derata. sed pars quidem alterius generis
qđ est totum ad ipsam. Species. n. pars ẽ
generis potestate. qz genus non scd'm totã su
am potestatem est in specie. totum autem ẽ
species uero totius alicuius. qz nihil partici
pat eam scd'm partem sue potestatis. sicut ip
sa species participat genus. sed est totũ om
nibus aliis indiuiduis. qz ipsa species ut di
cit boetius totum eẽ est indiuiduis. nec re
feruntur indiuidua ad speciem ut partes ip
sius. sed potius ut singularia scd'm totum eẽ.
et potestatem in se hñtia speciem et partici
pantia. Compendiose ergo dicedo genera
lissimum quidem de oĩbus sub se scd'm suam
coordinationem positis speciebus generibus
et indiuiduis dicimus sine predicamus. Ge
nus aũt subalternum qđ ante specialissimũ
de oĩbus specialissimis et indiuiduis predi
camus. species aũt predicamus de indiuidu
is oĩbus sub se positis. Indiuiduum uero de
vno solo non ꝑpria predicatione predicamus
Indiuiduum. n. sub descriptione noiatuz so
crates uel in accidentibus hoc albũ uel hoc
nomen demonstrationem uel per circũlocu
tionem manifestiorus loquele sophronici fi
lius. si. n. plures haberet. tũc tali circũlocu
tione nõ discerneretur socrates. Indiuidua
ergo uoce discretionis dicũtur huiusmodi
quia quantum ad suam discretionem ex tali
bus proprietatibus cõsistit vnũqđqz eorũ.
quarum collectio nunqꝫ in alio eodem erit.
socratis. n. discretiue proprietas nunqꝫ i ali
quo alio esset particulari hoie. he uero pro
prietates que sunt cões proprietates erunt
eadem in pluribus. Ille. n. sũt proprietates
cõis et non singularis scd'm ꝙ singulares ẽ. et
ut plus dicatur cõis hois proprietates sunt
in oĩbus in quibus est vna natura cõis. par
ticipantia. n. naturam cõem participant et
ꝑpria illam naturã consequẽtia. tales ergo
hois cões ꝑprietates erunt in omnibus par
ticularibus in eo ꝙ hoies sunt. Secundum
ergo predictum predicabilium ordinem cõ
tinetur indiuiduum sub specie. species autẽ
sub genere. Est. n. genus totum quoddam
inquãtum genus est. indiuiduum aũt scd'm
ꝙ indiuiduum est pars quedam. species ue
ro est et totum et pars. sed pars quidem ẽ
alterius hoc ẽ generis ꝙ scdz partẽ sue ptã
tis ꝑticipat. totuz aũt non est alterius quod
ipsius partem participet. sed est totuz aliis
partibus. n. totum est quarum quelibet ipz
totuz participat. Quod aũt ea que de gene
re et specie dicta sunt adinuicem propter cor
relationem dependeat vno epilogo patet.
quid de genere quidem et de specie quid ge
neralissimum. et quid specialissimum. et de
aliis que eadem sunt genera et species sicut
subalterna. Adhuc aũt qđ ẽt sint idiuidua siue
certa siue uaga uel ꝑ demõstrationem uel
circũlocutionẽ certificatur. Adhuc autẽ quot
mõis genus dicitur. et quot mõis species dicitur
quantum ad presentem spectat intentionẽ
logicam. sufficienter dictum est.

Onsequenter de vl'i quod d'fia'no
catur ptractare est. hic.n.qz p'sum
ti speciem. et predicatur de specie
et de rōm diffinitiua ipsius speciei. iō an spez
erat ponēda nisi obstenisset correlatio ad lui
cez speciei ad genus et generis ad speciē quē
admodū in prehitis dictum est. Aūcēz antē
n. tisicennus d'fiam que sola vna ē de qnqz
v'libus et determinenuus de ipsa oz nos di
st nguere multiplicitatem nois d'fie. hec.n.
multipl'r d'r bz prius et posterius. D'fia igi
tur multipliciter ut dicit auicena. non sicut
genus et species. qz ī genere et specie primo
fuit n ius hoz nouum in phisicis et politicis.
et ab illis hec noia ad usum p'hie sumpa sūt.
Sed in d'fia factuz ē econuerso. Nomē.n.
d'fie primo fuit in usu p'hoꝝ. et ab illa trā
sumptum ē ad usum cōiter loquentiuz. hec
igitur est cā nera q̄ multipliciter dicitur no
men d'fie cōiter .s. proprie et magis proprie.
Cōiter āt d'r d'fia que est apud cōiter loquē
tes non considerādo ea que sensibus primo
obiciuntur. Cōiter ergo alterum ab altero
differre d'fia dicitur qñ vnum ab altero al
teritate quadam cuiuscunqz cōiter appre
hensibilis accidentis differre dicit quocūqz
mō s'm oīa genera formaꝝ ā accidētiū. Nec
tales d'fie cōes iō dicuntur. qz reb' insunt cō
muniter quas faciunt differre. si.n. sic esset
non dicerētur d'fie sed ꝯuenientie. Sz dicū
tur differē'ie cōiter. qz a cōiter loquentibus
sunt in usu. Vulgus.n. assignādo differētias
rerū talibus res differre facit qualia formi
feme i rebus p sensum cōiter apprehendit.
Sic aūt in tali differētia indiuiduum vni'
speciei differt ab alio indiuiduo eiusdez spe
ciei. ut socrates a platone differt accidenti
um sensibilium alteritate quadam sicut di
cit apuleius q̄ plato latus fuit facie. socra
tes aūt non. hac ēt differentia vnū indiuidu
um vnius speciei differt a seipso in duobus
tēporibus. sicut socrates iam iu uel senex
existens differt a se puero per accidentia iu
uentutis et senectutis. que non cito dereli
quūt subiectum. Sic ēt socrates differt a se
ipso qñ aliquid facit scribit uel legit a sedente
seipso a tali opere que sunt accidentia cito
separabilia. Et ut generaliter dicatur hec
differentia semp ꝯsideratur s'm aliquē mo
dum diuersimode se hñdi ad seipsum u'l ad
alium alteritatibus quibuscunqz uel cuius
libet generis accidentia cito uel non cito se
perabilia. Hec igitur est acceptio d'fie s'cōm
intentionem nois dicta apud cōiter loquē
tes pp quod ēt cōis uocatur d'fia. hoc ē quā
attendūt cōiter loquentes. Iuxta istum mo
dum magis autē ad uerum modū accipi
tur d'fia que uocatur propria. eo q̄ ei in quo
est p cām ꝯnaturalem ē appropriata. ut qñ
vnum differre d'r ab altero per accidens in
separabile. quod iō inseparabile ē qz cāz hz
que est in subiecto in quo est. sicut ē nasi simi
tas in simo. cui' nasus simie cōperatur. uel
cicatrix aliqua indurata uel inseperabil s.
cum ex vulnere occuluerit. simitas.n. inest
p naturam. Sed cicatricem hñs differt ab
eo qui cicatricem non hz. et aliqñ idem cica
tricem hñs nunc a seipso aūcēz cicatricez hē
ret. hec āt dicit ppria. qz per aliquam rōnē
accedit ad illam. que uero noīe d'fia uocat.
hec.n. ꝯmia non sit de essentia eius in quo ē
et quod differre facit. hz tñ cām i in essentia
libus ipsius siue sint essentialia complexiōi
siue sint eēntialia compositioni ipsius. et sic
accidit aduere d'fie rōnem. qñ āt dicimus
q̄ talis d'fia causam hz in subiecto in quo ē.
et quod differre facit non intelligim' d' sub
iecto quod est specie tñ. sed de illo in nume
ro subiecto in quo est id quod differre facit
sicut simitas in naso uel claudicatio ī tibia.
hanc d'fiam ꝯsiderare per rōnem necesse ē.
et iō iam ad usum uerum d'fie s'm modum
quo p'hia utitur d'fia appropinquat. Scōm
āt modum magis et maxime proprie alte
rum ab altero differre dicitur. qñ sub alia
et v'li et specifica differētia differt. sicut dif
fert homo ab equo specifica differentia. que
quidem differentia est qualitas essentialis
hominis. que rō dicitur. hec enim differen
tia quamuis sit forma essentialis hominis.
tamē est qualitas naturalis generis et per
fectiua potentie ipsius et determinatiua cō
munitatis et cōfusionis eius ut dicit auice
na. et ideo substantialis est speciei et substā
tia et principium substantie sicut forma. et
perfectiua est materie. et determinatiua cō
fusionis eius. et principium rei que compo
sita ē ex materia et forma. igr̄ ista distinctio
differentie uel diuisio est multipliciter dic
ti per analogiam ad vnum actum qui ē for
te differre vnum ab altero qui quidem con
uenit uere. hoc est secūdum ueram rationez
differentie magis proprie. Alius autez secū
dum q̄ plus uel minus faciunt differre. et
ideo prima differentia uocatur simpliciter
ea que dicitur magis propria. secūda rō illa
que uocatur propria. tertio autem illa que
uocatur cōmunis. quo'ad nos autem per p
us dicitur differētia que cōmunis est. prop
ter hoc q̄ prima facie notitie nostre se obicit
Secunda rō autem dicitur ea que dicitur
propria. quia minus cōmuniter est apprehē
sibilis. vl'timo uero que paucioribus subsiā
tia et intellectu utētibus innotescit. Hac igit̄
diuisione sic posita p ꝓprios effect' vniuscu
iusqz mēbri declaram' ꝑtes hoc cōe diuidētel

quod est dria. Dicamus igitur q in hoc cō
ueniunt due prime ea. s. que est cōiter dria.
et ea que est proprie uocata dria. q id in quo
sunt et differre faciunt per id q ē eā drie nō
faciunt suum subiectum nisi solum alteratū
qm cuilibet subiecto adueniunt. Illa aūt dria
que est magis propria p id quod ē eā differē
di facit aliud in substantia eē id quod differt
ab eo et a quo differt. Cōcluditur ergo pprī
us drīarum q driarum quedaz per id q fa
ciunt differre. faciunt alteratū eē solum id
quod differt ab eo a quo differt. Alie uero p
id q differre facit faciunt aliud in substāna
eē quod differt ab eo a quo differt. huius aūt
cā ē. qr dria cōis et ppria non faciunt differre
nisi per accidens. qd aūt hz cām in subiecto.
aut non hz cām in subiecto. et quoqz modo
sit accidens nullo mō pōt esse perfectiuum
uel constituttiuum substantie. et iō per se non
pōt facere aliud. qr aliud non est nisi q sm
substātiam ē aliud Et quāuis simuz et aqui
lum sit aliud et aliud per substātiam nasi.
hoc mō non est per simitatem et aquilitatez
que sunt accidentia. sed potius per diuersi
tatem substantie sum nasi. et per substantiā
nasi aquili. sicut risibile et hinnibile drūt p
substantiam sed huius drie non ē cā risibile
uel hinnibile sed forme specifice. et drie sub
stantiales quibus substāt alr drūt hō et eqˀ
Ex hoc aūt iterum surgit istarz driarum di
uidentium manifestatio. q ille quidem dif
ferentie que faciunt aliud in substantia et spe
cie. per id q facit differre dicitur eē specifi
ce drie. hoc ē ad speciem pertinētes et in spe
cie constituentes. Ille uero que alteratuz so
lum faciunt dicuntur simplr drie. non ita
q nomen drie predicetur simplr de illis rō
ne absoluta et perfecta. sed qr super nomen
drie nihil addunt q ponat eas in formam
uere et ppne drie. sicut cum dicimus q ens
in potentia dr simplr ens. non ita dicimus
hoc q ens in potentia entis simplr hēat no
men uel rōnem cum sit ens sm quid et non
simpliciter. Sed dr ens simplr hoc est sine
determinatione alicuius per quod ad ens
actu trahatur et determinetur. hoc aūt quod
dictum ē manifestatur exemplariter. qr hu
ic generi quod est aial rōnale aduemens in
diffinitione hōis uel dei facit id quod in sub
stantia ē alicuius ab eo a quo differt p illaz
driam. facit. n. rōnale aial. et facit speciem
subalternam aial. Illa uō que est cōiter dif
ferentia per id quod est eā drie. ut mouendi
quo differt aliquis a quiescente non facit ni
si alteratum et non aliud quantum est de eo
quod est eā drie. quod ē separabile accidēs.
Concluditur ergo q quedam driarum facit
aliud sm substantiā. quedam aūt non facit
nisi alteratum. Ex his igitur ostenditur q
in prohemio istius libri dictum est q. s. noti
tia uliium ualet et utilis est ad diuisiones et
ad diffinitiones. qr sm drias que faciunt ali
ud diuisiones faciunt generum in species. et
sm easdem et per easdez diffinitiōes specie
rum assignantur. eo q diffinitiones uere sūt
ex genere et talibus differentiis. Sed ea q̄
solum faciunt alteratum et non aliud. alte
ratio sola in accidente consistit generaliter
dicta sm omne accidens sm aliquem mōz
se hñdi permutationes sm de genus predi
camenti. siue in ipso sit motus siue ad ipˀuz
sit motus per accidēs Alteratio. n. proprie
solum ē in una specie qualitatis que est pas
sio uel passibilis qualitas. Motus autem
per se non est nisi in tribus predicamētis q̄
sunt qualitas, quantitas et ubi. per accidēs
ēt in omnibus est ut dicit aristotiles in quin
to phisicorū. et hoc mō dicimˀ cōiter fieri
penes alterationem accidentalem quācūqz
siue sit per se siue per accidens. qr sequitur
actum drie qui ē differre facere unū ab alio
uel idē a se ipso. Sumūtur. n. drie iste ab ac
cidētibus cōibus siue propriis. Et huiusmo
di accidentis triplex consideratio est. si. n. i
se cōsideretur tunc est accidens uel propriū
que sunt duo de quinqz ulibus e diuerso di
uidentia cum dria hoc cōe quod ē ule. et sic
nec dria est accidens nec ppriuum. cōsidera
tur ēt in comparatione ad subiectuz in quo
sunt. et sic sunt comparata ad sua singularia
de quibus predicantur. et ē filis compara
tio sicut speciei ad indiuidua. Considerant
ēt sm q per ea est conuenientia uel dria ad il
la comperata. et sic ab ipsis sumuntur duo
drie modi qui sunt cōis et propria dria. Illa
aūt dria que facit aliud sumitur a forma spe
cifica. que ēt triplr ɔsideratur in se. s. prout
est substantia que est forma substantiam fa
ciens. et prout est in specie constituta. et sic ē
specificata. et prout per ipsam id quod ea
formatum est comparatur ad aliud sm cō
uenientiam uel driam. et hoc solū mō dria
uocatur. primo aūt modo forma. secundo ue
ro mō species. sm quam species unum est
quinqz ulium diuidens hoc cōe quod ē ule
cum dria et aliis ulibus. et ista quidez dif
ferentia est unum ex quinqz uniuersalibus.
Cuius assignationem sm diffinitionez pri
mam dat auicenna dicens q est uniuersale
simplex predicatuz de specie in quale quid.
hec. n. est differētia magis proprie uocata
differentia que aliud facit et non alteratuz.
Dico autem alteratuz uel qualitate accidē
tali uel essentiali. sed differentia magis pro
pria non tantū alteratuz. sed ēt facit aliud.
quia alteratū qualitate essēnali aliud factū

est. hec ē igiꝰ differētia magis ꝑpria que est
vnū de quinqꝫ vlibus ī quale predicatū de
specie. eo ꝙ differētia qualitas substātialis
est generis. sicut qualitas nō substātialis. sꝫ
ex substātialibus manās siue fluēs est ꝑpriū
ꝛ sicut qualitas indiuidui accidētis nō ex sb
stantialibus fluēs ē accidēs eo de. Nec valet
argumētum si quis obiciat differētia specia
lis facit alteratū. id autē qḋ alteratū facit ē
accidēs uel ꝑpriū. ergo differētia substātial'
ē accidēs uel ꝑpriū. quare alteratū ē contin
git dupliciter qualitate. s. essentiali uel acci
dētali. arguit autē ac si qualitate accidenta
li fieret alteratū solū. hec oīa autē dicta sūt
ab antiquis sub cōpendio cōprehēsa. talimō
ꝙ differētia communiter ꝛ proprie ꝛ magis
ꝑprie dicitur. secūdum diuisionē multiplicis
qḋ mediū est iter equiuocū ꝛ vniuocum. Co
muniter autē differre alterū ab altero dicitur
qū alteritate quadā differt. ꝛ quocūqꝫ mō
cuiuscūqꝫ accidētis ꝙ est cā differentie uel a
seipso. in diuersio tēpore. vel vnū ab alio siū
sint eiusdē speciei siue alterius differt enim
socrates a platone alteritate quadā cuiuscū
qꝫ accidētis qḋ est ī socrate ꝛ nō in platone.
Et ipse socrates differt a seipso in diuersis
tēporibus. sicut socrates iam vir factus dif
fert a se puero. Sicut socrates faciēs aliqḋ
differt a seipso quiescēte a tali opere. ꝛ cau
sa huius differētie est ꝑ aliquē modū se ha
bēdi in aliquo accidēte. qꝛ alteritatibus aliq
bus ꝑ se uel ꝑ accidens inducitur. Proprie aūt
differre dicitur alterū ab altero quādo īsepera
bilia accidēte alterum ab altero differt. et ō
inseparabile. qꝛ causam īseperabilē habet ī
subiecto. vnde ꝙuis īseperabile sit actu. tū
est seperabile ītellectu. eo ꝙ subiectū intelli
gibile ē sine illo. pōt enim ītelligi nasus sine
curuitate ꝛ homo sine risibilitate. Inseperā
bile autē accidēs est ut ī isi mitas ꝛ cicatrix
cū ex vlnere occaluerit. Magis ꝑprie autē
alterū ab altero differre dicitur hoc ē per ma
gis ꝑpria ꝛ per magis substātie intrinseca.
qui in specifica differētia differt. quēadmo
dum differt homo ab equo specifica differē
tia rationali. s. qualitate que est essentialis
qualitas generis potētiam generis determi
nās ꝛ perficiens. Et qꝛ hee differētie ab ac
tu differendi dicuntur. qꝛ. s. differre faciunt. iō
sciēdum ē ꝙ omnis differentia facit altera
tum adueniēs cuilibet. alteratū dico essenti
ali uel accidētali qualitate. Sed ea differē
tia que cōiter ꝛ ꝑprie dicta ꝙuis est de se
cū vtraqꝫ sit accidēs facit alteratum soluꝫ.
Illa autē que est magis ꝑprie dicta differē
tia facit aliud ī substantia ꝑ hoc ꝙ alteratū
facit in qualitate substantiali. Differētiarū
quidē igiꝰ alie faciunt alterationē siue alte-

ratū tantum. Alia uero facit aliud. Ille qui
dem que faciūt aliud ī substātia forma lr spe
cifice vocantur. Ille uero que faciunt solū al
atum vocantur simpliciter differētie sine addi
tione alicuius determinationis ꝑ quā ꝛ ad
magis ꝛ vere propriā differētiaꝫ inclinant.
Huic ergo generi quod est animal differen
tia adueniens que ē rationale aliud facit. qꝛ
speciē animalis facit que substātia est ꝑfecta
in forma ꝛ specie. Illa uero differētia que ē
causata per moueri uel quiescere solūꝫ facit
alteratū ꝛ nō aliud. Differt eniꝫ qui mouetur
a quiescēte quare. hec quidē differētia ma-
gis propria facit aliud. Illa uero cōis facit
alteratū solū. secūdum igitur differētias ali
ud faciētes diuisiones fiunt generū. ꝛ sic di
uidunt genera ī species. Et secundum illas
differentias diffinitiones assignantur qꝛ diffi
nitiones uere sunt ex genere ꝛ huiusmodi dif
ferentiis. secūdum autē eas que solum faci
unt alteratū alteritatio large ꝛ vlr dicta sola
consistit in eo ꝙ aliquo modo se habet aliqḋ
secūdum permutationes qualescunqꝫ. que in
aliquo genere fieri possunt

D manifestationē autē omniū eo
rum que de differētie modis dicta
sunt. Et rursum īchoandū ē a par
tibus prediuidere diuisionis in oēs ꝑtes taꝫ
ꝑ effectus tum ꝑ cās. tū ēt per sibi conuenē
tia manifestentur. vt sic melius intelligatur
hoc ꝙ dicēdum est de differētia magis ꝑpa
hāc enim querimus scḋm intētionē ꝑpositā
tam. A superioribus igiꝰ iterum inchoātes
dicimus ꝙ differētiarum quidē alie sunt se
perabiles. alie uero sunt nō seperabiles. sed
hic dicamus differentias formalis eē termi
nales uel accidētales a quibus sumuntur diffe
rētie ꝛ que sunt eius differētiarum. Mo
ueri enim ꝛ quiescere ꝛ huiusmodi cito ꝛ fa
cile seperabilia sunt. Cū tamen multa adi
uicē cōperata differāt illis. Id enī ꝙ mouetur
differt ab eo ꝙ nō mouetur. Et id ꝙ quiescit
differt ab eo ꝙ nō quiescit. Sanū autem eē
ꝛ egrum sunt accidētia nō cito seperabilia ꝛ
tamē seperabilia ꝛ his differt sanū a non sa
no ꝛ egrum a nō egro. Seperabilia igiꝰ sūt
quecunqꝫ per aliquā causam subiectū dere
linquūt facile uel nō facile ut sunt ea que dicta
sunt. ꝛ que his prim ī per similitudinē sunt
ꝛ sunt seperabilia. Al uero aquilū econuer
so ꝛ simū esse que sunt accidentia nasi causā
stantem ꝛ manētem in naso habētia. Simi
tas enim ex nasi curuatione ꝛ medij nasi d
pressione causatur. Aquilum uero ex retor
sione anterioris partis nasi super labiū sup
ius causatur quando medium nasi eleuatur.
ꝛ cartilago nasi anterius ad modum rostri
aquile ad superius labium recuruatur. Hec

autē cause cū sint de nasi cōpositione stātes ⁊ manētes sunt in naso. Et ideo accidētia ex talibus figuris causata iseperabilia sunt qꝛ stante cā que ē per se cā stabit effectus. Silr in qualitate eēntiali a qua sumitur differen tia iseperabilia sūt. ut rationale. ⁊ irrationa le qui sunt actus ⁊ forme pficiētes. ⁊ deter- minātes potētiam generis. Et ideo causaꝫ habēt iseperabilitatē tali actu ꝓpter taleꝫ potētiam determinādi. tales igit̃ ⁊ tali ꝺ cā sunt differētie seperabiles ⁊ inseperabiles. Inseperabiliū autē differētiarū duo sūt mo di. quedā enīꝫ earū sunt ex his sūpte que sūt per se de ipsius rei que differre dicit̃ essenti ali ꝯstitutione. Alie uero iseperabiliꝫ diffe rētiarum sunt ꝑ accidēs ita. s. ꝙ id a quo si nuſ differ etiā nō est de rei essentia ⁊ substā tia. Sed ē inseperabile accidēs. Et ꝺ hic strictius accipimus ꝑ se ꝙ in primo posterio rū determinet̃ ab Aristotile. Ipse enim di cit eē per se siue predicatū sit de ratiōe ⁊ dif finitione subiecti siue subiectū i diffinitione predicati secūdum quē modū per se est hec. homo ē risibile vel homo nasus est simus uꝫ aquilus. Nos autē ꝑ se hic nō vocamus ni si id ē ꝙ est essentiale. ⁊ veniēs in rei substan tialē constitutionē vt genus ⁊ differētia.
Sic enim rōnale ꝑ se inest hōi ⁊ mortale et per itellectū discipline eē perceptibile ⁊ huius modi. Aquilū autē eē uel simūꝫ uel risibile esse insūt hōi ꝑ accidēs. non enim est diffini tio nasi ut nasus est depressus i medio uꝉ re pansus in anteriori. In omnibus autēꝫ his differētiis vocamus formas a quibus sumu ntur differētie qū res secūdum conuenien tiam uel differētiam comperant̃. Ille igitur differētie que sunt ꝑ se eēntiales accipiunt̃ in ratione diffinitiua data secundūꝫ substā tiam rei diffinite qꝛ diffinitio colligit secun dum ordinē ola substātialia rei a prima po tētia ipsius i qua eē rei inchoat̃ vsqꝫ ad vlti mū actū ipsius i quo res est scdm̄ quiditatē suam totā. Et qꝛ differētie sic dicte accipiūt ab hoc ꝙ est formalis substātialis ⁊ perfecti ua ipsius eē ideo facit aliud scdm̄ substātiaꝫ ab eo a quo differt. qꝛ si vnū completiuum eē substātialis facit vnā substātiam necesse est ꝙ oppositū illius faciat aliā substātiam. qꝛ diuersarū substātialiū formarū diuersi et oppositi sunt effectus scdm̄ substātiam. Ille vero differētie que sumunt̃ a formis accidē talibus que eē rei n̄ constituūt. sꝫ potius cau sat̃ a subiecto. ⁊ eē nō habēt nisi in subiecto. nec ingrediunt̃ in ratione diffinitiua substā tie siue substātialis quiditatis rei nō faciunt aliud secūdum substātiam ꝙtum ē de se. sꝫ faciūt alteratū solū scdm̄ formā accidētaleꝫ vnde quāuis aliquādo nō conueniāt nisi ali

is ⁊ aliis secūdum substātiam. ut aquilū esse ⁊ simū nō conueniunt eidem. sed alii. ⁊ alii naso secūdum substantiā. ⁊ risibile ⁊ rudibi le nō conueniūt eidē sed homini ⁊ asino qui sunt aliud ⁊ aliud secūdum substātiaꝫ. tamē substantie alietatē nō faciunt. sed potius si unt ab alia. ⁊ ab alia substātia secūdum for mam ⁊ naturā. Adhuc autē ⁊ per aliud ma nifestat̃ differētia taliū differētiarū. quia il le quidē differētie que ꝑ se sunt ita ꝙ sunt sū pte a substātialibus formis. que diffinitionē substātialem ꝑficiunt i eo in quo sunt non su scipiūt per itensionē magis ⁊ minus. Cuius cā est qꝛ tales forme substātiales simplices sunt suis oppositis siue contrariis formis nō permixtibiles. sicut rationale ipermixtibile est irrationali q; forme a quibus sumuntur il le differētie humanitas. s. ⁊ asineitas uꝉ asi nitas sunt incōmixtibiles. Cū enim fiat intē sio secūdum ascensum ad terminū. siue ad ue rā nominis ipositionem secūdum maioreꝫ vel minorē ꝯtrariis admixtionē ut dicit ari stotiles. Constat ꝙ ille forme que simplices sunt ⁊ nihil de contrario habēt admixtum semper in termino sūt. ⁊ ideo intēdi non pos sunt. Ille vero differētie que sunt per accn̄s ita ꝙ a forma accidētali sumit̃ quāuis forte hoc accidēs sit iseperabile tū suscipiūt inten sionē ⁊ remissionē. habꝫ tamē id ꝙ dictum ē dubitationē qꝛ risibile uel rudibile uel aqui lum eē uel simū sunt forme que permixtibi les sibi iuicem nō sunt. Et ideo secūdum in ductam rationē nō suscipiūt magis ⁊ minꝰ quod falsum ē qꝛ i simo simior ⁊ aquilo aquili or ⁊ risibili risibilior. ⁊ sic de aliis. Contra ꝙ ēt quidā obiciūt dicētes ꝙ quecunqꝫ equalit̃ participāt aliquod eē equaliter debēt par ticipare id qđ est illud eē. vt̃ consequens participat̃ autē hoc eē quod ē homo equa liter ab vnoquoqꝫ indiuiduorū. videbit̃ ēt forte alicui ꝙ risibile ꝙ est, vniuersaliter cō sequens hominem ab vnoquoqꝫ homine equaliter debeat participari. Adhuc auteꝫ etiā ille que sunt ꝑ se differētie vident̃ susci pere magis ⁊ minus. videmus enim ꝙ est vnus homo rationabilior alio. Preterea in ethicis quidā vocant̃ peculiares siue bru tales homines ⁊ quidā longius ab vsu rōnis remoti vocant̃ homines arborei. videt̃ igi tur ꝙ ⁊ differētie substātiales magis ⁊ minꝰ suscipiāt. ⁊ sic verū non eē videt̃ ꝙ dictuꝫ ē Sed ad hec omnia respondet Auicena ad primū quidē dicens ꝙ duplex ē intensio est duplex est intēsio eā. vna quidem ꝑ cōtra rii maiorem uꝉ minorem admixtionem ut dictum est. ⁊ illa sunt in quibus motus est de vno ad alterū sicut est in qualitatibus q̄ dicunt̃ sensibiles qualitates siue passiones.

vel passibiles. passiones inserẽtes uel illate
Cũ enim motus sit actus de potẽtia ad ac
tum. vel forma post formaz ẽ fluẽs vt dicit
Auerr. oz ꝙ in toto motu actus priuatio
nis pmixtus sit. priuatio autẽ est in contra
rio. ⁊ ideo vnũ in toto motu suo contrario p
mixtũ ẽ. Et iõ in talibus intẽsio est secũdũ
contrariũ seperationẽ. ꝑ talẽ enim seperatio
nem continue accidit ad eẽ i termino cui ve
re nomẽ ipositũ ẽ. Hoc eni nomẽ albũ vere
albedinĩ impositũ, siue vere albo. verũ. n.
albũ est cuius albedo nihil contrarii hz ad
mixtũ. Hic ergo vnus modus est intẽsionis
Et hanc que dicta est habẽs causam. Se
cundus modus est ĩ his que pmixtibilia non
sunt. sed causant a subiectis in quibus sunt.
Hec igit qr sunt eẽ subiecti cõsequẽtia. neces
se est accidẽtia eẽ qr oẽ ꝙ sequitur eẽ subiecti
in quo scḋm naturã ⁊ intellectũ ẽ. est accidẽs
Cum oẽ ꝙ est substãtiale alicuius sit princi
piũ eẽ ipsius. principiũ autẽ est ante id cuius
est principiũ scḋm naturã ⁊ intellectũ. Tali
ter autẽ forme accidentales sũt ea que dicũ
tur ꝓpria ⁊ ab habitudinibus principiorũ es
sentialia causant. Et ideo illis habitudinib⁹
magis ⁊ minus existentibus necesse ẽẽt ta
les formas intẽdi uel remitti. ꝓpᵗ qḋ habili
or ad admirãdum risibilior est ⁊ minus ad
admirãdum habilis minus risibilis est. Et
nasus curuior est simior. ⁊ minus curuus mi
nus est simus. ⁊ sic de aliis. Et his formis
nõ est motus. sed sunt suorũ subiectorũ mot⁹
quosdã consequẽtes sicut motũ quẽdam na
si sequit simũ esse uel aquilũ sic ẽ l aliis. om
nes enim sequũtur suorũ motus ad mutatio
nes subiectorum ⁊ ex illis suscipiũt magis
⁊ minus ⁊ nõ ex se ipsis. Ad hec autẽ qḋ de
differẽtiis essentialibus ⁊ substãtialibus obi
citur soluit Auicena sic ꝙ forma substantia
lis a quo sumit differẽtia triplex considera
tur. s. vt forma eẽ conferẽs. ⁊ vt differentia
qr vna spẽs ꝯperatur ad aliud alterius spe
ciei. ⁊ vt actionis naturalis siue substantia
lis principiũ. Et primo quidẽ modo magis
⁊ minus nõ suscipit. tertio autẽ modo consi
derat actio cuius ipsa ẽ principiũ dupliciter.
s. ex pte forme que actionis est principiũ ⁊ ex
pte subiecti siue ex pte compositi cuius ipsa
actio est sicut agens proprie. Et primo
quidẽ modo magis ⁊ minus non suscipit. se
cũdo autẽ modo aliquãdo habet l subiecto
ea que ad agẽdum premouẽt. Aliquãdo aũt
que ad agẽdum ipediũt. Et hoc modo scḋz
actionẽ videt magis ⁊ min⁹ suscipere. Et
hoc ẽ p accidẽs ⁊ nõ per se. Et ideo p se nec
magis nec minus suscipiũt. hoc autẽ per in
ductionẽ pbat qr genus secundũ magis et
minus predicatur de eo cuius est genus cũ

tamen genus sit forma. que est notio eius
quod est in potentia. Non enim animal se
cundum magis predicat de hoie. ⁊ hz min⁹
de asino. sed eque de vtroqz. Nec differen
tie generis que diuidũt genus. ⁊ cũ genere
constituũt speciẽ scḋm magis ⁊ minus pdi-
cant de spẽbus quarũ sunt differẽtie qr ho-
mo nõ ẽ magis rationale ⁊ asinus min⁹ ir
rationale sed eque. Ille. n. differẽtie sicut q̃
vniuscuiusqz spẽi complẽt rationez diffiniti
uã ⁊ sunt actus cõplentes eẽ ipsius. eẽ autẽ
vniuscuiusqz substãtiale siue dicat nomine
generis scḋm ꝙ est in potẽtia siue significet
nomine differẽtie scḋm ꝙ est l actu est vnũ
⁊ idem suscipiẽs magis ⁊ minus secũdum
ꝙ est effectus substãtialiũ principiorũ. Sic
enim nec itensionẽ nec remissionẽ suscipiẽs
est. Sed aquilum esse vel simũ vel colora
tum eẽ aliquo modo intẽsionem vel remis
sionem suscipiũt eo ꝙ sicut dictum ẽ plures
modi sunt itensionis ⁊ remissionis. declara
tũ ẽ igit ꝙ a superioribus rursus inchoanti
dicẽdum esse differẽtiarum alias quidem
eẽ seperabiles. alias autẽ inseperabiles.
Moueri eni ⁊ quiescere ⁊ sanum eẽ ⁊ egrũ ⁊
omnia que his proxima sunt ⁊ a talib⁹ faci
le vel difficile mobilibus sumuntur acciden
tibus sunt seperabiles siue seperabilia que
dam. At vero aquilũ vel simũ esse vel rati
onale vel irationale siue ab accidẽtibus sepe
rabilibus siue a formis substãtialibus sum
pta sunt quedã inseperabilia. Inseperabiliũ
autẽ differẽtiarũ alie quidem sunt p se hoc ẽ
a formis substantialibus sumpte. Alie vo p
accidens hoc est ab accidentibus seperabili
bus sumpte. Nam rationale p se hoc est per
substãtialem formam iest homini ⁊ morta
le ⁊ perceptibile disciplinẽ esse vel simum.
vel visibile scḋm accidens inest homini ⁊ n
per se. ille igitur differẽtie que p se insunt in
subiecto ratione diffinitiua accipiunt ⁊ faci
unt aliud secũdum substantiam ab eo a quo
faciunt differe. Ille vero que sunt secũdum
accidens nec accipiuntur i substãtie rationẽ
diffinitiua necꝯ se faciũt aliud sed alteratũ
solum. Et ille quidẽ q̃ p se sunt ⁊ substantia
les nõ suscipiunt magis ⁊ minus. Ille vero
que sunt p accidẽs ꝯuis inseperabiles sunt
tamẽ aliquo modo intensionem suscipiũt. ⁊
remissionem. Nam neqz genus cum sit for
ma substantialis secundum magis ⁊ minus
predicatur de eo cuius fuerit genus similit
neqz generis differentie secundũ quas diui
ditur genus. Ipse enim sunt que vniuscui⁹
qz rationem complent diffinitiuam ⁊ non
suscipiunt magis ⁊ minus. Cuius causa est
quia esse quod est rei quiditas vnicuiqz vnũ
⁊ idem est secundum ꝙ a pricipiis eẽntiali

bus formaliter constituitur. Sic enim nec i
tensionem nec remissionē suscipiēs est. Huius
secūdum quod est i subiecto per diuersas materie
preperationes i accedētibus magis et minus
impeditū vel expeditū fit. Aquilū autem es
se vel simū vel coloratū aliquo modo, siue
per mixtione contrarii. vel per causam quam
habēt i subiecto intēduntur. vel remittunt.

Omnibus autē diuisionibus et speci
ebus differētiarum sic determinatis
illa sola differētia est vnū de quinque
predicabilibus pro vt hic de vniuersalibus
intēdimus que est per se et substantialis dif
ferētia. Hoc autem sic probatur quia cum tres
modi differētie vt predictum est considerē
tur. s. communis proprie et magis proprie.
Ad huc autē cum quedam quidem sint sepa
biles quedam autem inseperabiles per rati
onem que in antehabitis dicta ē. Et rursus
cum inseperabilium differentiarum que-
dam quidem sint per se. quedam per accidēs
vt nuper dictū est. patet quod si eas que sunt per
se consideremus per comperationem ad ea
quorum sunt differentie. Inueniemus quod per
se differentiarum quedam sunt secūdum quas
diuidimus genera in species potestatem. et
non essentiā generis diuidētes. Essentia. n.
generis in omnibus per diuisionē accepta in
tegra manet et indiuisa in quolibet. potestas
autem partitur. et secūdum aliquid eius est
in vno diuidentium. Et secūdum aliquid
manet in alio et in nullo secūdum totū. Alie
autem earum differentiarum que per se et
substantiales sunt tales sunt secūdum quas
ea que per diuisionem generū accepta sunt
specificant. Hec autē diuisio differētiarum
per se non nisi modi diuisio est. qui modus su
mitur a proprio differētie effectu. Si enim
differētia in oppositione actuali accipit ad
id a quo facit differre pro certo. hoc mō diui
siua est et seperatiua. Oppositio enim diui
dit et seperat nec potest eē vna. et eadem po
testas oppositorum secundū actum acceptorum
Si autē accipiat differētia vt actus cōpleti
uus actus potentie generis et determinatiuus
Sic differētia generi et potētie adueniens i
speciem genus determinat et constituit spe
ciem. Si autem forma a qua sumitur diffe
rentia in se secūdum id quod est consideratur ea
dem eum differentia est que genus diuidit
et speciem constituit. Sed tamen secundum
rationem prius est differētia diuidēs quam dif
ferētia constituens. quia oportet quod differentia
prius per diuisionē quā facit a genere exeat an
tequam adueniēs generi speciē constituat. Hoc autem
facilius sciur si exempla subiciantur. Per
se enim differentie omnes sunt huiusmodi
animatum i inanimatum per que diuidit

corpus sensibile insensibile per que diuiditur
viuū rationale irrationale. per que diuidit
animal. Mortale et immortale per que diui
ditur rationale animal et sic de omnibus ali
is que a formis substātialibus sumuntur. et sūt
notiones eius quod est secūdum substantiā
etiam ille eedem sunt constitutiue. quia illa
que erit animati sensibilis. ita quod anima
tum sensibile determinetur per actum eē eius
dicerit differētia constitutiua animalis. est.
enim animal per diffinitionem substantia
lem substantia animata sensibilis. Planta
autem substantia animata insensibilis. La
pis autem substantia inanimata insensibil.
Ea vero differentia que est mortalis immor
talis. et rationalis irrationalis sunt differen
tie diuisiue quidem animalis. quia per ea com
munia animalium diuidimus i species du
abus sibi succedentibus diuisionibus sic.
Animalium. aliud mortale. aliud immorta
le. Aliud rationale. aliud irrationale. Per
has ergo animalis speciem per diuisionem
accipiunt. sed hee quidem differētie eedem
que per sui oppositionem diuisiue dicuntur
generum sunt et completiue et cōstitutiue spe
cierum. quando vna earum sumitur vt cō
plemētum potentie generi adueniens. tunc
enim cum ex potentia et actu compositū cō
pletum sit et perfectum species constituta sic
completa est. Diuidimus enim primo hoc
genus quod est animal rationali et irrationa-
li differentiis. potentiam animalis in duo par
tientes et rursus rationale animal diuidimus
oppositis differentiis mortali. s. et in morta
li. et eisdem differentiis constituimus speci
es animalis. quia differētia que est rationalis
coniuncta cum eo quod ē mortalis constitu
tiue sunt hominis cum genere coniuncte quod
est animal. Est enim homo secundum diffi
nitionem que dicit eē substantiale animal
rationale mortale opposita autē differentia
que est in mortale coniuncta cum animali
rationali constitutiua est dei secundum quod
dus stoici locuti sunt. Quos etiam dif
finiūt quod dii sunt natura optimi sicut dicit so
crates. natura animales mēte rationales.
tempore autem eterni. Ille vero que sūt dif
ferētie dicte irrationale. et mortale cum ge
nere coniuncte constitutiue sunt specierum ani
malium irrationalium vt asini. et leonis et
aliorum brutorum animalium. quamuis
autem in infimis generibus subalternis ma
gis sit perspicuum tamen ad videndum tamē su
preme et supremorum generum differētie
per eundem se habent modum. sicut diffe
rentie per quas diuiditur substantia que est
generalissimum. sicut si dicimus illas esse
differentias quibus differunt animate sub

cantie ab inanimatis. Cum dicitur substan
tiarū alia ē aīata, alia ē īaīata. Siue nō pri
mas accipiēdo dicimus ꝙ substantiarum.
alia est sensibilis, alia insensibilis. eedē enī
erunt inferiorum specierum constituunt diffe
rētia enim animata. ꝛ sensibilis ad substan
tiam sicut ad genus congregate. ꝛ adiuncte
vt actus ad potētiam animalis perficiunt
ꝙ ꝛ species substantie. Est enim animal per
diffinitionem substantia animata sensibil'.
Substantia enim quamuis aliquando diui
datur per corporeum ꝛ incorporeum. tamē
non est propria diuisio. qꝛ corporeum prope
mathematicum est ꝙ proprie loquendo nō
est substantia. Et ideo hic non tali vtimur
diuisione. Corpus autem animatum ꝛ inani
matum dicimus differētias quidam impu
gnant per id ꝙ Aristotiles in libro de aīa
dicere videtur ꝙ partes animalium quoꝝ
dam anulosorum animate sunt. ꝛ ꝙ non cō
ualescant. Causam esse qꝛ organa nutrimē
ti non habent in partibus vt os ꝛ stomacū
ꝛ vniuersaliter ea ꝑ que fit cibi digestio ꝛ ege
stio partes tamē ille non sunt animalia. nō
igitur eē animatum sensibile animal eē vid
tur ꝙ est contra ea que dicta sunt. s. hec aūt
obiectio nihil valet penitus. ꝛ si valeret na
turalis esset. ꝛ nihil faceret ad propositam i
tentionē. Est enim animatum simpliciter sen
sibile. ꝛ est animatum sensibile secūdum quid.
Simpliciter quidem animatum est cuius
endelechia est anima qua fluunt virtutes si
ue potentie particulares. particulariter in
membris vitam. ꝛ motum. ꝛ sensum operā
tes ꝛ esse sic animatum est animal. Anima
tum autem secundum quid est in quo sensus
ꝛ motus est per spiritum ꝛ fluxū ab anima
qui cum expirat deficit sensus ꝛ motus.
Causa autem expirandi est qꝛ organa refici
entia ꝛ restituentia spiritum non habent.
Restituunt autem spiritus per nutrimentū
in organis nutrimento operantibus. ꝛ sꝫ
qꝛ non nisi secundum quid animata sunt. iō
animalia non sunt. Animatum igitur ꝙ sim
pliciter animatum est nihil prohibet diffe
rentiam animalis esse constitutiuam. Aui
cena etiam hanc differentiam quaꝫ morta
le diximus impugnare videtur dicēs ꝙ a ꝑ
uatione non tantum secundum nomen. sed
etiam secundum rem nomen accepit. Pri
uatio autem non est forma. Cum igitur om
nis differentia a forma aliqua sumpta sit in
detur mortale differentiam nō esse. Ad hec
autem ipsemet Auicena videtur respondet
ꝙ ea que pro differentiis hic assignantur gra
tia exempli ponitur ꝛ non est vis de nomine
dummodo per nomina res quocunqꝫ modo
signentur. Sed aliter dicendum est ꝙ mor

tale dicitur dupliciter vno quidē modo di
cit actum in materia priuationem eiusdem
actus secundum potētiam concipientem. ꝛ
sic mortalis est forma substantialis. ꝛ notio
eius ꝙ potentiam habet ad moriendum ꝛ
sic dictum mortale nihil prohibet esse diffe
rentiam quādo per talem formā ad sui op
positum vel disperatum secundum eandē
formam comperatur. Dicitur etiam morta
le simpliciter in quo est priuatio potentie ad
vitam perpetuam. ꝛ sic ab eo nō sumitur dif
ferētia. Cum autem dicitur irrationale ꝛ i
mortale differentia que per priuationes im
portantur in nomine positiones intelliguntur
formaꝝ oppositaꝝ a quibus sumuntur dif
ferentie. Et qꝛ horum nomina nō habemus
Ideo necesse est ꝙ eas priuatione suoꝝ oppo
sitorū significemus. Ex his oībus patet ꝙ
eedem secundum ꝙ sunt differētie accepte
alio ꝛ alio modo. ꝛ ad aliud comperate sut ꝛ
ꝯstitutiue ꝛ diuisiue. ꝛ oēs siue diuisiue siue
ꝯstitutiue vocantur specifice que cū suis gene
ribus ꝯiuncte faciūt spēs ꝛ subalternas ꝛ spe
cialissimas. ꝛ his differentiis quia per sesꝫ
ē substantiales maxime opus est ad diuisio
nes generum que i suas pōitates ꝑticulares
diuiduntur. Et hec eē ꝑuales sunt ad spētꝫ
diffinitiones que oēs tales a prima vsqꝫ ad
vltimā cū genere colligit ad speciei plena dif
finitionē que diffinitio nō eēt nisi a primo vs
qꝫ ad vltimū finē in quo cōpletū est oīa eēn
tialia ꝑ debitū ordinē cōgregaret. sꝫ ꝙ res a
prima icboatione sui eē ꝓcedit vsqꝫ ad vlti
mū ꝯplēmentum. His aūt differētiis que sūt
secūdū accidens īseperabile. qꝛ de eē rei non
sunt. Et his que sūt scdm accidēs seperabi
le quelī ngius sunt ab eē rei qꝫ īseperabiles
nō vtamur ad generum diuisiones ꝛ diffi
nitiones spērum. ꝛ iō nō sunt de hac nostra
itentione nisi ille que ꝑ se sunt. ꝛ substātiales
Ad hec ꝗ quidā obiciūt. dicētes ꝙ esse rei
mortalis ī materia ē que ꝑꝑ ꝯtrarioꝝ ꝯmi
xtionē in ꝯtinua ꝛ passionū alteratione. Dis
autē ꝑ ipso magis facta abicit a substantia.
ꝑꝑ qd dicit Ari. i quinto phisicorū ꝙ non est
eadē sanitas i mane ꝛ vespere. videtur ergo
ꝙ eē esse rei innouatur ꝛ renitur. ꝛ similiter rei
essentialia principia. ꝛ sic nō videntur differē
tie eē que dicte sunt qꝛ nō scdm eque ꝑticipa
tur ab his quorū sūt vt subiectorū. Adhuc
ad idē inducūt ꝙ si eē rei staret scdm vnūꝫ
ꝛ idē penitus. nūc scdm eē nō susciperet de
signationē preteriti ꝛ futuri. sed p̄ns tātūꝫ
Et hoc p̄ns esset instās ꝛ nō mouētur. ꝛ sic
dicere nō possemus hō fuit ꝛ hō erit. sed tm̄
hō ē. Et ad hec quidē dicēdūꝫ ē ꝙ eē rei du
pliciter consideratur. s. scdm cōperationē ad id in
quo ē ꝛ cuius eē est. ꝛ secūdum cōperationē

ad id a quo est formaliter constituente ipm.
Et primo quidem modo esse mobilis mobi
le est. ⁊ esse temporalis est temporale. ⁊ hoc
esse non est omnino. Idem mane ⁊ vespere
ex parte eius in quo est. Sic autem est ⁊ mo
bile ⁊ temporale. aliquid obiciens. ⁊ aliquid
suscipiens continue secundum ꝙ determina
tur ad preteritum ⁊ ad futurum. Secun
do autem modo consideratum est essentie
simpliciter actus. que in quam essentia secū
dum se incorruptibilis est ⁊ ingenerabilis.
neq̃ generatur neq̃ corrumpitur nisi secū
dum accidens. ⁊ sic esse immobile est ⁊ in tē
porale. Differentie autem cum ab actu dif
ferendi quem faciunt dicuntur sumunt ab
esse ꝙ sic ambo hoc habet scilicet ꝙ est act⁹
essentie in eo ꝙ est. ⁊ ideo vtroq̃ modo desi
gnantur. Hoc igitur est ꝙ antiqui sub com
pendio de differentia dixerunt ꝙ cum tres
species siue tres modi differētie considerē
tur ⁊ cum hee quidem sunt seperabiles. ille
vero inseperabiles. Et rursus cum insepe-
rabilium quidem hee sunt per se sine substā
tiales. Ille vero per accidens a formis acci
dentalibus sumpte. ⁊ rursus earũ que per
se sunt differentiarum. alie vero sunt secun
dum quas diuidimus genera in species.
Alia vero secundum quam ea que diuersa
sunt genera specificantur. sicut cum per se
differentie omnes huiusmodi sunt in predi
camento substantie. Animatum inanima
tum. sensibile insensibile, rationale irratio
nale. mortale ⁊ immortale. que diuisiua sūt
generum. ea quidem que est animati ⁊ sensi
bilis differentia cum substantia congregata
constitutiua est animalis secundum ꝙ ani-
mal est species subalterna. Est enim ani
mal per diffinitionem substantia animata
sensibilis. Ea vero que est mortalis ⁊ immor
talis differentia. ⁊ rationalis ⁊ irrationalis
diuisiue sunt animalis differentie secundū
ꝙ animal est genus subalternum. per eas
enim diuidimus genera que sunt animal.
⁊ rationale animal ꝙ est circumlocutio ge-
neris subalterni ꝙ sub animali continetur.
Diuidimus in quam genera illa in species
aut subalternas. aut specialissimas. Sed
hee quidem eedem differentie que generū
dicuntur esse diuisiue. ⁊ completiue. ⁊ consti
tutiue dicuntur esse specierum. diuidimus
enim animal vt genus rationali ⁊ irrationa
li differentia. ⁊ rursus rationale animal di
uidimus mortali ⁊ immortali differentia. sꝫ
eadem que est rationalis differentia. ⁊ mor
talis animalis quidem diuisiua coniuncta
ad genus constitutiua efficitur hominis dif
ferentia. Rationalis vero ⁊ immortalis cū
genere coniuncta constitutiua est dei prout
socrates de diis loquitur. Et apuligens di
cit in libro de deo socratis. Ille vero differē
tie que sunt irrationalis ⁊ mortalis coniunc
te cum genere animalium irrationalium
specierum sunt constitutiue. Sic etiam sūt
supreme substantie differentie que sunt vo
cate animati. siue sensibilis congregate ad
substantiam que est supremum genus ani-
mal perficiunt quod est species subalterne
substantie. Quoniam ergo eedem differen
tie aliquo modo accepte sunt constitutiue.
Alio autem modo sunt diuisiue omnes ta
men dicuntur specifice. ⁊ vocantur. q̃ pott
us a constitutione accipiunt nomen quam a
diuisione. quia diuisio fit per constitutionē
Et his differentiis maxime opus est ad di
uisiones generum ⁊ specierum diffinitiones
Sed non his que secundum accidens sunt
pre sunt quamuis sint inseperabiles magis
autem ad diuisiones ⁊ diffinitiones non uti
mur differentiis que sunt seperabiles ab ac
cidentibus seperabilibus sumptis.

Omnibus que de multiplicitate dif
ferentie dicenda videbantur. iam
habitis. Nunc intendendum est dē
differentia secundum ꝙ vnum est
de quinq̃ vniuersalibus ⁊ secundum ꝙ de
ea intenderunt philosophi qui peripatetici
dicuntur. Hij enim differentiam determi
nantes siue describentes dicunt ꝙ differen
tia est qua habundat species a genere. quod
exemplariter simul ⁊ inductiue probant q̃
homo cum sit species tantum ⁊ non genus
plus habet ab animali quod est genus hoīs
rationali ⁊ mortali que sunt differentie.
Animal enim secundum ꝙ est genus neq̃
ipsum secundum se acceptum actu nihil ho
rum est. Neq̃ enim animal est rationale se
cundum se ipsum. quia si secundum se esset
rationale vel mortale sequeretur ꝙ omne aī
mal esset rationale. ⁊ omne anial esset mor
tale ꝙ falsum est secundum ea que ante de
terminata sunt. Cum autem dicimus ꝙ
species differentia. vel differentiis habun
dat a genere intelligimus ꝙ id ꝙ habundat
aliquo habet illud intra se quo habundat ⁊
actu ⁊ intellectu. Ita. s. ꝙ posita specie intra
ipsius essentiam actu speciem constituens
ponitur differentia. ⁊ ꝙ intellecta specie. in
telligitur differentia. ⁊ ē principium intelli
gēdi speciē quorum neutrum facit genus.
Si enim genus actu haberet differentiam
oīa que exiguntur ad spēi positionem haberet
Et si differētia prius ē principium intelligen
di spēm esset i intellectu generis nō oporte
ret ꝙ i diffinitione spēi posito generi eponere
tur dīa. q̃ i noīe generis itelligeretur. ⁊ eēt nu
gatio q̃i i diffinitione cū genere poneretur

Igitur differentia nec actu nec intellectu est in genere. in specie autem ⁊ actu ⁊ intellectu. Differentia igitur est qua habundat species a genere siue supra genus ⁊ actu et intellectu. Habundat autem actu vt species sit in actu siue in effectu. In intellectu vero abundat, quia est de intellectu speciei differentia. Nec intelligi potest in actu nisi per differentiam sine qua non intelligitur nisi in potentia. Tali autem assignatione non potest diffiniri neqꝫ differentia communis neqꝫ differentia propria. Hec enim vt per ante dicta manifestum est non constituunt simpliciter, sed secundum quid siue secundum esse forme accidentalis. ⁊ ideo non sunt actu constitutiones in esse specifico quando sunt in specie. sed sunt in ipso sicut in subiecto quod non constituitur ab accidente, sed potius in esse constituit accidens quod est in eo. ⁊ hoc est quod dicit auicena ꝙ subiectum est ens in se completum, quod est occasio alteri hoc est accidenti existenti in eo. Ne etiam differentie communis scilicet ⁊ propria non sunt de intellectu speciei. sed principium intelligendi eam. quia accidens vt docet aristoteles in septimo prime philosophie non diffinit subiectum sed potius subiectum cadit in diffinitione ipsius loco differentie ⁊ non econuerso. sicut patet cum diffinitur simum. ⁊ dicitur ꝙ est nasi curuitas. curuitas enim quod est formale ad simum est vt genus ambiens ⁊ curuitatem in naso ⁊ in tibia. Nasus autem in diffinitione illa positus contrahit curuitatem ad simitatem. Cum igitur differentia in diffinitione sit contrahens genus et determinans ad speciem. patet ꝙ subiectum est vt differentia. ⁊ curuitas que formale est in diffinitione est vt genus. ⁊ hoc est ideo. quia accidens causatur a subiecto et non essentialiter ab eo quod formaliter est in ipso. eo quod essentialitatem propriam a se ipso non habet. nec etiam est ens proprie loquendo. sed in hoc habet entitatem. quia est entis vel mensura vel dispositio. vel aliqua alia passio ipsius. Planum igitur est ꝙ hec assignatio nec conuenit communi neqꝫ proprie differentie. sed tantum ei que est magis propria ⁊ per se ⁊ per essentiam differentie. Si autem queritur cum proprium sit qualitas speciei, accidens autem qualitas indiuidui, sicut differentia est qualitas generis. quare differentia que est vnum quinqꝫ vniuersalium potius sumitur a qualitate generis quam a qualitate speciei vel indiuidui. maxime cum vnum posset comparari ad alterum per qualitatem speciei ⁊ indiuidui sicut per qualitatem generis. Dicendum ꝙ differentia in vero actu ⁊ effectu differentie sumi non posset. nisi ab eo ꝙ vere facit differre. vere autem non facit differre nisi illud quod facit aliud secundum substantiam forme. quia ea que differunt per materiam non differunt per verum esse. Cum sicut dicit boetius species sit totum esse indiuiduorum. Cum igitur communis ⁊ propria differentia non faciant aliud. non potest ab eis sumi verum predicabile quod est differentia, quod est vnum quinqꝫ vniuersalium. Sed remanent simpliciter propria vel accidentia. ⁊ secundum quid facientia differre ea que secundum ipsa comparantur adinuicem. Differentia autem per se ⁊ substantialis secundum respectum quem habet ad subiectum est forma determinans materiam. Et secundum hoc non est predicabile, sed potius secundum respectum quem habet ad genus quod diuidit ⁊ determinat habet deducere ad speciem. Et sic diuisio secundum intellectum prior est in ea quam constitutio. quia diuidendo determinat ad speciem. ⁊ constituit eam. Et ideo per actum diuidendi qui prior est in ea nomen accipit differentie que est vnum de quinqꝫ predicabilibus vt dictum est. Sic ergo patet ꝙ assignatio conueniens est qua dicitur ꝙ differentia est qua abundat species a genere. Sed his sic determinatis questio est vnde species habent differentias quibus sic abundant a genere. aut enim habebunt a se ipsis. aut a nihilo. aut a genere. Et si quidem habent eas a se ipsis. tunc idem est constituens se ipsum se ipso. ⁊ sic idem erit faciens ⁊ factum. ⁊ formans ⁊ formatum. eo ꝙ differentia est faciens ⁊ formans. ⁊ constituens speciem. Si enim species a se ipsa habet differentiam. tunc oportet ꝙ differentia secundum se ipsam sit species. ⁊ species secundum se ipsam sit differentia. quia aliter species a se ipsa ⁊ secundum se ipsam non haberet differentiam. secundum se ipsam enim habere ⁊ essentialiter habere idem est. Si autem a nihilo haberet differentiam. tunc sequeretur aliquid fieri perfectum in esse ex nihilo quod omnes negauerunt philosophi. Sequeretur etiam ꝙ differentia esset ens primum creatum quod solum fit ex nihilo. fit enim non supposito quodam alio per intellectum. hoc autem falsum est. quia differentia supposita quoddam aliud supponitur secundum intellectum. sicut patet in hoc quod est rationale. Supposito enim rationali supponitur animal ⁊ substantia ⁊ ens. Patet igitur ꝙ non habet ex nihilo. Si autem haberet eas ex genere. tunc cum non sit differentia nisi per oppositionem eo ꝙ oppositio causa est differendi sequitur ꝙ habet opposita sine genere. non enim est ratio ꝙ vna vnius speciei differentia sit in genere. ⁊ non alia sibi

opposita. Adhuc autem opposita nata sunt
circa idem fieri. Si autem sic est. tūc sequi
tur quod opposita sunt simul in eodem. qđ
est impossibile. Soluunt autem hoc āntiqui
philosophi peripatetici dicentes ꝙ potesta
te oēs differentie posite sunt sub genere ī eo
dem genere. ꝛ a potestate generis sunt ī spē
sed actu non sunt simul in ipso genere. Nec
ē inconueniens vt dicunt in eodem potesta
te eē opposita. Et sic dicentes dicunt ꝙ ex
hoc non sequitur ꝙ ex nihilo aliquid fiat. fit
enim ex aliquo quod est in potentia aliquid
quod est in actu. Nec etiam sequitur ꝙ op
posita secūdum actum simul sint in eodez.
Hec autem determinatio peripateticoꝝ
multas uidetur habere difficultates. uide
tur enim genus actu habere differētias op
positas simul. Iste enim actu uere sunt. ani
mal est rationale. animal est irrationale. si
cut iste actu simul sunt vere. homo ē albus.
homo est niger. nec essent simul uere nisi ac
tu animal esset rationale. et actu animal es
set irrationale. videtur ergo ꝙ in hoc gene
re quod est animal simul actu sint differen
tie opposite que sunt rationale et irrationa
le. Sed adhuc queritur. concesso ꝙ potesta
te ꝛ non actu opposite differentie sint ī vno
ꝛ eodem genere qualis sit illa potestas. aut
est materialis. aut actiua. aut formalis aut
finalis. oportet enim ꝙ secūdum aliquam
sit alicuius cause potestatem. Si enim ma
terialis est. tūc oporteret ꝙ per motuꝫ uel p
mutationem educeretur de illa. quia sicut
dicit aristoteles in prima philosophia libro
quinto. Potentia passiua siue materialis ē
principium transmutandi ex alio secunduꝫ
ꝙ est aliud. ꝛ tunc oporteret assignare quod
esset mouens in educendo huiusmodi pote
statem ad actum. eo ꝙ sicut vult aristotiles
in nono prime philosophie ꝛ auerois in co
mento ibidem nihil est in potentia ī aliquo
nisi quod vno motore educitur de illo ad ac
tum. Quid autem sit mouens ad hoc ꝙ po
testas generis materialis in actum exeat a
peripateticis non est assignatuꝫ. Postea qđ
est in potestate materiali est sicut in imper
fecto. imperfectum autem causa perfecti es
se non potest. Differentia autem causa est
perfectionis speciei. ꝛ sic differentia non po
test esse in specie a potestate generis ut uide
tur etiam si dicatur potestate esse in genere.
Adhuc autem peripatetici dicunt ꝙ differē
tie in genere sunt potestate. Queritur igiꝛ
vtrum idem sit habere differētias potesta
te ꝛ habere differentias potentia. Si enim
hoc dicatur esse ideꝫ. tunc uidetur ꝙ diffe
rentie sint in genere sicut forme sunt in ma
teria. Materia autem nullo modo causa ē

ꝙ forma sit uel ꝙ actu sit. ꝛ sic uidetur ꝙ ge
nus nullo modo sit causa ꝙ differētia sit vł
ꝙ actu sit. Adhuc autem queritur. an diffe
rentia sit in genere per hoc ꝙ genus habet
potestate differentias. Si enim in genere
sit differencia cum idem sit esse in genere et
esse sub genere. tunc differentia erit generi
supposita. Suppositio autem generis speci
ea est. videbitur ergo differentia species es
se. quod omnino falsum est. Adhuc autem
si differentia esset in genere. esset ut genus
participans secundum essentiam ꝛ intellec
tum. quod omnino est absurdum. quia tūc
differētia eēt composita ex genere ꝛ quodā
alio contrahente. quod contrahens nō pos
set eē nisi differentia. ꝛ sic differentie eēt dif
ferentia. ꝛ tunc idem sequeretur de illa dif
ferentie differētia. ꝛ abiret hoc in infinituꝫ.
Si autem non est in genere. tūc uidetur fal
sum quod in ante habitis determinatum ē.
quia decem genera sunt sicut prima decem
rerum principia. non enim primum princi
pium in ordine rerum eē potest ad quod nō
omnes res illius ordinis reduci possunt. dif
ferētie enim substantie substantie sunt. quia
substantiam perficiunt. ꝛ tamē ad substātiā
vt ad genus primum reduci nō possunt. ut
videtur per inductam rationem. Si forte
aliquis dicat ꝙ sunt ī genere potestate secū
dum potestatem cause formalis. tunc sequi
tur ꝙ genus sit forma differentie. quod pe
nitus est falsum. Cum porphirius dicat ꝙ
genus est sicut materia. ꝛ differentia ut for
ma. species autem sicut constitute ex mate
ria ꝛ forma. Ad hec autem si genus esset si
cut forma esse genus vt qualitas essentialis
predicaretur. ergo in quali ꝛ non ī quid. qđ
est contra ea que de genere predeterminata
sunt. Quod autem non sint in genere sicut ī
potestate cause finalis. ex eodem probatur.
quia in naturis eorum idem est forma et fi
nis secundum rem. quamuis differant secū
dum rationem sue causalitatis. quia finis ꝛ
secundum quod quiescit in ea motus mouē
tis. forma autem secundum ꝙ dat esse ei.
quod est secundum formam. queratur ergo
si sunt in genere secundum potestatem cau
se efficientis. Hoc enim uidetur dicere qui
dam. quia questio hec quam fecerunt peri
patetici vnde habeant species differētias
nihil videtur querere nisi de causa efficien
te. Si enim detur ꝙ sint in genere sicut in
potestate materiali differentie. Adhuc re
stat querere vnde siue quo mouente ꝛ edu
cente differentiam de genere ad actum. spe
cies habeat differētias ꝛ sic uidetur differē
tia esse in genere secundum potestatem cau
se efficientis. Si autem hoc concedatur

uidebitur accidere inconueniens. quia pote
stas efficientis per hoc est completa ad agē
dum quod agit ad speciem ⁊ formam. quia
ipsum agens est actu. Genus ergo simili
ter agens ad actum differentie est in actu
differentie. Et sic genus ut genus habet ac
tu differentias. Et sequitur inconueniens
supra dictum. quod scilicet in eodem es
set actu opposita. quod absurdum ē. videt
ergo ꝙ nullo modo potestatis differētie po
testate sunt in genere. Si forte aliquis dice
re uelit ꝙ sunt in genere sicut in semine siue
in causa seminatiua uel causa seminali. Di
cit enim aristotiles in secūdo phisicorū ꝙ se
men per uirtutem seminatiuam que in ipso
est in spiritu naturali seminis preter substā
tiam sicci et huiusmodi que in ipso sunt sine
materia est causa mouens. siue unde. siue
efficiens. et quod genus hec duo sic habeat
scilicet subiectum. quod quidem formabile
per differentiam ⁊ uirtutem formatiuā dif
ferentie qua ipsum genus formatur ad spe
ciem. Queratur de ipsa formatiua uirtute
unde sit in genere. non enim genus habet eā
a se ipso. secūdum ꝙ ipsum primum subiec
tum est. secūdum enim ꝙ est subiectum non
est formatiuum sed formabile. nec de facili
uideri potest aliquid aliud in genere a quo
concipiat huiusmōi uirtutem. Adhuc antē
concesso ꝙ talis uirtus formatiua sit i gene
re queratur ex quo format differētiam quā
producit in specie. non enim formam eā de
formabili specie quod est generis substātia.
quia sic formabile et formans eēnt idem. qđ
eē non potest. Si autem format ex alio que
ratur quid sit illud et qualiter sit in genere.
hoc enim et huiusmodi ualde difficile est in
uenire. ⁊ ab antiquis uidentur eē non tacta
per determinationem sufficientem. Ad oīa
autem hec determinanda prenotandum ē
ꝙ ut dicit auerois in cōmento prime philo
sophie ꝙ genus non ē materia sed forma ge
neralis ⁊ confusa ⁊ indistincta ⁊ diffusa i ma
teria non determinata per formam quam
diffusam formam ⁊ confusam uocant quidā
forme incoationem. propter quam incoatio
nem forme in materia diffusam ipsa mate
ria a quibusdam antiquis locus forme dice
batur. in quo latent forme. et ideo latentiā
formarum principium fecerunt ut dictum
ē in phisicis. ⁊ erat hoc dictum anaxagore.
propter quod etiam aristotiles ⁊ omnes pe
ripatetici dixerunt educi de materia omnes
formas. ⁊ nō eē eas a datore extrinseco. Cū
autem iam ante probatum sit quod forma
non predicatur secundum ꝙ est forma ma
terie. Nec etiam secūdum ꝙ est forma toti
us. sed predicatur prout ipsa est notio totius

eē. vel in potentia existentis. vel existentis
in actu. sequitur necessario ꝙ genus est for
ma totius existentis in potentia. ⁊ ꝙ nomē
generis ⁊ res predicatur secūdum ꝙ genus
per abstractionem intellectus dicit notiōem
totius existentis in potentia. Differentia
autem dicit notionem actus totum esse de
terminantis secūdum ꝙ est actu indetermi
nato. quia aliter predicari de specie non pos
set. Species autem dicit notionem totius
sic determinati ⁊ distincti. ⁊ ideo quia quid
distinctum dicit ⁊ determinatum in quid.
⁊ non i qle p̄dicat᷑. Sed q̄r ⁊ gen᷒. q̄r qd di
stinguibile dicit i qđ ⁊ nō i qle p̄dicat᷑. Dria au
tem. quia actu distinguens dicit ⁊ non disti
guibile secūdum potentiam nec distinctum
secūdum actum. ideo in quale ⁊ non in quid
habet predicari. Si autem esset nomē diffe
rētie nomē quod diceretur distinguere po
tētia ⁊ non actu distinguēs predicaretur in
abstracto ⁊ non in concreto. ut diceretur ꝙ
homo eēt rationalitas ⁊ non rationalis. qđ
absurdum est. Dicimus ergo ꝙ differētia
habet species a genere ⁊ differētia ē in gene
ris potestate sicut distinctio in distincto cō
fuso sicut color secūdum eē formale ē i lumi
ne et indistincto ⁊ confuso daphani sine per
spicui qui distinguitur non alio quodam di
stinguente sed eē formale ipsius eiusdem lu
minis diffusione determinata ad superiorē
determinati corporis. propter quod dicitur
quod ipsum lumen ⁊ ex se ⁊ de se format co
lores secundum esse formale. quod est in ip
sis. Et hec est auicene determinatio. sicut
colligi potest in prima philosophia ipsius.
propter quod dicitur genus potestate habe
re differentias potius q̄ potentia. quia po
tentia ad esse ⁊ non esse indifferens est. pote
stas autem est potentia stans per actus ico
ationem. ⁊ hec est causa quare inter genus
⁊ differentiam cum in una ⁊ eadem diffini
tione colliguntur. non est naturarum diuer
sarum congregatio. quia si hoc esset diffini
tio esset multa ⁊ non unum. Non tamē hoc
dicere intendimus qđ genus ⁊ differentie
non sint diuerse nature. Sed intendimus
ꝙ non sunt nature diuersorum generum. si
cut sunt substantia ⁊ accidens. quantitas et
qualitas. sunt enim eiusdem nature generis
ordinabilia ad unum idem sicut potentia ⁊
actus. Nec posset aliquis dicere qđ actus
huius potentie esset actus ⁊ non alterius ni
si per aliquid actus esset incoatus in poten
tia. neq; hec potentia consideraret hunc ac
tum nisi aliquid simile actu esset incoatum
in potentia. Sic ergo ⁊ tali potestate genus
h; potestate differētias. ⁊ non ē inconueniēs
sic hēre simul opposita q̄r opposita sibi nō

repugnant nisi distincta cōfusa. aut cū om
nium oppositorū sit radix vna ex qua oriun
tur non est inconueniens ea sic simul eē l eo
dem. propter quod generaliter verū ē vnū
esse genus oppositorum sicut in phedone di
cit socrates vnū eē caput omniū opposito
rum. Et sic dicit empedocles multorū ca
pita germanorū in prima confusione fuisse
sine ceruice. ceruix.n. distinguit capita ger
manorum. ita q vnum est vnius et alterū alte
rius. Hoc igitur modo differentie sunt i ge
neris potestate. Quod autem queritur sm
quam cām sit illa potestas. dicendū in veri
tate est sicut et auerois dicit q est cause for
malis confuse in materie confusione. que ta
men similis est potestati materie que mate
ria non est materia per hoc q est nudū sub
iectum forme ab omni forma denudatum.
sed potius in materia ad formam per incoa
tionem forme in ipsa. Et ideo dicitur i fine
primi phisicorum q materia desiderat for
mam sicut femina masculum. non inquātū
est femina sed inquantū ē imperfecta. Nec
imperfectum est supple quod est inpossibi
bile ad perfectionem. sed potens pfici imper
fectum nec perfici potest in quo nō est apti
tudo ad perfectionem. Aptitudo aūt illa ne
cessario aliquid est perfectionis. quia aliter
non appeteret ad perfectionē. Per hoc aūt
q est simplex subiectum non in potētia ad
formam sed in composito ē alterū componē
tium. Genus ergo qd est notio existētie exi
stentis in potētia sm totum esse formale ip
so suo nomine significat. sicut dictū ē potesta
te i se habere differentias. Et q obicit de
potestate finis. patet iā eē solutū. qr sicut idē
ē forma et finis. sic ēt vna ē potestas forme et
eē finalis et i ō forma finis ē desideriū q ma
teria hz qn desiderat formam non ut imper
fectionis sui sed put distinguens et determi
nans est causa perfecti. Quod autem d' pote
state cause efficientis obicit et de causa se
minali valde est conueniens. quia per incoa
tionem cōfusam differentie quasi seminali
ter sunt in genere. Et ideo ut dictum est ad
idem sm naturā pertinent cū genere et nō
ad diuersum. Virtus autē que ex generā
te effectiuo est in semine. et formatiua voca
tur in phisicis aliquid simile et hz i genere
et hoc est lumen intelligentie agentis. qd
agit omnes formas. virtute.n. illius lumi
nis qd expansione spirituali non corporali
confusum perducit ad distinctaz per distin
guens et determinans actualiter differenti
am educit de genere in ipso esse speciei. et
hoc modo genus habet in se aliquid de vir
tute efficientis. propter quod etiam supra
i tractatu de genere genus ipsū patri est assi

milatum. Sic igitur itelligitur genus habz
differentias potestate. Et q queritur an dif
ferentia sit in genere iam plane solutū est.
Cum.n. genera sint prima rerū principia
oportet q differentie sint in genere. si non
sunt in genere sunt genera vel species vel i
diuidua. Et generaliter dicendo non sunt in
genere sicut ipsum genus per essentiam et i
tellectum participantes. sed sunt in genere
sicut in principio ꝯfuso siue incoatiōis. Mul
tipliciter enim aliqua sunt i genere sicut co
ordinata sub genere per modū participātis
et participati. et hoc modo sunt in genere ge
nera et species et indiuidua quedam sunt in
genere sicut via ad rem generis. et sic mot⁹
et mutatio sunt in genere. Quedā vero sunt
in genere sicut principia rei generis illius si
cut forma et materia dicūtur esse in substan
sicut in genere. Quedam tandem sunt i ge
nere ut in principio siue incoatiōis. et hoc se
cundum potestatem sunt in genere et non se
cūdum actum participantia genus. et sic dif
ferētie cuiuslibet generis sūt i genere. Que
dam etiam in genere sint sicut principia.
unde fiunt nature generum secūdum ima
ginationem. sic punctus et vnitas sunt i ge
nere qualitatis. Pro eis que dicta sunt pa
tet quod differentia simplex actus est consti
tuens speciem cum genere et qualiter pote
state differentia est in genere. et qualiter spe
cies habet differentiam ut formantem. ge
nus autem est in specie ut in profectum for
mabile. vel formatum. et sic facile est soluē
omnia que sunt quesita vel dubitata.

Abito qualiter differentia species abundat a genere. et qualiter diffe
rentia sub genere est. et qualiter species differentiam acquirit a ge
nere restat dicere qualiter ut vniuersale p
dicabile de specie diffinitur. Sic autem cō
siderata diffinitur hoc mō. Differentia est
vle qd eēntialiter de pluribus et specie dif
ferētibus in eo quod quale est predicat. Cū
.n. dicit q est vle dicit auicena q hoc in hac
diffinitione ponitur ut genus. Cum enim
quodlibet istorū quinqz vniuersale sit. vni
uersale hec quinqz continet ut genus. et hoc
primū i diffinitiōe est ponēdū cum sibet isto
rū quinqz. qd iā antiquores pipatetici n fece
runt. quia cum ponerēt quod de pluribus
predicatur dixerunt intelligi gen⁹ q sit vni
uersale quia nihil predicatur de pluribus ni
si vniuersale quia vniuersale ē q est in mul
tis et de multis et ideo cum ponerēt predica
tur d pluribus intellexerunt q esset vniuer
sale et q vniuersale nō opporteret in diffini
tione explicite poni. per hoc autem quod
dicitur essentialiter ponitur. vt dicit

eēdum ꝙ vl'e est predicatur de pluribꝰ differentibus specie. ⁊ predicatur in quale. sed non est essentiale predicatum quod sit per se in subiecto ⁊ actu et intellectu sint differentia. Aristotiles autē dicit ꝙ ꝺ pluribus specie differentibus ponitur ad speciei exclusionem que non predicatur de pluribꝰ nisi numero differentibus. eo ꝙ non comparatur communitas eius nisi ad indiuidua. Primꝰ autem respectus comparationis differentie non est ad indiuidua. sed ad species. Et ideo non oportuit ꝙ non diffiniretur ad indiuidua sed ad species. Ad genus. n. ut genus est ut vl'e est diffiniri non poterat. qꝛ prout vl'e est non continet genus. nec ꝯtinetur a genere nisi potestate iſſi. et iō predicari de genere non pōt. Cum igitur predicandi temporalē modū hēre debeat. oportuit ꝙ ut predicabile ad speciem hēret respectū non aūt potuit predicabile eē de vno. quia sic eēt indiuiduum. oportuit ergo ꝙ eēt predicabile de pluribus spē differentibus. Adhuc āt non potuit diffiniri ut predicatuꝫ cōuertibile cum specie in quale. qꝛ sic eēt propium nec ut predicatum cōuertibile in quid. qꝛ sic eēt diffinitio uel sinoninum. Relinquitur ergo ꝙ diffiniret non ut conuertibile. et sic diffinitur ut predicatū de pluribus differentibus spē qꝛ rō ⁊ genꝰ p̄dicatꝰ de pluribus dr̄ntibus specie. Ideo additur ꝙ predicatur in quale. Genus. n. de pluribus specie differentibus predicatur in eo ꝙ quid. Hec igitur fuit necessitas pp̄ quaꝫ antiqui sic dr̄iaꝫ diffinierūt. Et ut hec melius intelligantur sciendū ꝙ quale in hoc differt a qualitate ꝙ qualitas est accidens sc̄dm ꝙ aliud dicitur quale. quale aūt dicit subiectū qualitate formatum. Unde predicatuꝫ in quale dicit id quod predicatur ut ē in subiecto. qꝛ aliter ꝺ subiecto predicari non posset. Nihil. n. predicari pōt de subiecto nisi ꝙ est in subiecto. ⁊ nisi sit acceptum ⁊ signatum prout ē in subiecto. De subiecto aūt nō predicatur nec p̄dicari pōt. vnde rōnalitas uel aialitas uel humanitas uel risibilitas uel albedo nō predicantur sed rōnale et animal et hō ⁊ risibile et albū sunt predicata de suis subiectis. vn̄ logice loquendo tria qualia sunt composita. Species cum dr̄ia est quale eēntiale. ⁊ dicitur quale sc̄dm dr̄iam et non sc̄dm se ⁊ quale ipsum dr̄ia in subiecto eiꝰs. Secundum āt quale est ꝓprium ꝙ quale sc̄dꝫ qualitatem dr̄ ꝓprietatis. i. ꝓprii. Tertium est quale accidentis ꝙ quale dicit̄ sꝫ qualitatē accidētis. talis igitur ē huiusmōi diffinitionis explanatio. hoc āt adhuc melius manifestatur in exemplis. qꝛ rōnale et mortale q̄ sunt dr̄ie hoīs a qualitatibus que sunt rōnalitas ⁊ mortalitas sumpta predicant̄ de homine. non in eo ꝙ quid ē. cū nullo modo dicant quid formatū talibus formis. sed potꝰ dicant formas id quod quid ē formantes et distinguentes. forma. n. subiectiue ⁊ formabilitate non est quid sed quale uel qualitas formans nullo mꝰ formabilis. qꝛ actus est. ⁊ ideo formari non pōt. sola. n. potentia formabilis est per actum. pp̄ qđ ē et species aptitudine quasi potentiali formatur per proprium. ut in sequentibus hēbitur. et subiectum prout est in se perfectum et occasio alterius exn̄di in eo per ipsum ꝙ occasio est alteri potentialiter sēhꝫ ad ipsum. et formatur accidente sm̄ ꝙ ē huius. Hec igitur uera cā ē sc̄dm ph̄os qꝛ differentie non in quid sed ī quale predicari competit. Cuius adhuc vlterior manifestatio est. qꝛ īterrogatis nobis ab aliquo querente de natura et subiecto hominis et dicente. quid est homo. conueniēs ē nobis dicere ad hanc qōnem r̄ndendo ꝙ homo est animal. animal. n. proximuꝫ substantiale subiectum est non formans sꝫ formabile forma hominis in homine. Et ideo homo in animali est sicut in potentia forma ad hominem. ⁊ cum de hac potentia mouetur ad formam prius ē animal qꝫ homo. ut in. xvi. de animalibus dicit aristotiles. Si autem ulterius procedat querēs dicēs quale animal sit homo. cōuenienter respondemus ad hanc questionem. ꝙ homo ē animal rationale mortale significantes ꝙ potentia distincta per hunc actuꝫ qui est rationale mortale et formata est homo designātes ꝙ homo in rationali ⁊ mortali non est sicut in quid potentie et subiecti formalis. sed est in eo sicut in actu formante et distinguente sm̄ esse actuale et formatum et distinctū ꝙ adhuc in simili poterit manifestari. quia enim ars imitatur naturam. ideo que in arte sunt secūduꝫ aliquid similia sunt his que sunt in natura. Rebus igitur ex materia cōstantibus in his que habent materiam. uel constantibus ex talibus sue compositionis principiis que sunt in eis ad similitudinem et proportionem materie sicut i his que nō habent materiam. sed componuntur a duabus naturis formalibus. quarum vna proportionatur materie ⁊ altera forme. Sꝫ genus et differentia componunt speciēꝫ. ostēditur nobis hoc quod iam dictum est. sicut est uidere in statua siue imagine uel idolo. In statua enim idoli es de quo fit ē sicut materia formalis. et est in ere idolum in potentia forma que dat ei esse idolum uel statuā. q̄ statua dicitur qꝛ statuit imaginē quā intendimꝰ. ipsa i quā forma hoc faciēs et pficiēs ē figura inducta p̄ artificē. sic enim in his que

non habẽt materiam. sicut ẽ hõ cõis accep
tus in specie. Non acceptus ut hic et ille. q
sunt ex materia cõis aũt homo qui est i plu
ribus ꝛ ẽ specialis sive in cõitate speciez ac
ceptus consistit in sua compositiõe scd̃z quã
dam siĩtudinem et scd̃m quandaz propor
tionem. quãuis scd̃m ueritatem non sit cõ
positus ex materia et forma. sed totus sit in
eẽ formali sumpt⁹. qr aliter nõ eẽt cõis. nec
predicabilis de aliqua re scd̃m ueram pre
dicabilis rõnem scd̃m quandaz. n. similitu
dinem. ꝛ scd̃m quandam ad materiam ꝓ
portionem est in eo genus ut primũ subiec
tum potentialiter formabile et distinguibi
le ad hoiem. et est in eo differẽtia ut formãs
et distinguens ad speciem hois totum eẽn
tiale sic perfectũ et constitutum quod ẽ ani
mal rõnale mortale est homo scd̃m speciez
ꝓportionaliter queãdmodum in artificiali
bus totum cõstitutum ex ere et figura fuit
statua scd̃m imaginem cuius similitudinez
statuit ante oculos eam intuẽtiuz. Hec igi
tur est antiquorũ peripateticorũ de differen
tia data diffinitio. ꝛ ut dictum est declaran
da ꝛ intelligenda. et iõ qõ nulla. quaz quidẽ
querunt utrum. s. sit in materia que genus
dicitur. sit dispositio ad formaz. ꝛ necessitas
sicut est in materia naturali ad formam. et
in materia artificiali. Hoc tñ queri possz si
genus uere eẽt materia. nunc aũt hec nõ di
citur. sed tñ qr scd̃m quandam siĩtudinez
ꝛ scd̃m quandam proportionez sit materie
comperatuz ieo q homo in potẽtia incoatio
nis est in aiali et sicut in subiecto q scd̃m q
id quod ẽ formabile est actuz hominis. Di
spositio. n. et necessitas non sunt nisi ĩ ma
teria. que mutationi subiecta per agentia p
cedit ad eẽ generati. talis igitur questio nul
la est. Nec dicitur species componi ex gene
re et differentia tanq̃ ex duobus diuersis
quorũ utrunqz sit pars compositi. ꝛ sic diffi
nitio in qua ponũtur genus et differentia.
non eẽt unum sed multa. ꝛ si sic eẽt neutrũ
per se eẽt predicabile de specie. sed totum
simul compositum tñ de specie predicare
tur. Genus. n. totum eẽ dicit speciei sed in
potentia ut dictum ẽ. ꝛ nomen generis no
tio ẽ totius eẽ speciei in potentia. qr aliter nõ
posset de specie predicari. Et differẽtia ut
quale non ut qualitas sumpta dicit totũ eẽ
speciei sed in actu ꝛ scd̃m q ẽ nono totius es
se in actu sic predicatur de specie. ꝛ diffini
tio dicit totum eẽ in potẽtia ꝛ actu. ꝛ iõ pre
dicatur cõuertibiliter. Differentia autem
ut dicit aristotiles cum sit generalis ad pre
dicationem generis non conuertibilem hz
reduci sicut probatur in sequẽtib⁹. Hoc igi
tur est q antiqui de differentia prout ẽ spe
cie predicabilis est dixerunt q quidem sub
compendio dici põt q antiqui determinan
tes differentias siue describentes dicunt q
dr̃ia est qua abundat species a genere. hns
dr̃iam in se ꝛ actum ꝛ intellectum quaz nõ
hz genus nisi potestate. homo. n. ab anima
li plus hz rõnali et mortali. que coniunctim
posita dr̃iam hois constituũt perficiũt.
Aial. n. genus ipsum scd̃m se ipsuz nihil ho
minem actu ꝛ intellectu q ex hoc pz. Nam
queritur unde hẽat species dr̃ias a genere.
non hz ita q actu sint in genere. neqz. n. ge
nus oppositas hz differentias. Non. n. ĩ eo
dem simul actu opposita sed de hoc ẽ quem
admodum probant philosophi peripateti
ci q genus potestate quidem sub se hz oẽs
differentias. actu uero nullaz. ac si nihil cõ
tingit inconueniens. qr sic nõ sequitur q ali
quid fit ex his que non sunt. Si diceretur q
a nihilo hẽret differentias. nec sequitur q
opposita sint in eodem uel circa idem. sz fit
id quod fit ex his que in genere sunt potesta
te. Diffiniunt. n. peripatetici hoc uñ prop
ter ea que dicta sunt. Differẽtia est ulẽ qd
de pluribus differentibus specie in eo quod
quale est predicatur. Rõnale. n. ꝛ mortale
de homine predicãtur. non ut eo quod quid
sed in eo quod quale ẽ. Quid. n. est homo in
terrogatis nobis ab aliquo conueniẽs est di
cere siue rñdere aial. quale aũt animal sit
homo inquisiti ab aliquo qd rõnale morta
le aĩal sit rñdemus cõuenieñter. qr sic formã
assignamus que dat speciem. Rebus. n. ex
materia ꝛ forma constantibus ĩ natura uel
arte uel constantib⁹ rebus ad similitudinez
proportionẽqz materie ꝛ forme ĩ logicis cõ
stitutionem hñtibus queãdmodum ex ma
teria eris est. ꝛ forma figura sic. ꝛ hõ cõis et
specialis qui in multis est ex materia quidẽ
similiter proportionaliter. quia consistit ge
nere. s. ꝛ ex forma differẽtia. que tñ ut ptes
diuise non compositi sunt. sed dicuntur p
tes essentiales. quia duobus modis diuisis
esse significant speciei. s. in potentia et in ac
tu totuz. ut hoc quod ẽ animal rõnale mor
tale homo est species queãdmodum illic ĩ
arte totum constitutum ex ere. ꝛ figura est
statua.

Ee sunt que de differentia prout
est uniuersale de specie predicabi
le antiqui tradiderunt peripateti
ci. ꝛ sunt circa ea multe dubitationes et er
rores. Aristotiles in septimo prime philo
sophie. ꝛ ibidem auerois in cõmento expsse
dicunt et probant q ultima differentia cu
iuslibet speciei constitutiua cõuertibilis est
cum ea. ita q non conuenit ea nisi de illa
specie predicari. Differentia ergo illa si nõ

nisi de illa spẽ predicaꝛ. nõ ergo predicaꝛ de pluribus differẽtibus spe vt videꝛ. hoc aũt idem dicit Boetius ĩ libro diuisionũ dicẽs ꝙ si nõ esset penuria noĩum ĩ qualibet diffinitione nõ nisi duobus terminis vteremur nomine. s. generis ⁊ nomĩe differẽtie vltie que ad speciẽ genus restringit ⁊ coartat. Si ergo illa tũc differẽtia ꝯuertibilis eẽt cũ spe tc huiusmodi ꝯuertibilitatis cũ non possit esse genus. Relinquiꝛ ergo ꝙ talis differẽtia cã esset cõuertibilitatis. Sequiꝛ ergo necessario qꝛ illa sit conuertibilis nõ ergo predicabilis ẽ de pluribus spẽ differẽtibus. hic autẽ dicit Auer. dicẽs qȯ oĩa ĩtermedia inter genus ⁊ vltimã differẽnaꝫ circũlocutio sunt proximi generis qua circũlocutiõe opꝰ nõ esset si noĩa ꝑmorũ generuꝫ haberemꝰ Ad huc autẽ hoc ratione ĩ euitabiliter ꝓbatur sic. aut enim vltima differẽtia conuertibilis est ⁊ soli illi speciei cõueniẽs. aut cõis illi speciei ⁊ aliis. Si est conuertibilis habeꝛ ꝓpositũ. si autẽ illi ⁊ aliis cõis ergo illa species ab alia specie nõ differt sed cõuenit. qȯ autẽ principiũ cõuenientie est nõ est principium differẽtie. ergo illa vltima differẽtia nõ erit. Si autem dicatur ꝙ illa differẽtia habet aliam differẽtiam ꝑ quã differt. tũc quererẽ de illa differẽtia vtrũ sit cõis vel ꝓpria ⁊ sequiꝛ idem ꝙ prius ⁊ ibit hoc vsqꝫ in infinitum. vel oportet dicere ꝙ vltima propria est ⁊ illi soli speciei cõueniens quã constituit. non ergo differẽtia omnis predicatur de pluribus specie differentibus. ⁊ sic diffinitio in dicta viciosa esse videꝛ. Adhuc autẽ si omnino ꝙ differt differẽtia differt vt differẽt queraꝛ. queraꝛ qua differentia diciꝛ a differentia. Si enim illa differt alia differẽtia. tunc hoc ibit in infinitum. qꝛ de illa differentia quereret sicut de prima. Ad hoc etiã quidã respondere videnꝛ ꝙ in diuisione generũ ꝑ differẽtias ⁊ specierũ ꝯstitutione generibus sic se habꝫ ꝙ q̃to spẽs sunt inferiores tanto sunt certiores. i. ꝙ certissime spẽs sunt que spẽalissime dicunꝛ. Et q̃to differẽtie ꝑ quas fit diuisio sunt superiores tanto sunt certiores. Et iõ notiores sũt prime diuidentes genus generalissimũ q̃ꝫ diuidentes genus subalternũ. ita ꝙ tandẽ dr̃e spẽiꝫ in paucis sunt note ⁊ nominate q̃uis ille notissime sunt ⁊ certe. Et qꝛ prime generales differẽtie note ⁊ certe de pluribus differẽtibꝰ spẽ predicantur. ideo de olbus dictũ est logica ꝓbalitate cui sufficit ꝙ ĩ pluribus veiũ sit ꝙ differẽtia de pluribus. ⁊ differẽtibus spe predicaꝛ. Sed hec respõsio ĩ ꝓbita valde vi denda est ꝙ hec generaliter ꝑ diffinitionem determineꝛ cuius ꝯtradictoriũ coniunctitur eẽ verũ. Concludiꝛ eni de necessitate ꝙ differẽtia quedã nõ predicaꝛ de pluribꝰ spe differẽtibus. Sciꝛ enim ⁊ notũ ẽ omni ꝓbo ꝙ diffinitio debꝫ cõuenire oĩ ⁊ soli. ergo differentia diffiniꝛ ꝑ predicari de pluribus differẽtibus spe hoc debꝫ oĩ differẽtie ꝯuenire. ⁊ soli que magis ꝓpria ẽ differẽtia. ⁊ ideo ridiculosa ẽ ista solutio. Propter ꝙ dicũt ꝙ ẽ differẽtia simplex ⁊ dr̃a cõposita. ⁊ simplicẽ dicũt illã que in vna sola consistit sicut generalissime dr̃e que sũt corporeũ ⁊ incorporeũ vel corporis dr̃e. que sunt aĩatum ⁊ inanimatũ vel animati dr̃e que sunt sensibile ĩsensibile. Sed dr̃e vltime spẽiũ constitutiue dicũt ꝙ nõ sunt nisi duarũ vel pluriũ ꝯgregatiõe sufficiẽtes ad cõstitutionẽ. Rõnale enim solũ spẽm nõ facit nisi addaꝛ mortale vel inmortale. ⁊ hoc nõ fuit in superioribus dr̃is quarũ vna sola coniũcta generi facit ⁊ sufficit facere spẽm subalternã. Dicũt ergo ꝙ ille differẽtie que simplices sũt ꝑ se solas spẽs cum genere ꝯstituunt predicanꝛ de pluribus differẽtibus spẽ. Que autẽ nec ꝑ se sunt sufficiẽtes nec cõstituũt spẽm nisi vna alteri coniũgaꝛ nõ sunt differẽtie solũ sed aliquid simile differẽtie. ⁊ ideo ille nõ de pluribus spẽ differẽtibus predicanꝛ sic rõnale mortale simul sũpta nõ predicanꝛ nisi de hoĩe. Hec autem solutio magis adhuc euidẽda est q̃ꝫ prior. qꝛ rõnale mortale dicta de homine circũlocutio sũt vnius simplicis differẽtie que ẽ vnicus ⁊ simplex actus cuius est vnũ esse quod perficit: Et q̃uis illius aliquando nomen nõ habeaꝛ. tñ ĩ talibus lꝫ nomina fingere. Dicamus igiꝛ ꝙ illa dr̃a ĩ voceꝛ n. tunc a differẽtia predicabiꝛ de vna sola spe. ⁊ non de pluribus specie differẽtibus ⁊ tunc sequitur diffinitionẽ viciosam eẽ sicut prius. ꝓpter hoc dicũt alii ꝙ cum diciꝛ vl'e ẽ qȯ predicatur de pluribus sibi subiicens hoc dictum ẽ nõ ꝙ actu prediceꝛ de multis. sed ꝙ aptitudinẽ habent ꝙ sit ĩ multis quãuis actu non sit nisi ĩ vno solo. vt sol ẽ vl'e vnũ. vnde cum spẽs subiectum sit de que predicaꝛ ĩ habet hoc vl'e differẽtia dicunt ꝙ aptitudine predicaꝛ de pluribus q̃uis aliqua differentia actu nõ sit nisi in vna sola spẽ. Et hãc opinionẽ recitat Auicenaꝰ ⁊ est oĩo nulla. Qȯ statim patet qꝛ spẽs certa nõ est certa nisi qꝛ vnica differẽtia ẽ ꝯstitutiua que nullo modo habet aptitudinẽ quod sit in alia spẽ. falsum ergo est ꝙ aptitudinẽ habeat ad hoc ꝙ prediceꝛ de pluribus spẽ differẽtibus. Dicit autẽ iterum Auicena ꝙ quidã dictã diffinitionem inductã sic intelligũt ꝙ sit sensus ꝙ differẽtia prediceꝛ de pluribus que quideꝫ plura differũt specie quia ex differẽtia cõstitutiua nõ habent ꝙ differãt numero sed specie tantum. Et nũc sensus est ꝙ differentia

predicaẽ de hoc ꝙ in pluralitate est quorũ quodlibet differt spẽ ab altero ⁊ nõ ꝙ diffe rẽtia. sed diceẽ de pluribus spẽbus semper. Dãt exẽplum sicut qñ diciẽ ꝙ oĩs hõ percutit gladio nõ enim sensus ẽ ꝙ quilibet homo sin gulariter gladio aliquo percutiat. Sꝫ qui cunqꝫ percutiũ nisi gladio ꝑcutit. ita dicũt ꝙ ꝗ̃ differentia predicaẽ de pluribus differẽtibꝰ spẽ nõ qd̃ omne de quo predicaẽ differentia sit plura scd̃m spẽm. sed ꝙ omne de quo pre dicaẽ differẽtia differt aliqua spẽ ⁊ suis op positis vel disperatis. Hanc autem exposi tionẽ Auicena dicit extortã. ⁊ nõ contineri i intellectu huius orõnis qua diciẽ ꝙ differẽ tia predicaẽ de pluribus specie differẽtibꝰ Diffinitio enim eiꝫ deẽ causa intelcẽdi ut dicit Aristotiles plene debꝫ notificare diffi nitũ. Adhuc autẽ cũ de genere dictũ ẽ qd̃ ꝑ dicaẽ de pluribus differẽtibus spẽ sic itelle ctum fuit. qd̃ predicaẽ de pluribus speciebꝰ Cũ ergo dicat Aristotiles qd̃ drã cũ sit gene ralis cũ genere colocãda est. videẽ quod eũ dem modũ predicãdi cũ genere retineat. Et sic predicari de pluribus differẽtibꝰ spe cie idẽ ẽ qd̃ predicari de pluribus speciebus sic reddit idẽ in conueniẽs qd̃ supra dictum est vel inductũ est. Oĩbus autẽ his errorĩbꝰ abiectis. Dicẽdum cũ Auicena qd̃ differẽ tia in se tria habꝫ. s. ꝙ est simplex diuisiua. ⁊ ꝑ hoc ẽ drã. ⁊ qd̃ est simpliciter ꝯstitutiua et ꝑ hoc habꝫ ab eo ꝙ est diuisiua hꝫ ⁊ tertio ꝙ ẽ ad certã spẽm determinatã. ⁊ hoc non hꝫ ex hoc ꝙ ẽ diuisiua. nec ex hoc qd̃ ẽ cõstitutiua Sed hoc habet ex hoc ꝙ ẽ certa rei specialẽ natura ⁊ forma ꝓpria. ⁊ essentialis. Nõ ãt ex hoc qd̃ ẽ diuisiua habeat qd̃ sit differẽtia ꝓbaẽ ex eo ꝙ diuisio seperatio est. Sepera tio autẽ cã est differẽtie seperatorꝫ. Et quod ex hoc ꝙ ẽ diuisiua sit cõstitutiua. ex hoc pro baẽ ꝙ diuisio ex hoc ꝙ seperat seperata. con trahit ⁊ coartat ab ambitu generis diuisi. ⁊ hoc ẽ ꝯstituere sub genere ⁊ generis cõitate. Quod autẽ certificat ⁊ approprιat ex nullo habere potest. Et ideo ẽ ꝙ generalissimũ nõ habet drãs nisi diuisiuas. Et specialissimũ nõ habꝫ nisi cõstitutiuas. Et qd̃ proprium efficiẽ habꝫ a ꝓpria natura ꝑ quã ex cõseqñ ti differt ab alijs ⁊ ꝑ hoc ꝙ illa natura ĩ ali/ is nõ inueniẽ. ⁊ illa natura ĩ se continet qua si virtutẽ terminũ diffinitiui qr sic ẽ in talibꝰ ꝙ semper prior differẽtia ẽ ĩ cõsequẽti. sicut corporeũ inanimato. ⁊ animatum ĩsensibili ⁊ sensibile ĩ rationali. sicut trigonũ in tetra gono. Et ideo ꝙ propriũ est vnius nature ñ vero nomine ẽ differẽtia. nec ẽ simplicis ꝟ tutis qr ꝗ̃uis sit simplex essentia ⁊ simplex actus. tamẽ nõ est vnius simplicis virtutis sed virtus omniũ aliorũ sunt ex quibus fiunt

secũdum ordinẽ sicut ex causis primariis. Quod ergo diciẽ ꝙ drã predicatur de pluri bus differẽtibus spẽbus. intelligendum est de his que sunt vere differẽtie simplicis ꝟ tutis que simpliciter diuidũt. ⁊ diuidendo sub genere constituunt ⁊ de his est verum. Que autem certificant ⁊ determinant non vere differẽtie sunt. sed vere quibus aliqd alteri comperatum potest differre. Nec sũt virtutis simplicis differentie. sed sunt vir/ tutis simplicis vt terminus diffinitus. Et ẽ sententia tam Auicene ꝗ̃ Alfarabii. Et est sententia Auerois. ⁊ hoc est quod dicit Ari stotiles differentia enim sit generalis cũ ge/ nere ordinanda ẽ. generalis enim non ẽ que ad certam naturã determinat. Quod autẽ queriẽ quomodo differt differẽtia a differẽ tia. Dicendum ꝙ se ipsa ⁊ non ibitur in infi nitum. Principia enim omnia differunt se ipsis. ⁊ ꝑ hoc patet solutio omniũ inductorꝫ Nec potest dici ꝙ generalis vt quidam di cũt qr sit pars essentialis vel speciei sicut ge nus. Ex hoc enim genere in modo predicã di problematibus ordinanda non esset. sed potius in modo differendi cum genere esset ordinanda. Ex hoc autem patet illud quod in posterioribus dicit Aristotiles ꝙ. s. ptes ĩ diffinitione sunt in plus. totum autem in eq̃ Ipi enim docet venari diffinitionem per di uisionem. Vere autem differentie sunt que sunt diuisiue vt dictum est. Differentia. n. diuisiua eo ꝙ generis est diuisiua pars ẽ cẽ rei in potentia ⁊ non in actu. esse enim in po tentia pars est esse. ⁊ non totum. ⁊ ideo que libet talis est in plus. Totum autꝫ duplex est. s. explicite totum esse ⁊ in potentia ⁊ ĩ ac tu colligens. ⁊ sic diffinitio dicit totum esse. Dicitur etiam totum quod ĩ se virtute ha bet esse totum. quia precedentia omnia sũt virtute in ipso. sicut in causis formalibus ul timum continet omnia que precedunt ex q bus fiunt sicut vita habet esse ⁊ sentire in se habet esse. ⁊ viuere ⁊ esse. Rationale habet in se ⁊ esse ⁊ viuere ⁊ sentire. vt nuper añ di dictum est. Et ideo etiam hoc totum est qd̃ est in eque cum eo quod constituit. Q̃uis eiꝫ sit actus purus ⁊ simplex secundum essentiã tamen omnia precedentia virtute ⁊ causali tate sunt in potentia ⁊ in continuum sup cau satum sicut cause primarie influunt in cau/ sa secundaria sicut in prima propositione li/ bri causarum. Ex omnibus que dicta sunt patet ꝙ differentia duos habet respectus ĩ mediatos vnum scilicet ad genus quod di uidit ⁊ secundum hoc cum diuisione predi catur de genere. sic quod animal est aut ra tionale aut irrationale. Diuidentis enim ẽ predicari sub diuisione de eo quod diuidit

Alterum autem ad speciem quam constituit. et de illa predicatur absolute sic homo est rationale. Et hii sunt respectus mediati eius ad particulare ad quod non respicit nisi per speciem unam ipsum particulare participat Sicut cum dicimus hic homo est rationalis Et ideo non habet particulare proprium quod sibi respondeat immediate sicut habet genus et species et hoc est. Ideo quia a forma sumitur que secundum se est speciei et communia et per speciem est particularis speciem participantis.

Propter multas comperationes differentie quibus habet comperari tum ad genus. tum ad speciem multas habet a philosophis descriptiones et quamuis diffinitionem propriam non habet eo quod omnis diffinitio est ex genere et differentia. et ideo si differentia diffinitionem haberet. oporteret quod illa constaret ex genere et differentia. et sic differentie diffinitio esset ex differentia hoc abibit in infinitum. Adhuc autem, cum nihil diffiniri possit proprie nisi species si differentia diffinitionem in vera ratione diffinitionis haberet. oporteret quod differentia esset species quod esse non potest Potest tamen habere descriptiones ex fine vel ex posteriori. vel ex effectu. vel ex comperatione ad ea ad que comperatur quamuis ergo descripta sit ex comperatione ad speciem quam constituit cum dicebatur quod differentia est id quod predicatur de pluribus differentibus in eo quod quale est. tamen adhuc peripatetici describunt huiusmodi differentiam per respectum quem habet ad genus hoc modo Differentia est que apta nata est diuidere ea que sunt sub eodem genere. Illa enim est vt dictum est que predicatur de pluribus differentibus specie. Proprius enim effectus differentie est diuisio generis. quia ab hac diuisione differentie nomen accipit. Hanc autem differentie descriptionem peripatetici introductionis modo per exempla manifestant quia rationale et irrationale que opposite differentie sunt hominem et equum a se inuicem diuidant. quia sub eodem sunt genere quod est animal quamuis vna sola forma siue differentia que a forma sumitur presentia et absentia. facit mutationem ab esse vel non esse vel a non esse ad esse. sicut et animal est aut rationale. aut irrationale. et sic quando fit per contradictionem diuisiua fit vna differentia per affirmationem et negationem accepta. tamen quia disperata sunt que sunt sub eodem genere. Et vnumquodque diuidentium in sua differentia et forma accipitur oportet quod fiat diuisio per differentias oppositas sic. animalium aliud rationale aliud irrationale. His enim differentiis a se inuicem differunt que sunt sub eodem genere. quamuis enim sicut Auicena dicit. et Alfarabius irrationale. et alia similia priuatiue. vel negatiue accepta non dicant vero nomine differentias eo quod differentia non nisi positiue potest significari. tamen quia propria nomina differentiarum non habemus vnam innotam differentiam ponimus et aliam per priuationem eiusdem significamus que est speciei subalterne que ponitur sub genere. Sed valde notandum est quod etiam ante diximus quod quando diuiditur genus non diuiditur nisi secundum potestatem et non secundum essentiam. Essentia enim generis cum simplex sit tota simul. et potest esse in omnibus diuidentibus ipsum. vnde tota est in homine. et tota est extra hominem in equo et hoc est in equo quia nec hoc aliquid est. nec hic nec nunc. sed ipsa est quodlibet et vbique et semper sicut iam dudum de vniuersali diximus. non enim est hoc aliquid per materiam. nec id per loci circumscriptionem. Nec nunc est per temporis vel temporalis differentie determinationem. Et ideo tota est in quolibet et tota est extra quodlibet secundum se acceptum quod proprium est nature simplicis. Et quamuis tota sit comprehensa a rationali quando rationale coniungitur ad constitutionem speciei. et simul cum hoc tota comprehensa ab irrationali quando irrationale coniungitur eidem ad alterius speciei constitutionem cum partem et partem in essentia non habeat. tamen secundum quod comprehensa ab irrationali a rationali non comprehensa est. Et ideo non sequitur quod animalitas cum rationali comprehensa est eadem animalitas secundum esse in rationali et irrationali Sic enim ratione transmutaretur in irrationale quod negat Aristotiles fieri posse in libro ethicorum. hoc autem ideo est quia animalitas vna in ebocitro est et rationalis. et irrationalis. Et vnum et idem inchoationis principium in essentia quod tamen vt comprehensum est ab vno tractatum est ad esse principiati. Et ideo secundum hoc non potest esse comprehensum ab alio quod secundum partem sue potestatis est in alio. Et si quis obiciat quod potestas siue virtus radicatur in essentia. Et ideo videtur sequi quod in quo genus est secundum totam suam essentiam In eodem etiam sit per totam suam virtutem et potestatem. dicimus quod hoc non sequitur. Essentia enim generis simplex est natura. Potestas autem non radicatur in ea prout vnica est et indiuisibilis essentia. sed potius in ambitu sue communitatis. et ideo nihil prohibet quod diuiso ambito communitatis.

essentia simplex mãneat indiuisa. Attendẽ
dum etiam est ꝙ quamuis differentie in ge
nere sint potestate. tamen secundum ꝙ di
uidũt genus oportet quod actu sint accepte
per intellectum diuidentem. cum non intel
lectus diuidat nisi actu acceperꝫ id quod di
uidit. quo autem diuidit est differentia. ⁊ sic
oportet differentiam actu esse. Et genus se
cundum ambitum sue contrarietatis esse i
potentia diuisibilem. secundum autem qꝺ
genus est principium inchoationis differen
tiarum sunt in genere differentie potestate.
Sed ex illa potestate ad actuale esse per in
tellectum adducuntur quando per ipsas di
uiditur generis potestas. Sic ergo intelligi
tur quod peripatetici dicunt. ꝙ differentia
est quod aptum natum est diuidere ea que
sunt sub eodem genere. Diximus enim in
ante habitis quod differentia per hoc ꝙ di
uidit contrahit genus ⁊ id per quod per di
uisionem acceptum est ponit sub genere ⁊ sic
constituit speciem secundum ꝙ species ē id
quod sub assignato ponitur genere. Et ideo ⁊
ea que sunt sub genere per diuisionem diffe
rentiarum diuiduntur ⁊ ipsum genus diui
ditur alio ⁊ alio modo. Genus enim diuidi
tur quia potestas partitur. ea autez que sub
genere sunt diuiduntur quia per differentiarũ
diuisionem quam faciunt abinuicem sepe
rantur. sed genus diuiditur quantitate cõ
tinuis sue. Ea autem que sub genere sunt di
uiduntur seperatione sue oppositionis ab in
uicem. Hoc autem ergo quod dicunt philo
sophi hoc modo describunt differentiam ꝙ
differentia est quod aptum natum per suaꝫ
oppositionem diuidere siue seiungere ea q̃
sub eodem sunt genere. ⁊ hoc manifestum fa
ciunt tali exemplo. ꝙ rationale ⁊ irrationa
le hominem ⁊ equum qui sub eodem sunt ge
nere ꝙ est animal diuidunt siue seiungunt.
utentes priuatione rationis que per irratio
nale significatur loco communis differẽtie
quam nos brutalitatem consueuimus nomi
nare. Et hoc patet quia si non esset aliquod
animal nisi homo ⁊ equus. ⁊ hinnibile esset dif
ferentia equi constitutiua. diuideremus sic.
Animalium aliud rationale. aliud hinnibile
⁊ priuatione differentiam nõ satisfaceremus.

Nunc autem eandem differentiã
antiqui peripatetici describunt et
assignãt per respectum. per quem
unum differentiũ refertur ad al
terum secundum differentiam qua differũt
ab inuicem diffinientes eam sic. Differen
tia est qua differunt a se singula ea enim que
differunt differentiis suis a se inuicem dif
ferunt. Suas autem ⁊ proprias habent sin
gula differentias, quibus differunt ab omni

bus aliis in quibus sunt differentie. Pro
bant autẽ hanc assignationem hoc modo quia
ea que oppositis differentiis differũt ⁊ que
ab uno ⁊ eodem oriuntur genere non diffe
runt secundum genus. sed potius in genere
conueniunt cum equaliter actu ⁊ intellectu
genus participent. quia genere non differũt
nisi que sunt in diuersis generibus. vel gene
ralissimis vel proximis. ⁊ secundum hoc ꝙ
genere differunt sic genus est ꝙ facit differẽ
tiam inter ea ⁊ hec sunt quorum una natura
non est in communi proximo ꝙ est primum
subiectum formabile ⁊ determinabile ad es
se per proprias differentias communica se
cundum ea que per unam ⁊ eandem diuisi
onem diuersarum differentiarum ab uno.
⁊ eodem genere exeunt. illa vero differunt
secundum genus. Et hoc per exempla ma
nifestatur. Sumus enim animalia ⁊ nos ho
mines ⁊ etiam irrationalia sunt animalia.
Et sic genere non differimus ab eis. Sed ap
positum nobis hominibus rationale pro dif
ferentia distingit nos ab illis. ⁊ ita essentialẽ
habemus ad ea differentiam. quamuis in
genere conueniamus cum illis. ab alia aũt
parte secundum ꝙ conuenimus cum diis i
hoc genere ꝙ est rationale animal eo ꝙ nos
⁊ dii sumus animalia rationabile appositũ
nobis mortale essentialiter separat nos ab
ipsis quia ipsi secundum stoicos sunt immor
talia animalia nos autem mortalia. Cum
autem sic dicunt antiqui ꝙ differentia est q̃
differunt. diffiniunt vel describunt differẽ
tias ⁊ proprium effectum ipsius. ⁊ est aliqua
nominis manifestatio quamuis nõ sit vera
diffinitio. Nec etiam antiqui has assignati
ones pro veris induxerunt distinctionibus
Si uero obiciatur ꝙ secundum antecedẽn
tia que dicta sunt de figura arboris descri
bentis a generalissimo vsqꝫ ad specialissia
duo sunt. animal rationale ⁊ animal morta
le quorum unum est sub alio. talia autem
unam eque immediatam speciem nõ dicũt
habere. sed potius unum debet esse species
alterius ⁊ id quod inferius est sub se speciem
specialissimam. Contrarium autem simi
liter videtur quando dicitur quod homo ē
aial rationale mortale. Et dicẽdũ ad hoc ꝙ
in re natura secundum opinionem antiquo
rum stoicorum sic est ut procedit obiectio.
Et cum dicitur quod homo est animal rati
onale ponitur hoc totum complexuꝫ pro cir
cumlocutione proximi generis ⁊ mortale ad
ditum est differentia ulterius determinãs
ad speciem specialissimam. ⁊ hoc non est in
conueniens quin immo necessarium quod dif
ferentia superioris generis cum differentiis
inferioris ⁊ proximi generis in eadem spe

tie coniungatur in diffinitione speciei. Sed differentie diuersorum generum non subalternatim positorum sunt opposite. Et ille non conueniunt in eadem speciei diffinitione. Attendendum est enim dicitur qua differunt singula. ꝙ singula quidez ab aliis differunt suis propriis que illis ⁊ non aliis conueniunt. Sed tamen in antehabitis dictaz est propria cum sint accidentia. ⁊ nō diuidāt substantiam non propriam faciunt alietatē sed per alteritatem ostendunt alietatez quasi non propriam factam per propriam differentiam substantialem que propria est speciei quia sic conuenit vni quod non alii. Et ideo differentia essentialis est qua primo. ⁊ per se differunt singula. aut per formam. aut per materiam. aut per propriuz esse forme in hac materia vel illa. Si autem queritur. cum dicitur quod differentia est qua differunt a se singula vtrum differant per vnam. aut per plures differentias dicendū quod per vnam differunt ab omnibus differentiam illam secum non communicantes. sicut per rationale differt homo ab omnib⁹ rationem secum non communicantibus.
Sed ab his que secum communicant in vna differt in alia. Si autem quis obiciat dicens quod singularia numero sunt infinita adminus quo ad nos. ⁊ sic videntur inferre ab infinitis. Dicendum ꝙ hoc nihil ē in conueniens. Si vlterius arguet ꝙ qui nouit diffinite vnum contrariorum diffinite nouit ⁊ alterum. Nouit autem homo suam qua a singulis differe differentiam igitur videtur ꝙ diffinite nouit infinitas singulariū differentias quibus ab ipso differunt. et sic momento nouit quasi omnia. Dicendum ꝙ non sequitur ꝙ noscat omnia illa inquantum cum ipso non conueniunt. et hoc est nosce in vniuersali ⁊ in potentia. ⁊ nō proprie secundum naturam vniuscuiusqz. ⁊ hoc nō est inconueniens momento aliquo mō vniuersali ⁊ potentiali noscant multa vel infinita. De exemplo autem quod antiqui induxerunt de mortali. quod habet ꝙ differentia cum differentia sit pars esse rei. ⁊ mortale causam ab esse dicere videatur. Dicenduz ꝙ si mortale dicat viuentis passionem pro certo. tunc dicit causam ab esse. ⁊ non est differentia constitutiua alicuius viuentis. Si autem dicit compositi viuentis formam q̄ est notio tali vita viuentis pro certo est differentia constitutiua. ⁊ hoc modo est essētia incorruptibilis. vel sicut ⁊ alie differentie. Quod autem dicunt rationale esse formam in qua communicant homines ⁊ dii pro certo secundum opinionem quorundam stoicorū dictum est qui dicebant vniuoce ⁊ nos ⁊ deos esse rationalia animalia ⁊ non dicebant per denominationem ab anima. sz per hoc quod forma animati corporis ⁊ motu voluntatis motu cui postea ex inferiori genere qđ est compositum ex corpore commixto ex contrariis aduenit ⁊ anime aduenit sensus.
Et ideo non sequitur si deus est animal qđ deus sit substantia animata sensibilis eo modo quo deos animalia stoici eē dicebāt sicut superius iā expositū ē l li. d' nā deoꝶ. Assignāt etiam peripatetici hoc videlicet dicentes. quod differentia est qua differunt a se singula natura secundum genus non differunt q̄ ab eodem genere per eandem accipiunt divisionem. Cuius exemplum est quod sumus ⁊ nos homines animalia ⁊ irrationalia per eandem rationem sunt animalia. sicut ⁊ nos secundum additum generi. quod est animal rationale pro differentia homia constitutiua ⁊ dei disiungit nos. ⁊ deos ab illisque sunt irrationabilia. Adhuc nos ⁊ dii rationales sumus i genere quod est animal rationale non differentes. sed mortale pro differentia constitutiua appositum ad animal rationale quod est genus. seperat nos homines a differentiis immortalibus

Vbtiliorem autem adhuc omnib⁹ prenidictis asignationibus peripathetici differentie diffinitionem. quantum ad intrinseca ⁊ essentialia sibi sunt perscrutantes ⁊ speculantes. eā per ea que non conueniunt nisi differentie que differentia dicitur magis propria.
Et nullo modo nec per se nec ex consequenti conueniunt differentie que dicitur propria
Nec etiam ei que dicitur differentia cōmunis. proprie enim ex consequenti ad minus conuenire potest quod ipsa species habundet a genere. Et etiam hoc quod dicit predicari de pluribus differentibus specie in eo quod quale est potest ex consequenti cōuenire communi differentie. ⁊ similiter id quod dicitur quod aptum natum est diuidere ea que sunt sub eodem genere proprie differentie potest conuenire. Et similiter id ꝙ differentia est qua differunt a se singula. propriis enim differentiis differunt a se singula. Et ideo nulla talium asignationam per intrinseca differentia data videtur esse.
Sed interius eam perscrutantes. ⁊ subtiliter per essentialia speculantes que soli magis proprie differentie dicte conueniunt. dicunt quod non quodlibet eorum que sūt sub eodem genere. ⁊ diuidunt ea que sunt sub eodem genere quo oportet modo diuisionis ē

differentia magis proprie differentia dicta
Et dicunt hic solum esse differentiam ma-
gis proprie dictam que conducit ad esse. et quod
eius quod est ratio rei pars est. Quod autem
hoc differentia sit probant. quia propria sunt
de his que sunt sub eodem genere dividen
tia ea que sub genere sunt. Dicamus enim
dividendo ea que sub genere sunt. Animali
um aliud aptum natum est arte nautica na
vigare et aliud non. cum tamen aptum. esse
arte nautica navigare sit proprium hominis.
et non de esse et essentia ipsius. talibus enim
differentiis sepe utimur genus dividentes.
cum tamen talia sint propria essentia esse spe
ciei. Que autem sunt esse consequentia non
possunt esse completiva esse ipsius. nec per
fectiva substantie. nec pars essentialis est ip
sius substantialis. quamvis compleatur in
esse quodam quod non est esse simpliciter. sed
est aptitudo quedam esse substantiale conse
quens. Et ideo talis differentia propria non
est quales sunt differentie magis proprie.
que specifice dicuntur differentie. quia sunt
species in esse specifico constitutive. Erunt
ergo specifice ille sole quecunque essentiali qua
litate alia. aliam faciunt speciem. et quecun
que in eo quod quale de specie constituta pre
dicantur. Differentie enim sunt sicut supe
rius dictum est et ad genus et ad speciem com
perantur. et ad utrumque illorum habent re
spectum. Ad genus quidem prout sunt divi
sive. Ad speciem autem prout sunt constitu
tive. Et ideo sunt sub genere et generis conse
quentes. Et sunt species sub ipsis. Et speci
es antecedentes sunt ipse differentie. quia
sunt actu et intellectu in ipsis speciebus sicut con
stituentes in eisdem. Cum autem conseque
tes sunt in esse generum prout genera sunt
Et omne quod sequitur esse alicuius sit de
genere antecedentis ut dicit Avi. videbitur for
te alicui quod sint accidentia generis sicut propria sunt
accidentia speciei. eo quod propria sint de consequentibus
esse specierum. Sed ad hoc dicendum quod
non est similis habitudo generis ad differen
tiam. et speciei ad proprium. Species enim
se habet ad proprium ut ens perfectum quod
est de ratione proprii. sicut subiectum est de
ratione passionis. vel existens de essentia ip
sius. Sed tantum subsistere faciens in se ip
so. Genus autem se habet ad differentiam
ut ponitur ut ens imperfectum perficiendum
per differentiam sicut materia per formam
et ut eductum de potestate ipsius sicut forma
educitur de materia. et quia nihil perficit substan
tiam ad esse substantie nisi substantia. Ideo
genus perficitur ad esse speciei per differen
tiam. Species vero est substantia oportet ergo
quod differentia sit respiciens genus et spe-
ciem sit substantia et substantialis forma.
Et quod dicitur quod est consequens esse generis.
dicendum quod esse generis. ut genus est esse imper
fecti. Et ideo quod cum sequitur ipsum sic est sicut actus
consequitur potentiam propter quod oportet quod sit substantia. Si autem
generis esse perfecti esset esse de necessitate se
queretur quod differentia esset accidens ge
neris. et tunc non posset esse substantia speci
ei. quia quod est uni accidens nulli potest esse
substantia ut dicit Aristoteles. Si tamen
consideretur genus non ut genus. sed ut univer
sale predicatum de pluribus quod propria ha
bet individua. sicut animal predicatur de hoc
animali et illo sicut in tractatu de genere est
determinatum. Dicunt quidam quod sic conside
ratur ut ens perfectum in esse proprio. Et si sic
comperatur ad ipsum differentia. ut consequens
ipsum. Et dicunt quod sic considerata differentia
est accidens generis. Sed re vera non est ac
cidens secundum naturam accidentis. Sed
in hac consideratione modum habet acci-
dentis. et non naturam quod patet in predi
catione qua differentia predicatur de gene
re sola. ut cum dicitur animal est rationale
vel sub disiunctione ad oppositam differentiam
ut cum dicitur animal est rationale. vel
irrationale utraque enim istarum propositi
onum est in secundo modo dicendi per se in
quo subiectum est de ratione predicati. Et in
illo modo subiectum quidem est causa esse
predicati et nihil est de essentia ipsius. et hoc
est ideo quia sicut vult Aristoteles in septi
mo prime philosophie. Accidens potius est esse
quam essentia. Sic enim cum aliter se habet su
biectum ad rationem predicati quam in ea in
qua predicatur vere accidens. cum enim dicitur animal est ratio
nale non potest intelligi sic sed in ratione predicati ut posi
tus absoluta natura a re predicati cum pote
state progrediente in actum et in qua tamen incho
atio est differentie predicatum sit in subiecto
Sed quando proprium predicatur de spe-
cie. species quidem est de ratione proprii.
ita quod proprium non est in specie ut in poten
tia. sed in specie iam completum esse habente per
solam nature aptitudinem. Ad quedam que
nihil nature sunt in esse sicut patet cum dici
tur homo est risibilis. In hoc enim quod homo
est anime intellective que nata est suspendi et
admirari ea que apprehensioni eius obiciun
tur efficitur risibilis ad cognita letificantia. et fle
bilis ad cognita contristantia cum tamen admiratio ta
lis nihil sit naturalium. hoc est eorum que sunt de
constituentibus naturam hominis. Sic autem non se habet
genus ad differentiam quando de ipso predicatur. et ideo quamvis pre
dicatio illa reducatur ad secundum modum eius quod est per se. tamen
est aliquid habens de primo. sed quo ad hoc est in
ordinata predicatio. quia secundum rem ipsam
potius subiectum debet esse predicatum quam

ecōuerso. Sic ergo differētia ad gen⁹ se habet. ad speciē antē habꝫ se sicut substātia formalis ⁊ ꝑfectiua ⁊ ꝺterminatiua potētie generis. sicut in ante habitis ꝺterminatum ē in tractatu ꝺ specie. Secundum igitur ea q̄ dicta sunt patet ꝙ genus ē primuꝫ principium differētie ⁊ speciei ⁊ per consequens etiam proprii ⁊ accidētis. quia ēt gen⁹ primuꝫ subiectum est in natura a quo habet species ꝙ subiectum ē indiuidui. sicut enim sepius dictum ē principium formabile ⁊ ꝺterminabile in natura omni primum ē subiectuꝫ in illa natura sicut materia primū formabile ē primum subiectum in phisicis. Est aūt ⁊ species subiectū secunduꝫ aliquid formabile a proprio. ⁊ indiuiduum ē subiectum sm aliquid formabile ab accidente. ⁊ enim subiectum q̄ ē sic inuenatur i pluribus per vnā rationem communem existentem i illis oportet ꝙ sit in vno primo quod est causa. quare conuenit omnibus aliis sicut docet aristotiles in principio secūdi philosophie prime ⁊ hoc modo ad genus substantie reducūtur ⁊ species ⁊ idiuidua ⁊ differentie ⁊ propria accidētia. hoc enim modo genus omnium principium est. eo autem modo quo genus ē principium eorum que in vna sunt coordinatione predicabilium. sic genus principiū ē differentie ⁊ speciei ⁊ differentie. ⁊ ideo tota coordinatio illa reducitur ad genus ⁊ nō ad differentiam. quamuis enim differentia sit formalis respectu generis. ⁊ in hoc uideatur eē dignior ꝙ genus. tamen quia principaliter a genere. ⁊ non est principiuꝫ generis reducitur ad genus ut ad principium. ⁊ cum summa in predicabilibus et prima sicut prima principia ut in ante habitis ꝺterminatum est. oportet ꝙ prima ad que reducuntur omnia alia sint prima genera ⁊ non proprie differentie. est tamen etiam in differentiis ordo qui est superiorum ad iferiores qui est ordo superioris ⁊ iferioris i quo differentie inferiores per additionem ad genera sunt oppositiores et minoris communitatis. sicut ē ordo in causis formalibus primaris ⁊ secūdaris in quo ordine primarie cause uirtus ē in secūdaria. ⁊ i emanet virt⁹ superioris in causato. ⁊ quando secūdaria subtrahit a causato suam causalitatem. etiam i hoc ordine quicquid causalitatis habet secūda totū habet a prima. ſꝫ iste ordo nō ē ad primum recurrēs principiū. quia primū omnium principium ē gen⁹ ⁊ hec ē uera cā quare differētia non pōt eē primū ⁊ generalissimū sed oportet ꝙ primum uel generalissimum eē generi attribuat. hoc ē ergo quod peripatetici de dⁱfferētia tradiderūt dicētes ꝙ itellectus pſcrutās et speculās dⁱam non q̄ꝺlibet eorū q̄ sunt sub genere eodē diuidentiuꝫ eē facit dⁱām. sed q̄ꝺ eōducit ad eē ⁊ ꝙ eius q̄ꝺ ē esse rei ps ē. et dat exemplū. neqꝫ enim q̄ꝺ aptum natum ē nauigare per sciaꝫ nauticā erit dⁱa hoīs. quāuis soli conueniat homini ⁊ sit propriū hominis. dicimus eꝫ animal diuidētes. aīaliū q̄dā apta nata sūt ad nauigādū. illa uero minime. ꝑprie aīal diuidētes ab his q̄ ñ sūt apta nata ad nauigādū. ſꝫ hoc ꝑpriū q̄ꝺ ē eē aptū natū ad nauigādū ñ erit eēntiale pricipiū cōpletiuū. neqꝫ. n. ps ē eēntial' ſꝫ aptitudo q̄da ei⁹. ⁊ iccirco ꝑpriū ñ ē eīs aptitudo q̄les sūt q̄ specifice ⁊ ſbales dicūt dⁱe. Ex his ergo q̄ dcā sūt pꝫ ꝙ erūt specifice dⁱe q̄ a teratiōe q̄litatis eēntialis aliā faciūt speꝫ. ⁊ cū hoc leo q̄ꝺ q̄le ē pdicat. Quale. n. q̄d nō ē simplr q̄le. ſꝫ ē q̄le eēntiale q̄ꝺ ſbe pficiēs pp q̄ꝺ māifestū ē ꝙ dⁱe ē id q̄ꝺ ē eē spēi adducit ⁊ ꝙ ē ps eē illius rei q̄ simplr ⁊ pfectū eē hꝫ ꝯducit. n. ad speꝫ q̄ ē tm̄ eē idiuiduorū. ⁊ ē ps eē illi⁹ formal'. ⁊ ꝯducit ad eē rei q̄ ē idiuiduū. cui⁹ totū eē ē spēs. et ꝯducit ad eē spēi ⁊ ē ps eē rei hoc ē diffōne q̄ ē dicēs eē rei diffōe. q̄ꝛ diffō ꝯstat ex genere ⁊ dⁱa sicut ex ptib⁹ q̄rū utraqꝫ ē assignatio toti⁹. ſꝫ dicunt ptes. q̄ꝛ vna dicit totū i potētia altera dicit totū i actu. cū totū consistat ⁊ potētia ⁊ actu sicut eēntialib⁹ ptib⁹. nō ē. n. iconueniēs ꝙ totū eēntiale sit i qualibet sua pte ſꝫ eē diuersū. ⁊ ſꝫ h diffō totū dicēs eē ꝯstat ex genere ⁊ dⁱa. q̄ꝛ q̄uis dⁱa sit ut forma totū dicēs eē i actu. tñ sola ñ pōt diffinire sine genere pp duas cās. quaꝝ pⁱa ē. q̄ differentia si generis posiuōe caderet. n. rōne dⁱe. nō. n. dⁱa ē aliquoꝝ nisi i genere ꝯuenientiū. et si ñ pōeret gen⁹ nō hēret dⁱa dⁱe rōneꝫ ⁊ actū. q̄ꝛ nesciret iter q̄ poneret dⁱaꝫ. Scōa āt cā ē q̄a tunc diffō nō respiceret nec in se hēret primū eē ipsi⁹ principiuꝫ q̄ꝺ gen⁹ ē sicut dixim⁹ ⁊ non dⁱa ⁊ sic nō eēt diffō. q̄ꝛ a fine vnousqꝫ ad aliū eē rei nō explicaret. est. n. vni⁹ finis a quo incipit gen⁹ q̄ꝺ est finis ſꝫ potētiā. alius āt finis ē in quo terminat esse ſꝫ actū ꝙ ē dⁱa. ⁊ iō diffō dⁱ diffōtio. q̄ꝛ a fine vno ad alterū totuꝫ esse finite ꝯpletit. ⁊ sic de dⁱūtiis cōib⁹ ⁊ ꝑprus ⁊ magis ꝑprius q̄ꝫtū ad intentionē logicā spectat. ista q̄ dcā sunt sufficiant. alia. n. q̄ sunt spectant ad primū philosophum.

Ost tractatū de dⁱa q̄ pficit speꝫ ad esse spēi itendendū ē de ꝑprio. q̄ꝺ ut dicit boetius manat de essentialibus speciei iam per differentiam preconstitute per intellectum. non eniꝫ manat de genere secūdum ꝙ est genus. quia tunc esset indistinctum. nec manat de differentia secundum ꝙ est huiusmodi. quia ultima differentia ē vna. ⁊ sic proprium non eēt nisi vno modo quod falsum est. ⁊ si sequeretur naturā alia

rum differentiarum. tunc multiplicarentur secundum habitudines illarum differentiarum. et hoc iterum est falsum. est ergo proprium quod manat de substantia speciei iam constitute per differentiam coniunctam generi in speciei constitutione. huius autem substantie que est species diffinitiue habens esse ex genere et differentia duplex est consideratio. Consideratur enim prout substantia absoluta et species. et consideratur prout habet esse per inclinationem ad materiam in qua est. et primo quidem modo non sequitur speciem aliqua aptitudo. ex qua manat aliquid aliud quam species. non solum illud accidens quod est specialitas et universalitas et huiusmodi que non sunt propria hoc modo quo logicus intendit de proprio. et secundum quod proprium est unum de quinque universalibus. In secunda autem consideratione qua consideratur per inclinationem sive per respectum ad materiam in qua est secundum naturam multas habet habitudines ex quibus oriuntur multa consequentia propria. sicut ex parte quidem materie hominis hominem esse carnis nitide. equum autem et asinum esse carnis dure. et homines esse latorum unguium. rapacia autem ut leones esse rotundorum unguium et acutorum et huiusmodi. et ex parte forme. hominem esse discipline perceptibilem propter subtilitatem sanguinis et spiritus claritatem. quedam autem animalia esse indisciplinabilia. et quedam media esse et huiusmodi. que consequuntur formam complexionis. et ex parte quidem anime intellectualis. hominem esse animal admirativum de auditis et visis et generaliter de sensu apprehensis quedam animalia non esse huiusmodi et hominem esse risibilem vel flebilem. quedam autem non. et multa talia sunt que speciem per respectum inclinationis ad materiam talem et debitam speciei consequuntur. et non consequuntur individuum secundum quod est individuum hoc vel illud. et si conveniunt in individuo. hoc est quia individuum illud speciem participat. propter quod etiam proprium de sola specie immediate predicatur. et non habet proprium individuum. sed predicatur de individuo speciei per speciei participationem. Iam ergo manifestum in parte quod proprium de quo intendit logicus et quod est unum quinque universalium. et quartum inter ea est accidens commune in naturam speciei consequens in materia speciei determinata secundum naturam et secundum quod illa natura variatur in materia speciei debita sit multiplicantur propria non ergo proprium logicum est solum quod vocatur proprie proprium quod convenit omni soli et semper. Sed hoc etiam est proprium logicum quod convenit omni et non soli sicut esse bipedem. et id quod convenit soli speciei. et si non omni individuo eiusdem speciei. ut esse medicum vel agricolam vel navigatorem per artem medicine vel agriculture vel navigationis disciplinam. et etiam quod convenit omni et soli sed aliquando et non semper. sicut hominem in senectute canescere vel albescere senem aut in processu temporis etatis nigrescere. et cignum in ultimo etatis albescendis dentes habere et huiusmodi multa inveniuntur. propter quod aristotiles tripliciter assignat proprium. Proprium igitur quando est proprium ad aliquid et proprium similiter. quia proprium ad aliquid duo comprehendit. scilicet quod convenit omni sed non soli. et quod convenit soli sed non omni. et secundum hanc intentionem proprii proprium quod est unum de quinque universalibus et predicatur de specie non essentialiter quod respondetur ad questionem factam per quale et non de genere sed de specie interrogatis enim vobis quid sit socrates convenienter respondendo quod homo est. rursus autem interrogatis vobis qualis homo sit sortes vel qualis species animalis. convenienter respondemus quod est risibilis vel bipes. vel medicus vel canus. Attendatur quod proprium prout est universale predicabile illo modo cadit in modum predicandi accidentis. quia accidens predicatur ut commune. quia ex communibus causatur uni speciei et alii et ex communi uni individuo et alii. et non causatur ex principiis adequatis speciei secundum naturam illius speciei quam habet in propria materia. illa enim principia aut sunt adequata omnino principiis proprii. aut sunt excessa a principiis proprii vel excedentia proprii principia. Si sunt adequata. aut sunt intransmutabilia. propter hoc se tenent ex parte speciei. aut transmutabilia propter hoc quod se tenent magis ex parte materie. Et siquidem sunt adequata principiis speciei et intransmutabilia. tunc manat ex illis proprium quod convenit omni et soli et semper. et consequentibiliter predicatur de specie sicut risibile de homine. si autem transmutabiliter adequata. tunc aut est transmutatio ex necessitate nature. aut est per voluntatem vel appetitum anime. et si per necessitatem nature. tunc est proprium quando quod convenit omni et soli et non semper. Si autem non est per necessitatem sed per appetitum anime. tunc est proprium ad aliquid. et non semper illud. scilicet quod convenit soli et non omni. et est proprium ad illa eiusdem speciei quibus convenit et non ad aliquid eiusdem speciei quibus non convenit. Si autem principia

speciei excedentis sunt principia intrinsecus
proprii. tunc cõuenit soli et non omni. si ve
ro econuerso principia speciei excedantur a
principiis essentialibus proprii. tunc erit ꝓ
prium quod conuenit omni sed nõ soli. opor
tet enim scire ꝙ principia speciei substantie
sunt. quia species ẽ substantia que ex princi
piis speciei. non autem fit substantia ex non
substantiis. ⁊ ideo principia speciei necessa
rio substãtie sunt. Cum autem propriuȝ sit
de natura accidẽtis quod non est pars esse
substantialis relinquitur ꝙ principia sue es
sentie essentialiter ipsum constituentia sunt
accidentia. hec tamen principia proprio es
sentialia causantur ab illis pricipiis que sũt
speciei substantialia. cuius exemplum dat
auicenna satis conueniens ex hoc enim ꝙ ho
mo ẽ animal rationale uel ĩtellectuale per
principia hominis eẽntialia sequitur ꝙ sit ad
miratiuũ de uisis ⁊ auditis ⁊ ꝙ uehemẽti⁹
sit caloris. ⁊ spirit⁹ ad faciẽ ubi sunt sensus
perceptiui protensiui⁹ protenso autem calo
re ⁊ spiritu ad faciem sicut faciei ⁊ membro
rum in facie positorum dilatatio est igitur
aptus nat⁹ ad ridẽdum ẽt si actu nõ rideat
E contra autem si non desiderata sed cõtra
ria participat. sequitur ad cor caloris ⁊ spiri
tus retractio ⁊ cordis constritio. cuius cõstri
ctionem sequitur faciei constrictio ⁊ cerebri i
quo constricto ⁊ per panniculos cerebri com
presso sequitur huiusmõi lachrimalis exp̃s
sio quod distillans per porros cerebro conti
nuatos per uenas ⁊ neruos. ⁊ tunc fluit per
oculos per nasum et os quod est eẽ flebile q̃
proprietate non possunt participare anima
lia que huius prudẽtia ⁊ admirationẽ õ ap
prehensis habere non possunt. proportiona
biliter autem ⁊ ut aliis propriis q̃ propria
sunt quando ⁊ ad aliquid. ut facile patet cui
libet principia speciei in materia intuẽri per
modum qui paulo ante dictum ẽ. Ex hoc au
tem soluitur difficultas quam quidã iduxe
runt dicentes ꝙ si proprium manat ex prin
cipiis speciei. principia autem speciei substã
tie sunt ex substantiis non fit non sba. ergo
et ut uidetur ꝙ proprium sit substãtia. Ad
hec autem si dicatur ꝙ duplicia sunt princi
pia quedam essentialia proprio que sunt ha
bitudines principiorum per speciem consti
tuentium ⁊ hec sunt accidentia. Sunt eniȝ
principia remota que sunt eẽntialia speciei.
⁊ hec sunt substantie. et sunt principia isto
rum que sunt principia essentialia proprio.
Ad hoc autem cõcludere uidetur quod in
tendunt per propositionem hanc. quod qd
est principium principii est principium pri
cipiati. ⁊ si principia spẽi sunt principia pri
cipiorum proprii. tunc sunt etiam principia
proprii. ⁊ tunc uidetur sequi idem quod pri
us. Est autem solutio huius ꝙ quamuis ea
dem sint principia speciei ⁊ pricipia proprii
non tamen eodem modo sed per habitudi
nem actus ad potentiam sunt principia spe
ciei. ⁊ per habitudinem essentie toti⁹ ad ac
tus uel passiones consequẽtes naturaȝ spe
ciei in materia sunt principia proprii. et iõ
non oportet ꝙ sit proprium substantia. quia
talis habitudo consequitur esse perfectum
⁊ ideo est de accidentalibus. Sed ad hoc
obiciunt fortius dicentes ꝙ cuȝ predicatur
proprium de specie. sicut cum dicatur. ho
mo est risibilis. in ista propositiõe subiectũ
est de ratione predicati ut dicit aristotiles. ẽ
igitur subiectum intellectum acceptũ ⁊ clau
sum in predicato. quod enim secũdum itel
lectum conceptum est clausum i alio per se
⁊ essentialiter conuenit illi. ergo ibidem est
eẽntiale principium illius ⁊ quod per se ⁊ es
sentialiter est principium alicuius est de es
sentia ipsius. cum ergo subiectum sit substã
tia oportet ꝙ etiam predicatum cuius est ꝓ
prium sit substantia. Ad hoc idẽ confirma
tur sic cum proprium predicatur de specie.
spẽa ẽ ca ꝓprii. aut g⁹ ẽ cã ꝑ se ⁊ uniuoca. siue
per accidẽs ⁊ equiuoca. si sit ꝑ accidẽs ⁊ eq
uoca. tũc hec nõ ẽ per se. hõ est risibilis. qõ ẽ
falsum. quia ẽ in secũdo modo dicẽdi per se.
Si autem est per se ⁊ uniuoca causa sed cau
sa per se ⁊ uniuoca causato dat naturam sui
essentiam et nomen. Et si dat nomen ⁊ eẽn
tiam. ⁊ nomen est eẽntialis causa. et quid õ
essentia predicati. ⁊ sic cum sbm sit sba erit
predicatum substãtia ut uidet. ⁊ sic non erit
passio uel propriuȝ sed species. ⁊ sic nõ erũt
quinqȝ uniuersalia sed quatuor tãtum ut ui
detur. Hec autem faciliter ⁊ cito soluuntur
sed ad memoriam reuocentur ea que in an
te habitis determinata sunt. cum eniȝ sub
iectum ẽ in ratione predicati non ẽ in ratiõe
eius sicut quid existens de eẽntia eius. sed ẽ
in eo sicut causa per modum qui est dictus.
scilicet aptitudinis consequẽtis eẽ subiecti.
⁊ ideo non sequitur ꝙ proprium sit substãtia
sicut subiectum. sed sequitur ꝙ subiectũ qõ
ẽ quid ⁊ substantia sit causa ꝙ talis passio cõ
sequatur ipsum. ⁊ sit in ipso. cuius inherentia
in ipso causa ẽ ꝙ predicatur de ipso. sed si es
set in ipso sicut quid uel eẽ principium ipsius
tũc bene sequeretur id quod cõclusum ẽ. Id
autem quod obicit de eẽntiali. dicenduȝ ꝙ
eẽntiale dupliciter dicitur. ẽ enim eẽntiale
quod est quid eẽntie. ⁊ hoc uerũ est quod pro
bat obiectio est iterum essentiale. quod est
causa non derelinquẽs eẽntiam. cum tamẽ
sit quid essentie. ⁊ de hoc non est uerum hoc
modo subiectum est essentiale predicato. et

conceptum in ipso. quādo proprium de spe
cie predicatur. Et generaliter propria paſ
ſio de ſubiecto. tale ergo ē propriū qḋ quar
tum ē inter quinqȝ. Sic ergo proprium eſt
vniuerſale. quamuis propriū ⁊ vniuerſale
ſecūdum rationem nominum propriū ⁊ vni
uerſalis repugnare videantur. quia propri
um eſt quod vni ſoli cōuenit. vniuerſale au
tem quod conuenit multis. Sed ad hoc eſt
dicendum ꝙ quamuis proprium conueniat
ſoli. hoc tamen ſolum eſt ſpecies cōmunis.
que eſt in multis potentia uel actu uel ſit ac
tu ⁊ potentia. et quamuis ſic ſoli conueniat.
tamen eſt in multis ⁊ de multis in quibus
⁊ de quibus eſt illud ſolum. cuius ipſum ē ꝓ
prium. et hoc non eſt contra rationē vniuer
ſalis ut in ante habitis ī tractatu de vniuer
ſalibus in cōmuni determinatum eſt. Atte
dendum eſt enim ꝙ uere propriū eſt qḋ cō
uenit omni ⁊ ſoli ⁊ ſemper. ⁊ conuerſim pre
dicatur de illis. ⁊ per defectum ad illud ac
cipiuntur alia propria. ſcilicet illud quod cō
uenit ſoli ſed non omni. aut omni et ſoli ſed
non ſemper. diffinitio autē conuenit omni
et ſoli et ſemper. ſed eſt quid. ſed non quale.
predicationem ergo vniuerſalis habet pro
prium ꝗꝗ̄ indiuidua propria non habeāt
ut dictum eſt. ⁊ ideo contra hoc quidam obi
ciunt dicentes ꝙ ſi hoc vniuerſale quod eſt
proprium non habet particulare. ergo non
habet particulare niſi per aliquod. ſi autē
non habet particulare niſi per aliquod. cū
vniuerſale dicatur ad particulare. uidetur
ſequi ꝙ non eſt vniuerſale niſi per aliquod.
quod autem non eſt vniuerſale niſi per ali
quod eſt vniuerſale per accidens. propriū
ergo non eſt vniuerſale niſi per accidens. ⁊
ſic non quinqȝ ſunt vniuerſalia per ſe. quod
eſt falſum. Sed ad hoc dicendum eſt ꝙ pro
prium re uera predicatur de ſpecie cuius ē
proprium immediata predicatione. Sed
ut dictum eſt reſpicit ſpeciem prout eſt ma
teria ⁊ particulari. ideo predicatio eius per
ſe refertur ad particularia. ⁊ ſic per ſe ⁊ non
per accidens eſt vniuerſale. Si autem di
catur ꝙ duorum vniuerſalium quorū vnū
ſub altero non continetur. non debēt eſſe ea
dem particularia ſicut eſt diuerſorum gene
rum ⁊ non ſubalternatim poſitorum diuer
ſe ſunt ſpecies et differentie. etiā ita debēt
eſſe diuerſa indiuidua. Dicendum ꝙ hoc ē
uerum de generibus et ſpeciebus. ſed ī vni
uerſalibus ſic eſt ꝙ plura eorum referunt
ad inuicem ſicut genꝰ ad ſpeciē ⁊ ſpecies ad
genus. ⁊ ſimilr̄ differētia refert ad utrūqȝ
illorū. ⁊ ſic etiā ꝓprium refert ad ſpēz. ⁊ ideo
poſſūt hēre indiuidua eadē non tn̄ eodē mō.
Aliud. n. modus īdiuiduū ē hoc aial ⁊ hic hō

hoc rōnale et hoc riſibile. Quis ꝑ ſuppoſitū
oīa hec eadē ſīnt. ē. n. ſortes hoc aial ⁊ hic
hō ⁊ hoc rōnale ⁊ hoc riſibile. Et ſi īdiuiduū
formalr̄ accipiat. tn̄ formalr̄ diuerſa ſunt ī
diuidua. ſicut diuerſa ſūt vl̄ia. Sȝ ī hoc eſt
dr̄ia ꝙ hoc aial n̄ hȝ eē hoc rōnale ꝑ hoc ꝙ
ē hic hō ſȝ ꝑ ſe. ſȝ hoc riſibile hȝ eē hoc riſi
bile ꝑ hoc ꝙ ē hic hō. qꝛ riſibile ꝑ̄ncipiat ab
hoīe ſiue ab hoīs ſpe. aial āt et rōnale ab ho
mine non ꝑ̄ncipiant. ſȝ potꝰ principia ſunt
hoīs. hoc igit̄ eſt qḋ intendimus de proprio
ſm̄ logicam intentionem.

Hoc autem totum facile patet ſi cō
ſiderentur dicta antiquorum in ꝓ
prii diuiſione. Propriū peripate
tici quadrifariam diuidūt. quadri
fariam autem diuidere eſt quatuor modis
fari. quia diuiſio eius eſt multipliciter data
quod non eſt omnino equiuocum. nec eſt pu
re vniuocum. ſed plurium cōuenientium in
vno nomine relatorum ad vnum cui prin
cipaliter ⁊ perfecta ratiōe conuenit ratio no
minis. nam dicitur proprium quod ſoli ali
cui conuenit ſpecieiꝰ ⁊ ſi non omni conuenit
indiuiduo eiuſdem ſpeciei. tamen erit pro
prium. quia manat de ſubſtantialibus prin
cipiis ſpeciei. quamuis principia eſſentialia
proprii non adequantur principiis ſpeciei.
⁊ per tranſmutationem uolūtariam referū
tur ad principia ſpeciei. Et hoc mō medicū
eē vel geometram eē proprium ē homini. ⁊
ē proprium ad aliquid ſiue ſpeciei. ⁊ ē ꝓpri
um quia ſi indiuiduo ſpeciei accidit. ſed nō
ſoli accidit ſpeciei. eo ꝙ principia ꝓprii exce
dunt propria principia ſpeciei. quāuis non
excedant oīa principia ipſius quemadmōȝ
proprium eſt hōi eē bipedem. Et ē ꝓprium
quod conuenit ſoli ſpeciei ⁊ ſi indiuiduo eiꝰ
dem ſpeciei ꝑ aptitudinem nature cōis. ꝗ̄
uis per accidens impediatur in aliquo. ſed
non conuenit ſemper ſed aliqn̄. ut caneſcere
in ſenectute. Cum. n. hō hēat cerebrū maxi
mum reſpectu ſui corporis ⁊ humidiſſimū
ꝙ non tinuatur niſi quādiu calor naturalis
fuerit fortis. neceſſe ē qḋ precedente etāte fri
geſcente calore reſolutē ipm̄ ⁊ non digerē
te nec terminante ipm̄ putreſcere incipiat.
⁊ tunc caneſcit ⁊ albeſcit ſm̄ naturam. quā
uis hoc per accidens impediat̄ in his ī qui
bus eſt ſubtile pingue ⁊ humidū facile per
modicum calorem terminabile. ꝑꝑ qḋ qui
molles ⁊ ſubtiles plures aut non caneſcunt.
aut tarde. mollicies. n. et ſubtilitas pilorū
ſignum ē ſubtilis ⁊ pinguis humidi. et hoc
eſt ꝓprium qn̄. Eſt ēt proprium qḋ ſi cōue
nit indiuiduo ſpeciei. ⁊ ſoli ſpeciei. ⁊ ſemꝑ
conuenit. eo ꝙ principia proprii adequātur
penitus principiis ſpēi et īmobilr̄ manant

ex ipsis. ⁊ hoc ē ꝑprie ꝑprium. sicut risibile cōuenit hōi per aptitudinem nature hoīs. Et q̄n non ridet sm̄ actum ⁊ opationez usus di citur esse risibile. non q̄ actu rideat sz q̄ ap tus natus ad ridēdum ē. ⁊ hoc mō equo cō uenit eē hinnibilē. et asino eē rudibilez. et bo ui eē mugibilez. et sic sui propria hz qdlibet aial ⁊ ēt quelibet specierum. quāuis nola ꝑ priorū nō sint posita. pp hoc q̄ nobis sunt in cognita. dicimus tn̄ q̄ species ⁊ res sub spe ciebus cōntēte multas hn̄t operationes nō a qualitatibus actiuis ⁊ passiuis que sunt ī ipsis sed a tota specie sicut scamonea dicit̄ purgare coleram. ⁊ saphirus tremores an traces pellere. ⁊ hoc dicit̄ eē eis proprium. Hec aūt sic dicunt̄ ꝑprie ꝑpria. qñ ēt con uertunt̄ ⁊ ꝯuer sim p̄dicant̄ de spe vlr. q̄cqd .n. est equs ē hinnibile. ⁊ quicquid ē hinnibile ē equs. Attēdendum ē q̄ quāuis risibile sit ꝑprium hōis. tn̄ risibilitas non ē eius ꝑpri um. qꝛ proprium ē vl̄e predicabile. Risibi litas āt de hoīe p̄dicari non pōt. sic nec pre dicat̄ in dr̄ia rōnalitas. sed predicat̄ rōnale Et huius cām dicit auicena satis cōuenien tē. qꝛ cum vl̄e notius sit totius eius ꝺ quo p̄ dicatur ⁊ dicat ipsum totum uel sm̄ potēti am uel sm̄ actum. uel sm̄ naturalē potenti am cōsequentē ipm in eo i quo ē. sic dicit to tum ꝑprium. Tale āt totum non pōt signi ficari per abstractum. sed significatur p con cretum. oz. n. vl̄e cōcretiōis mere significa re per nomē. Quis. n. sic quatuor vlia q̄ sūt genus et spes dr̄ia ⁊ ꝑpriū cōcretionis mō significati hēant. non tn̄ pp hoc sunt dnoia tiua sed sunt totius eē noia. nomē ⁊ rōnem dantia ei de quo predicat̄. qd̄ non faciūt de nominatiua. qꝛ ista non sunt nisi uel essētia lia eius de quo predicant̄. uel ex eēntialib⁹ principiis manantia. denoiatiua āt forma tur ab aliena natura q̄ p cām non eēntialez sed infinitaz eē in subiecto. et iō non eēntialr sed denoiatiue pn̄t predicari. sicut cum dr̄. hō ē albus uel niger. uel aliquid huiusmodi hec āt in dotrina predicamētorum hn̄t de terminari. talis ergo ē intentio ꝑprii apud logicos ⁊ talis ē diuisio ipsius. de proprio er go hec dicta sufficiant.

Nterq̄z de assignationibus accidē tis tractemus quibus antiqui acci dens descripserūt oz nos de dr̄ia ꝑ prii ⁊ accidentis sm̄ q̄ est vnum de quinq̄z vlibus determinare. i hoc. n. auicena dicit antiquos qui de quinq̄z tractauerunt vlib⁹ eē diminutos. q descriptiones accidētis po suerunt añq̄z distinguerent in qua significa tione accidens accipit̄. sm̄ q̄ ē vnum qnq̄z vlium. Cum. n. ꝺe qd̄ ē sit sba uel accidens. vt dicit aristotiles. ⁊ ꝑprium pp hoc q̄ con

sequitur eē complecium spēi sit accidēs. uidē bitur de necessitate q̄ ꝑprium sit accidens. Et sic si accidens sumit̄ ꝑ oī eo qd̄ non ē sba uidetur q̄ proprium non sit diuisum ab ac cidente. ⁊ vlia non sunt quinq̄z sed quatuor tm̄. Adhuc āt ꝑprium non pōt dici eēntia le spēi. qꝛ ex quo proprium sequit̄ totā cōm positionem spēi ⁊ completū eē ipsius. Spe cies intelligitur sine ꝑprio. ⁊ cum nō sit eēn tiale speciei erit ut accidentale speciei. ⁊ sic ē in natura sicut accidens. ⁊ cum in cōpara tione ad proprium subiectum et accidenta le totum ponet̄ in naturam et eēntiam acci dentis non ergo erit in aliqua consideratio ne nisi accidens. ⁊ sic iterum sequi uidetur q̄ non sint quinq̄z vlia sed quatuor tm̄. Si aūt aliquis dicere uelit q̄ duplex est compe ratio accidētis ad subiectum. idem. n. acci dens comperatur ad subiectum ut ad sbm tm̄. ⁊ hoc ē accidens. aut comperat̄ ad ipz aut ad subiectum ⁊ ad cām. ⁊ hoc emanat ꝺ principiis subiecti. ⁊ est proprium subiecto. ⁊ sic differt ꝑpriū ab accidēte. hoc stare nō pōt. qꝛ ꝺe accidens ut dicit aristotiles ī no no prime philosophie cātur a substāna. et stabilitatur ⁊ ordinat̄ ab ipsa. ⁊ sine ipsa est fluens ⁊ indeterminatū. ⁊ sic sequeret̄ q̄ ꝺe accidens sit proprium. et sic iterū sequeret̄ q̄ non eēnt nisi quatuor vlia. s. genus. dr̄ia. proprium et accidens. Hoc ēt probat̄ rōne. qꝛ ꝺe qd̄ sm̄ ordinē nature ē prius aliquo est cā ad illud ut determinat̄ libro cāꝝ. ⁊ in libro fontis uite. nō pōt et negari quin ordi ne nature sba sit añ accidens. accidēs ergo sic comparat̄ ad sbam sicut ad sbm ⁊ ad cāz hoc āt ēt dicit rō nois sbe q̄ dr̄ a substando. eo q̄ accidenti substet ut sbm et cā. Adhuc accidens diuidit̄ i accidens sepabile et inse perabile. Insepabile āt accidēs ē qd̄ cātur a principiis sbi. ꝑprium āt est accidēs a prici pus sbi cātū. Videt̄ ergo q̄ ꝑpriū sit ps ac cidētis. ⁊ minori ābitu cōtētis q̄z accidēs. Adhuc auicena q̄rit qd̄ uocat̄ accidēs qn̄ ac cidens dr̄ vnū qnq̄z vlium. Si. n. accidēs dr̄ id cuius tota natura ē accidēs ut color uel albedo. cū talia sint ⁊ genera ⁊ species ⁊ dif ferētie ⁊ ꝑpria. vr̄ q̄ qnq̄z vlia non differāt re. sed modo tm̄. ut vr̄. Postea talia q̄dāz sunt modū tm̄ quedā dicēda. sicut cū dr̄ cor pus ē creatura uel nō creatura. uel factū uel eternū. tūc talis predicatio nihil ꝺ sbo predi caret. nec talis p̄dicatio posset reduci ad ali quē modū p̄dicandi quinq̄z vliuz. Si āt talis natura n̄ dr̄ accidēs. sz accidēs uocat̄ deno minatū ab accidēte. ut albū. tūc accidēs est idē qd̄ accidētale. qd̄ oīo fīz eē vr̄. qꝛ accidē tale dicit plusq̄z accidēs. et dicit subiectum quod non ē de essentia uel natura accidētis

Adhuc quod queritur de comparatione huius vniuersalia quod est accidens ad indiuidua de quibus predicatur. Si enim non habet propria indiuidua. sȝ habet īdiuidua substantie. tunc videtur ꝙ non sit proprie et per se vniuersale Si autem habet īdiuidua propria ⁊ per se non ab alio vniuersali. tūc sequitur ꝙ cuȝ omne vniuersale habeat eē completum ⁊ perfectum quādo ē in suis indiuiduis. ꝙ accidens completuȝ eē habeat ⁊ perfectum quādo ē in suis īdiuiduis. ut albuim in hoc albo. ⁊ sic accidens completum eē habere potest si est substantia. quod omnino ē īpossibile. Restat ergo questio quid sit accidens secūdum ꝙ est vnum quinqȝ vniuersalium secūdum auicennam ⁊ alfarabiū.

Ad hec ⁊ similia non ē difficile respōderes si bene reuocentur ad memoriam. que ī tractatu primo de vniuersalibus dicta sūt. aliquādo dictum ē enim ꝙ omnia ista quinqȝ quantum ad commune modum predicādi de pluribus vniuersalia sunt. ita ꝙ sunt in multis ⁊ de multis. ⁊ ꝙ non equiuoce predicantur de multis in quibus sunt. et quod suis particularibus dant nomina sua ⁊ rationē ita ꝙ vnum quodqȝ suo particulari nomen suum dat ⁊ rationeȝ. genus scilicet ut gen⁹. species ut species. differētia ut differentia proprium vt propriuȝ. ⁊ accidēs ut accidēs sicut album dat nomen ⁊ rationem suaȝ secūdum predicationem accidentis huic albo de quo predicatur ut accidens. ⁊ cui accidit sine inest ut accidens. Et quod queritur de differētia proprii ⁊ accidentis secundum ꝙ sunt diuersa vniuersalia predicabilia de suis subiectis. dicendum ꝙ differūt in hoc ꝙ proprium ē accidens manās de principiis essentialibus speciei. Et maxime proprie proprium. cui⁹ principia principiis speciei immobiliter sunt adequate. quemadmodum in tractatu de proprio dictum est. Sunt autē sub principiis speciei principia substātialia indiuidui componentia ipsiū. sicut talis anima ⁊ tale corpus et talis complexio. ⁊ talis membrorum compositio. et talis habitudo ⁊ huiusmodi ex quib⁹ oritur et manat accidens indiuidui. quod secūdum ꝙ totuȝ eē significat. ⁊ est notio totius sub cētalis accidentis predicabile de ipso ē. nec idem est ipsi ⁊ hoc sub hoc cōmuni quod ē uniuersale predicabile de inferioribus specialem dicit modum predicandi qui non ē aliquis aliorum quatuor modorum. ⁊ ideo ipsum ē uniuersale quintum. ⁊ ideo etiam uocatur accidens indiuidui. cum proprium dicatur accidens speciei propter causam que sepius dicta est. ⁊ ideo deficerent predicabilia nisi apponeretur alius quatuor predicabile accidēs. ideo etiam dicitur accidēs cōmune. qꝛ talis habitudo principiorum cōmuniter ī diuersis generibus ⁊ speciebus particularium inuenitur. ideo etiam uocatur accidēs finitū quia principia stātia nō sunt sȝ mobilia motu per accidens. qui in omnibus ē ⁊ in sim⁹ ⁊ ideo etiam dicitur accidens per accidēs. quia talia principia essentialia īdiuiduis nō sunt determinate de intellectu accidentis. ita ꝙ cōcipiantur in ratione diffinitiua accidentis sicut determinata subiecta quēadmodum concipitur determinatum subiectum in diffinitione accidētis per se. tale ergo vniuersale predicabile de multis ꝑ hoc ꝙ notio totius est sub eē accidentali hui⁹ accidentis ut dicit alfarabi⁹. ⁊ vniuersale quintum quod uocatur accidens. ⁊ quia nullum abstracte significatum potest eē notio toti⁹ subiecti secūdum ꝙ ē sub esse substantiali uł accidentali. ꝑpter hoc accidens ī solo genere accidētis signatuȝ ut color uel albedo nō potest eē vniuersale sic ꝑdicabile ut accidēs quāuis possit eē vniuersale ut genus uł species uel differētia uel proprium. quod dicit auicenna quod accidētale hic accidens uocatur quando accidens quintuȝ vniuersale dicitur eē. quamuis etiam hoc subiectuȝ dicat ⁊ accidens que sunt diuersarum naturaruȝ non ad idē ordinatarum ut potētia ⁊ act⁹. tamē non predicantur nisi sȝ eē accidentis. quod habet in subiecto. ⁊ ideo totum predicatum uocatur accidens. ⁊ secūdum hoc nō ē difficile respōdere ꝗ obicienti inducta sūt. quādo enim dicitur ꝙ omne quod ē aut est substantia aut est accidens. hoc uerū ē secūdum ꝙ substantia est ens per se ⁊ accidēs est ens per aliud in alio. hec enim diuisio reducitur ad hanc que est ꝙ omne quod ē aut ē per se ens. aut nō per se ens. que diuidūtur ꝑ affirmationem ⁊ negationem. ⁊ sic proprium ut dicit boetius ē de genere accidētium. secūdum autem ꝙ sunt diuersi modi entis ꝑ se. secūdum quos uariatur predicatum substātiale in quid ⁊ ī quale. sed sunt diuersi mōi entis in alio ⁊ per aliud. secūdum quos uariatur modus predicationis siue predicabilis accidentalis. Quoddam enim ē in alio ⁊ per aliud ita qꝺ principia eius sunt adequata isti. ⁊ immobiliter sunt in ipso. ⁊ hoc habet modum proprii quod simpliciter ē proprium. quia proprium quādo. ⁊ proprium ad aliqd deficiunt a proprio simpliciter. ⁊ ideo accipiunt sȝm aliquid modum accidētis. propter quod dicit aristotiles in primo topicoruȝ ꝙ nihil prohibet accidēs fieri proprium quando ⁊ ad ad aliquid. vnde talia sunt accidentia aliquid cōuenientie habentia cuȝ ꝓprio. Ad hoc qꝺ dicit qꝺ accidens per se non est

essentiale subiecto eo ꝙ subiectū scḋm esse ꝑ
fectū natura ⁊ itellectu ē ante illud dicendū
ꝙ hoc quidē verū est ꝙ propriū non ē essenti
ale speciei ⁊ subiecto de quo predicatur. nec
hoc dictū fuit. sed potius econuerso ꝙ subie-
ctum ꝑ principia vniuersalia specificata est
essentiale ꝓprio. qꝛ subiectū ē in ratione pro
prii ⁊ nō propriū i ratione subiecti. nec dici-
tur subiectum essentiale. proprio sine per se
accidenti ꝙ sit aliquid de natura predicati.
Sed qꝛ ē causa ipsius a qua fit ⁊ in qua fit
secūdum esse. ⁊ iō dicit eēntiale sibi sicut nō
dereliquēs ipsiꝫ actu ⁊ itellectu. ⁊ ñ sicut cō
ceptū vt quid vel quale eēntiale ipsiꝰ sicut
genus ⁊ differētia componunt in intellectu
speciei. hoc autem modo substātia nō se ha-
bet ad accidens eēe siue ad accidēs ꝑ accīs
sed habet se tm̄ vt terminus ad quē termia
tur eē accidētis siue quo fluidū ⁊ incertuꝫ ē
accidēs sicut fundamētū quo fundat. ⁊ hoc
habet substātia vt substātia est. ⁊ non vt hec
substātia vel ista. ⁊ ideo nō ꝑ se accipit i rati
one siue diffinitione accidētis. Et ideo hoc
nō est ꝑ se sed ꝑ accidēs cū dicitur homo est
albus quāuis hoc sit ꝑ se homo ē risibilis.
Cū enim dicit homo ē albus notat subiectū
eē fluxus albedinis ⁊ illud i quo fundat albū
vt sit albedo i ipso. ⁊ subiectū nō dicit causā
quare accidēs sit tale i ipso. Cū autē dicit ho
mo ē risibilis. hō dicit causā quare risibili-
tas sit i ipso. ⁊ ideo diuersus ē modus predi
cādi hic ⁊ ibi. Ad hoc autē ꝙ dicit de accn̄e
seperabili ⁊ iseperabili ꝙ vnū cōperet ad su
biectū vt ad subiectū tm̄. Alterū autē compꝫ
etur ad subiectū vt ad subiectū ⁊ ad causaꝫ
⁊ sic propriū sit pars accidētis. Dicēdum ꝙ
ꝗuis accidēs iseperabile cōperet ad subiec
tum vt ad causam. tn̄ non sequit ꝙ sit pars
accidētis. Cōperat enim ꝓpriū ad subie
ctū ꝙ ē species ꝑ principia icorruptibilia ⁊ i
mobilia vt sepius dictū ē. accidēs autē isepe
rabile cōperat ad ꝑncipia iduidui que sūt
mobilia ⁊ corruptibilia vt ad cōpletionē hāc
vel ad cōpositionē hāc faciētia ꝗuis ꝓp ali
quā causaꝫ nō mutet subiecto manēte. sicut
nigredo ad ethiopē vt dicit Ari. i libro ḋ cā
sis ꝑticulariū qꝛ semē in matrice dequoquit
decoctione forti ⁊ ideo resoluit humidū cla
rū ⁊ remanet nigrū terestre ⁊ nō clarū ⁊ cūꝫ
alia sit cōperatio ꝓprii ⁊ iseperabilis accn̄tis
ad subiectū. patet ꝙ ꝓpriū nō est pars acci-
dētis nisi forte ꝓpriū qñ ⁊ ad aliquid que sit
simpliciter de natura accidētis ⁊ scḋm quid
propria vt dictū est. Ad hoc autē ꝙ querit
ꝙ hic dicat accidēs iam patet rñsio in su
pradictis ꝙ autē queri posset que dr̄ a sit ac
cidēs ⁊ accidētalis exēpli quo accidēs hic di
cit accidētale vt dicit Auicena soluēdum ē

ꝑ eundē Auicenā dicētem ꝙ accidēs dicit ꝑ
oppositionē ad substātiam. accidētale autē
denominatū ē ab accidēte ⁊ ratione esse ac-
cidētalis qḋ habꝫ predicatū. ⁊ nō ratione eē
substātialis qḋ habꝫ subiectū. ⁊ ideo dicit ꝙ
albū nō dicit albedine sed rē albā sub eē al-
bedinis designatā. ⁊ hoc qꝛ i precedētibꝰ det
minatum ē vl'e enim nō predicat nisi ꝑ hoc
ꝙ est notio totius esse sui subiecti hoc sepiꝰ di
ctū est. Ad hoc autē qḋ de indiuiduo huius
vl'is querit. Dicēdum ꝙ sicut alia quedam
propria habet īdiuidua qꝛ aliter. nō esset ꝑ
se ⁊ vniuoce vl'e sicut alia. ⁊ hoc verū est ꝙ
vl'e vt vniuersale nō habet ꝑfectū eē sm̄ ac
tum ⁊ naturā nisi in suo particulari ⁊ sic hoc
album dat perfectum eē albo i vniuersali
designato. Sed ex hoc vlterius nō sequitur
quin hoc accidētale eē dependeat ad substan
tiam. vt ad terminū sui fluxus. ⁊ sui eē fun
damētum. ⁊ sic idiget indiuiduo substātie.
Et hoc ideo quia est vniuersale quod est acci
dēs ⁊ inquantum vniuersale habet indiui-
duum. Et inquātum hoc vniuersale quod ē
accidens idiget indiuiduo substantie sicut ⁊
de proprio dictum ē in ante habito tractatu
propter enim talē diuersum modum predi
cādi diuersum est ab illis hoc vniuersale.
Sic igit scḋm ꝑipateticos posteriores det
minandū est de itentione accidētis antequā
procedat ad assignationes accidentis prop
ter quod Auicena porphiriū redarguit quod
omissa determinatione accidentis cuius in
tentio nota nō erat statiꝫ processit ad descri
ptiones ipsius.

Assignationes accidētis datę a por
phirio. ⁊ ab aliis peripateticis mul
tipliciter dicunt esse viciose ⁊ repre
hensibiles ⁊ dicta accidēte prout
vniuersale est ab Auicena ⁊ algazele ⁊ Alfa
rabio ⁊ a Jacob filio alchindi minus verita
tis habere ⁊ esse multipliciter imperfecta in
quibusdam nō vera quibusdā imperfecta ⁊
in quibusdam ad rem nō pertinētia quod. n.
dicunt antiqui in prima accidētis assignati
one ꝙ accidēs est quod adest. ⁊ abest preter
subiecti corruptionem desit eē generis. De
buit ergo dici ꝙ accidens ē vniuersale. vni
uersale enim quinqꝫ generibus ē pro genere
Adhuc cum addi debuit differentia contra
hens ad predicabile quod est accidēs ⁊ sepe
rans ipsum ab aliis in modo de pluribus ꝓ
dicandi. vt diceretur sic. accidens est vni-
uersale predicatum de pluribus non essenti
aliter sed in quale ⁊ non in quid. hoc enim
esset quare adest vel abest ei de quo predi-
catur preter subiecti corruptionem. Ad
huc sicut abest preter subiecti corruptionem
ita abest preter subiecti constitutionem. mo

tus enim sm accidētia sicut dicit Aristot.
quinto phisicorū est de subiecto ad subiectū
eodē subiecto remanēte ⁊ saluato sub vtroqȝ
terminorū motus ⁊ hec ē causa quare adest
⁊ abest preter subiecti de quo predicaẞ corru
ptionem. Dicit etiā Auicena vitiū eē in hoc
qđ scđm hanc assignationem accidentis di
uidūt accidens i accidens seperabile ⁊ isepe
rabile. dicentes ꝙ dormire vel sedere est se
perabile accidens nigrū vero eē coruo ⁊ eti
opi inseperabile est accidit. Et sic obiciaẞ ꝙ
hoc oppositum esse videẞ ei qđ dicitur i assi
gnatione accidētis quia si eidem adest preẞ
subiecti corruptionem. tūc omne accidēs ui
deẞ seperabile ⁊ nullū inseperabile subiecto
manēte. dant responsionem valde calūnni
olam dicentes ꝙ accidens esse seperabile ē
a subiecto secūdum intellectū qꝛ pōt subtelẞ
ligi coruus albus ⁊ ethiops nitens candore
sine colore. nitens autē color nō est nisi alb⁹
Hec aūt respō[n]so valde videẞ debilis qꝛ sep
abile scđm actū ⁊ iseperabile secūdum opi
nionē vel itellectū sunt seperabilia equiuoce
⁊ talia i assignationibus diffinitionū poni nō
debent. Adhuc autem falsū videtur quod
dicūt ꝙ preter suū corruptionem possit intel
ligi coruus albus ⁊ ethiops nitens cādore ni-
gredo enim cōperatur ad coruū ⁊ ad ethiopē
vt ad subiectū ⁊ ad causam substātialē ma
terie ⁊ subiecto corui ⁊ ethiopis. ⁊ ideo ma
nente coruo secundū quod coruus est nō pōt
intelligi coruus albus vt videẞ qꝛ coruo po
sito vt subiecto poniẞ causa nigredinis ⁊ po
sita causa nigredinis nō pōt intelligi ꝙ albe
do insit coruo. vitiosa igiẞ vt videẞ talis ac
cidentis assignatio est ⁊ hec omnia cōcedit
Auicenna. Adhuc autem etiam falsum vide
tur qꝛ mors accidit homini. Et combustio
domui ⁊ neutrū illorum adest preter subiec
ti corruptionem. adhuc autem generatio sic
ergo arabes philosophi hāc porphirii acci-
dētis reprenderūt descriptionem. Ad hu[n]c
quidam latinorū finxerūt quasdam respōsi
ones quas qꝛ deliramenta reputo[s] eis nul
lam faciemus mentionē. Est autē veritas
de his qui antiqui dixerūt ꝙ accidēs est qđ
adest ⁊ abest preter subiecti corruptionem.
Ex prima enim vniuersalis diuisione in gn
qȝ vniuersalia sub intelligi volūt vniuersale
vt sit sensus. Accidens est vniuersale qđ d
subiecto predicaẞ nō essentialiter. Et ideo
potest i esse subiecto eidem ⁊ ab esse eodem
nec oportuit ponere ꝙ per diuisionem aliquo
libet sub intelligi potest. Similiter dixerūt
de hoc qđ dicitur de mō predicādi non esse
tialt hic modus itelligiẞ ex determinatis in
alus que omnia essentialia predicanẞ scđm
primū vel scđm modū dicēdi p se sicut in ā

te habitis dictum est. Et cum solū accidens
residuū sit iter vniuersalia ⁊ vltimum eo ꝙ
minus habet de ratione predicabilis relinq̄
batur qđ nō essentialiter predicaretur ⁊ sic i
differenter ad affirmādum ⁊ negandū ha
bet se ad suum subiectum quod adest ⁊ abē
eidē subiecto. subiecto eodem remanāte in
corrupto. quod nō conuenit alicui alioꝝ vni
uersalium que se nō habēt ad subiecta. de q
bus predicanẞ non affirmādo ⁊ nō negādo.
qꝛ ipsa insunt subiect s actu ⁊ intellectu. vel
subiecta insūt ipsis predicatis secūdum itel
lectum quod nō inest subiecto accidentis. sic
etiam predicato. Quod autē subiungiẞ d di
uisione accidentis. ratio est vt ostendaẞ assi
gnatio vera de vtroqȝ accidēte. ⁊ de sepera
bili quidem planū est ꝙ dicitur de iseperabi
li etiā verū est qꝛ docet Aristotiles ꝙ altera
tio est cū eodem manēte subiecto motus sit
in suis passionibus. motu autem facto scđm
iseperabile accidens non potest negari quin
sit motus alterationis ⁊ non substantie opor
tet igiẞ ꝙ maneat idem subiectum saluatū
secūdum esse substantiale. qꝛ aliter motus
esset. aut de non subiecto ad subiectū. aut de
subiecto ad non subiectū. ⁊ hec est necessitas
que compulit antiquos dicere ꝙ secundum
inseperabilia accidentia predicatio est acci
dentis qđ adest ⁊ abest preter subiecti corru
ptionem. Est enim constitu subiecti duplex
secundū esse. s. simpliciter ⁊ secundū esse tal'
vel talis complexionis. Secūdum esse sim
pliciter constituiẞ solis principiis substantie
que sunt forma ⁊ materia ad speciem vel ad
indiuiduū spēi determinata. Secūdū autē
esse talis vel talis complexionis constituiẞ
ex qualitatibus principiorum substantialiū
Et non ex ipsis principiis cuius signum ē qꝛ
si omni coruū accipiaẞ ⁊ argento viuo in hu
more viscoso sicut est vnguentum anseris.
vel cati que frigida sunt animalia circumli
maẞ ⁊ nidus in frigidissimo sit loco sicut in
summis mōtibus frigidis erit ex ouo coru⁹
albus. ⁊ aliquando erit albus ex sola loci fri
giditate. ⁊ hoc non esset nisi principia substā
tialia a talibus accidentibus essent sepera
bilia. Et. n. manifestū ꝙ ethiops in locis fri
gidis paulati albescit. propter eandē causā
Quod aūt obiciẞ ꝙ talia iseperabilia ad sub
iectū ꝯperanẞ vt ad cām ⁊ hoc ē qꝛ subiectū
ibi cū substātia ⁊ principiis substātie talē in
ratione ⁊ in nomine suo designāt cōplexiōē
Si autē subiectū sine tali cōplexione suppo
naẞ. tūc manēte eodē subiecto adest ⁊ abest
accidēs ⁊ ꝙ dicit seperationem secundum
opinionem vel intellectum. ⁊ seperationē
secundum actum esse in equiuocis dicendū
ꝙ verum esset nisi seperabilitas illa non eēt

nisi ī anima ⁊ nō in subiecto. nō autē intel-
lect⁹ refferē ad rem vt dictū est. ⁊ ideo nō ē
peccatum equiuocationis. Ex hoc patet solu
tio ei q obici potest q ita etiā subiectū pro
prii potest itelligi sine ꝓprio ⁊ sic seperari se
cundū intellectū posset ī istud qđ ē proprie ꝓ
priū qꝛ patet q h nō est verū qꝛ ꝓprꝫ ū depē
det ꝑ substantialia principia ad speciē. Et
ideo intelligi nō pōt sine specie qꝛ species est
in itellectu proprii vt prius dictū est. q aūt
contra assignationis illius veritatē obicit
de morte ⁊ cōbustione. dicēdū q deliramen
tum ē in veritate q dicūt latini qꝛ si post cō
bustionē domus adhuc itelligat. hic enim ī
tellectus penitus ē contra rei naturā. quod
et dicat q adhuc remanet ī elementis mor
tuis vel ī prima materia absurdissimū ē qꝛ
sic vt ī primo de generatione dicit Aristo.
subiectū est generationis ⁊ corruptionis. ⁊ ñ
motus illius qui est secūdum accidētia. illi⁹
enim motus subiectū est subiectū in forma
substātiali saluatū secūdum Aristo. doctri
nam. vnde dicēdum q mors mortuo non ē
accidētale nec etiā cōbustio ꝯbustibile domui
quum mo ⁊ per se et essentiale est hoc mortu
um ī eē substātiali iterest et cōbustum iterit
sicut hec decolatū ꝑ se interit. vel interfec-
tum iterit. sm interfectionē. mors enim est
dissolutio principiorū vite substāntialiū in eo
qđ mortuū non est ⁊ cōbustio dissolutio prin
cipiorū continētium figuram domus. tale
ergo predicatū mortuum non est. vel com-
bustum non est per se ⁊ eēntialiter est in sub-
iecto. ⁊ ideo inter accidentalia computādū
non est. docens enim de quo intenditur hic
nō est id quod diuidit ens cū substantia. sed
est idem q accidētale predicatum qđ est ac-
cidētalis notio siue designatio. Et si obicia
tur q tale accidēs est fluxibile ⁊ corruptibile
⁊ ideo vniuersale non potest eē quia vniuer
sale est incorruptibile. Dicendum q accñs
vt hoc accidēs uel illud in hac materia vel
alia acceptum ē corruptibile ⁊ fluxibile. sed
vt abstractū ab hoc ⁊ illo vniuersali accep
tum est ꝑ rationem incorruptibilem. sicut ⁊
alia vniuersalia. Sic enim soluatur dicta
assignatio peripateticorum.

Jc autem assignata accidentis de
scriptione per modum inherentie
subiecto de quo predicat. aliam ēt
induxerūt accidētis assignationem
penes cām inherentie sumptā. dicētes qđ
accidēs est quod contingit eidem in esse uel
n ō in esse. Sic enim intelligit quod dicunt
q contingit eidem in esse ⁊ non in esse. vt cō
tingens sit ad vtrunqꝫ. Contingit enim in
esse quod non habet sue inherentie causam
essentialem ⁊ contingit eidem nō in esse q ñ
habet essentialem causam que impediat q
non insit. ⁊ est incōueniens omni accidenti
⁊ inseperabili sicut nuper ostensum est. prin
cipia enim que in subiecto accipiunt ⁊ sunt
accidentis inherentie principia contigētia
⁊ non essentialia sunt principia. ⁊ ideo quic
quid ex talibus principiis contingit in eē cō
tingit etiam non ī esse contingēter mutatis
principiis. Et hec assignatio seperat hoc ꝓ
dicatū quod ē accidens ab omnibus aliis.
Genus enim predicatum est quod essentia
liter inest ei de quo predicatur vt ens de ra
tione eius de quo predicatur. Similiter dif
ferentia tale est predicatum ⁊ eodēꝫ modo
species. proprium autem non inest iast per ī
tellectū speciei ī propria. Solū autēꝫ accñs
ꝑ contingentē cāꝫ dicit ī eē ⁊ ꝑ ꝯtigētē cāꝫ dr
non inesse. propter quod eam minime hꝫ
de ratione predicationis. ⁊ per ꝯñs minimū
habet de ratione vniuersalis. Cuius forte d
pluribus predicetur quam genus vel speci
es uel proprium vel differentia. Est tamen
vniuersale ⁊ predicabile quod contingit to
tum sub esse tali acidentali designatur. ⁊ iō
nomen tale esse totius subiecti designans no
tio est ipsius ut idem predicatur de subiecto
propter quod etiam tertiam induxerunt ac
cidentis assignationem dicentes q accidēs
est qđ nec genus nec species nec differentia.
nec proprium sit semper autem subiecto in
est subsistens. Quam diffinitionem non satꝫ
rationabiliter reprehendit Auicenna. dicens
qđ hoc quod apponit. semper autem subiec
to inest subsistens. omnino ociose apponitur
⁊ contra intellectum eorum que in aliis assi
gnationibus dicta sunt ociose quidem. quia
cum accidens dicatur quasi cadens eo quod
non sit simpliciter ens ⁊ sit potius entis quā
ens non oportuit ponere quod ī subiecto est
non enim proprie est in subiecto. sed ē aliquo
modo subiecti aliquid potius quam sit hoc ē
esse habeat in subiecto. non enim habet esse
in subiecto. sed subiectum secundū quod hꝫ
esse secundum ipsum ⁊ quod dicit subsistēs
accidens dicit Auicena nihil significare. sꝫ
vox est non significatiua sicut buba vel bul-
trix accidens enim si accidens est nullo mō
subsistit quia non habet subsistentiam aliqꝫ
sed in subiecto tantum est. ita q hec deter
minatio in subiecto determinat rationem
essendi. vel subsistendi. ⁊ non est nisi secūdū
quid est quod non nisi in subiecto est. ⁊ sic su
perflue ponitur subsistens est ⁊ sensus quod
accidens est subsistens hoc est quam diu est
in subiecto est. ⁊ quando in subiecto non est.
tunc non subsistit nec est. Hec autem assi
gnatio aliis impugnatur modis quia eadē
ratione posset dici de quolibet aliorum vni

uersalium sic ꝙ genus est quod nec accidẽs
nec species nec differentia nec proprium est
semper autem in subiecto est. Et similiť pos
set de aliis dici per negationem aliorũ. Ad
huc autem accidens non semper est in sub
iecto si adest ⁊ si abest preter subiecti corrup
tionẽ. His autem omnibus ⁊ similibus nõ
est difficile respondere consideratis secũdũ
logicam intẽtionem vniuersalibus. hoc eim
modo accidens predicať maxime ab inhe-
rentia subiecti deficiens ẽ. Et ideo per nega
tionem aliorum describitur. sed est priuatio
per negationem habitus non ꝙ penitus sit
priuatio. Sed qꝛ priuationi simile ⁊ priuatiõ
ni propinquũ. quia priuatur inherentie. cer-
ta causa. ⁊ hoc non est in aliis. quamuis ne-
gatio nihil certificet. tamen cum terminať
ad ea que negat certificat aliquo modo. Et
quod dicitur quod semper est in subiecto.
Dicendum ꝙ ista obiectio prouenit ex ma
lo intellectu illius assignationis. non enim
vult dicere ꝙ simpliciter sit in subiecto. sed
potius ꝙ accidens predicatum subsistens.
hoc est dum est non habet esse nisi in subiec
to. ⁊ ideo ad subiectum secundum suum eẽ
semper habet inclinationem et ꝙ non ĩ sub-
iecto. tũc non ẽ. hoc est ergo ꝙ antiqui de ac
cidente dixerunt ꝙ accidens est ꝙ adest ⁊ ab
est preter subiecti corruptionem. Diuidiť
autem in duo scilicet iseperabile, et in inseꝑ
abile dormire seperabile accidens est. nigꝛ
vero inseperabile est coruo ⁊ ethiopi. ⁊ tamẽ
vtriqꝫ accidit. potest enim sub intelligi cor-
uus albus et ethiops amittẽs colore preter sũ
iecti corruptionem. Diffinitur autem acci-
dens adhuc sic accidens est quod contingit
eidem inesse. Adhuc ergo diffinitur sic acci
dens est quod nec genus nec species nec di
ferentia nec proprium est semper autẽ sub
iecto inest subsistens. omnibus his ergo vni
uersalibus secundum intentionem logicam
sigillatim determinatis que composita sunt
in enuntiatione superius habita in p̃mo trac
tatu. dico autem genus proprium differen-
tia ⁊ accidens dicendum deinceps que eis-
dem communia ⁊ que propria sint

[O]Mnibus autem que de vniuersa-
libus sigilatim dicenda videbanť
executis nunc demum restat diceř
de omnibus in quibus conueniunt
⁊ de differentiis in quibus differunt ad inui
cem. primum autem. dicemus de his que
omnibus simul sunt communia. dicemus
autem quod commune. est quidem omni
bus simul ꝙ inest eis. hoc enim omnibus ne
cesse est conuenire. q̃ꝛ vniuersale quod est ge
nus ipsorum ⁊ per hoc diffinitur quia vni
uersale est ꝙ est in multis ⁊ de multis. in mľ
tis autem esse causa est ꝙ predicetur de illis
⁊ de multis esse idem est ei ꝙ est de multis
predicari. hoc autem quamuis omnibus gn
qꝫ cõmune sit differenter tamen cõuenit eis
qꝛ genus quidem de speciebus suis ⁊ indiui
duis generis ⁊ speciei predicatur per hoc ꝙ
est in illis secundum actum ⁊ secundum in
tellectum ⁊ similiter differentia cum sit ge
neralis predicatur de speciebus ⁊ de indiui
duis specierum per hoc ꝙ vt quale essentia
le est in illis secundum actum ⁊ secundum i
tellectum. ⁊ quod de differentia vltima cõ
uertibili cum specie posset contra hoc obici
iam in tractatu de differentia determinatũ
est Species autem predicatur de pluribus
quia predicatur in quid de ipsis que sub ipsa
sunt indiuiduis. Similiter autem ⁊ propri
um predicatur de pluribus quia quamuis d
vna sola specie predicetur tamen quia speci
es est in indiuiduis vt totum esse indiuiduo
rum. propter hoc etiam proprium predicať
de omnibus illis speciei indiuiduis ⁊ sic de
pluribus predicatur. accidens autem etiaꝫ
de pluribus speciebus et aliquando de plu
ribus generibus vt album de cigno ⁊ de ni
ue ⁊ ceteris. ⁊ etiam predicatur de indiuidu
is tam generum quam specierum. hoc autẽ
⁊ inductione probatur ⁊ exemplo. animal
enim quod est genus de homine de boue p̃
dicatur que sunt plures species ⁊ de equo p̃
dicatur etiam de hoc equo ⁊ de hoc homine
que sunt indiuidua. irrationale vero quod ẽ
differentia vel loco differentie diuisiue po
situm de equo de boue ⁊ de harum specieꝝ
particularibus predicatur. Species autem
specialissima que solum species est ⁊ non ge
nus predicatur de pluribus predicatur eniꝫ
de his que sunt illius speciei particularia.
vt homo de his qui sunt particulares hoies
proprium vero quod est risibile predicatur
de homine vt de vna sola specie ⁊ predicať
de his qui sunt particulares homines. nigꝛ
autem quod est accidens inseperabile. pre
dicatur ⁊ de specie coruorum ⁊ de his que sũ
particulares coruí. Sed differenter se habꝫ
in predicando accidens ad proprium qꝛ pre
dicatio proprii per speciem venit ad indiui
dua. predicatio autem accidentis cum acci
dens sit ĩ indiuiduo per se prius. predicatur
de indiuiduo. ⁊ per indiuiduũ venit ad spe
ciem ⁊ hoc quidem est accidens inseperabi
le. Similiter predicatur moueri de homie
⁊ de equo ⁊ de coruis indiuiduis quod est
accidens seperabile. sed sicut dictum est.
accidens principaliter predicatur de indiui
duo. secundo vero loco predicatur d̃ his spe
ciebus que continent sub se indiuidua. huic
autem communitati adducunt Auicena et

Algazel ex ista alia causant que similiter om
nibus communis est vniuersalibus. ⁊ hec est
quod quecunqȝ essentialiter predicantur de pre
dicato omnia etiam predicantur de subiec
to vt si animal vt genus predicatur de hoie
omne quod substantialiter predicatur de anima
li predicatur essentialiter de homine. vt si
animal est viuum ⁊ substantia erit homo vi
uum ⁊ substantia. Similiter in differentia
si homo est rationalis ⁊ rationale sensibile.
et si sensibile animatum ⁊ homo animatum
erit. Similiter de specie quia si fortes est homo ⁊
homo animal. ⁊ animal substantia erit for-
tes animal ⁊ substantia. eodem autem mo-
do est de proprio quia si homo est risibile ⁊ risi
bile admiratiuum suspensiuum ad rerum i
uestigationem. erit homo admiratiuum. et
rerum inuestigatiuum. Et sic est de acciden
te. quia si homo est album ⁊ album coloratum
vel visus disgregatiuum. erit homo huius
modi. Et sic est generaliter in omnibus. Et
hoc est propter quod ista quinqȝ vniuoce sunt
vniuersalia. ⁊ ideo quecunqȝ predicatur de
predicato ola de subiecto conuenit p̄dicari.

Ignata cōitate omnium simul cōe
generi differentie dicamus que p̄
pria sunt inter vniuersalia vt habi
tum est in premissis. dicitur ergo
quod generi ⁊ differentie commune est quod vtrūqȝ
species contineat in ambitu sue commu
nitatis. continet enim differentia species q̄uis
non omnes illas species contineat quas
continet genus. ⁊ hoc ideo est quod differentia
est diuisiua. ⁊ per hoc quod est diuisiua ponitur
sub genere ⁊ efficitur minus communis q̄
genus. rationale enim quod est differentia
etiam quamuis non contineat ea animalia
que sunt irrationalia que opposita differen
tia constituuntur que continet genus quod
est animal diuisum rationali ⁊ irrationali ut
oppositis differentiis continet tamen plures
species. continet enim hominem ⁊ deum vel
deos que secundum stoicos sunt species ani
malis. quod quidem exemplum quamuis
simpliciter inconueniens sit tamen vtimur
eo quia non discutimus hic de veritate exem
plorum. sed vtimur tantum eis ad prepositi
te intentionis manifestationem. tamen genius
amen q̄ differentia predicatur de pluribus
speciebus dicit Auicena quod quamuis non sit
necessarium. tamen non est impossibile quia
in pluribus hoc inuenitur. Dubium tamen
quod ex hoc oriri posset in precedentibus est
solutum tam ex parte generis q̄ ex parte
differentie. sed certum est quod dicit Alui.
quod quamuis non sit necessarium. tamen non
est impossibile quia in pluribus hoc inuenitur
quod quantum est de aptitudine nature tamȝ ge
nus quam differentia in pluribus sunt spe
ciebus. Secundum autem quod generi et
differentie commune est. hoc est quia quecū
qȝ predicantur de genere vt genus subiecti
siue speciei. ⁊ hoc essentiali predicatione pre
dicantur etiam de his speciebus que sunt
sub ipso genere. Similiter que predicantur
de differētia essentialiter vt differentia dif
ferentie ipsius predicabuntur etiam de spe
cie que est sub ipsa differentia. Est autem sb
differentia species constituta per differenti
am. hoc autem patet exemplo. cum enim ge
nus sit animal predicatur de eodem substā
tia vt genus ⁊ animatum vt differentia et
non solum de eodem animali hoc predicatur.
sed predicantur etiam hec eadem de his spe
ciebus que sunt sub animali vsqȝ ad indiui
dua de quibus etiam predicantur quia illa vl
tima illarum specierum sunt subiecta. Dif
cum rationale sit differentia de hac predi
catur vt differentia quod est ratione vti. quod
quidem ratione vti non solum predicatur de
differentia que est rationalis. sed predicatur
etiam de his speciebus que sub hac sunt dif
ferentia que est rationale. ⁊ de indiuiduis
eorum ⁊ de homine. ⁊ de diis. Quod
autem dicitur aliquid predicari de differen
tia vt differentia conuenire. videtur his q̄ i
tractatu de differentia dicta sunt ibi enim p
batur quod differentie non est differentia.
quamuis enim differentia non habeat dif
ferentiam vt formam. differentia tamen cū
sit naturalis potentia habet actū ⁊ finem ⁊ sic
ad actum ⁊ finē comperata aliquid hȝ pre
dicatū de ipsa per modum dīe. ⁊ hoc non est
contrarium his que in ante habitis dicta sunt.
Adhuc autem est tertia communitas gene
ris ⁊ differentie quod perempto genere ⁊ diffe
rentia necesse est simul perimi species que
sunt sub ipsis. si enim non sit animal sequitur
quod non sit equus vel homo. ⁊ similiter si non
sit rationale quod est differentia sequitur quod nul
lum erit vtens ratione sicut homo vel deus
⁊ huiusmodi. causa est quia genus est quid.
⁊ substantia speciei. differentia autem for-
ma essentialis. ⁊ ideo peremptis his necesse
est destrui species que sunt sub ipsis.

Roprium autem est generis ⁊ dif
ferentie in quo genus ⁊ differentia
distinguuntur ita quod generi qui-
dem conuenit de pluribus predi-
cari quam differentia que cum differentia
sit diuisa per rem accipit vnum eorum de
quibus predicatur genus. in hoc autem eti
am a specie ⁊ proprio distinguitur genus quia
de pluribus quam species ⁊ proprium pre-
dicatur cum species de solis indiuiduis. p
prium autem de sola specie ⁊ de his que sub

specie sunt īdiuiduis predicent. genus autē vt genus predicat de his que continent sub oppositis differētiis. ⁊ de speciebus pluribus quam accidēs. qz cū accidens nō indiuiduet nisi p substātiam predicabit de substātie indiuiduis nō omnibus. genus autē ⁊ maxime generalissimū de valde pluribus predicat. ⁊ subalternis ⁊ specialissimis. ⁊ hoc quidez p;tet p inductionē ⁊ p exemplū. animal. n. qđ est genus de homie equo aue ⁊ serpēte p dicat que differūt genere ⁊ specie bipedis ⁊ quadrupedis ⁊ volatilis ⁊ gressibilis ⁊ reptibilis. quadrupes aūt qđ ē dfa predicat tm̄ de quatuor pedis habētibus. hō vero qđ est spēs de solis idiuiduis predicat cū spēs sit ⁊ nō genus. ⁊ sit species specialissima. Et hinnibile cū sit propriū de solo equo predicat. ⁊ de his pticularibus que sunt sub equo. accidens autē ēt similiter predicat de paucioribus quam genus. qz non pōtēē qđ vnū accidēs oibus que sunt ī genere conueniat vt albuni vel nigrū. Quod si aliquis aūt insistet sophistice contra ea que dicta sūt qđ genus. s. de pluribus predicat quam differentia. dico qđ oz accipere differentias qbus genus diuidit. quia ille vere sunt differētie. pz per hoc qz sūt generis diuisiue. ⁊ speciei sub genere constitutiue. acceperūt enim ptē generis qđ diuidūt ⁊ ponūt sub genere. ⁊ ideo in pauciora sūt quam ipsū genus. Amplius aūt scda differētia est qđ genus continet dfām potestate vt in ante habitis determinatū est. hoc autē per exemplū probat qz animal genus duo ē per predicationē. ē enim ⁊ hoc rationale ⁊ hoc irrationale. ⁊ predicat de vtrisqz. differētia aūt de altero tm̄ predicat. Amplius tertia est differētia qđ genera quidē priora sunt natura his que sub se sūt differētiis. qz differētie exeūt de generis potestate. ⁊ ideo sunt posteriores natura. sed actus posterior est potētia in eodē. huius autē signum ē qz sublatis generibus simul auferunt differētie que sunt sub genere. sed sublatis differētiis non oz qđ simul genera auferant. ⁊ hoc pz p exemplū. sublato enim animali qđ ē genus simul auferet rōnale et irrationale que sūt differētie aialis. Differētie autē sublate nō simul genus auferūt nā si omnes diuisiue aialis dfe auferant. adhuc tū pōt itelligi substātia aiata sensibilis que ē aial scdm eē aialis vt est genus quāuis enim dicat Aristo. qđ destructis primis īpossibile est aliquid aliorū remanere. hoc itelligēdum scdm eē pfectū qđ habēt superiora in inferioribus. sz scdm eē intellectuale qđ superiora habēt in suis pricipiis. nihil phibet manere superiora ēt destructis īferioribus ī quibus eē acciđit ipsis. Amplius quarta est differentia qđ genus quidem ī eo qđ qđ

est predicat differētia vero ī eo qđ quale qđ est predicet quēadmodū ī ante habitis đ genere ⁊ de differētia dictū ē. Amplius quita differētia est qđ genus quidē proximū vnū est secūdum vnāquāqz speciē que ī ea cōtrahitur ad speciē cōstituēdā differētie vero cōtrahētes sunt plurime que licet scdm Auic. ⁊ differētie generis sint determinationes. tamē ī eodē motu a potētia prima generis ad speciē dicūt formas scdm rationē sibi succedentes. eo qđ motus ē forma post formaz. sed dicit Auctoris super tertio phisicorū vt hominis dicit qđ est animal vnicū est genus. Differētie vero plurime vt rationale mortale mentis disciplinationeqz pceptibile. dicitur enim mēs a metior metiris eo qđ sicut dixit pitagoras omnia rōne metiuntur ⁊ intellectu. ⁊ sic homo efficit discipline et sciētie pceptibilis. ⁊ hec ē differentia illius differētie que ē rationale sicut prius dicimus quia hoc modo in cōperatione ad actum vel finem nihil phibet dicere differentiam eē differentie. Amplius autem sexta differentia est quod genus quidē ī constitutione speciei psimile est materie. p hoc quod formabile ⁊ distīguibile ē. differentia vero psimile est forme p hoc qđ est forma formās ⁊ distinguēs vt ī ante habitis determinatum est.

Ista autē antiquorū de his que dicta sunt breui cōpendio ⁊ facili comprehēdi possūt dicunt enim qđ commune quidē omnibus vniuersalibus ē de pluribus predicari. genus. n. quidē de speciebus ⁊ de idiuiduis et de differētia predicat. species aūt de his que sub ipsa sūt īdiuiduis. at vero ppriū de vna sola spē ⁊ de his que sub vna sola spē sūt idiuiduis predicat. Accidēs autē ⁊ de speciebus ⁊ de indiuiduis predicatur. hoc autē p inductionē probat ⁊ per exēplum. nā qz animal de boue predicat ⁊ đ homine ⁊ de equo que sūt diuersa spē ⁊ de hoc equo ⁊ de hoc hoie que sūt indiuidua. Irrationale vero de boue de equo. ⁊ de pticularibus oibus quoqz harū specierū predicat. species autē vt hō solū de his que sunt particulares homines predicatur. proprium autem qđ est risibile predicatur de homine. ⁊ de his qui sunt particulares homines. Nigrū āt de specie coruorum ⁊ de his qui sūt pticulares coruī predicat qđ nigrum est accidens īseperabile. moueri aūt de hoie et equo predicatur quod est seperabile accidens. sz prius quidem de indiuiduo predicatur cū sit accidens indiuidui. secundo uero loco predicatur ⁊ de spēbus q̄ ptinēt idiuidua. cōe āt ē generi ⁊ dfe prio quidē ptinētia spēz ptinz enim differentia speciez ⁊ si non tot quot cōtinet genus. rōnale. n. ⁊ si nō ptinz irrōnalia

quemadmodum irrationalia continet aial
tamen continet hominem et deum qui sunt
species animalis. Cõmune etiam generi et
differentie est q queciq predicantur d ge
nere ut genus. et de his que sunt sub ipso spe
ciebus predicantur. Et quecunq de differẽ
tia ut differentia predicantur etiam de ea q
sub ipsa est specie predicantur. nam cum ge
nus sit animal non solũ de eodẽ genere pre
dicãtur ut genus substantia et animatum si
ue uiuum que genera animalis sunt. sz pre
dicantur etiam de his que sub animali sũt
speciebus usq ad earũdem specierum et ge
nerum indiuiduis. Cũq rõnalis sit differen
tia predicaẽ de ea ut differentia id qd est uti
rõne. et hoc non solum predicatur de eo qd
rõnale. sed ẽt de his que sunt sub rõnali spe
ciebus predicabitur. s. ipsuz quod est uti rõ
ne. Cõe est item generi et drie q perempto
genere et perempta dria simul pereunt speci
es est necesse que sũt sub ipsis. quemadmo
dum. n. si non sit aial non ẽ equs nec homo.
aut si non sit rõnale. nullum erit aial qd uta
tur rõne. Propriũ ãt generis q gen⁹ distin
guit a differentia est de pluribus predicari
q dria et species et propriũ et accidẽs. aial
. n. de hoibus de equo et aue et serpẽte predi
catur. quadrupes aũt qd est dria non pdicaẽ
nisi de quatuor pedes hñtib⁹ aialib⁹. hõ ue
ro cũ sit species de solis predicaẽ idiuiduis
hois. et hinnibile cũ sit pprium d solo pdicaẽ
equo. et de his q sũt eq pticulares. et accidẽs
siẽr de paucioribus pdicaẽ q aial. qz vero
ptingit vnũ accidens cõe oibus accidere. ne
ãt sophistice aliquis insẽt contra predicta.
dicimus q oz accipe driam diuisiuam qua
diuidiẽ genus. et non eas q complẽt sbaz ge
nerũ in specierũ pstitutione sicut actus cõplet
potẽtiam. Amplius aũt drñt in hoc q gen⁹
quidẽ sue cõitatis ambitu potestate ptinet
drias. aial. n. cum sit genus. ẽ ẽt hoc rõnale
vel illud irrõnale. Amplius ãt adhuc diffe
runt. qz genera quidẽ priora sunt his que sũt
sub se posite drñ tiis. pp qd siẽ ablata aufe
runt drias. non ãt siẽ auferunẽ ablatis diffe
rentiis. sublato. n. aiali auferẽ rõnale et irra
tionale. q eius sunt drie. drie ãt ablate non
siẽ auferunt genus. nã si oẽs drie aialis inte
rimanẽ. tñ sba aiata sensibilis põt intelligi.
non aũt posset intelligi nisi sbm esse intelligi
bile remaneret. Amplius et i hoc drñt q ge
nus quidẽ in eo quod quid est. Dria uero i
eo q quale qd est quemadmodum dictum est
predicaẽ. Amplius ẽt i hoc drñt q gen⁹
vnũ ẽ vnitate eẽntie generis sm vnãquãq
spẽm. non cõstituiẽ. n. spẽs nisi i vno genere
exñte in ipsa. sicut hoie genus vnũ ẽ id qd ẽ
aial. drie uero sunt plurime i vnius speciei
pstitutione ppinq s. et remotẽ. ut i hõie rõna
le mortale mentis disciplineq pceptibile.
quib⁹ ab aliis aialib⁹ differt hõ. Ampli⁹
ẽt in hoc differt genus a driis qd in spẽi pstt
tutione genus quidẽ pstẽ est materie. drie
uero cõstiẽis ẽ forme. Cũ ãt et alia multa sint
cõia in quib⁹ pueniunt et propria in quibus
drñt genus et dria. nũc ad ppositam intẽtio
nem ista que dcã sunt sufficiant.

Nunc ãt assignanda sunt cõia et pro
pria generis et speciei. Dicim⁹ g⁹
q gen⁹ quidẽ et spẽs cõe hñt de pluribus p
dicari. p hoc q utrũq eorũ vlẽ est qd ẽ i mul
tis et de multis sed talis cõitas qũuis conue
niat tã generalissimo q generi subalterno. et
siẽr spalissime spẽi et spẽi subalterne. tñ sm q
hic cõia generi assignamus et spẽi itẽdimus
q genus sumaẽ ut genus et nõ ut spẽs et spe
cies sumaẽ ut spẽs et non ut genus. qũuis ad
diuersa cõpata q d aliquod istorũ possit eẽ generis et
spẽs. id maxime ista puenit generi qd ẽ genus
tñ. et spẽi q ẽ spẽs tñ. qũuis. n. genus sũptũ
ut genus pdicaẽ de pluribus drñtibus spẽ. et
drñtibus numero. et spẽs sumpta ut spẽs p
dicaẽ de pluribus drñtibus numero solũ. tñ i
hoc cõi genus et spẽs pueniũt. qũuis i mõ dif
ferãt. qz genus pdicaẽ ut ps. spẽs ãt ut⁹ totũ
eẽ eorũ qbus pdicaẽ. sed d drñtibus hic mo
dis nõ curamus. Scda ãt cõitate iterũ pue
niunt genus et spẽs q utrũq prius ẽ eo de
quo predicatur. et huius cã est qz sunt pri
pia eẽntialia eorũ de quibus pdicanẽ. princi
pium ãt cã et itellectu prius ẽ eo cuius ẽ pri
cipium. Tertiã ãt hñt cõitatẽ. qz utrũq illo
rũ totũ qdã ẽ ad ea de qbus pdicaẽ. ptinẽs
autem totum ẽ ad id quod cõtinet. nec pre
dicatur de eo nisi in ipsum est notio totius
sicut in antehabitis sepius dictum est. As
signatis autem conuenientiis inter gen⁹ et
speciem oportet etiam ponere differentias
quia que nominibus conueniunt et in nullo
differunt eadem sunt et non diuersa. diuer
sa autem sunt genera et species. et ideo opor
tet distinguere differentias eorũ adinuicẽ.
Differunt autem prima differentia sump
ta ex ambitu communitatis eorũ. ex eo q ge
nus continet sub se species. species vero con
tinẽtur et non continet genera per talem con
uenientie modum. quamuis cõtineãtur ge
nera alio modo. ut scilicet pars essentialis
que est quasi materia continetur i toto com
posito. et si est hic positum ex dictis autem.
probatio autem huius differentie est q ge
nus in pluribus est secũdum ambitum sue
quantitatis q species. sicut patet ex ante di
ctis. Secunda autem differentia est q ge
nera sz itellecũ precedere oz speciebus. cu

ius probatio ⁊ causa est. quia genera nō pos
sunt perficere species non, [illegible] formatis specifi
cis differentiis. Secunda ꝙ cū formatum
constituit aliquid preiacet illi sic cuprū ꝫ pre
iacet forme statue. propter quod concludit
tertia differentia scilicet ꝙ genera natura
liter ut causa secundum intellectū sunt pri
ora speciebus. Ex hoc iterum concluditur
differentia quarta ꝙ interemptis scilicet ge
neribus simul interimuntur species. sicut
principium corruptum interemit principia
tum. sed non conuertitur. quia sicut supra
dictum est omnibus differentiis ⁊ specieb⁹
interemptis adhuc saluatur genus secūdū
esse intellectuale. ⁊ ideo species quidem cū
sit posita etiam genus de necessitate positū
est. eo ꝙ in specie est genus actu ⁊ intellectu.
genus uero cum sit positum non sequitur om
nino ꝙ sit species. quia species non nisi potē
tia est in genere. posita autem potentia non
propter hoc actu ponitur ens. quia in potentia
ens non est ſ; actū. Quinta āt differentia est
quia genera quidem de specie predicantur.
eo ꝙ dāt eis nomen suum ⁊ substantiam et
rationem. quod solum negatur vniuoce pre
dicari. species uero de genere minime pre
dicatur ordinata predicatione. non enim pre
dicatur de generibus nisi per accidens. vt
cum dicitur quoddam animal est homo. ſ;
autem ꝙ non est per se non est vniuoca pre
dicatio. quamuis quoddam animal homo
sit ⁊ ratio cuidam homini conueniat vniuer
sali. Amplius autem sexta differentia ē
ꝙ genera quidem abundant de specieb⁹ in
continentia earū que sub genere sunt specie
rum. quia secūdum ambitum cōmunitatis
species non continent genera. Species ve
ro constitute abundāt a generibus cōtinētia
propriarum differentiarum per quas cōsti
tuuntur. quia ille in speciebus sunt actu cōten
te cum genus non habeat eas nisi potestate
vt in ante habitis dictum ē. Amplius au
tem alia differētia ē in hoc ꝙ species secun
dū aliquem modum dicta siue specialissima
siue subalterna nūquā potest fieri generalis
simum. quia hoc ē contra rationem genera
lissimi. generalissimum autem ē ꝙ cum sit
gen⁹ nunquā potest fieri species. ⁊ similiter
id quod ē aliquo modo gen⁹ siue generalissi
mum siue subalternum nunquā fit specialis
simum. hoc enim eēt cōtra specialissimi ra
tionem. quia ratio specialissimi est ꝙ cū sit
species nunquā potest fieri genus. hoc autē
totum ē sicut dicit porphirius. Genus au
tē ⁊ species commune quidem habēt de plu
ribus quēadmodum dictum ē predicari. su
muntur autē species ut species non vt genus
si fuerit idē genus ⁊ species. Cōmune aūt

ē his scilicet generi ⁊ speciei ēt eorum priora es
se. grecus enim genitiuus pro ablatiuo po
nitur de quib⁹ predicātur. Cōmune ē etiam
eis quoddam totū eē eorum de quib⁹ predi
cantur. ita ꝙ vtrūqꝫ quoddam totū ē subiec
tū suorū. Differūt autem adinuicē. eo ꝙ ge
nus continet sub se continētia siue cōmunita
tis. Species vero continetur ⁊ non cōtinet
genera. ⁊ hoc ideo ē quia in pluribus ē gen⁹
ꝙ species. ⁊ iō genera preiacere oportet spe
ciebus. cū in speciebus sint formata specifi
cis differētiis ad hoc ꝙ possint perficer̄ spe
cies. vnde ⁊ priora sunt naturaliter genera
⁊ ex hoc sequitur ꝙ ipsis interemptis simul
interimentia sunt species. licet simul non in
terimant specieb⁹ interemptis. Ex hoc ite
rū sequitur ꝙ species quidē cum sit positū
sit genus. gen⁹ vero cū sit positum non seq
tur omnino ꝙ sit posita species. ⁊ genera q
dē vniuoce ð spēbus predicantur. dant. n. eis
nomē suum ⁊ substātie rōnem. spēs vero ð
generib⁹ minime p̄dicantur nisi p accidens. ac
cidit. n. aīali cuidam hoīem eē. Ampli⁹
quidē genera abūdāt ꝯtinentia siue cōitatis
earū q̄ sub se sunt sperum ꝯtinentia. spēs ue
ro abūdat a generibus ꝑprūs drītūs quas
actu ⁊ itellectu se hꝫ sue spē ꝯstitutiuus. Am
pli⁹ neqꝫ spēs quoqꝫ nō spēs sit nunq̄ȝ siet
specialissimum.

Nunc āt assignāde sunt cōitates et
drīe generis ⁊ ꝑprii ſm ꝯſtie ordi
nem. Dicim⁹ igit ꝙ prima inter gen⁹ ⁊ pro
priū cōitas siue ꝯuenientia ē ꝙ utrūqꝫ horū
predicabiliū sequit spēꝫ de qua p̄dicat. Se
qui āt dicimus nō ſm naturā. qꝛ sic genus
ē pri⁹ spē. sed dicim⁹ seq ſm ꝯſtie rōnē. se
quit. n. si hō ē aīal ē. ⁊ si hō ē risibile ē. Sꝫ
qñ ꝑpriū sequit ad spēm. ē sil' cū ꝯſtie rōne
ēt ordo nature ⁊ itellect⁹. qꝛ spēs ē cā ꝑprii
⁊ non ecōuerso. Scḋa āt ꝯueniētia generis
⁊ ꝑprii ē ꝙ tā gen⁹ q̄ȝ ꝑpriū non ſꝫ magis
⁊ min⁹ p̄dicantur de spēbus de quibus predi
cantur que ipsū propriū ꝑticipāt. Participar̄
hic āt large sumitur non ꝑprie. ꝑprie. n. ꝑ
ticipāt sua iferiora sua supiora q̄ i sbīis eorū
sunt nole ⁊ eēntia ⁊ rōne. ut dicit aristotiles
in q̄rto topicorū. ſꝫ hic large sumitur ꝑtici
patione. put tunc ꝑpriū ꝑticipat spēꝫ ut sui
eāꝫ ⁊ sbm. equalr. n. ⁊ non ſꝫ magis ⁊ min⁹
hō ⁊ bos q̄ sunt spēs alalis sunt aīal qḋ ē ge
nus ꝑticipāles. et equalr cato ⁊ cicero q̄ sūt
spēi hoīs īdiuidua sunt risibile qḋ ē ꝑpriū
hoīs ꝑticipātes large dcā ꝑticipatiōe. nec ꝑ
ticipāt sue spēi ꝑpriū ſꝫ magis ⁊ minus.
Tertia āt ꝯueniētia ē iter gen⁹ ⁊ ꝑpriū. qḋ
cōe' ē eis qꝛ gen⁹ vniuoce p̄dicat de ꝑpriis
spēb⁹ suis oīb⁹ ita ꝙ dat eis nomē ⁊ sbē rōēꝫ
ſm nomen quo predicatur de ipsis. silr et

⁊ proprium quorum est proprium de quib⁹
predicatur dat eis nomen suum ⁊ rationez.
quamuis aliter proprium q̄z genus suo sub
iecto nomen suum dat ⁊ rationem. Potest
enim diffiniri proprium ut proprium. ⁊ sic
subiectum est in ratione ꝓprii. Et si hoc mo
do rationem suam daret subiecto esset idez
in diffinitione ipsius. ⁊ idem predicaret de
se ipso. Est enim risibile prout diffinitur vt
proprium homo aptus natus ridere. tunc
hanc rationem daret subiecto. tunc sic dice
retur homo est homo aptus natus ridere.
Sed potest aliter diffiniri proprium prout
dicit rem que est accidens ordinabile in ge
nere predicamenti. tunc risibile est aptum
natum ridere. ⁊ isto modo suaz dat ei d̄ quo
predicatur rationem. vnde hec communi
tas generis ⁊ proprium communi sumpta ē
ita q̄ de modo quo vtrūq̄z genus scilicet et
proprium proprie vniuoce predicatur non
sit cura quantum ad huius communitatis
intentionem. Differunt autem ab inuicez
genus ⁊ proprium in hoc q̄ genus quidem
prius est natura ⁊ intellectu eo de quo predi
catur. proprium autem posterius ē natura
⁊ intellectu eo de quo. idest specie de qua pre
dicatur. Cuius probatio est. quia quādo ge
nus de specie predicatur sicut animal d̄ spe
ciebus animalium ut de homine et leone.
oportet q̄ animal sit prius. ut principium
specierum. ⁊ patet hoc sic posito animali se
cundum intellectum antequam accipiatur
in speciebus de quibus predicatur. dehinc
oportet ipsum diuidi specificis differentiis
que sunt generi speciem cōstituenti prop̄e
propter quod prius actu ⁊ natura et intelle
ctu est genus q̄z species. de qua ipsum gen⁹
predicatur. proprium autem cum causetur
a specie de qua predicatur. et fluit de princi
piis speciei. sequitur speciem secundum na
turam ⁊ intellectum. Differunt autem se
cūda differentia q̄ genus oportet de pluri
bus speciebus predicari. non enim potest es
se genus quod plures species non habeat.
sicut in tractatu de genere determinatum
est. proprium vero predicari cōuenit d̄ vna
sola specie cuius est proprium. quia si pluri
bus conueniret non proprium esset saluata
ratione nominis sui. Adhuc autem ter
tia est differentia q̄ proprium quidem con
uersim predicatur de eo cuius est propriuz.
sicut enim risibile est homo ⁊ econuerso. si
homo est. risibile est. Genus vero de nul
lo sigillatim sumpto cuius est genus cōuer
tibiliter ⁊ vniuersaliter predicatur quod pa
tet. quia non sequitur. si ita animal est. ho
mo est. nec sequitur si animal est. risibile est
quamuis econuerso sequitur si homo est. ani
mal est. si risibile est. animal est. Sed inter
proprium ⁊ speciem est ecōuerso. quia si ho
mo est. risibile est. ⁊ conuersim si risibile est.
homo est. Amplius quarta differentia
inter genus ⁊ proprium est: quia proprium
inest omni speciei de qua predicatur ⁊ soli ⁊
semper. Genus autem omni quidem inest
speciei de qua predicatur. ita q̄ predicatur
de omni suo indiuiduo. inest etiam semper.
sed non inest soli illi speciei. quia inest aliis
speciebus eiusdem generis. sicut animal nō
soli homini sed etiaz asino ⁊ leoni ⁊ aliis spe
ciebus brutorum. Amplius adhuc quin
ta differentia est. quia species quidem inter
empte non interimunt illa genera quorum
sunt species. quia non sequitur. si homo non
est q̄ animal non sit. propria autē interemp
ta simul interimunt ea quibus sunt propria
⁊ econuerso. quia interemptis substantiis si
ue speciebus quarum sunt propria sequitur
interemptio ipsorum propriorum. Sequit̄
enim q̄ si equus non est. hinibile non est. his
gitur genus differt a proprio. hic autez por
phirius ⁊ alii antiqui sic dixerūt q̄ generis
quidem ⁊ proprii cōmune est quidem sequi
species. nam si homo est. animal est. ⁊ si ho
mo est. risibile est. Commune etiam equali
ter ⁊ non secundum magis ⁊ minus ⁊ gen⁹
predicari de illis quarum est genus ⁊ d̄ spe
ciebus. ⁊ proprium equaliter ⁊ non secūdū
magis ⁊ minus predicari de his que nō par
ticipant large accepta participatione. equa
liter enim ⁊ non secundum magis et min⁹
homo et bos sunt animal ⁊ cato ⁊ cicero risi
bile Commune adhuc autem est eis scilicet
generi et proprio vniuoce predicari d̄ his
quorum sunt. genus quidem de speciebus
suis ⁊ proprium de his quorum est propri
um ea vniuocatione de qua dictum est.
Differunt autem genus ⁊ proprium quoni
am genus prius est his quibus predicatur
ut speciebus. posterius autem est propriuz
his de quibus predicatur. oportet enim pri
us esse animal inesse generis. dehinc autez
diuidi differentiis magis propriis. ⁊ sic spe
ciem constituit. oportet autem ⁊ genus de
pluribus predicari speciebus. propriuz ve
ro de vna sola specie cuius est propriuz pre
dicatur. Adhuc autez quia genus d̄ nul
lo conuersim predicatur cuius est genus. si
cut speciei vel proprio conuenit. nam neque
si animal est. risibile est. proprium autez cō
uersim predicatur. quia si homo est. risibile
est. et si risibile est. homo est. ampli⁹ propri
um inest omni speciei cuius est proprium et
omni indiuiduo ⁊ soli speciei ⁊ semper.
Genus autem omni quidez inest speciei d̄ qua
predicatur ⁊ semper. non autem soli. quia

etiam de oppositis speciebus predicatur.

Amplius alia differentia. species quidē interempte non simul interimūt genera quorum sunt species propria autem interempta simul interimunt species quarum sunt propria. Et hec ideo quia proprium fluit ex principiis speciei. sꝫ species est causa ipsius adequata. cum proprio interempto effectu conuertibili cum causa necessarium est etiā causam perimi. ⁊ econuerso his speciebus quarum sunt propria interemptis. et ipsa propria necesse ē interimi. quia destructa causa adequata necesse ē effectum destrui.

Consequenter agendum est de cōmunitatibus ⁊ differētiis generis ⁊ accidentis. secundum quod utrāqꝫ est uniuersale. Dicimus igitur ꝙ generis ⁊ accidentis cōmune quidem est ꝙ utrūqꝫ de pluribus predicatur quemadmodum sepius dictum est. hoc enīꝫ competit utriqꝫ eorum secundum ꝙ sunt uniuersalia. Et hoc quidem conuenit tam accidēti separabili ꝙꝫ inseparabili. Moueri enim quod est accidens separabile de pluribus ⁊ de multis ualde predicatur. nigrum uero quod est accidens inseparabile predicatur ⁊ de omnibus coruis ⁊ de omnibus ethiopibus et etiam de aliquibus inanimatis. ut d̄ carbone et hebeno putrefacta. ⁊ de ebano abscisa et aliis multis huiusmodi. quamuis autem multe sint cōmunitates accidentis ad genus. cum ille ex predictis uel per se sint manifeste. ut dicunt quidam sicut est nō conuersim predicari ⁊ alia huiusmodi. omnis enim coruus est niger. sed non omne nigrūꝫ est coruus. sicut omnis homo est animal. sꝫ non omne animal est homo. Differentia est inter genus ⁊ accidens. primo quidem quoniam genus sicut principium est āte species de quibus predicatur. quāuis enīꝫ aliquod genus sit inseparabile. tamen secūdū naturam prius est id cui accidit ꝙꝫ ipsūꝫ accidens. subiectum enim oportet ꝙ sit ens ī se completum. ut dicit auicena. antequam sit occasio uel causa ꝙ ens accidens sit in ipso. Secunda autem est differētia. quia omnia illa que participant genera ut genera. equaliter ⁊ nō secundum magis ⁊ minus. participant illa. ⁊ huiusmodi quidem causa est. quia participant illa in termino. ⁊ qꝛ esse unum est quod non recipit magis ⁊ minus. genus autem principium est esse illorum qui participant ipsum. Accidentia uero insunt ⁊ inequaliter his que participāt. ipsam accidentium participatio suscepit intensionem ⁊ remissionem. eo ꝙ in termino ponit nomen accidentis. uel secūdum accessum ad ueram nominis impositionem. uel secundum intensionem ⁊ remissionem cause quam habet in subiecto. sic enim potest subintelligi per naturam coruus albus. ita saluo coruo per naturam potest ... ꝗ coruus minus niger et magis niger. Generū uero participatio mitiune ⁊ nullo modo suscipit magis ⁊ minus. propter causas que dicte sunt. Alia adhuc est differentia. qꝛ accidentia principaliter et immediate subsistunt in indiuiduis. quia accidentiūꝫ communium propria sunt subiecta. genera uero et species magis proprie naturaliter priora sunt indiuiduis que eis substant. Genera enim sunt principia specierum. ⁊ species sunt totum esse indiuiduorum. et quod est principium principii. est etiam principium principiati. Adhuc autēꝫ et alia est differentia. quia genus quidem in eo quod quid est predicabile est de his que sub ipsis sunt speciebus. In quo tamen differt genus ⁊ a differentia ⁊ a proprio ⁊ ab accidente. Accidentia uero que absolutum habent esse predicantur in eo quod aliquid est quale. scilicet qualitas et quantitas. Que autem habent esse comparationis siue comparationi admistum. ut ad aliquid agere ⁊ pati et huiusmodi. Alia predicantur in eo quod quomodo se habet unumquodqꝫ eorum de quibus predicantur. Siquis enim interrogatus fuerit qualis est ethiops. cōgrue respondet quia niger est. Si autem interrogatus fuerit quomodo sortes se habet in corporis dispositione. congrue respondet quia sedet. uel stat. Si queratur quomodo se habꝫ agēdo dicet ꝙ ambulat uel aliquid aliud agit. He ergo sunt differentie generis et accidentis. ⁊ hic quidem sic dicit porphirius. Generis autem et accidentis commune est de pluribus quemadmodum dictum est predicari siue de numero separabilium accidētium. siue de numero inseparabilium. Etenim moueri de pluribus predicatur. quod est de numero separabilium. nigrum quidem est de numero inseparabilium. etiam de pluribus predicatur. ut d̄ coruis omnibus ⁊ de ethiopibus ⁊ de aliquibus inanimatis. Differt autem genus ab accidente. quandoqꝫ genus āte species est secundum naturam et intellectum de quibus predicatur. Accidētia uero speb᷒ d̄ quib᷒ predicantur sunt posteriora secundum naturam. nā si etiam inseparabile sumatur accidens. de quo tamen minus uidetur. sed tamen prius natura est subiectum cui accidit ꝙꝫ id quod accidit sibi. Et genera qdē ēēt ī hoc dr̄nt ab accidente. quod que participant genera eq̄liter. ⁊ non secundum magis et minus participant ea. Accidentia uero ea que partici

pant non equaliter participant. intensiōez enim ⁊ remissionem suscipit accidentium participatio. generum uero participatio minime suscipit intensionem ⁊ remissionem. ⁊ est autem differentia. quia accidētia quidem in indiuiduis de quibus predicantur principaliter subsistunt. ⁊ tunc īdiuidua priora sūt accidētibus q̄ in ipsis sūt. genera hō ⁊ spēs naturalr priora sūt īdiuiduis d̄ qb⁹ p̄dicāt. Est autem adhuc differentia ꝙ genera ī eo quod quid predicātur de speciebus ⁊ īdiuiduis que sunt sub ipsis. Accidentia uero predicātur in eo quod quale aliquid sit ul' quale se habeat vnūquodqz eorum de quibus predicātur. ⁊ hoc probatur exemplo. tu eīz qualis est ethiops interrogatus dicis niger uel iterrogatus quomodo sortes se habet in positione corporis uel actione cōgrue dicis quoniam sedet uel ambulat. Genus ergo in quo ab aliis quatuor differt. dictum est quātum ad presentem sufficit intentiōez. Cōtinuum siue cōsequens est post hoc dicere qualiter vnūquodqz aliorū a genere vniuersalium differat ab aliis a se quatuor vniuersalibus. comparato enim quodlibet illorum quinqz ad alia quatuor uiginti fient omnes differentie. quia quater quīqz sunt uiginti. sed semper posteriorū differentie enumerent. ita posteriorum comparatorum differentie superent vna differentia q̄z plus habent ipsi que ante comparata sūt. eo quod illa differentia iam in ante comparatis iaz sumpta siue habita est. Tertio autem loco comperata superantur a tribus. quarto vero loco comperata superātur a quatuor differentiis. relinquit ꝙ nō restant dicende nisi decem differentie. Sexto uero loco quādo differentia cōparatur speciei ⁊ proprio et accidenti. ⁊ obmittitur illa que fuit differentie ad genus. eo ꝙ illa in comparatione generis ad differentiam habita est. ⁊ eadem est differentia generis ad differentiam que est differētie ad genus. tūc superantur seqns comparatio in vna. ⁊ iterum sequens, superatur a precedente. tunc enim species comparatur ad proprium ⁊ accidens. ⁊ obmittitur comparatio speciei ad genus ⁊ ad differentiam. eo ꝙ ille iam in comparatione generis ad speciem. ⁊ in comparatiōe differētie ad speciem habite sunt. Et sic de aliis ꝙ semper sequens vnam minus habet q̄z immediate precedens. tūc omnes que residue sunt non fiunt nisi decē quatuor. scilicet i cōparatione differētie ad alia. ⁊ tria in comparatione speciei ad alia. ⁊ due in comparatione proprii ad alia. ⁊ vna in consideratione vniuersalis ultimi ⁊ comparationis. uel si hec numerentur ex parte comparatorum adinuicem. tunc primo comparat genus ad alia tria. ⁊ quarta est habita prius. que est comparatio ad gen⁹. ⁊ terno sit comparatio speciei ad alia duo. ⁊ due comparationis species sunt habite. vna quidem comparatio speciei ad gen⁹. ⁊ alia comparatio speciei ad differētiaz. Et quarto fit comparatio proprii ad accidens. et tres sunt habite. scilicet proprii ad genus ⁊ proprii ad differentiam ⁊ proprii ad speciem. Ultima autem est accidentis comparatio que quatuor habet ante. s. accidentis comparatio ad genus. ⁊ accidentis ad differētiam. et accidentis ad speciem. et accidentis ad proprium. genus enīz differt a differentia. specie. proprio ⁊ accidente. quatuor ergo sunt differentie omnes ipsius generis ad alia quatuor. differentia uero quo differat a genere dictum est. quādo ergo uel quo genus differt a differentia dicebatur. Relinquitur igitur dicere quod differentia differat a specie. proprio ⁊ accidēte. ⁊ sunt tres differentie. rursus species quo differat a differentia dictū est. quando differat differētia a specie dicebatur. Residuum est ergo dicere quo differat species a proprio. ⁊ accidente dicatur. due ergo sunt iste differētie. proprium autē quo differat ab accidente relinquitur dicere. nō quo a genere ⁊ differentia differant. ut dictum ē in illorum differentiis ad ipm. Quatuor ergo sumptis differentiis generis ad alia. tribus uero differētie ad alia. duabus autem speciei ad alia. vna autem proprii ad accidens. decem omnes erunt differentie. quarum quatuor erunt generis ad alia. ut iam superius demonstrauimus. de aliis cōsequenter dicemus.

Dicamus igitur ꝙ cōmune est differentie ⁊ speciei equaliter ⁊ nō secūdum magis ⁊ minus a suis inferioribus participari. ⁊ hoc est manifestum per exempla. homo enim quod est species equaliter ⁊ non secundum magis ⁊ minus participat particulares homines. et similiter non secundum magis ⁊ minus participat rationale quod est differētia. ⁊ huius causa iam superius assignata est. quia scilicet species est totum esse indiuiduorum. et differētia est pars esse speciei ⁊ indiuiduoꝝ ⁊ non recipit magis ⁊ minus. si enīz magis ⁊ minus reciperet secundum esse. uel adderetur uel minueretur aliquid ab esse ul' ad esse. tunc non esset idem esse quod prius. qđ falsum est ⁊ impossibile. communiter uero secūda communitate est semper ad esse speciem ⁊ differentiaz his que ipsis participāt ⁊ non alteratur ab ipsis sicut fit alteratio in accidentalibus formis. Et hoc hic dicetur

exemplo. semper. n. ē fortes rōnalis. et semper fortes ē homo. habitudo. n. ista que est particularis ad vniuersale eēntiale siue sit totum eēut species. siue sit pars eē ut diffe rentia perpetua ē. Et ideo dicunt auicena et algazel q hec semper uera est. fortes ē hō. et hec. homo ē animal et animal est substātia et omnis illa propositio in qua predicatum ē de rōne subiecti et clauditur in intellectu ei⁹ Signis autem sic inferat. hō semp ē aial. uel animal semper ē substātia. et eē hominē uel eē substantiam non diminuit ab esse. sicut enim dicitur. homo mortuus. ergo si homo semper ē animal. homo semper est. patz q non sequitur et ē ibi fallacia simpliciter et secūdum quid. quia enim dicitur. homo semper ē animal. non quod dico semper non dicit nisi sempiternitatem hitudinis subiecti ad predicatum. et cōclusio infertur. ac si dicat empiternitatē simplr. hominis tamen cōsequentie aliam dicunt cām auicena et algazel. dicunt. n. has eē per se. hic hō est hō. et hō est animal. et aial est substantia. et semper eē ueras propter causam que dicta est q. s. predicatum clauditur actu et intellectu ī subiecto. si aūt inferat. homo ē substantia. ergo homo ē. dicunt non sequi. quia illud ē. ēidē quod actu. et hoc accidit. n. esse actu ei quod dicitur. homo est substantia. siue homo sit actu siue non sit actu. hec semper uera ē. homo est substantia. Assignans etiam conuenientias differentie et speciei tangēta etiam propria sunt. diximus iam q proprium est differentie quo differt a specie. cum tamen utrūqz horum vniuersalium sit predicatuz essentiale. quia differentia predicatur in eo quod quale. speciei uero conuenit predicari in eo quod quid est. quamuis. n. homo cōis uelut qualitas aliqū accipiatur sicut cōe. sicut genus siue species quale quid significat. quod ex opposito secundum modum aliquē accipitur ad hoc aliquid. non tamē propter hoc simpliciter erit qualitas alicuius. sicut differētia est qualitas generis. et proprium qualitas speciei. et accidens qualitas indiuidui. sed erit qualitas quedam secūdum humanitatem secūduz id q differentie q̄ qualitates essentiales sunt generi aduenientes speciem ut quale quid est ɔstituerunt. omne enīz cōe hoc mō quale quid ē qualitate siue communis forme est cōstitutum. Amplius secūda quidem proprietas est qua differentia et species distingūtur. q differentia cuz sit generalis. ut in ante habitis dictum est sepe ī pluribus specieb⁹ ɔsideratur sicut et genus. quēadmodum quadrupes considera ratur ut vniuersale in pluribus animalib⁹ specie differentib⁹. cuius cām dicunt auicena et auerois eē. quia talis differentia pro genere ponitur. et circūlocutio ē generis. species uero que species est et non genus non cōsideratur secundum eē in pluribus specie differentibus. sed in his solis indiuiduis q̄ sub eadem sunt specie. Si enim accipitur species ut gen⁹ subalternum. tūc non hic in ante habitis differētia differētie talis generis posita ē. et iō hic non loquitur nisi de spe que non pōt esse gen⁹. Amplius tertia dfia q dfia quidē natura et itellectu prima uel prior est ea spē que est sm ipsam differētia constituta. sicut principiū eēntiale prius est principiato. Cuius probatio est. qz prius est hoc modo a quo non ɔuertitur subsistēdi cōsequentia ut aufertur homo qd est species. homine. n. interempto siue ablato nō necessario sequitur q interimat rōnale. cum ad huc interempto hole deus sm stoicos rōnale quoddam sit. Et quod hic potest obici de differentia ultima conuertibili iā ī philo de differētia tractatu solutū ē. Auicena tū dicit hec oīa per ignorētiam eē dicta a porfirio. Amplius quarta quidem differētia est q differētia componitur cum alia dria precipue ad speciem constituendā. et hoc exemplo manifestum est quia rationale et mortale vnum cum alio compositum est in constitutione siue compositione hominis siue in substantia hominis ɔstituēnda. Species uero speciei non componitur ut gignat aliquā speciem que eadem sit nisi sub stātus siue suppositis siue indiuiduis illarū specierū. sicut differentia cum differentiis compōitur ad substantiam speciei cōstituendaz. que eadē habet supposita que habet altera duarum differentiarum. Eadem enim sunt supposita rōnalis et mortalis. quamuis enīz quidā equs cuidaz asine permisceatur ad muli generationē. equs tamen simpliciter siue vniuersaliter acceptus. et in specie asine permisceatur vniuersaliter nunquaz perficit mulum. quod autem hic dicitur q differentia differentie cōponitur. sciēdum q impossibile est si utraqz differentiarum ut actus ultimus accipiatur. si autem vna accipiatur. ut imperfecta et in potentia ad aliam. tunc prima est sicut genus ad alteram. et secunda est sicut actus et perfectio. et tunc est possibile. et hoc est quod dicit auicena q due differentie non eiusdem ordinis cōueniunt ad speciei constitutionem. Quarum vna est prior et altera posterior. sicut rationale q̄ est communius q̄ homo. et mortale quod posterius in eadem rationali. natura acceptū et determinans ad speciem hominis. Quod autem dicitur q species nō conueniunt. ideo dictuz est quia species est id qd actu ultimo

perfectum ē in illis q̃ formalr̄ perfecta sunt
⁊ ex duobus actu ꝑfectis nō pōt fieri aliqđ
in aliqua natura. Et qđ dr̄ de equo et asino
cōuenientibus q̄ fit mulus in mulus alijs fit
aīalibus. sicut in cane ⁊ vulpe et alijs q̃ sūt
uicina fm̄ cōplexionem ⁊ ita q̄ vnum tēpe
rat semē alterius. sicut frigiditate asini tem
peratur calor seīs equi. ⁊ quorū idem uel mi
timum est tēpus impregnationis. Et tunc ē
ut dicit auicena nō ꝯueniunt ad constitutio
nē aīalis cuius in diuidua sunt ꝯuenientia cū
īdiuiduis alteri⁹ illaꝝ ſꝑerū sicut constitutū
a duabus differentijs idem ē cum indiuidu
is utriusq3 illarū dr̄iarum. qꝛ indiuidua mu
li nō conueniūt cum indiuiduis asini nec cū
indiuiduis equi. Qđ āt quidam dicunt ⁊ ui
detur porphirius dicere q̄. s. quidam equs
⁊ q̄dam asina ꝯueniunt ad muli generatio
nem. ⁊ q̄ equs simplr̄ ⁊ asina simplr̄ conue
niunt ad muli huius generationem. ualde i
considerate dictum ē. qꝛ ēt equs simplr̄ cū
equa simplr̄ non ꝯueniunt ad hui⁹ equi ge
nerationem. actiones. n. ⁊ opationes nō sūt
vl̄ium sed tm̄ ꝑticularium. ⁊ vl̄ia non gene
rant nisi ꝑ accidens uel ꝑ ꝯñs in ꝑticularū
generatione. Simplr̄. n. vl̄ia igenerabilia
sunt ⁊ incorruptibilia. hoc igitur ē qđ antiq
dixerūt de cōibus et proprijs dr̄ie ⁊ speciei
hoc. n. p3 ex uerbis eoꝝ. Dicunt. n. sic. Cōe
ergo dr̄ie et speciei ē equalr̄ ⁊ non f3 magis
⁊ minus ꝑticipari ab his đ quibus predicā
tur. hoīes. n. ꝑticipant equalr̄ particulares
hoīes ⁊ silr̄ rōnalem dr̄iam. Cōe uero ē eis
⁊ ad eē sp̄ his que hoꝝ participant. semper
. n. sortes est rōnale esse. ⁊ semꝑ sortes hō est
propriū āt differentie đr est i eo q̄ quale sit ꝑ
dicari species uero in eo q̄ quid sit predicat
si āt hō cōis uelut qualitas accipiat non tm̄
simplr̄ ⁊ absolute erit qualitas. sed fm̄ id q̄
generi aduemens dr̄ie cā que cum qui spēs
est hoiem constitutum sic. n. est quale quid ⁊
nō simplr̄ quale uel qualitas. qꝛ quid gene
ris dr̄ia formatum ē in ipo. Ampli⁹ ali
ud hn̄t ꝑprium quo differūt. qꝛ differentia
vna diuisiua et cōis in plibus spēbus i qui
bus actu ⁊ silr̄ est ꝯsideratur. quēadmodu3
quadrupes ꝯsideraṫ in plibus aīalibus spe
cie differentibus. Species uero que solū spe
cies ē ꝯsideraṫ in solis q̃ sub ipsa sunt indiui
duis. Amplius āt adhuc differūt qꝛ dif
ferentia est prima vel prior ab ea specie que
ē fm̄ ipsum ꝯstituta. cuius signū est q̄ simul
ablatum rōnale interimit hoiem. hō uero in
teremptus nō interimit rōnale cum adhuc
sit deus hoīe non existe. Amplius quidē
adhuc differūt q̄ differētia cum generalis
sit ⁊ non ultima ⁊ ꝯuertibilis componiṫ cu3
alia differentia. Rōnale. n. et mortale vniū

cum alio compositum vt potentia et actus
ē in sp̄a hoīs que ē species. species uero spe
ciei non componitur ut gignat speciē aliquā
aliam. Et si obiciṫ de asino et equo in muli
generatione. dicimus q̄ quidā asinus cuidā
equo ꝯmiscetur ad muli generationē. equs
āt simplr̄ asine simplr̄ ꝯueniens nunq̄ ꝑfi
cit mulum.

Nunc dicamus dr̄ias ⁊ cōia dr̄ie et
proprij. Dr̄ia igiṫ ⁊ propriu3 cōiter
quidem hn̄t prima cōitate q̄ equalr̄ ⁊ non
f3 itensionē et remissionē a suis đ qbus pre
dicāṫ supposins ꝑticipāt. vtrūq3. n. illorū i
termino ꝑticipantur eo q̄ vnum videl3 dr̄ia
ꝑs formalis est ipsius esse. q̄ sicut dictum ē
sepius vnum est ⁊ non recipit magis et mi
nus. proprium āt ab aptitudine natural' po
tentie formalr̄ imponitur que hitudo in po
tētia hitum completum ⁊ nō actum qui est
opatio. cum sit complexio maior q̄3 potētia
compleṫ per hitum ⁊ rem suā dicit i termino
⁊ iō non pōt suscipere magis et minus. quā
uis sicut in ante hitis dictum ē impediētia
uel expedientia ad actum in sp̄a possit hēre
quibus expeditius uel min⁹ expedite agat
per potētiam illam. sed hec non uariant po
tentiam stantem in hitu naturali. ꝑticipan
tur ergo hec duo equalr̄ ab his q̃ ꝑticipant
ea. Ea. n. que rōnalia sunt de quibus predi
catur rōnale equalr̄ ⁊ non fm̄ magis et mi
nus rōnalia sunt. ⁊ silr̄ ea que sunt risibilia
de quibus predicaṫ risibile sunt equalr̄ ⁊ nō
fm̄ magis ⁊ minus risibilia. Amplius ⁊ in
hoc ꝯueniunt q̄ utrūq3 dr̄ia scil3 et propriū
semper ⁊ đi sine vlr̄ adsunt illis de quibus
predicantur. qꝛ fm̄ nature potentiam ⁊ ap
titudinē attribuuntur illis de quibus predi
cātur ⁊ non fm̄ actū. Quis. n. vno ul' utro
q3 pede careat qui fm̄ naturam bipes ē nō
ꝑꝑ hoc perit sp̄a formalis in ipso qua forma
tur ad hn̄dos duos pedes sed potius id qđ
tali natura ad bipes formatū ē. semꝑ bipes
dicitur ꝑ nature aptitudinem sicut ⁊ risibi
le a potentia naturali cum naturali hitu cō
pleta semꝑ diciṫ risibile quāuis nō semper
rideat fm̄ effectum. nec plus h3 potentiam
naturalē i actu qui ridet q̄3 qui plorat. Si ali
ter h3 eam et ad aliquid hn̄erit eam semꝑ
in aptitudine equali q̄ non exercet fm̄ actū
Aliud proprium āt quo differentia a ꝓprio
distinguitur ē q̄ aliqua dr̄ia q̃. s. ultima non
ē ⁊ vere differentie nomen h3 semꝑ dicitur
de pluribus speciebus sicut ⁊ gen⁹. Et hoc
exēplo probaṫ qꝛ rōnale qđ ē differentia pre
dicatur de hoīe ⁊ de deo fm̄ stoicos ⁊ epicu
reos qui deos ⁊ deas multas rōnales esse
posuerunt. proprium vero non predicatur
nisi de vna sola specie cuius est proprium ⁊

h

de aliis speciei individuis. et hec oia plana sunt ex premissis. Adhuc ẽt drñt in hoc q̄ dña q̄dẽ sequit̃ vl'r ad ea quoꝝ ẽ dña absq3 ꝯuersione sicut genus. sequit̃. n. si hõ ẽ rõnale est sed nõ conuertitur q̄ si sit rationale. q̄ ꝑ hoc sequatur hoiẽ ẽẽ s̄m stoicos. ꝓpria vero ꝯuersim predicant̃ de his quoꝝ sunt ꝓpria. si. n. hõ est risibile est. et si risibile ẽ hõ est. et hec quidem fere sub eisdẽ uerbis dixit porphirius et iõ uerba eius ponere non oꝫ.

Differẽtie ãt et accidenti ut dicit porphirius cõe ẽ de pluribus p̄dicari inq̄ntum vtrũq3 illoꝝ vl'e est. hoc. n. q̄d õi quidem ꝯuenit vl'i inq̄ntũ ẽ in multis et de multis. Ad isepabile ãt accidens sp̄alit̃ h3 dña cõitatẽ q̄. s. iã dña q̄3 insepabile accidens sp̄ adest oibus de quibus p̄dicat̃. q̄d exẽplo ꝓbatur et inductiõe. q̄z bipes semper adest coruis cum sit dña de coruis et hoib' p̄dicata. nigrum ẽt ẽẽ q̄d tanq̄3 accidens inseparabile predicatur de coruis sp̄ adest coruis q̄3uis ẽt posset fieri coruus albus vl' erte vel arte tñ q̄z coruus non tñ noiat sp̄em sed in tali cõplexione que cã nigredinis ẽ designatur subiectuz materiale. inest accidẽs noiato tali subiecto semp est accidẽs insepabile. In hoc ẽt drñt dña et accidens. q̄z dña quidem ꝯtinet ambitu sue cõitatis ea d' quibus predicat̃. Continere. n. est ea de quib' predicatur intra suam cõitatem claudere. ꝯtinet ergo dña et non ꝯtinetur ab his d' quib' predicat̃. Sic. n. ꝯtinet hec dña q̄ est rõnale totum hoiem et ꝑticularia ipsius. accidentia vero nec ꝓprie nec vere sed q̄dam mõ ꝯtinent quedam eoꝝ de quibus p̄dicantur s̄m q̄ in plibus sunt et excedunt ea de q̄bus predicant̃. Quodã ãt mõ ꝯtinent ea q̄z s̄ba eoꝝ de quibus predicant̃ non oia susceptibilia sunt hoꝝ plurimoꝝ. et iõ ꝯtinet quib' inest et excedit ab his quibus nõ inest. albũ. n. p̄dicatur de hoibus albis et quodãmõ ꝯtinet ea. de non albis ãt non predicat̃. et aliquis hõ est non albus. et q̄dam album non ẽ hõ q̄z põt esse in alio s̄bo q̄3 in hoie. iõ cum d' hõ est albus hõ ꝯtinetur. sed ista ꝯtinẽtia non ẽ ꝓpria. q̄z ꝯtinere est forme s̄balis. et iõ accidens inq̄ntum ẽ forma ꝯtinet. inq̄ntũ ãt est accidens fluidum h3 esse et cõtinet̃ a s̄bo. et s̄mo quidem porphirii obscurus est, sed hunc quem dixi uariorem eo puto esse itellectum. Alia ãt adhuc est dña iter differentiam et accidens. q̄z dña quidem non ẽ intẽsibilis et remissibilis sicut p3 ex supra dictis ubi ẽt soluta sunt q̄ ꝯtra hoc dictum obiciuntur. accidentia ãt magis et min' suscipiunt eo q̄ cãs hñt materiales et s̄m se ipsa nõ sunt noiantia rem suaz in termino. et hec oia plana sunt ex supradictis. Adhuc ãt alia dña q̄ impmiscibiles sunt ꝯtrarie dñe ad alicuius speciei ꝯstitutionem ex rõnali cã et irrõnali non ꝯstituitur aliqua species vna. Contraria ãt accidentia sunt ad alterius cõstitutionem. sicut si miscerentur ꝯtrarii colores et sapores ad mediu ꝯstitutionem. Et si obicitur q̄ ẽt colores ꝯtrarii contrarias hñt dñas et species. dicendum q̄ hoc mõ quo colores et dñe coloꝝ ꝯformales ꝯsiderantur.. ꝑ que color in genere qualitatis ordinatur. hic non loquitur sed potius de ẽẽ materiali accidentis put ẽ vl'e predicatum de his q̄ denoiantur ab ipso. sic ãt ꝯstat q̄ recipit itẽsionem et remissionem per ꝯtrarii admistionem vel ꝯtrarioꝝ ul' depurationem q̄ alb' est hoc mõ nigro impermistius. ut d' i primo topicoꝝ. cum ãt recipit magis et minus recipit illud aliq̄ũ q̄d recessit a ꝯtrario sicut malum prius q̄d recessit a bono. aliq̄ũ autẽ q̄z accessit ad terminum ut bonum melius q̄d summo bono ẽ ꝓpinquius. aliq̄ũ ãt ꝑ3 cõtrarii admistioneꝫ. ut albũ albius. ut dictũ est. huiusmodi ergo sunt cõitates et ꝓprietates et dñe ceterorum vl'ium.

Post hoc sequitur dicere ꝯuenientias et differentias speciei et ꝓprii. In quo. n. sp̄es differat a genere et a dña dictum est prius in cap'lis in q̄b' diximus q̄nogenus differret a ceteris vl'ibus. et q̄uo dña differret ab aliis. diximus ergo q̄ sp̄ei quidẽ et ꝓprio cõe est de se inuicẽ p̄dicari. q̄d p3 per exemplum. q̄z si hõ est risibile est. et econuerso si risibile est. hõ est. cu' ꝯuersionis cã ẽ. q̄z sp̄es principiis substãtialibus ponit aptitudinem quare ꝓprium est ꝑ primum sicut cã ꝓpinqua et adequata ponit effectum. sil'r ipsa aptitudo que ẽ ꝓprium de relinquit tale s̄bm. et põit ipsum. sicut effect' ꝓprius et cãe adequatus ponit suaz cãz. hoc et facit ꝓprium q̄d est risibile. iõ q̄ñ non d' s̄m actum ridere. sed d' s̄m aptitudineꝫ s̄3 quam natum ẽ. et hec aptitudo semper est i s̄bo ꝓpriĩ. sicut sepe iam in ante hitis dictũ est. Secunda ãt ꝯuenientia est equal'r ꝑticipari. et non s̄m magis et minus ab his q̄ ꝑticipant. sp̄es et sil'r ꝓpria equal'r participant̃ ab his quoꝝ sunt ꝓpria. nec hoc facim' hic in participatione ꝓprissime dcã. large. n. dicimus participare esse id q̄d aliquid h3 i se ipso. et participata esse id q̄d inest alii siue ꝑ se insit siue ꝑ accidens. His ãt oib' sp̄ei et ꝓprio cõib' assignatis assignãda sunt i quib' differunt ad inuicem. Dicimus ergo q̄ species quidem in hoc differt a proprio. q̄z ea q̄ est species ad vnum ad aliud põt esse gen'. sed hoc non est uerũ de specie specialissima proprium ãt cum sit huius speciei propriũ que est specialissima impossibile est ꝓprium

esse aliarum specierum. si tñ est pprium spe
subalterne que est genus ad aliud non est im
possibile esse pprium illarum specierum que ptinent
sub illa. ut dicit auicena. vñ in hac dña ac
cipit porphirius speciem non specialissimam.
Nõ aliarum i assignatione dñarum non fecit
pprium ãt refert ad speciem specialissimã cũ
aũ posuerit subalternam. et iõ qd dicit nõ sa
tis est sm artem dictum. Scda ãt dña est q
species quidẽ per intellectum et naturaz añ
subsistit inest et sba q̃z proprium. pprium ãt
posterius iam sumpta spe sm esse sicut i spe
cie ex principiis speciei iam in natura subsi
stentis. hoc ãt exemplo pbatur. qz oz hoiez
prius esse ut ex illo cãet risibile. et iõ hõ recipi
tur in diffõne risibilis. sicut recipitur sbm in
diffõne passionis. Amplius tertia est dña
q species quidem semper actu est in sbo d quo
predicatur. qz participatur actu. cum sit to
tum esse eius de quo predicatur pprium nõ
aliqñ actu inest pẽate ãt aptitudinis semp
inest. qd exemplo docetur. qz sortes semper
actu est hõ hũana opans et agens. nõ sp vero
ridet. q̃tum de nature aptitudie sp sit risibi
lis. Amplius aũt quarto dñt qz quorũ
sunt termini siue diffõnes dñtes et ipsa dif
finita sunt dña. diffinitio ãt spei ols est q sit
sub assignato genere. et diffinitio spei specia
lissime est q de pluribus solo numero dñti
tibus in eo q quid sit pdicabilis et cetera hu
iusmodi q̃ in tractatu de spe dcã sunt. ppri
uero qd uere pprium est diffinitio est qd et so
li et õi et semp adest. que distinctiões dñtes
sunt. hanc ãt iõ dñam hic ponim⁹ ne credã
tur idem esse p esentiam spes et proprium. pp
hec q puersiz predicantur. hec ergo sũt cõia
et propria speciei et proprio.

Speciei ãt et accidentis cõe quidez
q de plibus predicantur inquãtũ
sunt vlia. Alie uero cõitates inter spez et ac
cidens sunt nulle. eo q plurimuz ualde dif
ferunt ab inuicem id cui accidit ut spes. et
id qd accidit sz mõz eẽndi. id. n. cui accidit
sba est. id ãt qd accidit est accidens. que dif
ferunt sicut ens per se et ens non per se. sed
in alio. Et si obicitur q inter multum distã
tia maxime querende esset pueniẽtie dicẽ
dum q hoc uerum est si inuenirentur. qz aut
in nullo cõicant. iõ non inueniunt spãles sz
sola ista inuenitur que oĩuz est generalis. sz
dñe plures inueniunt. ppria. n. quib⁹ disti
guntur utraqz sunt. qz spei quidez puenit q
in eo qd quid quid est predicatur. leo uero q
quoniã se hz puenit accidenti qd est mistuz
cum respectu et compositione ad aliquid et
ad oĩa alia predicamenta. Alia ãt dña est qd
ptingit vnãquãquanqz solam indiuiduam.
que proprie sba est vna equidm specie tñ p

ticipare que totius est formale esse ipsi⁹. uno
. n. existe qd est formale esse et totum non po
test esse alterum qd sit totum esse. sed vnãqñã
qz sbam ptingit pticipare pluribus acciden
tibus et separabilibus et inseparabilib⁹. sicut
ultimo pz in multis exemplis. Adhuc autẽ
tertia est dña que species quidem subintel
ligi põt in se exñs ex suis sbãlib⁹ principiis
ante accidentia que sunt in ipsa. q̃zuis est sint
inseparabilia. Cuius probatio est q oz sup
ponere sbm esse in se completuz. vt illi postea
aliquid accidat. Accidẽtia ãt ad hoc q sint
ante se supponunt esse sbm qz respectu sub
iecti posterioris generis entia sunt et aduẽti
tie nature. qz posterioris sunt generis. iõ uo
cantur accidentia quasi ad cadentia. qz ca
dunt ad sbm. qz sunt aduẽtitie nature. iõ ñ õ
intrinsecis adueniunt et assisunt. adhuc aũt
speciei quidem participatio istis subiectis est
equaliter et non sm magis et min⁹. Accidẽs
vero participatur ab his d quibus predica
tur est si sit inseparabile accidens secundum
magis et minus nõ equaliter. Contingit. n.
q ethiops respectu alterius ethiopis habet
colorem nigrum intensum uel nigrum in ni
gredine remissum. et ideo de cõmunibus et
propriis speciei et accidentis dictum est. Re
stat igitur de proprio et accidente dicere cõ
munia et propria. quo enim proprium a spe
cie et differentia et genere differat est i illorũ
ad ipsum differentiis.

Commune igitur q cõmune quidem
proprii et inseparabilis accidentis
est q preter ea nunquam consistũt
illa sua subiecta in quibus sunt et de quibus
predicantur. et quibus in esse consider ãtur.
quod patet. quemadmodum enĩz preter ri
sibile quod est proprium non subsistit homo
qui est subiectum de quo predicatur propri
um. sic nec preter nigredinez unq̃z subsistit
ethiops. dummodo ethiops nomine suo im
portet complexionem ingredinem ethiopis
causantem. ut in ante habitis dictum est. Et
huius quidem causa id quod secũda est pro
prii et inseparabilis accidentis cõmunitas.
quia quemadmodum semper et omni adest
proprium. sic etiãm inseparabile accidens
adest enim et semper quamuis non adsit so
li ut proprium. propter quod et nõ conuersiz
predicatur. Alie autem communitates sũt
ad quedam sicut non essẽtialiter predicari i
quale de plurib⁹ sunt p ante habita iaz pstat
accidens autem separabile propriam com
munitatem non habet nisi in quale. et non
in quid predicari. sed hoc iam in his que de
omnibus simul vniuersalibus communib⁹
iam dictum fuerat. Differunt autẽ ultima
duo vniuersalia ab inuicẽ in hoc primo quo

niam proprium vni soli speciei adest. cuius ē
proprium. quemadmoduz risibile adest ho
mini. Inseparabile vero accidens ut nigrū
non solum adest ethiopi uel soli coruo sed et
adest carboni et ebano et quibusdaz aliis. ita
proprium sbm sibi non determinat. Ad
huc aūt secunda ē dña quod proprium cōuersū pre
dicatur et equaliter non sm magis et min⁹
de eo cuius proprium ē accidens vero inse
parabile pp hoc quod non determinatum sibi
determinat sbm non cōuersim predicatur.
Adhuc aūt sicut in ante hitis dictum est.
propriorum quidē equalis et non sm magis
et minus a suis sbis ē participatio. Accidēti
um uero hoc quidem sm magis. aliud aūt sz
minus ē participatio pp cās i ante hitis de
terminatas. Sunt aūt et alie quidem cōita
tes et proprietates eorum vtrumque que dicta sunt.
sed hec que dicta sunt sufficiant ad discretio
nis eorum ab inuicem et cōitatis eorum quam
hñt adinuicem traditionem et doctrinam.

Vanuis in ante hitis iaz determi
natum sit id quod de quinqz vlib⁹ tra
didit porphirius. tñ adhuc sūt que
dam que vtile est scire de his que ex logicis
doctrinis arabum in latinum trāstulit auē
dar et sialita philosophus et maxie de logica
auicene. Primum capl'm huius doctrine
ē de comparatione istorum quinqz inter se. et
hec ad perfectionem doctrine ponim⁹. Di
cimus ergo primo de primo vlī quod est gen⁹
quod non ē vniuscuiusqz rei siue olum rei uni.
sed illius solius gen⁹ que ē sub ipso species.
sic et dña non est dña vniuscuiusqz rei sed
sm hoc quod ē diuisiua non ē dña nisi generis
quod diuidit. et sm hoc quod est cōstitutiua est dña
illius speciei quam cōstituit sub genere diui
so. Sciendū aūt quod vnumquodqz istorum pōt
esse genus uel quasi genus ad alteruz. vnū
quod pōt eē quasi species. et vnūquodqz pōt esse
quasi dña. et vnumquodqz pōt esse quasi propri
um. et vnumquodqz quasi accidens. Sensi
bile. n. est quasi species huius quod dicimus
apprehensiuuz. omne. n. sensibile apprehē
siuū est et non cōuertit. s. quod ōe apprehēsiuuz
sit sensibile siue sensitiuum. et hoc ipsum sen
sibile ē quoddam genus audienti. omne. n.
audiens sensibile est et non conuertitur. et si
militer est genus audiētis et olfacientis et gu
stantis et tangētis. et hoc ipsum sensibile dif
ferentia ē animal'. Similiter gressibile ē ge
nus bipedis et quadrupedis. et ē species mo
bilis. et est proprium siue proprietas anima
lis. et commune accidens hominis. aliquā
do autem ista quinqz in vno solo secundum
rem conueniunt. et ideo hec oīa quinqz in
vnum et idem aliquando coincidunt quan
tis modis predicandi eorum secundū quod

diuersa vniuersalia sunt nunquam sit vnus
Et etiam adducendum est quod genus nō
est genus differentie aliquo modo nec diffe
rentia potest esse species generis. si enim dif
ferentia esset species generis cū species nō
efficiatur species nisi per differentiam. tūc
differentia egeret alia differentia per quaz
species efficeretur. tunc differentia esset dif
ferentie. quod non potest. Differentia eniz
est intellectio siue notio quedam. que secun
dum intellectum est extra materiam gene
ris. rationale enim non est idem quod ani
mal habens rationem. sed est idem quod
quidam habens rationem. quamuis per cō
sequētiā sequatur id esse animal. animal. n.
habens rationem homo est. Si autem ani
mal esset per intellectum clausum vel con
ceptum intra rationem rationalis. tunc cū
diceretur animal rationale idem esset. ac si
diceretur animal quod est animal habens
rationem que sunt idem secundum intentio
nes suas. Cum autem differentia predice
tur. est sicut cum predicatur accidēs insepa
rabile de eo quod predicatur. differētia eiz
se habet ut accidens ad genus inquantuz se
quitur esse generis. et non est vnum esse dif
ferētie et eē generis. sz genus est ad diderō
tiam quasi materia se habens. et differentie
comparatio ad genus est quodammodo. si
cut proprii quod non competit omni. et hoc
si accidens inseparabile. ut in ante habitis
dictum est. differentia uero constituit gen⁹
et dat esse ei in effectu distinctum. quamuis
autem ipsa differentia non sit intra diffini
tionem generis et ipsius esse differentie nō
sit intra esse generis. sicut esse rerum quali
um est inter quale et esse rerum quantaruz
est intra quantum. tamen differentia ē qua
litas generis. et genus et esse generis est in
differentia sicut intra summ quale essentia
le. Differentia enim est qualitas gene
ris sicut forma est qualitas materie faciēs
ipsam qualem secundum esse substantiale.
hoc autem sic se habet quando differentia
est absoluta et simpliciter differentia gene
ris. ita quod nullo modo differentia est ex
tra naturam generis. sed est de natura ipsi
us sicut actus est de natura potentie. quia si
actus non eēt de natura potentie. potentia
nullo modo desideraret actum. Si vero
diligenter et subtiliter attēdatur quid sit ge
nus et quid differentia. tunc nō omnino ve
re predicantur genus et differētia nisi de spe
cie. quia in specie genus in actu est et differē
tia est actus speciei dans eē. comparatio au
tem generis ad differentiam est sicut com
paratio subiecti ad accidens inseparabile.
quod non est commune accidens. eo quod ē

consequens sit est ut proprium quod conuenit omni et non soli. Accidens autem cōmune aliquando comparatione generis est proprietas. et aliquando comparatione speciei est accidens commune. sicut motum uoluntario motu qui uocatur motus processiuus quod ē proprietas animalis. et commune accidens hominis. Aliquando etiam accidens cōmune proprietas est generis superioris. sicut albedo que est de proprietatib' corporis compositi terminati. et est cōmune accidens hominis. aliquando est de proprietatibus generis generalissimi. et aliquando etiam accidens cōmune non est proprietas alicuius generis eo quod alii accidit quod est extra genus illud. uel etiam accidit ei quod ē extra totam illam cathegoriam secundum ordinem predicabiliū illius generalissimi siue predicamenti. cuius exemplum est id quod est non recipere magis et min'. quod est de cōmunitatibus hominem secundum participationem speciei. et est cōmune illi et multis aliis. nec est proprietas alicuius hominis. alia enim generalissima habent hoc. Comparatio aūt animalis ad hoc animal quando animali additur designatio singularis non considerata in hoc animali rationalitate que facit ipsum hominem est sicut comparatio generis ad indiuidua propria. que ex se habet et non mediante specie. tunc enim animal predicatur de hoc animali immediate ut species de suis indiuiduis immediate predicatur. et tunc non predicatur ut genus. generis enim predicatio est de differentibus specie. animal igitur genus non ē in comparatione singulorum animalium secundum quod facta sunt rationalia. uel in alia specie constituta. Similiter autem rationale comparatum ad hoc rationale non considerata animalitate in hoc rationali predicatur de eo in specie secundum intentionē quā diximus. quod differentia aliquando ut species accipitur. et non predicatur tunc ut differentia. Differentia enim est animalium singulorum specie differentium. diximus autem rationale hoc considerari considerata animalitate. Similiter autem et risibile predicatur de illo risibili non considerato secundum quod est homo. non est enim proprium nisi hominis et indiuiduorum.

Adhuc autem rationale comparatum est predicatum in species. similiter etiā album quod est cōmuniter accidēs huic albo in singulari designato est predicatum sicut species et non ut accidens. Accidens enī cōmune non est accidens nisi ei quod est subiectum ipsius denominatum ab ipso ut dicat ab ipso ut sit album. non autem est accidēs huic albo non considerato subiecto i quo ē. illi enim comparatur ut species.

Oportet autem scire quod hec quinque non tantum coinciduut omnia uel plura in unum. sed etiam inter se quodammodo commiscentur. Et hoc fit multis modis. genus enim commiscetur aliquando cum differentia. apprehēsiuum enim est quasi quedam differentia hominis quod est rationale. omne enim rationale apprehensiuum est et non conuertitur. et similiter animatum siue habens animam est genus rationalis. et predicatur in quid de rationali. tunc est genus differētie. Et patet quod accidit ei ut differentia generis superioris. animatum enim differentia est corporis quod est unum de generibus medius. Aliquando etiā commiscetur genus cum accidente. sicut color qui est genus eorum que accidunt homini. que sunt ut albedo et nigredo et huiusmodi. Hec autē compositio siue commixtio differt a prima non enim sic potest esse quod genus differentie constitutiue sit genus constitutiuum speciei oportet autem quod genus accidentis sit gen' accidentis ad ipsam speciem accidentis cōstitutiuam. Genus ergo differentie est aliquando differentia constitutiua generis uel speciei et preter hoc genus accidēns aliquādo est accidens generi et aliquando speciei. sicut hoc ipsum apprehensiuum est constitutiuum animalis habentis apprehensionē per spiritum uel intellectum. et color est accidens animalis et hominis. cū sit genus colorum specialium. Permixtio autem generis cum proprietate est sicut admirans i actu admirantis. quod se habet ut gen' ad ridens in actu. et tunc uociferans ex appetitu se habet ut genus ad hinibile. quod est proprium equi. Differentia autem aliquando miscetur cum genere. sicut sensibile quod est differentia gradibilium miscetur cum rationali. miscetur etiam aliquando cū proprietate. sicut comparatio trium ad duos rectos angulos trianguli qui tres angulos habet equales duobus rectis. Hec enim ē differentia eius quod est proprietas trianguli rectilinei. aliquando autem miscetur cū accidente sicut disgregatiuum uisus. quod est differentia albedinis. quod accidit uisui proprietas etiam aliquando miscetur cum genere. gressibile enim est differētia animalis quod est genus hominis. et est propriū homini quod conuenit omni non soli. Etiā aliquando miscet cum differentia et cū specie. quia si desit proprium speciei. et cum est communior proprio species. hoc autem fit cum differentia fuerit communior. Cuius

exemplum est diuidi in duo equalia quod ẽ
paris numeri. aliquando autez miscetur cũ
accidente communi. visibile enĩ est propri
etas colorati. coloratum autem est accidẽs
commune homini. Accidens autem ali
quando miscetur cum genere. nec propter
hoc desinit esse accidens speciei. est enim ac
cidens speciei. nec tamen est cõmune acci
dens generi. sed est proprietas generis. et ẽ
aliquid quod est accidens commune vtriqz
generi scilicet et speciei. et cum hoc etiam si
militer accidens differẽtie et proprietatis.

Tendendum autem est ꝙ omnia
quinqz tripliciter considerari pos
sunt. Si enĩ in se accipiantur ita
ꝙ ipsa res siue natura alicui respe
ctu sibi opposito accipiatur et ipsa natura sim
plex consideretur sic sunt nature quedã ista
quinqz. et precipue genera et species que ab
soluto intellectu assequi possunt. tamen de
aliis est verum quando nõ accipitur nisi id
quod est differentia nisi in ratione differen
tie. sed in ratione entis vel nature cuiusdaz.
et hoc est verum de proprio. quando acci
pitur id quod est proprium. non in proprii ra
tione sed in simplicitate cuiusdam entis. et
hoc etiam verum est de accidente quando
accipitur vt pars entis. et non in ratiõe qua
addit ad substantiam. sic ergo hec percepta
sunt nature quedam. vt dicunt auicena et al
farabius. Si autem accipiuntur hec predi
cta secundum quod nature ille simplici ad
ditur aptitudo ad hoc ꝙ sint in pluribus in
ferioribus. tunc illa iam efficiuntur vniuer
salia. quia vniuersale ab hãc aptitudinem
dicitur vniuersale. et non ab actu quo efficia
tur actu vniuersale. Utrum autem hec ap
titudo sit in re que sua simplicitate apta sit
existere in pluribus et per multiplicationez
differentie diuidentis. vel per diuisionem
materie in pluribus actu efficiatur. vel sit
in solo intellectu. ita quod nihil nature sit
in plĩbus sed solus intellectus similitudinẽ
nature vnius ad eandem naturaz in specie
in alio accipiat et in se ipso assimulet questio fu
it. Et primo quidem modo illi dixerũt qui
reales nocabantur. Secundo autez modo
dixerunt hi qui dicebantur nominales et hoc
ad presens non est differendum. tamen in
precedentibus in tractatu cõmuni de vni
uersalibus hoc insinuauimus quod dixerunt
reales. Quocunqz autẽ modo patet ꝙ sim
plex natura non est vniuersale sz natura ac
cepta in tali aptitudine. hec autem eadem
natura accepta in lumine intelligentie cuius
ipsa est splendor quidam et radius. secũdũ
ꝙ dicimus quod omnis forma siue natura
simplex splendor est et radius intelligentie
in anima similis sibi in esse spirituali siue in
tellectuali. propter hoc ꝙ ipsa natura per in
tellectualem naturam que in ipsa est vt ps
essentialis eius operatur ad esse spirituale.
sicut lumen in perspicuo operatur colorem
secundum esse spirituale. quem tamen ĩ cor
pore animato operatur secundum esse ma
teriale ipsius. eo quod actus actiuorum sũt
in patientibus bene dispositis secunduz pos
sibilitatem recipientium actus illos. et non
secundum potentiam agentis. hoc ergo mo
do ista quinqz vel sunt nature simplices vel
vniuersalia. vel intellectus quidam in ani
ma existentes. Sciendum est autem ꝙ hec
quinqz in lumine intelligentie accepta sunt
absqz omni multiplicitate. sz per hoc quod
in singularibus terminantur ad materiam
secundum esse diuiduntur. et sic agunt mul
tiplicitatem per hoc quod in quolibet sunt
sunt secundum totum esse ipsorum. et secun
dum totam essentiam. et siquidem secũdũ
se sunt ante omnem multitudinem. per hoc
autem quod in sensibilibus et in materia ef
ficiuntur ad quantitatem actus intelligen
tie operantis in natura. Per hoc efficiun
tur multa secũdum diuersas multiplicatio
nes speciei vel indiuidui. Si ergo in se acci
piantur nature sunt simplices et nec singula
ria nec vniuersalia. Si enĩ natura simpli
ci haberent quod essent vniuersalia. cuz na
tura simplex non sit nisi vnum vniuersale.
non esset nisi vnum. nec posset esse in multis
et de multis quod est contra rationem vni
uersalis. Si autem a natura simplici habe
rent ꝙ essent singularia. non posset vniuer
sale esse nisi vnum singulare et omnia alia si
milia illi non reciperent predicationem illi
us. quod iterum esse non potest. a natura igi
tur simplici nec habent ꝙ sint vniuersalia.
nec ꝙ sint singularia. sed habent hoc a respe
ctu qui addetur nature simplici vt dictum
est. Adhuc autem secundum quod sunt na
ture simplices et separate nec sunt intellec
tu nec extra ipsum sed secundum quod sunt
in lumine intelligentie agentis. et lumine
suo facientis omnes formas sic sunt vt mo
uentia potentialem intellectum qui est ani
me. et per hec anima intellectuali conuertẽ
te se ad ipsas efficiuntur in anima. dummo
do non sit impedimentum in anima intelle
ctuali. prout intellectus est sicut adepta. et
sic accipit vniuersale quod est intellectu. et
ideo oportet ꝙ sit natura illa a sensibilibus
et materialibus et particularibus separata
et abstracta et in solo accepta lumine intelli
gentie cuius luminis ipsa est splendor et ef
fectus. et cum intellectus componitur cũ ea

aptitudine existendi in pluribus. tunc acci
pit eam vt vniuersale logicuꝫ. ⁊ rationatur
de ipsa sicut de vniuersali. ⁊ per oppositum
illius accipit particulare ipsius quando com
ponit cum ea illa que determinat ipsum ad
materiam hanc ⁊ illam ⁊ induiduātia quo
rum collectio in pluribus non potest inueniri
⁊ per que afficitur hoc aliquid designatum
Et sic illa natura simplex in quadruplici eẽ
accipitur scilicet in esse nature simplicis ⁊ in
esse aptitudinis ad multa. ⁊ i esse luminis
intelligentie cuius ipsa est splendor. ⁊ in esse
induidui designati per induiduantia. ⁊ iō
habet rationem nature per primum ⁊ habꝫ
rationem vniuersalis per secundum. ⁊ rati
onem intellectus speculatiui per tertium. ⁊
rationem particularis ⁊ induidui per quar
tum. Et quamuis ad primam pertineat phi
losophiam. tamen hic posuimus vt doctri
na sit magis perfecta. ⁊ quia hoc quidaꝫ ara
bes precipui in doctrina ⁊ de vniuersalibus
posuerunt. Cum autem primus actus rati
onis sit ordinare dicibilia vt in ante habitis
diximus iam rationem ordinabilium execu
ti sumus. de dicibilibus autem ordinandis
in generibus ⁊ speciebus differentiis propri
is ⁊ accidentibus deinceps attingenius ad
pertractandum.

Explicit scriptum Alberti super vniuer-
salibus porpherii.

Vt ante habitis dictum est ꝙ logi-
ca est scientia per quam docetur q̄
liter per cognitum deueniatur ad
noticiam incogniti. Et hoc duobus
fit modis secundum quod duo sunt que quā
do sunt incognita desideramus cognoscere
scilicet complexum ⁊ incomplexum. ⁊ quod
incomplexum incognitum cognosci non pōt
nisi diffinitione vel quacunque notione. Cō
plexum autem incognitum cognosci non po
test nisi argumentatione. Dictum est etiaꝫ
ad hoc ꝙ ratio que est virtus vnum cū acto
complectens non potest deuenire ad instru
mentum quo per cognitionem incogniti eli
ciat ex cognito nisi tribus actibus qui sūt or
dinare vnum ad alterum componere vnū
cum altero ⁊ colligere ex imposita secundum
discursum que fit ex vno in altero. Sic eniꝫ
⁊ non aliter accipiet cognitionem incogniti
per id quod est cognitum. Primus igitur
actus qui est ordinare vnuꝫ componibile cū
alio perficitur duobus modis ⁊ ordo ipse du
obus fit modis primum quod exigitur ad
actum rationis ordinatis est ratio que sumi
tur ex ipsa forma ordinabilium. ⁊ hec ratio

trahitur ex vniuersali. ⁊ particulari. ꝓ hoc
enim ꝙ vniuersale est quod est in multis et
de multis ratio ordinis accipitur predicati
⁊ subiectum. ⁊ de hoc iam quantum ad
presentem spectat intentionem determina
tum est. Sequitur igitur nunc determinaꝛ
de his que secundum rationem premissam
ad se inuicem sunt ordinanda secundum ge
nera species differentiaꝫ propria ⁊ acciden
tia hoc enim solum est in quo perficitur rati
onis ordinatio. Et ideo hic ordinabilia ad
subici ⁊ predicari sunt ordinanda ⁊ determi
nanda secundum omnem sui diuersitatem
que consistit in decem generibus predicabi
lium siue predicamentorum. qꝛ ante iam in
antecedentibus ad logicam probatum ē ꝙ
ad scientiam incogniti per cognitum non de
uenitur nisi per inquisitionem. inquisitio āt
non fit nisi per dispositum sermonem ad si-
gnificandum siue homo inquirat apud se ip
sum per interius dispositum sermonem siue
inquirat apud alium per sermonem exteri⁹
prolatum sequitur de necessitate ꝙ ordo pre
dicabilium non potest determinari nisi secū
dum quod sub voce habet predicabile desi
gnari. rebus enim inquisitiue incogniti uti n̄
possumus. eo quod nec finite sunt nobis nec
presentes. ⁊ ideo signis ⁊ vocibus vti oportꝫ
propter quod predicabilia oportet conside-
rare secundum quod vocibus significantur
propter quod dicit boetius ꝙ hec scientia. s.
libri predicamentorum est de decem primis
vocibus prima genera rerū significantibus
ordo enim non est in rebus ipsis. sed oportꝫ
ꝙ ratio ponat ordinem sicut ⁊ facit comple
xionem ⁊ collectionem compositorum. ⁊ ex
his planum quid sit huius libri subiectum.
est enim subiectum ordinabile in ratione p̄
dicabilis vel subicibilis secunduꝫ quod stat
sub voce talem ordinem signante ⁊ sic patet
qualiter ista scientia est vna ab vno subiec
to. partes autem huius subiecti sunt ordina
bilia secundum diuersum modum predicā
di in substantia ⁊ accidente. et in accidenti
bus secundum omnia nouem genera acce-
dentium ⁊ sic multitudo infinita restringit
in decem genera. vt dicit boetius decē aūt
in duo predicabilia substantiam. s. ⁊ accidēs
⁊ duo i vnū predicabile. s. ordinatū ad com
positionē secūdum rationem predicabil' ul'
determinatū ex vsi ⁊ pucitari vel subicibili
Ex hoc ēt patet que sit cā suscepti opis. non
. n. ē ꝯponibile ꝑdicabile cū subicibili nisi ꝑ
ordinem huius ad alterū. ⁊ iō de ipsis ordia
bilibus i generē ⁊ specie oportuit determina
re patet etiam quis finis vltimus ⁊ quis est
finis propinquus. vltimus enim est vt ex
ordinatis. ratio accipiatur oppositionis

ad enūtiationem que sola inter orōnes veru3 significat ꝛ vlterioꝛ adhuc finis est vt ex cō-positis eliciatur collectio ꝯsequentie vnius ex altero ꝑ quā accipiatur sciētia complexi quod ignotū ē. finis aūt ꝓpinquus ē quē terminꝰ operis vt sciētia habeatur ordinabiliū. secun-dum oē genus scḋm ꝙ pōt esse diuersus mo-dus predicādi vel diuersus ordo predicabilꝭ ad subiectū de quo predicatur. que scientia li-bri predicamētoꝝ ē ꝓprius finis modus aūt istiꝰ sciētie oꝫ. ꝙ ex fine sumatur. ē enim ille modus elligēdus quo ī materia ꝓposita pōt deueni-re quis ad finē intētionis. est igitur cū sit de in-complexis diffinitiꝰ quidē scḋm ꝙ ex priori-bus secūdum naturā ꝓcedit. diuisiuus āt secūdum ꝙ notificat qḋ est prius per sua po-steriora que sūt ī ipso ꝛ primus quidē. s. diffi-nitiuus notificat rei substātiam ꝛ eē. secūdꝰ aūt. s. diuisiuus notificat rei posse. qꝛ non per-fecte cognoscitur res nisi cognoscatur secūdū esse ꝛ secūdum posse. tertius aūt modus non ꝑ-scibile. sed ꝓpter eū qui scire querit appone-re a nobis ꝛ appositus ē ab antecessoribus ut facillioꝛ sit doctrina ꝛ ille ē exēploꝝ positiuꝰ. Est autē dubitatio quorūdam vtrū de gene-ribus que ut dicit porfirius sūt prīa rerum principia possit haberi sciētia. eo ꝙ scientia ē habitus ꝯclusionis ꝑ causas ꝛ pricipia de-mōstratus. Cū igitur ista sunt principia prima rerū nō sunt alia priora eis ꝑ que demonstrē-tur de eis passiones. ꝛ sic de istis non videtur posse dari sciētia. sed ī scientia debēt eē sup-posita. sed hoc soluere non est difficile. hec enim secūdum rē ꝛ scḋm ꝙ sunt nature que-dā ꝛ ꝑtes entis sunt prima principia. secun-dum ꝙ sunt aliquid predicabile vel ordina-bile ī genere secūdum hūc vel illū modū ꝑ-dicādi vel subiciēdi sic nō cōsiderantur ut prin-cipia. ꝛ habēt multas ꝓprietates ꝛ passiōes que sunt demōstrabiles de ipsis ꝛ hoc modo agemus de ipsis hic. put aūt sunt ꝑtes entis. ꝛ principia diuersitatis rerū. sic de ipsis agit primus philosophus sicut scire pōt qui inme-ta phisica studēdi ponit intentionē ꝙ nō per-tinet ad p̄ns negotiū qḋ logicus habet consi-derare. sic ergo tractātes de predicabili scḋm ꝙ stat sub voce designatiua predicabilis scḋm modū predicādi diuersū ī genere ꝛ specie or-dinabilis. sequemur sicut ī aliis sectā phoꝝ qui peripatetici vocantur ꝛ maxime Ari. qui-bus secte princeps ꝛ primus inuētoꝛ fuisse ꝓhibetur nihilominus apponētes quecūq3 bene dicta a positis poterimus iuenire. pro-cedemus enim. ꝛ per modū sciētie. ꝛ ꝑ mo-dū artis. per modū quidē scientie in hoc qḋ considerabimus subiectum ꝛ partes princi-pales subiecti ostēdentes que passiones īsūt eis ꝛ ꝓprietates ex principiis huius sciē ꝓpriis

Viam autem artis tenebimus in hoc quod colligemus principia ad vnum finē3 operis tendentia quod opus quidem est ordinatio predicabilium ad finem compositionis ꝛ in-tellectionis silogismi per quem. per scientiā cogniti potest quis deuenire ad noticiam in-cogniti sicut sepe diximus. iam autem ad ꝓ-positum attendamus sufficit enim ꝛ multa prelibasse

Cum igitur in hoc agendum sit de ꝑ-dicabili qualiter ordinandum sit ī genere ꝛ predicabile ī triplex com-mune reducatur. scilicet in ens. et vnum in que secūdum vnam rationem re-duci non possit. ꝛ in cōe qḋ est cōe sicut genꝰ quod recipit predicationē sui vlis secūdum nomē ꝛ rationē quod quidē ē vniuocū. ꝛ ter-no id ꝙ ē cōe sicut subiectū de quo ꝑdicatur accn̄s quod de subiecto nō ꝑdicatur nisi scḋm denominationē. oꝫ nos de istis tribus ꝑmit-tere vt postea facilius videri possit quid in quo sicut ī genere contineatur vel quid ad ali-ud sicut ad subiectū reducatur. vel quid nois ꝛ rei suscipiat predicationem. Quia āt prius oīu3 qḋ predicatur ē ens qḋ vniuoce de oībus nō predicatur vt ī sciā vliu3 dictū ē. iō prio de vniuocis dici oꝫ. ꝛ iterū ꝓpter hoc vt sciatur qḋ de quo vt genus vel spēs vel dr̄a vel ꝓpriū vel accidēs nō predicatur. quāuis vniuocu3 sit ante equiuocu3 sicut vnū añ multa. tn̄ scḋ3 itētionē huius doctrine equiuocū ē añ vniuo-cū. qꝛ ꝑ equiuocū predicabile reducitur ad ens ꝛ vnū qḋ ē añ oē genus. ꝑ vniuocū āt re-ducitur ad cōe ꝙ ē cōe vt genus ꝑ denomina-tiuū āt vel ꝑ rōnem oīa accidentis predicata respiciūt substātiā. et ꝑ istas tres cōitates oī-um ꝑdicabiliū vniuersitas reddit ad vnius cōis aliquo mō ꝑdicationē. ꝛ oīa q̄ ad vnu3 subicibile respiciūt. oꝫ ꝙ id respiciāt aliquo triū modoꝝ. Dico ergo qꝛ verū ē ꝙ ī scia vlī-um dictum est quod si quis omnia entia vo-ce et equiuoce ꝛ non vniuoce nūcupabit. opoꝛ-tet de equiuocis premittere. Equiuoca ergo dicuntur quorum solum nomen est commu-ne secundum nomen. non illud ratio substā-tie est diuersa. Dicuntur ergo equiuoca qua-si nomen quod secundum vocem est ex equo quo ad impositionem habentia. ꝛ ideo etia3 additur quod dicuntur ꝛ nō sunt quia quod est in dictione commune est eis in esse autē id quod dicitur per nomen non est commu-nitas secundum equam participatione3. Qꝛ-uis enim equiuocum actuali multiplicitate multa dicat. tamen nihil omnium illorum e qua participatione participatur ab his que ī nomine significantur. ꝓpter quod equiuoca dicūtur qꝛ eq̄liter nomē hūtia eē nois n̄ eq̄ suscipiunt

pticipatione. pter quod etiā addit quorū
solum nomē est cōe nomen enim ipsius. di-
catur quasi notamē eo q aliquā notā rei fa-
cit quantū ad actū significātis et iponentis no
mē. eo q imponēs nomē. fm aliquid ppri
etatis rei affectus ē quando nomē iponitur
qz etiā significatio rei que imēdit p nomen
formā dat nomini. tamē hec non sūt de itri-
secis ipsi. nō secūdum q nomē est solū. sz po
tius intrinseca sūt nōi litteratio tal' sive cō
positio nominis ex littera et sillaba et accedē
ti que sunt itrinseca nomini vt nomē est.
Quibus iam pfectis quātū ad substantiam
nominis. hic primū reffert nomē ad id quo
affectus ē ille. sive qd concepit ille qui nomē
tm posuit. et ideo in equiuocis solū nomē fm
q consistit in sono litterarū et sillabarū et accē
tu ē commune. et absqz equa participatione
alicuius rei que iportat i noie. et id dicit eq
uocū. et qzuis forte principalr i equiuoco unū
et alia nō principaliter. tamen qz nō equa rō
ne multa dicta in nomine nomē illud parti
cipāt. est enim aliqua species equiuocatiōis
et hoc ē q addit i equiuocorz rōne ibi rō sub
stātie est diuersa scēdum id nomen. omne
enim nomē aliquid significat pro substātia.
et aliquid pro qualitate. cū omne nomē sub-
stātiā significet cū qualitate. et id quidē cui i
ponit nomē ē significata substātia ipsius. p
prietas autē eiusdē rei sive substātie que affi
cit iponentē qū nomē iponit ē qualitas signi
ficata p nomē quādo ergo idē ē nomē quātū
ad ea que sūt nōis i littera et accētu et id qd si
gnificat i in re non ē idē vel eque pticipatuz
ab illis quib⁹ nomē iponit. nec ēt ppzietas a
qua iponitū ē oio eadē ē qzuis forte refferat
ad vnū. tūc nomē ē equiuocū. qz rō substātie
eius nomē iponit que ē ratio substātialis a q
nomē iponitur. sic duobus nois ē scdm ali
quid vel simpliciter diuersa. substātia enim
aliqua vt diuinus ē secūdū aliquid p modū
quo rōm subsist at cui nomē ipsū iponit. et illi⁹
rō diuersa ē qū nō ē penitus eadē. et adhuc a
quo ipsū nomē iponitur et illius rō diuersa ē
qū nō penitus ē eadē. et adhuc a quo nomē i
ponitur qd ē nois qualitas. et substātialis rō
que datur de noie secūdum illud qd nomē ē
qū ergo illa ē i nō penitus ē eadē iterū rō sub
stātie hoc ē substātialis rō nominis ē, diuer
sa ita q nihil rei cui nomē iponit. vel a qua
nomē imponitur equaliter pticipat significa
ta p nomē. ex quo patet q equiuocorz multi
sunt mōi sive spēs. Sūt. n. equiuoca idez qui
dem scdm rē. sed non eque pticipantia. hoc
est per eandem rationē de omnibus equalr
datam. sed potius quēdam modū illius de
quo dat ratio habēda. sicut eus dicit equiuo
ce de omnibus entibus p se et in alio existen

tibus eo q p se ens solū nature ē ens. alii aūt
quidā modi sūt illius entis. et nō entia vera
et principalia hoc mō sanū i alali et vrina et di
eta et medicina dicit equiuoce qz sanū natu
re ē alalis. alii autem quēdā modū dicunt sa
nitatis significatiua et pseruatiua sanitatis.
vel vt sanitatis pfectiua vel aliquo alio mō
qui i animali ē sc hūia. Sic enim medicus
dicit equiuoce de eo qui pfecta que i ipso est
medicina operat et de vetula medicū imitā
te et clisteri qd vt istrumētuz pficit opationē
et actū medici et de quibusdā aliis modis ali
quē modū pticipātibus sicut ē ens et vnum
dicunt equiuoce eo q ens et vnū pzio ē id q
p se ē ens et vnū. alia autē dicūtur ens et unū
qz ad id sicut ad scdm aliquo mō entitatis re
ferunt. vel sicut mēsura illius. vel sicut dis
positio. vel sicut respect⁹. vel aliquo alio mō
que sunt i illo sicut in subiecto. et hic quidem
modus vocat multiplex. deīn secundū ano
logiā. sive pportionē ad vnū q principalr i
hoie significat. alius aūt modus ē equiuoco
rū que boetius vocat a casu et fortuna equiuo
ca. qū. s. idem nomē casu et fortuna diuersis
iponitur quorz substātia cui nomē imponitur
nō est vna nec vnius respectus ad vnū. vl'
ēt diuersorz respiciētiū ad vnum. sz tamē qua
litas que nomē illud diuersis iponitur p simi
tudinē trāslationis ē vna vt canis q iponit
latrabili et marinus et celesti. et eorz substan
tia cui nomē iponitur nō ē vna sed diuersa
genere pximo et spē. et pprietas sive qualitas
a qua nomē iponitur nō nisi p similitudinez
trāslationis ē vna verbigrā mordax eē q cō
uenit ei q dētibus mordet. per translatiōez
aūt cōuenit ei qd mordet qualitate et respectu
nocuo. Sic ergo patet qualiter equiuoca sū
quorz solū nomē cōe ē et rō substātie secūduz
illud nomē idē significata ē diuersa. hoc ē n
est penitus eadē et equaliter nō secūduz ma
gis et min⁹ pticipata. Sūt tū q ptra ea que
dicta sūt opponūt sophistice dicētes q signi
ficatio pfectio nois ē dās ei spēz et eē vt vide
tur. et id nomē quasi notaiū dr qz notaz facit
rei et diffinit p significate qū dr q nomē signi
ficat substātiā cū qualitate. si aūt sic ē. tūc mu
tata significatione videt mutari id q nomi
dat spēz et formā. mutata aūt spē et forma mu
tat id q specificatū et formatū ē. et sic mutata
ta significatione videt q idē nomē remanere
nō possit et hec pcipue videtur i his q̄ rlatiue
dicūtur ad iuicē sicut signū et significatū in q
bus hoc significatum propriū mutatur. vi
tur q signum mutari necesse sit qz in vanuz
et cassum erit significatio ipsius quando ad
significatū n refferentur. hoc aūt pcipue i vo
tib⁹ et nobis eē videt. quia voces sunt note
passionū et pceptionum que sunt i aīa. Res

autē sunt cōe passionis ⁊ cōceptionis anime ideo videt̄ ꝙ passiones et ꝯceptiones aie mutent̄ rebus mutatis. mutatis autē cōce ptibus ⁊ passionibus aie videt̄ ꝙ necesse sit voces que signa cōceptuū sunt mutari hec. ⁊ huiusmodi plura possūt obici que omnia leuissima soluunt̄ solutione. dūmodo ea que dicta sunt bene itelligant̄. Dicēdum ergo ē ꝙ nomē habet materiā vocem qua forma tur. habet autē actū significandi hoc ⁊ illud. ⁊ hec materia ⁊ hec forma manet semp ī no mine quādiu ē vox ⁊ nomē. ⁊ hec manēt in equiuoco scd̄m nomē ⁊ materiā nominis ea dē semp ī commun. Dicit̄ autē significatū aliquādo significatio ⁊ hec in signis quidē naturalibus manet eadē. in his autem que ad placitū sunt aliquādo est diuersa eo ꝙ pla citum nō factas ⁊ vno modo cās hoc habēt ⁊ pp hoc manēte nomine eodē secūdum pro priam materiā ⁊ ꝓpriam formā non est ne cesse ꝙ idē habeat significatā. ⁊ ideo non est necesse ꝙ eadē sit relatio talis signi ad signi ficatū. sed pōt esse relatio diuersa q̄ tamen quibꝫ instituēs signū ad actū reffert signifi candi. quāuis ñ refferat ad hoc. ꝙ idē signi ficet. ⁊ nomē est vox ad actū significādi rela ta. vox autē non habet illā relōnem. ideo ñ dicitur in diffinitione equiuocorū ꝙ equiuo ca dicunt̄. quorū sola vox cōis est. sed quorū solū nomē est cōe. vt actus significātis per ī stitutionē importet̄ per nomē qd̄ quasi notā faciens dicit̄ ꝙ per vocem nō importaret̄. ⁊ q̄ significatū est ꝑfectio nominis secunda ad quā vt signum reffert̄. ideo mutari pōt nomine non mutato. ⁊ cum mutat̄ significa tio. necesse est relationem signi mutari ad si gnificatū. ⁊ sic nomen erit equiuocum manē te nomine vno ⁊ eodem secundum primaꝫ ⁊ substantialem materiam. ⁊ secundum pri mam ⁊ substātialem formam. ⁊ non diffini tiuam substāne nominate per significatum nominis. ⁊ ratio substātialis data p qualita tem qua nomen ē in tali substātia significat Talia ⁊ alia secūdum illud nomē quod ad significandū ista duo reffertur ad talia signi ficanda per nomē vnū ⁊ idem huius aūtꝫ exemplum ꝓposite intentionis conueniens est sicut dicit̄ homo animal ⁊ sicut dicitur ymago que picta est ad imaginē hominis vl̄ animalis. quamuis enim dicat zeno in logi ca sua multi sunt modi equiuocationis. tam̄ vnus ⁊ primus modus ē propinquior vniuo eo qui est multipliciter dici p analogiam si ne proportionem ad vnū ⁊ ab vno sicut sūt omnia in ente equiuoca ⁊ sicut ē animal ho mo ⁊ qd̄ pingitur pictum enim animal dici tur cuius similitudo ab vno eodem trāsfor metur. ⁊ quando pictum ad naturale aīal

reffert̄ secundū representationis quēdā mo dum sicut ens vere ē vnde ⁊ alia sunt entia ab illo dicta. ⁊ ad illud scd̄m aliquem modū entitatis natur̄ entis ad illud relata. hoc est ergo qd̄ dicit Ari. ꝙ equiuoca dicunt̄ quorū solū nomen cōe est secūdū. tamen illud nom̄ ratio substantie diuersa ē. vt animal homo qd̄ pingit̄ hominum. n. solū nomen quod ē animal cōe est. secundū modum vero quod īpositū est ad assignandū ratio diffinitiua sb̄ stāne significate ē diuersa. si enim aliquis as signet p propriā diffinitionem quid secūduꝫ quiditatē ⁊ esse vtrumqꝫ eorum diuisim sit quo siue qua ꝓprietate sunt dicta aīalia pro prium vtriusqꝫ diuisim ⁊ nō vnā vtriqꝫ cōē assignabit rōnem diffinitiuam. de homine enim dicet ꝙ ē aīal rōnale mortale depicto autē ꝙ est imago p similitudinē lineamētorū ⁊ coloris hominē representās. ⁊ per hoc igit̄ patet ꝙ predicabile ad rationem generis re duci nō potest qui trāscendit omne genus ⁊ est oīuꝫ generum pricipium. Quod autē hic dicimus ꝙ equiuoca dicunt̄ ⁊ nō dicimus ꝙ equiuocum dicit̄ in singulari. cū tamē unū nomē sit per propriam formam. rō est quia hic intendimus de predicabili siue dicibili incomplexo secūdum ꝙ ordinabile ē in ge nus vel commune vniuocū. vel p denomina tionē de vno predicatū. ⁊ iste sunt res non a vocibus vel dictionibus absolute. sed p vo ces significate. ⁊ q̄ res multe sunt ad idem nomē relate. ideo magis et cōpetentius in plurali q̄ꝫ in singulari. equiuoca enim sūt res sub vno nomine equiuocante. ⁊ quod dicitur solum nomen cōe est. intēdimus excludere rationem substāne designate p nomē. que rō substantialis ē quando dat̄ p ea que sunt sb̄ stantie que sūt genus ⁊ dr̄e. ex his patere pōt quare equiuocatio pp ꝑalitatem significato rum actualē opat̄ multiplicitatē. sꝫ de hoc tractabit̄ in elencis. Ad hac autē q̄ in equi uoco maneret eadē forma que ē actus signi ficandi ad placitum instituentis. secundum respectū ad aliquid rei signate quod ratio in st institnēdi signum id. de facili patet ꝙ ī oī equiuoco sicut diximus aliquid ē de vniuo co p quod equiuocum ad vniuocum habet reduci. vnum enim signū diuersis ad signi ficādū ponētes. necesse ē ad aliqd vnū respi cere ꝙ aliquo mō ē ī illis q̄ substāua ⁊ rōne substātie diuersa sūt. hec igit̄ sic dicta sūt eq uoca ⁊ de his sufficit ꝙ dictū ē q̄tū ad ꝑntē itēnonē spectat ptractabit̄ aūt d̄ aliis ī elen chus. ē aūt nota dū ꝙ ī diffōne equiuocorū dictū sit quod ratio substantie sit diuersa. non tan men dicitur ratio substantie diffinitio vera data per genus et differentiam. Sed ge neraliter dicitur ratio quecumqꝫ notificatio

que maioris ⁊ melioris declarationis est q̄
ipsum nomen absolute positum. Et secun
dum hunc modū accepta ratione īdiuidua
habēt rationem ⁊ equiuocationē ī vno nomi
ne cū tamē ratio eoꝝ a collectione accedētiū
sumpta nō sit vna secūdū nomē illud ī quo
cōicant. hec sunt igitur equiuoca p̄ que ola re
ducūtur nō ad genus. sed ad trāscendentia
omne genus que sūt ens ⁊ vnū ut dicit Ari.

Vniuoca aūt sunt p̄ quoꝝ rōnem pre
dicabile ordinatur ī genere vno qđ
sibi subiectis nomē suū dat. ⁊ diffi
nitionem. ⁊ sic hac ratione vniuoci non esset
reductio predicabiliū ad genus vnū predica
tum de omnibus illis que sūt generis illius
⁊ ideo diffinitur sic ab Ari. q̄ vniuoca dicun
tur quoꝝ nomē cōe est ⁊ scđm nomē illud ea
dem ē substātie ratio siue diffinitio ⁊ dicūtur
vniuoca per oppositū modū ad equiuoca re s
.s. vniuocare ī nomine vno. ⁊ res ipsa ad di
ci ⁊ ad sermonē refferatur. q2 aliter non esꝫ
logicū qđ dicitur. q2 res ī se cōsiderata scđm
q̄ stat sub dictione non ad logicū. sed ad phi
losophū pertinet. ⁊ ideo additur dicūtur. ⁊ n̄
dicuntur vniuoca sunt. Adhuc autē q2 sermo
nes finiti sunt quo ad nos, res autē infinite.
vt dicit Ari. ī elenchis necesse ē plures res
in genere ⁊ specie ⁊ numero vno secūdū mo
dū significari. quādo ergo plures res ī vna
natura que causa īpositionis nominis ē con
ueniunt ī vnū nomē erūt illa vniuoca. et q2
plura sunt vno noīe nominata. ideo dicūtur
magis conuenienter in plī vniuoca quā ī sin
gulari vniuocū. Quod autē additur quoꝝ
nomē cōmune ē. dicitur nomē quasi notamē q̄
est de re que ē causa impositionis nominis ī
pluribus illis. hec enim natura ī omnibus ill'
ē vna ⁊ non p̄ prius ⁊ posterius participata
ꝓpter quod nomē tale simpliciter cōe ē om
nibus illis nihil nominās in vno qđ non nōi
netur in altero. Quod aūt ⁊ ratio substantie
est eadem ratio quidem substātie duo dicit
sicut prius ī diffinitiōe equiuocoꝝ. dicit esꝫ
ratio non tantū diffinitionem. sed etiā quan
cumqꝫ declarationē que datur de eo qđ nōi
natur p̄ nomen ⁊ dicit etiam formā a qua no
men īponitur quam oportet eādem esse. et
ita ⁊ nomina ⁊ natura ⁊ ratio īpositionis no
minis erit vna ī talibus vt sic. ⁊ ratio substā
cie ⁊ ratio substātialis addēs simul ī his que
sunt vniuoca. ⁊ quod illa natura ī eis sit par
ticipata equaliter. que nō secundum magis
⁊ minus nec secūdum prius. aut posterius
sit in ipsis. sed vno modo sicut esse est vnuꝫ
q̄ si magis ⁊ minus susciperet nō esset vnū
omnino sicut ī antehabitis determinatuꝫ ē
in libro de vniuersalibus. quamuis eniꝫ nl'
la comperentur nisi per aliquod vnum qđ ē

in illis. tamen illud vnū quod est in eis sm
magis ⁊ minus non pōt esse de esse ipsorum
⁊ ideo ratio ipsius non ē ratio substantie ip
sorum. Substantia enim eorū cōsistit in par
ticipatione generis. ⁊ participatione diffe
rentie que sunt actus ⁊ potētia cōstituentia
substātiam. eo q̄ terminī eē substantialis sꝫ
esse omnium eorū que sunt sicut homo dicit
animal. ⁊ bos dicitur animal. ita q̄ animal
nomen vnius nature notā facit que equalit
est in homine ⁊ boue. que quideꝫ natura est
substātia animata sensibilis. ⁊ ideo si expli
cetur natura siue substātia que dicitur p̄ no
mē. sicut nomen est cōmune sic explicās no
men ratio siue diffinitio erit communis eq̄
liter vtriqꝫ. vnde si quis assignet vtriusqꝫ
hominis rationem hominis. s. ⁊ bouis sm
hoc quod sunt animalia hoc est secunduꝫ na
turam de qua notam facit nomen commu
ne quod est animal eandeꝫ de necessitate as
signabit hominis. scilicet ⁊ bouis rationem
diffinitiuam ⁊ similiter est de sorte ⁊ platōe
in hoc nomine homo. et sic est in omni
bus que vt genus vel species sunt. vel ut dif
ferentia. vel ut proprium. vel ut accidēs sꝫ
eodem nomine predicantur vt dicunt Auic.
⁊ Algazel si enim dicatur sor. est albus ⁊ ci
cero est albus si ratio sumatur secunduꝫ no
men commune predicatum de sorte ⁊ pla
tone erit vna ⁊ eadem ratio. idem si dico sor
tem esse risibile ⁊ idem erit si dicam sortem
esse rationalē. ⁊ vt generaliter dicatur qđ
omne qđ vt vniuersale de multis ⁊ de sibi
subiectis predicatur vniuoce dicatur. Sūt
tamen qui sophistice contra hoc obiciunt di
cens q̄ vero est nomen a forma eē impositū
diuersorum autem diuerse sunt forme. ⁊ iō
vt dicunt diuersa vnum nomen habere nō
possunt. ad quod leuissime respondetur qđ
diuersorū ī eo q̄ diuersa sunt diuerse sunt for
me ⁊ diuersa nomina cum formis illis īposi
ta. Sed nihil prohibet diuersa non in eo in
quo diuersa sunt. sed ī eo in quo vnum sunt.
vnum habere nomen sicut habent vnaꝫ for
mam. ⁊ ideo diuersa indiuidua ī forma spe
ciei. nihil prohibet habere nomen vnuꝫ spe
ciei. ⁊ que diuersa sunt specie nihil prohibꝫ
habere vnam formam generis. ⁊ ideo vnuꝫ
habere nomen generis ⁊ sic est in aliis. ⁊ iō
necesse est q̄ secundum illam formam de q̄
notam facit nomen diuersa habeant vnaꝫ
⁊ eandem illius substantie rationem diffini
tiuam. Diffinitio enim illa non plura dicit
explicite quam nomē id nominetur implicite
Si autem contra hoc aliquis adhuc obiciat
dicens quod impossibile est vnam esse natu
ram siue formam generis in pluribus speci
ebus. ⁊ sic impossibile sit vnum esse nomen

generis quod dicat̃ de pluribus specie diffe
rẽtibus. ⁊ hoc ꝓbatur ꝑ hoc quod dicit̃ vnũ
idẽ non simul actu habz contraria. Natura
autẽ generis est vna ⁊ eadẽ. ⁊ ideo si est in
pluribus specie differẽtibus actu ⁊ vna ea-
dem ratio. vnum ⁊ idem actu simul habet
ↄtraria. habet enim rõnale ĩ homine ⁊ mor
tale ĩ boue vel asino. ⁊ cũ hoc esse non possit
nõ potest esse nomen generis vnũ in homie
⁊ boue. Hec autẽ confirmari videt̃ ꝑ hoc ꝙ
dicit Ari. primo de anima ꝙ ratio animal̃.
secũdum vnũquodqz animal ẽ altera ⁊ alt̃a
falsum ẽ ergo ꝙ sit nomen vnuz ⁊ ratio vna.
Hec autẽ ⁊ similia non ẽ difficile soluere. di
cimus enim ꝙ vna natura generis ẽ ĩ diuer
sis specie differẽtibus numero. Et qꝺ dicit̃
ꝙ idem nõ simul habet cõtraria intelligit̃
de eodem numero ⁊ non de eodem genere
vel specie. Et hec quidem iam ĩ ante habitis
in libro de predicabilibus determinatum ẽ
Et quod dicit Aristotiles ꝙ ratio animalis
secũdum vnũquodqz est altera sic putandũ
est. ratio animalis secũdum vnumquodqz
hoc est secũdum esse quod habet ĩ vno quo-
qz sigillatim ẽ altera. hoc. n. verum est non
tantũ in spẽ. sed etiam ĩ indiuiduo. quia sic
animal non accipit̃ vt essentia generis. sz vt
habet esse speciale vel singulare in specie. vl'
in idiuiduo. sic autem non est genus quia
est i illo tantũ ⁊ non extra illud in alio. ⁊ ideo
sic non est i nec ẽ vniuersalis sed ꝑticularis. qz
quãuis hoc quod ẽ in vno sit ĩ alio vniuersa
li. tamẽ non scꝺm quod ẽ in vno ẽ ĩ alio. vt
in tractatu de vniuersalibus est determina
tum. Relinquit̃ ergo vniuoca eẽ quorum et
nomen commune ẽ ⁊ ratio substantie eadẽ
Attẽdendum autẽ est ꝙ quamuis multiuo-
ca siue sinonima ⁊ diuersiuoca non sunt de
his quibus predicabile ordinat̃ in linea ge
neris eo ꝙ sinonima respiciunt vnum parti
culare vel speciale per diuersas ꝓprietates
que sunt ĩ illo multis significante nominibus
Diuersiuoca autem. sicut diuersa sunt no-
mina sic diuersis attribuunt̃. tamen quia
⁊ Algazel. ⁊ iohannes damascenus in suis
predicamẽtis. posuũt ista. ⁊ nos ea hic pone
mus non ad necessitatẽ sciẽtie. sed ad doc-
trine ꝑfectionẽ. sunt igitur multiuoca siue si
nonima quãdo multa nomina vni rei attri
buũt̃ vt ensis mucro spata gladius. vl' mar
chus tulius cicero. his enim nominibus idẽ
significat̃ secũduz diuersas ꝓprietates que
sunt in illo. Diuersiuoca autẽ sunt quando
diuersa nomina diuersis nominibus attri-
buunt̃ vt lignum hõ lapis ⁊ huiusmodi. sz
his non indigemus ad istius scientie necessi
tatem in qua sicut in geõetricis facit euclides
ea permittimus nisi diffinitiones eorum

que requirunt̃ ad ad ordinationẽ predicab
lis ad vnũ quod ẽ in illo ordine predicabile
siue dicibile pmũ sicut est principiũ trãscẽ
dens qꝺ in omnibus principiis ẽ sicut est ge
neralissimũ ꝑꝑ primum enim oz poneie ra
tionem equiuocoꝝ. ꝓpter secũdum autẽ ne
cessaria est vniuocoruz ratio.

Uia vero sicut dicit Ari. in prima philosophia libro nono omnia acci dẽtium genera reducunt̃ ad substã
tiam vt ad subiectũ vnum omniũ aliorum
ꝑ predicabile quod iter vniuersalia vocatur
accidẽs ⁊ hoc nõ potest fieri nisi per denomi
nationem factã a principali. propter hoc in
scientia ista in qua intẽdimus de predicabi
lium ordine. oportet etiam premittere diffi
nitionem denominatiuorũ. dicimus ergo ꝙ
denominatiua dicunt̃ quecũqz ab aliquo pn
cipali solo casu differẽtia. sm nomẽ ad casũ
isteruz habẽt appellationẽ. vt a grammati
ca que principale nomẽ est scientie litterarũ
ad recte loquẽdum ⁊ ad recte scribẽdum di
citur grãmaticus per iflexionem que ĩ finis
est mutatione. Cum enim dicit̃ denomina
tiuũ propter ↄpositionẽ prepositionis vocat̃
trãsitio siue diuersitas que est inter essentiã
denominãtẽ ⁊ inter eẽntiã denominatam ⁊
ideo que sunt eiusdem nature denominati
onis non suscipiũt predicationẽ vel appella
tionem. ⁊ ideo hõ non dicit̃ humanus ab hu
manitate. sed dicitur essentialiter hõ ⁊ ani
mal rationale. ⁊ omnia que secundũ essen
tiam predicãtur. ⁊ quia etiam propriũ essenti
ale ẽ quamuis non sit de essentia. ideo nõ cõ
grue dicitur homo risibilitatus. hoc in acci
dentibus ẽt secũdum ꝙ ordinata sunt ĩ gene
ribus suis ⁊ speciebus nõ recipiunt denomi
nationis rationem albedo. n. nec dicitur al
ba nec dicit̃ colorata. sed dicit̃ color ⁊ sic de
omnibus aliis. Sed quãdo natura aliena ꝗ̃
est post eẽ alterius intelligit̃ ⁊ significat̃ qua
si circũposita. s. composita per vnius natu
re ad alienam congregationẽ. tunc fit deno
minatio vt dicit̃ homo albus vel alba qꝺ ẽ
res alba. Hoc igit̃ sicut vniuoca ⁊ equiuoca
qz multitudinẽ essentiarum significãt com
petẽtius diffiniunt̃ in plus. vt dicant̃ deno
minatiua quã singulari vt dicat̃ denomia
tiuũ. Et additur dicunt̃ qz totũ ꝙ hic inten
dimus ad dici principaliter ⁊ non ad eẽ ref
fertur sicut ĩ prehabitis. Et quod addit̃ que
cunqz significat indiffinitam accidentium
multitudinẽ a quibꝰ fit denominatio ⁊ qꝺ di
cit ab aliquo notat nomen accidẽtis secũdũ
ꝙ in sua puritate ⁊ principalitate significat̃
Dicit enim Auicena ĩ sexto de naturalibus
vbi agit de anima ꝙ intellectus accidentis
est absolutus quamuis esse accidentis sit de

pendēs ⁊ quod subdit solo casu differētia di
ℓf hic casus quecūqʒ inflexio nominis sʒ si
nē nominis siue dictionis siue fiat p derina
tionē siue fiat p declinationē ut a iusticia de
riuatur iustus. uel dei⁹ dicendo a iusti
cia formatur iustus. Quis secūdum grāmati
cā iusticia deriuet a iusto, tñ secūduʒ naturā
⁊ rōnem denominationis. ⁊ denominati a
iusticia formatur iustus. Grāmaticus enī no
mēn modus ⁊ formās attēdit ⁊ qz in decli
tione ē. sic declinatur iustus. ti. addita. cia. fit
iusticia. ideo dicit iusticiam formari uel de
riuari a iusto. hoc enī mō iustū a iusticia for
mari non pōt. Natura autē denominati
onis extraria, ē qz deuolans ē alienā naturā
informās. ⁊ ideo nōm illius nature pintellige
re oz vt siue alī dictione inflexo denomina
tio fiat. sicut iustū dicitur eadē p inflexiōez
finis a iusticia. ⁊ albū ab albedine ⁊ sic est ab
omnibus aliis. fit autē hec inflexio in fine dic
tionis ⁊ nō in principio qz inflexio finis prin
cipale significatum nō mutat sed modum si
gnificādi tm̄ ut patet i oī declinatōe qm̄ cāus
declinat a recto ⁊ a se inuicē sm̄ ordinē casu
um. Casus autē a principio dictionis muta
ret totū significatū ⁊ non tm̄ significandi mo
dū sicut si diceret iusticia prudentia ⁊ huius
modi i quibus idem terminus ē ⁊ principiū
diuersum ⁊ iō diuersū significatū. ⁊ hoc nota
tur p hoc q̄ dicit solo casu differētia per hoc
enim nō dr̄nt in principali significato. sed in
modo significādi tm̄ i denominatione. ergo
hec tria necessaria sunt. s. natura aliena sbo
q̄ extrinsecus aptata ⁊ q̄ circūposita in pri
cipali ⁊ denominatō eadē res significata et
diuersus modus significādi. Quod autem
addit secundum nomē intelligit secundum
modū nōis qui est inflexio fīs qui casus vocat
Et quod addit hn̄t appellationē per hoc nō
dicit hn̄t notatur habitus q̄ extra applica
tus. Et qd̄ dicit appello enim que dicit qua
si ad pulsum ⁊ cōponit ab a ppositione. ⁊ pol
lo pollis notat q̄ sicut alienū pulsū sit ad id q̄
denominat sicut ⁊ nomē ppriū ⁊ appella
tio uocat pprie qz ex collectione accūm ad
id significādum a pulsum ē. Nomen. n. cōe
pp hoc dicit appellatiuū eo q̄ in eo mista pel
lunt i vnū. ⁊ ideo est cōe multoꝝ Uerius
autē exemplū est ut a gramatica qd̄ est nōm
principale grāmaticus formatur p s⁹ ius infle
xionem. ⁊ a fortitudine formatur fortis. ⁊ sic ē
in omnibus aliis accū talibus denominatiōi
bus. Ex his autē que dicta sunt patet. q̄ in
substātialibus nō potest eē denominatio. sb
stātialia enim sola ptinēt ad eandem naturā
Et si obicit q̄ in substātialibus quedaz si
gnificāt ꝯcrete. quedā autē abstracte vt hō ⁊
humanitas i quo uidetur hō p inflexionem
casus deriuari ab humanitate. Dicēdū
q̄ hec inflexio facta est ad similitudinē acci
tis ⁊ nō de ipsa rei natura. hō enim nō predi
cat de sibi subiectis ut ab alio deriuatū. sed
pdicat ut eē substātiale eius de quo predica
tur. ⁊ ideo iste modus itelligēdi i re nō pōt
poni. sed p similitudinē ad accidēs est ima
ginatus ⁊ fictus vt forma significetur ⁊ for
matum i eo qd̄ est formatum per formam.
hoc igitur est denominatiuū.

Um autem quedā sint ordinabilia
in predicamēto. quedā autē non in
vno. sed in pluribus. quedā vero ne
qz in vno neqz in pluribus. oz nos
hic diuisionē ponere ut sciamus que ptinent
ad pdicabiliū ordinem ⁊ que ad predicabili
um non ordinē. sed compōnez. Sunt enī p
dicabilia p intellectū accepta hic. ergo intel
lectus pōt eē simplex itelligētia siue simplex
per itellectū intuitus. vel compositus intel
lectus vnū cū alio iūgēs ⁊ ꝯponens. ⁊ pēs
hec duo sumit diuisio. qd̄ eorum que dr̄. ⁊
stant sub ꝯōne itellectus. Alia quidez sine
ꝯplexione dr̄. alia uero dicunt cū ꝯplexiōe
q̄uis enim res oēs incōplexe sint. tū ꝯpositi
onē forme cū materia uel pdicati cum sbo si
potest significare itellectus nō p notā cōple
xionē. Cōplexio autē est designatio vni⁹ cuʒ
altero uel nō i altero. sicut ē dr̄ hō currit vel
homo uincit. in his. n. uocibus notat cursus
in eē hōi ⁊ uictoria. ⁊ ut actus inest agēti
Et hāc ꝯplexionē ꝯponēs facit itellectus et
nō in re p modū ꝯpōnis. que media fit iter
hominē agentē ⁊ actuz eius. Ea uero que
sine complexione sunt exēplariter sunt sicut
cū p se dicimus hō. ⁊ per se uincit. p se currit
vt i tractatu de antecedētibus ad logicā satz
dictū est. ubi diffinitū ē ꝯplexū ⁊ incōplexuz
incōplexū autē sub uoce ꝯceptū est ordinabi
le i predicamēto aliquo. Cōplexū autez perti
net ad itellectū ꝯponentem scōm naturā cō
positionis. Aliā autē p̄mittemus diuisionez
sm̄ rōnem illā dictam scōm quā aliud poni
tur i eodem uel diuerso pdicamēto. Et hāc
dabimus quadrimēbrem. sup duas diuisio
nes bimēbres fundataz. Est enim predica
bilium que i predicamēto uel ad subiectum
vnum ordinat aliud substātia aliud accñs.
aliud vl̄e aliud pticulare. Et ē accidēs vl̄e
⁊ accidēs pticulare ⁊ est substātia vl̄e. et est
substantia que est pticulare p coniūctionem
mēbroꝝ diuidentium in duabus diuisioni
bus inductis ⁊ ideo egredit quadrimēbris
diuisio. qd̄ eorum que sunt in natura ⁊ quidi
tate sua alia de sbo quedā dr̄ ⁊ nō sunt in
sbo aliquo sicut substātia vl̄is sicut homo
vniuersale uel spēs de subiecto hoc est sibi se
cundum totā lineam iacto subicit cuz dicit

quādo hō dicitur de aliquo homine sicut cū dicitur per idiuiduum uagū. aliquis homo est homo. vel p idiuiduū significatū sicut cū dicitur sor. est homo in sbo non nulla ē sicut accñs i sbo est quod sui eē cām habet sbm. qū do enim homo predicatur de aliquo homine pdicatū est causa ꝛ essentia subiecti ꝛ non accipit sui eē cām a subo. Alia autem p opposi tionem ad ista in sbo quidem sunt. sed de nl lo dūr ut de sbo ordinata predicatione. sed si dicunt de aliquo ē sicut indiuiduum qd p dicatur de seipso. ꝛ ut melius itelligatur ex planando dicimus quod est eē in sbo. in sbo enim sunt quorum dependētia scdm esse est ad subiectū ꝛ hec sunt que cū in aliquo sicut non sunt i eo sicut quedā pars essentialis uł integralis. qꝛ nihil conferūt ad esse sbi in quo sunt. ꝛ impossibile ē aliquid huius eē scdm actum sicut in eo i qua est. qꝛ ab eo in qua est accipit omne qd non habz extra ipz sicut ac cidēs qd vt vult Ari. potius est eē qz essen tia. Ex huius exēplum ē accidens particula re quod non idiuiduatur nisi p sbm sicut qdaz hec grāmatica que ut i sbo est in anima sine i quadam anima grāmatica i se habēte sciaz

De subiecto uero nullo dicitur quia non predicatur nisi particulari predicatione que ñ est ordinata predicatio. Et similiter quodā album uel hoc albū ut i subiecto est in corpe vel quodam corpore. Omnis enim color i corpore est determinato qꝛ sicut dētur in li bro de sensu ꝛ sensato color est extremitas pspicui in determinato corpore de subiecto nullo dicitur cum sit particulare. Alia uero ꝛ de sbo quoddam dūr ꝛ in sbo quodā sunt ut accidēs vniuersale. vt scientia i subie cto est i anima qꝛ ē accñs anime de subiecto vero dicitur ut grāmatica de qua predicatur sicut genus de specie. Alia uero neqz in sbo quidem sunt. neqz de subiecto dūr sicut sub stantia pticularium vt aliquis hō uel aliquis equus. nihil enim horū que sunt pticularis sb stantie neqz in sbo est. neqz de subiecto dicitur. simpliciter enim ꝛ vniuersaliter que sunt indi uidua ꝛ scdm numerum singularia. hoc est que sunt vnū numero non dūr de aliquo ut d subiecto cū in descēdendo vltima sint ne ha beāt sub se de quo dicantur. nihil tñ pbibet qn quedā eorum in subiecto sunt quādo acciden tia pticularia sunt. quedā eniz grammatica ut dōati in subiecto est in anima donati.

Hac igitur diuisione cognoscuntur que in genere sunt vniuersalia ꝛ particularia i eodem. que predicantur ut accidētia in vtrisqz generibus ꝛ que predicantur ut pticularia. Si autez que ritur quē est ista diuisio dici pōt q est simil' ei que est generis i species. Cū autem commu ne diuiditur potius dicitur eorum que sunt qz eorum que dūr. qꝛ potius sunt ista secūdum eē qz secundum dici. qꝛ eē sic uel sic in alio est causa eius. quod ē dici uel predicari. Et ac cipiūtur secundū hanc diuisionem que sunt in linea predicamētali ut genus ꝛ species et non idiuiduum. Et accipiuntur etiam ea que sunt extra genus ut accidētia ꝛ que secundū accidens predicantur sicut ea que sunt in ge neribus accidentiū predicantur de subiecto Si autem obicitur q subiectum i hac diuisi one nō accipitur i vna ꝛ eadem ratione eo q subiectū accidentis. ꝛ subiectū vlis nō vno modo substant nec habēt vnam. et eandem rationem substādi. Dicimus q vna ꝛ cōis ratio substandi est i vtrisqz. sed spēalis nō est vna. in hoc enim vna ē q subiectum i se fun dat ꝛ sustinet predicatum quoad eē verum quod est eē actu in natura sic enim ꝛ substan tia secūda est in prima ꝛ accidēs in subiecto Differt autē in speciali quoad hoc q secun da substātia est causa essentie ꝛ eē prime sbz autem ē causa accidentis scdm eē q habet. diuisio autem secundum partes quas habz nosticat que ꝛ qualiter loquuntur i linea pre dicamentali sicut deinde est. hec igitur omnia vt diffinitiones quedam his que dicerentur or dine predicabilium premissa sunt qꝛ et diui siones ad hoc sunt ut diffinitiones partiū ꝛ diuidentium habeātur per quas sciat quali ter ꝛ quo ordine in genere ponēda sunt.

Uppositiōes autē sunt due que pro principiis premittēda sunt ordini predicabilium quarum vna quod est q quando alterum de altero p dicatur ut de proprio sibi in recta linea sbo. ꝛ directe ꝛ substantialiter substante secundū omnium quinqz vniuersalium respectu ad ea que directe sunt ipsis sunt quecunqz eo q predicatur dicūtur recto ordine ꝛ substanti ali omnia etiam dici de subiecto necesse est hoc quidem in scientia de vniuersalibus se cundum omnem modum predicandi quin qꝛ vniuersalium vedimus extra vt homo ꝛ species predicantur de quodam homine. ani mal autem in eodem ordine de homie pre dicatur ut genus ꝛ substantia d animali. ne cesse est q et animal ꝛ substantia de quodaz homine predicetur. Similiter rationale p dicatur de quodam homine ut differētia sē sibile autem ꝛ uitale ꝛ animatum de ratiōa li ut genera ꝛ differentie necesse est q ꝛ hec de quoddam homine predicentur. Simil'r risibile de quodam hoie predicatur ut ppri um. de risibili autem admiratiuū ut genus ꝛ de hoc suspensiuum ad apprehensa ꝛ ad h secundum naturam desiderationis. necesse est q adhuc de quodam homine predicentur. Similiter albū de quodam hoie ut actiuuz

predicatur de albo aut colloratū. de colorato aut quale oꝫ igitur ꝙ ⁊ hec de quodā hoīe predicetur. ⁊ generaliter loquendo quecūqꝫ secundum rcām lineam ordine indiuidui ad speciem ⁊ speciei ad genus de predicato quecunqꝫ dici possunt. ⁊ sicut Auicena ⁊ algazel dicunt i negatione ē similiter. omnio negentur ea de predicato quecunqꝫ sunt ꝯm formam speciei aut generis predicato opposita. vt si quidem homo non est lapis. lapis autem ē inanimatum necesse est ꝙ quidam homo non sit inanimatum. Similiter est in ordine differentiarū ⁊ propriorum ⁊ accidētium sicut si homo est rationale. ratiōale āt non ē insensibile ⁊ sic de aliis. sequitur ꝙ homo non sit insensibile. ⁊ hoc est facile videre in omnibus sicut si homo ē risibile. risibile autem non potest eē non admiratiuū sequit ꝙ quidā hō non possit eē n̄ admiratiū. Et si homo est album. album autem non est non coloratum sequitur ꝙ homo non est non coloratum ⁊ sic est in omnibus. ⁊ hoc principio vtimur ad ponēdam rcām lineam predicamentalem ⁊ ad sciendum que extra lineam sunt predicamentalem. Ex his autem facile patet ꝙ non sequitur. quidam homo ē homo. homo est species. ergo quidam homo ē species ⁊ homo ē animal. ⁊ animal est genꝰ ergo homo est genus. non enim species predicatur de homine. ut subiecto. ꝯm rectum ordinem predicamentalem. sed predicatur de ipso ut accidēs extraneum ab hoc ordine ⁊ ideo in tali argumento est falacia accidentis. Et per hoc etiaꝫ principiū. prima figura inuenit i sillogismis. sicut patebit in doctrina priorum analeticorum. Alterum autēz principium est ꝙ diuersorum generum. ⁊ nō sub alternatim positorum. diuerse sunt species. ⁊ differentie sicut enim diuersa sunt genera al'⁊ scientia secundum diuersa predicamenta. vnum enim est genus in predicamento qualitatis. ⁊ non sunt i eadem predicamēti linea subalternatim posita. ita ꝙ vnum sub altero directe ꝯtineatur ⁊ non habent diuersas differētias non ad se inuicem ut in sinis. ⁊ superius ordinatas. Animalis enim spēs sunt homo ⁊ equs. differentie autē ut gressibile quadrupes ⁊ volatile. Scientia vero nullam harum spērum vel differētiarum est. hec species scientie sunt grāmatica logica. et phisica. differentie vero demōstratiuū opinabile ꝓbabile. ⁊ huiꝰmōi. Scientia enim vna nō differt ab alia i eo ꝙ vna bipes sit ⁊ alia non. sed volatiuū ⁊ similiter est de omnibus generibus non subalternatim positis que n̄ in eadem linea ꝯtinentur predicamentali.

Ad hec tamen que dicta sunt instātie ferunt sed sophistice sunt. quarum prima est de corpore qđ ponit species substantie ⁊ species q̄titatis que sunt diuersa genera. ⁊ non subalternatim posita. Secūda est de scientia que ponitur ⁊ species qualitatis ⁊ relationis. Tertia est de quadrato quod est differentia figure ut i secundo euclidis dicitur ⁊ est differentia numeri. ut scđo arismetrice. Quarta est de rectaglō. qđ ponitur differentia triāguli vt patet i primo euclidis. ⁊ ponitur differentia quadranguli. vt patet euclidis scđo Omnes autē iste instantie sunt sophistice qꝛ corpus secūdum ꝙ est species substantie. et scđm quod est species q̄titatis equiuocum est ⁊ non sumitur secundum vnam rationeꝫ Corpus enim quod est in genere substantie est substantia mensurata tribus diametris. ad rectos angulos secātes. Secundum autem quod est in genere quantitatis est ipsa trina dimensio. Similiter scientia relata ad scibile species est relationis ⁊ secundum ꝙ est qualitas scientis est in genere qualitatis. Quadratum autem nō dicitur de numeris non transūptiue ⁊ non proprie. Similit autem ⁊ rectangulum nō eodem modo dicitur de triangulo. ⁊ de quadrangulo. quadrāgulo eniꝫ cōuenit per se et semiꝑtringlo. aut accidit queritur enim triangulo ⁊ per accn̄s Quidam etiam instant de rationali quod ut dnt conuenit mortali ⁊ inmortali vt dictuꝫ est in scientia de vniuersalibus. Sed ad hoc quidam dicūtur ꝙ alterna ⁊ subalterna sūt subalternatim posita ⁊ in eadem linea predicamentali quamuis enim vnum horum sb altero non ponatur. tamē ambo ponuntur sub eodem genere superiorum sicut sub substantia. ⁊ ita intelligitur quando dicitur nō subalternatim positorum ita ꝙ sit sensus diuersorum generum ⁊ non subalternatim positorum. hoc est non sub eodem communi ꝙ supra ipsa sit positorum. ⁊ ita oportet dicere secundum stoicos ⁊ epicuros in veritate. tū rationale non conuenit icorporeo ⁊ corporeo secundum vnaꝫ ⁊ eandem rationem. sꝫ hoc determinare est libri causarum. Subalternorum vero generum quorum vel vnuꝫ ponit sub altero vel ambo ponūtur sub vno superiori communi genere nihil prohibet easdem esse differentias. Superiora enim genera de inferioribus predicantur propter ꝙ secundum principium prius inductum. quecunqꝫ predicantur de ipso predicato differētie vt diuisiue predicantur etiam de subiecto vt constitutiue. Sed diuisiue de genera predicantur sub disiunctione vt substantia aut corporea. aut incorporea de specie auteꝫ supposita altera differentiarum predicatur vt constitutiua vt de corpore corporeum. et de animali animatum. sensibile hec igit sūt

que vt suppositiones premittere volumus ordinationi predicabilium.

His ita premissis iam genera . in qua predicabilium vniuersitas reduci habet inuenienus. dicimus igitur quod eorum que secundum nullaz complexionem dicuntur. ita quod nec habet complexionem orationis perfecte. nec imperfecte. nec complexionem diffinitionis. sz simpliciter incomplexa sunt vnū tantum significantes. ⁊ nihil cum ipso. singulum secūduz se ipsūz i indiuisibili acceptum aut substantiam significat. aut quantitatem. aut qualitatem. aut ad aliquid. aut vbi. aut quando. aut situm esse. aut habitum. aut facere. aut pati significat. horum autem vt figura sit siue superficialiter per extra positionem sit manifestatio est. Substantia quidem vt homo ⁊ quecunqz res per se exns. quantitas autem vt bicubitum et tricubitum ⁊ quodlibet qd̄ commune vel discrete mensurat magnitudinem vel multitudinem. Qualitas vero est vt album vel nigrum. ⁊ huiusmodi. ad aliqd autem siue relatiuū vt duplum. dimidium equale maius ⁊ minus. ⁊ huius. vbi vō vt in loco sicut in foro vel in theatro vel sursum ⁊ deorsum ⁊ huiusmodi. quando vero. vt heri vel hodie ⁊ cras. vel olim ⁊ nunc. ⁊ huiusmodi. situm vero eē vel positum esse vt sedet iacet stat ⁊ huiusmodi habere autē vt calciatus. tunicatus. armatus. ⁊ hu'môi facere vero vt secare. vel vrere pati vō est vt secari vel vri calefieri i frigidari vel huiusmodi. Ad hec omnia habent reduci p̄dicabilia sicut ad prima sue coordinatiōis genera ⁊ prima rerū illius principia. quamuis enim multi laborauerunt. vt rationem penant. quare numerus principiorum omniū rerum stat in. x. nos quātū possumus studebimus ex propriis horum generum modis predicandi ostendere huius numeri rationem. notandum igitur est q̄ iste numerus non est nisi predicabilium que vt vniuersalia de subiectis predicantur. propter quod si aliquid est quod de nullo predicat vt vniuersale nec de ipso potest aliquid predicari vt de subiecto ⁊ particulari. vel specie illud non est in aliquo istorum generum. sz est ante hec. ⁊ causa omnium istorum sicut causa prima deus scilicet excedens omnia qui nec est vniuersale. nec particulare. nec species. nec genus nec differentia nec potētia. nec accidens alicuius. ⁊ vere non est aliquid vt essentia vel vt accidens alicuius. sed est omnium efficiens ⁊ tale principium per suam scientiam actiuam. ⁊ per intellectum vniū agentē hec autem in libro de causis habēt probari.

Si que etiā sunt forme seperate res formantes ⁊ a rebus separate nullomō miscibiles ad quas ipsē rea sicut ad sigilla quedam formantur ⁊ rebus non in sunt sicut dixit plato ille de rebus non predicantur eo q̄ nihil sūe rerum Et non potest aliquid de aliquo predicari quod nihil ipsius ē Ille etiam modo nō sunt in genere nec ad aliquod genus reducibiles ⁊ si dicunt substantie erit equiuotuz nomen substantie ad istas substantias. hoc aūe in prima phia hz determinari. omnia autez que vniuersalia sunt. uel vniuersalium subiecta quecunqz aliquo modo sunt in quibusdam. ⁊ in quibus ut in subiectis sunt quocunqz mō illa reducuntur ad ista qnqz genera que sunt numerata ⁊ exeunt ab eis sicut a primis suis essentialibus principiis. Sunt iterum quedam non ad vnum genus reducibilia. sed sunt in omnibus sicut ens. ⁊ vnū ⁊ res ⁊ aliquid que dicuntur non genera. sz vt principia quedam per prius ⁊ posterius. de generibus illis dicta. Et ista genera partes dicuntur illorum ⁊ non illa nec equaliter predicantur de istis. sed secundū prius ⁊ posterius dicta. ita quod sunt in vno recte ⁊ vere ⁊ non sunt in aliis nisi per analogiaz ⁊ proportionem habitudinis qua se habent ad vnum principium. Aliqua etiam sunt in pluribus generibus. sed i quocunqz sunt vere illius generis. sicut motus qui in loco est vbi fluens in qualitate quale fluens in quantitate quantum fluens. Et ipsa mutatio in substantia est aliquo modo substantia fluēs. His ita prelibatis dicim⁹ quod predicabile de aliquo aut est substantia aut est accidens ⁊ hec diuisio est per opposita immediate que reducuntur ad affirmationem ⁊ negationem sicut ens per se. ⁊ non per se. ens autem per se. ut per se ens predicabile est substantia ⁊ est genus omnium primum ⁊ aliorum omnium quoddaz principium. Ens autem non per se predicabile vel subicibile est accidens de necessitate ⁊ hoc ē ens in alio vt in subiecto quod in duo secūdū Aristo. diuidi habet. Accidens quidem āe est accidens secundum in esse. aut secundum aliquem modum ad aliud se habere. Si āt est accidens siue aliquod cadens secundum absolute in esse. tunc autem in est secunduz materiaz que potētia diuisibilis est ⁊ extensibilis ⁊ numerabilis ad formarum susceptionem que inquantum potētia primo inenitur in materia. aut in est absolute secundum potētiam forme. que est perfectiua materie ad actum ⁊ operationem. Si autez primo modo inest. tunc est qualitas que dispositio ē substantie ad operationes aliquas et ad actus. Si autem non est accidens secundum esse

absolutum hoc cadit ad substantiam secundum
id quod est aliquo modo habere se substanti
am ad aliud. tunc non potest esse nisi duobus
modis. aut enim id aliquo modo se habere
ad aliud causatur a substantia comperata ad
aliud. aut ab illo extrinseco comperato ad sub
stantiam de qua predicatur. si primo modo
tunc iterum non est nisi duobus modis. aut
enim est in comperatione simplici ad aliud
autem secundum comperationem partium
ad totum in se ipso consideratum. ⁊ si est secun
do modo est situs vel positio. Si autem est
primo modo aut secundum comperationem
ortam a forma aut secundum comperationem
ortam a toto simul. Et si est predicabile se
cundum comperationem ortam a forma est
actio. unde dicit Auerois in comento super
phisicam Aristo. ꝙ actio nihil aliud est nisi
comperatio agentis ad paciens. Si autem
comperatio illa est orta a materia tunc est pa
ti. propter quod idem Auerois dicit ꝙ passio
est comperatio pacientis ad agens secundum
ꝙ agens est. Si autem oritur a toto non po
test oriri nisi per aliquem actum totius quo i
nascitur comperatio illa. ⁊ tunc est ad aliquid
siue relatio. si autem oritur comperatio ab
aliquo extrinseco comperato ad subiectum.
de quo fit predicatio. illud extrinsecum aut
est adiacens tantum. aut adiacens ⁊ appli
catum. Si autem est adiacens tantum. ⁊ ex
adiacentia simplici comperatum. aut est ad
iacens ei quod est esse quod est cum motu ⁊
esse distenso. si primo quidem est ortum ab
adiacentia extrinseca tunc est ubi. Si autem
comperatio est orta ab adiacentia extrinseci
secundo modo. tunc est predicamentum quan
do. si autem oritur ab adiacente extrinseco
⁊ applicato tunc est predicamentum habitus
nec possunt plura predicari secundum adiacenti
am extrinsecam. Est autem aduertendum
ꝙ singula eorum que dicta sunt. quando ut
singula ⁊ incomplexa accipiuntur in nulla di
cuntur affirmatione vel negatione. quia affir
matio non est nisi unius predicati de aliquo
negatio autem non est nisi diuisionis ostensio
diuisionis dico alicuius ab aliquo. horum .n.
predicabilium complexione vel compositio
ne ad inuicem fit affirmatio vel negatio. et
sine huius termini non potest. propter quod
affirmatio ⁊ negatio non sunt formaliter et
actualiter in rebus. sed in anima a sine intelle
ctu componente aliquid cum aliquo vel diui
dente aliquid ab aliquo. propter quod omnis
affirmatio videtur vera esse vel falsa ⁊ sic
omnis negatio propter quod etiam in quinto pri
me philosophie dicitur ꝙ verum ⁊ falsum sunt
in anima ⁊ non in rebus ⁊ hoc est verum de
hoc vero quod est adequatio rerum comple
xarum cum intellectu componente vel diui
dente. Ea autem que sunt de numero eorum
que secundum nullam complexionem dicun
tur sed incomplexo ⁊ indiuisibili intuitu intel
lectus accipiuntur hoc modo veritatis vel fal
sitatis neque vera sunt neque falsa. incomplexa
autem sunt ut homo album currit. possunt
tamen alio modo esse vera vel falsa secundum
ꝙ verum dicimus purum aliene nature non
permixtum. vel existens ⁊ non apparens tan
tum sicut dicimus verum aurum aliene nature
non permixtum ⁊ dicimus verum esse ⁊ in
veritate quod ita existit secundum actum si
cut apparet. Et dicimus pannum fantasma
esse quod apparet ⁊ non existit sicut fantasma
ta ⁊ somnia ⁊ melancolicis visa. verum enim
sic cum ente conuertitur in puro ⁊ vano. hic
est ipse Aristo. in tertio de anima dicit ꝙ in
telligentia indiuisibilium est in quibus non
est verum. in quibus autem verum est ⁊ fal
sum est iam compositio quedam intellectuum est.

Iam de predicabilibus secundum
ordinationem eorum ad unum quod
est generalissimum in ordine illo tra
ctandum est. quia aut omnium prima
est substantia. ideo primo de substantia dica
mus. Est autem substantie triplex conside
ratio una quidem secundum ꝙ substantia est
pars entis prima ⁊ principalis que in se ve
ra est ⁊ causa est omnibus aliis existentibus
Secunda autem secundum ꝙ substantia pre
dicabile est primum ad quod est reductio om
nium predicabilium siue coordinationis. Ter
tia autem secundum ꝙ substantia primum
subiectum est ad quod sicut ad subiectum om
nium quocunque modo predicabilium est re
ductio sicut ad id de quo est predicatio. Pri
mo quidem igitur modo substantia est ens
per se existens. nec in alio nec ab alio sine exi
stentie causam habens. ⁊ hoc modo substantia
est primum ⁊ vere ens. ⁊ est essentia inuari
abilis et incorruptibilis que omnibus aliis
causa est existendi. Est autem actus simplex
prime cause per quem omnia subsistunt que
per se sunt. ⁊ habet actum ad similitudinem
substantie sue producentis prima causa ⁊ est per
se existens quia non per aliud vel ab alio est ꝙ
sit causatum sed ipsum est causatum primum
in modo existendi ad similitudinem prime
substantie productum. Et hec substantia sim
plex est essentia sicut habetur ex libro causa
rum. Et hec substantia secundum processum
materialitatem ⁊ variabilitatem ⁊ particu
laritatem quorum nihil habet secundum ꝙ
in prima causa est. ⁊ secundum hoc ꝙ est ab
ipsa. ⁊ sic de substantia agitur ubi sensibilis
substantia ad insensibilem reducitur ⁊ insen
sibilis ad intellectualem ⁊ intellectualis ad

diuam cuius tractatus de substantia ptinet
ad primum phm̄. Secūdo mō substātia ē p
mū cōe predicabile. ad qd̄ oē predicabile qd̄
ē substātia reducit. Et qr nihil predicat de
aliquo nisi qd̄ est totū ipsum. ⁊ forma totius
que totū dicit ipsum. ⁊ eē ipsius qd̄ est i potē
tia vel actu. Cum sēm autē primū i sba de
quo oīa alia predicant sit ɔpositū opz qr et p
primum primū predicatū sit ɔpositū ⁊ forma
totius totum eē totius dicēs sm qr ē ipsi⁹ to
tū in quo predicato pōt designare. et hec est
substāa de qua intendit logicus. hec autē sb
stantia ē primū qd̄ supponit vel subicit in to
ta coordinatione eoꝝ que substātia dicit for
male dr̄as in spēs ⁊ genera subalterna p or
dinē descensus ⁊ spēs spēalissimas. ⁊ indiui
dua. hoc enim ē genus formale in oia que sūt
sue coordinationis genera ⁊ spēs indiuidua ⁊
cuilibet pōt patere qr hec totius illius coordi
nationis ē primū principiū ⁊ est ɔpositū qr
aliter nō eēt in se p se exñs. Est autē ɔpositū
formale a forma que dicit totū eē secundum
primā notionē sbe l qua rō substāie intelligi
pōt. si autē querit que sint ɔponentia ipsum
cū nihil hēat ante se ex quo ɔponi possit. dicē
dū qr nihil extrinsecum i eī ante se habet in
tra se tamē habz intellectū ɔponētium ipsuz
Est enim ens ⁊ ē p se qd̄ addit sup ens intel
lectualē ɔpositionē qr ex ente ē ⁊ ex eo qr est p
se ē hoc. Et vt dicit Boeti⁹ aliud habz quo
est aliquid. aliud habet quo hoc est. ⁊ hec est
forma ɔpōnis eius qr nihil habz materie q̄
ius hēat id qd̄ est ⁊ eē. Et hec ē prima notio
substātie que de omnibus predicat que in re
cta linea predicamētali sunt i predicamento
substātie. Sūt tū que dicunt substātie nō qr
qr hāc substātie recipiāt vel ptcipāt rōnez sz
qr sunt principia eēntialiter ɔstituētia substā
tiā sicut forma dicit substātia ⁊ materia dr̄
substātia vt dicit Aristo. in secūdo phisicoꝝ
Sed hec nō sūt i substantia sm rectū ordinē
pdicamēti. sz reducūtur ad substāntā vt prin
cipia substātie. p hāc dignitatē qd̄ nihil p sui
eēntiā facit substāntā nō sba hoc igit mō sub
stātia ɔsiderat a logico. ⁊ ē pūtis intentionis
Tertio aūt mō substātia dicit ab actu substā
di. ⁊ tūc dicit substātia que p se subsistat. ⁊ oī
bus aliis que subsistāt dat quod subsistāt. ⁊ hoc
mō sba indiuidua ē sba sola. a qua tū nulla vt
inferius patebit ē pdicatio. sed oīa subicibi
lia a oīuz que quibuscūqz subiciunt ē ab' ipa
Et qr nos i hoc libro itendimus de predica
bilibus sm suas coordinationes reductiōe ad
vnū. iō hūt substātiā primā oz ponere que tū
vltima ē secūd ū ordine primo ⁊ scdo modo
dicte substātie. Scdm ergo primā itētionez
substātia ē eēntia que. nec genus. nec spēs.
nec indiuiduū. sz ē simplex. scdo autē mō dic

tā substātia ɔposita ē. ⁊ ē primū genus oībus
sequētibus dr̄us formabile ⁊ determinabi-
le ad eē spēꝝ ⁊ indiuiduoꝝ Tertio autē modo
dicta sba ē determinata materia ⁊ supficie.
⁊ loco ad hoc singulare vel illud. Et primo qdē
modo sbstātia nec ē quale quid nec hoc aliqd
sed simplex essentia. Secūdo autē modo est
substātia quale quid ab eo qd̄ format habēs
quid. ⁊ a formāte hūs quale. Scdo aūt mō
est hoc aliquid. Principia autē substātie p
pria sūt id qd̄ est qd ⁊ formabile qd̄ ē nō mō
materia quidē. sed materie pportionē ha
bens i eo qr sustinet se formās. ⁊ i eo qr forma
bile ē ⁊ scdm principiū qd̄ ē dās esse hūs p
portionem ad actū forme. qui ē determinat
ad eē ⁊ finire ⁊ distinguere sicut dicūt Aui.
⁊ Alfarabius. Hec aūt que dicta sūt. valde
notanda sunt. qr soluunt p ea multe qōnes
hic igit tertio ⁊ secūdo mō tractabimus de
sba primū mōz primo phō relinquētes.

Incipiētes igit a prima substātia di
cimus qr sba q̄ pprie ⁊ principalr. et
maxie ⁊ tertio mō sba dr̄. ē qr nec de
aliquo sibi directo subiecto i quo sit p naturā
⁊ itellectū pdicat. nec ē i sbo aliquo. Et p hoc
qd̄ dr̄ proprie sba excludit sba que nō ē ppe
sba. sz sbale primū i quolibz genere sicut co-
lor sbale ē albedini ⁊ mēsura sbalis ē pedis.
vel cubiti vel alicuius alterius spēi mēsure
Dicit aūt principalr ad sm substātie exclusi-
onē que nō sba ē ab actu substādi dicta non p
primā sbaz. ⁊ dicitur maxime eo qr pluribus
subsistat q̄ aliqua alia qr substat ɔiter accidē
tibus que nō sūt nō a eēntia indiuidui. p hoc
āt qr de sbo nō dr̄ hz qr ē indiuidua vere i na
tura sm actū exñs. ⁊ nō hz actus itellectus
exñaz vt vlē. per hoc aūt qr nō ē i sbo hz qd̄
ē p se ens ⁊ nō i alio nec ab alio exñam hūs
sed igit ē prima sba cuius exēplū est vt aliqs
homo vel aliquis equs. qr autem per nega
tionem diffinit cū dr̄ quē nz de sbo dr̄ neqz i
sbo ē. cā est qr sicut prima ē i substādo. ita vl
tima est in essendo. Et ideo in substando per
affirmationē affirmātem aliquid qd̄ sibi cā
eēt substādi diffiniri non potuit. nec etiaz po
tuit diffiniri per aliquid qr sibi esset cā b ali
quo pdicandi qr de nullo predicatur vltimū
enim i ordine essendi non potest habere ali
quid sub se cui essentialiter insit. in esse autē
essentialit cā est qr aliqd de aliquo vt gen⁹ vl
spēs eēnalit pdicet. pfectum autē eē in actu
vltimo scdm naturā ⁊ sustentās omnia. alia
cā est qr in nullo sit vt accidens. his ergo de
cāis sic p duas negationes oportuit ipsā dif-
finiri que tamē negationes infinite non sunt
quia site sunt ab his que in eadem diffinitio
ne ponuntur. Attende autem quod non
est idem non dici de subiecto. et dici non de

subiecto non dici de subiecto. n. ē qd dici quidem potest predicari sed non hz sub se i quo sit eēntialiter secūdum ordinem linee pdicamenti de quo predicetur. Dici āt non de sbo hoc ē q prima sba nulla ē ordinata predicatio. iō dr q neqz de sbo ē. qr āt nullo mō sibi conuenit inee cum oia alia sibi insint. et saluentur in eē nature per hoc q sibi insint aliquo mō. ideo impossibile sit ipaz primā sbam inee alicui. Et sicut diximus hoc sbe pprie et non appropriate q. n. nō pprie sz appropriate sba ē et non scdm naturā et sm eentialitatem suam sba ē sed hz ad id qd est quedam sba pporcionalitatem sicut color se hz ad albedinem qn diffinitur albedo. et iō dicit aristotiles in quinto uel primo topicorū q siquis albedine posita dixerit p diffōez q pbatum ē colorem eē quid ē dicit. sz quale significat. Non. n. ē sba sed pportionem hz ad sbam que ē cā sbe p hoc q in diffōne speciei eentialiter ē sicut genus in specie. et hoc ē per similitudinem pporcionis ꝛ non p' nature ueritatem. Cum uero dr principaliter sba principale dr id qd ē primum et per se non per aliud neqz per accidens substandi ꝛ fundandi principiū. hoc. n. non hz ab alio sicut sba scda ab alio hz q substat. non quidez q in ea sit nisi in potētia. qr prima sba non ē in scda neqz scdm actū neqz scdm itellectū. sed hz a prima sba sm q ipsa que dr secūda sba quedā notio ē totius prime sbe totū esse suum dicens in potētia nō in actu. i actu. n. non dr totum eē ipsius nisi in noīe īdiuiduī potētia āt ē ab actu aliquo primo in ordine rex oium ꝛ genex. Et sicut diximus magis dr qr oibus que insunt substat quocūqz mō aliquid sit in aliquo et saluat inee ola sm i naturam q solum eē ē perfectum ꝛ vex. ꝛ tale eē non hz scda sba pnt scda sba ē. et iō in tali eē fundare non pōt aliquid. Qd āāt in diffinitione ponitur dr et non ponitur ē cā ē qr diffinitio datur de sba sm q innotescit per nomen sbe ꝛ non datur scdm principia que sbam in esse sbe constituunt scdz āt q innotescit in nomine magis conuenit dici q̄ʒ eē. exempla autē non sunt posita de indiuiduo signato sed de indiuiduo uago. iō qr hoc indiuiduum hz aliquid de natura speciei ut in scia de vlibus diximus et iō attingit naturā incorruptionis et eternitatis ꝛ sic magis cōuenit scie. aliter. n. descendentem a generalissimis usqz ad specialissima iubet plato quiescere. et q de talibus propter suam infinitatem non pōt eē disciplina. hz āt indiuiduum uagum aliquid de speciei predicatione. propter quod in doctrina predicabilium conuenientius ē exemplum per indiuiduum uagum q̄ʒ per indiuiduum signatum. hoc ē igitur sba ad quam ē oium aliorum predicabilium reductio. ꝛ non ē subsistentia secūda ad quod oia reduci possunt. ꝛ iō dicitur eē prima ꝛ in ordine reductionis omnium ad vnum primam ipsam eē necesse ē hoc igitur sic dicta prima substantia.

Secunde uero substātie dicunt species in quibus ille que principaliter substātie dicuntur insunt sicut contentum ē in cōi ptinente qd supposita sua ut partes continet subiectiuas. sicut species cōtinet indiuidua que sunt sub ipsa specie ergo species sunt secunde substantie ꝛ genera ipsarum que ipsas species continent sunt secūde substantie. vt aliquis homo in specie quidē est in homine contentum. cum autem sit animal speciei illius genus erit etiam i animali sicut in genere. et ideo animal est secūda substantia. Secunde igitur substāne dicuntur ut homo species et animal genus et sic est de omnibus alius speciebus et generibus. Attendendum autem quod secūdū ueritatem sunt tres substantie formales

Sunt enim forme que sunt tantum formantes. et ille sunt prime forme procedentes a lumine agentis intellectus ad rei constitutionem. sicut lumen quod ē coloris formalis et substantialis causa procedens ad corpus terminatum in perspicuo. Et sūt forme substantiales que sunt cum eo ingredientes in esse rei et constituentes. que sunt sicut lumen causa coloris qui iam diffunditur in superficie perspicui. et ille sunt cōmūe substantie formales rei ipsius. que substantialiter est constituta. Et similiter substantie formales que sunt rem constituētes que sunt sicut color est immutatiuus uisus vel motiuus secundum actum lucidi sine pspicui. qui abstractus a colorato corpore determinato secundum esse spiritale est i perspicuo et secundum esse speciei et animale siue intentionale est in oculo percipiente colorem. Prime igitur magis sunt facientes uirtutem causatiuam siue formatiuam habentes a lumine intellectus agentis et iste de re constituta non predicantur.

Secunde autem forme sunt materiaz et compositum perficientes. in composito quiescentes. et ideo non predicantur de re in qua sunt sicut nec prime. Tertie sunt a rebus abstracte. et sunt rerum constitutarum intentiones et notiones. et ideo predicantur de ipsis nomine et ratione. propter quod etiam secunde substantie dicuntur non quia simpliciter substantie sint sicut prime sed quia sunt secunde. hoc est hoc secundo loco substātie sicut prie sbe dicūt prie. q̄

primo loco uel ordine dicuntur substātie perfectam participantes substantie rationem.

Ad perfectam autem substantiam et rationem perfecte substantie tria requirūtur. quorum vnum et primum est quod perfectissimum eē in natura et actu habeat et nō esse intentionale vel intellectuale tantum. et hoc esse non habent species et genera secundum quod huius. Secundum autē est quod secūdum se subsistet. et in se fundent ad esse quecunque sunt rerum hoc nō habēt secunde substantie quia fundantur i primis et non fundant eas in esse. Tertium est. quod aliis fundandi et substandi uirtutē tribuant. sicut quod secunde substantie cōsequnter substant accidentibus consequenter habent a primis. Consequenter autem dico. quia sicut in generatione hic generat hūc secundum naturam. sed quia hic generans ē homo et hic generatus est homo ideo consequenter sequitur quod homo generat hominem. ita hic homo est albus. et quia hic est homo et hoc album est albuz. ideo sequitur quod homo est albus. cum tamē albedo sit de accidentibus indiuidui et non de accidētibus speciei nec accidit speciei nisi differentia indiuidui et sic non est de proprio quia secundum naturaz propria primo accidit speciei. et per speciem uenit ad indiuiduuz.

Sic ergo secunda substantia dicitur q̄ secundo stat ut substantia cōmunis nō equaliter predicetur de prima substantia et de secunda aut cum dicitur substantiarū alia prima alia secunda sit diuiso multipliciter dicti secundum hoc quod substātia dicitur ab actu et causa substandi et in hac intentione hic dicitur substantia. aut sequeretur nō esse uerum quod in sequentibus probabitur. quod scilicet destructis primis substantiis impossibile sit aliquid aliorum remanere.

Obicitur tamen sophistice contra ea q̄ dicta sunt. quia prius sunt que sunt cause et diffinientia quā causata et diffinita. secunde autem substantie sunt cause quare substātie sunt prime substantie. sunt enim genera diffinientia species. species autem sunt totum eē formale et formaliter substantiale indiuiduorum. videtur ergo q̄ ille que sunt substātie secūde uocate sūt prime et que sunt prime uocate sunt secunde. Et ad hoc dicunt sophistice quidam quod secundum ordinem et rationem essendi proculdubio ille que dicuntur secunde sunt prime. sicut probat obiectio. et ille que sunt prime uocate sunt secūde. sed secundum actum substandi et subsistendi indiuidua substantie sunt prime substantie ⁊ species et genera sunt secunde.

Sed aliter dicendum est quod hic communis substantia po' est eē intētio eius substantie que est in re et causa formalis ⁊ notio rei et sic secunda substantia erit prima ⁊ prima secūda. uel potest eē vniuersale abstractum a re et sic est consequēs esse rei ⁊ vniuersale et non est subiectum sed accidens. ut in prima philosophia dicit aristotiles libro septimo. sic ergo vniuersale quod est genus et vniuersale quod est species accepta ut notiones essentiales porme totius esse rei i potentia uel in actu secunde substantie sunt. hoc ē secūdo substantes et secūdo in eē nature et actu subsistentes. et hoc mō intelligit aristotiles. Substantiam autem que cōis ē ap primam et secundam non diffinit aristotiles q̄z multipl'r ē dicta de illis. Ex his aūt que in prehitis determinata sunt manifestū. q̄z eorum que de subiecto dicuntur necesse ēē et vnū nomen et vnam rōnem predicari de subiecto in de aliquo homine particulari et rō diffinitiua et nomen predicatur hoīs quod exemplo probatur. q̄z quidam homo homo ē et sic nomen predicatur et ē animal rōnale mortale et sic predicat' rō. aliter enim non eēt uerum qd̄ in phisicis determinatū ē per illud principium duz alterū de altero ut de subiecto predicatur. quecunq̄z de predicato dicuntur omnia de subiecto dicūtur. tale enim predicatū ē in diffinitione subiecti. et ideo dat subiecto et nomen et rōnem sicut in phisicis ostensum ē. Ea uero que sunt de numero eorum directo in linea recta predicamentali supposita ut in pluribus neq̄z nomen neq̄z rō predicatur de his quibus insunt subiectis. in abstractis. n. neq̄z nomen predicatur neq̄z ratio quia corpus non ē albedo neq̄z ala grāmatica. In quibusdā vero sicut in concretis nihil prohibet aliquando predicari nomen accidētaliter de subiectis in quibus sunt. rōnem uero diffinitiuaz ipsorum predicari de ipsis ē impossibile. cuius exēplum ē ut albū quod cum in subiecto sit corpore predicatur noīe de subiecto. dicitur. n. uera predicatione accidentali corp' ē albu m ratio uero diffinitiua albi nunquaz predicatur de corpore. huius aūt cā pro certo ē q̄ subiectū hinc et inde non dicitur scd̄z vnam et eandem rōnem. cum. n. quod ē de subiecto dicatur dare nomen ⁊ rōnem sbo. dicitur subiectū in recta linea scd̄m predicabilium eēntialium ordinē suppositū. cū aūt dicitur q̄ ea que sunt in subiecto non dant rōnem suam subiecto. quamuis aliquādo dēt nomen non dicitur subiectum in linea predicabilium substantialiter suppositum sed dicitur subiectum ens in se perfectuz et ocasio et aliquo mō cā alterꝰ a sba existendi in ipso. ut dicit auicenna. Et quia non eodem modo

dicitur subiectum non est mirabile si diver
so modo predicatur. Videtur tamen incon
ueniens quod dicitur. si loco nominis po
natur diffinitio. quod facere licet ut docet
aristotiles in topicis. tunc uidebitur quod
de necessitate tale predicatum subiecto suo
dat nomen et rationem. si enim dicatur cor
pus est album et album est coloratum disgregatiuum
visus uidetur sequi quod corpus sit coloratum
disgregatiuum uisus. Ad hoc autem qui
dam respondere nituntur quod accidens rationem
non habet et quod rationem diffinitiuam sibi dare
non potest. Quod autem rationem non ha
beat nituntur probare per aristotilem in sep
timo prime philosophie qui uidetur hoc idem
dicere et probare quia in diffinitione acciden
tis precipue per denominationem predica
ti cadit subiectum. est enim album corpus albe
dine coloratum et hic diffinitur tale accidens
quod oportet quod per accidens sibi essentiale.
diffiniatur sicut album per coloratum. Si
ergo in intellectu albi est corpus propter hoc
quod accidentis esse est in esse. oportet etiam quod
in colorato intelligatur corpus per eandem
rationem et adhuc tertio intelligatur in eo
quod dicitur uisus disgregatiuum. quia etiam
hoc est accidens. et sic corpus album erit cor
pus coloratum et corpus uisus disgregatiuum
talis autem diffinitio in qua idem multoti
ens dicitur nulla est. nulla ergo est diffinitio
accidentis. Sed ista solutio contra aristo
tilem est. quia aristotiles dicit aliquando no
mine. nunquam autem de quo est sed cui in
est predicatur ratione. et sic supponit acciden
s habere rationem. Dicens ergo quod acciden
s de subiecto cui inest non predicatur ratione
quia non habet rationem est contra aristoti
lem. Adhuc autem in primo topicorum
dicit quod albedine posita siquis dixerit quod po
situm est colorem esse quid est dicit et qui dixe
rit quod positum est colorem diffusiuum in clara
superficie esse. quid dicit albedinis per dif
finitionem. Vel si dixerit album esse colora
tum disgregatiuum uisus dicit diffinitionem
albi per causam datam. et hec sunt rationes
diffinitiue. Dicendum ergo secundum
doctrinam aristotilis quod accidens habet ra
tionem et si non habet rationem secundum
perfectam rationem diffinitionis sicut sub
stantia. diffinitio autem accidentis sumitur ex
principiis subiecti que sunt causa accidentis.
et sic accidens et inest subiecto et demonstra
tur de subiecto per causam quam dicit acci
dentis diffinitio. quando autem dicit aristo
tiles quod accidens nomine predicatur aliquan
do. nunquam autem ratione. intelligit quod
nihil predicatur ratione. nisi quod rationem
suam dat subiecto sed dat nomen. quod scili

cet sicut nomen dicitur id quod esse essentiale
subiecto. ita et ratio illius nominis dicat om
nia que sunt in subiecto essentialia. ita quod
nihil ponatur in ratione quod non sit de es
sentia subiecti aut sicut potentia aut sicut ac
tus. Sic autem accidens et si nomen det.
nunquam dat rationem. quia que sunt essen
tialia accidenti sunt accidentalia subiecto. et
extra naturam eius. nulla autem est ratio
talis. Nominis autem predicatio in ac
cidentali non repugnat sed predicatio ratio
nis ut ratio est penitus repugnat accidenta
li predicationi. si enim predicetur diffinitio
ut diffinitio non predicatur de suo diffinito
de hoc autem non predicatur nisi ut substan
tia ipsius et quiditas. Hic ergo est intel
lectus quod dat quid est nomen. cum non re
pugnat accidentalis predicatio. quia nomen
prout notio potest substantialiter et acciden
taliter predicari hoc nunquam dat rationem in rationem
quare ratio accidentali repugnat predicationi

Manifestum est autem ex his que dic
ta sunt quod cetera predicabilia om
nia siue substantie siue differentia
siue accidentia propria uel communi
a aut dicuntur de principalibus et primis
substantiis ut de subiectis sibi directe in linea
predicamentali sicut substantie secunde. aut
sunt in eis sicut in subiectis ab accidentibus
que insunt denominatis. Sequitur igitur
hec consequentia. si secunde substantie sunt
de primis et accidentia in primis. substan
tie prime sunt. ergo a destructione conse-quen
tis si prime substantie non sunt impossibile
est esse aliquid aliorum. siue sit de numero
secundarum substantiarum siue sit de nume
ro accidentium. Hoc autem facile manife
stum fiet ex his que nunc dicenda sunt. pro
ponantur igitur singula ceterorum. que
sunt alia a primis substantiis. Et primo
proponatur de secundis substantiis quod pre
dicantur de primis. Dic quod animal de ho
mine predicatur ut genus de specie predica
bitur. ergo utrumque istorum animal scilicet
et homo que sunt genus et species. et secun
de substantie etiam de quodam homine ut
de particulari. Si enim diceretur quod non
de aliquo predicatur quod est oppositum con
tradictorie eius quod est predicari de aliquo
cum non de aliquo et de nullo predicari equi
polleant. sequeretur quod animal de nullo
predicatur homine. et sic non predicabitur
animal de homine. datum autem erat quod
de homine predicaretur. predicabitur ergo
et de quodam homine. non autem predicabi
tur aliquid de aliquo nisi per hoc quod iest il
li secundum doctrinam. que iam precessit.

de vniversalibus. animal igitur & homo sunt
in quodam homine. Similiter probatur de
accidente quod est in prima substantia. est
enim color in corpore igitur in aliquo corpo
re. si autem non in aliquo est singulorum cor
porum. sequitur quod in nullo est corpore. & sic
omnino non est in corpore. datum autem fue
rat quod erat in corpore sequitur igitur quod est i
aliquo corpore. quecunque autem sunt in ali
quo esse non habet esse extra illud. Sub
stantie autem que sunt secunde substantie et
accidentia sunt in prima substantia secundum
esse. nullum igitur habent esse extra illius esse
omnia igitur alia de substantiis principalibus
dicuntur. aut in eis sunt sicut in subiectis.
ergo non existentibus primis substantiis. ita
quod nulla primarum substantiarum sit impos
sibile est esse vel remanere in esse aliquod alio
rum. Sed omnia alia aut de subiectis pri
mis substantiis dicuntur. aut in subiectis
eis sunt. & quecunque altero istorum modorum
se habent ad primam substantiam non ha
bent esse nisi in prima substantia. & non habet
esse extra ipsam. sed hoc non sit. prima substan
tia. tunc non habet esse in prima substantia
ergo destructa prima substantia secundum
esse nihil remanet secundarum substantiarum
vel accidentium. Et hoc quidem contrari
um videtur ad illud quod in doctrina de qui
nque vniversalibus dictum est. quod scilicet destru
cto quolibet homine et qualibet alia specie
animalis et quolibet individuo adhuc rema
net animal. remanet illa substantia anima
ta sensibilis. adhuc autem secunde substantie
priora sunt quia sunt de constitutione vltimo
rum que dicuntur substantie prime. Sed
posterioribus destructis non sequitur destru
ctio eorum que priora sunt. Adhuc ab in
ferioribus non valet ad superius argumen
tationis processus nisi affirmando & non ne
gando. Si autem vera sunt que hic dicu
tur nunc locus ab inferiori ad superius valz
destruendo sive negando quod est inconveni
ens. arguitur enim sic. inferius non est ergo
superius non est. quod non sequitur sed econ
verso superius non est ergo inferius non est

Ad hec autem dicendum sicut in doctrina
vniversalium meminimus nos dixisse quod
superiora esse actuale secundum naturam non
habent et esse perfectum vltima perfectione
nisi in individuis. que sola perfectum esse in
natura attingunt ad quod omnia que sunt in
genere & specie esse habent in potentia & inde
terminatum & confusum et fluidum quousque
illud attingunt. & ideo illis non existentibus
nihil aliorum habet esse actuale in natura &
determinatum. Ad ea autem que contra
hoc obiciunt dicendum quod priora secundum na
turam non destruunt ut priora destructis
sequentibus posterioribus secundum esse prio
rum. & sic destructis individuis remanet es
se eorum que natura priorum sunt individu
is. et destructis speciebus remanet esse eo
rum que speciebus priora sunt secundum esse
illud quo priora sunt eis hoc autem est esse
intellectuale quo sunt genera et species. et
non est esse actuale perfectum in natura quo
ad hoc enim destruuntur destructis primis
quia tale esse non habent nisi in primis.

Ad hoc autem quod obicitur de loco ab
inferiori ad superius qui non valet nisi affir
mando. Dicimus quod hoc verum est sed non
est locus ab inferiori sed est locus a partibus
sufficienter enumeratis sicut hic. hoc non ha
bet esse nisi in .a. et .b. et .c. si igitur nec .a. nec
.b. nec .c. sequitur necessario ipsum non esse
et hoc quidem est verum. Hic ergo verum
est quantum ad esse actuale in natura per
fectum quod destructis primis et principalibus
substantiis impossibile est aliquem aliorum
secundum esse tale remanere. Siquis
autem opponat et dicat quod non sequitur quod si
non remaneat secundum tale esse quod non rema
neat secundum esse simpliciter. dicendum quod
tale esse est esse simpliciter. et omne aliud esse
est esse secundum quid. vnde si secundum ta
le esse non remaneret simpliciter quidem non
remaneret sed maneret secundum quid. et
sic loquitur aristoteles.

Secundarum vero substantiarum
magis sunt substantie species quam
genera propter eandem rationem
que differentia est. species enim pro
pinquior est prime substantie quam genus se
cundum descensum in linea predicamenta
li. et quia propinquior est magis determinat
de esse ipsius. Et hoc probatur per hoc quod
siquis interrogatus prima substantia quid
est ut quid est aliquis homo assignet respon
dens ad questionem quidem primam substan
tiam evidentius et manifestius assignabit
quid est prima substantia species proferens
in responsione quam proferendo genus speci
es est totum formale esse est cuiusdam homi
nis esse aut hominis in genere non est totum
sed secundum partem. et est communitate
generis confusum. vnde sicut determinati
us est esse cuiusdam hominis in quodam ho
mine quam in homine. sic determinatius est
esse cuiusdam hominis in specie quam in ge
nere. assignando ergo hominem manifesti
us assignabis quid est quidam homo quam as
signando animal. esse in specie sicut esse ho
minem magis est proprium alicui hominis
quam esse in genere ut esse animal. esse namque animal est
esse commune et magis confusum & indeterminatum quam esse

hominem sicut patet in similibus inducendo. Cum enim interrogatus fueris quid sit aliqua arbor. et dixeris aliquam arborem arborem esse secundum speciez manifestius et certius quid est quedam arbor. assignabis quam si dixeris plantam esse ergo a simili et quedam hoiez assignando dices esse hoiem manifestius quidem assignabis quod est quam si dixeris eundem animal esse. Amplius hoc quidem probatur aliu ratione principales enim substantie ideo principales dicuntur eo ꝙ omnibus alius substant. et substantias sunt et alia omnia aut de his predicantur aut sunt in ipsis sicut dictum est ideo.n. maxime substantie in phisicis sunt vocate. sicut aut prime substantie in substando et fundando in esse actuali ad oia alia se habent. Sic et species se habent ad genera suas enim generi species vt determinans confusionem eius ad esse formale ultimum. et hoc probatur ex hoc ꝙ genera de speciebus predicantur sicut magis cōe de minus cōi. et sicut totū de parte cuius est totum. Species autem de generibus minime predicantur eo ꝙ non conuertibiliter ꝙ sicut genus de specie vniuersaliter predicatur sic predicetur species de genere. sequitur ergo ex his ꝙ species magis dicit substantiaz et quid est prime substantie ꝙ genus. Videtur tamen contra hoc obici quia in qōne quid est magis dicit cām qui assignat cām illā que per se cā est ꝙ si assignat cām que per illā priorem hz ꝙ est cā. sed generalissimum quod est omnium principiū per seipsum cā est in qōne quid est. oia alia inferiora per id sūt cā. et sic magis videtur dicere quid est assignatis. dicens quod assignans speciem quod si pcedatur contrariū est huic quod dictum est. Adhuc autem cum inferiori sit superius actu et intellectu. qui assignat id quod inferius est assignat et id quod superius est. qui autem assignat ꝙ superius nec actu nec intellectu assignat quod inferius est. quia non est in ipso nisi scdm potentiam. plus igitur cām eius quod quid est assignat qui assignat speciem. ꝙ ille qui assignat genus. et hoc est concedendum. Et quod obicitur ꝙ qui assignat ꝙ inferius est. assignat quod per aliud cā est. Dicendum ꝙ inferius non est per aliud cā ꝙ sit extra ipsum. et ideo non est causa oio per aliud. sed per seipsum. Si autem est per seipsum extra seipsum. tunc esset cā oio per aliud et ideo est qōne quid est melius assignat cām qui dicit speciem ꝙ qui dicit genus. Manifestum est igitur ꝙ inter secundas substantias magis est substantia species ꝙ genus. sed ipsarum specierum quecunqz sūt species specialissime ita ꝙ nullo modo possint esse genera. nel magis altera ꝙ altera est substantia. quia quelibet illarum equaliter totum est esse suorum indiuiduorum in forma ultima determinatum cui in esse indiuiduum nihil additur nisi materia et accidens indiuidualiter indiuiduans. Quod probatur inducendo quia si interrogatus fueris de aliquo homine quid est. et de aliquo equo quid est nihil familiarius ad esse huius hominis pertinens siue determinans respondendo de aliquo homine respondens ipsum hominem esse equum eq enim determinatum et certum est esse cuiusdam hominis in homine et esse cuiusdam equi in equo. eque igitur homo et equs que sunt species specialissime substantie sunt quātum ad actum substandi. Sic autem et principalis substantiarum vnius speciei quam alterius speciei que ambe sūt specialissime et non subalterne subalternari posite nihil magis principalis et substantia minus speciei quā principalis substantia alterius speciei et magis uel minus substātia principalis quam altera. nihil enim magis est substantia principalis aliquis homo quā aliquis bos uel aliquis equs. sed eque sunt principales substantie. omnia indiuidua specierum sed non sic est in generibus quamuis enim genus sit generis superius scz ad generalissimum non tamen sequitur ꝙ genus generis sit tertia substantia et genus illius generis sit quarta substantia et sic ascendendo sit quinta et sexta. ita ꝙ ultima sit generalissimum. quia in formis cōmunibus que predicantur non est nisi confusum et determinatum per ultimum actum. et ideo non sunt nisi due in genere substātie secūdum magis et minus determinata quidem que est species et indeterminata que est genus. sed hoc uerum est ꝙ in confuso est confusum confusius et confusissimum. sed hec non faciunt gradum secundum speciem differentem quia pluribus illorum confusū est et indeterminatum. merito ergo ea que ascendendo post principales substantias sunt inferiorum species et genera dicuntur substantie. et sola illa sunt substantie secunde. sola enim hec indicant secundum questionem factaz per quid est principalem substantiam confuso esse et indeterminato inter ea que de prīcipali substantia predicantur. omnia enim predicabilia predicantur in quale aliquem enim hominem assignando quid est demonstrabit. aliquid familiarius et certius si speciez et hominem esse dicat quā genus dicendo quod sit animal. Aliorum uero predicabilium que secundum accidens predicantur eo quod in subiecto sunt quicquid assignauerit respōdendo ad iterrogationem factam per quid quodlibet assignabit extraneum. Nec erit de essentia prime substantie. vz de quiditate eius opposito. ergo ista de cā species et genera

solū secunde substātie dicunt. Amplius aūt hoc idem ē᷑t.de mō probatur quia principales substāne ab actu substādi substārie sūt uocate ideo dicuntur principales substātie. quoniam oībus alijs subiacent predicatis siue essentialibus siue accidentalibꝰ. Sicut āt prime substātie ad oīa alia predicata se habent in subiacendo ita species et genera principalium substāna᷑ ad reliqua alia accidentalia .s. predicata se habēt. qꝛ de speciebus ꝛ generibus oīa reliqua accidentalia predicata predicātur p mōꝫ qui supra determinatꝰ est. aliquem enim hoīem dices eē gramaticum sicut nuper ante probatū ē. simil'r ē᷑t est in alijs accidentalibus predicatis. Secundum igitur locū in substādo species habent ꝛ genera. iō secunde dicūtur substantie ꝛ omnes dicūter substātie ꝛ nulle tertie uel quarte.

Je determinatis de principalibus et secūdis substātiis iam nūc ꝓprietates siue passiones genus substātię consequentes relinquitur determinare. Tāgemus igitur prius proprietates q̄cūqꝫ substantie cōueniunt inquātū ē in ꝓdicabilibus, qꝛ ille sunt huic nostre intēcioni magis ꝓprie. Quia vero propriū ē ꝯueniens oī et semper. iō ea que proprie dicūtur eē toti generi ꝛ toti coordinatiōi sbe sūt spebus ꝛ generibus cōia. Dicamus igitur ꝙ cōe ē oī sbe in sbo non eē co mō quo accidens ē in sbo. Jam.n. ante distinximus ꝙ subiectum dr̄ sm nomen idem qḋ subiis in actum siue suppositum ꝛ sic natura cōis ī suo inferiori sicut in sbo sicut genus in specie ꝛ species in indiuiduo ꝛ vl'r scḋ a sba in inferiori ꝛ ꝑticulari. Dicit āt subiectum ens in se cōpletum quod ē accidens uel alterius cā existendi in eo. et hoc mō non nisi accidens ē ī subiecto et sic ōī substantie tam secūde ꝗ̄ prime scḋe ē in subiecto non eē, hoc āt pꝫ inductiōe principalis substantia que ē particulare substātie neqꝫ ḋ subiecto dicitur qꝛ nihil sibi substat ut suppositū neqꝫ neqꝫ ē in ī bo sicut accidens eē ē in subiecto eē qꝛ est per se existens

Secundaꝝ uero substantiaꝝ sil'r manifestum ē ꝙ nulla est in subiecto sic dicto subiecto quod est ens cōpletum qḋ alii dat eē in seipso qḋ eē non habet nisi insit ei. hō enim qui ē substātia secunda dicit quidem de subiecto prout suppositum dicitur sbm quando de aliquo homine predicatur, ut cum dicit aliquis homo est homo sed non est in aliquo homine ut in subiecto prout subiectū dicit ens completum alii dans eē per hoc ꝙ ē in in ipso et non haberet eē nisi in ipso eēt. cuiꝰ probatio ē quia sicut homo quod ē secunda sba nō ē in aliquo hoīe ꝙ accipiat ab aliquo hoīe eē qḋ nō hēret nisi ī ipso eēt. hō.n. prout substantia secunda et species ē eē indiuiduorum et eē alicuius hominis dans eē particularibus ꝛ ideo impossibile est ꝙ eē accipiat propter hoc ꝙ insit eis. similiter aūt ꝛ animal quod ē substātia secūda ut genus ḋ subiecto quidem dicitur de aliquo homine vel aliquo animali. sed non inest alicui animali uel hōi ut accidens in subiecto et secundum hoc patet ꝙ si fiat talis argumentatio scilicet sba secunda ē in prima. et prima substantia ē subiectum secunde. ergo ē in ea sicut ī subiecto. peccat.n. scḋm fallaciam equiuocationis qꝛ subiectuꝫ in prima stat pro supposito in conclusione āt stat pro subiecto in se cōpleto qḋ subiectum accidentis. Amplius sicut ante habitum ē coꝝ quidem que in subiecto sunt vt accidens ē in subiecto nomen quidem nil prohibet aliquādo predicari ḋ subiecto in quo sunt. et rōnem uero eorum predicari de subiecto ita ꝙ predicetur vt ratio subiecti ē impossibile ē sicut ante ostensum ē

Secundaꝝ vero substātiarū predicatur de subiecto qḋ ē suppositum et nomen ꝛ ratio diffinitiua quod patet qꝛ nomen hoīs qḋ ē substātia secunda predicatur de aliquo homine. aliquis.n. hō est homo. ꝛ ratio similiter quia aliquis homo ē animal rationale ꝛ mortale. igitur secunda substātia non ē ḋ numero coruꝫ que in subiecto sūt sicut accidēs ē in subiecto. hoc autem qḋ ē in subiecto nō eē ē quidem proprium qḋ conuenit omni et soli ꝛ semper. sed non conuenit soli conuenit ōī et differentie que ī predicamento substantie scḋm rectam lineam predicabiliū in supstando et substando nō ē differentia enīꝫ in subiecto non ē. bipes enim et gressibile que sunt differentie aīalis mobilis diuisiue ꝛ specici hoīs differentie cōstitutiue dicūtur predicantur de subiecto ī quo sunt et qḋ est subiectum vt suppositū de hoīe. Jn subiecto aūt nullo sunt prout subiectū in se completū dat esse accidenti quod ē in ꝓtotēria. differētia enim in specie dat esse actu speciei. quia sicut in scientia vniuersaliū determinatum est differentia ē quod ad esse conducit et qḋ eius quod est esse rei pars est. igit nec bipes nec gressibile in homine est. ita ꝙ per inesse accipiat ꝙ sit. confert enim speciei esse differentia et non accipit ab ipsa. si enim acciperet esse a subiecta sibi specie oporteret ꝙ species acciperetur in diffinitione differentie sicut subiectum recipitur in diffinitione accidentis hoc autem non fit sed potius differētia recipitur in diffinitione speciei. patet igitur ꝙ non inest speciei ut accidēs. Adhuc aūt de quocunqꝫ predicatur differentia ut ḋ subiecto nomine ḋ eodem predicatur ratio

siue diffinitio drie sicut pz exēplo. qr si gres
sibile de hoie dicitur siue predicat. tunc et
rō diffinitiua gressibilis de hoie predicatur
q̄ est pedibus mobile uoluntate siue appeti
tu f̄m pcessiuū motū ē eim hō gressibilis
homo mobilis voluntate motu pcessiuo.

Pōt aūt hic oriri dubium. vtrum dr̄ia
sit sba. vr̄ n. ip̄am non eē sbam pp hoc qđ di
citur hoc q̄ est in sbo non eē non soli sbe cōue
nit sed et drie. per hoc. n. cōuenit vr̄ drīam
sbam non eē sed hoc iam in scia vliuni suffi
cienter determinatū ē. Est. n. dr̄ia illa que
magis pprie dr̄ia ē f̄m id qđ est et f̄m suā
naturam sba que est forma sbalis que dat eē
actu sbe toti et hoc mō totius eē id qđ autē
ē notio designans totum eē in actu dr̄ia est.
et iō de toto predicatur. Si tñ dr̄ia put rela
ta ad genus ɔsideratur cum a qualitas est in
ipsius ptate consistens. sic se hz ad genus ut
perfectum eē generis ɔñs. et iō in hac com
paratione comparatur ad gen⁹ vt qualitas
accidentis inseparabilis que tñ qualitas f̄z
naturam qualitatis qualitas nō ē sed ē qua
litas eēntialis pp hoc q̄ generatur potēna.
potentia imperfecti ē cuius impfectio ad ac
tum perficit determinata potentia generis
per ɔiunctam sibi dr̄iam. et hoc mō sbalis for
ma ē hūs modum qualitatis. Comparata
aūt ad speciem quā in suo eē cōstituit quali
tas ē et eēntialis et sba qr nihil constituit in
eē nisi sba et qr sic hz modum qualitatis et ef
fectum sbe. iō non scđm suam totam rōnē
sba est. et qr est simplex et non composita. iō
in directa linea coordinationis predicabili
um sbe cadere non pōt scđm ordinē super
standi et substandi. qr non respicit ad genus
sbe sicut ad sui eē principium. iō p se genus
eē non pōt. prima. n. genera sunt prima re
rum principia. Respiciēs aūt ad aliud ut
ad sui principium in quo ē primum principi
um eē non pōt. et sic non potest eē gen⁹. cum
ergo respiciat ad genus non sicut generi sup
positum sed sicut ad id in quo ē sicut in pote
state naturali relinquitur necessario q̄ sit in
linea laterali. et iō neq̄ in genere ē neq̄ cū
numero extranea et separata a genere. et hu
ius quidem in doctrina in scia vliuni tradidi
mus in tractatu de dr̄ia sed tñ hic dicim⁹
inquātum intentioni pñti ē necessarium. qr
igitur in genere substātie non ē pp hoc dr̄ q̄
in subiecto non esse non solum ɔuenit sbe sed
et drie. sed ē aliquid quod ɔturbare possz f̄z
hanc doctrinam. ita q̄ aliquis posset moue
ri de sbaꝝ principaliū ptibus. vt est man⁹.
pes et h⁹i. uel et sicut materia et forma ex q
b⁹ sit sba cōposita. iste. n. ptes i sba ɔposita
uident eē sicut in sbo. non. n. hñt eē partiū
nisi in composito. manus. n. abscisa non est
manus. et ita forte aliquis putaret q̄ f̄z hanc
doctrinam cogamur multiplr eas dicere
non eē substantias et conuersim per hāc iō
nem q̄ non sint sicut substātie. ea. n. q̄ tam q̄z
partes eēntiales uel itegrales sunt i aliquo
per hoc q̄ sic sunt in toto non hñt eē in subie
cto. ē. n. alius modus eēndi aliquid i aliquo
sicut pars in toto. et alius modus essendi in
aliquo sicut accidens in sbo ut in quarto phi
sicoꝝ determinatur. Sciendum tñ ē q̄
pars non ē in actu nisi qñ ē in toto sed est i po
tentia pars et non secundum actū qñ non ē
in toto. et sic a toto accipit actum et rōnem.
actus aūt ipsius ē forma ɔcomparatio ipsius
quā hz f̄z formā sicut oculi uidere et radicis
alimētū trahere et folii fructum a cauma
te defendere et manus opus intellectus com
paratum pficere et h⁹i et ptātes adhuc par
tes hñt in toto et non hñt qñ in toto nō sūt.
et iō abscise partes equiuoce noīa illa recipi
unt que habent in toto. sed q̄ in toto aliquo
mō recipiunt nomen et rōnem ē a toto. hoc
aūt non facit accidens qñ ē in toto ut in subiec
to. et iō equiuocatio ē qñ dr̄ pars in toto. et
qñ dr̄ accidens eē in toto. accidens. n. non ē
forma partis sed totius. qr subiectū accidē
tis est eius in se completum. completū aūt est
totum compositum. Est aūt adhuc etiā
dissilitudo qr partes in toto siue sint eēntia
les siue integrales totum ɔstituunt scđz esse
et iō substantie sunt totius. accidens. n. non ē
in toto sicut constituens ipsum scđm sbaz. f̄z
ē sicut ɔstitutum in esse quocunq̄ per subie
tum. et iō in diffinitione accidentis recipit
subiectum sicut cā eē accidentis. In diffi
nitione aūt compositi recipiunt partes sicut
principia cognoscendi totum. qr eadē sunt
principia cognoscendi et eēndi sicut dr̄ i pri
cipio phisicoꝝ. dicit aūt aristotiles q̄ compo
situm et totum cognoscimus cum scim⁹ ex
quibus et quot et ex qualib⁹ est. Ex his aūt
quidam errantes obiciunt ut dicit gregori⁹
nicenus que cunq̄ ut endelichia sūt i aliquo
aut ut accidens sunt i aliquo. aut sicut forma
materialis que habet eē in subiecto. et non
habet eē extra ipsum. ala aūt ut endelichia
habet esse in corpore. aut ergo est in ipso si
cut accidens in subiecto. aut sicut forma ma
terialis. et quecunq̄ hoꝝ detur sequitur q̄
non habet esse nisi in corpore et non habet eē
se extra ipm.. Adhuc aūt quidam respō
dere nituntur dicētes q̄ aīa habet eē in cor
pore sicut motiuum in moto. sicut rex in re
gno et nauta in naui. et iō separabilis ē a cor
pore et separata habet eē in seipsa. Sz sal
ua pace istoꝝ isti non soluunt obiectionem.
qr obiectio sic procedit dicēs q̄ quecunq̄ ut
endelichia sunt in corpore motiuum autem

in moto non ē sicut endelichia. aīa āt in scđo
de aīa dr̄ eē endelichia corporis orgānici po
tentiam vite habēns. ⁊ hoc dictum ē d̄ aīa.
non scđm q̄ ē aīa. sed scđz q̄ ē corporis aīa
ti forma. et iđ dicit aristot. q̄ sic diffinitiua
aīa ē inhita ⁊ sicut sonnus ⁊ sicut figura ele
mentalis et ē diffinitio ad demōstationem se
habens sicut ꝯclusio. et iđ in sequētibus cor
rigit eam aristotiles. dicens q̄ aīa que scđz
sbām sm̄ q̄ aīa substantia ē diffinit̄ sic. Aīa
ē principium et cā uite suppōitur talis qua
lis ipsa aīa ē. uegetabilis āt ē cā et pricipiū
vite uegetabilis ⁊ sensibilis principium et cau
sa uite ē sensibilis que uite non sunt sine cor
pore. et iđ ille aīe non sunt principia et cāe ta
lis vite nisi in corpore. aīa āt intellectualis
principium ⁊ cā talis uite ē sine corpore. in
telligentia. n. pficit̄ sine aliquo corpore. et
ē ab oī corporali sbō separatum. si igit̄ prin
cipium et cā talis uite ē et scđm se ipsam ta
lis uite erit principium et cā separata. igit̄ a
corpore talis uite ē cā ⁊ principium. Ad
obiectum āt dicendum q̄ aīa intellectualis
non ē endelichia corporis nisi per suū ac
tum qui ē infusio sensus ⁊ motus in corpus.
⁊ isti sunt actus ipsius scđm id qđ ē ps et po
tentia ipsius sicut uegetabile et sensibile. ac
tus aūt ⁊ comparatio ipsius scđm id qđ est
in substantia ē scđz id qđ itellectualis est. et
hic actus et hec comparatio ē sine corpore.
hec āt quamuis ad ꝓpositum non sint tamē
ꝓpter obiectionem remouēdam posita sūt
ut perfectior sit doctrina.

Adhuc aūt ē ꝓprium qđ ꝯuenit sp
sed non soli neqz oī soli quidem nō
ꝯuenit q̄r conuenit substantie et drīe non āt
oī ꝯuenit q̄r non ꝯuenit principali substātie
hoc āt proprium quod inest quidē ut ꝓpriū
substantiis qui a substando et supstando sub
stantie dicunt̄. ⁊ inest drīs q̄ a substando d̄i
recte in genere eē non dicunt̄ q̄ oīa predica
ta q̄ sunt ex ipsis ⁊ de numero coꝝ sunt vni
uoce p̄dicant̄ de his de quibus predicantur
oīa eiz p̄dicata q̄ sunt ab his hoc ē substātia
⁊ differentiis sumpta aut p̄dicāt̄ de indiui
duis aut de speciebus generalr̄ dicta specie
ad subalternam ⁊ specialissimam. hoc aūt
ꝓprium non oī ꝯuenit substantie q̄r non ꝯue
nit principali substātie q̄ ē substantia indiui
dua. A principali namqz substantia nulla ē
p̄dicatio. q̄r indiuiduum de nullo p̄dicatur
⁊ si nulla ē predicatio sumpta de principali
substantia tūc non p̄dicatur vniuoce de ali
quo eo q̄ de nullo ut sibi subiecto p̄dicat̄. ipa
ē. n. oīum nouissimum oīum sbm. ⁊ iđ hēro
non pōt aliquid qđ sibi sit sbm ꝑ ut sbm d̄i
scđm naturā substās suppositū nec pōt dici
d̄ sbō. āt q̄ vniuoce predicatur de aliquo

de ipso dr̄ ut de sbō. prima igit̄ sba de nullo
vniuoce p̄dicat̄ et sic habent̄ due ꝯditiones
. s. q̄ non pōt et q̄ non pōt vniuoce. hinc aūt
videtur ꝯtrium eē qđ in libro de quinqz vlī
bus dicit porphirius q̄. s. indiuiduū de vno
solo hoc ē de seipso p̄dicatur sed hoc in scia
quam de vlibus scripsimus solutum ē. Ibi
dem. n. diximus q̄ aliquid predicari de se
ipso naturali p̄dicatione non ꝯtingit sine es
sentiali p̄dicatione. q̄r in tali predicatione p̄
dicatione predicatum dz eē de rōne sbi ⁊ pri
cipium ꝯstituendi et cognoscendi ipsū.
Hoc aūt non pōt eē quando idem de seipso
predicatur. eodem mō quando sbm est de
rōne predicati tunc sbm ē principiuz cogno
scendi predicatum. ⁊ hoc iteꝝ eē non pōt qñ
idem de se p̄dicatur. non. n. pōt eē nisi predi
catio per accidens si p̄dicatio ē. non. n. illi p̄
dicatur ꝓprius effectus de cā sed p accidēs
non ē p̄dicatio. q̄r nec predicatuz ē accidēs
sbi vt sbm est accidens p̄dicati ⁊ sic nec est p̄
dicatio p se nec per accidens ergo nulla. et
hoc quidem ueꝝ ē q̄r quando indiuiduuz de
se predicat̄ significat̄ idem sibi inesē. qđ nul
lo mō pōt intelligi. q̄r nihil inest sibi ipsi. vt
in quarto phisicoꝝ dicit aristotiles. Sz qđ
dicit porphirius intelligendū ē de inordina
ta predicatione q̄ non ē vlis alicuius predi
catio. ⁊ tunc illa predicatio reducit̄ ad artē.
ut idem sm id qđ ē intelligatur p̄dicari. et
hoc ē cum dr̄ hic hō ē hic hō uel sor. est sor.
ut sensus sit q̄ hic hō scđm id q̄ ē res natu
re est hic homo q̄ hz eē hoīs uel sor. scđm q̄
est hic sor. sortes quo hz eē sortis hoc ē scđm
q̄ est sub indiuiduantibus significantibꝰ ip
sum eē sortem de talibus p̄dicatiōibus hic
non loquimur. hoc āt mō loquendo vt dicit
boetius mille sunt ꝓpōnes uerriores his i
quibus idem de se ipso predicat̄. q̄r in talibꝰ
idem scđm id quo est id quo ē de eo quod est
predicatur eē. n. quo ē id qđ est ab eo qđ est.
inseparabile est per intellectum. et iđ semꝑ
est uera. et ut quidam dicūt a nullo nisi a se
ipsa talis ꝓpositio suam hz ueritatem. sem
per. n. ueꝝ est hoc. hō est hō domus ē domꝰ
q̄r eē in eo qđ est semper accipitur per intel
lectum et iđ eterna ē talium ueritas ꝓpōnū
ut dicunt quidaz. Patz igr̄ qualiter ē ⁊ q̄lr
non ē a prima et principali sba predicatio.
q̄ aūt vniuoce non p̄dicetur facile ꝓbat̄ per
hoc q̄ non hz aliquid sub se suppositū in quo
sit ut genus uel drīa qđ cā ē vniuoce p̄dicati
onis. Cum aūt aliquo mō de se predicatur.
non tamen predicatur ut ens de rōne sui ip
sius. et sic vniuoce de se non pōt predicari.
q̄ aūt oīs predicatio q̄ sumit̄ de secūdis sub
stantiis et differentiis sit vniuoca. ꝓbatur
per inductionem. q̄r q̄cunqz sūt de numero

secundarum substantiarum sunt species vel genera. et
species quidem essentialiter predicantur de pluri
bus differentibus numero solo, et hec sunt indiui
dua. genera autem predicantur et de speciebus et
de indiuiduis formali predicatione. quia genus p
dicatur de pluribus differentibus specie. Similiter et
differentie predicantur de speciebus et indiuiduis spe
cierum quas constituunt sicut essentie formales que
insunt speciebus et indiuiduis. et quando spe
cies de primis substantiis predicantur. tunc pri
me substantie suscipiunt rationem specierum. quia species
indiuiduo dat nomen suum et rationem. et similiter
quando genera de speciebus predicantur et in
diuiduis species suscipiunt rationes generum propter
eandem causam. quia per hoc quod genus essentialiter est
in specie et actu et intellectu genus speciei dat
nomen suum et suam rationem per illam que pre
missa est dignitatem. scilicet quod quando alterum de alte
ro predicatur ut de subiecto. quecunque formaliter de pre
dicato predicantur omnia de subiecto dicuntur eodem
modo et ordine predicationis. Similiter autem quando
differentia predicatur de speciebus et indiuiduis per
hoc quod essentialiter ut actus est in illis. tunc diffini
tiuam rationem differentie suscipiunt et species et in
diuidua. quia ipsa differentia ut actus et ut forma est
essentialiter in illis. Sed iam habitum est quod
vniuoca sunt quorum nomen est commune et vnum et
ratio diffinitiua secundum id nomen data est eadem
nomine autem uno et ratione una predicantur secunde substantie et differentie
ergo omnia predicata que a substantiis secundis
et differentiis ordinata predicatione sumpta
sunt vniuoce dicuntur siue predicantur. Atten
de autem quod quamuis differentia non sumatur ut genus in
in recta linea standi supra et subtus non ha
beat sed sit a latere respiciens talem lineam.
tamen differentia subiectum habet cui inest de quo est ut predica
bile et ut quoddam vniuersale. et sic de illo predicatur
vniuoce. Adhuc autem notandum est quod quamuis
differentia non habeat genus quod in ipsa sit per intel
lectum et sic non habeat veram diffinitionem qua pre
dicetur tamen habet assignationem secundum nomen suum
per essentialia sua formatiua per causam essentialem
sicut quod dicitur quod ad esse conducit et quod eius quod est
esse rei pars est. Hec enim assignatio per causam
data est secundum quod ipsa differentia est causa esse. et per hanc
vniuoce habet predicari et cui conuenit predicatio
sui nominis in ipso est differentia per hanc eandem rationem
completam. scilicet quod differentia id ad esse conducit. et quod
ipsa differentia esse illius rei pars est essentialis. Sic enim
intelligitur quid est predicari nomine et ratione sic
scilicet ut subiectum de quo predicatio fit. sicut partici
pat predicatum nomine sic participet ipsum ratione.

Omnibus autem iam habitis proprietatibus
que substantiam sunt quod est vnum predicabili
um dicuntur. nunc restat uidere de
proprietatibus ipsius substantie quod ipsa est substantia absque
hoc quod consideretur ut predicabile uel vnum pre
dicabilium siue predicamentorum. Dico igi
tur quod omnis substantia videtur hoc aliquid significare. hoc
autem aliquid significare conuenit quidem soli substantie
sed non conuenit omni. quia sicut vniuoce predicari
conuenit secunde substantie et non prime. ita hoc aliquid
significare conuenit prime substantie et non secunde.
quamuis conuenire videatur etiam ipsi substantie secunde. Et
in primis quidem indubitabile est et verum
vniuersaliter quod prime substantie hoc aliquid significant. quia
habent materiam terminatam et signatam
accidentibus et indiuiduantibus per que sunt
hic et nunc et per que singula earum est vnum nume
ro et hic et nunc in quo ut dicit boetius non i
uenitur diuersitas in numerando quod non con
uenit ei quod est specie uel genere vnum quod
nec habet materiam determinatam neque signi
ficatam. et ideo diuisione materie agit in plu
ralitatem et diuisione differentiarum generis diuiden
tium in specierum pluralitatem. ita quod vnitas nume
ri non seruatur in ipsis. Prima igitur substantia quod
sit hec habet ab indiuiduatione et terminantibus
indiuiduantibus. quod autem aliquid in forma habet a
specie que est in ipsa et est esse ipsius. et sic pro
prie dicitur hoc aliquid. vnde dicit boetius in li
bro de ebdomadibus esse quod est ab alio habet
quod est et ab alio quod hoc est. quod enim hoc est per designa
tionem est huius quia hoc est eque quod autem est non potest
esse nisi per hoc quod est sibi causa essendi. In se
cundis autem substantiis videtur quidem oppositio
nis figura. similiter nomen hoc aliquid significa
re quando aliquis dixerit nominans hominem uel animal
non tamen verum est quod nomen substantie secunde signifi
cet hoc aliquid. sed nomen secunde substantie ma
gis significat quale aliquid et non hoc aliquid.
Id enim quod ut subiectum in nomine significatur neque vnum
est numero quemadmodum vnum numero est
quod nomine prime substantie subiectum significatur subiectum nominis
speciei predicatur de pluribus numero in qui
bus actu esse et similiter significatur. et animal quod est
subiectum nominis generis et de pluribus dicitur specie diffe
rentibus et numero in quibus est actu et similiter.
Dico autem appositionis figuram non ut quidam
dicunt nominis institutionem quam dicunt prius
in indiuiduis factam esse eo quod nomina prius di
cunt instituta fuisse ad indiuiduorum significati
onem. Sed dico appellationis figuram si
militem nominis formationem ad significandam
speciem et ad significandum indiuiduum.

Natura enim ut dicit damascenus dupliciter
consideratur in se. scilicet et in athomo siue indiuiduo.
et in utraque consideratione similiter nomine natura de
signatur. Natura enim communis in se considerata homo
dicitur et considerata in athomo hic homo dicitur. et quia
vna est non differens nisi communi et determinato
propter hoc vno nomine designari eam oportuit
et hoc vocatur appellationis figura. et hec ap
pellationis figura nobis est causa deceptionis est
in fallacia figure dictionis. quia sepe quale quid
ut hoc aliquid interpretamur. huius autem

figure appellationis eē ē. qr et genus ꝛ dr̃ia ꝛ species ꝛ indiuiduum uident idem ꝛ eandem naturam significare. Genus. n. dicit formam in materia indeterminata diffusā. ꝛ talis eē cōpositi ipm̄ genus ē nō quedaȝ ꝛ iō predicat̄ de toto. qr totum dicit mō qui dictus ē. Dr̃ia āt dicit formam ꝛ actum ad materiam indeterminatā relatam ꝛ ichoatam ꝛ quasi ad talem materiam reflexā. ꝑp qd̄ ꝛ hec dicit totum eē totius cōpositi. ꝛ iō ēt ipsa de toto predicatur. Species aūt dicit formam in materia que ad actum vltimum stat vt ꝑfecta. sed non ē terminus limitata ꝛ loco et tēpore determinata. et iō ꝛ hec dicit totum eē. ꝛ ē nō totius et non partis. ꝛ iō de toto predicatur. Indiuiduum āt dicit formam in materia determinata limitantibus locis et dr̃ia tpis ꝛ ceteris indiuiduantibus designataȝ. q̄ in scia ō vl̄ibus determinata sunt. ꝛ qr sic vnum in omnibus eē secūdis ꝛ primis substantiis ꝛ differentiis oportuit ꝙ sit is eē appellationis figura. Quamuis āt vnum sit in oībus quod sub appellatōis figura designat̄ ꝑ nomen. non tn̄ vnus ē ipsius modus quo ē in oībus aliis. nō. n. ideȝ modus ꝯfusi ē ꝛ stātis ad actum ultimū. nec idem modus ē cōis īdeterminati limitib⁹ sbe numeri et terminis. Et iō nō semper ē vex hoc sub appellatōis figura designari. ꝑpterea secūda sba ꝗuis significare videat̄ hoc. atn̄ n̄ significat hoc aliquid sed quale quid. s. quidem per id qd̄ primum formabile subicitur in ipso qd̄ ē indeterminatum ꝛ ꝯfusum. ꝛ ꝙ sit quale ꝑ qualitatem eēntialem hȝ aut s̄m ꝑfatez. aut s̄m actum dr̄e determinatis ipsum ad actuȝ sȝ non determinantis ipsum limitibus temporalibus vel corporalib⁹. sicut linea ꝛ superficies ꝛ locus ꝛ tēpus et patria et parentela ꝛ nomen ꝛ huius quibus aliquid diffinituȝ ꝛ determinatum hoc aliquid efficit̄ ꝛ hic et nunc loc⁹ tp̄s circūscriptum uel diffinitum sue exītie limitibus ultra qd̄ nihil est designā sba. aliī āt aliqūtulū dr̃ia significat quale qd quod dicit aliud a hoc. n. suo nōie dicit quale quid aūt qd̄ ē s̄m formabile non dicit nisi per effectum. qr. s. in actu facit ipm̄. Sed hic adhuc surgit qd̄ ō generalissimo. hoc. n. in se non hȝ dr̃iam. ꝛ sic vr̄ dicere quid ꝛ nō quale quid. Sed ad hoc rūdetur ꝙ dr̃ia quia formabile est in se hȝ per ꝑfatez. ꝛ sic aliquo mō hȝ eam ꝛ inquantum hȝ eam tūt quale quid significat. Cum aūt dicimus ꝙ sba secunda ꝛ dr̃ia significat quale quid sub appellationis figura non intelligimus ꝙ sic significet quale quid sicut albuȝ qd̄ sub appellationis figura vr̄ qualitatē circa sbaȝ significare. qr album per qualitatez quam circa

sbam significat non significat nisi qualitatē q̄ vere ꝛ s̄m se qualitas ē. ꝛ accidens sbi illius circa qd̄ ponit̄ qualitas illa in figura appellationis per denoiationem significatur quale āt quod significat aial vel hō ul' rōnale ē qualitas eēntialis q̄ significat quandam sbam illa qualitate perfectam. Sed ꝑ illaȝ qualitatem in genere sȝ appellationis figuram signatam sit plus in hoc determinatio qr determinat genus ad plura significāda quo ad ambitum cōitatis q̄ȝ in specie. tā. n. species q̄ȝ genus qualitate dr̄e determināt sed genus per suam qualitatem determinatur ad significāduȝ plus q̄ȝ species. qr genus sua qualitate determinat sibi sba eē dr̃ia specie ꝛ numero. qualitas āt q̄ speciei cōitatem determinat non determinat speciē nisi ad hoc ut cōtineat dr̃ia solo numero. Et iō dicens aial plus complectit̄ i aialis qualitate q̄ȝ dicens hoiem complectit̄ in hoīs eēntialitate ꝗuis utriusqȝ qualitas cōis sit multoꝝ.

Unc dicendum vr̄ de ꝓprietatib⁹ sbe s̄m ꝙ substat accidentibus. ꝛ est sbm̄ generꝫ alioꝝ. qr. n. ut dicit aristotiles in fine primi phisicoꝝ sbm̄ nullum ē ꝯtrarium. et iō sbm̄ est ꝯrioꝝ. sic inest sbe et primum eius nihil illi eē ꝯrium. hoc āt ꝓbat inductione. quia nil posset eē ꝯrium prime sbe eo ꝙ maxime substat. ꝛ ei qd̄ substat utriqȝ ꝯrio nullum pōt eē ꝯriuȝ. sequit̄ ꝙ nec sinḡ posset si fingere liceret prime et principali sbe aliqd eē ꝯriū. aut em. n. hōi ut aliquis hō ē uel pōt eē ꝯriuȝ. At uero nec hōi qui est sba secunda et generalr̄ secūde sbe aliqd potest eē ꝯrium. nec aiali qd̄ ē genus aliquid ē ꝯrium. Obiciunt aūt quidam ꝙ non corrumpitur aliqd nisi ꝯrium ꝯrio sba āt corrūpitur. ergo ꝯrium hȝ a quo corrumpatur.

Adhuc āt ut in secundo ō generatiōe hētur ignis aque ꝯrius est et aer terre. hec aūt sbe. ergo sba sbe est ꝯria. multa āt talia sophistica obiciūt. q̄ oīa soluit aristotiles in fine primi phisicoꝝ. Subiecto. n. cōi nihil pōt eē ꝯrium s̄m se ipsum sed ꝯrietatem hȝ in dispositionibus suarum qualitatum. et sic vnum corrumpitur ab alio. et ꝯrium agit in ꝯrium ut grossum in subtile et graue in leue et calidum in frigiduȝ et sic de aliis. hec āt ꝯrietas non est sbe que sbȝ est. qr si eēt alicui contrarium non posset utriqȝ ꝯriorum esse sbm̄. Et attende ꝙ multiplr̄ dr̄ ꝯrietas primo perfecta distantia oppositarum differentiarum in eodem genere cuius subiectū est primum genus. ad quod illa contraria sicut ad vnum genus reducitur et sicut ad vnum subiectū in quo illa cōtraria sunt potestate ꝛ non actu. sicut vr̄ aristotiles dicere in. viii prime philosophie ꝙ in omni gene

re primo ē vna contrarietas prima. et scd̄z
hanc contrarietatem propriuz est substan
tie sm̄ q̄ substat et sm̄ est non habere ↄ̄riū
. Secūdum aūt q̄ sb̄a dr̄ eēntialis forma q̄
est drīa sic hz ↄ̄trarium. q2 vna drīa est alii
contraria. Sed hoc modo de sb̄a non loqui
mur hic. q2 non ponitur drīam eē in gene
re sb̄e. sm̄ q̄ de substātiis loquimur in ō sub
stare et de sb̄o primā. aut p̄hs hoc mō dictā
ↄ̄trarietatem ↄ̄siderat qui ad vnum genus
reducit ea que sunt eiusdez rōnis sb̄e aliquo
mō. Dicit̄ et ↄ̄rietas habit⁹ et priuatio
siue ↄ̄trarie forme circa eandem materiaz
que substat utriqz. et ē sb̄a a substando dicta
et illi iterum conuenit neutri esse ↄ̄riam. vt
probatur in fine primi phisicorum. Dr̄
ēt ↄ̄rietas distantia completa passionum et
qualitatum circa idem sb̄m q̄ manens vnā
idem receptibile ē utriusqz ↄ̄riorum. ut al
bi et nigri et calidi et frigidi. et h⁹i et iterum ei
qd̄ utriqz ↄ̄trariorum substat ↄ̄uenit nulli eē
ↄ̄rium. et iste ē verus intellectus aristo. q hec
oia dicit et p̄bat rōnibus que inducte sunt.
Quamuis hoc āt sb̄e proprium sit et ↄ̄ueniat
oi sb̄e substanti non ē tn̄ ↄ̄ueniens soli sb̄e. sz
ē proprium multorum aliorum. quantitas
.n. nihil hz ↄ̄rium neqz linea neqz superfici
es neqz corpus. et sic de aliis. Sili inductio
ne probatur in discretis nihil est numero de
nario ↄ̄trarium neqz quinario et sic de aliis.
Pōnt tamen hec oia uel hr̄e uidentur sophi
sticas instantias. q2 aliquis forte i discretis
multa paucis diceret eē ↄ̄ria uel magnum
paruo uel breue longo. que. qualiter oppo
nantur in. x. prime p̄he determinari habet

Sed hic dicendum q̄ hec opposita quā
titatem non dicunt sed qualitates circa quā
titatem dictas. Q̄ð autem quantitas nihil
habeat ↄ̄rium a sisi. probatur sicut probatū
est de sb̄a. quantitas. n. his subicitur ul' sb̄a
gratia quantitatis siue sm̄ q̄ est quanta. sic
nulli istorum est contrarium. vnde concludi
tur generaliter q̄ determinatorū ad naturā
et speciem quantitatis nullum penitus nul
li ad quantitatis naturam et speciem quan
titatis determinato est uel eē pōt contrariū.
sed hoc mō possit esse contrariuz sicut et solo
illo modo sb̄e detur habere contrarium. sz
prout substantia sb̄m et substās pōt habere
ↄ̄rium quod eē non potest sicut probatum ē
hic. hoc igitur mō et non aliter intelligēda
sunt dicta aristotilis.

Et iterum aliquid sb̄e proprium.
quod quidem omni sed non soli cō
uenit videtur eiz substātia nec ma
gis nec minus suscipere per intensionez et
per remissionem. hoc āt ideo nō dico q̄ vna
sb̄a a substādo dicta nō magis sit sb̄a q̄ȝ alia
hoc. n. in antebitis iam dictum est. q2 pria
sb̄a magis est sb̄a q̄ȝ secunda. Sed ideo di
cimus illud proprium omni sb̄e conueniens
eē. q2 vnaqueqz sb̄a siue secunda siue prima
sit. hoc ipsum qd̄ est non dicitur magis nūc
eē et minus nunc uel alio tem p̄ore per hoc
q̄ est sm̄ eē substantiale intendi et remitti.
homo. n. nec ipse a se nec alter homo ab alte
ro per intensionem et remissionem dicitur
magis et minus homo sicut bonum et albū
et idem a se in diuersis temporibus. et vnū
ab altero dicitur magis et minus album et
bonum per intensionem et remissionem di
citur magis et minus calidum. Substan
tia uero siue prima siue secunda hoc modo
per intensionem non dicitur magis et min⁹
substātia. hec enim nihil penitus dicit̄ nunc
magis et minus homo per intensionem et re
missionez q̄ȝ prius homo fuit. propter quod
generaliter cōcluditur q̄ substātia in hoc q̄
substantia ē non suscipit magis et minus. hu
ius autem causa est q̄ prehabitum est quod
substantie non cōuenit habere contrarium.
minus enim secundum intentionem est ha
bens de contrario plus et magis est de con
trario minus habens. ita q̄ contrarium lar
ge accipiatur. In quibusdam enim est oppo
sitio ut priuatio et habitus sicut inter bonū
et malum. in quibusdam tamē duo motus
oppositi ad idem et ab eodem sunt cōtrarii
et sic suscipit magis et minus secūduz quod
ista aduerbia sunt bonum et malum. et hoc
modo intensa et remissa intercipiunt de con
trario. in quibusdam sunt cōtraria p̄ formas
contrarias. et illis est intēsio et remissio per
hoc q̄ intercipiunt motum in omni medio
de extremis contrariis abiciēdo vnum et ac
cipiendo reliquum secūdum q̄ dicit aristo
les in primo topicorum. albius est nigro im
permixtius. et hoc modo substantia non po
test suscipere magis et minus. cuius causa
in sciētia de vniuersalibus redita est a por
phirio. quia omne esse substātiale semp̄ idē
et simul est. et ideo non potest suscipere ma
gis et minus. quia sicut probat Auicena. si
magis susciperet. sequeretur q̄ ipsum esse
substantiale plus forme substātiali appropi
quaret per ipsius forme adeptionem. quod
falsum est. cum nihil medium habeat. inter
esse enim et non esse nihil est medium. sicut
inter album et nigrum multa sunt media.
et ideo secūdum esse substantiale non pōt eē
intensio neqz remissio in aliquo. Adhuc
cum opponitur. quia generatio et corruptio
sunt mutationes in substātia. omnis autem
motio successiua est sicut tempus. quod est
mensuratio ipsius. In tali autem successiōe
fit recessus ab vno fine et accessus ad aliuz

continue, hoc autem magis et minus eẽ vi
detur secundum intentionem et remissiõe;
ergo in eẽ substantiali videtur eẽ intensio et
remissio. Adhuc autẽ vna substãtia mi
scibilis est cum altera. vt in secũdo de gene
ratione circa principium dicit aristotiles qḋ
& probat. mixta autem necessario intẽdunt
& remittuntur ex dictis eius hẽtur ibidẽ. sub
stãtia ergo recipere videtur magis et minus
& intẽsum & remissum hec omnia et similia
sophistice obiciuntur. quia de necessitate est
cõcludens illa probatio que probat substan
tiam non recipere magis & minus per hoc
ꝙ non habet cõtrarium. Ad hoc ergo qḋ
dicitur de mutatione dicẽdum quod muta
tio et generatio & corruptio dicũtur vno qui
dẽ modo & vtrũq; est mutatio simplex que
vt dicit auerois super librum de sensu et sen
sato est finis motus et non motus. finis au
tem motus est in quo motus est in motum
eẽ et non in moueri. et hec mutatio non est
in tempore. sed ad nũc simplex. et hec muta
tio est simplex inter esse et non esse. inter que
nihil potest esse medium. et ideo in hoc non
est intensio & remissio. Et ideo dicit ariston
lẽs in quarto phisicorũ. ꝙ generatio et cor
ruptio non sũt motus sed mutationes. Est
autem mutatio modo dicta siue generatio
et corruptio immixta motui. qui est altera
tio sicut quãdo de semine alterato paulatim
fit animal uel homo. et tũc intensio et remis
sio non refertur ad esse et non esse substãtie
sed potius ad qualitates actiuas uel passi-
uas. quibus perficitur talis generatio. Et
hoc ẽ qm̃ q̃litates actiue et passiue materiã
alterãt & mouent put sunt instrumenta sba
lis forme. que vt formans et artifex est in se
mine. et tũc forma substãtialis dicitur etiã
in successione non gratia sui sed gratia istru
mentorum suorum que sunt qualitates acti
ue vel passiue agentes vel patiẽtes in mate
ria seminis. Et hoc modo dicit aristotiles
in sexto decimo animalium ꝙ non est viuũ
et animal simul. et ꝙ non ẽ animal et homo
simul. non ꝙ aliquid sit medium inter viuũ
et non viuum. vel inter eẽ animal et non eẽ
animal. et inter eẽ hominem et non esse ho
minem. sed quia actione primarum quali
tatũ prout instrumẽta celi sũt vl formatiue
virtutis que est in semine. materia prius ac
cedit ad potentiam et ad actum vnius qḋ
est viuum. et postea ad potentiam et ad ac
tum alterius quod est animal. et hoc non ẽ
intendi et remitti. sed potius in eadem for
ma scḋm potẽtiam et actum plus et minus
accedere ad veram nominis impositionem.

Quod autem obiicitur de mistione sub
stãtiarum animalis nihil penitus facit ad
propositum. quia in mixto non fit intensio
et remissio secundum substantias mixtorum
sed secundum qualitates illarum substan
tiarum. Et ideo intensio refertur ad qua
litates et non ad substantias. Patet igi
tur quod substantie conuenit nec magis nec
minus recipere.

Maxime autem substantie proprium
esse videtur. Quod et proprie et
proprium est, et conuenit omni et
soli et semper. Et cum vnum et
idem numero sit contrariorum susceptiuũ.
vel susceptibile esse. Dico autem quod
cum vnum sit a quo sit contraria potentia
suscipiendi. hoc autem habet substantia ab
eo quod ipsa est subiectum ens in se comple
tum. et hoc habet a specie. inquantum est
substantia et hoc est inquantum est substan
tia. quia prima substantia est ex eo quod iam
substat accidentibus indiuiduantibus.
Et ideo dico numero propter primam sub
stantiam in qua est secunda. et in qua veri
tatem accipit substandi et habet. Ex hoc
patet enim quod substantia secunda inquã
tum est in prima est ens vniuersale perfec
tum et ex genere formato. et differentia ad
perfectum esse formante consistit. Ex hoc
autem uirtutem accipit substandi acciden
tibus. quod non haberet si in se ipsa ens p
fectum non esset. quia quod in se perfectum
non est alii dare non potest esse. per hoc qḋ
existit in eo. Sic igitur ens in se perfectum
et idem numero est per materie indiuidu
antis diuisionem. ita quod inquantum se
cunda substantia est in prima fit vnum per
fectum. inquantum est indiuiduata per in
diuisam et vnam materiam fit idem nume
ro. Sic esse vnum et idem numero subici
bile proprie contrariis est proprie propri
um substantie. secundum quod dicitur sub
stantia ab actu substandi. sicut in ante habi
tis dictum est. Et in aliis quidem re
bus aliorum predicamentorum non habe
bit nec inueniet quis quod proferat cui hoc
proprium conueniat. Quecunque res ge
nerum aliorum non sunt substantie ab actu
substandi dicte. ita scilicet quod res alteri
us generis sit cõtrariorum susceptibilis. cũ
sit in se manens vnum et idem numero.
Velut si queramus in rebus que sunt in ge
nere qualitatis. et dicamus ꝙ color cum sit
manens vnum & idem numero non erit al-

bum ⁊ nigrum per successionem ut videlicz
sit actu album ⁊ postea actu nigrum. sed for
te si est color medius in se habebit album et
nigrum per mixta. sed hoc est contraria per
mixta. ⁊ in potentia habere. ⁊ non habere
actum vtrunqz per successionem manente
eodem subiecto. Similiter si quis profferat
de genere actionis aliquid quod contrario-
rum videatur eē susceptiuum. ⁊ dicat ꝙ ea
dem actio praua sit ⁊ studiosa sicut actio vo-
luntatis deliberatiue. dicimus ꝙ eadem ac
tio numero manens vna numero non potest
esse ꝑ successionem praua modo ⁊ postea stu
diosa qꝛ prauum ⁊ studiosum sunt acciden-
tia inseperabilia ab actione. ⁊ ideo actio pra
ua eadem manens nunquam erit studiosa.
sed alia similis illi in causa in eo ꝙ est volun
taria potest esse studiosa. Similiter vna et
eadem numero linea non erit recta ⁊ curua
per successionem. ⁊ similiter est in omnibus
aliis rebus aliorum generum que non sīt sb
stantia. sola autem substantia cum sit vna ⁊
eadem numero manens in sibo ꝙ est substā
tia capax est contrariorum. vt modo sit sub
vno ⁊ postea ipsa eodem numero sit sub alio
vt patet iductione. vt quidam homo qui est
prima substantia cum sit vnus ⁊ idem nume
rus aliquando quidem est albus aliquādo āt
niger. ⁊ aliquando calidus ⁊ aliquando frigi
dus. similiter secundum contraria morū ali
quando quidem prauus ⁊ postea studiosus.
⁊ non simul prauus ⁊ studiosus i aliis autem
predicamentis nullum tale ens inuenitur.
forsitam autem aliquis instans contra ea q̄
dicta sunt dicet orationem que est in genere
discrete quantitatis vel visum siue opinio-
nem que est in genere qualitatis. tale aliqd
videtur eē. secundo ꝙ eadem oratio manēs
numero eadem esse vera ⁊ postea falsa ꝑ suc
cessionem ⁊ sic suscipere cōtraria. nec modo
sat via vtrum verum ⁊ falsum contrarie.
vel priuatiue opposita sunt. velut si dicam⁹
in exemplo ꝙ hec oratio aliquem sedere dū
sedet est vera ⁊ eadem oratio manens eadē
numero per sillabas ⁊ dictionum operationē
falsa erit illo non sedente. Similiter autem
est de visu opinātis alicuius. Si quis enim
opinetur sedere aliquem dum sedet verum
opinabitur. que opinio manens eadem in al
mia opinantis falsa erit illo surgente si eius-
dem opinionis visum de eodem surgēte re
tineat quem prius illo sedente habuit. Sꝫ
ad hoc dicendum ꝙ etiam si quis hoc susci-
piens concedat eandem rationem esse vl' eā
dem opinionem que sit contraria suscipiat.
quod tamen falsuz est. sicut inferius patebit
qꝛ verum ⁊ falsum est in talibus sicut i signo
⁊ non sicut in subiecto. Dicimus tamen ꝙ
hoc dato differentia est in modo suscipiendi
contraria. nam ea que sbus sunt ipsa quidez
mutata ⁊ alterata secundum se ipa suscepti
bilia sunt contrariorum. quando enim id mo
do quod est frigidum est factuz de eo quod ꝑ
us erat calidum ipm subiectum secundum
se ipm mutatum est alteratum. idem enim
quod ex albo fit nigrum ipsum alterum ⁊ al-
teratum est factum. Similiter est qn̄ ex pra
uo per alterationem fit studiosum. ⁊ similit
est in omnibus aliis que de contrario mu-
tantur in contrarium. vnde id quod mutati
onem secundum se ipm suscipiens est susce
tibile fit contrariorum. sed oratio quidem et
opinio in quibus est verum ⁊ falsum sicut in
signo ex ratione alterius ad ipsa. ipsa quidez
imobilia perseuerant ⁊ in nullo mutata. Cū
vero rea mouetur ⁊ mutatur ex cuius re ȝe
ad ipa vera uel falsa efficiuntur. fit contrari
rū circa orōnem ⁊ opinionē. orō enim que ē
ꝙ sedet aliquis vel aliquē seder̄ semp eadez
permanent ⁊ in nullo mutata. Cum vo res
quam significat oratio mota vel mutata fit
fit oratio ex relatione rei ad ipsam ad signifi
aliquando vera ⁊ aliquando falsa. in talibus
eniz verū est ex adequatione signi ad signifi
catū. ⁊ ideo mutato significato verum vel
falsum efficitur signum. sicut dicit Boetius
de dextro ⁊ sinistro. res enim que modo a d
xtris est nulla mutatione facta in ipsa sit si
nistra. Si res que modo a dextris est tran
seat in sinistram me semper manente imo
bili. propter quod hoc solius. ⁊ solummodo
substantie proprium est. et nullius alterius
quod propter id prout subiectum est vnum
et idem manens in substantia mutationem
in formis accidentalibus factam captabil'
vel susceptibilis sit contrariorum. et non ꝑ
pter alterius mutationem quod in aliquo
respectu aliquo modo se habeat ad ipsum.
Si quis ergo hoc concedens suscipiat dicēs
aliquo modo orationem. et opinionem esse
susceptibilia contrariorum suscipit et conce
dit hoc quod non simpliciter est verum ora
tio namqz vt opinio non dicuntur suscepti-
bilia esse contrariorum in eo quod ipsa secun
dum se ipsa aliquid recipiant. sed in eo quod
circa altera alia quedam que sunt significa
ta orationis vl' opinionis sit facta passio que
dam secundum mutationem. Et patet
quia in eo quod res significata per orationez
vel opinionem sic est vel non est prout in ora
tione vel opinione signata est oratio vel opi
nio vera vel falsa. et dicitur. Et non in
eo quod ipsa oratio. vel opinio manet

eadem in substantia ⁊ mutata in accidētib⁹ captabilis uel susceptibilis sit ꝯtrarioꝝ sim pliciter aūt oratio vel opinio sm̄ se conside rata nullo mō mouetur vel mutatur. ꝑpter q̈ᵒ oratio uel opinio secundū se ipsa nō erāt susceptibilia ꝯtrariorum cum nulla penitus in eo facta sit passio alterationis. verum sub stantia contrarioꝝ susceptibilis est i eo ꝙ ip sa secūdum se ipsam ꝯtraria secundū sui ip sius passionē ⁊ alterationem suscipiat quod inducendo manifestū est in exemplis. aīal enim vnū ⁊ idem manens in substātia lan guorē sucipit et sanitatē ⁊ aliquid passū ⁊ mo tum ⁊ alteratū secūdum qualitatem que est dispositio ⁊ habitus. Similiter suscipit can dorem siue albedinē ⁊ nigredinē passiuū; et alteratū secundum qualitates que sunt pas sio vel passibilis qualitas. Et similiter vnū quodq3 taliū ipsa substantia manens eadem ꝯtrarioꝝ receptibilis eē dicitur ꝙ secūduz sui mutationē in qualitatibus alteraẗ. pro prium igiẗ est substātie eum vnū ⁊ idē sit nu mero sm̄ suā mutationē susceptibile eē ꝯtriū

Dicitur cōtra ea que dicta sunt q2 nō videẗ omni substātie conueniē ꝙ secūdam sui mutationē est susce ptibilis contrarioꝝ. forma enī3 sb stantialis substantia ē ⁊ tam̄ nō secundū sui mutationē susceptibilis ē contrariorum. ad huc autē et itelligētia substantia est et non se cundum sui mutationē susceptibilis est ꝯtra riorum. similiter corpora celestia que direc te cadūt i predicamēto ut cōposita. substan tia sunt ⁊ tamē sm̄ sui mutationē non sūt su sceptibilia contrarioꝝ ut videtur q2 corpus celeste ut dicit Aue. nō ē susceptibile contra riorū. ad hoc ē ꝙ dicitur ꝙ substantie nihil est contrarium videtur habere instantiam q2 differētia substantie ⁊ tamen habet cōtra rium. ꝙ enim dr̄a substantia sit per hoc pro batur ꝙ quecumque eēntialiter est pars substā tie substātia est. differentia aūt est pars sub stātie q2 est pars spēi q̄ꝫ constituit spēm er go est substātia. ⁊ tamē habet contrariū q2 rōnale mortale ꝯtraria sunt. ⁊ fundanẗ sup formas cōtrarias. oīa enim ista predictis ui dentur contraria esse. Sed ad hec om nia dicēdum ꝙ doctrina habita de substan tia secūdum ꝙ est predicamētum stat imo bili uirtute. ista autē que inducta sunt instā tie sunt sophistice. Quod igitur obicitur de forma dicēdum ꝙ forma ⁊ materia non sūt in genere substātie prout substātia est de nu mero ꝑdicabiliū. forma ista vt forma prout est pars ⁊ principiū compositi de generibus de spēbus ⁊ indiuiduis nō predicaẗ. Simi liter est dicēdum de materia que nullo mō predicaẗ ⁊ si esset in genere substantie predi cabilis procul dubio. oporteret ꝙ predicare tur vnde forma ⁊ materia in genere substan tie vt principia substātie reducta ad genus prout genus quod ē substantia est res vere per se existens ⁊ non prout est vnum predica bilium. proprietas autem substantie signa tur prout est de numero predicabilium. aut prout est res vere non absoluta a predi catione. Sed nullo modo forma ⁊ materia sic se habent ad substantiam. ⁊ ideo non est mirum si non conuenit eis proprietas assi gnata substantie aut prout ē predicabile. āt prout ē res vere non absoluta a predicatōe Si āt absoluta accipiatur a rōne predicabi lis nō erit de consideratione logici. sed ꝑmi philosophi. quod autem de prima causa obi citur que est deus dicēdum ꝙ prima causa non materia est nec forma nec compositum nec vniuersale nec particulare nec spēs nec genus nec indiuiduū nec differentia. ⁊ ideo nullo modo est in genere. vel reductum ad genus sed est ante omne genus. ⁊ supra om ne genus ⁊ quando omnia resoluuntur ad ēs non est illud ens substantia prima quod est deus. sed ens de quo dicitur in libro de cau sis ꝙ est creatum primum. ⁊ ante ens istud est creato creati talis. ⁊ ideo cum dicitur de us est substantia intelligitur ꝙ ipse est ens ꝑ se ⁊ a se existens ⁊ in se ipso. ⁊ quod alia que dicuntur substantie non sunt substantie nisi per anologiā ⁊ proportionem ad ipsum ve re ens ⁊ substantiam que deus est ⁊ secundū quod propinquius ⁊ similius sunt per se ap perta ad ipsum. sic verius attingitur esse per se ipsa. quare hoc modo deus non est substā tia prout est vnum predicabilium. et ideo nō est mirum si non conuenit deo substantie ꝓ prium. Ad hoc autem quod de intelligētia dicitur planum est respondere. si intelligen tia accipiatur proprie secundum intelligen tie rationem. Sic enim intelligentia est agens intellectus qui est essentia potius quā substantia. ⁊ non habet compositionem ini si eam que est ex esse ⁊ quod est. ⁊ est res con sistens in lumine esse proprie. ⁊ hoc non est i genere vniuoce cum aliis que sunt in genere sed reducitur ad genus ⁊ suscipit nomen ge neris secundum anologiam ⁊ proportionem sicut causa prima. Et hec solutio est secun dum intentionem philosophie ꝑipatetico rum qui de intelligentiis bene sunt locuti Quidam autem arabes ⁊ quidam iudei de intelligentiis secundum rōnem sue legis lo quuntur quod nullo modo probare possunt ex alicuius philosophie principiis. dicentes in telligentias angelos esse qui localiter mouē tur. ⁊ mittuntur ad homines quod a stoicis secundo ⁊ ab epicuriis primo ortum habuit

et assumsit et ab his qui leges posuerunt. et secundum istos intelligentia habens est genus et speciem et induiduum et genus quidem est intelligentia omnibus communis. Spes autem sunt intelligẽtie i diuersis ordinibus distribute. ⁊ que i vno ordine sunt eiusdem sunt spẽi. ⁊ diuerse sunt i specie que i diuersis ordinibus sunt ꝯstitute. ⁊ idiuidua specierũ sunt singulares intelligẽtie siue angeli ⁊ illis vt dicit conuenit substãtie proprium qꝫ quãuis iustitia dei sint confirmate i bono vel in malo. tamẽ nõ sunt vertibiles ad vtrũ qꝫ ut dicit damas. Ad hec autẽ nõ aduenit qꝫ nõ recte itelligunt illud platonis i secũdo thimei. dei deorũ quorum opifex pr̃ quia ego nõ quidem mutabilis. volũtate autẽ mea sẽ ꝑmanens. sed plato igitur loquitur de mutabilitate quã sustinet omne qꝫ creatũ vel causatũ est. quod ex se qꝫ nihil ẽ. ⁊ id quod est. et eẽ suũ est per relationem ad causam primã hec autẽ subtiliter determinari habẽt i prima philosophia in ista parte vbi agitur de fluxu entium a causa prima. qꝫ autẽ de corporibus celestibus obicit. dicendũ qꝫ illa ꝑ composita sunt i genere substãtie secũdũ rectam lineã ⁊ ordinẽ predicabiliũ. ⁊ sic sũt proprietatis substãtie susceptia corpora celestia prime enim dr̃e ꝯtriorum sunt ẽm situ. ⁊ differẽtie situs. vnde ẽt per situs ꝯtrarietates. ola alia ꝯtraria ut dicit Auic. diffiniuntur ꝑ maxime distare. distantia enim in situ ẽ cã est omnis distantie oĩum aliorum generũ. differentie autẽ situs ꝯtrarie sunt ut dextrũ ⁊ sinistrũ ãte ⁊ retro sursum ⁊ deorsũ ut dicit Ari. ⁊ horum ꝯtrariorum ẽm sui mutationem. corpus celeste ẽ susceptiuũ. sed sua mutatio nõ est nisi ad vbi qꝫ non ẽ i potentia nisi ad vbi ⁊ nũc. quãuis Auic. de substãtia orbis dicãt messala ꝓbat i libro de spera mota quod corpus celeste suceptibile sit raritatis ⁊ dẽsitatis secundum sue substantie mutatiõẽ sed hoc verum est qꝫ hec raritas. ⁊ hec dẽsitas sunt equiuoce ⁊ ad minꝰ nõ vniuoce ad raritatẽ ⁊ dẽsitatem que sunt in elementis. densitas enim ⁊ raritas i elementis mutant substantiam sicut raritate transit a qua i aerem ⁊ aer i ignẽ. sed i celestibus non dicit nisi situm partiu i toto corpore ⁊ nõ mutationem a forma celesti i formã aliã. Est. n. densum i celo cuius ptes positionem hñt propinquam ꝑ qꝫ sol spissius esse dicit. rarũ autẽ cuius ꝑtes ẽm positionẽ stãt remote ⁊ ideo substantia circulorũ celestiũ dr̃ eẽ permia plus raritate ⁊ puritate omniũ elemẽtorum ⁊ elemẽtatorum. qꝫ autẽ de differẽtia obicit in precedentibus ẽ solutũ. secũdum enim ꝯtrarietatem distãtium ꝑfecte que prima ẽ in quolibet genere. sic differentia ꝯtraria ẽ differentie. ⁊ hoc mõ differẽtia non est in genere nisi ꝑ reductionẽ ad genus. vt sepius iam i doctrina ista ⁊ i doctrina ꝺ vniuersalibus dictũ est. Si autẽ sumant contraria qualitates q̃ mutuo se expellũt ab eodẽ susceptibili. quod potentia vtrunqꝫ natum est recipere. Sic differentie differentie non est contraria. sed aliquid habet proportionale ad contrarietatem. hoc modo dictum inquantum differentie opposite nate sunt fieri circa idem genꝰ ⁊ non possunt simul eẽ actu in illo. genus eiꝫ ꝓportionat materie sicut olim sepius dictũ est. Ex his ergo manifestũ ẽ qꝫ ꝓprie ꝓpriũ substãtie est ẽm sui mutationẽ susceptibile esse ꝯtrariorũ. ⁊ qꝫ hoc conuenit oĩ ⁊ soli ⁊ semꝑ illi sbẽ que cadit i genere substãtie. put ipsa est predicamentũ vel prout ipsa ẽ eius constitutũ et non absolutũ a i dẽ predicamentali.

Et hoc etiam qꝫ dictũ est qꝫ oratio susceptibilis ẽ veri ⁊ falsi vna sed manens ad rei significate mutationẽ multe sunt dubitationes que vꝫ sit res significata ⁊ qualiter significatum sit in oratione. est enim oratio hec que verum. ⁊ falsum significat sola oratio que enuntiatio vel interpretatio vocatur. Uidetur enim qꝫ oratio in significando non mutat. ꝑ hoc qꝫ res mutat significata. hec. n. oratio ego sedeo significat me sedere dum sedeo. nec minus significat me sedere dũ non sedeo. sed equaliter ⁊ semꝑ significat me sedere. ergo i significando qꝫ significat nũqꝫ mutatur. facit. n. semꝑ qꝫ a prima institutione accepit significare qꝫ ego sedeo. ⁊ hec semper ⁊ imobiliter agit. vno ergo mõ se habet ad hoc significandum siue ego sedeã siue non sedeam. Quod autem vno modo se habet in significando. non modo ẽ verum ⁊ mõ falsum secundum rei mutationẽ. Uidet igit qꝫ orõ nõ ẽ susceptiua veri ⁊ falsi ad rei mutationẽ. adhuc orõ significatiua ẽ verũ qñ ita significat put ẽ istitutũ significare. Sꝫ hec orõ ego sedeo istituta ẽ vt significet me sedere siue sedeam. siue non sedeam. Siue ergo sedeant siue non facit quod incepit facere a prima institutione. sed tunc est significatiua veri qñ significat sicut incepit significare. sicut siue sedeam siue non hec orõ ego sedeo semper est vera in significando. adhuc sicut oratio est significatiua rei. ita significatiua est conceptus siue cogitationis siue opinionis eius qui profert orationem illam eo qꝫ voces sunt note passionum que sunt in anima. ergo sicut est susceptiua veri ⁊ falsi ad rei mutationem. ita est susceptiua veri ⁊ falsi ad conceptus vel cogitationis siue opinionis mutationem illius qui profert orationem sicut enim est verum qꝫ est adequatio vocum ⁊ rerũ significatarũ ꝑ voces. sic ẽ verum qꝫ est

adequatio vocum & conceptus prolati per voces. Videtur ergo q hec oratio ego sedeo mutatur de vero in falsum & econuer so quando ille qui profert eam mutatur secundum opinionem, quia sedeam vel quod non sedeam. et hoc iam in hac oratione dixit pitagoras q possunt vera & fal in dicente opinando vel non opinando id qd dictum e in voce significante. Secundum autem eundem modum videt anselmus pbare q verum in signo est immobile & vnum in omni signo significante. signum enim verum est qd significat hoc qd significare accepit in prime sapientie veritate. sed signum semper hoc significat qd accepit in prima veritate significare. ergo qd significat hoc siue res sit siue non sit semper est verum in significando. siue ergo res sit siue non sit oratio que est signum semper vera e in significando. non ergo ad rei mutationem oro susceptibilis e veri vel falsi vt videt. Adhuc autem sm hoc videt q vna veritas significet. & sit in oibus veris. omne enim signum significat qd significare accepit in prima veritate. qd autem in prima veritate e vnum. & idem est non diuersum. idem ergo & vnum significatur in oibus veris vt videt. Adhuc idem est. et vnum qd immobile e ad oium rerum mutationem. significare autem hoc qd accepit significare in prima veritate immobile est ad oium rerum mutationem. ergo idem & vnum e qd significat in oi signo significante. hoc autem non potest nisi veritas prima vt videt. videtur ergo q veritas prima significet in oi orone significante. & sic totum falsum e videt qd dictum e qd. s. oro verum & falsum significat in eo qd res significata e vel non est. hec & huiusmodi sophismata multa induci possunt contra ea que determinata sunt. si rones eracliti & pitagore & anselmum libro de veritate psiderent. Ad hec ergo & huiusmodi dicendum ee videt. q veritas signi. q e enuntiatio. vel dicitur enuntiationis est adequatio vocis significantis & rei significate per vocem. & ideo verum & falsum in voce est sicut in signo relato ad rem significatam. ppt qd et mutatur significatio ad rei significate mutationem sicut supius dictum est. & sic manente oratione vna. & eadem ad rei mutationem mutat de vero in falsum & econuerso de falso in verum. Ad id autem qd obicitur q idem semper significat siue sit res siue non sit. Dicendum q hoc verum e. sed significatio non e vera vel falsa in hoc q ipsa idem significet sed in hoc e significatio vera vel falsa q rei ad quam vel non adequatur significatio. & ideo in equali facta re cui signum non adequatur falsa est oro. Ad hoc autem q obicitur qd significat qd accepit a prima institutione dicendum q a prima institutione accepit vt rem per sui adequationem ad rem significaret. & qm non adequat rei tunc non facit signum illud qd facere accepit a prima institutione. nemo enim signum sic instituit significare vt vagam & non rei significate equatam habeat significationem. vnde qm rei non adequat. tunc fallit ab hoc q accepit a prima institutione non enim instituta e tantum significare. sed instituta e vt per significationis adequationem significet rem vt est. nec magis nec minus. Ad hoc enim sermo inuentus est vt cum rebus in coicando nobis inuicem vti non possumus ppt rerum infinitatem. et ppt hoc q plures res non semper hemus sermonibus pro rebus vteremur qui pceptus et affectiones quas de rebus hemus nobis inuicem pandere & coicare volemus & hoc iam an nos dixit plato in thimeo. Quod autem obicit de hoc qd sermo semper significat hoc q in prima veritate significare accepit. dicendum q in ordinatione prime veritatis non accepit significare vaga tm significatione. sz significare rem sicut e rone rei significatione rei adequata. & hoc dico salua fide anselmi. & ideo falsi & veri susceptiua efficitur permutatione rei. Si autem non accepisset nisi adequationem instituentis & signi instituti ad significandum tunc aliquo modo eet verum qd dr. sz hoc meo iudicio non est verum. ad hoc autem qd dicitur q verum est in adequatione intellectus vel concepti ad signum qd conceptum e significat. dicendum q pceptus vel intellectus vel opinio vel quocumque modo dici possit id qd e in anima. cuius voces plate signa sunt non absoluitur a rebus que sunt cum conceptum. & ideo illis prout concepte sunt res adequatur non enim sermo inuentus est ad significandum pceptum fictum qui non e nisi in concipiente. qz sermo inutilis eet qz per sermonem audiens nullam de re pciperet veritatem vel significationem. & ideo dictum pithagore & eracliti non habet veritatem qz dixerunt q verum est in apprehendendo vel opinando sm q opinio non est opinantis passio. sed hoc verum e q verum est in opinando vel concipiendo sz qd conceptus vel opinio e rei significate equata passio vel conceptio. & ideo sermo talis conceptui equatur? equatus est etiam rei. & ideo dicit Aristotiles q veritas est adequatio rei ad intellectum. Ad hoc autem q dicit quod omnia sunt vera prima veritate quia signa sunt prime veritatis in hoc quod significant in prima veritate acceperunt significare.

Dicendum vt prius q in prima veritate acceperunt quod significant res & adequata significatione significent verum & non adequata significent falsum. Et ideo mutata significatione signi mutatur adequatio. Et quod dicunt de immobilitate veritatis dicendum quod illa immobilitas non nisi circa signum relatum ad significandum & non circa signum rei significate equatum vel non equatum & in signo illo manente immobile e veritas

sed illa prima veritas esse nõ potest qꝛ corrũ
pitur ⁊ mutatur mutato signo. Ad id autẽ
qḋ dicit̃ ꝙ oẽ signũ significat id ad qḋ signifi
care ordinatũ ẽ in prima veritate dicẽdũ ꝙ
quãuis hoc ꝯcedatur non sequitur ꝙ oĩa sint
vera pria veritate qꝛ ĩ prima veritate ordina
tur ꝙ orõ significet res ꝑ equalitatẽ ad ipas
put sunt vel nõ sunt. ⁊ sic in prima veritate
voces ad res significãdas refferuntur. Si
autẽ veritas nõ eẽt nisi adequatio vocis ad
primam veritatẽ in significãdo tũ. tunc pos
set aliquo modo verũ esse quod dicitur. hec
igitur ꝺ ꝑdicamẽto substãtie dicta sufficiãt.

Inter predicabilia que sunt de na
tura accidẽtium substãtie primum
occurit ꝑdicabile qḋ ẽ quãtitas eo
ꝙ hoc imediate sequit̃ vt dicit rabi
moyses. cũ enim substãtia potẽtia diuisibil̃
sit ꝭm id ꝙ ẽ ex pte subiecti ⁊ materie que sb
stat ⁊ secũdis substãtijs ⁊ accidẽtibus potẽtia
aũt diuisibile nõ reducit̃ ad actũ vt actu diui
sibilẽ fiat sine efficiat̃ nisi ꝑ quãtitatem opor
tet ꝙ primũ qḋ accidit substãtie sit q̃titas.
Adhuc cũ materia vt dicit Aui. i sufficiẽtia
sua subiciat̃ generationi ⁊ generaliter muta
tioni iquantum potentia ẽ trine diuisionis ⁊
nõ actu formata ad aliqod esse per generati
onem actu fiet trine diuisionis oꝫ ꝙ id quod
primum ad materiã accidit vt formarum
motus ⁊ ipsius motus sit receptibile ⁊ sit q̃
titas qꝛ aliter mobile nõ eẽt nisi eẽt quãtũ eo
ꝙ Ari. ꝓbat ĩ sexto phisicoꝝ ꝙ nihil ẽ mobi
le nisi quãtum. his igitur rõnibus imediate
post substãnam quãntatis ẽ ordinanda. Ad
huc autẽ ꝑꝑ hoc ꝙ formarũ alterationis nõ
est receptibilis nisi ꝑ quãtitatẽ qꝛ in ipsa sub
stãtia existes quante efficiũt ꝑ quãtitatẽ que
iaꝫ iest subiecto sicut albedo ⁊ caliditas ⁊ hu
iusmodi. His rõnibus rõnabiliter ⁊ imedia
te post substãtiam ponit̃ quãtitas. inter acci
dentiũ enim genera nullũ est penitus absolu
tum nisi quãtitas ⁊ qualitas. Qualitatis ãt
precipue quãtum ad duas spẽs illius que sꝫ
passio vel passibilis qualitas. ⁊ forma vel cir
ca aliquid constãs figura non ẽ susceptibilis
substãtia nisi mediãte quãtitate. ⁊ ideo ime
diatius adheret substãtie quãtitas quã aliqḋ
aliorum generũ accidentis. qꝛ autẽ quãtitas
multarũ diuisionũ est. oportet primo nos no
tificare quãtitatem ꝑ diuisionẽ ipsius. qꝛ si ꝑ
diffinitionẽ notificaremus eã non possum᷒
dicere nisi qꝛ ẽ mensura substãtie. ⁊ cum rõ
mensurãdi nõ sit per vnũ modũ ꝯtinuo ⁊ di
screto. ⁊ in hñte positionẽ in ꝑtibus ⁊ in non
habẽte non hẽmus ꝙ vna rõe eẽt quãtitas
ꝭm ꝙ in genere accipitur diffinitiuum. Cuꝫ
enim vt dixit Ari. st. vnũquodqꝫ mẽsuretur
sui generis minimo oportet qꝛ sicut differũt

mẽsurata sic ẽt differant mensure ⁊ eodem
modo differt ĩ eis mensurãde rõ. nõ haben
tes ergo quãtitatis ĩ genere sũpte diuisionẽ
vt aliquo modo declaret̃ oportet ꝙ ex po
sterioribus notificetur ꝑ diuisionem. hac igi
tur necessitate cohati dicimus quãtitatẽ in
genere ꝑ differẽtias primas diuidẽtes ꝙ q̃
titatis alud continuũ aliud discretum non
autẽ dicimus diuidẽdo ꝙ quãtitas diuidit̃
ꝯtinuitate ⁊ discretione qꝛ continuitas ⁊ di
screcio nõ sunt predicabilia de quãntatis cũ
sint forme abstractionis nõ significate que
non sunt in genere quãtitatis. sed nominen
tur qualitates que dicuntur circha quantita
tes. Sic igitur tangẽtes que in genere sunt
quantitatis. dicimus ꝙ quantitatis. aliud
continuũ. aliud discretum ante quaꝫ ãt has
partes ꝑ diffinitiones assignemus quid sint
oportet aliam subicere diuisionẽ cuius par
tes cõicant vtrunqꝫ istorum diuidentium.
⁊ hoc ẽ ꝙ quãtitatis aliud quidem ẽ ex hñti
bus siue de numero coꝝ que hñt positionẽ
in ꝑtibus ⁊ aliud ex partibus non hñtib᷒ po
sitionẽ sicut patebit inferius. has autẽ indu
cẽtes diuisiones nullam de vnitate ⁊ punc
to faciemus mẽtionem qꝛ hec in genere quã
titatis non sũt nisi ꝑ reductionẽ ad genus. si
cut principia generis ad genus reducunt̃ cõ
tinuũ ens habẽs positionẽ fluit a pũcto sicut
ab idiuisibili corporali principio. Discretuꝫ
autẽ hñs ordinem ĩ ꝑtibus loco positionis.
sicut numerus causat̃ ab vnitate sicut a sue
discretionis eẽntiali principio. ⁊ hec omnia
inferius erũt manifesta. ⁊ qꝛ habere positio
nem ĩ partibus accidit ꝯtinuis vel continue
quãtitati ⁊ eidem accidit nõ habere positio
nem in ꝑtibus. iḋ explanari nõ poterant mẽ
bra prie diuisionis nisi prius daret̃ ⁊ altera
His autẽ ita ꝑ duas diuisiones ꝑmissis est
ꝯñs mẽbra istaꝝ explanare siue declarare di
uisionũ qꝛ rõ discreti vt Boetius ĩ prologo
arismetrice dixit. et ante eum dixerat pita
goras in consistentia constat numerorum ꝓ
portionibus. ideo prius declaranda est dis
creta quantitas. precipue propter hoc quod
principium ipsius ꝙ est vnitas simplicius ẽ
quam essentiale principium continue quãti
tatis quod est punctus. vnitas enim est indi
uisibile simplex non habens positionem. pũ
ctum autem est indiuisibile positum siue cõ
positionem habens. quod autem diximus
diuidentes ꝙ quantitatis aliud est continuũ
aliud ẽ discretũ ꝑmisimus ꝯtinuũ discreto
quo ad nos. quo ad nos enim cognoscimus
numerum diuisione continui vt dicit Aristo
tiles in quarto phisicorum. cum tamen vni
tas cuius iteratio causat eẽntialit̃ totũ numeꝝ
quo ad naꝫ rei simplicior sit q̃ pũctũ c᷒ fluxus

eausat effētialiter ꝯtinuū. Hac igitur considera
tione dicimus ī p̄mis describēdo discretā
per exemplū ꝙ discreta q̄ntitas ē vt nume-
rus habēs ordinē ⁊ orō habēs voces ⁊ ordinē
⁊ rationem. continua vero q̄ntitas est vt exē
plariter declaret vt linea suꝑficies ⁊ corpus
Amplius aūt preter hoc tēpus ⁊ locus. hec
enim preter dicta aliā sue continuitatis ha
bēt cām aliam enim habēt cām sue ꝯtinuita
tis inter se ⁊ inter suā ꝯtinuitatē eēntialiter
ꝯtentā vt linea pūcti ⁊ suꝑficies lineam ⁊
corpus suꝑficiē. locus autem in sua ꝯtinuita
te habet terminū corporis locati qui non ē lo
cus ⁊ tēpus ꝯtinuatur ꝯtinuitate mot⁹. mo
tus autē ꝯtinuat continuitate mobilis ⁊ con
tinuitate magnitudinis īter duos terminos
motus exītes. Hac igit de cāusa dicit ꝙ
preter hec sunt tēpus ⁊ locus. hec autem ī in
ferius melius patebūt q̄n de singuloꝝ istorū
sigillatim loquemur continuitatibus.

Uod aūt numerus sit q̄ntitas. Sic
ꝓbatur primo quidē ꝙ sit q̄ntitas
q2 quo mēsurante reddit q̄ntitas dis-
cretoꝝ illud ꝑ se est q̄ntitas numero
autem reddit q̄ntitas omnium eanū hominū
⁊ de aliis que discreta sūt. ⁊ sub vna forma
ꝯtinuitatis non ꝯtinent. numerus igit est q̄n
titas ⁊ ꝙ sit discreta q̄ntitas. ꝓbatur ꝑ hoc
ꝙ ꝯtinuum ⁊ discretum sunt opposite diffe
rētie primo circa primū gen⁹ quātitatis. hec
autē sunt quātitates et nō continue ergo dis
crete. q2 discretionem nō cognoscimus nisi
priuatiōe ꝯtinuoꝝ ꝙ hoc ꝓbet ꝯtinuitatis pri
uatione. dico ergo ꝙ ptium numeri nullus ē
continuus terminus indiuisibilis ad quam ut
ad vnū copulent. ita ꝙ sit terminus partis
vnius ⁊ finis ad quā finitur continuatio ei⁹
⁊ sit terminus alterius vt a quo incipit ipsius
continuatio. hoc autem ꝓbat inductiue ⁊ ex
semplariter sunt quinq3 ⁊ quinq3 si ponant
pticule numeri decē sunt decāri istę pticule
nullū hūt cōe3 terminū qui sit vnius ptis fi
nis ⁊ alterius principiū vt continuās. prīa
enim quinq3 i ordine vnitatē ad quā finiū
tur nō habēt eandē a qua inchoātur quinq3
sequētia secundum substantiam sed diuisum
hūt eam ⁊ discretā ab vnitate a qua incipit
q̄nari⁹ sequēs ⁊ sic ē de omnibus partibus
decārii. Sēper enim partes decārii quocūq3
modo accipiantur semꝑ discrete sunt sicut si
accipiātur septem et tria vel duo et octo vel
sex ⁊ quatuor vel. x. vnitates semper nō cō
pulate ⁊ nō continuate accipiūtur. ita ꝙ sin
gule in suis discretionibus nullo modo conti
nuāt aliquo modo copulate. numerus igit
ē discreta quātitas ⁊ iste numerus ē formal'
qui est vnus duo tres ⁊c. quo reddim⁹ eoꝝ
que numerātur quantitatē discretionis de

hoc tñ inferius plenius erit manifestū. Silr
āt ⁊ oratio discreta ē quantitas ⁊ est de nūo
discretoꝝ. ita ꝙ oēs eius pticule sunt ab inui
cem seperate. quare āt siue ꝓꝑ quid oratio sit
in genere quātitatis manifestū est. omne. n.
cuius quātitas mensurante aliquo. ⁊ certifi
cante mensatur ē quantitas ⁊ in genere q̄n
titatis. Sonus āt littere ⁊ sillabe siue breui
sit uel longa mora ꝓnuntiationis mensurat
ergo rō consistens ex his est quātitas ⁊ ī ge
nere quantitatis dico autem orationem cū
voce ꝓlata3 siue ꝙ est ꝓlatione vocis siue uo
cali ꝓnuntiatione. sic enim non ē vnus son⁹
vel vox continue sonās vel vocās. sed est ag
gregata ⁊ discreta vocatione sonorum qui
sonus discretoꝝ elementoꝝ. in litteris ⁊ silla
bis que sua multitudine ⁊ ordine conficiunt
hoc totum quod est dictio vel oratio. Sic
enim diuisio littere cum diuisione littere nō
est continuum. sed ab eo discretum ⁊ cum eo
compositū conficit sillabas ⁊ sillaba discreta
⁊ sillaba composita conficit dictionem ⁊ eo
modo dictio cum dictione ꝯficit orōnem in
omnibus enī3 his sillaba dictōe ⁊ oratiōe cō
stitutio fit totius discretoru3 congregatione
⁊ ordine qđ manifestū est ex hoc ꝙ sonus ele
mētoꝝ ⁊ sillabaꝝ ⁊ dictionū ⁊ orōū ad nullū
coēm terminum copulantur. Si enim dicā.
baculus vel virga discrete sonant omnia li
tere elemēta ⁊ nihil ē ꝯtinuans inter ea quo
ꝯtinuāte vnus sonus ⁊ alteri copuletur ⁊ si
militer ē de sono litterarū in sillaba. ⁊ sono
sillabarum in dictione ⁊ sono dictionu3 ī ora
tiōe. nullus enim cōis terminus est ad que3
sillabe copulentur ī ꝓnuntiatione. sed semꝑ
vna queq3 diuisa manet secundum se ipsam
discreta. Sed hic aduertēdum ē ꝙ quāuis
discrete maneant oēs pticule orōis. ⁊ nume
ri tñ sub vna forma specifica discretionis vi
niuntur. numerus enim vnitatis ꝯstituit ag-
gregatione ⁊ ordine ⁊ quecūq3 vnitas est cō-
gregationis ordinate terminus ī quo stat ag
gregatio vt incōp ente vnitate illa vt finis
⁊ complementū ē forma nūi illi⁹ vt in qnario
quinta ⁊ in denario decīa ⁊ sic de aliis. et iō di
cit Ari. in quinto p̄me philosophie ꝙ. x. nō ē
tria ⁊ septē aut bis quinq3 aut octo ⁊ duo s3
oportet accipere formā in vnitate vltima ꝑ
vt est finis aggregationis ordinate ad vnita
tē illam que cōplemētum est talis aggrega
tionis. Similiter autem ī oratione prout
est in litterata ꝓnuntiatione. illa enī3 ē aggr
gatio sonorum elōꝝum sillabaru3 ⁊ dictionu3
ad vnum totum complens ordinatā aggre
gationem siue litterarum in sillaba est vnū
complens ⁊ sillabarum in dictione est com
plēs vnū a qua dicitur dictio vna in tota sil
labarum aggregatione. simil'r ⁊ dictionum

in oratione est complens vnum a quo tota illa aggregatio distinctorū et ordinatorum sonorum dicit oratio vna. cuz cuiuslibet elementi vel sillabe sonus maneat in se distinctus et nec ɔtinuꝰ nec permixtus. ita ꝙ vnꝰ ē breuis et alter longus. ⁊ vnus ē breui breuior. alter vero longo longior ē. et in talibus nihil facit vnum nisi ordo ad vnum. et ideo ista extensa aggregatio ſm seipsam quantitas ē discreta sicut numerus. pp qδ oratio ē quantitas. cuius indiuisibile non ē vnum. cuius iteratio faciat illam aggregationez. sȝ indiuisibilia multa sūt que sunt soni elemētorum in litteris. et soni sillabarūȝ in dictionibus. et soni dictionum in oratione. sed inter ea solum indiuisibile ē litera vel littere elementum a quo ordinato cum alio fit sillaba. et a sillaba ordinata cum alia fit dictio. ⁊ dictione ordinata cum alia fit oratio. Sed inter elementa litterarum non ē vnum indiuisibile qδ per sbam iteratum totā compleat illam aggregationem. sicut ē vnitas in numero. nisi aliquis dicat vnū alicuius lr̄e elemētū eē primū. qδ sillaba lr̄ iteret̄ i oībꝰ aliarum litterarū elemētis. et ꝙ elemēta aliarum litterarum cōstant ex iteratione illiꝰ. Sed hoc quāuis aliqui dixerint tn̄ falsum ē ⁊ probari non pōt. ideo non sic dicimus orationem ordine multorum componi indiuisibilium ſm sonum elementorū. ⁊ in hoc orationem differre a numero. et esse ab ipso numero diuersum ſm speciem quātitatis.

Si aūt obicit̄ ꝙ oīs quantitas procedit ab īdiuisibili dicēdum ꝙ hoc verū ē ꝙ sicut numerus ab vnitate ⁊ cōtinuum a puncto. et tempus ab instanti. ⁊ sic oratio procedit ab indiuisibili litterati soni. sed hoc indiuisibile non ē elemētuȝ alicuius lr̄e. cuius elemētum iteratum faciat talem orōnis quantitatem. sed indiuisibile cuius rō in quolibet sono seruat̄ cuiuslibet lr̄e cum alia in tali pronūciatione aggregate. hinc. n. permenides ⁊ leucippus et meliss ⁊ alii quidam atbomos ponētes principiūȝ non dixerunt vnū athomum aliqδ principium. sed multos figura et ordine differētes et sic oīa cōstituentes. et sue rōnis dederunt exemplum in litteris. in litterato. n. sono sine pronūciatione non ē aliquod vnuȝ indiuisibile cā aggregationis. sed multa figura sono et ordine differentia. sic. n. oratio ē quantitas mensurata sillaba vel lr̄a longa vel breui pronunciationis et distincta in tota ɔgerere talis aggregationis. et ē quantitas in se ipsa. ita ꝙ sba sua et quiditas quantitas ē p̄dicto modo a numero differens. iste sunt ergo due prīe species discrete quantitatis.

Nunc restat dicere qualr̄ cōtinue q̄ntitates sunt linea superficies ⁊ corpus. discreta. n. prius conueniens fuit dicere. pp hoc ꝙ indiuisibile a quo pficitur numerus. ⁊ indiuisibile a quo pficitur orō simplicio ra sunt ꝙȝ indiuisibile a quo pficitur cōtinuū. vnitas. n. ē indiuisibile. nec positionem hn̄s in cōtinuo. nec cōtinuās ea quorum ē terminus. litteratus et indiuisibilis ē sonus. nec indiuisibile in cōtinuo positum positionem hn̄s. nec cōtinuans ea quorum ē terminus uel principium. qr̄ si ē principium non ē a quo sit cōtinuatio. et si ē medium nō ē vnum idem finis vnius et pricipium alterius. sicut ē punctus cōtinuās. ⁊ si finis est non ē terminus ad quem continue copuletur in forma cōtinuationis cōtinuūȝ. et iδ et ipsum indiuisibile soni litterati simplicius ē puncto. pp qδ naturalis ordo exigitur ꝙ prius de numero et postea de orōne. ⁊ tertio de speciebus cōtinue quantitatis diceretur. Qδ āt quidam dicunt ꝙ non prius fuit dicēdum de numero. qr̄ numerus est in corpore ⁊ i corporeis inuenitur ⁊ non cōtinuum. et ꝙ res ab institutione mūdi proportionibus numerorum facte sunt. Rationes iste non sunt uere nec ad propositum facientes et fundate super falsum. sed de illis mouitur ꝙ tales asserūt rōnes. hanc igitur quā nos diximus necessitatem post numeruȝ ⁊ orōnem dicimus ꝙ linea de numero continuorum ē. pōt. n. a quolibet sumi continuꝰ terminus ad quem oēs que sub vna forma cōtinuitatis sunt particule linee copulātur. Hic aūt cōis terminus ē punctuȝ cuꝰ fluxꝰ in continuum uel ductus facit lineam. et iδ linea quamuis in puncta nō diuidatur tamē non potest diuidi nisi in pūcto. qr̄ linea neqȝ ſ aliter punctus est. sbaliter dico a substātia que ē quasi materia. punctus. n. extensus siue protensus in cōtinuum est linea cuius ipsa protēsio quātitas est. et sba protensa punctus ē. et sic linea ex vno sbali quasi subiecto quod est punctus. et ex vno formali quod ē protensio extensa in cōtinuum quod ē continuatio. et hoc quidem est linea. et ideo quia vbiqȝ substantia linee materialis est punctus. vbicunqȝ sumatur punctus nō absolutus ab extensiōe in cōtinuum id punctum ē in rōne finis et principii. finis quidez ad anterius et principium ad posterius. Communis ergo terminus ē istius copulationis partis anterioris cum sequente per totum continuum. et quia punctum ē indiuisibile positum. ideo tota intellectualis et realis eius extensio in tota longitudine substātie seruat indiuisibilitatem. propter quod linea secundum latitudinem et profunditatem est indi

nisibilis. solum diuisibilis longitudine quã cãt n̄ in punctum sed pũcti extensio ꝛ flux⁹ in cõtinuum. n. quia ista extensio formam con tinuitatis dat que ẜm seipsam diuisibilis est semper. Similiter superficies quantitas ē cõtinua. generatur. n. ex expãsione linee ad latum in cõtinuum siue ex fluxu linee vel ex ductu linee. ut dicit euclides. ꝛ sic erit latum do sine profunditate. neqꝫ ex duabus lineis ad rectum angulum se secãtibus mensura ta. q̄ qꝛ fluit ab indiuisibili ẜm ꝓfundum iō ꝓfundũ n̄ hꝫ qꝛ ãt fluit a diuisibili hꝫ longũ ideo ẜm longum habet diuisibilitatem. et quia fluxus illius linee ē ad latus et non ad pũctum quod ē terminus linee. ꝛ fluxus est cõtinuus. ideo cõtinuitatem habet superfi cies in latum. et ex illa superficies est. cõtinui tas. n. que ē in longum in superficie est ex li nea. et ideo subſtãtia superficiei ē linea. sicut punctum est substantia linee. propter quod vndecũqꝫ diuiditur superficies erit linea di uidens ipsam sicut punctum diuidit lineaꝫ ꝛ non oportet ꝙ accipiantur due partes ī su perficie erit linea copulãs partes illas. et ē cõmunis terminus copulatiõis eaꝝ. est eꝫ principium vnius ex quo ē cõtinuatio eius. ꝯ est finis alterius ad quem ē cõtinuatio ei⁹ planum neqꝫ est ꝙ superficiei particule ad quẽdam cõmunem terminum dicto modo copulãtur. dicitur planum superficies eo ꝙ fluxu linee intelligatur sterni. sic in planum nulla partium eias super alteram eminẽte talis igitur ē intellectus superficiei hꝫ ꝙ est species continui. Similiter aũt et in corpo re est sumere cõmunem terminum particu las corporis copulantem. corpus. n. est ipsa trina dimensio que fit tribus diametris in omni parte corporis ad rectum angulũ se cõtingentibus et se secantibus vna in lõgũ et altera in latum a puncto precedentis. et tertia in profundum ab angulo predictarũ protractis. generatur. n. ex fluxu ue proten sione superficiei. naꝫ in lõgum vel in latum sed in profundum mota vel protensa super ficie. ꝛ ideo dicebat plato ꝙ substãtia corpo ris ẜm id quod ē. est superficies. sicut pũctũ ē substantia linee. et linea substantia superfi ciei. et ideo diuiditur corpus vt corpus ē su perficie sicut superficies linea et linea pũcto ꝛ vbicunqꝫ partes duas accipias corporis ille habẽt superficiem ad quã ē continuitas precedẽtis. et a quo incipit cõtinuitas sequẽ tis. ē ergo illa superficies in corpore cõmu nis terminus qui ē finis vnius et principiũ alterius. et ideo ē aliquid vnius et aliquid alterius. propter quod cõmunis terminus ꝯtinuoꝝ vocaẗ. si aũt cõeꝫ in corpe terminũ accipere vis secundum latũ tũc ut lã ãn dic

tũ ē sumes ẜminũ copulatiõis linearum. si ãt vis terminum cõmunem copulationis ac cipere in longum necesse ē ꝙ accipias cõem punctum qui copulat partes in longũ. punc tum igitur quãuis nulla pars sit linee. tamẽ est aliquid linee quia ē terminus linee. ꝛ co pulans partes eius. ꝛ ẜm id qđ punctuꝫ po sitionem habet in cõtinuo. sic ē substantia li nee. sed formale eē est continuitas in lõgum ꝛ illa est a fluxu intellectuali puncti in conti nuum. ꝛ ōi eodeꝫ modo se habet linea ad su perficiem ita ꝙ nõ ē pars aliqua superficiei ꝛ tamẽ est aliquid eius. tum quia ē termin⁹ eius copulationis tamen etiam in hoc ꝙ ē substãtia supficiei ꝛ forma cõtinuitatis quã ponit circa substantiam est ab intellectuali fluxu linee ad latus linee et non ad punctũ. Secũdum eundem modum etiã se habet superficies ad corpus et in hoc ꝙ ē cõmunis copulationis termin⁹. ꝛ in hoc ꝙ est corpis substãtia que ĩmaterialis circa quam ponit forma cõtinuitatis corporis ex fluxu intelle ctuali superficiei in profundum. Ex hoc pꝫ ꝙ cõtinuum diuiditur in infinitum inquan tum cõtinuum ē. in quocunqꝫ enim termino accipiatur diuisibile terminus ē copulatio nis. erit ergo per cõsequens causa cõtinuita tis. eo ꝙ intelligitur in ratione finis et prin cipii. quod nõ potest intelligi nisi per hoc ꝙ fluit ex vno in alterum. ratio ergo diuisiõis nõ aufert formam cõtinuitatis. remanente forma cõtinuitatis põitur diuisibile. quecũ qꝫ ergo diuidi intelligãtur semper ponit ad hoc diuisibile. Non autem moueat quẽquẽ ꝙ hoc dicemus fieri ẜm intellectũ. cũ in hoc libro loquimur de decem generib⁹ rerũ pri cipiis ad que omnia predicabilia reducunẗ omnia. n. abstracta et mathematica sunt accepta ẜm intellectum. ẜm enim esse in na tura hoc vel hoc non inuenitur nisi in sola lu ce vt quidam dicũt. quãuis dictum eorum cum philosophis non concordet. Quamuis ergo ista accepta sunt ẜm intellectum. iste ta men itellectus a specialibus reb⁹ causatus est. et ad eẽ refertur quia dicit naturam ꝛ eẽ rei ut est hoc quod est et ut est significat per nomen quod est notio predicabilis et ideo di cit aristotiles sic. abstrahẽtium non est mẽ dacium quinimo ē certissime verũ. quan uis secũdum esse ista non inueniãtur distinc ta in natura insunt enim hoc modo quo de terminata sunt in ipsis substãtiis quantorum

Attendendum etiam ꝙ non potest esse quarta species quãtitatis cõtinue habenti bus in partibus positionem et ex se ipsa con tinuitatem et substãtiam circa quam ponit formam cõmunitatis et cõtinuitatis. quia nõ ē motum intelligere alicuius aliquo mo

do indiuisibilis nisi vel in lōgum vel in latū vel in profundum. altum enim est a profūdo terminus tātum differens. et ideo non sunt nisi tres species hui⁹ quātitatis a quibus predicabilia sumi possint. Sciendum est etiam q linea est quantitas vni⁹ diuisibilitatis. superficies autem est quātitas duarum diuisionū. et corp⁹ quantitas est triū diuisionū propter causas que in ante habitis sunt determinate.

Sit autem de numero talium quātitatum cōtinuarum et tempus et locus. ipsum. n. temp⁹ copulatur et ad preteritum. et ad futurum per instans mediū qđ terminus talis copulatiōis. Accipim⁹ aūt hoc pñs tps diuisibile q adiacet motui et actioni pñti. Preteritum aūt dicimus qđ terminatur ad pñs p istās qđ ē preteriti finis ⁊ principium pñtis. presens ēt copulatur ad futurū per instans qđ ē finis presentis et principium futuri. et sic totum tempus ꝯtinuum ē. Sicut ēt in aliis ꝯtinuus fluxus ꝯtinui ē ab vno aliquo fm aliquem modum indiuisibili. ita est ēt in tēpore. intelligendū igit̄ ē q si non eēt motus nō esset tempus. et motus extensio ē cā extēsionis temporis sicut motus ēt ē cā temporis. motus aūt est in eo qđ mouetur sicut in subiecto. Est aūt id qđ fertur siue mouetur idē fm sbam in toto motu. fm eē aūt ipsius fm q motus est in ipsa protēsum et procedens ē de ante in spatio in post. siue de anteriori pte spatii in posteriorem non interrumpēdo protensio aūt ut sepe diximus cā ē quantitatis. ptensum est partim hic et partim ibi cōtinua et non interrupta protēsione. q aūt sic diuisibile est ꝯtinuum est. motus igitur qui fm esse protēsum inest ei quod mouetur est cōtinuus non ex se ipso sed ex spatio distāne que est inter duo motus extrema. Cum āt sit continuum ⁊ quātum aliquo mō sequitur q sit eius aliquid mensura. et qr de quātum hz mensurans proprium fm propriam diuisionem sicut fm spatium cōtinuum ad modum linee vel superficiei vel corporis habz vlnam uel palmam uel pedem. vel decem pedum et aliquid talium. propter qđ in omnem diametrum certa redditur quantitas ipsius nec certificari pōt nisi fm hoc q diuiditur. Oportet igitur q per hūc modū mēsurans motum fm de qđ hz in eo qđ mouet̄ sit certificans quantitatem ipsius. In eo autem qđ mouetur fm q motus est actus ei⁹ sunt tria. s. indiuisibilis sba ipsius qđ mouetur que eadem manet in toto motu et esse pcessum in spatio continuo. ⁊ diuisio prioris qđ accipit in spatio qđ derelinquit continue a posteriori. qđ iam acceptum illo protēdē-

do. Si ergo sic debeat mensurari tria sunt i mensura reddente quantitatē ipsius. quia aliter mensura rei mensurate non eēt adequata. mensurās aūt ipsum sic nō pōt sibi eē intrinsecum. eo q intrinsecum ē alterius generis. est. n. in motu locali intrinsecum motui ubi fluēs. et hoc non ē secūdum sui naturam in genere quantitatis sed in genere ubi. ⁊ iō motus in vbi non est i genere quātitatis sed ē in genere ubi. In alteratione aūt est quale fluens qđ per fluxum nō amittit proprii generis naturam. et iō sicut quale est in qualitate sic et motus in qualitate. Similr ⁊ motus augmenti quamuis sit in quantitate. nō tamen sic est in quantitate q motus faciat ipsum in quantitate esse tanquā in genere. sed potius per hoc ē in genere qr est quantū cōtinuum positionem habēs in partibus fluens sicut corpus qđ per fluxum non amittit naturam corporis. et iō motus non per partem motus uel per substātiam est in genere vel specie quantitatis. sed per hoc q ē quantum fluens qđ fluxu non amittit naturā fluentis. similiter ē in generatione et corruptione que sunt mutatiōes in sba. propter qđ dicit aristotiles q via in naturam dicit̄ natura. cum motus et mutatio non possit habere mensurans circa qđ sit sba motus. et circa quod ponat motus suam cōtinuitatem. relinquitur igitur q habeat mensuram extrinsecum adiacens. ⁊ hoc uocatur tēpus et tempus in sua substantia et suo esse diuersa et linea et superficie et corpore. Quod ergo per intellectum adiacet ei qđ defertur et in toto motu est idem per substantiam cū hoc semper obiciatur presentie accipiētis ipsum ē presens quod uocatur instās quasi nō stās sicut et id qđ mouetur non stat q̄diu mot⁹ est eius actus. q aūt adiacet protensioni ei⁹ qđ fm q mouetur est continue protensum a retro in ante illud est et uocatur tpus. Et id qđ adiacet ei quod ē in spatio uocatur in tēpore prius uel preteritum. Et quod adiacet ei quod in motu ē in spatio accepto in ante est et vocatur futurum. Et quod adiacet ei quod obicitur presentie accipientis i processione motus et spatii uocatur presens tēpus cum tamen tria ista preteritum presens et futurum non sunt diuersa et separata nō sūt discreta sed sunt simul copulata. Copulatorum autem semper est cōis terminus qui ē finis vnius et principium alterius. ⁊ est aliquid utriusqz et neutrius per se id copulans particulas temporis uocatur indiuisibile instans quod quidem fm se est substātia temporis sicut pūctus ē substātia linee qui fluxu suo causa est continuitatis que est forma successionis continue que ponitur circa sbam

instantis sicut dictum est in aliis continuis sicut aūt vlna iterata est numerus reddens quantitatem continui, ita instās distinguēs prius et posterius in motū intensū super ꝑtes motus vniatur et certificat quantitatē motus. Et ideo dicit aristotiles in octauo phisicorum ꝙ tempus est numerus mot⁹ propter prius et posterius. et ideo non est inconueniens ꝙ tempus sit cōtinuum ꝛ tamē sit numerus quia est numerus sicut vlna pāni vel alterius mensurati per vlnam. Et quando dicit ꝙ tempus est cōtinuum et tēpus non ē numerus non intelligitur ꝙ scd̄m vnum et idem sit cōtinuum et numerus. sed cōdum āt ꝙ adiacet protensiōi eius qd̄ mouetur est cōtinuum. fm̄ aūt ꝙ instanti copulante distinguitur id quod est ante ab eo qd̄ est post, ꝛ iteratur hoc in toto motu. sic est numerus. Et quādo dicitur ꝙ ē numerus nō dicitur nec intelligitur ꝙ simpliciter sit numerus sed ꝙ est numerus motus per ē motus. sed motus per prius et posterius quod iteratur in motu sicut id quod mouetur ī toto spatio motus. propter quod non sequitur ꝙ tempus sit simpliciter cōtinua quantitas ꝛ ideo manifestum est ꝙ non ē in duobus generib⁹ primis quātitatis ex equo. s. ex genere cōtinui ꝛ in genere discreti sꝫ simpliciter ē in genere continui. et sꝫ aliquid accipit formam discreti. pꝫ ēt qualiter fluit temp⁹ ab hoc indiuisibili quod ē instans. Sed remanet questio quare motus nō ponatur eē in genere quantitatis sicut temp⁹ precipue cum multis rōnibus probet aristotiles ī octauo phisicorum motum eē diuisibilem in infinitum. et cum expresse dicat motum esse speciem quantitatis in quinto prime philosophie. Sed ad hoc per ante dicta facilis ē responsio. si. n. consideret id quod dat motui speciem et nomen, et per consequēs dat ei genus eo ꝙ species ꝛ genus ad vnam pertinent naturam, tunc videbitur causa eius quod queritur. quale enim dat alterationi nomen et speciem propter quod dicitur ī genere alteratio et secūdum specieꝫ calefactio vel albatio. ꝛ sic similiter est ubi qd̄ motui locali dat nomen et speciem ꝛ genus. Et similiter in augmētatione. ꝛ facile ē videre ī omnibus aliis sicut motus per accidēs qui in omnibus est generibus. Continuitas autem motus non ē a natura illa que fluit. sed potius ē causata a processione illius in quo ē motus vt in subiecto subiectum. non ē aūt aliquid de essentia illius quod est in ipso. et ideo motus proprium et sibi determinatuꝫ genus non habet. alia autem que dicenda erant de tempore vel ad phisicum pertinēt vel ad methaphisicum. et ideo illuc differātur. in quarto enim phisicorum determinabitur natura tempus. i parte aūt illa prime philosophie que ē de causis determinabit qualiter tempus se habet ad eternitatem. ꝛ qualiter se habet nunc temporis ad nūc eternitatis. et quantum autem pertinet ad itentionem logicam de tempore sufficere videtur quod modo dictum est.

Nunc aūt videndum ē qualiter locus ē cōtinua quantitas. locus est quidem vbi cōtinētur corporis locati particule. qui locus distantia est in qua distendit tota corporis quantitas, ita ꝙ nihil corporis vel partium corporis ē extra illam distātiam. sed lōgum latuꝫ ꝛ profundū corporis. est. n. tanta illa distātia quantum est corpus et nec minor nec maior sed ī toto est corpore commensurata sicut distātia diametrorum corporum que sit protensa . Iter spatium diametrorum loci et corporis secūdum eē quidem ē vna et eadem. vt probat distantie locali. Et hec quidem distantia loci et corporis fm̄ esse quidem ē vna ꝛ eadē. vt probat aristotiles ī quarto phisicorum ꝯtra philosophum loquens qui xucas vocat. quamuis aūt fm̄ eē sit eadem, differt tamen sfficiebus cōtinentibus. et differt actu mensure ꝛ ratione mensurādi. Superficie ꝗdeꝫ quia loci superficies est extra locatum ꝛ continens et tangens vndiqꝫ locatum. Superficies aūt locati est intra locatum. ex est aliquid eius et ē contenta nō cōtinens. Actu autem mensurandi. quia omnes diametri distantie que vocatur locus sunt mēsure mēsurantes in lōgum latum ꝛ profundum. et nulla est mensurata. Omnes aūt diametri eius quod locatum est. sunt diametri mensurate ꝛ cōtente. ꝛ sic mensuratum nō mensurat distantiam loci sed quantitateꝫ corporis non ut locatā sed fm̄ ꝙ ipsum est quantū.

Sic aūt accipiendo locum est locus mathematica quantitas copulata pūctis vsqꝫ ad centrum loci eius. quia diametri secūdū esse sunt edem cum diametris ad ideꝫ centrum copulatis. quia centrum loci ꝛ centrū locati idem sunt secundum esse. differūt autem secundum actum et rationem. et quia distantia locati est continua quātitas necesse est quod locus sit continua quātitas ī hoc differens ab aliis quod non ex se sꝫ ex distātia diametrorum corporis vsqꝫ ad centruꝫ suam habent copulationem. alie auteꝫ distantie linearum et superficierum et corporum ex se ipsis et inter se ipsam suam habēt copulationem et suas copulationes. Sunt enim diametri secundum aliquid differentes que diuersa hn̄t sue protractionis principia. diameter enim distantie loci sue pro

ductionis principium habet superficiem extra continentem. diameter autem distantie que est distantia locati sive protractionis principium habet superficiem locati intra locatum existens. unum autem est centrum utrorumque secundum esse et non secundum actum ut dictum est. et sic locus erit diversa secundum modum istum quantitas ab omnibus aliis speciebus continue quantitatis. sic enim mathematica abstractione separatur a loci quantitate et non a quantitate locati. et sic est verum quod dicitur quod singule particule loci continent singulas particulas corporis locati. Et ideo tam loci quam corporis locati particule ad unum terminum copulant. et sic loquendo de loco mathematicis dandus est locus. vel in prima philosophia dicit aristotiles.

Est autem aliter considerans locus quando est de consideratione naturalis philosophi secundum quod scilicet locus est ad quem et ex quo est motus. sic enim est superficies continentis corporis habens in se virtutes omnium continentium tam celorum quam elementorum circundantium. per quas virtutes generat et salvat id quod locatum est in ipso. et de hoc loco hic aristotiles non loquitur. quia per illas proprietates non est in genere quantitatis. quamvis in se ipso sit quantus. Primo igitur modo considerando locum continua quantitas erit locus. eo quod particule eius quecunque ad unum communem terminum copulantur. et est speciale genus quantitatis propter causam ante huius assignatam

Amplius autem aliqua de numero specierum quantitatis continue ex particulis que in eis sunt constant ex talibus positionem habentibus in continuo cuius sunt particule. Alia vero que sunt de genere et de numero quantitatis constant etiam ex particulis positionem habentibus in continuo vel discreto cuius sunt particule. positionem autem habere tria concernit. scilicet ut assignetur ubi in continuo sita sit particula. Et ut una pars permaneat stans in eodem continuo cum altera. et ut iungatur cum altera copulatione. Et quodcunque horum trium deficiat non habebit in partibus positionem. positio enim dicit ordinem. et propter hoc oportet ut assignetur ubi in continuo posita sit. positio autem in continuo dicit permanentiam. quia positum est fixum immobile secundum esse. et ideo oportet ut dicat permanentiam. positio autem in continuo dicit copulationem unius cum alio. et ideo oportet ut dicat copulatorum connexionem per communem terminum qui aliquid est utriusque copulatorum. Ex his patet quod linee quidem particule positionem habent in continuo quod est linea. et ad se invicem sunt habentes positionem. Singulum namque signatum in particulis linee situm est alicubi vel ante in linea vel post et permanentibus partibus sic positis sic habes unde sumas partem permanentem et assignes in continuo unumquodque quod est de numero particularum ubi sive in qua parte ordinem partium in loco situm est suppositum. et hoc planum est valde et facile ad intelligendum et habes unde assignes ad quam particulam et per quem communem terminum cetere quecunque particule sumpte fuerint copulantur quod planissimum est ex predictis. Similiter autem et particule plani sive superficiei quandam secundum latitudinem habent positionem. Similiter namque sicut et in linea facile ostenditur ubi iacent in superficie posite et que sunt que copulantur ad invicem et quo copulante ut communi termino. In linea enim copulat punctum. in superficie autem copulat linea ut communis terminus. solidi tamen quoque sive corporis particule eodem modo et eadem de causa habent positionem et permanentiam et copulationem. Et loci particule secundum quod mathematice sumitur locus talem in partibus habent positionem et permanentiam et copulationem in numero autem in partibus positionem et permanentiam et copulationem non potest quisquam per intellectum prospicere cuius causa est quod natura partium numeri repugnat ad tria que dicta sunt. et ideo non invenitur quod particule numeri positionem habeant ad invicem. primo enim deficit situs in continuo alicubi. quia unitas cuius iteratio facit numerum non est indivisibile habens in continuo positionem. sed potius a natura positionis penitus separatum. et ideo non potest dici quod unitas vel pars numeri sit sita alicubi in continuo. Nec potest dici quod alique particule numeri ad se invicem in aliquo quod aliquid utriusque sit habeant connexionem sive copulationem sicut in capitulo de discretione numeri est probatum. sed omnes particule manentes discrete et separate ab invicem ad unum ultimum habent ordinem cuius additione perficitur species numeri. Sed nec ea que sunt particule temporis habent in suis partibus positionem. quia quamvis habeant connexionem et terminum communem in quo connectuntur et continuantur. cum nullam habent in esse permanentiam. quod autem in esse non permanet de illo non potest dici ubi situm sit. Nusquam enim situm est quod secundum esse non est. sed secundum hoc videtur enim quod non habeat copulationem vel connexio

nem. quia quod secundum esse non est nulli potest copulari. Sed ad hoc dicendum est quod in successione est quod copulatur et in successione esse est secundum aliquid eius. Est ei in preteritu in hoc quod copulat vsq; ad quid sicut ad finem quem intra se vt aliquid sui habet ipsa successio ⁊ similiter futuru; cui copulatur est secundum successionis principiũ. quod iterum ipsa successio futuri itra se hz ut aliquid sui quia est successionis principium. ⁊ sic in instanti quod est medium finis preteriti et principium futuri copulantur preteritum ⁊ futurum. et aliquo modo est preteriti successio in presenti vt in termino ⁊ successio futuri est in eodem sicut in principio. sic ergo copulationem habent partes temporis. ⁊ tamen nullam habent permanentiam neq; positionem. Sz in hoc conueniunt cum partibus numeri q; ordinem quẽdam dices habere particulas temporis in eo quod quedam sunt priores ⁊ quedam posteriores tam in preterito quã in futuro. Sed priores in preterito sunt a presenti longinquiores. priores autem in futuro sunt que ad pñs sunt pores. et sic aliqd particularum tẽporis est prius. et aliqd earum particularum est posterius. Sic etiam de numero similiter est. quod scilz in particulis numeri non est positio. sed ordo enumerationis. quia prius enumeratur vnus q̃3 duo et prius duo q̃3 tres et sic de aliis numeri partibus et sic est in numero q̃3 vnitati que iteratur in numero est propinquius. ⁊ sic ordinem quendam habebunt numeri partes. positionem vero non habebunt aliquo modo nec etiam copulationem siue connexionem nec communem terminum. qui aliquid sit vtriusque partis prioris scilicet ⁊ posterioris. et ideo manẽt partes diuise discrete. Quod etiam ostendit ratio nominis numeri. Numerus enim dicitur quasi nutus veris. hoc est diuisionis quia quocunq; imitatur in partibus numeri inueniũtur diuise ⁊ segregate. patet igitur quod nullaz huiusmodi partes perficiant positionez

Similiter et oratio se habet in partibus. hoc enim indiscretione partium cõuenit cum numero. in successione autem cõuenit cum tempore quo pronunciatur orationis pronunciatio. ⁊ ideo partes eius discrete sunt ⁊ non permanentes. Oratio igitur est de numero eorum que dicta sunt. que scilicet in partibus non habent positionez

Nihil enim permanent particule orationis ⁊ minus stare possunt quam particule temporis quia ad minus in tem pore est accipere nunc vel presens instans. in quo aliquo modo est preteritum. et aliquo modo est futurum. Sed in oratione nihil est accipere aliquo modo. eum omnia indiuisibilia elementorum discreta sunt. et in nullo connexa. sed quodlibet eorum dictum est ⁊ transit. et ideo non potest amplius sumi vt denominetur permanẽs. propter quod nulla erit positio particularum orationis. propter quod nihil re p̃manet particularum eius

Et sic probatum est inducẽdo quod intendimus. quod scilicet alia de genere quãtitatis constant ex particulis que in eis sunt essentialiter positionem habentibus ad se inuicem. alia autem eiusdem generis cõstant ex particulis non habentibus ad se inuicem positionem.

Uia autem quantitates de quibus dictum est sunt mensure substãtie antequam dicamus de proprietatibus in se habent dubitatiões. q̃ sunt circa ipsas determinate. Et primo de linea. hec enim videtur extensio infinita secundum longitudinem. cum dicat Euclides quod licet lineam protrahere in infinitum et continuum et directum. Adhuc cursus puncti qui mathematicam facit lineam non sistit in cõtinuo. videtur ergo quod procedat in infinitum. Sed cõtra hoc videtur esse quod natura et intellectus abhorrent infinitum. ergo videtur quod linea sit de his que abhorret intellectus. Sed questio penitus nulla est. quia linea non est infinita in actu. sed secundum potentiam. per hoc solum quod in continuo secundum quod continuum est. assignari non potest ei terminus ad quem stet protractio ipsius. Et propterea dicit euclides. quia licet lineam in infinitum producere in continuum. et directum. tale autem infinitum aliquid potentia est. nec natura abhorret neque intellectus. Adhuc autem dubitant quidam. vtrum linea sit mensura substantie corporalis si enim non est mẽsura eum per nullam aliam dispositionem possit reduci ad subiectum quod est substantia. videbitur quod non sit accidens. constat autem quod nec est substantia. ergo nihil est quod stare non potest. Si autem est mensura. tũc videtur quod sit imperfecta. quia corpus mẽsuratur longo lato et profundo. linea autem est longitudo tantum. Adhuc autem dicendum quod linea est prima et perfecta mensura substantie. Est enim linea mensurans in longum et mensurans in latum. et mensurans in profundum. Dicit autez Auicenna in sufficientia. quod corpus mensuratur tribus diametris Diameter autez linee sunt. ergo corpus mensuratur lineis.

et in cremẽtum omnis corporis naturalis ẽ secũdum extensionem trium diametrorum ⁊ sic omniũ natura constãtium terminus est ꝛ id ĩ magnitudinis ⁊ augmẽtũ. Quod autem etiam superficies mensurat. hoc est secũdũ totam corporis extensionem iter diametros mensurantes l altum l latum l profundum. Et ꝙ corporea quãtitas mensurant corpoream substantiam. hoc est secũdũ repletionem qualitatiuam que secũdũ intellectũ est inter omnes superficies. Et sic dicendũ est de istis mensuris substãtie. nec dicendũ vt quidam male dixit ꝙ linea sit mẽsura non seperata a superficie actu vel corporea ꝙ̃titate. ⁊ ideo iuncta cũ aliis sit mensura perfecti corporis ꝙ̃uis in esse nõ sit seperata a superficie. ⁊ corpore. tamẽ in actu mensurandi secũdũ naturam ⁊ intellectũ seperata in eo modo quo diximus. ⁊ ideo specialis spẽs est ꝙ̃titatis continue. Dubitant ẽt quidam qđ linea habeat pro materia ⁊ pro forma. obiciẽt dicẽtes ꝙ in linea non sũt nisi due partes scilicet linee que copulant ⁊ communis terminus copulationis. aut ergo erũt ei partes pro materia aut terminus copulans. Nõ r aũt ꝙ terminus copulãs non potest esse linee pro materia eo ꝙ terminus copulãs est punctus. linea autẽ non est ex punctis vt ꝓbat Aristoteles. Si autem pars copulate erũt pro materia. adhuc sequit̃ maior abusio. partes .n. linee sunt linee. ergo linea ẽ materia linee. ⁊ illa linea iterũ habet materiam. ergo illius linee erũt materia linee. ⁊ ibit in infinitum ⁊ erit idem materia sui ipsius quod absurdum est. ergo videt̃ ꝙ nullo modo possum esse linee. Adhuc autem si punctum dicatur forma linee videt̃ incõueniẽs eẽ q2 ea que sũt ex materia ⁊ forma nõ pñt itelligi id qđ sũt sine forma põt ãt itelligi linea sine pũcto si itelligat̃ longitudo infinita ex vtraq3 parte. Ulterius etiam quere t̃ vtrũ3 linea possit eẽ ex pũctis. ⁊ videt̃ per Ari. i sexto phisicoꝝ q non q2 nõ se tangẽtiũ nõ est ꝯtinuatio punctũ aũt non tãgit pũctũ. aut n. tangeret sm ptẽ aut sm totũ. Si sm ptem sequitur ꝙ pũctum h3 ptẽ qđ stm ẽ q2 dicit euclides. ꝙ pũctũ ẽ cui ps nõ ẽ. Si autẽ sm totum tangitur. hoc est iterũ ipossibile q2 ꝯtatius ẽ eoꝝ quoꝝ vltima sũt simul ⁊ sic puncta se tãgentia haberẽt vltima. sed quicquid h3 vltimũ aliud ẽ ipsum ⁊ aliud ẽ vltimum ipsius igitur pũctum est aliud ab vltimo ipsius. ⁊ sic iterũ sequitur ꝙ punctũ secundũ quantitatẽ partes hab3 vltimũ. s. ⁊ id qđ habet vltimum. nõ ergo linea ꝯponit̃ ex pũctis. Si hoc ãt conceditur tunc queri t̃ quare numerus cõponit̃ ex indiuisibilib9 ⁊ ꝯtinuum ex indiuisibilib9 ꝯponi nõ põt hoc ãt facile ẽ soluere si ad memoriam reuocent̃ que de natura continue quantitatis dicta sunt. Dicendũ enim pro certo ꝙ linea forma est ⁊ non habet materiam ex qua fit ⁊ ideo questio nulla est. Si cũ tem sic formaretur questio quid habeat linea pro substantia secũdũ id qđ est. ⁊ quid pro formali pricipio tunc questio valet. ⁊ qđ dicatur ꝙ partes linee sunt ĩ ea vt substantia materialis omnino ẽ impossibile ⁊ stultũ dicere. q2 sicut obiectum ẽ ptes linee sunt linee. ⁊ o3 de illis idem querere vnde hoc ẽ stultũ. Sed dicendũ ꝙ sicut l tempore substãtia temporis ẽ nũc. ita in linea mathematice. per intellectum generata ⁊ ꝯstituta substãtia linee pũctum est fluens in continuum. ⁊ sicut esse temporis fluens successio est. ita in linea esse formale linee est continuitas circa puncta copulatiua posita per fluxum puncti intellectualem. Cuius probatio est quia id est formale principiũ in quolibet per quod ĩ sui generis specie ponitur. linea autem ponitur in specie ꝙ̃titatis per longitudinis continuum. longitudinis igitur continuum est forma ipsius. Continuum autem nõ fit nisi ad vnũ3 communem terminũ copulatione ⁊ copulatio nõ fit nisi fluxu extenso. fluxus ergo intellectualis puncti facit continuitatem in linea ⁊ punctum est substantia ipsius ⁊ hoc est verum. Et dicere ꝙ punctum est forma ⁊ ptes materia deliramentum est nec punctum nisi fluens ponitur in diffinitione linee secundũ ꝙ linea est longitudo cuius medium non exit ab extremis cuius extrema sunt duo puncta.

Ad aũt autem quod queritur vtrũ3 linea sit ex punctis dicendum ꝙ hoc est impossibile sicut probatur quod linea constet ex punctis integraliter componentibus lineam. q2 ex indiuisibilibus non fit continuum diuisibile. sed hoc modo quo dictum est. non est ĩpossibile quia secundum hoc puncta sunt ꝯstantie posite in linea et ea que ponitur continuatio sicut circa terminum in quo fit copulatio. ⁊ hoc modo fit omne continuum ex indiuisibili se posito circa quod sicut termini num in quo copulatio ponitur forma continui. Ad hoc autem quod queritur quare numerus sic ex indiuisibilibus ⁊ non linea vel aliud continuum. dicendum ꝙ sicut in antehabitis dictum est hoc est. ideo quia numerus est discretum ⁊ indiuisibilia numero manent discreta et non faciunt vnum nisi agregatione ad vnum complens summã ordinatam ad id sicut superius dictum est.

Odem modo queritur vtrum superficies habeat lineam pro materia ⁊ sit materiale principiũ ad corpus sicut videt̃ plato dicere ⁊ qdã alii phoꝝ ꝯ

enī videt ex modo loquendi quia superfici-
es ē longitudo ꝛ latitudo sine profunditate
et constat ꝙ latitudo dat speciem superficiei
qꝺ āt añ speciem est materiale totum est lō
gitudo igit materialis ē ad latitudinem .et
per idem ꝯcluditur ꝙ superficies ē materia
lis ad quātitatem corporis. Adhuc āt que
runt mathematice loquendo superficies ꝓ
ducit ex linea. ꝛ corpus ex superficie. Si et3
vnum ex alio ꝓducatur. videt ꝙ vnum sit
materiale ad aliud. Ad huc autem queritur
an ista simul ꝛ ꝺm actum pñt eē ī eodem .qꝛ
si line ī inest. tūc inest longitudo sine latitudi
ne ꝛ sic cum supficies latitudo sit. videt nō
posse inēē supficies. Et similiter eadē rōne
supficies si isit videtur ꝙ nō possit inēē pro
funditas. Adhuc autē querit quare ꝓfunditū
nō est sine longitudine sicut longitudo sine la
titudine .ꝛ latitudo sine profunditate. Que-
runt ēt quidam propter qꝺ non sunt nisi tres
dimensiones. Querit etiam ī quo dīt corp⁹
qꝺ est substātia a corpore qꝺ est quātitas. ad
huc āt vlterius querunt vtrū quantitas sit ī
substantia ex pte materie vel ex parte formē
vel ex parte compositi. Non enim videtur
advenire ex parte materie. nō enim possibi-
le est aliquid eē substantiā in potentia .ꝛ quā
tum esse in actu. materia autem est substan
tia in potentia .nō ergo erit ī actu quanta.
Adhuc autem eē receptibile alicuius dimē
sionis ꝛ primatum est a forma recipiēda. ma-
teria autē receptibilis ē quantitatis .ergo ī
se ipa ab oī qētitate ē priuata. hec ꝛ hm̄oi sūt q̄
querunt a quibusdam. Ad hec aūt ꝛ h⁹moi
soluenda sunt dicēdum est quod linea pro cer
to materialis est ad superficie3. hoc mō quo
superficies que formalis essentia ē potest ha
bere materiale principiū ex quo mathema-
tice generet. fit enim superficies ex motu li-
nee ad latus. Et attende ꝙ superficies ꝺm
ꝙ superficies ē non fit ex linea ducta in se ip
sam. Ex linea enim ducta in se ipsam, siue
ex ductu linee in se ipsam fit hec superficies
secundum speciem determinata que est qua
dratū. ꝛ ex tali ductu non fit superficies ꝺm ꝙ
est supficies ī genere sumpta. nec iterū ex du
ctu linee finite mediāntium ad latus linee fa
cto non fit supficies ꝺm ꝙ superficies ē in ge
nere. sed ex talis linee ductu vel motu fit su
perficies finita tāte mensure ī latum quante
mensure ē linea in longum . relinquit igit ꝙ
superficies ꝺm ꝙ superficies fiat ex motu li-
nee ꝺm latus in continuu3. Si autē obicitur
ꝙ terminus cōis in quo copulant superfici-
ei partes est linea. ꝛ ille terminus ē habens
actū forme qꝛ copulare actus forme est. Di
cendum ē igitur ꝙ sicut de puncto diximus
ꝙ superficies non habet materiam ex qua

fit. sed ipse punctus ꝛ ipsa linea dupl'r ꝯside
rantur scilicet prout substantie posite in conti
nuo ꝛ sic accipit linea a puncto. ꝛ superficies
a linea substantiam que est id quod est. pñt
ꝛ hec considerant ꝓut termini copulantes. ꝛ
sic accipitur ab eis esse formale quantitatis
illius que est linea vel illius que est superfici
es. ꝛ sic habet actum forme qui est copulare
ꝛ non ē inconueniens ꝙ vnum ꝛ idem vtrū
q3 horum perficiat in ꝯsideratione diuersa.
Si autem obicitur ꝙ materia non coicidit ī
vnam rem cum forma . absurdum est quia
non est materia ex qua fit res. sed tantum ē
hec substantia ꝺm id quod est ꝛ secundum qꝺ
est id quod est. ꝛ hec in vno esse possunt scꝺ3
diuersa que sunt in ipso sic est expresse exem-
plum nunc temporis quod secundum ꝙ ad
iacet ei quod fertur est substantia temporis.
ꝛ secundum ꝙ fluit tunc est esse temporis. et
per eundem modum dicimus quod superfi
cies habet se ad corpus. Ad hoc autem qꝺ
queritur vtrum simul in vno inueniant iste
dimensiones. Dicendum ꝙ sic ꝛ cum infer
tur ꝙ aliquid est longum ꝛ non latum. dicē
dunt ꝙ nihil valet quia affirmationes que
in harum dimensionum diffinitionibus po
nuntur. ꝛ negationes non opponuntur .quia
non sunt relate ad idem ꝛ secundum idem.
ꝛ quando dicitur ꝙ linea est longitudo sine
latitudine non negatur nisi latitudo linee et
non superficiei. ꝛ ideo dimensiones simul sūt
in eodem. Ad hoc autem ꝙ queritur quare
vltra tres dimensiones non est quarta dimē
sio . dicendum ꝙ hec ideo est quia non sunt.
nec possunt eē plēs q̄3 sex differentie positio
nis que sunt sursum ꝛ deorsum dextrum si-
nistrum ante ꝛ retro. inter quas non possunt
esse nisi tres dimensiones. ꝛ hoc iam proba
uit Ari. in secūdo de celo ꝛ mundo mathēa
tice aut loquendo de propriis quantitatis di
cendum est ꝙ ad vnum angulu3 rectum nō
possunt conuenire siue ꝯcurrere nisi tres linee
recte in diuersa protracte quarum quelibet
directe protrahit in continuum ad diuersa
positum vna. s. secundum longitudinem .et
vna secundum latitudinem . ꝛ tertia secun-
dum altitudinem ꝛ profunditate3. Non. n.
potest intelligi quarta positio continui in qꝺ
protrahat diameter mensurans substantiā
ꝛ ideo dicit Aristotiles in de celo ꝛ mundo
quod perfectio est in istis secundum tres ce-
li motus ab austro scilicet in aquilonem qui
est motus profunditatis quia añ est nobis in
aquilone. ꝛ austrum est retro. ꝛ iste est mot⁹
de tropico in tropicum per equinocialem et
motus a dextro in sinistrum qui est motus
latitudinis celi . et planetarū. Sed pla
nete dextrum suū hñt ī occidēte . ꝛ sinistrum

in oriente primi celi ⁊ motus sursum ⁊ deor sum. qui est motus totius spere secundum motum luminis ⁊ virtutis celestis ad centrum propter quod perfectio est in tribus dimensionibus ⁊ qz perfectum est vt dicit Aristoti les cui nihil addi potest. ideo decima addi nõ potest dimensio. Ad hoc autez quod que rebatur quare latitudo non est sine longitu dine sicut econuerso. Dicendum ꝙ hoc est idem querere quare secundum non est sine primo sicut primum ẽ sine secundo. quia latum ⁊ secundum generatur ex longo ⁊ primo ⁊ id ex quo generatur manet i generato ⁊ nõ econuerso. latum enim ad quod oportet latum moueatur semper in superficie motum facit latum et numquam perficiet longitudinẽ sine latitudine. sed motum extra superficiem ad aliam positionem mouebitur aũt sursum extra superficiem. aut in profundũ subtus superficiem. ⁊ tunc qz mouetur ad aliam positionem faciet aliam quantitatis speciem ⁊ sic linea non ad positionem longitudinis mota. sed ad aliam positionem faciet superficiẽ. Ad hoc autem quod queritur i quo differat substantia corpus ⁊ corpus quantitas. superius iam dictum est qz materia prout est subiectum generationis est habens potentia et non actu tres dimensiones corpus aũt quãtitatis est ipsa trina dimensio. Ad hoc autem quod queritur vtrum ex parte materie vel forme vel compositi aduenịat quantitas substantie. dicendum sicut in antehabitis ꝙ potentia suscipiendi est in materia que potentia diuisibilis est. actus aũt disponendi quanlibet partium in situ ⁊ dimensione propria ne effluant partes a terminatione totius. est a forma terminante partes materie ad situz proprium ordinante ipsa autem dispositio partium in situ ⁊ ordine est totius ⁊ vtriusqz tãz forme scilicet quam materie secundum qd totum sunt ⁊ sic patet omnium solutio.

Contra hoc etiam ꝙ tempus dicitur esse quantitas opponunt quidam dicentes. ꝙ cuius partes non sunt ipsum non est. partes autem temporis non sunt. preteritum namqz non est qz preterit ⁊ abiit in non esse. futurum autem nundum est. sz expectatur. presens autem est indiuisibile nunc quod nõ potest esse pars continui si quelibet pars continui diuisibilis est sicut ipsum continuum. ergo nulla pars temporis est. ⁊ sic ipsum tempus non est. ⁊ sic vlterius non continua quantitas est. Si forte aliquis dicat quod presens est pars temporis in quo tempus habet esse aliquo modo cõtra hoc eẽ videtur quod in aliis continuis id in quo copulantur partes continui ẽ indiuisibile ⁊ non pars continui sicut punctũ i linea. presens autem ẽ in quo copulantur partes temporis preteritũ ⁊ futurum. ergo presens ẽ indiuisibile tẽpus ⁊ nõ pars ipsius. Adhuc omne compositũ ex aliquibus vt partibus ⁊ diuisibile in his ex quibus vt partibus ẽ compositum ẽ. tempus autẽ nõ est diuisibile in nũc ergo non ẽ compositũ ex nũc sicut ex partibus vel parte. Adhuc quelibet pars cõtinui cuz alia eiusdẽ continui parte continui antẽ nunc ⁊ nũc. ergo nũc presens nõ est pars cõtinui. Adhuc autẽ nunc non põt eẽ continuũ ad nunc. vel cum nunc. cõtinua enim sunt. quorum vltima sunt vnum. nũc autẽ cum sit indiuisibile nõ habz vltimũ igitur cũ alio nõ hẽbit vltimũ idem ⁊ sic nunc nõ põt eẽ pars temporis. Adhuc etiã concesso ꝙ nunc ẽ pars temporis ⁊ ꝙ sit id qd de tẽpore est accipere adhuc non sequitur ꝙ tempus sit actu quia vt dicit Aristoti les nunc in tempore non est in actu sed potẽtia sed propter hoc dicatur ꝙ tempus nõ est ⁊ ideo non est species continue quantitatis. In oppositum obicitur quia constat ꝙ motus est continuus indiuisibilis sicut constat ex sexto phisicorum aũt ergo est mensura aut mensuratum aliquod. Si est mensura nõ potest esse mensura nisi aut eius quod mouetur aũt magnitudinis super quam est motus Et cõstat quod neutro modo potest esse mensura. mensura enim ⁊ mensuratum sunt eiusdez generis id autem quod mouetur est permanens. Similiter autez ⁊ magnitudo de permanentibus est. Motus autem est de numero successiuorum. si modo dicatur motus mẽsuratum quoddam esse. tunc erit aliqua mẽsura mensurans ipsum. sed constat ꝙ nec id quod mouetur nec magnitudo super quam est motus propter causas que dicte sunt. cũ ergo non sit inuenire mensuram eiusdem generis cum motu nisi tempus erit tempus. mensura eius successiua sicut motus. Ex quo sequitur ꝙ tempus est quia esse mensuram non est determinatio diminuens ad esse. sed in esse constituens. Dicimus igitur his consentientes ꝙ tempus est. sed est secundũ eẽ successiuum sicut ⁊ motus cuius ipsum ẽ mẽsura Ad id autẽ ꝙ obicitur de partibus tẽporis que nõ sũt. dicẽdũ ꝙ totũ sm ꝙ i genere totũ accipitur nõ depẽdet ab eẽ partiũ actu. hoc. n. nõ hz nisi totũ i partibus permanẽs. ⁊ hoc nõ hz totũ successiuũ. qd nõ depẽdet a cõstitutione partiuz nõ sm ꝙ sunt i ordine ⁊ tales partes hũt tẽpus Successiuũ. n. totũ ẽ dũ fit ⁊ hz eẽ permixtum potentie ⁊ ĩõ nõ oz ꝙ partes sĩl actu habeant Ad hoc autem qd queritur vtrum nunc sit pars temporis dicendum quod presens accipitur vt diuisibile tempus. de quo dicit priscianus quod presens est cuius pars preterit.

⁊ ps i stanti ē. ⁊ pars i futuro. ⁊ hec copulātur pño ⁊ futuro. Est etiam presens nūc indiuisibile ⁊ hoc non copulaf. sed copulat. ⁊ hoc quidē est aliquid tēporis. sed non est aliqua pars temporis ⁊ fm̄ hoc facile est soluere obiecta. si āt qs obiciat dicēs q tps ē nūs mot⁹ ⁊ ita discreta ⁊ nō continua q̄titas ē satis responsum p ante dicta. Est. n. tēpus numerus ↄtinuū p̄mo innumeratus ⁊ postea numerās innumeratus quidē a priori ⁊ posteriori in magnitudine ⁊ motu numerās āt ⁊ certificās q̄titatē motus taliter āt numeratus numerus nō ē discreta quātitas hec ↄtinua. Sic ergo tēpus ē ↄtinua quātitas ⁊ nō discreta. Multa āt de tēpore que dicenda videnf ad naturalē ptinēt phz. quedā nuper i p̄habitis dicta sunt. hec igitur ad itentionē istā sufficiāt

Dubitaf āt de his que dicta sunt d loco ⁊ de his que dicta sūt de quantitatib⁹ positionē hn̄tibus i suis ptibus De loco quidē dubitaf qr cū locus sit supficies continētis corporis. videtur q īpossibile sit ad eundē terminū copulari pticulas loci ad quē pticule locati copulāf. fm̄. n. oē nō est vnus cōis finis ↄtinētis ⁊ contēti. ⁊ si dicatur ut quidā dn̄t q superficies vltima corporis ↄtinētis ē terminus ad quē sicut ad terminū intrinsecū copulātur partes loci. ⁊ eād superficies ē terminus extra ad quē copulantur particule locati hoc videf absurdū esse. qr ea que copulanf in vno cōi termīo vel ad vnū cōem terminū ↄtinnātur i illo. ⁊ sunt cōtinua adinuicē. locus āt ⁊ locatū hoc mō supta i cōi termino nō ↄtinuanf. ergo superficies iterior corpis ↄtinētes nō ē cōis terminus ad quē copulenf loci particule ⁊ locati nisi equoce terminus accipiaf i loco ⁊ i aliis ↄtinuis. Eodē autem mō dubitaf de his que positionē dicunf habere ⁊ de his que positionē dn̄z nō habere. numerus enim positionē videf habere cū hēat partiū permanētiā ⁊ ordinē. Ad huc āt nō ē positio nisi hn̄tium locum. nō hn̄t āt locū linea et superficies. quia locus ē tm̄ corporū. videf igif q linea ⁊ superficies in ptibus positionē non hēant. vlteri⁹ āt querif cū in quinto p̄me phie motus dicaf q̄titas videf q plures sunt spēs ↄtinue q̄titatē que superius assignate. Ad huc āt tēp⁹ ↄtinuitatē hz a motu. motus autē a spatio i quo ē qd ē distātia ↄtinua iter duos termīos motus. videf igif q tam motus q̄ tempus nō sunt quātitates ↄtinue nisi p aliud ⁊ p accidēs. nō ergo debēt poni spēs ↄtinue q̄titatis. qr spēs recipit p̄dicationē generis per se ⁊ non fm̄ accidēs. iste autē sunt per accidēs q̄titates. Adhuc autē sicut motus ⁊ temp⁹ sunt q̄titates per aliud ⁊ per accn̄s sic etiaz albedo ē quāta qr quāta est superficies tantā albedinem eē dices. Ad hoc āt videf hoc mō substātia eē quātitatis p accidēs. qr per quātitatē ē distēsa i lōgū latū ⁊ profundum. Ad hec āt ⁊ sil'a. dicendū q absqz dubio sicut supius ↄsitum est due sūt loci ↄsiderationes vna quidem mathematica fm̄ quaz locus ē quātitas lōgum hn̄s ⁊ latum ⁊ p fundum fm̄ corporis locati dimēsiones. Alia ē phisica de loco. consideratio fm̄ q locus q̄ritur. ppter motū vt dicit Ari. ⁊ si non esset motus nō quereref locus. Et de loco scd̄m vtranqz istarū considerationū mēcionez dictum ē in antehitis. Quod āt dicif esse cōis terminus ad quē particule loci ⁊ particule locati copulanf superficies iterior locātis ⁊ exterior locati hoc pōt eē in consideratione loci pña. Sed hoc nō sufficit in ↄsideratione logica ⁊ mathematica qr procul dubio quecumqz in cōi termino copulanf vnū efficiunf cōtinuitate. locus āt phicus cum locato phisico nō efficitur per ↄtinuationē vnū. Et ideo oz dicere sicut superius dictū est. s. q cōis terminus est vsqz ad quē oēs loci particule ↄtinnātur sicut cētrum loci in quo āt solo virtutes loci phisici vt astronomus dicit congreganf per lineas a circūferentia loci pductas. Ad quē etiā terminū ↄtinuanf pticule locati. ppter qd Ari. pbaint vnā numero eē distantiam loci ⁊ locati qd negabant illi qui ponebant uacuum. Dn̄r tm̄ linee sive diameter illius distantie alr eē loci. ⁊ alr locati. loci enim sunt vt ↄtinentes ⁊ virtute continētie p diametros illos influētibus oībus locati pticulis. Dn̄r autem eē corporis locati sicut contēti ⁊ ↄtinue virtutē recipientis ne deficiant pticule a sitibus ⁊ virtutibus suis. Ad hoc aūt quod querif de pōnem hn̄tibus ⁊ nō hn̄tib⁹ dicēdum pro certo q hn̄s pōnem tria exigit ⁊ requirit. s. situm ordinem ⁊ permanentiā ⁊ qr numeri partes non hn̄t situm eo q vnitas ē indiuisibile. nō habēt positionē vel situm. iō quāuis hēant permanētiam ⁊ ordinem. tn̄ non dicunf habere positionē ⁊ quia partes orōnis ⁊ tēporis ⁊ motus non hn̄t situm nec permanētiam q̄uis hēant ordinē non dicuntur habere positionem. Quod āt obicif q situs ē hn̄tium locum hoc verū ē Sed habere locū dupliciter dicif fm̄ q locus est q̄titas dicif enim habere locū qd fz se ipm̄ loco continetur fm̄ oēs loci dr̄as ⁊ sic solum corpus locatū hz locū. Dicif etiaz habere locū cui assignaf principiū mediū ⁊ ultm̄ fz aliquas loci diuisiones siue distātias ⁊ sic linea ⁊ superficies hn̄t sitū. ⁊ positionem i loco. ⁊ hoc modo intelligitur quando dicitur quod particule linee habent in loco positionem. Et similiter particule superficiei.

Ad id autē qđ de motu querit̄ dicendū
ꝙ motus ē quātitas ꝑ accidens bñs contiu
uatem a spacio qđ est inter duos terminos
motus ⁊ quāūis situz hēat per accidēs. tamē
habet cām inter eēntiam suam. ita ꝙ sibi est
essentialiter. ⁊ ideo ī veritate eē motus. vt
motus quātitas ē. Quantū ad id qđ fluit in
motu aliud ē qđ est vbi. vel quale uel quan
tum. ⁊ in matatione ē substantia. ideo mot⁹
quātum ad id qđ in motu ē vt substātia fluēs
non est quantitas. ⁊ ideo a logico qui conside
rat ꝰm suam substātiam ad quod genus re
ducatur motus nō est quātitas ⁊ iđ inter spe
cies ꝯtinue quātitatis nō ponit̄. De his aūt
que quāta dicūt per accidēs qz. ī quātitate di
stēduntur ꝑꝑ subiecti distēsionem hic notā-
dum ē ꝙ ꝰm unum eē ⁊ ꝰz id quod sunt non
in eis inest intrinseca ⁊ eēntialis quātitas si-
cut tēpori ⁊ motui quāuis ī hoc differat ꝙ tē
pori intrinseca est ⁊ scđm id qđ est ⁊ secunduz
eē nunc qđ est substantia temporis non ē ab
solutum a distensione fluxus. Motu autez
est intrīseca distensio secūdum eē motus. et
non secū dum id qđ est. Aliis autē non est sic
qz illa sunt forme aduenientes materie non
secundū ꝙ simpliciter substātia ē. sed ꝰm ꝙ ē
materia ⁊ ꝰm iam actu. quātum. ⁊ ideo de
nominationē recipiunt a subiecti quātitate
qz talis forma ē in maiori maior. ⁊ in minori
minor. Que autē adueniunt materie scđm
ꝙ materia ē. ⁊ non secundum ꝙ est quanta
sicut humanitas non sunt ī maiori maior. et
in minori minor. In substantialibus autem
hoc in sola reperitur materia que in maiori
maior est. ⁊ in minori minor. et hoc non est ī
forma substātiali. Et per hoc etiā patet qđ
quātitas aduenit substantie ex parte mate-
rie ⁊ non ex parte forme quin imo forma sub
stantialis aduenit materie secundum ordi-
nem nature ante quātitatem. ⁊ ideo distri-
buit ptes materie secundū diametros a na
tura ðtīniatos ⁊ mensuratos. hoc igitur est
quod dixit Ari. de his que sunt quantitates
per accidens dicens ꝙ ꝓprie quantitates sūt
hee sole quas diximus superius. Alia vero
omnia que quanta dicunt̄ secundū accidens
quāta ⁊ quantitates dicunt̄. Huius autem
signum ē ꝙ alia quāta nō dicimus non aspi-
cientes ꝑ intellectū ad hoc ꝙ proprie sunt ⁊
dicunt̄ quantitates illa que sunt per accidēs
q̄ta denominantes. vt multū dicit aliquid
album ⁊ multa albedo eo ꝙ superficies inq̄
albedo est multa. Sic ⁊ actio dicit̄ longa eo
ꝙ tempus mēsurans eam ⁊ longū ⁊ multuz
sit ⁊ hoc modo dicit̄ etiam motus multus q̄s
nis de motu aliter sit quā de aliis vt paz ex
supradictis. Non enim singulū horum ꝑ se
quātitas dicit̄. ꝙ secundum id qđ est ⁊ scđm

suum eēntiale esse sit quātitas. hec qz quāta
dicunt̄ illis quodam modo diuīsa. vt si qs
interrogatus fuerit quanta sit actio assign. ē
quātitatē eius quātitati tēporis. dicens eaz
esse ānuam vel diurnam. Et interrogatus
quātum sit albū designabit quātū sit album
diffiniēs quantitatē superficiei quāta enim
fuerit superficies tātā diuisione albū esse di-
cet. ꝓpterea sole ꝓprie ⁊ secūdum se dicunt̄
quātitates ipse que ī ꝓbabimus dicte sunt.
Aliorꝫ vero nihil ꝑ se dicit̄ quantitas. sꝫ si
forte aliquid aliorꝫ dicat̄ quātitas. hoc erit ꝑ
accidēs siue accidētali denominatione.

Ostēsꝫ de spēbus quātitatis quātuz
ad intētionem logici spectat expedi
tilē iuxta modū quē in declaratione
substātie tenuimus. Sequit̄ decla
rare hoc ꝑdicabile ꝙ ē quantitas ꝑ proprie-
tates ipsum ꝯsites quāuis autem consequat̄
ipm ex hoc ꝙ est accidēs in subiecto eē sicut
substāntiam ꝯsequebat̄ in subiecto nō esse. tū
hanc ꝓprietatē non assignamus qz nō cōue
nit quātitati ꝑ hoc ꝙ quantitas in subiecto ē
sed ꝯuenit ei per hoc ꝙ ē accidens. ⁊ iđ non
pōt eē consequēs quātitatē ꝰm ꝙ quātitas ē
sed in subiecto nō esse ꝓprium ē substātie qz
consequitur ipsam substantiā ꝰm ꝙ substan-
tia ē. Adhuc autē vniuoce predicari de sibi
subiectis substātiam sequit̄ per hoc ꝙ sbstā
tia ē. Sed hoc nō assignatur quātitati nec ali
is accidētium generibus ꝑꝑ duas rationes
quarū vna est communis. qz ex quo vniuo-
ce predicari sequitur substantiā prout ē gen⁹
predicabilium sue coordinationis vt dicūt
quidā ⁊ ꝙ sequitur alia genera inquantum
predicabilium sue coordinationis sunt prin
cipia ⁊ ex quo facile hoc scitur. non oportuit
ad hoc studere vt poneret̄ ī aliis generibus
hoc consequens proprium. Secunda ra
tio melior ē ꝙ accidens proprie perfectum
non habet rationem. sed sola substantia. iđ
enim vniuoce predicari sit predicari nomine
⁊ ratione non ꝯuenit hoc generibus accītuz
que nec proprie nec perfecte habent ratiōez
Conuenit autē quātitati secundū id quod q̄n
titas est ꝙ secundum essentiam quantitatis
nihil habet ꝯtrariū ita ꝙ sit in genere q̄tita
tis forme contrarie quarum vtraqꝫ sit quāti
tas sicut ī genere qualitatis sunt forme con
trarie quarum vtraqꝫ est qualitas. Et hui⁹
causa est ꝙ materia per hoc qđ est substātia
simplex non est susceptibilis contrarietatis
sed per hoc ꝙ est quanta. ⁊ nisi sit quanta nō
suscipit contraria quia contraria sunt agen-
tia et pacientia que non conueniunt nisi ei ꝙ
mouetur. non mouetur autē nisi diuisibile
vt probatur in sexto phisicorum. Diui
sibile autem est quantum actu. non

ergo suscipit nisi quod actu contrarium est. et ideo oportet quod quantitas sit materia ante omnem proprie sumptam contrarietatem. Et quod est autem omne contrarium illud non potest habere contrarium igitur quantitas secundum quod quantitas non potest habere contrarium. hec autem non tantum ratione sed inductione probatur. Indefinitis enim hoc est indeterminatis per speciem quantitatis hoc quod diximus manifestum est determinatis enim nihil est contrarium. ut bicubito et tricubito. vel linee vel superficiei vel corpori. His enim rationibus que sunt similia alicui talium in hoc quod determinate sunt species quantitatum nihil est contrarium. sicut patet quibus nec invenitur potest contrarium in quantitate. nisi forte aliquis multa paucis in genere discrete quantitatis dicat esse contraria vel magnum parvo dicat esse contrarium in genere quantitatis continue. hoc tamen esse non potest quia ea que sunt contraria formas habent maxime distantes

Multa autem dicunt multitudinem et pauca similiter dicunt multitudinem quantum non tantum. unde si queratur in quo ut in genere sit paucum diceretur quod in genere multitudinis. est enim paucum multitudo reducta restricta ad non multos. quoniam utrunque tam multum quam paucum dicunt unum quamvis non eodem modo.

Similiter autem de magno et parvo quorum utrumque dicit magnitudinem sed magnum dicit magnitudinem perfectam. parvum autem dicit magnitudinem imperfectam. contraria autem que vere contraria sunt non dicunt circa formam unam in specie perfectum et imperfectum. sed utrunque contrariorum ab altero est absolutum et eque perfectum actu contrarietatis. et hec est vera causa quare multum et paucum et magnum et parvum contraria esse non possunt. Cum autem hoc dicimus quod horum nominum que dicta sunt secundum formam significatam in nomine nihil est quantitas hec enim nomina non designant formas quantitatis. sed potius formas circa quanta quibus ipsa sunt ad aliquid secundum veritatem. quamvis in modo significandi non dicant modum dependentie secundum modum quo illa que dicuntur ad aliquid dependentiam habent ad alia sicut ipso nomine dependentiam dicunt dominus servus pater filius. multum enim significat id quod ad alterum est quamvis in nomine modum non importet quo ad alterum est. Et similiter est in pauco. et eodem modo est in parvo et in magno. Quod autem ad aliquid sint ea que dicuntur magna et parva probatur inductione. nihil enim invenitur in omnibus magnis et parvis quod per se ipsum absolute semper dicatur magnum et ad omnia magnum. quod enim simpliciter est aliquid ad omnia est id sicut simpliciter calidum ad omnia est calidum. et simpliciter album ad omnia est album et sic de aliis omnibus. Sed magnum non ad omnia magnum est sed alicui comparatum dicitur non magnum. Sequitur igitur quod magnum non est simpliciter et secundum formam absolutam magnum dictum. huius autem probatio est per inductionem in eo quod mons qui simpliciter magnus videtur non sit aliquid magnum simpliciter et sine comparatione dictum. sed mons dicitur parvus maiori comparatus et granum milii quod simpliciter parvum videtur dicitur magnum grano papaveris vel nucte comparatum. Dicitur autem milium magnum non ideo quod simpliciter magnum sit. sed ideo quod comparatum rebus sui generis dicatur magnus et mons parvus dicitur non quia simpliciter parvus sit et absolute sed quia comperatus rebus sui generis hoc est aliis montibus ut caucaso aut alpibus parvus sit respectu illorum.

Patet igitur quod magnum et parvum talia sunt quorum est ad aliud relatio secundum veritatem quamvis modum dependentie ad aliud non importent in nomine nam si per se et absolute magnum et parvum dicerentur nunquam quidem diceretur mons parvus ad aliquid aliud comperatus. nec milium ad aliud granum comperatum diceretur magnum sicut album nullum comperatum dicitur nigrum. et calidum nullum comperatum dicitur frigidum. Et similiter est de multo et pauco. quia idem secundum numeri quantitatem. x. homines in vico dicuntur pauci. Si enim in vico sint verbi gratia. xx. homines multi homines dicuntur et si sunt in civitate dicuntur pauci. quia civitas requirit multo plures habitatores quam vicus sicut in politicis dicit Aristoteles. et ideo qui multi sunt in vico pauci sunt in civitate quamvis forte illi qui sunt in civitate sint multiplices ad illos qui sunt in vico tripli enim vel quadrupli ad eos qui sunt in vico ad hoc pauci sunt in civitate. Eodem autem modo de his qui sunt in domo et in theatro qui est locus ad speculandum ludos et factatironum et illa multitudo hominum que multa est in domo ultra numerum qui requiritur in presidia et uxore et filiis et clientibus ad domus dispensationem et hec eadem multitudo pauca dicitur esse in theatro quia ad speculandum in theatrum multo plures de diversis domibus et vicis habent convenire et propter hoc si de tribus domibus tantum ad theatrum convenitant pauci dicuntur. cum tamen sint multiplices ad eos qui in una domo sunt ad dispensationem domus pertinentes. Patet ergo quod multum et paucum et magnum et parvum sunt ad aliud comperata et non dicunt formas specierum quantitatis absolutas sicut continuum et discretum et linea et superficies et tempus et locus vel sicut bicubitum vel tricubitum vel unus duo tres vel aliquid huius. Amplius bicubitum et tricubitum et unumquodque eorum que numeravimus significant quantitates sub formis que essentialiter sunt quantitates. Multum vero et paucum et magnum et parvum secundum nomina sua non significant quantitates principaliter. sed significant ad aliquid circa quantitatem dictum

multum ergo et paucum et magnū et par
uum non significant quantitates cōtrarias.
Amplius hoc ēt ostendit deducendo ad im
possibile. Detur.n.ab aliquo q̄ ea q̄ dicta
sūt sint quātitates tunc sequit̄ q̄ nō sunt ꝯ
ria.id.n.qd̄ non ꝯtingit sumere per se ipsū
ꝛ absolute sed oꝫ semper sumere ad alteri⁹
relationem qūo pōt intelligi q̄ sic dependen
ti aliquid sit contrarium cū ea que vere sūt
contraria maxime distent eorum que sunt
sub earum genere. ꝛ vnum eoꝝ non depēde
at ad reliquum. ꝛ sit aliud genus oppositiōis
ꝯrietas quā est oppositio relatiuoꝝ. Prop
ter quod ēt si concedat̄ q̄ quantitates sint
ista que dicta sunt. adhuc non sequit̄ q̄ quā
titas hēat ꝯrium q̄r ista non sunt contraria
sed opposita ſm relationē. Et hēūr mu tu
te huius argumentatiōis et non qd̄ quidā
dicūt q̄ ea que sunt ad aliquid non hēant ꝯ
rium. vel q̄ ea que sunt ad aliquid non susci
piant contrarium. tamen hoc ēt est verum
q̄ quecunqꝫ sunt ad aliquid ſm modum et
veritatem sil̄ non suscipiunt contrarium. ſꝫ
ea que sunt ad aliquid ſm modum ꝛ sunt in
alio genere ſm veritatem p̄n hēre ꝯrium.
Amplius adhuc per ḋductionem ad ipossi
bile idem probatur. q̄r si detur q̄ magnum
et paruum sint ꝯria. continget siue sequetur
q̄ idem sil̄ actu recipit ꝯria. et sequitur q̄
eadem ipsa sibimet sunt ꝯtraria. ꝯtingit.n.
idem simul eē magnum et paruū. q̄r aliqd
ad hoc quidem comparatum est paruū ad
aliud vero comparatum est magnum. ꝛ sic
ꝯrium ut dictum ē semper ē ꝯriū. q̄r com
paratio non dat ei formā ꝯrietatis nisi ha
beat eam. Sequitur ergo q̄ simplr̄ idē erit
magnum et paruum si magnum et paruum
sint ꝯria. videt̄ āt forte alicui q̄ hec non va
leat argumentatio sed procedit ſm modū
sophisticum qui vocatur ignorantia elēchi.
sicut hic ē leue ad hoc. et non ē leue ad illud.
ergo ē leue et non leue vel leue ꝛ graue. Sꝫ
hoc iam exclusum est per hoc q̄ diximus q̄
ꝯrium ad hoc sequitur simplr̄ esse ꝯrium. si
cut calidum ad hoc sequitur eē simplr̄ cali
dum. Quod āt sequantur predicta inconue
nientia probatur ex hoc q̄ contingit aliquid
ad hoc quidem comparatum esse magnū. ꝛ
ad aliud comparatum eē paruum. et si hec
sunt ꝯtraria. sequit̄ q̄ idē simplr̄ ē magnū
ꝛ paruum sil̄. et sic simul eidem insunt con
traria. ergo idem in eodem tempore sim l̄
suscipit ꝯria. Sed ꝯtra hoc ē qd̄ nihil est qd̄
videtur in eodem tēpore simul suscipere cō
traria posse. cum ꝯria sint que se mutuo ex
pellunt ab eodem susceptibili. quamuis eim
sb̄a susceptibilis sit ꝯrioꝝ ſm sui mutatio
nem. non tamen in vno eodemqꝫ tempore
ꝛ ſm idem suscipit ꝯria sed in diuersis tem
poribus. mutatur.n. de vno in aliud per vi
ces temporis. nullus.n. simul sanus ꝛ eger
est. nec albus et niger. et sic pꝫ inducendo ī
olbus aliis q̄ nihil simul in eodem tempore
ꝯria suscipit. Contingit ēt ut diximus eadē
sibi ipsis eē ꝯria. nam si magnum paruo est
contrarium. hoc iam probatum ē q̄ ipsum
simul magnū et paruum ē. sequit̄ q̄ ipsum
sibi ipsi ꝯrium ē. Et hoc sequitur ex hoc q̄r
comparatum aliam formam recipit cōtra
rii. illud simplr̄ hꝫ formam illam. et vt alii
comparatum hꝫ formam alterius. ꝯrii. se
quitur q̄ simplr̄ ēt hꝫ illam. q̄r ꝯrie forme
quibus insunt simplr̄ insunt eo q̄ non sūt for
me compationis vt dicit auicena. sed sunt
qualitates absolute. Est aūt impossibile idē
sibi ipsi eē ꝯrium. non.n. ē magnum paruo
contrarium. et per eandem rōnem multū
non erit pauco siue exiguo ꝯriū. propter qd̄
quamuis quilibet dicat hec non eē opposita
adhuc stabit hoc qd̄ dictum est q̄ quantita
ti nihil ē contrarium sequitur.n. inconueni
enia ꝛ ostēditur q̄ non sunt cōtraria ea que ī
genere quantitatis dixit eē contraria.

Contra hec tamen quidam obiciūt
dicentes motum eē in genere quā
titatis qui dicitur eē augmentum
vel diminutio. Motus āt ē de ꝯrio in ꝯtra
rium vt in quinto phisicorum probat aristo
tiles. videtur igitur q̄ quantitas quantita
ti sit contraria. Adhuc autem q̄r quantitas
corrumpitur arguitur q̄ quantitati sit ꝯtra
rium. non āt corrumpit̄ per se nisi contrari
um a contrario. hꝫ igitur quātitas contrari
um. Sed ad hoc dicendum q̄ quātitas quā
titati non ē contraria per se sed circa quantū
rō perfecti et rō imperfecti sunt cōtraria. vn
de ēt ex libro de aīa hēt̄ q̄ termini iter quos
ē motus augmenti ꝛ decrementi sunt magis
relationes q̄z quantitates. vbi dicit aristoti
les q̄ oīum natura cōstantium ē terminus
et rō magnitudinis et augmenti. nec motus
exigit q̄ sit inter terminos contrarios ſꝫ eē
sed sufficit q̄ sint contrarii ſm rōnē. vnde
magnum paruo nō ꝯtrariatur nisi inquātū
paruum est in rōne imperfecti aliud autē
in rōne perfecti. Ad aliud āt dicendū q̄ quā
titas non corrumpit quantitatem nisi per
ꝯtrarias qualitates actiuas et passiuas que
sunt in quanto. et non per hoc q̄ vtrunqꝫ
est quantum. Maxime āt videtur aliquib⁹
q̄ circa locum quem quātitatem eē dixim⁹
sit talis ꝯtrarietas que sit quantitatis. ita q̄
locus loco sit cōtrarius. sursum.n. prout lo
cus ē et loci differentia ponunt antiqui phi
losophi ꝯrium eē ad locum qui in medio est
quem deorsum dicunt rō āūt quare hec duo

m

loca dicũtur eẽ contraria est. eo ꝙ multa et
maxima distantia sit ad mundi terminos.
q: circa circũferentiam est vbiqȝ sursum. ⁊
iõ videnẽ antiqui philosophi et aliorum cõ
rariorum diffinitionem per hoc ꝙ contra
ria maxime distantia transumendo distan
tiam ad diffinitionem aliorum cõtrarioꝝ
proferre ab his que loco distant ad illa que
non loco sed hoc eẽntiali distant repugnãtia
⁊ sunt de numero eorum que sunt sub eodẽ
genere. ⁊ hanc quidem instãtiaȝ ꝯtra dicta
sua ponit aristotiles. sed non eam determi
nat. sed oportȝ nos inuestigare vtruȝ instan
tia vera sit aut non. et que sit cã ꝙ eam tan
git aristotiles ⁊ non soluit neqȝ determinat
Ad hoc aũt quidam dicunt ꝙ instãtia nõ ua
let multipl'r. Et q: hoc patere oĩbus dicũt
ideo eandem aristotilem non dicũt dtermi
nare. dicunt aũt primam cãm eẽ quare nõ
ualet q: falsum supponit in hoc ꝙ multa vł
maxime distantia sit circũferẽtie ad medi
um. hec. n. distantia non est nisi semidiame
tri. maxime ãt distantia ẽ ſm totam diame
trum que producit de summo circũferẽtie.
sicut ad multum eiusdem sicut de celi distã
tia vsqȝ ad celum. Dicũt et ꝙ secunda cã ẽ.
quare non ualet. q: distantia in loco ⁊ distã
tia eẽntialis repugnantie in ꝯriis non est sũ
pta vniuoce sed equiuoce. vnde sic transferẽ
rentes peccant ſm equiuocationeȝ. qđ verũ
dicunt ẽt paꝝ peritis manifestũ esse. ꝑpter
qđ dicunt aristotilem hãc instantiam vt cã
que manifeste nulla sit transire. sed hoc dic
tum procedit ex magno errore. Sic. n. tace
amus de antiquis auerois in duobus locis
. s. super phisicam ⁊ super primã philosophi
am dicit ad cõtrariorum diffinitionem ab
his que in loco sunt ꝯtraria distantiam esse
trãsumptã. ⁊ si forte hoc nõ curet nec atten
datur quid dicetur de oĩum cõtrarioꝝ ve
ra diffinitione. cum dicãtur contraria esse.
que maxime distant eorum que sunt sub eo
dem genere. Scimus ꝙ distãtia proprie est
in loco primo. si ergo transferatẽ ad alia cõ
stat ꝙ a loco transfertur ad illa. primum. n.
transfertur ad secundum propter aliquaȝ si
militudinem. ⁊ non secũdum ad primum.
q: sic translatio nã eẽt translatio qđ est incõ
ueniens. Adhuc ãt ꝙ maxime distẽt medi
um ⁊ circumferentia in multis locis dicit ari
stotiles ⁊ ꝙ vbiqȝ circa circũferentiaȝ est lo
cus sursum. igiẽ circa emisperium eẽ sursuȝ
et circa emisperium eẽ sub terra non distãt
penes sursum et deorsum. q: vtrũqȝ est sur
sum. nec tota diameter distinguit sursum ⁊
deorsuȝ sed semidiameter. Scimus autẽ
ꝙ in loco maxime distant sursum ⁊ deorsum
sicut dextrum ⁊ sinistrũ ⁊ sicut ante et retro
et ideo dicta ista valde sũt erronea. Scim⁹
. n. ꝙ in de celo et mũdo probatur ꝙ ad me
dium motus ꝯtrarius ẽ ei qui ẽ a medio ad
circũferentiam. ⁊ sunt motus cõtrarii q̃ sũt
ad contraria. ergo locus circa medium con
trarius est ei qui est circa circũferentiam. et
sic adhuc stat dictum antiquorum. Adhuc
prima ꝯtraria probãtur esse ea q̃ in loco sũt
contraria que sunt cã oĩum aliorũ in metha
phisicis et in phisica. videẽ ergo ꝙ stet ⁊ per
fecta sit ista instantia et ab aristotile per hoc
ꝙ cõtra eam nihil dicit videtur eẽ approba
ta. Adhuc aũt ꝙ in veritate dictum est de
quantitatis proprietate stat in mobili veri
tate ⁊ instantia prima ẽ bona valde et sub
tilis. et verum ẽ ꝙ distãtia a cõtrariis i lo
co ad aliorũ cõtrariorum diffinitionem est
transumpta. sicut antiqui dixerũt. sed ꝙ lo
cus sursum est cõtrarius loco deorsum. non
ex natura est qua locus ẽ locus. sȝ ex hac na
tura qua locus distat a loco. locus. n. non di
stat a loco per hoc ꝙ locus ẽ. sed per hoc qđ
distantia a principio facit ꝯtrariam naturã
et formam in ipsa sicut sicut naturam densi
⁊ grauis ⁊ frigidi et aliorum que vt dicit aui
cena abscindãtur ⁊ sistunt motum. et faciũt
immobilitatem i his que ibi sunt. sursuȝ au
tem cũ sit circa principium motus propter
prope eẽ ad principium in his que sursum.
opposita sindicãt naturas et formas. Non
ergo sequitur ex dicta instãtia ꝙ quantitas
ſm ꝙ quantitas est suscipiat contrarium. sȝ
circa differentias situs eiusdem quantitatis
que locus ẽ sunt rõnes et forme cõtrarie. ꝑ
pter quas inter tales differẽtias loci motus
est. ⁊ hoc quidem nõ soluit aristotiles. q: an
te solutum ẽ. in simili de magno et paruo. ꝑ
ut magnum et paruum sunt rõnes perfecti
⁊ imperfecti circa motum augmẽti et dimi
nutionis. ꝙ. n. sursum et deorsum nõ maxi
me distent ſȝ loci proprietates et motus. er
ror. n. intollerabilis ẽ. ⁊ destruẽs totam phi
losophiam que ẽ de mobili et recto. que in
tertio et quarto celi et mundi determinat.
Ad hoc aũt qđ dicũt ꝙ distantia equiuoce su
mitur in loco et aliis contrariis. dicendũ ꝙ
non sumitur omnino equiuoce. sed distãtia
est per se in loco. in aliis aũt que distant eẽn
tiali repugnantia ẽ distantia per cõparatio
nem ad illam. et sic est de multis. vt probat
aristotiles in quinto prime philosophie. Sic
ergo intelligenda ẽ dicta instantia.

Ed adhuc non videtur quantitas
suscipere magis et minus siue intẽ
sioneȝ et remissionem sicut nec sub
stantiam. vt patet inductiõe et exẽ
plari declaratione. vt bicubitum. neqȝ enim
est vnum alio magis uel minus bicubitum

neq; in numero ẽ magis vel minus. vnus enim trinarius non ẽ magis vnus trinarius q̄z alius. nec tria dicuntur magis vel minus tria q̄z quinq; dicuntur quinq;. neq; tẽpus vnũ quodcunq; dicitur magis vel minus tẽpus q̄z aliud. vt dies non dicitur magis tẽpus vel dies q̄z annus dicatur tempus vel annus. neq; in his oībus que superius dicta sunt. vt oratio linea superficies et locus. omnino nullum ẽ quod secũdum magis et minus dicatur siue secũdum intensionem et remissionem propter quod quantitas non põt recipere magis et minus. Huius autez ratio cã est. q: omne quod suscipit magis et minus siue intensionem et remissionem fit in eo intensio. et remissio ex vna duarũ cãrũ. s. aut ex actione cõtrariorum in ipsum. quorũ vnũ confortatur et alterum debilitatur. et sic intenduntur et remittũtur que cãntur ab actionibus eorũ. aut fit intensio et remissio a mixtione contrariorum sicut in doctrina de vniuersalibus dictum est. Inuper autem in prehabitis diximus q̄ quantitas est in subiecto secũdum naturam antequã substantia sit susceptibilis cõtrariorum vel mutatiõis secũdum cõtrariorum. sic igitur subiectum non non intẽditur vel remittitur ab actione contrariorum. ita nec quantitas intendi potest vel remitti. Adhuc omne quod intenditur non intẽditur nisi a suo simili. et omne quod remittitur non remittitur nisi a suo ɔtrario quantitas aũt non habet contrarium. non habet ẽt simile. quod suo contrario contrariuz est. simile .n. dicitur quod i qualitate ẽ vnũ Obiciunt tamen quidam contra hoc dicentes q̄ in quacunq; natura ẽ maxime in eadẽ ẽt est magis et minus. In natura autez quãtitatis alicuius est maxime ergo et magis et minus. In quarto .n. euclidis in quo agitur de inscriptione figure dicitur siue ostẽdit̃ q̄ circulus maxime distat a figuris ãgularib⁹. et ostẽdit̃ q: quantũcũq; figura fiat poligonia q̄ vsq; ãd capacitatem circuli non ɔueniet ẽt si in infinitum multiplicentur anguli est ergo in quantitate illa magis et minus s̃m accessum ad circuli capacitatem. et sic videtur quantitas suscipere magis et min⁹. Sed hoc citi⁹ soluitur. si bene natura quantitatis s̃m q̄ est quantitas attendat̃. circulatio .n. et angulatio non sunt quãtitates. sed qualitates circa quantitatem dicte secũdũ illaz qualitatis speciem que ẽ forma seu circa aliquid cõstãs figura. et ideo magis illud et minus non ẽ quantitas sed qualitas. et ẽ secũdum maiorem vel minorem recessum ab angulatione. Obiciunt autẽ quidam q̄ ĩ multitudine magis est quinq; et min⁹ tria. et hec sunt ĩ numero qui est quantitas. ergo quãtitas videtur suscipere magis et minus Ad quod dicẽdum q̄ hic magis et minus ẽ equiuocum ad illud magis et minus quod ẽ secũdum intensionem et remissionem. magis enim in multitudine est secundum coniunctionem in plura. magis aũt et minus in intensione et remissione est secundum accessum vel recessum a contrario vel ad veram nominis impositionem. Attendẽdum aũt q̄ quamuis quantitas subiciatur cõtrarietati que facit magis et minus. tamen non potest esse proprium quãtitatis q̄ sit hoc aliud et numero vnum sicut hoc conuenit prime substantie. et hoc est ideo quia quantitas et vniuersaliter omne accidens non enumeratur nec efficitur numero vnum p aliud q̄d sit sue essentie. sed potius per hoc q̄ est ĩ substantia sicut in subiecto. substantia autez numeratur per materiam et per eandem efficitur numero vnũ. et ipsa est sue essentie ꝓpter hoc ẽ hoc aliquid et numero esse vnum remanet proprium proprie substantie.

Adhuc aũt intelligendum est q̄ quamuis substãtia contrarietati subiciatur mediante quantitate et similiter mediante qualitate subiciatur motui. tamen secũdũ sui mutationem suscipere contraria non potest esse ꝓprium quantitati sed solius substantie. et huius causa est. q: quantitas nec vna numero nec vna specie vltima siue specialissima subicitur cõtrariis. quod patet in curuo et recto. quibus non subicitur nec vna numero linea nec vna specie vltima. Et similiter est in numero pari et impari circa numerum quib⁹ nec vnus numero. nec vnus specie vltima subicitur numerus sed vnus tantum genere vel specie subalterna. Substantia autem vna et eadem numero secũdum sui mutationem subicitur contrariis. Est igitur proprium substantie et non quantitatis. quantus enim hoc accidens quod est quãtitas sit iuxta substantiam propinquissimum. tamẽ non est substantia sed substantia mediãte eo quibusdam aliis substat accidentibus. et hec efficitur quanta per accidẽs per hoc quod sunt in maiori subiecto maiora et in minori minora. Sunt autem et alia multa quantitatez consequentia sicut diuidi vel augeri in infinitum. in continuo quidem diuidi in numero autem augeri. quia enim continuum diuiditur in infinitum. et quia diuisuz additur partibus acceptis per diuisionem. ideo vt dicit aristotiles numerus augetur in infinitum. que quidem consequentia. quia non sunt quantitatis. vt est predicabile sed vt est quedam natura hic non ponuntur a nobis.

Proprium autem maxime quantitatis ẽ. quia inequale et equale secũ

dum eam dicuntur quecunqȝ eiusdem sunt
quantitatis siue discrete siue continue. vnde
hoc est proprium quod conuenit omni soli et
semper. hoc autem inductione probatur. quia
angulum eorum que probantur quantitates
sunt dicte secūdum diuersas quantitates
species in precedentibus dicitur equale et inequale.
similiter autem et in aliis que sunt
quantitates per accidens. que supradicta
sunt in singulis sigillatim dicitur equale vel
inequale secundum quod referuntur ad quantitatem.
nam affectio que est corporis anime
passio et dispositio que est qualitatis passio
animalis vel corporalis non multum dicitur
equalis vel inequalis. non enim proprie dicitur
quod equales sint duo in affectione. quādo
circa idem sunt affecti. nisi affectio referatur
ad tempus. Similiter etiam de duobus dispositis
ad idem non multum proprie dicitur
quod equaliter dispositi sint vel inequaliter. et
hic proprie dicitur similiter sunt affecti et similiter
sunt dispositi. Similiter albū equale
et inequale. sed seipsum nisi referatur ad
quātitatem superficiei non multum dicitur
quia non dicitur nisi per accidens secūdum
seipsum enim proprie dicitur simile vel dissimile.
quia ut dicit aristotiles in primo prime
philosophie vnum in substātia facit idē
vnum autem in quantitate facit equale. et
vnum in qualitate facit simile. propter quod
quantitatis est proprium secūdum se equale
vel inequale dici. Cum autem vt dictum
est vnum in substantia faciat idem sicut vnū
in quantitate facit equale. debet etiam substantie
proprium esse secūdum eam dici idē
vel diuersum. quod non videtur esse verum
cum etiam idem inueniatur in accidente sicut
in substantia sicut idem genere et idem
specie et idem numero vt album et in his disgregatiuum.
Adhuc autem secundum
hoc secundum qualitatem simile vel dissimile
dici videtur esse proprium qualitatis. quod
iterum non videtur conuenire. cum homines
sint similes in rationalitate et similes
in humanitate. cum dicat boetius quod species
similitudo essentialis est indiuiduorum.
Adhuc sūt similia in positione et habitu
quecunqȝ non habent differētiam in positione
vel habitu. nō ergo simile vel dissimile
dici est secūdum solam qualitatem. nec idem
vel diuersum dici secūdum solam est substātiam.
et tunc videtur mirabile si equale vel
inequale dici secundum solam sit quantitatē.
Adhuc autem secūdum virtutem secundum
quod virtus est vltimum potētie videtur
equale vel inequale dici. cum tamen virtus
sit qualitas. dicitur enim hercules cum
achile vel aiace. et socrates cū platone equalis
virtutis vel honestatis vel inequalis. et
sic non secundum solam quantitatem videtur
equale vel inequale dici. Adhuc autē cū
equale vel inequale sint dicta secūdum proportionem.
videtur secūdum hoc quod proportionale
esse quātitatis est propriū. et multi
modi proportionum videntur in genere esse
magis proprii qualitati secūdum eam proportionale
dici quam equale vel inequale. quia
proportionale esse in plus est et communius
quam esse equale vel inequale. Adhuc autem
et humus dici potest quod idem vel diuersū
non potest esse substantie proprium propter
rationem que inducta est. quia secūdum quod
substantia que est quid est in aliis generibus.
ita etiam idem vel diuersum est in eis. Similiter
dicēdum est de simili qualitate. est enim
qualitas et quale vltimo dictum. et est qualitas
substātialis secūdum quam quale dicitur
et similiter in positione et habitu. actiōe
et passione sicut dictum est. et ideo secundū
eam simile vel dissimile dici non est proprium
qualitatis secūdum quod qualitas est genus
determinatum. Sic autem non est in genere
quantitatis sed equale vel inequale dici. hoc
enim soli cōuenit quantitati proprie et non
multum conuenit aliis generibus. quia nō
conuenit eis per se. sed secūdum quod referuntur
ad quantitatem. Ad hoc autem quod obicitur
de quātitate virtutis dicēdum quod quantitas
equiuoce dicitur de quantitate dimensionis.
quia vtraqȝ mensuratur per primum diuisionē.
sed quantitas dimēsiōis mensuratur per dimensionē
partiū quas habet in seipsa. sicut dicimus
spatiū habet tricubitum vel tricubitorū lōgitudinem
que est spacium per partes sibi equales
et intrīsecas mēsurātes ad certū numerum
reddētes. quātitas autem virtutis mēsuratur ad
partes quas extra se habet in virtutis obiecto.
sicut si aliquis querat quantus est hercules.
vel quante est virtutis. dicimus quod pōt idē esse
et in tot pōt achilles quem equalem cum hercule
habet virtutē. Sic et dicimus de virtute morali
quod tāte virtutis socrates est quod et sibi nil motum
ois excludit inhonestū. Et dicimus quod iste
secundum eundē modum est equalis in virtute socrati.
hoc autem per similitudinem quādam dictum
est non. n. est proprie equale sed sile. et attēditur
similitudo et virtutis extēsione vel intensione
seu perfectione vel radicatione vel puritate.
vel in aliquo taliū. Ad id autem quod de proportionali
obicitur dicendū quod hoc propriū esse non
pōt. quia nō ois quātitas cuilibet quantitati proportionalis
est. sed ois quātitas cū quantitate.
cui cōparabilis est equalis est vel inequalis
et quod dicitur quod non equale vel inequale proprie
nō numeratur. et quod equale prius est in numero
oio falsum est. quia dicit euclides quod equalia sūt

sibi inuicem supposita non se excedunt. nec extendūt. et hoc cōuenit equaliter continuo sicut discreto.

Ractaturis nobis de coordinatione predicabiliū q̄ sunt i genere ad aliqd primum occurrit nobis oiūz antiquorū dissēsio circa predicamētum ad aliqd. zeno. n. et qdam alii hoc predicamentum dicebant non esse predicamētum. sꝫ eē sm rōnem aliis predicamētis immixtuz ex eorum adinuicem comparatiōe. Et enꝫ prima genera sint voces post rerum genera significantes. cum aūt hoc genus non significetur vt ens ab aliis separatuz hoc vt aliis immixtum videtur ꝙ significatum eius nō sit ens qd̄ sit de primis partibus entis.

Ad hoc aūt ad idem induxit ꝙ ad aliqd consistit in comparatione. comparatio aūt ē materie comparate. comparatio ergo sm intellectum comparata et rem qua est cōparatio ponit sm intellectum ante se. ꝙ aūt intellectum aliquid ponit ante se preter subiectum non esse primum genus. videtur ergo ꝙ ad aliquid non sit pricipiū generis alicui⁹ accidentis. id. n. in quo sit comparatio et cōparationis rōnem ante se que nō est sbm sꝫ aliquid de intellectu accidentia in quo fit cōparatio. Hoc aūt confirmabat per hunc mōꝫ si. n. comparetur. a. ad. b. oꝫ ꝙ aut sm seipꝫ comparetur ei aut mediāte aliquo qd̄ sit rō cōpōnis non se ipso. qꝛ sic qd̄libet ad aliquid comparabitur. ꝛ nihil erit absolutum. ergo comparetur. a. ad. b. mediāte. c. oportebit igitur ꝙ. c. sit rō cōparatiōis. a. ad. b. si ergo non. c. non erit comparatio itelligitur ergo. c. inest. a. et. b. ante compositionem. nihil aūt talium ante qd̄ sm intellectum est accidens ē genus pricipium accidentis. ergo ad aliud non est genus accidentis. Ad hoc nulluz generum accidentis est accidēs. comparatio aūt siue ad aliquid accidit omnibus generibus accidētis. sicut per se patet. igit̄ ad aliqd non ē generalissimum inter genera accidentis. Ad hoc aūt ad aliquid coaccidit omnibus ex hoc ꝙ in eis sunt genera et species et totum ꝛ pars. videtur ergo ꝙ ad aliquid sit quoddam coaccidens oibus aliis ex ipsa coordinatione generum et specierum. non ergo per se constituit genus ut videtur. Ad hoc qꝛ genus et species sunt in oibus. nō oiamus qꝛ generalitas nō sit genus. et simlr̄ non dicimus ꝙ specialitas constituat genus vel ēt dr̄ia vel propium vel accidēs. oia. n. hoc circuiunt genera rōne modi predicandi qui inueniatur in ipsis. a simili ergo et quo ad aliquid accidens cōe quod accidit omnibus ex comparatiōe predicabilium ad inuicem non dꝫ esse genus sed generum aliorꝫ quoddam accidens. Et huic aūt fortius obiecerunt quidam posteriorum sicut auicenna et alfarabius dicentes ꝙ nulla forma q̄ sit ens ē in re que non sit absoluta sm eē quod habet in ipsa. sicut pꝫ inducendo de calido. frigido albo et nigro et omnibus aliis. sed comparatio que fit rerum adinuicem secundum formas que sit in rebus sit actu rōnis. que dicit ꝙ in quibus nō ē vna qualitas sūt dissimilia. et in quibus est vna sunt similia. comparationis ergo forma que ē in his que sunt ad aliquid nō est res sed rō. ut videtur qꝛ nihil ē extra aīam comparantis vnaꝫ alteri generalissima aūt pria genera rerū significant. ad aliquid aūt non est ens ratū apud naturam extra sed ens rōnis. ad aliquid ergo non pōt esse generalissimum de talibus que sunt apud aīam rebus. qꝛ sic generalissima non significarent prima genera rerum simplr̄. Ex his et silibus rōnibus moti fuerunt antiqui et fere oēs preter platonem et aristotilem qui dixerunt ad aliquid non esse genus qd̄ sit prima pars accidentis uel vna de primis. sed dixerunt ipsum ex habitudinibus aliorum generum ad inuicem per actū rōnis comparantis vnum ad alterum omnibus aliis esse immixtum. ita ꝙ dicunt ad aliquid non eē vnum de generibus primis sicut tangit auerois super quinto prime philosophie aristotilis. Nos autem platoni et aristotili consentientes dicimus ad aliquid eē generalissimum et eē vnuꝫ de primis generibus accidentibus eo ꝙ tam porphirius q̄ꝫ ēt aristotiles et auicenna dicūt ꝙ accidēs duobus modis predicatur de eo cuius ē accidens. et duobus modis causatur a subiecto. quoddam. n. est forma absoluta et non p aliquid est accidens nisi qꝛ in sbo sequit̄ esse perfectum sbi in suis substantialibus. ꝛ ideo ē accidens. qꝛ non potest eē de sba rei quod sequitur perfectum eē. et sic quantitas est accidens et qualitas et huiusmodi. quod autēꝫ est acidens non qꝛ sequatur eē rei perfectuꝫ nec quis sequitur ad rem nisi grā sbalium. sed ex aliquo quod est extrinsecus se habens ad rei sbalia sicut hoc ad hoc. quod aliquid sit ei⁹ qd̄ se hꝫ ut primū aliud ut secūdū vel vnum ut totum. et aliud ut pars. uel ut conueniens uel differēs ab alio. sequit̄ ab extrinseco ꝙ vnum sit comparabile ad aliquid sꝫ ipsam rem. que comparatio ad actum redit eī qn̄ actu per rōnem comparant̄. et a tali accidente qd̄ sic accidit rebus propriē cātur ad aliquid. et ꝓpter hoc ꝙ tale accidens inuenitur i multis. pꝫ hoc putatur eē omnib⁹ aliis immixtum. cum tamen sit modus accidentis ab aliis accidentium modis distinctus. et ideo proprium accidens significat ꝙ

in genere suo est primum. nec moueat quē quam quod ab omnibus aliis est causatum et ideo uidebitur forte non esse generis vni us sed omnium. non enim causatur ab om nibus ut diuisa et discreta sunt sed causatur ab eo ut vnum et vna ratione commu͞ni est i eis. et hec comparabilitas uel ratio compa rationis. et quod sic sequitur ad rem. est ad aliquid et non absolutu͞z. Ad hoc quod obicit zeno dicendum quod ad aliquid non relinquit ante se aliquid quod sit de intellec tu ipsius sicut genus uel magis commune est de intellectu speciei uel minus commu nis quod relinquitur ante se. sꝫ relinq̄t an̄ se illud quod est causa talis accidentis. et hec est ratio comparationis siue id in quo fit cō paratio. hoc autem non impedit quin sit ge nus speciale accidentis quia quodlibet ge nus accidentis ante se relinquit in subiecto causam per quam efficitur in subiecto.
Ad hoc quod dicitur quod nullu͞z genus ac cidentis est accidens alterius. Dicendum quod si dicatur quod vnum genus acciden tis non accidit alteri vt subiecto. dicendu͞z quod hoc verum est. sed quod vnum genus non mediante altero stat in subiecto hoc est falsum. sicut patet in actione et passione. et vbi et quando et in multis aliis. et sic simi liter nihil prohibet quin ad aliquid in subie cto sit mediante aliquo alio. hoc enim non impedit intellectum generalissimi. genera lissimum enim vt generalissimum facit. ta lis modus predicandi per se vel per accidēs qui ad alium nullum modu͞z reduci potest sed est ipse secu͞ndum se ipsum modus predi candi alicuius specialis. et sic patet quod significabit generalissima prima reru͞z pri cipia speciali et distincto modo predicabili um. et significat prima rerum principia vel per se vel per accidēs. quia predicabilia ut predicata sunt distincta secundu͞z primos modos predicabiliu͞z. Ad hoc vero qđ obicitur quod coaccidit ad aliquid omnibꝰ generibus. sicut esse genus et esse speciem est in omnibus. Dicendum quod non est ue rum quia genus et species accidunt secu͞ndu͞ suas rationes ex speciali modo predicandi vniuersaliter secu͞ndum rem ipsa͞z qui ad ali os modos reduci nō possit. Ad aliquid au tem ponit modum vniuersalem siue coordi nationis qui ad nullum alium modu͞z redu ci potest. et ideo ad aliquid nō est coaccidēs modus predicandi. sed est modus predican di per se distinctus cuiusda͞z generis accidē tis. Ad hoc autem quod posterius obi ciunt dicendum uidetur quod comparatio nem dupliciter est considerare secundu͞ ap titudinem quidem est in rebus. et iamdu

dum supra in scientia vniuersaliu͞z determi natum est quod aptitudo sola sufficit ad mo dum predicandi constituendi et causandi. se cundum actum autem comparatio est in ra tione vel anima comparantis. et actus ille non facit quod non secundum aptitudinem sit in rebus comparatis. et ideo secu͞ndu͞z ap titudinem quidem est in rebus. secundum perfectionem autē est in ratione. et hoc mul tos decipit in isto predicamento. et hoc est quod dicit aristoteles quod quedam insunt vt accidens. quedam aute͞z vt quodam mo do se habere ad alterum. et bene conceden dum est quod accidens istud minus habet de ente q̄͞z aliud quod est absolutum. sed et hoc non sequitur quod nihil habeat. et secu͞ dum quod habet de ente accidentali nō po nit modum predicabilium ab aliis predica bilibus accidentis distinctum et separatu͞z.

Onsequenter determinandum est quid de ente significet hoc genus. et quid id sit generalissimum. et quid specialissimum. et quid subal ternum. et quid indiuiduum. hec enim ad omnem coordinationem pertinent genera lissimorum. omne enim generalissimu͞z ali quam significat partem entis. Et in omni coordinatione predicabilium aliquid est vt generalissimum et aliquid vt subalternum et aliquid vt specialissimum. et aliquid vt i diuiduum. Aliter enim ordo predicabiliu͞z completus non esset nisi distinctus esset ab aliis. et non staret in infimo nec staret i sum mo nisi per media descenderet ordinate que sunt subalterna ⁊ specialissima. Manifestu͞ autem est ex preinductis. quod ad aliquid minus de ente habet q̄͞z quantitas vel qua litas. sed qđ illa significant ens actu perfec te quiescens in subiecto quod est substantia et tale ens non significat ad aliquid. sed po tius id quod secundum aptitudinem ⁊ cau sam est in subiecto. perfectio autem eius est in ratione comparante. propterea nō quie scit in subiecto. sed habet ad id quod extra subiectum est comparationem. et ideo minꝰ de ente significat q̄͞z aliud genꝰ. et precipue quando nō fundatur in substātia nisi ꝑ actu͞ substātialem sicut patet ꝙ nihil fundat͛ i sub stantia. et non hꝫ cām nisi actu͞ sbalem qui ē actiua generatio. et cu͞ actus sit in agēte per hoc ꝙ ē ab agente sit propter hoc ꝙ tale ad aliquid i sbo vel nihil uel paru͞ reducit com parationis. ex hoc. n. ꝙ ille generatur sequit͛ ꝙ pr̄ sit. et ex hoc ꝙ alter ē genitus sequit͛ ꝙ sit filius. ita tamē ꝙ neuter nec generās nec genitꝰ formā aliquā receperit. vel aliqđ pas sus sit sꝫm aliquod accidens. q꞉ ꝑ actu͞ sbale͞z

⁊ effectū actus sit huiusmodi comperatio. et
q2 vel nihil in simplicibus sicut materia. vł
paruū valde in his que materialia sunt idu
cit comperationis. patet ꝙ nun⁹ de ente ha
bet ꝙ̄ significata aliorum generum acciden
tis quamuis etiam aliquando fundetur sup
formam accidentalem in subiecto presuppo
sitam. cum dicitur ꝙ isti sūt similes q2 vter
q3 albus est. ⁊ tunc quidez est relatio compo
sita ex sbo ⁊ accidente. sed ipsa de se non ma
iorem affert compatōnez nisi comperabilitał
illius que est secundum aptitudinem. sicut
paulo ante diximus. ⁊ ideo de se minū qd
significat entis quod tamen modum specia
lem importat predicationis. propter quod
oportet ipsum esse distinctum ab aliis predi
camentis. ille enim modo in nullus inueni
tur que ordinabilia sunt secundum illuz mo
dum in genera ⁊ species ⁊ indiuidua. Si
autem aliquis obiciatur dicens ꝙ secunduz
ea que dicta sunt accidens predicatur p pri
us ⁊ posterius de ad aliquid ⁊ de aliis gene-
ribus accidentium ꝙ videtur inconueniens
cum omnia genera accidentium ex equo ref
ferantur ad vnam accidentis diuisionem.
dicendum est ꝙ secundum hanc communē
rationem accidentis. ꝙ accidens est quod ut
consequens substantiale eē cadit ad substan
tiam vt ad subiectum. sic equaliter partici-
pant accidentis predicationem omnia gene
ra accidentium. sed secundum hoc ꝙ accidē
tia priorum generum significant quasdaz
species vel partes entis primas que non sūt
de esse substantie. sic non participant equali
ter modum accidentis nouem generu. que
accidentium genera dicuntur. Sic enīz nec
entis predicationem equaliter participant.
q2 quelibet sint entia ⁊ quedam significātia
sunt non ens quidem principaliter s3 quomo
do se habeat ens ad aliud ⁊ illa sunt minus
entia ꝙ̄ illa que significant ens in aliquo ab
soluto quiescens ⁊ secundum hunc modum
participant entis predicationem. Acciden-
tia autem predicationem participant econ-
uerso. sicut enim accidens per se minus ha-
bet de ratione accidentis quā accidens p ac
cidens. ita plus habet de accidente quod est
accidens ex comperabilitate ꝙ̄ id quod solū
ex hoc accidit q2 est in alio. non sicut quedam
pars esse ipsius ⁊ per prius ⁊ per plus acci-
dentalitatis predicat accidens de ad ali
quid ꝙ̄ de aliis generibus accidentis gene
ralissimum autem in huius predicabił coor
dinatione est ad aliquid vel relatiuum. vel
in inius proprie vt dicunt quidam relatio. s3
notandū ꝙ nullo noīe ita expresse significat
generalissimū sicut per hoc ꝙ est ad aliquid
ꝙ ē ppositio cū cāsali. hec. n. duo importat

que sunt ī relatiuo. diuersitatē. s. p trāsitionē
ꝙ̄ notat prepō. ⁊ terminationē cōpatiōis ꝙ̄
notat cāus acꝯs. cū dicit ad aliquid. ⁊ si obici
tur ꝙ ī noīe hoc ꝙ ē ad aliud nō importatur
id qd̄ compat ad aliquid neq3 ēt rō cōpōnis
sed isti diuersitas cōperatoꝝ. ⁊ id ad qd̄ ī ef
fert cōperatio dicēdum ꝙ hoc ꝙ cōpetēt⁹
pōt īformari ī noīe cōpatiuo de se ⁊ rōne sui
formalit ē ad aliud. ⁊ id ꝙ ꝯperat ad aliud ū
ē nisi materialiter ipsa. Nola autem īponū
tur ab eo qd̄ formaliter significe ī ipsis ⁊ nō
ab eo qd̄ ē in eis vt materiale. rō aūt ꝯpatio
nis vt ante dictū ē nō respicit ꝯperationē ni
si vt cā ⁊ nō ut forma. ⁊ iō ēt nō d3 significa
ri ī noīe q2 ē extra formā illā a qua īponit no
mē. ⁊ iō aptius nōsat hoc genus noīe ad aliō
ꝙ̄ aliquo alio noīe quo posset nolari. ⁊ scien.
ꝙ vt dīt porphiri⁹ ⁊ Alex. pia. inuenit hoc no
mē cū ī lō uīc vocaret. relatio āt nolari non
deb3 q2 sicut nec alia genera ī abstracto signi
ficata pdicabilia sūt ita nec istud. abstracta.
n. significāt eēntias simplices que sm hoc ꝙ
sic significant nō sūt forme totius eē significa
tiue ⁊ notiones alicuius totius eē ipsius totū
eēntiale vel accidētale significātes. ab anti
quis āt rlīz dicebat ꝙ vt dictū ē emēdaut
plo ꝯsiderās ꝙ rlīm ē dictū quasi aūtecedēs
reducēm vt dicit ī grāmaticis et hoc non cō
sideratur in comperatione nisi materialiter
id autē ad qd̄ refferē est sicut finis qui forma
lis est in eo quod terminat ⁊ finit compera-
tionem. propter qd̄ melius. n. ad aliquid ꝙ̄
relatiuū nominat. habet ergo istorum predi
cabilium coordinatio ad aliquid pro genera
lissimo. Ad aliquid autem dici sūt id quod
sunt ⁊ ad aliquid dici quōl3 ad aliud sūt pria
diuidētia generalissimū. ⁊ cū eo subalterna
genera ⁊ species constituentia vt specialissi-
mum āt habet ad aliquid quorum hoc ipm
quod sint ad aliquid sunt vt īdiuidua autē
habet hoc sic ad aliquid eē ⁊ id sic vt pater
filius dn̄s seruus. Attēdendum aūt valde
est ꝙ quedam significant⁹ comperationē que
sunt ad aliquid vt conceptum tantum ⁊ ista
dn̄t absolute. sicut hoc ipsum qd̄ dico relatō
vel comperatio. ⁊ iō illa nō refferunt ad ali
quid. s3 absolutas dn̄t suas signif. cationes.
Alia significāt relationē vt exercitā. ⁊ sm
actum ꝯperatam. sic iste ad aliquid vł rlīm
Quedam ēt significant eā vt in potentia ad
exercendū sicut hoc ipsum relatiuum quod
potentiā actiuam ad refferendum signa. et
ex hoc iterum est ꝙ aptissime hoc genus vo
catur ad aliquid ⁊ minus apte relatiuum.
Sed cum dicitur relatio nimium habet
congruentie nomē illud. Ex hoc iterū vlteri
us p3 rō ordinis vera ꝙ post predicamētū
quantitatis inter genera accidentium pre-

dicamentum hoc est ordinandum: quia sciti
cet quantitas ppinquissima ē sbe. cum sba
ordinanda est. propter quod etiam quantita
tis diffinitiones quamuis concernant mate
riam. non tamen concernunt hanc vel illaz
sensibilem. et sunt propter hoc de quantita-
te mathematice scientie. Aliorū autē accñti
um diffinitiones ꝛ passiones concernūt ma
teriam sensibilem ꝛ habent plus de acciden
talitate ꝛ minus appropinquāt ad substanti
am. Et cum inter illa plus habet de accidē
talitate ad aliquid vt dictum est merito pꝰ
ponitur inter illa. et hoc dico saluа pace Bo
etii qui aliam causam assignat huius ordina
tionis. dicit enim ꝙ quia in ordine discrete
quantitatis est primum ꝛ secundum que re
lationem ꝛ comperationem dicunt. et quia
tam in predicamento substantie ꝙ̄ in predi
camēto quantitatis resultant genus et spēs
que sunt relatiua. Ideo statim post ista duo
ponitur relatio. quamuis qualitas fm natu
ram qualitatis sit ante relationez. que rō nō
est sufficiens sicut cuilibet. vnde considerati
ū facile patere potest.

Ad aliquid autē secundū diffinitio
nē quā plato dedit sic diffinitur vel
aliquid talia dicunt quecunqz hoc
nomen ꝙ sūt aliorū dnr. vel quolibz
aliter ad aliud suple dnr. et ꝙ dicit plō qd
ad aliquid talia dnr. ꝛ non dicit hec vel ista
notat ꝙ ad aliud nō refferī sba sola qꝛ nō ē ī
sba ut sba est cā relationis. sed substantia cuz
forma accidētis que est cā relationis refferī
ad aliud. ꝛ iō dicit talia. ꝛ nō dicit hec vl' illa
Quod autem dicit dnr notat ꝙ diffinitur vt
predicabile ꝙ per dici. ꝛ non per esse habet
diffiniri. ꝛ ideo dici dicuntur. ꝛ non dicit sūt
Quod autem addit quecunqz notat ꝙ semp
ī diuersitate ꝛ pluralitate eorū que admiuicem
ad conuertentiam dnr consistit rlō. Quod
autē addit hoc ipm qd sunt. notat ea que fm
esse sunt relata vel aliū. secundum esse suū cū
relata sīt ad alia que nō hnt aliud eē ꝙ̄ rlōis
siue ad aliquid sicut pr ī nullo genere accñtī
hz aliud eē nisi paternitatis cuius eē totum
est ad alterū. ꝛ non fundatur super aliquod
aliud esse accidentis. sicut equalis vel simi-
lis quod fundatur. vel super vnam ꝙ̄titatē
que est in pluribus. vel super vnam qualita-
tem que est in pluribꝰ. ꝛ sicut idem quod pre
supponit vnam sbam in qua fundatur. sed
pater filius dns ꝛ seruus. ꝛ quecūqz. ex se ip
sis non dicūt nisi accidens comperationis
ad aliud illa secūdum hoc quod sunt aliorū
sunt. dicuntur genitiui. quia genitiuus secū
dum suum nomen dicit id quod est alterius
sicut finis ꝛ terminus in quo sistitur genera
tio. ꝛ sic est ad aliquid aliorum. vt patet ex

prius habitis. Quod autem addit dicunt
dicit propter modum predicandi quem spe
cialem inter genera habet accidentiū. Qd
autem nō oīa ꝯparata ad aliud sunt hoc mō
aliorū. sed etiaz dicunī fm alios casus ad ali
quid vt fm dtm. acsm. ꝛ abltm. que non sīt
adeo vere ꝯparata ad aliud fm totū eē suū. ꝛ
tñ aliquo mō sunt ad aliquid. sicut illi vel ad
illud vel ab illo. ideo necessariū fuit p disiun
ctiuā ꝯiunctionē cōiunctā ꝛ congregatā esse
diffinitionē p quā quidem orationis notare
tur coniūctio sensus vero disiunctio ꝛ sic no
tarer diuisio eorum que sūt ad aliquid. que
sunt duorū modorum. ꝛ ideo subiungit. vel
quolibet aliter ad aliud dnr hoc est secūduz
aliorum casuū habitudinem. ꝛ que adeo ve
sunt relatiua ita quod secundum totum esse
suum sunt ad aliud. sed fundatur in quodam
esse quod non est ad aliud sicut diximus. hec
āt diffinitio declarat extremorū positione ꝛ
eorū que sūt ad aliqd inductione. eorū. n. quecū
qz hoc ipm qd sunt aliorū vel alterius sūt fz
gtum câum. exēplū ē vt qd maius quod ra
tione ꝯparationis quā dicit fm id qd ē alteriꝰ
ē. est. n. maius minoris vel maiore maius.
ꝛ minus minoris vel maiore minus. qꝛ gre
ci nō hnt ablm sed gtuo vtunī. tā pro gtuo
ꝙ̄ pro ablto. Maius igit fm id qd ē ē alte
rius. siue dr aliquo ē maius. fm exēplū ē vt
duplū hoc ē fm id qd ē alterius dr. alicuius
. n. sicut dimidii. vel subdupli duplū dr. ... sīt
āt fm totū eē aliorū sunt quecūqz sunt huiꝰ̄
ue his. filia sunt. at vero fm sam pñē diffinit
tionis ꝛ hec ad aliquid sunt. ꝙ̄uis non ita ve
re ꝛ ita pfecte sicut alia que dicta sūt. dnrqz
exēpla illorū vt hitus affectus disciplina pōi
tio. hec. n. oīa que exēplariter dictauit hoc
ipm qd sunt fm ipm ꝯperatione aliorū dnr.
ꝛ nō dnr aliter ad aliud nō p hoc ipm quod
sunt qꝛ nōia eorum īposita sunt de tali ꝯpati
one. sed dnr fm alios casus. hi. us. n. dicitur
fm gtum câum dr. n. alicuius hitus eo ꝙ dr
hūtis hitus. ꝛ hñs hitum hño dicī fm acīz
ꝛ disciplina alicuius disciplina. sed cōueniē
tia fz abltm casū. dr. n. disciplina disciplinati
disciplina. sed disciplinatū nō dicitur disci-
pline disciplinatum. sed dicitur disciplinatū
disciplina disciplinatū per abltm per que in
notaī hitudo cause formalis. Similr pōitō
alicuius pōnō est. est. n. partium ordinatarū
pōitio. ꝛ pōne ptes sūt positione posite. qꝛ p
tes ordinate in toto positione sunt ordinate
ꝛ iterum fit conuersio per ablatiuum. sed ra
tio similiter relatiua se habent. Concludaī
ergo p exēpla declarata diffinitio. ad aliqd
ergo sūt quecūqz hoc ipm qd sūt ꝛ qd ī eorū
noie importaī aliorum dicuntur secūdū gtz
câum vel quolibet aliter fm alium casum

ad aliud se hñt vt mõs magnus non fm ge
nitiuum vel datiuũ . sed fm accusatiuũ ad
aliud modiem pperatus . magnũ .n. ad ali
ud fm acim dicitur ꝛ simile ad aliquid dici
tur similiter fm datiuũ casum . dr̃ .n. simile
simili sic et equale equali equale . ꝛ idẽ eidem
idem ꝛ econuerso ꝛ oĩa talia quecunqꝫ fꝫ ali
quẽ casum ad se inuicẽ refferunt᷑ dñr ad aliqd
fm silem istoꝝ. Attendendũ aũt est in quibꝰ
dicus similitudinem vnũ . ꝛ eandẽ dicit cũ geni
tiuo ꝙ in illis in gtiuo ꝛ datiuo vnꝰ modus ẽ
in relatione siue coꝝ que sunt ad aliquid . vt
pater filio vel filii ꝛ filius pr̃i vel pr̃is. in illᷓ
posset eẽ deceptio qꝛ dictum ẽ ꝙ acubitus ꝛ
statio ꝛ sessio. ꝛ similia positiones quedaꝫ sꝫ
ꝛ ordinatio ptiũ i toto ꝛ dictũ ẽ ꝙ positio ad
aliud ẽ. sed ab his sumpta sꝫ iacere ꝛ stare ꝛ
accumbere que dñt accidens inclinatum ad
sbm verbalr̃ vt actum significatũ positiões
nõ sunt fm suũ nomẽ. sed denominatiue sũt
dicta verbalr̃ ab his que sunt positiones ne
re vt sessio statio ꝛ acubitus. Sedꝫ .n. cum i
est sessio vt actus ꝛ acũbit cum iest acubitus
vt actus. cum autẽ iest per id qð inest recipit
denominationẽ vel nolalr̃ vel verbalr̃ vel
ptcipalr̃. vt sedet siue accũbit vł sedẽs stãs
acũbens. ꝛ hec nõ dñr ad aliquid qꝛ sedens
vel qui sedet ad nullũ comperatus sedet ꝛ si
militer ẽ de aliis qui per eundẽ mõm dñr.
hec igit᷑ diffinitio ẽ platonis eoꝝ que sunt ad
aliud quãtũ fm aliquid calũpniatus ẽ ar. sꝫ
cum patebit in sequẽtibus eo ꝙ fm eam one
dã sbe vñr eẽ ad aliquid sicut in sequentibus
huius tractatus ondetur

Jꝫ itaqꝫ declarata diffinitione pł'ois
Eoꝝ que sunt ad aliquid manifestã
dum est hoc predicamẽtum per sua
ppria pñã ipsum siue sint cõia nõ ppꝛie pro
pria siue ẽt ppꝛie ppria dicimus itaqꝫ ꝙ i
est contrarietas in relatione . sed nõ iest his
que fm id quod sunt totum ꝛ perfectum sũt
alioꝝ que sola sunt vere ꝛ secundum totũ eẽ
ad aliquid. sed ẽ secũdũ alia que fꝫ aliqd sui
sunt rł'tiua ꝛ fm aliqd sunt alterius pdicamẽ
ti. ꝛ p id qð sunt alterius predicamenti inest
susceptibile esse ꝯtrarietatis. vt autem hoc
pateat in exẽplis virtus vitio contrarium ẽ
cum vtrumqꝫ eaꝝ tam virtus. s. quam vici
um aliquo mõ ad aliquid ẽ. ẽ .n. virtus vir
tuosi virtus ꝛ virtuosus virtute virtuosus.
sic .n. disciplina ẽ ꝯtraria ignorãtie . ꝛ scien
tia in scie cum tã disciplina ꝙ̃ sciẽtia sint ad
aliquid qꝛ disciplina disciplinati ẽ disciplia.
ꝛ scia scibilis est scientia. ꝛ disciplinatum di
sciplina est disciplinatum . et scibile scientia
scibile. Hoc autem est id quod diximus rõ
qð nec virtus nec disciplina nec scientia fm
totum eẽ suum sunt alterius vł ad aliqd nisi

tus siquidẽ ẽ hitus intẽte ꝯsistẽs fm suum
eẽ. ꝛ sic est i predicamẽto qualitatis . ꝛ hoc
modo suscipit contrarietatem. Addit autẽ
supra rationem hitus relatiuã ꝯparationẽ ad
alterum sicut ad actum . in quo perfecta est
virtus fm optimũ . ꝛ sic est alicuius virtus
vt ꝯpati ad actum per virtutis habitum. ꝛ
sic proprie est virtuosi vel studiosi virtus si
cut securis secantis vel edificantis est secu
ris vel instrumẽtum. Et similr̃ sicut disci
plina põt ꝯsiderari fm quod est habitus co
gnitiuus ꝛ hoc ẽ esse suum per quod in pre
dicamẽto qualitatis reponit᷑. ꝛ hꝫ ignorãtiã
ꝯtrariã. ꝛ nõ illã que ẽ priue pauationis. sꝫ illam
que ẽ ꝯtrarie dispositionis fm principia hoc
est illius qui dispositus ꝛ informatus est cõ
trarius principiorum . et ideo ignorat et erit
tunc disciplina habitus disciplinabilis sicut
mathematicoꝝ. et ignorantia contraria dis
positio ad eadẽ. sciã aũt ẽ hitus ꝯclusionis et
sił'r considerata vt habitus intellectus est in
predicamẽto qualitatis ꝛ sic suscipit ꝯtrãꝫ et
necessario ẽ necessaria dispõ circa eadẽ. vtrꝫ
qꝫ autẽ horum supra esse talis habitus itel
lectui addit esse virtutis intellectiue qua po
tens efficitur quis ad actum intellectus . et
sic est relatiuum quia sic scientia est scientis
potentia ad scibile. et sic est disciplina disci
plinati. virtus ad disciplinati pceptibile et
quo ad hoc eẽ non hꝫ ꝯtrarium. Ex hoc pꝫ
ꝙ nõ est simile de albo ꝙ quidã dicunt de al
bedine. ꝙ ita possit dici quod albedo sit albi
albedo ꝛ album albedine album . ꝛ sic possꝫ
dici relatiue . et hoc enim quod aliquid sit
alicuius. ad hoc ꝙ sit relatiuum oportet ꝙ
ipsius sit vt perfecti vel instrumenti ad al
terum ꝛ ꝙ sit ab ipso vt instrumentum vel
organum. Sic autẽ non est albedo albi
sed est albi vᵗ formatiuum . nec perficit ad
actum qui sit eius quod est album . sed agit
in ipso proprium albedinis actum qui nullo
modo est actus eius quod est albũ albedinis
enim actus ẽ disgregare visum. et ille actus
non est albi hoc est eius quod est album. sic
autem non est de virtute et disciplina. et sci
entia que ut virtutes sunt electiue vel intel
lectiue organa vel instrumenta quedã sũt ad
actum rõnis vel electiue voluntatis. ꝛ iõ su
pra eẽ habitus addũt rationem relationis.
ꝛ sic est de affectu ad affectibile qꝛ affectus
dicit interaliter expediens voluntatem . ad
hoc quod inclinetur ad volitum . ꝛ inhereat
illi. ideo affectus est affectu ad affectibile af
fectus. et habꝫ modum eius quod est ad ali
quid quamuis non secundum totum esse su
um sit ad aliquid. Sic ergo relatiua secũdũ
mõꝫ relatiua extra nõ secũdũ veritatẽm eẽ
suscipiũt ꝯtrietatẽ. sꝫ hoc ppriũ nec soli ꝯueit

nec oī. soli quidem nō conuenit q̄r conuenit
q̄titati nō omni autē conuenit q̄z nō conue
nit relatiuis que s̄m eē ⁊ s̄m veritatē ⁊ non
secūdum solū mōm ad aliquid duplo .n. sīū
duplici quod secūdum veritatē est relatiuū
⁊ similiter tripli ci ⁊ subduplici ⁊ hm̄oi nihil
est ꝯriuum eritq̄z alicui tali que sunt s̄m to
tū id qd̄ sunt ⁊ aliquid sunt sicut pater filius
frater soror dn̄s seruus ⁊ alia his similia. sic
ergo neq̄z oī nec soli conuenit ista ꝓprietas.
sed conuenit quibusdā que secundum modū
solum sunt ad aliquid.

Tia autē similis huic ꝓprietas nec
soli. nec oī conueniens ꝓprietas. n.
que cāntur ex ista que iam p̄missa ē
hoc ē que videntꝭ relatiua ⁊ magꝰs
⁊ minus suscipere qd̄ iductione ꝓbatꝭ ⁊ extre
moꝝ positione. Simile. n. ⁊ magis ⁊ minꝰ
dicitur vnus. n. magis ⁊ minus similis est
alteri cui similis est ⁊ ad quē dicitꝭ. Simili
ter autē ⁊ inequale magis ⁊ minus dicitꝭ q̄s
uis. n. equale sit vno modo tm̄. sed quod alti
suppositū nec excedit nec exceditur ꝓꝑ quod
equale s̄m veritatē nō suscipit magis ⁊ mi
nus tm̄ lequale magis vel minus ē s̄m quod
plus vel minus recedit ab equalitate. Sed
simile ⁊ dissimile vtrumq̄z recipit. s. magis ⁊
minus sicut albū ⁊ nigrū iustū ⁊ iniustū. ꝭ non
sic rectū ⁊ curuū si vere ⁊ proprie sumatꝭ rec
tū ẑ vt diffinit pl̄oꝭ cuius mediū ab extrēis
nō exit. hoc. n. significat vt i termino tenet et
equale hec ꝯtraria illoꝝ suscipiūt magis et
minus secūdum recessū ab illo quod signifi
cat rem suā vt i termino. Simile ergo ⁊ in-
equale vt dictū ē magis ⁊ minus suscipiūt
cū tm̄ vtrumq̄z sit relatiuū s̄m modū ⁊ nō se
cundū eē totū. Simi lē. n. ponit vnā qualita
tem subiectā similitudi que nō est ad aliqd.
⁊ equale pōit vnā q̄ntitatē subiectam equa
litati que non est ad aliquid ⁊ ꝑ oppositū di
simile ⁊ inequale diuersas supponunt qua-
litates ⁊ quantitates cum sint relatiua s̄m
modum. Simile. n. dicitur alicui simile. et
ad alterū equale aūt alicui equale ad aliqd
hoc autē ꝓpriū nō oībus relatiuis conuenit
Nō. n. relatiua suscipiūt magis ⁊ minus nisi
secūdum ea sola que secundū mōm ⁊ nō secū
dum totū eē sunt relatiua vnde nō oīa rela
tiua secūdum vnā similitudinē suscipiūt ma
gis ⁊ minus ut duplex subduplex nec ad ta
lium relatiuoꝝ que secūdum veritatē ⁊ mo
dū simul sunt relatiua. hoc autē ꝓprium cā
tur ex precedēte q̄z minus suscipere ē plꝰs ha
bere de ꝯrio. magis vero susci pere ē minꝰ
habere de contrario. multa aūt accidūt re-
latiuis que secundum solū mōm sunt relati
ua que nō accidūt eis que secūdū veritatē
⁊ modū sunt relatiua. ꝓꝑ hoc q̄ inest eis etiā

aliquid qd̄ est alterius p̄dicamēti quod nō
inest aliis que s̄m totū id qd̄ sunt relatiua sꝫ.
sicut ista duo ꝓpria de quibus iam ꝯtracta-
tum ē. ⁊ similiter qd̄ quedā coꝝ sunt relatia
intrīseca ⁊ q̄dā extrīseca dico autē relatiua
intrinseca que intra se claudūt ꝑ significata
sua ea que refferuntꝭ quadruplicitꝭ sua corre
latiua. sicut cū dicitur isti sunt similes. hoc
est iste illi ⁊ ille isti. vel isti sunt equales qd̄ n̄
est inuenire in his que vere ⁊ s̄m eē. ⁊ secūm
modū relatiua sunt. sicut pater filius dn̄s et
seruus. ⁊ cā et cātum. principiū ⁊ principia-
tum. ⁊ alia hm̄oi. nō. n. dicitꝭ isti sunt p̄res.
ita q̄ iste illius. ⁊ ille istius. ⁊ ita sunt dupla.
ita qd̄ hoc ad illud. ⁊ illud ad istud. Obiciūt
tm̄ quidā ꝯtra ea que dicta sunt de ꝯrietate
dn̄tes q̄ Ari. dicit q̄ motus s̄m accn̄s ē i oi
bus predicamētis. ergo motus s̄m accn̄s est
ēt in ad aliquid. ⁊ vbi ē motus ē aliquo mō ꝯ
riuum. ergo que sunt ad aliquid s̄m veritatē
⁊ aliquo mō suscipiunt ꝯrium. Ad quod di-
cendū est q̄ q̄uis motus s̄m accn̄s sit i oi
bus. tamē non ē vno modo in oībus i ad ali
qd ergo ē motus vt dicit Ari. q̄z ꝑ motū idu
citꝭ. ut p̄ ꝑ generationē ⁊ huiusmōi sicut per
motum ad formam alii ꝯformem. Est autē
attendendum q̄ hec duo propria suscipere
contrarium ⁊ suscipere magis et minus vt
in pluribus se concōitantur quia suscipere.
magis ⁊ minus vt dictum est cāutur ex hoc
quod est plus vel minus habere de contra-
rio. vnde contingit quod quamuis opposi-
tio relatiua non sit oppositio contrarietatis
nec econuerso q̄ contraria nunquam possūt
simul eē relatiue opposita q̄ ex hoc patet q̄z
contraria nata sunt fieri i circa idem relatiue
autem opposita circa diuersa ⁊ ꝯtraria non
p̄nt eē in eodem simul actu. relatiua autem
opposita possunt dummodo respectus fiat
ad diuersa. ad diuersa est enim idem pater
⁊ filius respectu diuersorum. tamen relatie
opposita secundum modum ⁊ non secundū
esse ⁊ veritatem secundum id q̄ non sunt re
latiua possunt habere contraria ⁊ suscipere
magis ⁊ minus q̄z non habent vnam sim-
plicem oppositꝭ. sicut contraria. sed sunt duo
rōne vnius suscipiūt contraria magis ⁊ mi
nus ratione autem alterius non. Adhuc āt
notandum q̄ inequale recipit magis ⁊ minꝰ
cum tamen quantitas supra quā fundatur
ad aliquid magis ⁊ minus non suscipiat et
hoc ideo q̄z hoc modo ergo ad aliquid fūdatꝭ
supra quantitatem est magis ⁊ minus ineq̄
litate sicut in quantitate que ē numerus est
maior ⁊ minor. ita iequaliorem qui in pluri
bus partibus mensure quātitatis ab equali
recedet ⁊ iō inequale hoc mō dicitur magis
⁊ minus iequale. si āt aliquis sic arguat ubi

nō est magis et minus impossibilis ē motus
sed ad aliquid nō est motus ergo ēt ad aliqd
non ē magis et minus. iam autē adhuc satis
responsum ē qz in his que sunt vere ad ali-
quid nō est motus nisi sicut i his que per mo
tum iducunt. et nō sic qꝫ termini motus sint
ad aliquid. in his autē que sunt ad aliquid se
cundū solum mōm pōt eē motus nō secūdū
qꝫ sunt ad aliquid. sed secūdum qꝫ sunt in ge-
nere qualitatis vt dictū ē. in talibus autem
ad aliquid aliq recipit magis et minus sꝫ ge
nus et non secundū spēm. qz in equale ē ma-
gis et minus. duplum autē et triplū nō dicit
sm magis et minus. et hoc ē ideo qz certa est
dispositio i specie que nō est in genere. nō. n.
dicitur magis et minus duplū qz certa men
sura ponitur i specie que non ponebat i gene
re inequalitatis. certa. n. mensura est dupli
vel subtripli que non pōt eē magis et minus
incerta autē importat p inequale. cui addi
pōt et minui. hoc est igitur qꝫ circa ista duo p
pria est notandum.

Roprie autem pprium est relativorum
quod oi et soli et semp conuenit ei qꝫ
est ad aliquid. siue sm modum solū
siue secūdum modum et veritatem
sit ad aliquid ē ad conuertentiā dici. sed con
uertentia et puertibilitas et conuersio in hoc
dant qꝫ conuertentia dicitur eorum que ad i
uicem refferunt p habitudinem vt sicut primū
reffert ad scōm. ita secūdum reffert ad pri-
mum sub eodē casu vel diuerso sicut in an
habitis dictū est. Conuertibilitas autem pro
prii et spēi cnius e pprium ē quod sicut vnū
sequitur ad alterū. ita sequetur alterū ad pri
mum vt vtrunqꝫ sit antecedens et pūs ad
alterū. conuersio autē in transpositione sbi
predicatū et econuerso sub eadem qualitate.
et quantitate vel diuersis. dici autē ad puer
tentiā puēit his que sunt ad aliquid sꝫ veri
tatem vel secūdum mōm itū. qd cōuenit oi
soli et semp. Et si non equaliter sint ad aliqd.
sed vnū p se refferat ad aliquid et aliud non
per se sꝫ mediate. primo refferat ad primum
sicut scientia a scibile per se reffert scibile aūt
ad sciam non reffert nisi mediāte scientia.
hoc autē inferius declarabit. declarat aūt
p exempla et inductionē qꝫ ad aliquid ad cō
uertentiam dicunt. et primū in his que sm
veritatē sunt ad aliquid. dicit. n. seruus dūi
seruus et dūs serui dūs. et duplū dimidii du
plū et econuerso dimidium. dupli dimidii. et
hoc est secundum cāum genitiuū qui maxie
prepositus ē relatiuis. Quedam etiam ad cō
uertentiam dnr secundū ablatiui. vt maius mi
nore maius et minus maiore minus. Simi-
liter autē est in oībus aliis que quocūqꝫ mō
sunt ad aliquid. oia enim dicunt ad conuer
tentiam quāuis diuerso cāu refferant in la
tione ad inuicem sm figurā locutionis. ut di
ximus vt disciplina dicitur disciplinati di-
sciplina secundū genitiuū. sed econuerso. oz
mutare cāum vt dicat disciplinatū discipli
na disciplinatū sm ablatiuū. disciplina enim
reffertur ad disciplinatum in habitudine ge
nitiui disciplinatum autē ad disciplinā i ha
bitudine ablti. et similiter sensus dicitur sen-
sati sensus econuerso autē secūdum ablim di
citur sensatum sensu sensatū. et scia. scibilis
sciētia. qz scibile nō dependet p se ad scientiā
nisi inquantū de ipso ē scientia ppterea non
reffertur ad scientiam nisi mediāte scientia
vt dicatur scibile sciētia scibile. Et similiter
habet sensatū ad sensum et in aliis talibus ē
simile i relatiuis. n. sic est qꝫ qñ vnū depēdet
ad aliud simpliciter et alterum non sm se ip
sum dependeat ad aliud nisi secundū qꝫ stat
sub forma primi eo qꝫ relatio non ē equaliter i
vtroqꝫ extremorum. sed in vno ē secundū eē et
in alio non est nisi secundum rationem secū
dum quam primū reffertur ad ipsum et dicit
scientia scibilis scientia. et scibile non dr scie-
tie scibile. sed dicit scibile sciētia scibile. quia
ppt diuersam habitudinem necesse est mutari
genitiuū et ablatiuū et similiter sensus sensi-
bilis sensus dicitur. sensibile aūt econuerso di
citur sensum sensibila. Quod autē nunquam
sub recto ad rectū sit conuertentia. rō est qz
rectus ad rectum. nō ponit transitus siue
diuersitatem qꝫ semper exigunt relatiua. sꝫ
rectus ad obliquū notat diuersitatē. Si. n. sic
diceretur scia ē scibile falsa eēt locutio et ecō
uerso. Mutationis ēt cāuum cā est multe-
bitudinis i cāibus diuersis assignatarū. Cū
enim dicitur scia scibilis scia notatur qꝫ sciē
tia est scibilis vt subiecti vel obiecti. Cum aūt
conuertentia sit vt dicatur scibile scientia sci
bile notatur qꝫ scibile sciētia est scibile ut for
ma que ponitur circha ipsum. vel verius for
ma que a scibili causatur i sciente. qz scibile
secundum formam efficitur in itellectu sciēt
Si quis autem obiciat qꝫ tales mōs pstruc
tionum psiderare hꝫ grammaticus. et ad lo
gicū non ptinet. dicēdum qꝫ sm qꝫ huiusmo
di habitudines ex diuersa sunt pstructione cō
siderat eas grammaticus sm autē qꝫ voces
n hec significant diuersas rerum predicati
ones et pdicabilium. mōs ergo eas habet cō
siderare logicus. sic igitur ad puertentiā di
cūtur ea que sūt aliquid. ē tñ i his alia l figu
ra vocis ipedimētū qꝫ alia i emonetur puer-
tētia sm dictionē vnā aliquotiēs videbitur es
se nō uerū qꝫ i scia sꝫ puertētiā dicāt nisi puent
ent sꝫ nōis figurā et cāuz assignet. ad id autē
qd dicitur secundum nomen et casum. nisi er
go peccet his qui assignat. Ita quod

nõ reffert ad hoc ad qđ dicitur secundũ no
men ⁊ casum. tũc videbit̃ ꝯuerti sicut mani
festum ẽ in ala que q̃ꝛ organum volãdi dicit
ipso nomine patet ꝙ alterius ẽ ꝙ vtitur ea
ad volandũ ⁊ non ẽ absolute dicta. qꝛ si esset
absolute etiam abscisa. Adhuc eẽt alia quod
falsum ẽ. qꝛ igitur ala non sua. sed alterius ẽ
nec sibi sed alteri ala ẽ si assignetur ꝙ sit auis
ala peccatum ẽ in assignatione. ⁊ ideo nõ cõ
uertitur qꝛ prima assignatio nõ fuit ꝯueniẽs
qũ dicebat̃ ala auis ala. ⁊ ideo nõ cõuertit̃
vt dicatur auis ale auis. non. n. in eo ꝙ auis
dicit̃ ala auis ala. sed in eo ꝙ ala ẽ. multorũ
ẽt animalium aliorꝫ ale sunt que tamen nõ
sunt aues. nec ĩ genere auium ꝯtinent̃. pro
pter qđ si conuenienter ſm nomen ⁊ casum as
signetur ala ad id cuius ẽ statim ꝯuertit̃ vt
si ala alati. ala dicat̃ nunc. n. conuertitur vt
dicatur ſm ablr̃m casum alatum ala alatuꝫ
vnde etiam in talibus in quibus nomina nõ
sunt posita aliquis necesse est fingere nomĩa
secundum conuenientẽ assignationem vt in
remo patet ꝙ qꝛ instrumentuꝫ dicit id ꝙ al
terius est uel alteri est. Si igitur sic assi
gnetur vt dicatur remus nauis. remus non
erit secundum rem ⁊ nomẽ ⁊ casum ꝯueniẽs
assignatio. neqꝫ. n. remus dicitur nauis ĩ eo
ꝙ nauis. Sunt. n. naues quarum remi non
sunt sicut magne naues. quas litres vocant
que malis mouent̃ ⁊ velis ⁊ remis inpelli nõ
possunt. ⁊ ideo quia nõ cõueniẽs fuit assigna
tio nõ conuertit̃ vt dicat̃ nauis remi nauis
Sed forte si conuenienter erit facta assigna
tio si sic dicendo assignet̃ remus remite rei
remus. ãt quolibꝫ alicui alr̃ ſm ꝯuenientem
vocis assignãtis dictũ sit vt si remite si pla
cet dicat̃ remate ad placitũ. n. signatis nois
talis sit assignatio nomẽ. n. in talibus ẽ posi
tum. sed ꝯuertitur si nomẽ ſm figurã dictio
nis ⁊ ſm ꝯuenientem casum assignet̃. sicut
. n. remus rẽite. remꝰ ẽ ita rẽitũ rẽo rẽituꝫ
est Similiter ãt ẽ in aliis que hoc ipm
qđ sunt aliorũ sunt ⁊ nõ absoluta sunt hec qđ
sunt nec sibi in se habet hoc qđ sunt in talibus
enim omnibus conuertẽtia fit si ꝯuenienter
assignet̃ vt caput quodcũqꝫ mẽbꝛꝫ ⁊ organũ
est nõ sibi sed alteri ⁊ alterius ẽ. idẽ caput ca
pitati ẽ ⁊ nõ est caput animal̃ caput qꝛ non in
eo ꝙ aliquid aĩal est caput est. Multa enim
alalia sunt capita non habentia sicut omnia
genera ostreorꝫ cõchiliorꝫ vt purpure nutri
ces ⁊ alia multa sic ãt fortasse facilius sumi
tur ꝯuertentia vt qũ nomina non sunt posita
vel formet̃ ab illis quibus nõia posita sũt vl̃
fingat̃ ⁊ figurat̃ ab his que cõuertunt̃ sicut
patet in his que dicta sunt sicut formatũ est
ab ala alatum ⁊ a remo remitũ. Ex his igit̃
vlr̃ concludit̃ ꝙ omnia que dñr ad aliquid si

ꝯuenienter ſm figuram appl̃ationis ⁊ cãsꝫ
assignet̃ ad ꝯuertẽtiã dñ: nã si ad quodcũqꝫ
assignent̃ ad quod nõ dicunt̃ ⁊ non assignẽt̃
ad id ad qđ dicunt̃ nõ fit ꝯuertẽtia. quod sic
ꝓbatur per locum a maiori. Quia etiam in
his que indubitant̃ ꝯuertibilia dicunt̃ et q
bus nomina posita sunt ſm que fit ꝯuerten
tia non fit conuertẽtia nisi ad eadem que sũt
sed sub ꝯuenienti refferant̃ assignatione ut
si assignentur ad ea que extrinseca sunt ⁊ ac
cidunt his ad que sunt per se illa relata ⁊ si
assignent̃ ad ea ad que sunt refferenda ſm
hoc ꝙ sunt aliorꝫ vt patet si. n. ſuus ad hoc
ꝙ ad aliquid ẽ indubitant̃. si non refferatur
ad dñm ad quẽ dicitur ⁊ cuius ẽ ſm hoc ꝙ
ad aliquid est sed qꝛ accidit dño hoĩem esse
refferat̃ ad hominẽ vt sic dicat̃ ſuus homi
nis ſuus vl̃ dicat̃ ſuus bipedis ſuus vel ali
cuius talium quod accidit dño ad quẽ non ꝑ
se reffert̃ ſm dependẽtiam quam ĩportant ĩ
nomĩe non fit conuertentia eo ꝙ ad hoc non
erat conueniẽs assignatio. multi enim sunt
homines ⁊ bipedalia non habentia seruum
Amplius si id qđ est ad aliquid indubitant̃
cõuenieñter assignet̃ ad id ad qđ ẽ ⁊ ad qđ di
citur oĩbus aliis circumscriptis ⁊ remotis q̃
accidunt illi relicto illo solũmodo ad quod
secundum conuertentiam assignari habet.
semper ad ipsum dicet̃ secũdum conuenien
tiam. vt si seruus ad dñm dicat̃ omnibꝰ ali
is circumscriptis que accidũt dño ad quem
dicit̃ seruus. vt circumscribat̃ ab eo eẽ bipe
dem. vel scientẽ. vel discipline perceptibilẽ
vel hominẽ vel animal. relinquat̃ ãt hoc so
lum ꝙ dñs est. tunc adhuc secundum cõuer
tentiam dicet̃. seruus. n. domini seruus est
Similiter econtra si seruus assignet̃ ad ali
quid ad qđ non ꝯuenienter dicitur ſm ꝙ ser
uus est oĩbus aliis circumscriptis vel remo
tis que illi accidunt ad qđ nõ conuenienter
assignatus est ⁊ solum illud remanere pona
tur ad qđ conueniẽter relatus est relinquit̃
ꝙ non dicitur ad illud verbigrã assignetur
enim seruus hoĩs seruus. ⁊ ala auis ala. et
circumscribatur ab eo eẽ dominum patet ꝙ
iam statim seruus ad hoĩem non dicitur. cũ
enim dominus non sit sequitur seruum non
eẽ quia relatiua posita se ponunt ⁊ peremp
ta se ꝑimunt. vt in sequẽtibus erit manifestũ
. Similiter ẽ de aue hoc non tribuatur. ala
tam eẽ ⁊ sic ala eẽ auis vt alata ẽ ⁊ nõ auis
⁊ hec pars antedicta si enim aui assignetur
tunc iam amplius non erit ala ad aliquid si
ue alicuius ala nisi dicatur alati ala ⁊ alatuꝫ
ala alatum. cũ. n. ponitur ꝙ nihil est alatuꝫ
sequitur ꝙ ala nihil erit qꝛ hoc erit ala alte
rius ⁊ non sui ipsius. Ex dictis igitur. Con
cluditur qđ id quod ẽ ad aliquid oẽ ꝯueniẽt̃

assignare ad id quod est et non est ad aliud. et sic si utriusque est nomen positum facilis erit assignatio secundum conuertentiam. si autem non sit nomen utriusque positum relatiuorum. forte necessarium erit nomina fingere si ad conuertentiam dici debeant relatiua si autem sic secundum figuram appellationis et casus conuenienter ad inuicem reddantur sine referantur. iam manifestum est quod omnia relatiua conuersim hoc est secundum conuertentiam dicuntur ad inuicem.

Ex his autem que dicta sunt quod scilicet relatiua ad conuertentiam dicuntur sequitur aliquid proprium relatiuorum. quod est quod relatiua ad aliquid uidentur simul esse natura. Que autem secundum conuertentiam dicuntur. et quod sic sunt natura differunt in hoc quod conuertentia est in hoc secundum mutuam relationem eorum ad inuicem et appellatione et casu. sed simul sunt natura hoc quod secundum quod relata sunt in esse et non esse siue in ortu et casu ut dicit auicenna sic sunt ita quod posito uno in esse secundum quod relatiuum est et positum est aliud secundum quod refertur ad aliud. et destructo uno secundum quod relatiuum est destruitur et aliud secundum relationem secundum quam refertur ad illud. Et in aliis pluribus hoc uerum est. quia simul sunt natura secundum dictum modum. et dicitur quod posito uno ponitur et reliquum et destructo uno destruitur reliquum. Cum enim sit duplum sequitur quod sit dimidium et econuerso. et cum sit seruus ut seruus sequitur quod sit dominus secundum quod dominus et econuerso cum dominus ut dominus est. sequitur quod sit seruus ut seruus. similiter autem est in aliis. secundum hoc enim quod relatiua sunt simul se auferunt ab inuicem. quia sicut posita se ponunt sic ablata se auferunt. ut patet in dictione et exemplo. cum enim sit duplum sequitur quod sit dimidium. et cum non sit duplum sequitur quod non sit dimidium et econuerso. similiter autem est in omnibus aliis quecunque talia sunt quod secundum ueritatem et secundum id quod sunt aliorum sunt et non in omnibus hoc uerum esse uidetur. in quibusdam enim que modum habent relatiuorum hoc uerum esse non uidetur quod sic simul sint natura quod posita se ponant et destructa se perimant. Instantia enim esse uidetur. quia cum scibile sit non scientia et si sit relatum scibile ad scientiam. uidetur tamen scibile non simul natura cum scientia esse. sed natura scibile prius est quam scientia. cuius probatio est quia nos ut pluribus non accipimus scientias de rebus nisi rebus iam subsistentibus eo quod non possumus reales scientias accipere nisi ex principiis rerum intellectu acceptis. et sic omnes res scibiles prius esse quam nostra scientia de rebus. dico autem in pluribus sic esse. quia si aliqua scientia non est de rebus que extra nos sunt sed de rebus que sunt a nobis. in his propter certo quod scientia precedat scibile sicut est in ethicis ad quorum essentiam precedit scire et uelle.

hoc in realibus scientiis generatur. uerum est quod scibile secundum hoc quod est uidetur precedere nostram scientiam que est de scibili ipso. in paucis ergo uel forte nullis potest aliquis recipere simul cum scibili esse scientiam. In paucis autem dico propter moralia. in nullis autem quod est in illis aliquo modo scibile ut conceptum quamuis non ut in esse positum est ante scientiam. Amplius autem hoc idem probatur aliquo modo. quia scibili ad scientiam non conuertitur propria. scibile autem est sublatum non simul aufert scientiam. nam si scibile non sit scientia non est. eo quod nulla scientia est que non sit de aliquo scibili. si uero econuerso scientia non sit. nihil prohibet adhuc scibile esse. ut enim dicit boetius. multa sunt scibilia quorum scientie non sunt inuente. sicut potest intelligi circa quadratura quod et scibile sit. scientia tamen de ea nundum inuenta est. Amplius hoc idem probatur a minori arguendo sic per locum. minus uidetur quod animali sublato auferatur scientia quam per scibili sublato auferatur scientia. ergo multo magis auferetur ablato scibili. omni tamen animali sublato non potest esse scientia. sed posito quod nullum sit animal et nulla sit scientia adhuc contingit plurima esse que desunt numero scibilium. similiter autem his habent se esse relatiua que sunt circa sensum et sensibile quod ad sensum refertur. sensibile enim prius uidetur natura esse quam sensus secundum actum factus. quia de hoc sensu loquimur et non de eo qui est potentia sentientis sensibile. ut obiectum agens in sensum prius est sensu et prius secundum naturam quam sensus. et ideo sensibile interemptum simul interimit secundum actum sensum secundum actum factum. Sensus autem secundum actum factus interemptus sensibile non interimit. cuius causa est quia sensus secundum actum factus non est nisi circa corpus quod sensu percipitur. et sensus secundum actum factus in corpore aliquo sensibili sunt quidem per qualitates sensibiles que sensum faciunt secundum actum. cum ergo corpus sensibile nullum sit necesse est quod nullus sensus sit secundum actum factus. perempto ergo sensibili perimitur sensus secundum actum factus. ergo sensibile peremptum simul secum perimit sensum sensus uero peremptus non necessario perimit sensibile. quia malo sensu secundum actum existente multa adhuc sensibilia sunt. et hoc patet iterum a minori arguendo. quia minus uidetur quod animali perempto remaneat sensibile non peremptum quam quod perempto sensu sensibile perimatur. animali enim perempto omnis sensus perimitur. sensibile autem adhuc est et permanet. multa adhuc remanent corpora calida et dulcia et amara et secundum alia que sunt secundum qualitates sensibiles disposita. que omnia sunt sensibilia. Amplius adhuc idem facit quod sensus sit cum sensato siue eo quod habet sensum. hoc enim sensatum dicimus.

simul.n.fit animal cuz sensu.qr propter sen
sum dicitur et ē animal vt dicit auicena.sen
sibile autem ante est per naturam quā esset
animal vel sensus.qr ex sensibilibus gene
ratur cā et sēsus.ignis.n.et aqua ꝛ huiusmo
di elementa ex quibus constat materialiter
sm naturaz sunt antequam sit animal.ergo
sensibile videtur eē prius quā sensus. Atte
dendum autem quod oīa relatiua sicut dic
tum est sunt sil' natura secūdum quod sunt
relatiua.quamuis non sint sil' secūdū quod
simplr sunt. Sunt.n.relatiua ea que sūt pri
us et posteri⁹.ꝙ quidē hꝫ eē suū nūqꝫ priꝰ sil
eē. tū prius ī rōne prioris sil' ē cuz eo ꝙ eo ē
posterius in rōne posterioris. et hoc modo
posita se ponunt et perempta se perimunt.
hoc aūt qđ de scibili ꝛ scīa dictum est. ꝛ de
sensibili ꝛ sensu sic intelligēdum est ꝙ scibi
le quidem ꝛ sensibile possūt accipi scđm hoc
ꝙ stant in esse substantiali. vel scđm hoc ꝙ
stant sub forma scientie et sensus. ꝛ hoc ē dre
ꝙ pnt accipi materaliter vel formaliter. si
accipiunt materialiter. tunc scibile prece
dit sciam ꝛ sensibile sensum.sicut in ante ha
bitis dictum.qr scibile ē cā scie ꝛ sensibile cā
est sensus scđm actuz facti. Si aūt accipiun
tur hec formaliter scđm ꝙ scibile quidē stat
sub forma scie.sensibile aūt sub forma sensus.
sic sunt simul natura et hoc solo modo sunt
correlatiua ꝛ non aliter et similr est de cā ꝛ
cāto ꝛ principio et pricipiato ꝛ multis aliis
Attendendūz ēt est ꝙ natura cum dicit qđ
relatiua sunt simul natura nō supponit nisi
formam relationis. vnde simul sūt natura.
que simul sunt secūdum formam siue scđm
naturam relationis. quia ad naturam eorū
que sunt relata adinuicem non sunt sil'. et se
cundum naturam illam vnum ē prius et al
terū posterius. vt dictum est de cā et cau
sato et principio ꝛ principiato et patre ꝛ filio
ꝛ precipue in hoc quod est prius in hoc ꝙ ē
posterius. Adhuc autem scias ꝙ hoc argu
mentum non valet. scibile dicitur secundūz
potentiam. potētia refertur ad actum vt di
cit aristoteles in.ix.prime philosophie.ergo
scibile refertur ad sciam secūdum actuz. ꝙ
multa sunt relatiua in genere que nō sunt re
latiua in specie. vt patet in scia que refertur
ꝛ gramatica que non ē relata.

Abet aūt qōnem sine dubitationē
verum secūdum superius inducta
in platonis diffinitionē nulla sbā
ad aliquid dicatur. quemadmodum videt
ex substantie rōne que ē ens per se subsistēs
et qđ ē per se subsistēs est absolutum. et sibi
apud seipsum et esse suum non est ex hoc ꝙ
sit ad alterū.sic g° vꝫ ꝙ nulla sit ad aliqd
siue sit pria sbā siue scđa siue significet đ toto
siue đ pte sno noīe semp est ens per seipsuz. ꝛ
non est alteri. Si aūt hoc cōceditur eē verū
tunc adhuc remanet ad oppositum disputa
tio secundum superius inductam diffinitio
nem que dicit ad aliquid esse queqꝫ hec ipꝫ
ꝙ sunt aliorūz dicūtur. quia si hec diffinitio
est bene assignata. sbā videtur ad aliquid eē
sm quasdam sbās de parte et non de toto si
gnificantes. cum s probano est. qr in primis
substāntis verum ē ꝙ non dicūtur ad aliqd
siue de toto siue de partibus significetur pri
marum sbarum aliquis.n.hō non dicit ali
cuius aliquis homo. cum tamen per geniti
tiuum maxime dicūtur ad aliquid in his ꝙ
sunt relatiua. neqꝫ aliqs bos alicui⁹ aliquis
bos. qr hō ꝛ bos rōnē sbē īportāt ī noībus su
is et nihil additū dicūtur sbe p qđ aliqd re
feratur et iđ ēt nō gramatice dicit alicuius
aliquis bos nec alicuius aliquis homo. qr
genitiuus in talibus nullam hꝫ notare habi
tudinem secūdū quā fiat constructio. Silr
autem est etiam in partibus que ut primo
substātie partes. quedam.n. manus non di
citur alicuius quedam manus. sed simplr
dicitur alicuius manus. et illius cā est quia
quamuis dicat substantiam que est pars ali
cuius totius et in nomine. manus per ratio
nem manus. vt ē organum itellectus. et or
ganum organorum reportetur comparatio
ad motorem manus per quod efficitur mo
tor. ita ꝙ non absoluta sit a relatione. tamē
per hoc ꝙ dicitur quedam manus sit singu
lis manus ꝛ est idem quedaz manus quod
habet manus demōstrata et demonstratio
nem determinatur ad hoc quod sub sensu ē
quod secūdum sub sensu est nō refertur ad
alterum. et ideo nō est dictū alicuius quedā
manus. et hec ē vera causa. Hec est eni au
dīt de hoc qđ alii dicūt in loco isto per eādez
etiam rationem. quoddam caput non dici
tur alicuius quoddam caput. qui quamuis
caput sic dicendo substantiam sub compara
tione ad motorem cuius est caput cuz tamē
refertur ad hoc singulare per hoc ꝙ dicitur
quoddam caput. quod idem est quod hoc
caput. non dicitur nisi sub accidentibus qui
bus demōstratur. et per hoc non dicitur ad
aliquid. quia comparatio quā dicit in nomi
ne non est demonstrabile accidens. et iđ non
dicitur alicuius quoddam caput. sed dicit
alicuius caput sine determinatione ad hoc
singulare propter comparationē quam īpor
tat nomen quando absqꝫ determinatōe po
nitur ad singulare. tunc.n.est nomen orgāi
sine organice partis que semper secūdum ra
tionem sui nominis refertur ad aliquid cui⁹
est organum. talia.n. que talem tn nominis

importãt comparationẽ3 dicunt̃ ad aliq̃
vt dixit plato. Silr̃ aũt manifestum ẽ in se
cundis substantiis que de toto significant q̈
non dicunt̃ ad aliquid. et hoc p3 inducendo
in pluribus. vt hõ non dr̃ fm nomen alicu⁹
hõ. q2 homo absolute nolat sbam et per rõ
nem nois nullam addit supra sbam compa
rationem que in nole significetur et per ean
dem rõnem non dicit̃ boa alicuius bos sub
nole bouis. vel lignum alicuius lignu3 sub
nomine ligni. sed hoc si alicuius dr̃ erit sub
alio nomine comparationem ad aliquid in
mõ significandi importante. vt si dicat̃ pos
sessio. q2 possessio importat ad possessorem
comparationẽ3. dr̃. n. possessor possessionis
possessor. et possessio possessoris possessio. In
his igitur substantiis manifestu3 est q̈st sub
noibus primo et secũdo sbe non sunt ad ali
quid. In aliquibus aũt secũdis substantiis
de parte organica et non de toto significan
tibus h3 aliquam dubitationem ꝑpter hoc
q̈ nomen partis organice non dicit sba, nõ
stantem sub comparatione. que q2 importa
tur in noie necesse est q̈ semp dicũtur ad ali
quid. quamuis fm eẽ suum qd̃ est sbale. q2 si
ex carnibus et ossibus non sint ad aliquid.
talia dicũtur ad aliquid et nõ sunt ad aliqd
fm id q̈ sunt siue secũdũ eẽ sbale a quo impo
nitur nomen. sic ergo caput dr̃ alicuius ca
put et manus alicuius manus. ⁊ singula no
mina partium organicarum sunt h⁹ secun
dum dici relata ad aliquid ⁊ non scd̃m esse.
ꝑpter qd̃ hec noia partium organicaru3 se
cũde sbe fortasse ad aliquid eẽ alicui videbi
tur. videtur. n. fortasse alicui. q̈ sicut est in
dici per nomen ita sit secũdum eẽ qd̃ tamen
non est uerũ ut patebit inferius cum hoc fue
rit cã deceptionis platonis. qui oĩa talia di
cebat eẽ ad aliquid ꝑpter modũ eorum que
sunt ad aliquid que important in dictione.
Si ergo aliquis concedat q̈ diffinitio eorũ
que sunt ad aliquid sufficiẽter est assignata.
ita q̈ conuertibilis sit cum his que sunt ad
aliquid. aut nimis difficile aut impossibile
ẽ soluere quin secũdum illam diffinitionem
aliqua sba sit ad aliquid. Si. n. quecũq3 ad
aliquid dicuntur secũdum nomen et ad ali
quid sunt scd̃m eẽ et veritatem ut dixit pla
to impossibile est euadere quin pes manus
et caput que sunt secunde sbe sint ad aliqd.
et precipue si concedatur q̈ est id e3 dici, ad
aliquid et eẽ ad aliquid. Si autem dicat̃ q̈
dici ad aliquid secũdum nomen connotans
relationem non sit eẽ ad aliquid secũdu3 ve
ritatem. adhuc difficile erit soluere vel eua
dere quin alique secũde substãtie sint ad ali
quid. q2 nomen manus et nomen capitis et
nomen pedis et huiusmodi quamuis mate

rialiter dicant sbas tanq̃ã ad id cui impo
nitur nomen formaliter quãtum ad proprie
tatem a qua imponitur nomen dicũt id qd̃
refertur ad id quod dicũtur per modum or
gani et officialis membri ad actum aliquẽ
tale aũt nomen dicit relationem ad aliquid
.s. ad motorem. cuius ẽ tale organu3. Boe
tius tamen et alexander dicere uidentur q̈
cum dicitur. aut nimis difficile aut impossi
bile est soluere q̈ vnum dicitur ad alterius
expressionem. ac si diceretur nimis difficile
ẽ. et vt expressius dicatur impossibile est sol
uere. Si aũt dicatur q̈ inducta diffinitio nõ
sufficienter siue conuertibiliter est assignata
sed sit corrigenda. q2 sunt ad aliquid quibus
hoc ipsum eẽ ẽ ad aliquid quodam modo se
habere et non solum dici. tunc fortasse aliqd
dicetur. Et dici potest contra ista scil3 q̈ sub
stantie secunde sunt substantie et non sũt ad
aliquid nisi scd̃m modum quẽdam qui est ĩ
dictione. q2 tunc ista nomina. pes. manus.
et caput partes sbe principaliter significãt.
et sba non est composita nisi ex substantiis. ⁊
secunda rõ per modum significandi ãnecti
tur tamen principali significationi id quod
dicitur ad aliquid. et hoc quidem est verũ.
Ea aũt que sunt ad aliquid in principali si
gnificatione dicuntur id quod suum princi
pale eẽ ẽ ad aliquid. et eẽ suum habet ab eo
quod est et non a seipso nec in seipso. sic pa
ter et filius ⁊ dimidium et huiusmodi. Hec
aũt diffinitio differt ab alia que primo induc
ta est, quia prior diffinitio sequitur oĩa rela
tiua siue secũdum veritate3 sint ad aliquid
siue secũdum modum solum. sed non prop
ter hoc inest omnibus relatiuis secũdu3 ve
ritatem. ita q̈ hoc ipsum quod sunt secũdũ
totum suum eẽ aliorum dicant̃. hoc. n. non
oĩbus conuenit relatiuis. quidam. n. conno
tant cum principali significatione modum
relatiuorum. ⁊ non secundum veritatem.
hoc plato videtur ignorare ⁊ sic caput ⁊ ma
nus connotatur id quod dicit̃ ad aliqd. prĩ
cipali aũt significatione dicunt̃ sba3. et hec
est vera solutio diffinientis⁹ q2 sic reducitur
nomen relationis ad rem que est vna de re
bus primis vel de primis generibus rerũ
que significare contingit per vnã de primis
vocibus predicabilium.

Ex his aũt põt hẽri q̈ ex quo eorum
que sunt vere ad aliquid eẽ. et qui
dita est ad aliquid q̈ siquis diffi
cile hoc est determinate per veram diffini
tionem nouit vnũ eorum que sunt ad aliqd
sequitur q̈ id ad quod est et ad quod dicit̃
per veram diffinitionem sciturus est. ⁊ hoc
est vnum relatiuum diffiniri non quidem
per reliquum sed diffinitur ad reliqu3. nec ĩ

tellectus quiditatis siue diffinitionis eius
stat vt determinatũ. nisi determinari signi
ficetur ad alterum. sicut cum dico. pater filii
pater. et filius patris filius. palam ergo hoc
est quod dictum est. Si. n. nouit aliquis diffi
nite id quidem ad aliquid est secundum veri
tatem et esse suum. hoc est talis quod ad ali
quid est diffinitum et certum quodammõ
habz. hoc est secũdum relationem se habere.
ita q non habeat esse pncipale relationis.
necessario sequit̃ q etiam nouit diffinite ad
quod se habz illud quodammõ siue s̃m relationẽ
et hoc non sequitur nisi q̃ diffinite nõ pont
tur primum nisi alterũ ponat̃ determinate
secũdum vocem secũdum esse diffinitam. Si. n.
non nouit hoc ad quod id quodammõ hoc ẽ
s̃m relationem se habz cum diffinite ponatur
in diffinitione. Item non ẽ scituꝝ ñ id quod
dicit esse ad aliquid se habz ad id s̃m esse. hoc aũt
palam ẽ per inductionem in singulis. vt in
hoc quod ẽ duplũ. si quis. n. diffinite nouit q
hoc ẽ duplum ꝛ finite intellectus quiditatis
eius assignat̃ s̃m nomen certum ad id cuius
est duplum. sequitur q in ipsa assignatiõe
nouit. et hoc cuius est duplum. q̃ hoc certa
nominatione exprimitur in dupli assignatio
ne. cum dicitur duplum dimidii duplum.
si aũt nihil siue nullo mõ diffinito et certo no
uit cuius est duplum. sequit̃ q et oĩo non no
uit q id est duplum quod duplum esse dicebat.
Similr̃ ẽ et si nouit diffinite i comparatiuo
q hoc melius vel maius est. sequitur etiã q
diffinite cognouit quo melius est. q̃ compa
ratio aliter vaga esset que significat̃ i compa
ratiuo. cum nulla possit esse comparatio nisi
finita i terminis. q: aliter cõparationis nõ habz
intellectum. ppter quod generalr̃ concluditur
q est necessariũ q si quis diffinite nouit vnũ
ad quod relatiuorum ẽ id ad quod dicitur
s̃m relationem diffinite cognoscere necessa
rium est. Si aũt obicitur cõtra hoc q relatiua
opposita sunt. opposita. n. nata non sunt se in
uicem diffinire. Dicẽdũ q vniuscuiusq3 rei
debz esse diffinitio s̃m modum quiditatis ipsiꝰ
esse aũt et quiditas relationis non ẽ esse absolu
tum ꝛ quiditas absoluta nec ex genere ꝛ dif
ferentia cõstituitur sicut ens absolutum. sed
sicut ens dependens. Et quod plus ẽ depẽ
dentia quedam ad aliud et dependẽtia est
ei pro genere. et correlatiuum ad quod est sibi
ẽ p differentia finiente ipsum vt actu sicut
relatiuum. ꝛ iõ sic non per ipsum sed ad ipsũ
diffinitur sicut in esse et quiditate est ad ipsũ.
ꝛ hoc mõ vtrũq3 diffinitur per reliquũ. nec
tamẽ sequitur q vnum sit notius altero vl̃
prius altero vel simplicius altero. s̃m q esse
vtriusq3 finitur ꝛ determinat̃ per reliquũ.
nec ẽ inconueniens id quod est ad aliquid diffi

niatur sicut predicamenta alia. q̃ esse suum
non ẽ sicut esse aliorum. Ex his aũt manifestũ
est q manus ꝛ caput et ãlia que sunt de nu
mero eorum que sunt sbe sicut partes sbe se
cunde. hec ipsum q sunt s̃m esse ibale quod i
noie principalr̃ significatur põt sciri diffini
te s̃m q est pars componẽs sbam. ꝛ propter
hoc non est necessarium scire hoc ad quod di
cuntur. q: non hñt relationem nisi in conno
tato in noie ꝛ non in principali significatiõe
ꝛ iõ in rõne capitis et in rõne manus quãtũ
ad principalem significationem non est dici
diffinite cuius est hoc caput. et cuius ẽ hec
manus. q̃ caput et manus diffiniũtur non
ad id cuius ẽ caput et cuius est manus. ꝛ sic
non põt diffiniri pater vel duplum. vel me
lius propter quod sequitur q s̃m veritatẽ ꝛ esse
suum principale non sunt ad aliquid. Si aũt
hec que sunt partes sbe secunde non sunt de
numero relatiuorum. cum de illis magis vi
deatur q̃ de aliis. necesse est dicere q nulla
sbarum primarum vel secũdarum sit ad ali
quid secũdum veritatem. Tamen fortasse
difficile est de huiusmodi relatiuis confiden
ter hoc ẽ rõne certa aliquid determinare p
pter similitudinem eorum que dicuntur ad
aliquid ad ea que sunt ad aliquid s̃m veri
tatem. nisi sepe subtilr̃ pertractata sint. vt
distinguantur ea que dicũtur ad aliquid ex
connotato ab his que dicũtur ad aliquid s̃m
esse totum et quiditatem et s̃m veritatẽ. per
tractando aũt subtilr̃ dubitare de singulis
horum quid hoc vel id sit non erit inutile. q̃
sic inuenitur veritas eorum que dicuntur
ad aliquid. et eorum que sunt ad aliquid s̃m
esse sue quiditatis et s̃m veritatem. propter
quod dicit aristotiles in primo topicorum. q po
tentes ad vtrãq3 partem dubitare de fa
cili speculabũtur quid sit verum et quid sit
falsum in vnoquoq3. Attendẽdum tamẽ q
multis modis dicitur ad aliquid sed vt ad
finem et actum propter quem est. sicut ocu
lus ad videndum. et securis ad incidẽdum
ꝛ multe sbe sunt ad aliquid. dicitur eciã ad ali
quid vt materia ad formã. ꝛ sic propria ma
teria est ad propriam formam. et dicit̃ ad
aliquid ex connotato cum principali mõ esse
sicut caput et manus. ꝛ dicit̃ ad aliquid s̃m
principale et totum esse. sicut pater et duplũ
et sic nulla substãtia est ad aliquid, vt dictũ
est. Sic igitur corrigi debet diffinitio. nõ. n.
facit esse predicamentum habere i aliquo ali
cuius predicamẽti modũ. et nõ propter hoc
sunt de predicamento qualitatis.

Et aũt dubitatio que oritur ex his
que dicta sunt. Si. n. relatiua siue
ad aliquid sunt quecumq3 hoc ipsum quod sunt
alterius sunt. et ex comparatione ad aliqd

habent eē. tunc videtur q̄ vnum accidens
aliquo modo hȝ eē in duobus subiectis. ita
tamen q̄ remanet idem in eēntia. qua .n. rō
ne est in vno eadem rōne est in alio. dr̄ eniȝ
pater filii pater. nec pōt vno sbō determina
ri vel diffiniri. Adhuc āt videtur q̄ fȝ hoc
due opposite relationes sunt vna numero
relatio. sicut paternitas que ē in patre respe
ctu filii. et filiatio que est in filio respectu pa
tris. Item videtur q̄ filiatio et paternitas
non differant nisi penes nos. sicut via que ē
a thebis ad athenas. et ab athenis ad the
bas que eadē ē. quamuis termini differāt.
Adhuc quecunq3 comparationes ab eisdeȝ
comparatis et eadem cā comparationis sūt
eēntialiter illa sunt eadem. sed paternitas
et filiatio ꝛ vlr quecūq3 relationes vel corre
lationes ab eisdem comparatis et eadē cau
sa comparationis taliter eē videnſ q̄ eedem
sint in eēntia. Adhuc āt queritur si paterni
tas relatio est ad quid refertur. si dicatur q̄
ad filiationem. videſ q̄ falsuȝ sit. q3 relatio
nes generantur ex motu aliquo. sed circa fi
liationem non fit motus. sed circa filiū. ad
huc filius refertur ad patrem filiatiōe. si igi
tur filiatio ē et referſ aliqua relatione referſ
et rōnis est relatio et hoc procedet in infini
tum. Adhuc generatione actiua pater effi
citur pater et fit paternitas in ipso. ꝛ si gene
rat alium filium eadem rōne fit i ipsa noua
paternitas ꝛ eadem rō est de tertio ac dein
ceps. videtur ergo q̄ multe paternitates se
cundum idem fiunt in eodem. Sed contra
hoc est q3 duo accidentia eiusdem speciei ñ
pñt eē sil' in eodem fm idem. sicut due albe
dines fiunt .n. vnum accidens q3 nec essen
tia ac sbe possunt hēre diuam ergo ēt due vl'
plures paternitates in eodem fm idem eē
non possunt. Si dicatur q̄ distinguntur re
spectu diuersorum filiorum cōtra hoc ē q3
secundum q̄ sunt in patre per hoc distingui
non possunt. Adhuc aūt relatio accidens ac
cidentis est ergo in subiecto est. et postea est
comparatio ad alterum. ergo hȝ in se duo.
ꝛ sic generalissimum est compositum. ut vi
detur. Adhuc aūt ex his sūa dicendum vi
detur q̄ vnum accidens non ē in duob⁹ sub
iectis ut sbis. sed vnum in vno vt sbo et in
altero non vt in sbo sed sicut in termino ꝛ fi
ne ad quem sumit dependētia ipsius. sicut
paternitas ē in pate vt in sbo. et in filio ut i
termino ad quem sumiſ dependentia ipsi⁹
ꝛ sic filiatio est in filio ut in sbo. in patre aūt
sicut in termino finiente dependētiam ipsi⁹
ꝛ hoc eē est ad p̄rem et non in p̄re. et sic p̄r ca
dit in diffinitione filii et econuerso. Nec est
inconueniens q̄ hoc mō diuerso vnum acci
dens ad duo se hēat. Ad aliud' dicenduȝ q̄
due opposite relationes siue correlatiōes nō
sunt vna. comparatio .n. relationis i medio
duorum relatiuorum nihil est. quia sicut iā
dictum est relatio in vno non est sicut i sbo
et non extenditur eēntialiter ad aliud. sed
vnum dependet ad ipsum fm intellectum
Et qd̄ obicitur de eadē via q̄ ē de thebis ad
athenas et econuerso. dicendum q̄ omnino
simile nō est nisi i terminis medium āt extēsi
non hȝ. sed p extēsionem nō habet nisi inclīa
tionē depēdentie vnius ad alterū. ꝛ iō non ē
oīo simile. Ad aliud autē dicēdū q̄ paterni
tas ꝛ relatio ꝛ huiusmodi abstracta sunt de
predicamēto relationis i genere vel i specie
vt p̄ceptas ꝛ nō ut exercitas. ꝛ ideo talia ad
nihil refferunſ. sed ipsis ut formis ea que ref
ferunſ ad inuicem. sed relatiua refferunſ re
latio relatione. ꝛ pater paternitate. ꝛ huius
modi ꝛ ideo non itur in infinitum huiusmōi i
genere uel in cāto. Et si obiciſ q̄ mortuo fi
lio nō est pater ꝛ ponamus q̄ vnus filiorū
moriaſ. tūc videſ semper q̄ vna paternitas
destruiſ. ꝛ manet. dicendū q̄ non ē verum.
non .n. facta tali positiōe destruiſ paternitas
simpliciter. sed destruiſ respect⁹ eius ad hoc
ꝛ hoc nō est destrui simpliciter. Et si secūdo
obiciſ q̄ paternitas non ē nisi respectus. ꝛ si
destruiſ quo ad respectū. tunc videſ destrui
simpliciter. Dicēdum q̄ hoc non ē verum.
manet enim adhuc in causa. ꝛ ideo non sim
pliciter destructa est. ideo .n. q̄ manet i cau
sa ad effectum reducta respectu aliorum fi
liorum. Ad ultimum dicendum q̄ rela
tio est accidens. et ita oportet q̄ aliquid ad
dat accidenti per qd̄ fiat huius generis acci
dens. et sic omne generalissimum est cōpo
situm ex duobus intelligibilib⁹. propter qd̄
generalissima dicuntur species entis. vnde
ēt propria nō assignantur eis. nisi prout sūt
species entis. quia omne proprium causa
tur a specie. ut dicit boetius. species autem
hȝ duos intellectus sicut sepe in scientia de
vniuersalibus dictum est.

Postquam iam dictuȝ est de quan
titate que cum substātia proxima
ordinanda sunt. eo q̄ substātia mo
tui et alterationi secundum quam fiunt for
me accidentales multe in substantia p quā
titatem subicitur eo q̄ nō mouetur nisi quā
tum ut probat aristoteles in sexto phisicorū
Postquam ēt ad aliquid determinatum ē
q̄ alteram partem accidentis importat q̄
est ad aliquid quodammodo se habere. nūc
de qualitate restat dicendū eo q̄ per quali
tates actiuas et passiuas ad ageſ et pati sub
stantia disponitur que sunt sequentia predi
camenta. Per ad' aliquid aūt quodammo
do efficitur susceptibilis vbi et quando situs

et habitus.et ideo ista quatuor predicamē
ta quasi principia disponentia ad illa sex q̄
sequuntur premittuntur.in quantitate.n. de
terminatur de esse eq̄ accidenti conuenit.
In ad aliud aūt determinat ad aliquid se ha
bere a quo non absoluūtur vbi et quando si
tus et habitus. In qualitate dispōit sbā ad
agere et pati que duo qualitatem consequun
tur.hec igitur quatuor precedunt vt sbam
ad sequentia disponentes.z q2 ad aliquid se
hēre accidit ex comparatione sue sbe ad ali
quid. Qualitas aūt ex hoc ꝙ est actiua vel
passiua ab alio vel in aliud.ideo ad aliquid
ordinatur ante qualitatem. Assignando igi
tur qualitatis descriptionem dicim⁹ ꝙ qua
litatem describens dico fm quam ut formā
accidentalem quales dicimur per denomi
nationem. Non.n.ut diximus in.ante habi
tis denominatio a sbā fieri pōt.eo ꝙ forma
substantialis abstrahi non pōt eo ꝙ est in rō
ne subiecti de quo predicatur sine sumpta ī
potentia ut notio tot⁹. sicut significatur in
dña siue sit notio totius implicite sicut signi
ficatur in specie siue sit notio totius explici
te sicut significatur in diffinitione.et iō non
fm illam quales ut quales dicimur.sed po
tius quod uel quale quid dicimur. et quia
dña fm porphirium et antiquos non ī qua
le tm̄ sed in quale quid predicatur.q2 quan
uis predicetur in quale tamen quid efficit
in eo de quo p̄dicatur. Quantitas autem
non est fm quam quales dicimur.sed secū
dum quā quanti vel aliquanti dicimur. Ad
aliquid aūt et alia predicamenta sunt scōm
que dicimur ad aliquid nos aliquo mō ha
bere.q2 comparatione vnius ad alterū nō
absoluuntur.et ideo soli qualitati conuenit
ꝙ fm eam simplr̄ et absolute quales dici
mur.hoc.n.nec substantie neq3 quantitati.
neq3 ad aliquid simplr̄ cōuenit.quia forma
substantialis uel dña non dicūtur simplici
ter quale sed quale quid ut diximus. Alia āt
predicamenta et forme accidentales z pre
dicamenta accidentalia quantitate3 per ac
cidens accipiunt in subiecto quamuis non
sint nisi substantie.aut dicantur id quod est
ad aliquid se habere. Tertius autem
modus predicationis remansit qui est qua
les dici.secūdū quē modū actiuum et passi
uum substantia que est fbm efficitur. et iste
modus inter simplices modos predicādi
remansit solus. Simplices aute3 dico qui
in suis predicandi modis nihil aliud cōcipi
unt nisi vnum modum simplicem.omnes
enim sex alii modi predicandi aliquid pre
ter se concipiunt in subiecto de quo predicā
tur.sicut actio principiū actionis.passio pri
cipium passionis.et quando et vbi et situs
et habitus concipiunt vnius ad alteru3 cō
parationem. Isti autem quatuor predicādi
modi simplices sunt sicut substantia in quid
quantitas subiecti in quantitatem dimēsio
num ad aliquid comparationem. et quali
tas qualitatem secundum quam affecta vel
disposita substantia perfecta est ad agere et
pati. Et q2 antecedentes tres modi sūt sub
stantie ut substantia est.ideo prius de ipsis
erat agendum. quia uero qualitas non est
substantie ut substantia est ī se ipsa uel com
parata.sed est ipsius ut perficitur ad id qō ē
agere et pati.propter hoc quarto loco d̄ hoc
predicamento est agendum. Sic ergo quali
tatem describens dico secundum qua3 sim
pliciter nos qui homines sumus quales di
cimu3.quia quamuis et alia qualia dicātur
secundum aliquam qualitatem. tamen nō
omnia omnium qualitatum sūt suceptiua.
sed solus homo inter ea que nota nobis sūt
contrariarum est qualitatum susceptiuus.
habitus enim et dispositiones secundū om
nes species habitus et dispositionis non est
susceptiuus nisi homo.et non alia existentia
nota nobis. Hec est igitur causa quia sic dici
mus ꝙ qualitas est secundum qua3 quales
dicimur.et non dicitur secundum qua3 qua
lia dicuntu3. Et quod posset obici ꝙ differē
tia est fm quam quales dicimur iam solutū
est.non.n.fm dñā simplr̄ quales dicimur
sed ēt quid.q2 ut dicit boetius. differentia ē
quod ad esse substantiale conducit.et ꝙ eius
quod est esse rei pars est.omnis autem alia
forma accidentalis quamuis in quale predi
cetur omne accidens. non tamen dicit qua
le simpliciter sed potius vel quantum. vel
aliquo modo se habere addit supra quale ꝙ
predicat preter solam qualitatem acciden
talem.et ideo sola qualitas per quale secun
dum ea3 dici recta diffinitione diffinitur
Si autem aliquis obiciat. ꝙ quale est
quod a qualitate quale dicitur.et quale per
qualitatem et qualitas per quale diffinit.
et est idem notius et ignotius altero et econ
uerso.et idem notius et ignotius seipso faci
le est respondere secundu3 ante dicta. quod
scilicet quando quale per qualitatem diffini
tur.datur diffinitio ex notioribus simplici
ter.quando autem econuerso qualitas per
quale diffinitur.tunc datur per notiora quo
ad nos. et hoc modo non est inconueniens
idem esse notius et ignotius altero uel se ip
so. Ab his āt facile ē intelligere ī qua intē
tione qualitas vel quale sit predicamētū. ē
.n.qualitas uel quale predicamētū fz ꝙ ē p̄
dicās simplr̄ quale et nihil aliud.hoc.n. est
solum quale accidentale omnino absolutu3
a comparatione et qualitate que possint.ip

sum ad aliquid genus predicamenti determinat e sicut diximus. Ex hoc autem facile pz quare de predicamēto quātitatis nō diximus q̄titas ē s̄m q̄ q̄ti dicimur. q̄titas. n. ut quale p̄dicat eo q̄ ē accn̄s. sed id quale materiale est i ip̄a ad q̄titatē p quā ad gen⁹ predicamēti determinat. ꝛ ab illo cōi quanto vn⁹ius i oī nō poterat hr̄i cōis denoiatio. q2 al'r sit denoīatio a quātitate discreta. et al'r a ↄtinua. ad hūc āt q̄titas ē ꝓpiquissima sb̄e. ꝛ iō sb̄m potius ↄstituit s̄m eē quo substare pōt motui qui ē s̄m accn̄a q̄ denomi et ꝓprie loquēdo. Qualitas āt ↄtinet ↄterminos motus s̄m quos fit s'b̄e denominatio. Et si quis obiciat q̄ motus ēt ē in quātitate. ꝛ sic deberet eē denominatio. iam i antehabitis hoc solutū est q̄ motus nō est i quātitate s̄m qd̄ est quātitas. sed secundū rōnem pfecti ꝛ i perfecti que sunt qualitates i quātitate. contingit ergo ꝓpter soli quātitati simplicit s̄m quale denominatio. ꝛ s̄m hoc simplex predicatum ip̄a est predicamentum q2 ꝛ si i alus predicamentis quale predicatur. tam ē ad aliquod aliud formale determinat.

Sit āt qualitas b3 q̄ sic i cōi accipitur vt p̄dicamētum de numero eoꝝ que multipliciter dr̄. nō āt sic dr̄ multipliciter vt equiuocū vel anologū qd̄ per pri⁹ ꝛ posterius dr̄. sed ē multipliciter dictū ut genus qd̄ p diuersas drās i ea diuidit que sūt sub ip̄so equaliter ita q̄ eque exeūt ab ip̄o et non vnū p aliud. sic. n. sūt quatuor genera uł sp̄es qualitatꝫ quoꝝ nullū p alterū ꝑticipat q̄litatis p̄dicatonē. ꝛ iō sp̄es qualitatis ab hoc cōi qd̄ ē qualitas exeūt vt. multitudo. ꝓp qd̄ dicimus q̄ qualitas de istis dr̄ vt de multis ꝛ nō vt de vno p quod de alus dicat sicut sb̄stāa vel aliud genus q2 ēt i quātitate quātitas ↄtinua nō fit mēsura sbe nisi quantitas ↄtinua fiat numerus. ꝛ i aliquid ad ea que sunt ad aliquid s̄m mōm. oz q̄ respiciat ad ea que sunt ad aliquid s̄m veritatē. ꝛ sic ad vnū ordinant. in qualitate autē statim commune multiplicat i quatuor. quarū vnum nō ꝑticipat cōe per alterū. sed sunt coequalia sub ip̄so quod commune est. Et si queritur secundum artem diuidendi cuius sit diuisio. quādo diuidit qualitas i quatuor genera uł sp̄es qualitatis. ↄstat q̄ nō pōt reduci nisi ad generis i suas sp̄es diuisionem. sed ille quatuor sp̄es sunt coequa sub genere. ꝛ nulla alteri subalterna. Si autem obicitur qd̄ diuisio debet esse bimembris dicim⁹ q̄ hoc verum ē qn̄ dat dio per drās in genere vel specie constituētes. has. n. oz eē oppositas p affirmationē et negationē sicut rationale. ꝛ irrationale. qn̄ autē datur diuisio accidentis i modos vel sp̄es quibus accn̄s efficit in

sb̄a nō oz. q2 illi modi nō sunt finiti. nec finitam stantem ꝛ ordinantez habent causam. Et iō oz dare talem dispositionē p mōm mł tiplicitatis ꝛ multitudinis. ꝛ sic ē de sp̄ebus qualis ꝛ qualitatis. nam in qualitate. talis conuenit diuisio. et hec est causa quod sicut dicunt Alexander ꝛ Boetius. ipse Aristo. hoc predicamētum intitulauit de quali ꝛ qualitate. quia qualitas non cognoscitur nisi ex modis eius q̄ est quale. cum de modis substantie quantitas hec vel illa causetur. p2la autē harum est que cois respicit sb̄am que habitus ꝛ dispositio dicit. hoc. n. i corporee substātie ↄuenit ꝛ corporee rei que ē ex vtrq3 ↄpōita ut homo. Et conuenit secundum animam ꝛ secundum corpus. quia scientia ꝛ virtus s̄m animaz insunt homini. ꝛ sanitas ꝛ complexio que sunt hitus ꝛ dispositiones insunt homini s̄m corpora. habitus igitur et dispositio prime sunt species qualitatis. quā uis autem circa idem sunt habitus ꝛ dispō ꝛ ideo dicunt vna species qualitatis. quia oppositum modum vł oppositos modos dicunt circa idem subiectum in quo sunt et qd̄ s̄m ea quale dr̄ vnū nomē hr̄e nō pn̄t. q2 opposita nō sign̄t nomē vnū ut dicit Ari. in quarto prie pbie. ꝛ hec ē cā q2 vn⁹ mōus dr̄ hitus ꝛ alius mod⁹ dr̄ dispō. hitus āt ē nomē pfecti i hac sp̄e. dispō āt ē nomē iperfecti ꝛ iō p2cipale nomē est hitus. et s̄m qd̄ ad hoc ē inferius est dispō. in quocūq3 aūt sūt vt dictum ē circa idē sunt nō ex quo. sed s̄m qd̄ sb̄nt p ea quale efficitur. hoc enim mouetur ad hoc et est in fieri ꝛ postquam perfecte ad hunc motum est ꝛ in facto esse. ꝛ tūc est perfectum. ꝛ ideo quādiu est in fieri est in dispositione. quando autem ē in factū eē. tūc est i hitu. habitus igit ē vt actus quidā. dispō āt est admixta potentie ex quo patet quod habitus differt a dispositione. eo quod habitus diuturnior est et permanentior in subiecto i quo est. quod fit vel vsu temporis vel radicationem in subiecto que fit per remotionez eorum que impediunt subiectum ad expedite ageñ id cuius accipit habitum. dicit eniz Auerois secundo de anima habitus est quo quis aliquid agit quando voluerit. vnde habitus est qualitas qualem faciens potentiaz ad perfecte agendum effectum illius potentie proprium siue sit potentia anime siue corporis. tales sunt habitus intellectuales vel rationales vel opinatiui vel virtutes que insunt secundum voluntatem. ꝛ secundum alias partes appetitus. sicut est concupiscibilis ꝛ irascibilis ꝛ etiam secundum rationē secundum quod ipsa est rationem participans. quia secundum hec ordinatia est aliorum. ꝛ est in ea sicut virtus moralis que

dicitur iustitia. Scientia.n.⁊ virtus secūdum
suum nomē videnť esse de numero eorū que
sunt permanētia ⁊ sicut perfecta .⁊ stātia et
radicata in subiecto ⁊ videnť eē de numero
eoꝝ que difficile mouentur siue remouenť a
subiecto. huiusmodi autē exemplū est vt si di
camus aliquam mediocriter scientiā sum-
mere. sumens.n.eā nō fortiter qꝛ de facili d
lebile est quod ad pfectū nō est acceptum.sꝫ
postquā sumpta ē difficile mobilis est a sub
iecto.nisi forte fiat grandis permutatio per
aliquā amenciam aut apoplexiam vel aliud
huiusmodi.⁊ quia nō nisi magnis accidenti
bus mutatur propter hoc quidē non omnio
imobilis ē sed difficile mobile esse videtur.p
egritudines autē maxime sunt huius per
mutationes.qꝛ quāuis tales habitus insint
secūdum animā.qꝛ tamen corpus organum
ē anime.pmutatio corporis ipedit ale ꝯpa
tiones ⁊ corrūpit habitus tales.talis ē bitus
cū pfecte ⁊ ad actū expeditum habeť dicitur
similiter dicit. ⁊ virtus que ē fortitudo ⁊ iu
stitia vel castitas.⁊ huiusmōi que sunt d nu
mero talium que.f.dicunt pfectiones ad p
priū ⁊ generalē actū.siue sit nature siue sit
artis.sicut visus bitus est naturalis.⁊ scien
tia ⁊ virtus habitus sunt acquisiti.⁊ sanitas
habitus corporis ⁊ egritudo. Similiter qū
talia perficiētia potentias anime vel corpo
ris ad actus sibi debitos radicata sūt ⁊ ade
pta sic ut nō facile possint a subiecto remoue
ri nec facile permutari nisi ex magnis pmu
tationibus.tunc dicūtur habitus.eo ꝙ tunc
habeanť adeptione perfecta. ⁊ qꝛ tunc potē
tia que ante mutabat i actu ⁊ fluctuabat stat
in ipsis sicut i forma perficiēte ⁊ perfecta ad
operationes illius potentie. Affectiones ve
ro dicunť siue dispositiones qū subiectū non
nisi aliqualiter est effectum vel dispositum
per illa .⁊ potentia nundū adepta est pfecte
sed continue disponť ad illud. Et iō tales
dispōes .vel affectiones sunt facile .⁊ cito ēt
paruis occasionibus permutabiles in ꝯtrariū
sicut calor qū primū afficit corpus ⁊ non trā
siuit in bitum sicut i ethico in quo habeť ca
lor ut habitus.⁊ sicut frigiditas que pro af-
ficit id qd tangit .⁊ adhuc nō trāsiuit in habi
tum.sicut leo qui frigida paralisi dissolutus
est ⁊ sicut sanitas que ē habitus ⁊ medieta-
tes tēperate ad naturā ꝯplexionis. ⁊ egritu
do que ē huiusmodi medie distemperantia
⁊ alia huiusmodi. circa .n.talia quā diu dis
positiones sunt afficiť hō quodāz mō tactu
methaforico ad non magnā imutationē.cito
enim ⁊ facili occasione pmutať hō talibus.
sicut enim ex calido frigid⁹ fit ⁊ conuerso.⁊ sic
facile ex sanitate i aliquā egritudinem trāsit
Similiter autē ē i aliis bitibus p modū ha

bitus dictis. dispō.n.qd libet talium dicit
tr si forte in hisque dicta sunt sic stat ꝙ con
tingat ea per longitudinem temporis tran
sferri in aliquod simile.nec enim cunqꝫ ꝙ secū
dum ea quale dicit.tunc enim iungit poten
tiam ⁊ stat in eo potentia sicut in vltimo per
fectio.⁊ tunc est habitus.⁊ tunc aliquis secū
dum ista efficitur insanabilis.hoc est non fa
cile sanabilis ⁊ permutabilis ad formaz ha
bitus.talia.n.effectus siue dispositio affici
ens quecunqꝫ non de facili mobilis efficitur
et est talis quoniam quilibet recte loquens
habitudinem vel habitum potius ꝙ̄ affec
tum vel dispositionem nominat. Quod aūt
ipsa sua substantiali ratione velint habitudi
nes nominari ⁊ non dispositiones manifestū
est quando sunt difficile mobilia ⁊ tempore
diuturniora per quod transeunt in modum
nature.⁊ hoc patet inductione etiam his di
sciplinabilibus qui disciplinas etiam nō mul
tum sunt retinentes .sed adhuc ab eis faci
le mobiles sunt per obliuionem dicuntur ha
bitum scientie disciplinalis non habere.quā
uis ad disciplinam .sint vel peius vel meli
us forte dispositi ⁊ affecti . propter quod pa
tet quod differt habitus a dispositione non
formaliter.sed in hoc quod dispositio facile
mobile aliquid est . Illud autem quod est ha
bitus diuturnius radicatum est ⁊ ideo diffi
cile mobile habent autem ad se inuicem ha
bitus ⁊ dispositio secundum ꝙ quale faciunt
substantiam quodam modo. sicut inferius ⁊
superius.et ideo ad idem. ⁊ ad eandem per
tinent speciem. Habitus enim sunt aliquo
modo dispositiones. sed dispositiones nō ne
cesse est esse habitus. Dispositio enim est id
quod disponit ad aliquod agendum . ⁊ cum
habitus perficiat et inclinat potentiam ad
actum siue operationem.est habitus secūdū
hoc dispositio propter quod dicit tulli⁹ quod
habitus est dispositio perfecti ad optimum
Et hoc modo vult Aristotiles in ethicis qd
habitus est dispositio ad felicitatem. Sed
dispositiones non necesse est esse habitus cu
ius probatio est.quia qui retinent habitum
sunt etiam quodam modo dispositi.quia di
spositio dicit ordinationem potentie ad ac
tum. vnde habitum habentes dispositi sūt
peius vel melius ad ea que habent habituz
qui autem quodam modo dispositi sunt nō
sequitur omnino siue vniuersaliter quod re
tineant habitum ⁊ huius causa est ꝙ disposi
tio nomine suo non dicit nisi ordinationem
potentie ad actum. et hoc potest esse vel ple
ne adeptum ⁊ sic est habitus. vel non plene
⁊ sic non addit aliquid super commune nomē
dispositionis ⁊ vocať nomine cōi dispositio.
⁊ inquantū deficit a pfecto opponitur habitui

⁊ iō nomen habitus non meret

Sz antē in his que dicta sunt mul
ta dubitatio. est. n. primū dubium
cū vna spēs qualitatis sit vna forā
simplex videtur ꝙ vnico ⁊ simplici
noīe hēat nominari. Et videtur ꝙ hec species
vnū simplex nomē habere debeat. vt dicat
hītus vel dispositio nisi altero nomine. non
autem dicit hītus ⁊ dispō tanquā vtrumqz
nomē ꝯnectat p copulatiuā ꝯiunctionē. Ad
huc pp hoc ꝙ ē facile mobile vel difficile vi
def ꝙ nō deberet nomē geminari vel varia
ri q: hec accidūt eidē. ⁊ pp accidēs nomen
sbale variare nō dz vt videt. Adhuc aūt cū
ex similibus actibus similes relinquant dis
positiones ⁊ hītus. videt ꝙ tam hītus quaz
dispositio hēant cām efficiētem que formali
ter agit vnā. cā āt formalr agēs nō nisi ad for
mā suā agat sicut leo qō agit ⁊ formā suā indu
cit. videt ꝙ dispō ⁊ habitus sint vnius fore
Sz a forma noīa īponunt. videt igit ꝙ vno
noīe formali debeāt nolari. Et hoc quidē cō
cessersit antiqui vt videt Boetius innuere
⁊ hoc quod nos dicimus dispōnem ⁊ hītum
cōi noīe applicationē noīancunt. Ulteri⁹ et
querit cū ex dispōe fiat hītus qualr fiat hīt⁹
ex dispōne. q: n. ex actibus relinquunt dispō
nes. oz ꝙ aliquid formale relinquat. primi⁹
actus ⁊ aliquid fō. et sic deinceps. aut ergo
idē ē ꝙ relinquit ex actibus. aut nō ē idem.
si idem sequit ꝙ idem simpliciter fm formā
agat a multis agētibus tēpore diuisis. qō nō
ē intelligibile. idē. n. ⁊ vnā nō pōt habere mī
tas cās eque ꝓpinquas fm vnū. ⁊ idē genus
cāitatis. Si āt diuersa sunt que relinquunt
ex actibus. tūc queritur quid illa vniat ī vna
hītus sba. hoc. n. nō pōt facere sbm q: vitas
sbi nō facit accidētiū vnitatē. q: ī vno ⁊ eodē
sbo multa sunt accidētia ⁊ genere ⁊ spē dīa.
Adhuc queratur quis actus vel quid sine quā
tū tps exigit ad hoc ꝙ de dispōne fiat hītus
Adhuc fm Ari. ī secūdo de aīa cū aliquis
de nō sciēte fit sciēs. Est. n. modus quidā in
alteratione āt ē motus ī quo ē quale p⁹qua
le. ⁊ forma post formā. ⁊ cōtinue fluxus dō po
tētia ad actū. ⁊ fm hoc videt ꝙ opōes ha
bitū īducentes fm formaz scie vel virtutis
cōtinue alteret potētiā aīe. ⁊ aīam donec
veniat ī actū pfectū scie vel virtutis. ⁊ hoc
fit ex dispōe fieri ī hītuz ꝙ dispō sit sicut mo
tus ⁊ habitus sit sicut finis. motus qui est in
motū eē in actu perfecto. Sz si hoc ꝯcedit.
tūc videt ꝙ opationes que disponūt nō sint
ꝯtinue sed iterrupte. ⁊ qui sic accipit hītum
nō mouet motu ꝯtinuo sed iterrupto. ⁊ sic ui
det ꝙ multotiēs sit ī motū eē. ⁊ sic multoci
ens in hītu ut videtur. Adhuc multi sūt hī
tus qui nō sunt ex pcedētibus dispōnibus si

cut hītus iusti ⁊ ꝯcreati ⁊ sic nō semp est ha
bitus ex dispōne. Adhuc vlterius querit d
hoc ꝙ videt dre Ari. dispōes esse affectiōes
⁊ vt ꝙ calidū ⁊ frigidū siue calorē. ⁊ frig⁹ no
cet dispōes ⁊ habitus que sūt potius ī tertia
spē qualitatis que ē passio vel passibilis qua
litas. Si āt dicat que sunt ī prima spē ⁊ ī ter
tia scdm aliquā ꝯtra hūc modū. ꝯtra hoc est
qō supra ī antepdictis determinatū ē qō. s. di
uersoꝝ generū nō subalternatim positoꝝ di
uerse sunt spēs ⁊ dre. dispō. n. ⁊ habitus. et
passio vel passibilis qualitas diuersa sūt qua
litatis genera ⁊ nō subalternatīz pōita. Ad
hec autē ⁊ similia dicēdū est ꝙ dispō ⁊ habi
tus sunt vna spēs ⁊ pria qualitatis que facit
quale secūdum accidētalē denomiationē. sūt
autē vna spēs ab vna forma qua īformat sb
iectū in spē q: dispō eiusdē spēi est cū hītu si
cut si dispositus sit aliquis scibili logico vel
geometrico idem scibile perfecte hz qui scl. hz
haberi hītū. vnde scibile ī dispōne. ⁊ scibile
in hītu est eiusdem forme ī scia. ⁊ pp hoc ē
vna spēs ⁊ non due sunt qualitatis habitus
⁊ dispositio. nominatur autem duobus mo
dis q: ipsa non nominatur tantum. quale
ꝙ talis qualitas relinquit in subiecto secūdū
formam. īdō nominat. ⁊ hoc accidens. ī. sbm
ꝙ est id quale in subiecto. secundum hoc qō
perfecte subiectuz habet illud vel īpfecte. q
duo quia modum habent oppositū vno no
mine nominari non possunt. sed vnum est
imperfectum alterum perfectū ad actum.
habens. n. habitum sine impedimēto agit
cum voluerit. dispositus autem agit impe
dite. Et q: vt dictum est ad vnam formaz
pertinent habitus ⁊ dispositio. ideo nomina
perfecti. ⁊ imperfecti per copulatiuam con
iunguntur coniunctionem. quia indifferēter
per eē perfecti ⁊ imperfecti que ī motu vno
ordinantur ad vnum finem. ideo dispositio
materialis est ad habitum. et dispositio est
actus imperfecti. habitus autem est actus
perfecti ⁊ constituti. hec est ergo causa duoꝝ
nominum et ordinis dispositionis ad habi
tum. et copulationis que coniungit iter duo
nomina. Ad id autem quod obicitur. quod
facile esse mobile vel difficile sunt acciden
tia qualis secundum quod est in substantia.
dicendum quod hoc verum est. sed quia no
mina ab his accidentibus imponuntur pro
pterea necesse fuit dari duo nomina. Et
quod obicitur quod duo sunt nomina illius
qualis secundum formam dicendum quod
hoc verum est. sed sunt nomina qualitatis
illius. secundum quod quale quod dicit qua
litatem illam radicatum est in subiecto. et a
talibus accidentibus sepe fiunt impositiōes
nominum. maxime autez in accītib⁹ quoꝝ

propria nominatio et est diffinitio. et qd nomi
netur secundum id quod sunt in subiecto a quo et in
quo est et nomen et diffinitionem accipiunt. et hec
est causa quod duo sunt nomina illius speciei. que
cum in forma unum sunt et in fine. Adhuc autem
quod obicitur quod ex similibus actibus. similes
relinquuntur dispositiones et habitus dicendum
quod verum est et verum est etiam quod sunt unius forme
sed non semper a forma est denominatio quan
doque. n. sicut dictum est fit denominatio ab ac
cidente formam consequente et sic fit hic quando
dicitur dispositio et habitus. Ad hoc quod dicitur
quod antiqui hanc speciem uno nomine appellationis
nominauerunt, dicendum quod hoc verum est. et ideo
per errorem decepti istas species dixerunt non esse
species qualitatis. sed dixerunt eas per modos
distingui per quos efficiuntur in substantia sive
per modos per quos insunt subiecto. et quia prima
species est per modum acquisitionis per ipsas sub
iecti comparationes et quod per comparationem ac
quiritur subiecto paulatim applicatur. ideo pri
mam speciem applicando communi nomine disposi
tionis et habitus notauerunt. Et quia secunda spe
cies est de potentia quasi esse substantiale per quod
efficitur aliquid potens ad agendum vel patien
dum ideo illam communi nomine naturalem aptitudi
nem dixerunt quia vero tertia est de his que casu
agunt in sensibus passiones vel agatur ab illis
ideo illam speciem communi nomine vocauerunt ca
sum. Quod autem per quartam speciem compo
nitur subiectum in partibus secundum certitudinem
terminationem sue quantitatis ideo illam communi
nomine uocauerunt comparationem. et quamuis
hec illa. ratione que dicta sunt est verum sit.
tamen patet quod illa nomina communia non dicunt species
et formas differentes qualitate et quali quod
a qualitate quale dicitur et sic habent proprie
distingui secundum quod est species quantitatis.
et eius quod est ad aliquid distincte sunt hec in
modo distinguendi unum nomen habere non possunt
Ad hoc autem quod ulterius queritur de relati
one dispositionum et habituum ex actibus sine comp
arationibus. dicendum quod verum est quod ex simi
libus actibus similes relinquuntur habitus et
dispositiones. Actus autem inducunt dispositiones
et habitus duobus modis uno modo dispositi
tiones et habitus contrarios a subiecto quod est potentia
secundum quam fit operatio remouendo. et hunc
modum dixit socrates et plato qui dixerunt
scientias et virtutes inesse per naturam et per studi
um. et exercitium depurari subiectum ut eluceat in
anima quod est per naturam sicut lapis precio
sus politione quidem nihil accipit. sed cum
abstergitur ab eo quod impurum est. tunc micat in
eo puritas naturalis hic est ergo unus modus
quo contrarie dispositiones remouentur. Secundus
autem modus est quo generatur in actu forma
in anima que est comparationi forme in simili

sicut in eo quod mouetur generatur forma motoris
secundum actum que antequam moueret motum
non fuit in eo quod mouetur nisi secundum potentiam et
sic de potentia ad speciem comparationis educitur
anima in dispositione et habitu. Ad hoc autem
quod queritur utrum idem sit quod relinquitur ex pri
mo actu cum eo quod relinquitur ex secunda et sic dei
ceps. videtur secundum Ari. quod idem est in substan
tia forme. sed diuersum secundum esse. esse. n. relictum
ex prima comparatione magis est permixtum
potentie quam relictum ex secunda sicut in motu
quod est iuxta principium magis impotentia est
quam id quod est iuxta finem. Quod autem ulterius
infertur quod unum et idem sic habet multas cau
sas secundum genus causalitatis. dicendum quod ni
hil est inconueniens dummodo id idem sit diuer
sum secundum esse quia sunt diuersa agentia efficitur
in esse. et esse diuerso quousque fiet in actu ultimo
et sic in uno alterato possunt esse diuersa non
specie sed numero alterantia. et in uno aug
mentato possunt esse diuersa non specie sed numero aug
mentantia. et hoc nihil est inconueniens. Sed
quod simul in una et eadem hora sint diuersa. et
eque immediata secundum unum et idem genus causali
tatis in idem eodem modo agentia hoc esse non potest
Ad hoc autem quod queritur quot numero actus
vel quantum tempus requiritur ad hoc quod ex
dispositione fiat habitus. Dicendum quod non est
determinare quia subiecta non eque habilia sunt
ad habitus susceptionem. et ideo in uno plura
alia vero pauciora requiruntur. Ad hoc quod
queritur de talis motus continuitate vel inter
positione. dicendum quod nihil prohibet motum hunc
ex parte mobilis esse continuum. et ex parte motoris
esse interruptum. hoc dicit Auic. super secundum de anima
et super librum de generatione et corruptione quod si
aliquis per annum augeatur per spacium cubiti non
est necesse quod hoc qualibet septimana. et quolibet
die. et qualibet hora proportionaliter secundum diui
sionem temporis augeatur. aliter. n. minus. aliter
plus augetur. cum semper exeat de imperfecto ad
perfectum vel exeundo a dispositione contra
ria vel augmentum accipiendo. ita est dicendum
est hic quod motus est continuus ex parte mobilis
continue deponendo dispositiones contrarias vel speciem
mouentis accipiendo. sed non oportet quod motor semper
maneat actu. quia forma quam primo impressit ipsa in se
bona virtute motoris mouet actu sicut est vir
tus mouens in semine. propter quod non sequitur quod mo
tus sit aliter ex parte mobilis interruptus. Et
ideo dicit Boetius quod scientia principiorum insensibili
bus sensualiter habet virtutem ad scientias. Ad hoc
autem quod dicitur quod multi sunt habitus connaturales et concrea
ti qui ex dispositionibus non videntur relinqui dicen
dum quod multi habitus connaturales ex dispositionibus reli
quuntur naturalibus ut habitus visus ad quem
aut per principia alterantia disponitur oculus ituentis
ex humorum oculi adunatione. Quidam etiam

sunt ad quos per naturam statim unum dis
positum est et illi fundantur in dispositionibus
suis quãuis habeãt dispositiones se tempore
precedentes. Ad hoc autem q dispositio di-
citur affectio ab Ari. dicẽdum q hoc dictũ
est per quandã similitudinem, qr sicut affec
tio est p suam operationem aliquid faciens
hoc est q actiõe appropinquat, sed id in qd
agit mundũ per actionem suam vel ad formã
suam ꝯuertitur. ita dispositio ẽ quedam pati
entis et moti ordinatio ad actum agẽtis quẽ
mundũ perfecte adeptũ ẽ. et per hãc similitu
dinem dispõ dicitur affectio. et qd dicitur de
calido et frigido per affectionẽ. vel per modũ
habitus susceptio totũ p similitudinem dic
tum ẽ ad modũ accipiẽdi habitũ et dispositi
onem. et nõ est ideo dictum q calor et frigus
per se sint habitus et dispositiones. sed iõ qr
receptio eorum i subiecto aliã est per modum
dispositionis. aliã per modum habitus. Et
ex his patet solutio quesitorum.

Aliud vero genus nõ quidem gene
ralissimũ. sed genus subalternum ẽ
quod dicimus naturalẽ potentiam
vel impotẽtiam. Est.n. quedã qua
litas in substãtialibus principiis rei radica-
ta que totum substantiale eẽ cõstitutũ et per
fectum consequitur. sm quã quales hoc ẽ potẽ
tes dicuntur ad facile faciẽdũ vl patiẽdũ. et si
facile faciendũ ea que sunt sm naturã vel na
ture conseruationẽ. et quãdo quidem tal po
tẽtia causatur ex victoria forme super ma te
riam quã forma pfecte qd se terminat et tenet
terminatã. ita q contrariis resistit alteratio
nibus. tunc vocatur talis qualitas naturalis po
tentia. naturalis quidẽ qr in naturalibus pri
cipiis radicatur. potentia autẽ est qr est uigor
et valor forme super materiam ad agẽdum ea
que sunt secũdum naturam sine impedimẽ
to. per oppositum autem naturalis i potentia
causatur ex victoria materie et priuationis
sup. formam quã contraria ipedit dispositio
ꝙ materiã perfecte cõprehẽdere et ad se ter
minare nõ põt. et ideo vigor diminuitur ad ac
tiones naturales. et facile patitur et vincitur
a contrariis. et dicitur naturalis impotẽtia
non qr natura huius defectus principium sit
sed qr natura impeditur ꝯtrariis dispositioni
bus ne ad talem vigorẽ possit peruenire.
Hoc igitur genus et nõ species dicitur qr cõue
nientia genere intimior ẽ ꝙ conuenientia i
specie conueniẽtia enim in genere conueni
unt i potẽtia materie. ꝯuenientia ãt in spe-
cie cõueniunt i actu et forma. et qr naturalis po
tentia vel ipotẽtia nõ conueniũt nisi in potẽ
tia materie ideo dicitur genus q in solo genere
ꝯueniunt. et qr non vniunt in vno hec duo.
ideo non p copulatiuam. sed per disiuncti-

uã disiunguntur coniũctionem. naturalis igit
potentia ẽ qualitas secundũ quã habẽtes eã
potentes ad naturalia dicũtur. naturalis impo
tẽtia ẽt quales facit secũdum quã eam habẽ
tes impotẽtes dicit ad naturalia. hec igitur a
principiis bita species aliud ẽ genus quali-
tatis secũdum q quales dicimus aliquos pu
gillatores qui ex ipsis principiis naturam cõ
stituẽtibus apti sunt fortes ictus dare vt qui
fortiora et exercitata ad motũ facilem habent
brachia et nõ impedita. et secũdum q dicimus
quosdam ex naturalibus principiorum disposi
ti ẽe cursores qui valet lõga et agilia et mobi
lia habẽt crura et nõ magnũ pondus corpo-
ris qd lassitudinẽ inducat. Et secundum q
quosdam dicimus salubres siue saluos ut quo
rum caro pportionalis ẽ in membris et dẽsa
et vestita vndique modico adipe. hec enim non
recipit ꝯtraria et fortiter tenet temperamen
tũ complexionis et a se repellit nociua. Adu
ersos autẽ horum i carnis dispositione dici
mus insalubres vel egrotationis secundum
naturalem impotentiam qr nihil horum que
dicta sunt perficere possunt p potentiam na
turalem. hoc modo dicimus sanatiõis vel
egrotationis. Et simpliciter siue vniuersali
ter dicimus omnia. illa et secũdum hanc qua
litatem qualiacũque dicitur potentia vel impo-
tentia secũdum qualitatem que dicitur na-
turalis potentia vel impotentia. Has enim
dicimus sic potẽtes vel impotentes q ali-
quo modo sunt dispositi p aliquid generatũ
in ipsis. vnde nõ propter dispositionem adue
nientem dicimus vnũquodque illorum natu
raliter potens vel impotẽs sicut illi qui per
artem vel exercitium efficiuntur pugillatores
vel cursores. vel operatione medicine. fiunt
sanatiui vel egrotatiui. sed ideo dicũtur tales
q habeant potẽtiam naturalẽm in principi
is naturalibus fundatam ad facere quid fa
cile eorum que sunt ꝯtra naturam. vel nihil
pati eorum que sunt ꝯtra naturam. sicut pu
gillatores vel cursores ex naturali potentia
dicũtur nõ q sint dispositi arte vel exercitio. sed
qr habent naturalem potẽtiam i principiis
naturalibus fundatam hoc facile faciẽdi sine
naturali impedimẽto sicut etiam dicuntur
sanatiui eo q habeant potẽtiam naturalem
vt contra sanitatẽ aliquibus leuibus accidẽ
tibus patiantur. Egrotatiui autẽ dicuntur q ad
hoc ipsum hñt impotẽtiam naturalẽ nihil. s. ꝯ
sanitatẽ patiendi. Similiter ãt his dicitur
durũ et molle et similiter huius sese hñt sm
potentiã naturalẽ. Durũ.n. dicitur q a constã
tia ptiũ hz potentiã naturalẽ q nõ cito secetur
vel diuidatur molle ãt eo q cedit cito tãgẽti et dr
eiusdẽ secationis passiuam iquãtũ ad resistẽ
dum hz impotentiã naturalẽ. et sic de aliis.

Ritur autẽ dubium circa predicta
q: cũ naturalis potẽtia vel ipotẽtia
sint i primis principiis rei ꝯtinen
tibus radicata. habitus autẽ ⁊ dispo
sitio sint acquisita i tempore indigẽtia. ⁊doc
tria ⁊ exercitio assuetudinis. videt ꝙ natura
lis potentia vel impotẽtia ꝓpinquiora sunt
substantie ꝙ̃ habitus ⁊ dispositio. videt er
go ꝙ naturalis potẽtia vel ipotentia debeat
eẽ prima species qualitatis ⁊ non secunda.
Adhuc idẽ facit ꝙ potentia naturalis ꝓcedit
eẽ. dispositio aũt ⁊ habitus eẽ rei consequuntur
videt ergo ꝙ potentia naturalis vel impo
tentia prima qualitatis species eẽ deberet.
Adhuc ois dispositio ⁊ habitus supponit an
te potẽtiam naturalẽ vel impotẽtiã his igit
rõnibus prior videt esse species qualitatis.
que est naturalis potẽtia vel im potẽtia. vl
terius autẽ querit vtrum si potẽtia natural'
sit qualitas. potẽtia enim naturalis ẽa for
ma vincent e super materiã vt dictũ ẽ. hoc
autẽ modo potẽtia naturalis est rõnalitas.
⁊ intellectus. ⁊ rõ et voluntas ⁊ huius ut ge
neralit dicat ois potestas ale ſm omnez p
tem ipsius. vt adhuc generalius dicas omis
potestas forme ſm ꝙ actionis principium ẽ
forma. hec autẽ oia partes substãtiales esse
dicunt ⁊ non qualitates Adhuc dicit Alie.
super secũdo de anima ꝙ omnis diuersitas
organorum que est i corpore ẽ propter diuer
sitatem potestatũ que sunt i anima sicut er
go se habẽt ptes corporis ad corpus sic se ha
bent ptes anime ad animã. partes autez cor
poris substãtie sunt ꝯstinctes ⁊ integrantes
corpus organicũ. partes igit anime substan
tie sunt itegrantes potestatem anime. ⁊ sic
non sunt qualitates animã consequẽtes. et si
militer ẽ de aliis potẽtiis naturalibus forma
rum substãtialiũ quarumcũqz. Eodem mõ
obicit de impotẽtiis naturalibus formarũ
hoc. n. nomẽ fundat in priuatione ⁊ nõ vide
tur fundari i aliquo ente vel in aliqua entis
specie videt ergo ꝙ non sit qualitas aliqua.
Adhuc autẽ videtur rõnabiliter dictum ꝙ
dictum ẽ ꝙ. s. durum ẽ. qđ potest habere po
tentiã naturalẽ ad non secari. ⁊ ꝙ molle eius
dem rei habz ipotentiã. q: eodẽ modo potest
dici ꝙ molle habet potẽtiam naturalẽ ad fa
cilem secari. ⁊ qđ durum eiusdem rei habet
impotentiã. vlterius etiaz queritur cum po
tentia se magis teneat ex parte materie quã
ex parte forme videtur ꝙ potẽtia naturalis
debeat eẽ ex victoria materie super formaz
potius ꝙ̃ eẽ. Ulterius ẽt adhuc queritur
quare hec species vel genus qualitatis vno
noie non nolatur ut diceretur aptitudo sicut
socrates ⁊ plato ⁊ alii antiqui nominauerũt
Adhec autẽ ⁊ similia dicendũ est ꝙ habitus

est prima species qualitatis. ꝓpter hoc ꝙ ip
se forme substãtiales in materia sunt vt ha
bitus sicut dicit Ari. i secundo de anima qđ
anima ſm ꝙ est endelichia inest vt habitus
⁊ secũdũ ꝙ forma substantialis inest vt quali
tas materie ⁊ hoc modo differẽtia est vt qua
litas generis. q: ergo dispositio ⁊ habit' mo
dum suum posuit in primis substãtie compo
site principiis que sola substat accidentibus
iõ sunt prima species qualitatis. potẽtia aũt
naturalis ẽ consequens eẽ compositi. est enim
ad consequẽs ad actuz quẽ forma habet i cõ
posito ⁊ ad actus consequentes naturaz cõ
positi. iõ potẽtia naturalis est secunda speci
es ⁊ non prima. Et qđ obicit de tempore et
doctrina nõ est verũ ꝺ omni eo qđ habz mo
dum huius. sed ẽ verum de habitu acquisito
tm̃. Ad hoc autem qđ obicit ꝙ potentia na
turalis precedit eẽ. dicendũ ꝙ hec est potẽ
tia materie ad formam ⁊ ad eẽ. ⁊ hec non est
naturalis potẽtia' sed hec potentia est conse-
quens semper eẽ. Ad hoc autẽ qđ dicitur ꝙ
omnis habitus inest secũdum aliquam potẽ
tiam dicẽdum ꝙ verum ẽ hoc. sed oportet
ꝙ illa potentia sit eẽ consequẽs. q: forma vt
habitus inest secundũ potentiam esse prece
dentem. sed hoc verum ẽ ꝙ aliquis habitus
vt acquisitus vel infusus inest secundum po
tentiam que consequit ad eẽ sed ex hoc nõ se
quitur ꝙ generat potentia ꝑũs esse sit aũ hi
tum vt patet per añdicta. Ad hoc autem ꝙ
vlterius querit si potentia naturalis sit qua
litas dicendũ ꝙ potentia naturalis ad act'
esse consequens ẽ qualitas ⁊ accidẽs ſm ꝙ eẽ
illud ẽ accidens quod sequitur ad esse perfe
ctum. q: non ẽ de substantia vel substantiali
tatis. hec autẽ qualitas fluit a substantiali-
bus sicut proprium fluit ab eẽtialibus speci
ei. ⁊ quod obicit de partibus anime. dicẽdũ
ꝙ anima nõ habet partes eẽntiales cum sit
substantia simplex sed secundum ꝙ anima
est totum potestatiuum. sic vires eius intel
lectus ⁊ voluntas ⁊ sensibilis. ⁊ vegetabilis
sunt partes eius potestatiue ⁊ sic dicũt poten
tie naturales radicate in substantia ipsius.
⁊ tamen qualitates q: sunt ad actus eẽ cõse
quentes. ⁊ qđ dicitur sicut se habent ptes cor
poris ad corpus. sic partes anime ad animã
hoc ẽ verum secundũ aliquid. ⁊ ſm aliquid
non ẽ verum. quod hoc. n. verum est q: aia
comperat ad corpus vt principiũ vite ⁊ mo
tus. sic. n. fluunt potentie ab anima quibus
influit vitam ⁊ motum corpori que integrãt
potestatem ⁊ virtutẽ eius sicut corpus inquã
tum mobile ab aia ⁊ vitam recipiens nõ po
test eẽ simplex. sed oz ꝙ a natura eius fluat
diuersitas complexionis ⁊ compositionis or
ganorum quibus recipiat diuersimode vitã

et motum. et hec sunt partes organici corpo
ris inquantum est organicum. et non inquan
tum est corpus et hec non sicut potentie sequu
tur naturam corporis et substantiam aie. sicut com
paratio organorum sequitur naturam corpo
ris hoc modo utrumque integratur partibus suis
potestatiuis. sed quo ad modum essendi non
est uerum. quia potentie aie naturam aie conse
quuntur non ut partes naturales sed ut pro
prietates naturam aie constituentes. sed na
turam aie delinquentes. organa autem corpo
ris materiales sunt partes corporis mate
rialiter ipsum constituentes. Et primo mo
loquitur auerois et non secundo. Idem dicen
dum est de omnibus potentiis naturalibus a for
ma substantiali post esse substantiale ad actus conse
quentes fluentibus. Ad hoc autem quod obici
tur de naturali impotentia dicendum quod li
cet quantum ad nomen fundetur in priuatio
ne. tamen secundum esse fundatur in contrario
quod est contraria qualitas in materia potenti
am naturalem impediens. Ad hoc autem quod
dicit quod potentia se magis tenet ex parte ma
terie dicendum quod hec non est potentia ad gen
dum que est esse primum e. sed potius est potentia
ad esse sicut dictum est in capitulo precedenti.
unde per hoc patet solutio. Ad hoc au
tem quod queritur de nomine quorundam qui
istam speciem uocabant aptitudinem dicen
dum quod non est nomen usquequaque conueniens
quia aptitudo non est nomen uniuocum ad po
tentiam et impotentiam. quia si aliquid est ap
tum ad agendum per hoc ipsum non habet
aliquid commune isti et illi. per quod erit aptum ad
patiendum.

Tertia vero species qualitatis est que
dicitur passio et passibilis qualitas
hanc. n. unam speciem ponimus.
ideo quod forme qualitatis non differunt sed sunt
eiusdem speciei qualitatis et aliquando eedem
numero qualitas primo. n. est passio. et post
ea passibilis qualitas. quia ergo neque in quali
tate neque in quali quod secundum eas dicitur specie
differunt. ideo dicimus eas esse species et non
genus et unam speciem hic duo dicimus. et
et non coniungimus ea disiunctiua coniunc
tione sed copulatiua ut notentur ad idem per
tinere. tamen quia passio est afficiens et cito
transiens qualitas. passibilis autem quali
tas est durans et radicata in subiecto qui mo
di sunt oppositi. ad idem nomen non possunt re
duci eo quod hoc nomen ab oppositis rei proprie
tatibus imponeretur et opposita significa
ret. ideo duobus modis copulatis hanc spe
ciem designamus. de qualitate. n. non possu
mus loqui nisi sicut de accidente qui semper
in comparatione ad subiectum habet deter
minari. et ideo oportet quod determinetur per
modos quibus est in subiecto. Sic igitur
dicunt quod tertia species qualitatis est passibi
les qualitates que iam in subiecto radicate
et firmate sunt et passiones. huius autem mani
festatio est inductione et exemplo. Sunt. n.
huiusmodi ut dulcedo amaritudo. austeri
tas siue acuitas in saporibus extremis et me
diis omnibus qui his qui uidentur sunt cogni
ta sicut ut salsedo ponticitas et sapor pinguis
Amplius autem secundum tactum calor et
frigiditas et his similia secundum uisum. albedo
et nigredo. odores autem qui inferunt olfatui
passionem iuxta sapores determinantur ut
dicit aristotiles in secundo de anima. et in li
bro de sensu et sensato. Differentie. n. sonorum non
inducuntur hic. quia quamuis inferant passi
onem auditui. tamen ex primis qualitatibus
que primo sunt actiue et passiue et uirtute ea
rum agit quod agit et patitur quod patitur
non causantur. et ideo etiam non transmutant
substantiam nisi per accidens. sicut aer cum to
nitruo. ut dicit aristotiles scindit lignum
Quoniam autem hec que dicta sunt sen
sibilia sunt qualitates manifestum est per
descriptionem quam primo dedimus de qua
litate. quecumque enim subiecta suscipiunt illa
que ita dicta sunt qualitates quecumque etiam
informantur ipsis secundum ipsa qualia dicun
tur. Qualitas autem est secundum quam qua
les dicimur. igitur ista sunt qualitates. hoc
autem inductione probatur et exemplo. ut
mel. ex hoc enim quod subiectum mellis dulcedi
nem suscipit dicitur secundum hoc quale. quia
dulce eodem modo dicitur corpus album. quia
quod suscipit albedinem se informantem. sic
et se habet in ceteris omnibus que enumerata sunt
hec autem non ideo passibiles qualitates dicun
tur quod subiecta et obiecta que ea suscipiunt ut
forma aliquid patiantur uel passa sunt accidenti
tali passione uel aliqua alia. quamuis natura
li passione digestionis bitu passa sunt. sed ideo di
cuntur passibiles qualitates. quia passiones in
ferunt sensui. non. n. ideo dicitur dulce quia aliquid ab
extrinseco passum sit. et quod hanc sibi impresserit
dulcedinem. Similiter autem est de omnibus que sunt hu
iusmodi sensatum uel gustui passionem infor
mantis. Similiter autem est de calore et frigore
in igne uel glacie uel aqua. hec. n. omnia non ideo
passibiles qualitates dicuntur quod ea substantia que su
scipiant ea aliquid passa sint extrinsecus. sed ideo
quoniam singula eorum que dicta sunt secundum alicu
ius sensus qualitatem in ipso sensu passiones
alicuius ad sensus immutationem perfectiua
sunt. et ideo passibiles qualitates dicuntur. patet
hoc inductione. dulcedo. n. passionem quan
dam secundum gustum efficit ad gustus immuta
tionem. sic facit calor qui passionem facit secundum ta
ctum. et similiter alie qualitates tangibiles

albedo aūt et nigredo et alii colores medii
non sil'r bis q̄ dc̄ā sunt passibiles qualitates
dicunt. non. n. sic agūt in sbm secūdum esse
materiale. ꝙ suis qualitatibus informēt vi
sum. visus. n. albi non est albus. quē admodū
gustus dulcis est dulcis. et sicut tactus cali
di ē calidus. et ideo in visu non perficiūt co
lores passibiles qualitates sed ostenduntur co
lores passibiles qualitates quia ipsi colores
qui sunt qualitates. innascuntur nobis ex
passionibus quibusdam precedētibus ī no
bis. ꝙ. n. multe colorum mutationes fiunt ī
nobis per aliquam passionem precedentem
est manifestum per inductionem experimē
ti. erubescens. n. aliqs rubeus factus est cū
erubescentia sit timor in tēpore perpetrato.
timor aūt passione et fuga cordis scḋz sistoles
ꝓpellens sanguinem in faciem. et simil'r ti
mens aliqs factus est pallidus sanguine a
facie ad cor retracto. similiter vnūqḋqz tali
um colorum aliqua innascitur passione. ꝛ si
tales colores talib⁹ innascūtur passiōibus.
probat ꝙ si aliquis est naturaliter aliquid
simillimi passus ē. ꝙ. s. sanguinem diffundat
in facie vel ad cor reducat sanguinem il'ū
naturaliter oꝫ hēre similem colorem illi qui
passione verecundie vel timoris ruffus vel
pallidus factus est ꝙ ex hoc constat ꝙ que af
fectio nature facta est ad verecundiam i ex
pulsione sanguinis ad frontem circa corp⁹.
eadem ēt cāat ēt scḋm naturalem affectio
ita ꝙ color naturalis sit similis ei qui ex pas
sione aīe vel cordis nat'alē recipit colorem.
generaliter aūt loquendo quecunqz qualita
tes sunt de numero talium casuum. hoc est
que ex talibus casibus passionū sumpserūt
principium ab aliquibus passiōibus diffici
le mobilibus et permanētibus in sbo ille di
cuntur passibiles qualitates. quāuis. n. se
cūdum naturalem sbam sive subsistentiam
in primis cōplexionibus palor aut nigredo
facta est in aliquo. tamen passibiles qualita
tes dicūtur secūdum primam qualitatis rō
nem. quales. n. dicimur secūdum tales co
lores sive qualitates sive ēt iducta sint talia
per accidens sicut ꝓpter longam egritudi
nem que facit palorem. aut propter estū qui
inducit ruborem qui aliquando i facie com
burit sanguinem. ita ꝙ remanet ex stantem
et permanentem ruborem inducit. aut ali
quid simile his. propterea ꝙ nigredo uel pa
lor contingit non facile preterit ita ꝙ inmuta
bile vel difficulter mutabile manet. ista di
cūtur passibiles qualitates. ſm tales enim
qualitates dicimur quales. similiter sicut
secūdum eas que a passionibus naturalib⁹
inducūtur quecūqz vero sunt ḋ numero tali
um qualitatum que cito transeunt et cito ḋ

facili solūunt dicūtur passiones. non. n. secū
has dicūtur quales sed pon⁹ aliquid passi
nullus enim simpl'r dr̄ rubeus propter hoc.
q2 ex verecundia rubens factus est. simil'r
ille cui palor subitus propter timorem uēit
simpl'r dicit palidus sive qualis secūdum pa
lorem. sed magis dicit ꝯuenienter ꝙ aliqd
passus sit non ad denominationem. sed ad
subitam mutationem propter huiusmōi su
bite mutationes dicūtur ꝯueniēnter passio
nes non aūt cōuenienter dicūtur qualitates.
q2 non simpliciter quales dicimur secūdū
eas. hoc ergo mō se hꝫ de passiōibus et pas
sibilibus qualitatibus corporis. Ad simi
litudinem aūt horum se habet ēt de passioni
bus et passibilibus qualitatibus que iducū
tur secūdum accidentia aīe. hoc ē quarum
principium ē in aīa. quāuis mutatio sit in
corpore. quecūqz. n. talium mox sive subito i
nascendo fiunt ab aliquibus aduenientibus
passiōibus fiūt sbo vt dementia siue isania.
vel ira et alie huiusmodi passiones si quali
tates dicūtur illate per sensum et fantasiā
vel opiōem. secūdū. n. talia quales dicimur
ꝛ denominamur. dicimur. n. iracūdi et de
mentes et insani. Sil'r aūt ē si quecunqz alie
nationes a insanie nō naturaliter sunt facte
sed sunt aliquibus casibus inducte. vt ex vi
su uel terrore sonorum vel his silibus. ꝛ sūt
difficile pretereūtes uel ēt oīo immobiles.
oīa huiusmodi sunt dicenda passibiles qua
litates. eo ꝙ secūdum tales qualitates qua
les dicimur et denominamur quecūqz non
talium passionum sunt ex his que citius pre
tereunt et facile sbm delinquūt passiōes di
cuntur et non passibiles qualitates. huius
exemplum est ut siquis forte cōtristatus ab
aliquo iniuriam inferente iracūdiorem soli
to effectus sit. hic. n. nō dicitur propter hoc
iracūdus per denominationem qui in huius
modi occasionata passione iracundior ē so
lito. sed magis dicitur secūdum iram aliqd
passus. propter quod talia passiones quidem
dicuntur. sed non passibiles qualitates.

Sz aūt circa ea que dicta sunt dubi
tatio. passio. n. per se est genus ge
neralissimum et ideo non videtur
posse eē species qualitatis. Adhuc aūt possi
bile est potens pati uel habens aptitudinem
ad patiendū. qualitas aūt nulla pati pōt. sed
sm ea ē passio. videt ergo ꝙ nulla sit passibi
lis qualitas. Adhuc aūt aut passio inducit q̄
litatē coloris aut non. si non inducit tunc
remanet tm̄ et passio et nō habet in qualita
te determinari. si aūt inducit cōstat ꝙ ille co
lor qualitas ē. ꝛ sic passio est passibilis quali
tas. et sic male distinguit īter passionem et
passibilem qualitatē. Adhuc si ḋm passionē

vr̄ aliqs dici qualis. ē. n. passio hec i aliquo
genere. constat q̄ non nisi in genere qualita
tis. sed qualitas ē scḋz quā quales dicimur.
ergo secūdum passionez dicimur quales. et
sic nulla est distinctio inducta inter passiōez
ꝛ passibilem qualitatem. Adhuc dubiū
ē de hoc q̄ albedo et nigredo nō dicunt̄ qua
litates. eo q̄ passiones non inferūt sensibi
les. he. n. sunt obiecta uisus. visus aūt ē po
tentia passiua. obiectum igit̄ qḋ est ꝓprium
agens in visum infert uisui passionem et ſm
hoc dicunt̄ colores passibiles qualitates si
cut alia et ex sili cā vt vr̄. Adhuc āt ipse pas
siones dicunt̄ iferētes vel illate colores aut
sepe inferunt passiōes ut ꝯcupiſcentias ꝛ de
lectationes et tristitias et hꝰi. ꝛ sic iterū p3
q̄ sunt qualitates sensibiles ex eadē cā qua
alia isensibilia dicunt̄ passibiles qualitates.

Adhuc āt querit̄ quare hec species qua
litatis dicat̄ forma aut circa aliqd constans
figura. terminatio sḃe est ſm qualitatē. pas
sio vero et passibilis qualitas a casu passio
nis innascunt̄. et ita uidetur quarta species
ꝓpinquior eē sḃe q̄3 passio uel passibilis. non
ergo ista est tertia sed quarta. ut vr̄ species
qualitatis. Adhuc querit̄ quare non vno no
mine hec species non noīat̄. cum oēs antiq
ꝛ ēt aristotiles illa cōi noīe casus appellaue
rūt. Ad hec āt ꝛ silia dicēdū ē q̄ passio s3
q̄ est predicamētum i est effectus illatioq3 ac
tionis in id qḋ patit̄. ꝛ sic non sumitur passio
que est species qualitatis. s3 pro forma qua
litatis que afficit sḃm ex hoc q̄ aliquid pas
sū ē qḋ est cā affectionis illius uł ex eo q̄ affe
cti subiectum ex ipsa affectione inducit pas
sionem que continet sḃm ſm complexionan
tia vel componentia sḃm. sicut ira inducta
ab aliquo circūstante accendit sanguinē cir
ca cor ꝛ imiscet naporem fellis ad vindicte
appetitum. et ideo equiuocatio est in passiōe
que ſm q̄ est affectus agentis genus est. s3
āt q̄ affectio commotione facta vel commo
tionem inducens est species qualitatis.

Ad aliud dicēdum q̄ non dicit̄ passibi
lis qualitas eo q̄ ipsa qualitas aliquid patia
tur. sed sicut dictum est q̄ uel passione indu
citur uel passione inducit. et q̄ sic passiōi cō
iuncta ē ut cālis effectꝰ. iō dr̄ passibilis qua
litas. Ad aliud dicendum q̄ passio in
ducit id qḋ est qualitas ſm eēntiam sed nō
ē qualitas ſm q̄ ab ipso quale dr̄ denomia
tiue. q3 denominationes nō sunt nisi ab his
que insunt simplr̄. simplr̄ āt non inest quod
non ē in sḃo radicatum et firmatū. q3 sicut
non sequit̄. iste ē affectus rubore ex verecun
dia. ergo ē rubens. et per hoc p3 solutio ad
sequens. ē. n. id qḋ inducit̄ ex passione in ge
nere qualitatis sed non s3 qḋ quale simplr̄

sed ſm hoc denominatiue predicat̄. Ad
id aūt qḋ ulterius dubitat̄ de albedine et ni
gredine satis in ante hito capitulo dictum ē
Et q̄ dr̄ q̄ passiones inferunt uisui. dicēdū
q̄ ille sunt passiones ſm quid et non simpli
citer. q3 sunt talia in uisu sicut eē spūale. ꝛ iō
motum et passionem simpliciter nō iducūt

Ad hoc āc qḋ obicitur q̄ iducūt delecta
tiones ꝛ ꝯcupiſcentias dicēdum q̄ hoc est
per accidens. non. n. hoc faciunt inquātum
uisibilia tm̄. sed inquantum sunt signa dele
ctabilium ſm gustum ꝛ ſm tactum. s3 qd
enim et non simplr̄ est delectatio in uisu ſm
q̄ uisus mouetur a uisibili tātum. Ad id
aūt qḋ ulterius queritur de ordine istarum
specierum qualitatis dicēdū q̄ ordo est pri
me speciei ad scḋam q̄ in prehitis determia
tus ē. q3 āt de numero naturalium potentia
rum sunt sensibiles vires aīe et istis inferun
tur passiōes. per passiones et passibiles qua
litates. iō statim tertiam speciez qualitatis
oportuit eē passionem uel passibilem quali
tatem sicut actiuum proprium sequitur suū
passiuum. proprium quod infert ei passionē
quia actiuum suam propriam formam dat
passiuo et utrūq3 refertur ad alterum et co
gnoscitur per alterū. ꝓpter qḋ tertium stati
sequitur post secūdum. Adhuc cum obicit̄
q̄ ſm hoc ēt tertia deberet eē quarta. q3 actꝰ
sunt prius potentiis ſm rōnem et obiecta
actibus. Sed ad hoc dicendū q̄ hoc ue
rum eēt nisi potentia naturalis hic accipet̄
ſm q̄ radicat in sḃalibus principiis sḃe. ſm
hoc. n. determinat hoc accidens ſm q̄ sḃe ꝓ
pinquius est. et iō ſm hunc ordinem potētia
naturalis ē ante passibilem qualitatem.

Ad hoc āt qḋ ultimo q̄rit̄ de noīe dicēdū
q̄ de qualitate hic intēdimus ſm q̄ denoia
tiue quale ab ea dr̄. et iō de qualitate hic nō
intendit̄ in comparatione ad cām per quā
inducit̄ sed potius s3 mōm quo inheret sḃo
ad denoīationem per quale. sed nō dr̄ casus
hic qualitas nisi in cōparatiōe ad cā3 ꝑ quā
inducit̄. q3 cālis est. hec igit̄ casus nō nocat̄
s3 āt q̄ ē in sḃo nō h3 mōm vnū sed diuersū
ꝛ cōpositū s3 q̄ denominat sḃm simplr̄. et
ſm quid hoc ē ut nūc. oppositi āt mōi eodez
noīe non possunt cōprehēdi. vno ergo nomi
ne non poterat cōueniēter nolari sed duobꝰ.
que sunt passio et passibilis qualitas.

Quartū uero genus qualitatis ē for
ma circa aliquid ꝯstās figura. hoc
āt genus qualitatis sicut in prima
pt̄ba dicit aristotiles ꝯtīs ē speciez
sḃalem in oī corporea sḃa. q3 sicut corporee
sḃe differūt spēbus. ita dr̄nt figuris. et quoꝝ
ē vna species in cōi. hoꝝ ē in cōi figura vna
tām toto q̄3 i mēbris. sicut hoīs figura vna

⁊ capre asini et sic de alijs. forte hoc dicitur
genus non species q2 multa valde cōprehē
dit. differunt aūt hic. q2 modus terminatio
nis linearū in superficie vel corpore referri
pōt ad intra ad formam. s. sbalem q̄ tā in to
to q̄3 in partibus cā est quare dr̄ vel sit mem
brū hoc vel illud vel ēē totū formet et sic di
cit̄ forma. pōt. n. referri ad extra ad quātita
tem. s. sic vel sic tm̄ i tales vel tales āgulos.
et sic dr̄ figura. vnde p3 q vnum et idē fm
id q qualitas ē figura et forma sed f3 eē dif
fert q2 relatū ad intra qđ cōtinet et terminat
ē forma. relatū āt ad extra quo talibus vel
talibus angulis terminatū aptū est ad hos
motus vel illos fm hos act9 vel alios sic di
cit̄ figura. o3 āt scire q figura dicit̄ dupl'r f3
id qđ est quātitas terminata ⁊ sic dicit̄ id qđ
est in genere quantitatis. ē et figura fm id
quo est figura terminatio quātitatis et hoc
mō non dicit nisi id qđ est in genere qualita
tis. sed hec qualitas est circa quantitatē po
sita. forma āt quamuis idē sit sbo. differt tñ
rōne nec dr̄ forma nisi f3 q cāta est a forma
sbali actū cōmēdi intrinseca. et iđ forma di
cit id qđ ē qualitatis et nō quantitatis. hac
aūt rōne dicunt̄ q2 in actibus et rōne nō cō
ueniunt. cōtinere. n. qđ est forme nō cōuenit ni
si genere cum sic vel sic angulatū esse acuto
angulo vel recto vel hebete. hoc. n. non dici
tur q2 cōtineat sed q2 sic vel sic pungat vl' tā
gat. pp̄ter qđ non ē cōuenientia speciei f3 ge
neris inter illa sic sumpta. q2 tamē hec vnū
sunt i eo q est forma et figura pp̄ter hoc nō
disiunctiua cōiunctione cōiungunt̄. duobus
aūt mōis volatur et non vno q2 cōtinere ad
intra et sic vel sic pungere extra nō sunt re
ducibilia in vnam pp̄rietatem cui nomen
vnum cōe imponat̄. Dr̄ āt figura eo q ad
extra refert̄ circa aliquid cōsians q2 in exte
rioribus terminationibus linearū cōcludit et
terminat exterius in circuitu ⁊ constant ter
minatiōes eius ad pūcta in quibus cōcur
runt linee terminate. hec ergo est rō nōium
istorū. hec āt pp̄rie corporū sunt et superficie
rum q̄ plibus lineis terminant̄. Ampli
us aūt adhuc in lineis ē inueniū tur q̄dam
q̄ in hoc mō qualitatis sunt ponenda. sicut
rectitudo et curuitas. rectū. n. est cui9 extre
ma tegunt media ita q eis uideri non pūt
si rectorū extremitates directe aciebus ocu
lorū opponunt̄ et hoc dictū dubiū ē platōis.
hoc āt magis est forma q̄3 figura. quāuis. n.
rōnē figure hēat fm q id extra vndiq3 ter
minat̄ in pūcto vno. curuitas āt ex duabus
semper cōponit̄ formis h3. n. formam cōca
ue subtus et h3 formā cōuexam exterius ⁊ iō
de cui9q3 cōposite ē forme. figuras āt h3 tot
quot h3 curuitates. q2 tot h3 terminatiōes
ad angulos diuersos. tale ē et est qđ his sil'ē
sicut circulare vel spericum ⁊ generaliter
loquendo rotūdum. oīa. n. hec formā habēt
cōcaui ad iterius et figuram cōuexi ad exteri
us. q hec aūt qualitates sint fm q talū sunt
forme et figure pbatur ex hoc q fm vnum
qđq3 talium id dr̄ quale qđ informatum est
ex his sicut p3 inductiōe et exēplo. triangu
lum. n. vel quadrangulū vel rotūdū eē qua
le aliquid dr̄. sil'r aūt et rectum vel curuū eē
qualis h3 predicationem et sil'r ē in alijs f3
formam vel figuram hoc mō dictis. rarū āt
et spissū et asperū et lene fortasse pntabūt̄
apud aliquos qualitates pricipal'r significa
re quāuis a linea h3 ad hoc q qualitatē prin
cipal'r significet̄. significant. n. primo poten
tiam ⁊ scđario qualitatem partiū in loco ⁊ i
toto positarū et iđ non pertinēt ad diuisionē
eorū in qua ponunt̄ ea q̄ principal'r sūt i qua
litate. hec. n. ut dictum ē quādam positiōe3
partiū in toto ⁊ loco prīo et principal'r signi
ficant quodā mō et non qualitatē. spissū. n.
siue densum dicit̄ eo q partes materiales
ad seinuicem sūt pp̄inq̄ positione. rarū ve
ro per oppositū dicit̄ eo q ptes materiales
ad seinuicem distantiū toto et hec duo sed
f3 positionem partiū quedā extrinsecarū sic
dicūtur leue et asperū fm positionē quādā
partiū exteriorū leue quidem eo q i recum
vel eque fm lineam vel superficie3 sibi par
tes iacent exteriores et vna super alteram
non eminerat. asperū vero per oppositū hu
ius dicit̄ iđ q vna quidē extremarū partiū
i linea vel superficie superiore ē super alia3
eminendo porrecta alia vero ē inferior ⁊ sil'
super alia ē depressa. positiones igit̄ dicunt̄
primo et si qualitates dicunt̄ hoc ē secūda
rio. Hec igitur sūt quatuor species qualitatis
q̄ cōiter inueniūtur et fortasse alij quidā mo
di qualitatū apparebūt. q2 quale multipl'r
dicitur de sbali et accidentali qualitate ⁊ iō
multi sunt eiusdem mōi sed q2 maxime et pri
cipalius dicūtur qualitates et quales hi q
dicti sunt modi cōcludatur ergo general'r ⁊
species vel genera qualitatū sunt q̄ pdcā sūt
Sit aūt in his dubitatio cū forma
sit pricipiū sbe vniuscuiusq3 qual'r
possit eē species qualitatis potius
eim reducenda est ad genus sbe q̄3 qualita
tis Adhuc aūt cū figura sit de mathemati
cis nihil āt sit mathematicū nisi quantitas
discreta vel cōtinua vr̄ figura eē aliquid in
genere quantitatis et nō qualitatis Adhuc
āt nihil ens videt̄ addere forma vl' figura su
per quātitatē q2 q linee sic in acutū vel rec
tum angulū iungātur nō addit quāto ens f3
rōnem et sic videtur q non sit species in ge
nere qualitatis. Adhuc aūt q de aspero et

leni dictũ ē oīo ɔ̃dicit ei qḋ dictũ ē i sex princi pijs de situ uel positione ubi dicit ꝙ asperũ et lene et rarũ et densum non positiões di cũt sed qualitates circa positiones dictas.

Ulterius querit̃ qualr numerus specie rũ qualitatis accipiat̃. Sed ad hec et silia dicẽdum ē ꝙ forma dicit̃ ſm id ꝙ forma ſʒ rõnem et ſbam. et forma est principiũ esse ⁊ ſbe in oī eo qḋ est. ⁊ qꝛ ſba vera ē ꝓpter hoc forma ē principiũ esse et ſbe uere. et ſm ad aliquid ē principium aliorũ qua ē vnũqḋqʒ aliorꝫ. dr̃. n. forma quasi foris manens ſm nomen et sic modus ɔ̃tinẽtie l terminatiõe li nearũ et superficierꝫ dicit̃ forma. et hec for ma ē species qualitatis. Ad hoc aũt ꝙ di cit ꝙ figura nihil addit supra quantitatẽ. di cendũ ꝙ ſĩm est. addit. n. modũ qualitatis qui non ē quãtitas qm nõ ē acutũ vel rectũ vel hebes in angulis uel rotundũ vl planũ q̃ non sunt rõnes uĩi sed sunt res. vnde etiã alr̃ et alr̃ imutant ꝓpriũ ſẽſũ tactus. oĩs aũt imutatio sensus ꝓpriu ē p qualitatẽ. Ad hoc aũt qḋ de mathematica obicit̃. dicendũ ꝙ fi gura nõ rõne figure mathematica ē ſʒ rõne quãtitatis cuius ē qualitas. et ab ipsa absol ui non põt. vel põt dici sicut dictũ ē ꝙ figu ra est mathematica ſm ꝙ est quantitas ter minata. ſm aũt ꝙ est terminatio quãti sic ē qualitas. ⁊ hoc mõ nõ ɔ̃siderat̃ a mathema tico. Ad hoc aũt ꝙ de sex principijs obicit̃ dicendũ ꝙ sicut dictũ ē asperũ et lene et dẽ sum et rarũ põnes dicunt partiũ materie in ternis et exteriꝰ sed ſario dicũt qualitates qꝛ sic vel sic agũt in sensũ. et hoc ɔ̃siderat̃ i libro sex pricipiorũ. et iõ dicunt̃ qualitates. qꝛ lene ē qḋ suauiter imutat aspectꝫ ad qḋ i mutat eum ɔ̃tactiõe. et dẽsum ē qḋ uisui nõ penetrat̃. rarꝫ aũt qḋ ubiqʒ est perviũ. et iõ in cõparatione ad sensũ ita dicũtur qualitates sed tamẽ qꝛ positio cã est ꝙ sic uel sic sensus istos imutent. iõ illa pricipalr̃ sunt põnes ⁊ ſario qualitates. Ad hoc aũt qḋ q̃ritur penes quid iste species qualitatis accipiant̃ dicendũ ꝙ numerus et ordo sic sil̃ accipi pos sunt. aut. n. accipit̃ penes formale pricipiuʒ ſbe aut penes materiale ex quo ēe accidens accipit hʒ penes moduʒ ſbe a quo cãtur. Si aũt accipit̃ penes pricipiũ formale hoc non põt eẽ nisi duobus modis. aut. n. accipit̃ pe nes mõʒ quo perficit forma materiã aut pe nes mõʒ quo forma pricipium ē agendi in cõposito qḋ perfectum ē. Si primo mõ for ma nõ hʒ se ad materiã nisi ut dispositio vl̃ habitus. et penes hũc mõʒ est pꝛia species ac cepta qualitatis. Si aũt ſo mõ est a forma es sentium potentie naturales. et sic ē ſa species qualitatis accepta ille ergo potẽtie aut acci piunt̃ l ſeʒ ꝙ ꝓpria actiua ſerũt eis ꝓpri as passiões. ⁊ p eo mõ ē iterꝫ ſa species qua litatis. ſo aũt mõ tertia iducit̃ spẽs qualitatis Si uero ex pte materie sumat̃ q̃ per se ē cor porea et necesse ē ꝙ sit ſʒ rõnẽ ad formaʒ q̃ ɔ̃tinet ⁊ terminat materiã. tũc iducit̃ quar ta spẽs q̃ est forma uel circa aliqḋ ɔ̃stãs figu ra. ⁊ iste sũt quatuor spẽs qualitatis ſʒ quas aliqḋ ut freq̃ntiꝰ quale dr̃. et a quibꝰ ꝓprie accipit̃ modus iste p̃dicamẽti qui ē ꝓprius qualitatis. sʒ qui aũt alij modi qualitatis ine niunt̃ facile reducũtur ad istos. Sciẽdũ ꝙ antiqui hãc ultimã qualitatis spẽm vno cõi noĩe uocauerũt ɔ̃põeʒ. sed qꝛ duos actus icludit. vnũ ad itus qui ē forme. alterꝫ ad ex tra qui ē figure iõ ɔ̃uenientius duobus mo dis notat̃. Quare et genus melius dicit̃ q̃ʒ species sicut iã i ante hoc capl̃o dictũ ē. ꝙ aũt qui dã has spẽs accipiũt penes ea q̃ sũt i nobis i aĩa quidã p acquisitionẽ primã speciẽ. et ſʒ ea q̃ sunt nature p ſcdãm spẽm et i corpore quidẽ per motũ tertiã spẽm. uel per materie terminũ quartã spẽm põt dicere qui uult. ſʒ rõnẽ perfectã nõ vr̃ hẽre. Sed ḋ hoc q̃ri põt quare ſcḋʒ solã tertiã speciẽ qualitatis q̃ passio uel passibilis qualitas sit alterabilis p re bilia sicut dicit aristo. vij. phisicorꝫ et nõ ſm aliã speciẽ qualitatis ⁊ hec quidẽ quãuis pertineat ad phm determinare ⁊ nõ ad logi. cũ. tamẽ dici põt ꝙ i hitu et dispositiõe alte ratio eẽ nõ põt. qꝛ dispositio et hitus sũt ad perfectionẽ ſcḋm ꝓprie nature actũ. q̃ ē iõ uel rõnis actus. ⁊ iõ attingẽs ubi perfectum nõ ē ꝓprie alterans phisice. ſʒ i esse cũ natu rali ⁊ ꝓprio ɔ̃fectus fere eadeʒ rõne nõ põt eẽ alteratio i specie ſcḋa. potẽtie. n. naturales radicant̃ i forma ſbali ſm ꝙ ipsa in eo qḋ p fectũ ē ɔ̃uerit̃ l pricipium agẽdi. et iõ ɔ̃sequũ tur eẽ perfectũ sicut id qḋ ē ⁊ esse ſbale ꝑñs. cum perfectio ipsius sit perfectio i illis. ꝓp ter qḋ ẽt attingens eẽ perfectũ naturalis po tẽtie perfectus ē ⁊ diminutꝰ ab illo ſm esse corruptus vel i uia corruptionis. In quarta ẽt specie motus eẽ nõ põt qꝛ circa quãlitatẽ ē. e qualitas q̃ a quãtitate non absoluit̃. sed quãtitati nihil ē ɔ̃rium. ita ꝙ nec illi spẽi ɔ̃ri um ē aliquid. Et si obicit̃ de recto et curuo ⁊ aspero et leni ⁊ raro et dẽso. Pʒ ꝙ ille quali tates nec actiue nec passiue sunt neqʒ absol uunt̃ a positiõe et situ. ⁊ iõ i ſtibus nõ põt eẽ motꝰ alterationis. qꝛ alteratio phisica nõ est nisi iter ɔ̃ria agẽtia ⁊ patiẽtia ad iuicem. et hoc ē qḋ intẽdit aristotiles in septimo phisi corũ siquis bene dicta sua inspiciat.

Uia aũt ut dicit alexãder Ar. ipse il lũ tractatũ intitulauit ḋ quali ⁊ qua litate. ⁊ nos iã determinauimꝰ de spẽbꝰ qua litatis ſm quã quales dicuntur. restat nũc ḋ terminate de quali qḋ denoiatiue ab his spe

ciebꝰ dicit̃ qualitatis. Dicimꝰ gͦ ꝙ qualia dicat̃ q̃ ꝫ qualitates dcãs dicũt̃ dnoiatiue denominatiue ãt q2 simplr̃ ſbm ab eis dno minat̃ uel q̃libet alr̃ ab his dicũt ĩformata. difficile.n.ẽ eam q̃ ab accidẽte dnoiatione simplr̃ fieri multis enim mõis accidẽs ĩ ẽ. ita ꝙ nõ denolat̃ ut si ĩest ꝫ partẽ ut ethiops est albus dẽtes. uel si ĩnest ut nũc et non simplr̃ illud rubeꝰ ex uerecũdia nũc nõ legt̃ ꝙ sit rubeꝰ lꝫ aliquãdo ẽt hoc ẽ ex parte accidẽtis qꝺ ab ipſo fieri denoiatio nõ põt quãuis simplr̃ ĩsit ei nõ ꝫm qd ut ĩ ſeqñtibus patebit et iõ ꝙ quale ꝫm istas qualitatis species aut dicat̃ ꝫm istã denominationem aut q̃libet alr̃ dicat̃ ab his dr̃ qualitas ut ĩformãs ſbm per ꝯpositionẽ significet. quale.n. et qualitas idẽ p̃dicat̃ quãuis ĩ mõ differãt. quale.n. dicit qualitatẽ ſbm ĩformantẽ. qualitas ãt dicit qualitatẽ simplr̃. Et siquis obiciat ꝙ quale dicit duo ſbm .ſ. et qualitatẽ. dicẽdũ ꝙ nõ dicit pricipalr̃ et formalr̃ nisi qualitatẽ. ſed q2 dicit qualitatẽ ĩ ꝯcretiõe ad ſbꝫ iõ dr̃ ex ꝯñi de ſbo facere significationem. ꝑpter qꝺ ẽ quale cũ qualitate ad idẽ priuim predicatũ. Ĩ p̃ſibus tñ qualitatibus ꝑuenẽt ĩ oĩbus qualia dicũtur denoiatiue a qualitatibus. ut a cãdore candidus ⁊ a gramatica gramaticꝰ. et a iustitia iustus dicit̃ denolatiue. ⁊ silr̃ ĩ aliis multis. ĩ aliquibꝰ uero hoc non ꝯuenit ꝫm uocẽ. quãuis silr̃ sit ꝫm eẽ ⁊ hͦ cãẽ ꝙ qualitatibus noĩa t̃lia posita non sunt q̃ ſolo casu dña ꝫ appellationẽ possint ĩflecti et ĩformari ĩ noĩa denoĩatiua sicut dr̃ cursor aut sicut dr̃ pugillator nõ quidẽ dictꝰ ab actu uel officio currẽdi uel pugillãdi. ſed a b ipſa qualitate q̃ ẽ naturalis potẽtia hoc faciendi. hec.n. qualitas noĩe ꝑprio non est designata. ita ꝙ nomẽ ꝫm ualitudinẽ naturalẽ ad hec exercẽda significet illã ꝑpriam qualitatẽ. nõ.n. sunt t̃libus ualitudinibus q̃ qualitates sunt posita noĩa ꝫ quas quales dicunt̃ et cursor et pugil siue pugillator. ſed si noĩa illa sunt disciplinarũ noĩa siue a casu cursores et pugillatores artis. et hec nõ sũt noĩa illiusmõ illaꝝ qualitatũ q̃ dicũt̃ illi quales qui affecti sunt illa qualitate q̃ ẽ naturalis potẽtia ad illa faciẽda. a noĩe ãt artis uel disciplĩne denoĩari põt qui artis istius uel disciplĩne ẽ ignarꝰ sicut freq̃nter ꝯuenit ꝙ hñs naturalẽ potẽtiaꝫ ad aliq̃d artis illius ignarus est q̃ docet operationeꝫ eãdem adquaꝫ hꝫ quis naturalem potẽtiã. pugillatoriã ãt dr̃ disciplina pugillãdi ꝫ quales ĩ hac qualitate dicunt̃ nõ qui sũt de arte siue disciplina illa ſed qui afficiunt̃ ꝑ ĩformationẽ qualitate q̃ dr̃ potẽtia naturalis ad pugnadũ sicut dr̃ pugil uel cursor q forte nihil ſcivit d arte siue disciplina illa. et iõ a disciplina nõ accipiũt denoiationẽ ut dicunt̃ cursores uel pugilles. alii ãt ẽt posito noĩe qualitatis nõ adhuc quales illa qualitate nõ dicunt̃ denoiatiue. ita ꝙ nomẽ qualis ꝫ figurã appellationis a noĩe qualitatis determinet̃ sicut pꝫ ĩ noĩe qꝺ ẽ uirtus a quo noĩe si denoiatio fiat nõ dr̃ uirtuosus. ſed ꝫm alios dr̃ studiosus nomine formato a genere uirtutis qꝺ ẽ studiũ uel qꝺ uerꝰ ẽ a noĩe formato a uirtutis cã. q̃ ẽ studiũ. et ꝫm posteriores dr̃ uirtuosus. q̃uis nõ simplicẽ dicat denoĩationẽ ſꝫ cñ denoĩatione uocat plenitudinẽ. uirtutẽ.n. hñs studiosus dñſꝫ ñ dr̃ denolatiue simplici dnominatiõe a uirtute. ſꝫ si a uirtute dicat̃ dicetur uirtuosus qꝺ nomẽ plenitudineꝫ significat et nõ facit simplicem denoĩationeꝫ. hoc ãt cã ẽ q2 ĩ uirtutibus et uitiis politicis nos dñi et cã sumus operũ quibus efficiũtur uirtutes q2 uirtutes per studiã sũt ĩ nobis. qꝺ studiũ ut dicit tulliꝰ ẽ uehemẽs applicatio animi ad aliquid discendũ uel faciendum. iõ antiqui noĩa imponẽtes uirtuosos ĩtellectuali uirtute uel morali uel heroica dixerũt studiosos uoie cõi. uirtuosi ãut dicũtur non ita ꝯuenienter q2 uirtus noĩat ultimũ ĩ bono ut dicit aristo. et hoc non ẽ ita generale ut primũ. ꝯsignificata ãut plenitudo adũgit̃ ĩ talibus ꝑpter hoc qꝺ dicit aristotiles ꝙ nec ĩtellectualis uirtus q̃ ẽ prudẽtia põt eẽ sine moribus. nec morales pñt eẽ sine prudẽtia q2 moralis ꝯtingit finẽ. prudẽtia ãt eligit ea et docet per q̃ et qualr̃ ad finem deuenit. et iõ l quocũqꝫ ẽ uirtus quãdam plenitudineꝫ uirtutis esse oꝫ. ꝑpter qꝺ illa denoĩatiua ꝯueniẽs fuit noĩe plenitudinẽ ꝯnotãte formari et dr̃ studiosus et nõ studealis. ⁊ uirtuosus et nõ uirtualis. ĩ p̃ſibus ãt denoĩatiuis non ẽ sic. ſed denoĩatiua eorũ a noĩbus formãt̃ qualitatũ q̃ ĩsunt ipsis. ꝯcludit̃ ergo generaliter ꝙ q̃cunqꝫ dicunt̃ qualia aut dicunt̃ denoĩatiue a predictis quatuor speciebus qualitatis. aut aliquo mõ sicut dictum ẽ dñr aliter ab illis qualitatibꝰ q̃ dicta sunt

Distquã ãt iam de quali et qualitate ꝫm diffinitionem et diuisionẽ in species determinatum est. ꝯseq̃nter de quali et qualitate ꝫm suas ꝓ̃ites ꝑprietates ⁊ passiões ẽ determinandũ. et prio de ꝑprio nec soli nec oĩ cõuenit. qꝺ est eẽ q̃litati ꝯrietatem. dicimus igit̃ ꝙ ĩesi qualitati ⁊ quali ꝯtrarietas ꝫm ꝙ est quale sicut iustitia iniustitie ẽ ꝯtraria. et albedo nigredini. q̃uis iustitia priuatiõis hẽat nomen cũ hec priuatio ĩ ꝯtrario ſũdat̃ hiui. cuiꝰ nomen ꝑpriuꝫ nõ est positũ. et sicut iustitia ꝯtraria est iniustitie. ita ⁊ ipſa q̃ ꝫ qualitates has qualia dicũt̃ sũt ꝯ̃ria sicut iustũ ꝯ̃riat̃ iniusto. ⁊ albũ nigro. pꝫ igit̃ ꝙ ex p̃ria ⁊ t̃tia spẽ q̃litatis ẽ ꝯ

priet aꝝ. nō est aūt hoc ꝓpriū i oībꝰ qualitatibꝰ
p̄dic̄ ⁊ tue spēi s3 ꝙ ɔ̄rietas distāna ⁊ oppoꝰ
completa eoꝝ q̄ sunt i eodem genere. rubeo
vl' palido aut huiusmōi coloribus mediis ni
hil ē ɔ̄rium cū tñ sint qualitates ⁊ i gener̄ qua
litatis. Si autē obicit̄ ꝙ iustitia ⁊ iniustitia si
sunt ɔ̄ria q2 motus alterationis ē inter ɔ̄ria.
i prima autē spē vt iam antehabitū ē non ē
alteratio. dicemus ad hoc ꝙ alteratio phisi
ca nō ē in prima spē qualitatis. alteratio aūt
large dicta ē i prima spē s̄m ꝙ alteratio, q̄ñ
sb eodē manēte mutatio fit i istis passioni
bus vel qualitatibus. Sic.n. q̄ñ de iusto fit
iniustus. alteratio facta ē. nō enim sufficit ad
alteratione phisicā ꝙ sit iter ɔ̄traria. sed cū
hoc exigit̄ ꝙ ɔ̄ria sint adinuicē actiua ⁊ passi
ua s̄m actionē ⁊ passionē a sba abiicicte. ⁊ sb3
ɔ̄inne a ɔ̄rio icontrariū trāsmutante. Ad
hoc autē q̄ð diximus d coloribus mediis ni
hil eē ɔ̄trariū. cū tamē i quinto phisicoꝝ dicat̄
ꝙ mediū ɔ̄perat̄ extremo ɔ̄rium ē ⁊ cū i ethi
cis dicat̄ ꝙ mediū vtriꝫ e s̄m oꝝ ɔ̄riū ē nō o3
aliquis iniisti. q2 hoc accipimus ꝙ s̄m ma
ximā distantiā ɔ̄rium ē. hoc autē ē simplex
nihil de ɔ̄rio hñs admixtū. ⁊ s̄m hūc modū
mediū nec ponit̄ medio nec extremo i phisi
cis autē ɔ̄ria accipiēda sunt s̄m potentiam
⁊ actū. vbi est motus. ⁊ iō ibi ɔ̄riū ē id quod
aliquid participat ɔ̄trarii. ⁊ ē potētia ad al-
teriū. s̄m hoc.n. mouet̄ ad ip̄m vt ad ɔ̄rium
q̄ð autē in ethicis d' ꝙ mediū vtriꝫ extre
morū ɔ̄rium ē. ideo dictū est. ꝙ q̄uis vir
tus sit mediū q̄ātū ad actum ⁊ circūstātias
tamē s̄m bonū ⁊ rōnem boni est extremū. et
sic ab oībus extremis opponit̄ vt extremū
q2 sic ambo extrema sunt i genere mali. am
plius generabe verū ē ꝙ si ex ɔ̄trariis vnū
fuerit quale ⁊ reliquū illi ɔ̄trariū ē quale. cū
ɔ̄traria sunt i eodē genere. hoc autē palā est
⁊ manifestū ꝓponēti sine iducenti alia ɔ̄ria
ab his que dicta sunt. in singulis generibus
ɔ̄traria suscipiētibus. semp.n. ɔ̄traria i eodē
sunt genere. nam si iniustitia ɔ̄ria est iustitie. ⁊
iustitia ē quale quodā sine qualitas sequitur
ꝙ ē t iniustitia ē quale. ⁊ qualitas ē quedam
nullū.n. aliorū p̄dicamētorū sicut generi ap
tari pōt in iustitia vt spēs vel indiuiduū. iusti
tia.n. neqꝫ ē quātitas. neqꝫ ad aliquid. nec
vbi nec oio. sine vl' aliquid de numero p̄di
camētorū nisi quale ⁊ qualitas. ⁊ id idē s̄m
genus p̄dicamēti ē etiā iustitia. ⁊ sic est i om
nibus aliis ɔ̄trariis que sunt s̄m quale vl' se
cūdum qualitatē. Ex hoc autē forte videbit̄
alicui ꝙ prima ɔ̄ria sint i qualitate. ⁊ contra
hoc vr̄ eē ꝙ prima ɔ̄traria vident̄ eē rarum
⁊ dēsum. hoc.n. vident̄ p̄cedere calidū ⁊ fri
gidū ⁊ inducere ipsa. q2 rarū efficit̄ calidū ⁊
spissū efficit̄ frigidū. Sed ad hoc dicēdu3 ꝙ
i veritate prima ɔ̄traria vē̄re s̄m actionē ⁊
passionē sunt ɔ̄ria i qualitate ⁊ nō in positio
neqꝫ ɔ̄trarioꝝ ē mutuo se expellē ab eodē su
sceptibili. expulsio autē hec fieri nō pōt. nisi
per actionē ⁊ passionē. ⁊ ideo ea que vere s̄
ɔ̄traria sunt actiua ⁊ passiua adinuicē. ⁊ hec
prima ɔ̄ria sunt calidū ⁊ frigidū. ⁊ subiecta
eoꝝ passiua sunt humidū ⁊ siccū. quorū vtrū
q3 respicit vtrūqꝫ illoꝝ vt sbm. humidū.n.
ē sbm calidi ⁊ ē sbm frigidi. ⁊ siccū ē sbm ca
lidi ⁊ ē sbm frigidi i materia cēali. calidū est
effectiuū rari. ⁊ frigidū ē effectiuū spissi. ⁊ sic
prima simplicis ɔ̄trarietas ē in qualitate pri
ma aūt dispōne materie ē in dispōne que nō
absoluit̄ a qualitate que ē rarū ⁊ dēsum. Si
aūt quis dicat ꝙ leue ⁊ graue sunt prima cō
traria eo ꝙ motus localis sursum ⁊ deorsū
sunt ad formā leue autē mouet̄ sursum gra-
ue aut deorsū. hoc oio nihil ē. ⁊ ē determina-
tū i phisicis ꝙ motus sursum nō cātur a leui
tate nec motus deorsum a grauitate. sed po
tius a generāte vel remouēte p̄hibēs ⁊ iō s̄
ns aliquo mō h3 formā generātis aliquā hē
a i modū qui cū ɔ̄ñs formā generātis. ⁊ ideo
leue ⁊ graue nō sunt p̄ia ɔ̄ria mouentia. sed
potius leue cātur i materia p rarū. ⁊ graue
cātur i materia p densum ⁊ sic adhuc rema
net ꝙ calidū ⁊ frigidū que sunt i tertia specie
qualitatis sunt ɔ̄ria. Si quis vero ad hoc
obiciat ⁊ dicat ɔ̄tra hoc ꝙ si simpliciter cali-
dū ⁊ simpliciter frigidū quoꝝ neutrūqꝫ de
suo ɔ̄rio h3 aliquid admixtū sunt ɔ̄ria p̄ia.
tūc sequit̄ ꝙ nata sunt fieri circa sbm vnū ⁊
idē. nō aūt simpl'r calidū. ⁊ simpliciter frigi-
dū nata sunt fieri circa idē. nullū.n. elemen
tū ē ꝙ manēs i sba eiusdē elemēti hoc natū
sit suscipere. ergo ista nō sunt ɔ̄traria prima.
Ignis enī h3 nō admixtā caliditatē. ⁊ nō pōt
hr̄e frigiditatē ⁊ cēteri. Ad hoc dicē3 ꝙ s3 ꝙ
caliditas ⁊ frigiditas sunt qualitates prime
sic opponunt̄ circa materiā primā elemēto-
rū. ⁊ circa illā nata sunt fieri s̄m nūc ꝙ sunt i
generatis primis que sunt elemēta. sic sunt
potentie naturales ɔ̄ñtes eē elementoꝝ. et
iō elemētis manētibus nō deserūt sbas ele-
mētoꝝ. ⁊ hoc mō circa idē nata sunt fieri et
mutuo se inuicē expellētia ab eodē. Ex hoc
autē ꝙ in qualitate ē ɔ̄trarietas prima itelli
git̄ ꝙ ɔ̄trarietas i omnibus aliis generibus
in quibus ē nō ē nisi i rōne qualitatis. primū
uero est eā oium alioꝝ i quolibꝫ genere i quo
est primū. vnde etiā in quātitate ratiōe mo
tus augmēti et decrementi nō ē ɔ̄rietas nō
s̄m qualitatē sicut i tractatu de quantitate.
dictū est ⁊ si ɔ̄ria sunt i vbi vel in situ. o3 q̄ð
sint i eis s̄m ꝙ nō absoluit̄ a qualitate d' his
autē disputatio pertinet ad phisicum vel
vel methaphisicum ⁊ non ad logicum. logi
cus enim non considerat ɔ̄traria nisi secūm

ꝙ sunt i eodem genere. maxime distātia. et
nō ↄsiderat ea ſm ꝙ prima ⁊ non prima.

Suscipit autē qualitas magis ⁊ mi
nus. ⁊ hec ē 5a ppꝛietas ex ea que ꝑ
cessit cāta. ꝙ autē quale magis ⁊ mi
nus suscipiat pꝫ i ductione. albū. n. magis et
minus alterū altero dr̄ ſm albedinis itēsio
nē ⁊ remissionē. ⁊ silr̄ iustū magis ⁊ mi ͥ al
terū altero dr̄ ſm itensionē iustitie. ⁊ remissi
onē. hec autē nō tm̄ ē in ipsis que qualia sunt
sicut alba ⁊ iusta. hec ēt ipsa que sunt qualita
tes a quibus talia dicunt qualia. suscipiūt in
se ipsis sicut que dicunt cremēta ⁊ dimunti
ones in se ipsis. Et dicit Boetius ꝙ hec fuit
sn̄ia platonis. hoc autē declarat exēplo. cū si
cut dn̄t cādidū qd ē cādoꝛ. sic candidū conti
git i dr̄ illū cādorē magis itendi ꝑ maiorē
vt dicit nicolaus pipateticꝰ luminis ↄtrari
admixtionē. quāuis autē hec sit quodā quali
tatis ꝓprīū. non tn̄ ↄuenit oi qualitati. ſꝫ plā
sunt que n suscipiūt magis ⁊ minus. ⁊ non oia
que sunt qualitates iustitia. n. cū sit qualitas
si dicat ſm ꝙ i abstracto significat suscipere
magis ⁊ minus pōt quelibet ambigere vtꝝ
verū sit an fīm qd dr̄. Silr̄ autē ē etiam i ali
is qualitatibus que afficiūt ꝑ inherētiā ſba
in quibus sunt qn̄ ꝑ modū abstractiōis signi
ficat vt iustitia albedo sanitas ⁊ huiusmōi.
Quidā namqꝫ dubitāt de tīb9. vtrum ma
gis ⁊ minus suscipiāt quidā. n. iustitiā a iusti
tia. ⁊ albedinē ab albedine aiūt tn̄ multi di
ci ſm magis ⁊ minus. ita ꝙ vna iustitia sit
magis iustitia ꝙ̄ alia vel vna albedo magis
albedo ꝙ̄ alia. nꝫ dn̄t vnā sanitatē ab alia sa
nitate dici ſm magis ⁊ minus ⁊ cā ē dicti
est qd nomē vniuscuiusqꝫ abstractoꝝ iponit
i termino ⁊ nō pōt itendi ⁊ remitti. isti autē
dicūt ꝙ itensio ⁊ remissio ſm magis ⁊ minꝰ
accidit qualitatibus ſm ꝙ sunt i sbo recipiē
te ipsas qualitates. dicūt. n. alteꝝ altero ma
gis ⁊ minus sanitatē ⁊ iustitiā habere. ſm ꝙ
vnū dicimus altero saniorē ⁊ iustiorē. Sic
ēt dicūt ⁊ gramaticā ⁊ alias qualitates que
subiecta ē quibus sunt afficiūt. ⁊ iō affectꝰ ge
neraliter dicunt ſm magis ⁊ minus iesse. lꝫ
tn̄ antiqui diuersa circa ista sentiāt tn̄ hoc in
dubitant verū ē ꝙ subiecta que ſm illos af
fectus qualitatū dicunt qualia illa proculdu
bio ſm quasdā qualitates recipiūt magis et
minus. ⁊ in pria ⁊ i tertia spē qualitatis. hoc
enim mō vnus alio dicit gramaticioꝛ q ma
gis hꝫ gramaticā. ⁊ sic unus dr̄ iustioꝛ ⁊ sani
or. ⁊ sic est i multis aliis prie. ⁊ tertie speciei
qualitatibus. Sedꝫ ē hoc i quarta spē qua
litatis triangulus. n. et quadrāgulus ſm ꝙ
denominatiue dicta sunt a triāgulatione. et
quadrāgulatione. Sic. n. dicunt qualia ⁊ nō
qualitates ⁊ sic dicta nō vident magis ⁊ mi
nus suscipere triāgulās ⁊ quadrangulus nꝫ
aliquod denominatū ab aliis figuris vt cir
culus vel pētagonū vel exagonū. hec. n. non
dicunt ſm ꝑdicationē nisi de illis que diffi
nitionē eoꝝ recipiūt. hec autē oia sunt i tercio
vnde oia de quibus ꝑdicat circulus noie et
rōne qualitatis equaliter ⁊ non ſm magis ⁊
minus sunt ⁊ dicunt circulus. ea aūt que sūt
de numero eorū que circuli nomē ⁊ rōnē nō
recipiūt illa inquantū nō sunt circulus. ⁊ nō
ſm magis ⁊ minus. sed equaliter circulus ne
gat i ipsis. hoc autē pꝫ ꝑ exēpla. quadratum
. n. ⁊ quadrāgulū circuli nomē ⁊ rōnem non
recipiūt. sed ab vtrisqꝫ negat circulus. ⁊ iō
quadratū nō magis ⁊ minus est circulus ꝙ̄
quadrāgulus. ē. n. quadratū figura quatuor
lineis equalibus. ⁊ quatuor rectis angul' cō
clusa. ⁊ quadrāgulus ē figura quatuor rectis
lineis quarū due opposite sunt equales sibi
inicē aliis nō oppositis iequales. ⁊ quatuor
rectis angulis ↄtētu. ⁊ neutra istarū suscipit
circuli nomē qꝛ circulus ē figura plana vna
linea contēta in cuius medio punctus est qui
vocat centrū. a. quo omnes linee recte duc
te ad circumferētiam sunt equales. ⁊ hec rō
neqꝫ quadrato ↄuenit neqꝫ quadrāgulo. qd
altera pte longius ē. ⁊ iō equaliter. ⁊ nō ſcdꝫ
magis ⁊ minus quadratū. ⁊ quadrāgulū nō
sunt circulus. nullū. n. taliū figurarū recipit
diffinitā rōnem circuli. Simplr̄ autē loquē
do siue vlr̄ si vtraqꝫ ista nullo mō recipiunt
huiusmōi ꝙ ꝓpositū ē. hoc ē circuli rōnez se
cūdum aliquē mōꝫ. tūc sequit ꝙ alterū isto
rū nō dr̄ secūdum magis ⁊ minus eē circul'
qꝛ ꝙ ſm magis ⁊ minus eē vel nō eē dr̄ ali
quo mō pticipat nomē ⁊ rōem eius qd ptici
pat ſm magis ⁊ minus. Concludit ergo ꝙ
nō oia qualia suscipiūt magis ⁊ minꝰ ambo
rū. ita ꝙ predictorū ꝓprioꝝ nihil ē ꝓprie ꝓ
priū qualitatis. neutrū. n. illoꝝ conuenit om
ni ⁊ soli ⁊ semper. Est aūt attendēdum ꝙ si
cut dicit Boetius dicit ab Alexādro accipi
ens in comento libri predicamentorum fue
rūt tres secte antiquorū circa hoc Plato. n.
qui ponebat formas dixit intensionem. ⁊ re
missionem fieri i qualitatibus maxime pri
me speciei. sicut circha habitus ⁊ dispositio
nes. que dona dixit eē deorꝫ sicut expsse le
gitur in libro qui Imenonis ascribitur per i
missionem boni diuini plus ⁊ plus. sicut al
bedo plus ⁊ plus ē albedo cui immittitur plus
⁊ plus de claritate luminis. ⁊ sic dixit in ten
di omnes virtutes. Alii autem quidam epi
curi dixerunt per incrementa ptiū sbi fieri i
tensionē vt albedo vel iustitia fit plus ⁊ mi
nus q̄ pl' ⁊ minꝰ occupat ⁊ isormat d ptibꝰ sbi
Media autē Ari. ⁊ pipateticoꝝ opinio ē ꝙ
ītēsio fiat circa qualitatē ſm iherētiā. qua

litas inheret sbo dupliciter ex parte sbi et ex parte qualitatis. ex parte subiecti. quidem ex hoc ꝙ plus ⁊ minus aptaᷓ qualitati recipiende. ex pte autē qualitatis dupliciᷓ. si. n. hꝫ ꝯtrariū. tunc plus ⁊ minus intenditur sm maiorē ⁊ minorē ꝯrij admixtionē. si autē nō habet cōtrariū. tūc plus intēdiᷓ sm maiorē vel breuiorē accessum ad nature terminum cui nomē ⁊ a quo nomen imponiᷓ et hoc est dicere ad verā nominis ipositionē. positio āt platonis nō hꝫ hic ꝓbari nec iprobari. sed i prima philosophia hic āt dici pōt ꝙ si additione poni diuini fieret itensio i qualitate difficile eēt valde dicere qualiter addēdum ei cui addiᷓ coniungereᷓ. ⁊ tū illud ꝙ augetur augeaᷓ per additū aliquod. adhuc difficile eēt inuenire qualiter differt augens ab aucto vel vtrum virtus augēs eēt in augente vel in eo ꝙ augeᷓ ⁊ alia multa difficilia sunt circa illud. quāuis theologizantes hāc opiniōē sequi videanᷓ. Quod autē dicunt epicuri ꝓbabilius dictū fuit. quāuis i hoc nō pfectū sit. qꝺ dicūᷓ sm ptes quātitatiuas sbi magis ⁊ minus i quāntitate eē. cū videamus paruum albius eē ꝙ magnū. sicut margarita fulgenᷓ albiorē multa cerusa. media ergo ꝑipateticoꝝ opinio vera ē ⁊ tenenda. ad hanc. n. pauciora sequnᷓ iconueniētia.

Roprie autē ꝓpriū qualitatis ē ꝙ ⁊ ol conuenit ⁊ soli. ⁊ sm qualitatez qualia similia. aut dissimilia dici. vnū. n. in qualitate ē simile. sicut vnū in sba ē idem. ⁊ vnū in quātitate ē equale aut igiᷓ i diuersis ē eadē qualitas. aut diuersa. si eadē tunc dicunᷓ illa sic affecta similia. si autē diuersa. tunc dicunᷓ illa sic affecta dissimilia. vt ēt dicit Boetius. similitudo est rerū differentiū sba ⁊ sbo qualitas eadē. similia igitur ⁊ dissimilia sm solas dicunᷓ qualitates. simile enim ⁊ dissimile alterū alteri nō ē sm aliqꝺ aliud ꝓdicamētū. nisi sm illud qꝺ ē quale sꝫ ꝓdicamentū qualitatis. ꝓprie ergo ꝓprium qualitatis ē sm eam simile vel dissimile alterū altero dici. Cū autē diciᷓ ꝙ similitudo est eadē qualitas i differētibus sba ⁊ eē. non pōt accipi eadē numero qualitas qꝛ eadē numero qualitas nō pōt esse in differentibus numero. cū qualitas sicut ⁊ alia accidentia numerenᷓ numēro subiecti. nec sufficit ꝙ sit eadē genere qꝛ sic oīa essent similia. nihil est ꝙ aliquam nō suscipiat qualitatē relinquiᷓ. ꝙ similia sunt quoꝝ qualitas est vna specie vnde quādocunqꝫ ostendētes ei inus ꝯuenientia diuersoꝝ i vna qualitate spē. dummō simpliciter ⁊ non sm quid isit vtriqꝫ ostēdemus quū illa sunt similia. si aūt qualitas illa vni iesset sm quid ⁊ alteri simpliciᷓ. tunc per vnā qualitatē que sic ineēt vtrāqꝫ non probaretᷓ ꝙ illa essent similia. nisi sm quid. qꝛ aliᷓ ethiops qui ē albus sm dentes ⁊ nix que ē alba. simpliciter eēnt similia quod ē falsum. ⁊ ideo ēt gramaticus pfectus nō est similis gramatico discipulo i gramatica. sed dissimilis ⁊ in alijs est similiter. sed obiciunt quidaz de hoc ꝙ Boetius dicit ꝙ spēs est essentialis similitudo idiuiduoꝝ ⁊ genus ē essentialis similitudo specierū. ergo sm genus ⁊ speciem aliquid diceᷓ simile alteri ⁊ dissimile. cūz tū genus ⁊ species nō sint qualitates coꝝ quoꝝ sunt genera ⁊ spēs. Ad qꝺ dicēdum ꝙ similitudo primo ⁊ ꝑ se est in qualitate ⁊ sm qualitatē. per posterius autē in his. que quāuis essentialiter nō sint qualitates. habēt tamen modū predicationis i quale sicut sunt forme substantiales. ⁊ si dicaᷓ ꝙ nec genus nec species predicaᷓ i quale. sed in quid dicendū ꝙ predicari i quid nō habent inquātum sūt forme sed iquantū sunt formalia vel formata ꝑ differētiam constitutiuā que ē forma ꝙ aūt similitudines sunt specierū vel indiuiduoꝝ habēt inquātum sunt forme ⁊ qualitates essentiales specieꝝ vel idiuiduoꝝ. hoc igitur ē proprie propriū.

Irca autē ea que dicta sunt nō decꝫ aliquē turbari tanquā nos nobis cōtrariū dicamus. ea eē genera ꝑimꝫ ea que prius distincta eē determinauimus quū diximus diuersoꝝ generū nō subalternatim positoꝝ diuersas eē species. ⁊ differentias. hec. n. adhuc certa sunt ⁊ firma ꝟ ritate confirmata ⁊ stabilita. nemo ergo de hoc ꝯturbetur ꝙ de qualitate ꝓpositū facientes. ⁊ tractantes multa de relatiuis iteꝛ posuimus. habitus. n. ⁊ dispōnes que sunt i prima specie qualitatis sunt de numero coꝝ que sūt ad aliqꝺ habitus. n. alicuius habitus i omnibus. n. talibus pene ipsa genera ad aliquid dicunᷓ nihil autē coꝝ i talibus que singularia sunt ad aliquid sunt aliter spēs sm noīa spērum nō dicunᷓ ad aliquid. sed i generibus. ⁊ sm noīa generū sunt ad aliqꝺ nā cū disciplina sit genus itellectualiū hitus disciplina hoc ipꝫ ꝙ ē alterius diciᷓ. ⁊ ad aliquid diciᷓ ēt disciplia alicuius disciplia qꝛ disciplia dr̄ alicuius disciplinati disciplia. sꝫ coꝝ que sunt i hoc genere ꝙ ē disciplia singularia siue spēalia nihil hoc ipsū ꝙ ē alterius dr̄ut aliqua gramatica nō dr̄ alterius sm ꝙ ē grammatica non. n. diciᷓ gramatica quedaz nec musica. sed quedā gramatica diciᷓ alicuius disciplina nō alicuius grāmatica. ⁊ musica diciᷓ alicuius disciplina. nō alicuius musica. ꝓp qꝺ quecūqꝫ istarū singularium ꝑ se sunt qualitates. ⁊ nō sunt ad aliquid. huius autē causa ē qꝛ singulariter accepta vt quedā gramatica. ⁊ quedā musica i se ꝑ̄pis claudūt ea quo

rū sunt. ⁊ ad que dicunt. ⁊ iō nugatorie extri
secus apponerent. hec tñ in specie. ⁊ in singu
lari qualitates sunt qꝛ secūdū ea. quales di
cimur: cū ꝫ hec hēmus. ⁊ sm ꝙ dicimur ha
bem⁹ ea vt adepte quales sm ea. sciētes. n.
dicimur eo ꝙ hēmus singulas sciētias. sciē
tes autē dici ē quales dici sm sciētias. ꝓpt
qđ hec etiā erūt qualitates. quāuis sm gen⁹
dicant ad aliqđ. ⁊ hoc ē sm singulas sciētias
sm quas ēt dicunt quales ⁊ sciētes. hec aūt
sm ꝙ quales dicimur. sm ꝙ huiusmōi ē nō
est de numero eoꝝ que sunt ad aliquid. Am
plius ad hec alia cā est ꝙ nō oꝫ ex talibus cō
turbari qꝛ nihil ē incōueniens si ꝯtingat idē
⁊ quale ⁊ relatiuū eē sm diuersa que sunt i
illo sm. n. diuersa que sunt i ipō nihil ꝓhibꝫ
idē ipm i diuersis generibus enumerare. et
sic grāmatica. vt ē sciētia recte scribēdi rec
teqꝫ ꝯponēdi quales nos facit. ⁊ est i generē
qualitatis. vt autē ē disciplina ē in eo ꝙ ē ad
aliquid. ⁊ similiter albū ꝑ hoc ꝙ subiectū di
cit i substātia est. ꝑ hoc autē ꝙ quale dicit i s
iectū est i qualitate. hec ergo de quali ⁊ qua
litate dicta sunt.

Abitis quatuor vocibus. quatuor
genera rerū significantibus in quib⁹
sba pdicat id. quod simpliciter est
ens. ⁊ ꝑ se ipm. quātitas predicat
ens i alio ꝑ quod ipsa subicit. ⁊ substat multis
alijs accidentibus. ⁊ etiā motui. qꝛ illi nō su
bicitur sb i simpliciter. sed sba quātā in omni
bus illis dicūt formas que i maiori ꝗtitate
maiores. ⁊ in minori minores. sicut sunt om
nes qualitates actiue ⁊ passiue. ꝑ hanc subi
cit motui ⁊ mutatiōi que illis subicit mate
ria quātitate determinata. ꝑꝑ qđ ēt quātum
seperatā ratonē hꝫ a phisico. ⁊ ē sm rōnem
aut ipm sicut mathematicū. aut phisicū ad
aliquid āt pdicat id ꝙ ē ꝯperatū ad aliquid.
qui modus inmixtus ē oībus sex pdicamētis
⁊ iō vt pricipiū ad alia pmitti debuit. hita
ēt qualitate ⁊ qualibus ēt generalē modum
pdicādi i quale hꝫ que quodā mō inest oībus
alijs. ꝑꝑea ēt pmitti debuit vt hic sba prece
deret. vt omni sbm. quātitas vt sbm ad phi
sicū. ad aliquid autē vt modus alioꝝ ꝯpat⁹
quale autem ⁊ qualitas vt modū pdicandi i
dans residuis oībus. Restat. n. dicere đ his
que nō hñt res absolutas pdicare nec modū
pdicādi hñt ab illis absolutū. hñt. n. moduꝫ
relationis ⁊ qualitatis ⁊ addūt aliqđ super
vtrumqꝫ ꝑ quod efficiunt spēalia predicamē
ta. ꝑꝑ qđ ipsa sex genera causāt ab alijs qua
tuor que prebita sunt. ⁊ nō causant ab ipsis
sicut inferiora causant a superioribus quia
si hoc ita esset ꝯuenirent in eis sicut i suis ge
neribus. sꝫ cāntur. ex oppositiōibus supradi
ctoꝝ generum ad aliud cū tñ sm cām eādeꝫ

vel diuersam nō dicant ad ꝯuertētiam sicut
actio a forma. vel qualitate sbali. vel accidē
tali ꝯperata ad id qđ actioni subicit. passio a
materia vel sbo qđ agēti subicit ⁊ i qualita
te accidētali actio. i. potētia naturali. passio
a naturali i potētia. Quando vero nō a tem
pore. sed a tēporis adiacētia. vbi aūt nō a lo
co. sed a loci circūscriptiōe. positio āt. a ptib⁹
sm ordinē cōpatis inter se ⁊ toto ⁊ i loco. habi
tus autē a ꝯpositione extrinsecoꝝ ad totum
sbm de quibus oībus nō magnū hic oportet
facere tractatū. eo ꝙ hic spēaliter itendim⁹
de quatuor que alioꝝ sex sunt causa. postea
autē i alio libro de alijs sex ē tractādū inter
hec primū ē predicamētū actionis qđ ē de
facere. ⁊ qꝛ actio ē in patiēs ꝑ effectū ꝓcedēs
virtus agētis. iō cū hoc genere. oꝫ ēt de pati
determinare. Sciēdū ꝙ Ari. i se primo ethi
coꝝ ponit distinctioneꝫ inter agere ⁊ pati. et
dicit ꝙ actio ē ꝓprie i humanis volūtatib⁹
sicut sunt ꝯsiliari. ⁊ elligere velle ⁊ hui⁹mōi
de quibus ē prudētia virtus. facere autē qꝛ
virtus efficientis ꝑ effectū ꝓcedit i patiens
sicut in materiā extrinsecā. sicut ē secare vel do
lare vel aliqđ taliū de quibus cū certa rōne
ē ars mechanica. sꝫ qꝛ nos hec nō ꝯsideram⁹
nisi pdicatiōis modū. hic generaliter itendi
mus de facere vel agere ꝓut cōiter se habēt
ad vtrūqꝫ. s. agere ⁊ facere. ⁊ dicimus oēꝫ il
lā vocē agere vel facere pdicare ꝙ significat
actiuā virtutē in effectuꝫ ꝓcedere ab agente
i id qđ agēti sm illā virtutē subicit sicut ē in
telligere secare ⁊ vrere sm totū illū moduꝫ
quo significare pōt sm totū suū decliniū hꝫ
oēm modū verbalē suū vel ēt pricipialē. qꝛ
ēt pticipiū significat cū actiōe ⁊ tēpore sicut
ale siue huiusmōi vel secās siue quācūqꝫ t'eꝫ
silem illis hꝫ siue pdicatiōis significationeꝫ.
iste. n. modus significādi reꝫ pdicabilē n pōt
reduci ad aliqđ aliud pdicamētū. ꝑ oppositū
aūt passionē q̄ ē ab actore receptō ad simpli
cē actū agētis receptionē. siue ex hoc inutet
patiēs vt i actione phisica passū inmutat i ali
ud vt i phisicis siue n inmutat. sꝫ logice loquē
do de pati cōter sumit ꝓut ē vox rē pdicamē
ti significās q̄ ē susceptio actus agētis simpl'r
ꝓut ē suscipiēs ipm tñ. hic. n. modus ad nl
lū aliud reduci pōt pdicamētū. ⁊ ꝑꝑea enūe
rata sūt hec duo iter pdicamēta. qꝛ sic dicūt
⁊ pdicant prīa quidē rerū pricipia. pricipiū
ē illud i quo sine coordinationis sm cōtatē ē
reductio ⁊ ꝙ ad nullū vt gen⁹ reduci pōt sic
ergo eo ꝙ ē agere accepto distictiōē i agētib⁹
eo ꝙ virt⁹ agētis i effectu ꝓcedēs ab ipō ali
ꝑ se ipm agit sicut agit itelligētia ⁊ aīa aliā āt
nō ꝓcedunt ab ipā per qualitatem agentem
sicut est agere a calefaciente vel infrigidan
te. Et quandoqꝫ est processus ab hoc agen.

re per organum et instrumentum. vt secari significat agere et ad omnia communiter sumitur facere vel agere quando est predicamentum. et similiter etiam quod est pati conuenienter significatur per verbum. et non ita conuenienter per nomen. melius. n. dicitur agere vel facere quam actio vel factio. et melius dicitur pati quam passio quia nomina aliter significant vt in quiete et sine tempore. quod non conuenit cum agere et pati. his enim sic determinatis non videtur aliud dici debere hic de agere et pati nisi quod suscipiunt contrarietates facere et pati. eo quod contrariis virtutibus causantur. et quia recipiunt contrarietatem. necessarium est quod etiam recipiant magis et minus siue intensionem et remissionem quia actiones et passiones contrariorum virtutum sunt contrarie sicut calefacere contrarium est infrigidare eo quod calidum contrarium est frigido. Et humectare ad exsiccare contrarium est eo quod humidum est contrarium sicco et sic se habent albificare, et nigrificare et actiones omnium contrariorum sic se habent ad inuicem. et sic est in actionibus anime quia sic delectare contrarium est ad contristare. et ideo agere et pati recipiunt contrarietatem quia sicut calefacere contrarium est ad frigefacere. ita calefieri contrarium est ad frigefieri. et sic delectari contrarium est ad contristari. sicut delectare ad contristare. quia recipere contrarium est causa eiusdem quod est recipere magis et minus sicut sepe dictum est. ideo ista recipiunt magis et minus. quamuis intensionem non recipiat secundum gradus operationis. tamen ipsum agere. et ipsum pati sunt res recipientes magis et minus. et hec intensio causatur ex intensione virtutis in agendo et intensione virtutis passiue in patiendo. et sic calefacere est magis. et minus. et in passione contristari. et calefieri est secundum magis et minus. recipit ergo magis et minus facere et pati. De his autem duobus simul determinare oportuit quia vnum est causa alterius. et alterum est effectus ipsius. tamen illud quod predicat vnum istorum non continet sub alio sicut sub genere. De his igitur duobus quantum ad presentem spectat intentionem tantum hec dicta sunt.

Esitus autem esse. hoc est positum esse secundum ordinem partium ad inuicem. et in toto et in loco totius et partium his que ad aliquid sunt. quedam quidem que sunt relationes. quedam denominatiue a positionibus dicuntur sicut asperum et lene. rarum et densum. et huiusmodi que cumque situs partium in toto et in loco significant. De reliquis autem predicamentis que sunt quando et vbi. et habere eo quod manifesta sunt nihil amplius in hoc loco dici oportet quam que in principio in antehabitis dicta sunt. quia. s. vnumquodque istorum vnum per se significat predicamentum quando quidem non tempus significat. sed esse temporis secundum aliquam temporis differentiam vt heri quidem fuisse aut cras futurum esse. aut longe a presenti aut prope. et a preterito similiter olim fuisse aut iam. aut dudum. et aliquos huiusmodi. hoc enim predicamentum nullum aliorum significat. Et similiter est de vbi vt hic esse. aut esse in foro. aut in theatro. et que huiusmodi habent predicationem. sic enim significat. vbi. n. non est locus. sed in loco qualiter esse suum. et quando non est tempus. sed in tempore esse. et ideo speciale oportet esse predicamentum. habere autem comparationem habentis significat ad habitum circumdantem. Quamuis habere dicatur multipliciter sicut in sequentibus istius libri determinabitur predicamentum. n. eius quod est habere non dicit nisi relationem ad habitum exteriorem qui se mutat ad figuram et circundationem habitus. et hoc est habere sicut dicimus vel bene. vel male habere vestimentum ad necessitatem vel decus huius. Sic. n. generalis vox est eius predicamenti quod in nullo aliorum predicatur. et ideo hic secundum intentionem huius libri nihil aliud de his esse videtur dicendum quam que in principio in enumeratione predicamentorum dicta sunt. s. quod hoc habere significat et predicat calciatum esse vel armatum esse. vbi autem predicat in loco esse. Quando etiam heri vel cras vel hodie esse et alia quedam que de his dicta sunt in istius libri parte primo. vbi predicamenta enumerata sunt. De propositis itaque generibus ea que dicta sunt sufficiant. adhuc etiam in libro sex. principiorum sigillatim tractabimus de his de quibus hic non est tractatum.

Omnibus igitur iam determinatis. que de predicamentis dicenda esse videbantur inquantum predicamentum est sub vno communi nomine predicabilium coordinatio. non. n. omnia quecumque sunt coordinata reducuntur ad genus vnum. ideo quia post predicamenta oportuit sequi tractatum de his que quidem coordinanda sunt. sed ad vnum genus predicamenti reduci non possunt. et hec sunt opposita que in pluribus generibus inueniuntur et ea que sunt prius et posterius. et ea que sunt simul. motus et habitus. hec enim omnia talia sunt cum ipsis nominibus coordinabilitatem habeant. et tamen ad vnum aliquod genus predicamenti reduci non possunt de his igitur quinque necesse est tractatum facere specialem secundum quod ad logicum pertinet quamuis. n. opposita sint in rebus. et in entibus que considerat methaphisica. tamen oppositio que ponitur inter ea intentionis est. et cum intentio rationem dicat cuiusdam ordinationis. et illam solum logicus considerat. et similiter est de his quam

simul in oībus ea quidem que sunt opposita vel prius vel posterius. ꝛ simul sunt in natura rerū forme. aut intentio oppositionis ꝛ prioritatis. ꝛ simul ponit a ratione motus aut secūdū omnes sui deffectus ē in natura reductio autē ad vniuersale. ꝛ ad genus oꝫ ꝙ fit in ratione. ꝛ ideo motus cū sit predicabile qui dē de multis oportet ꝙ fm hoc a logico ꝛ fꝫ formā coordinationis ꝑdicabiliū tractaret. ē autē adhuc coordinatio eius quod inest cū eo cui inest. siue hitum habente. qḋ licet ex prehītis sit secūdum genus vnū tamen ei parte habiti est secūduꝫ modos multos ad vnū ꝛ idem genus nō reducibiles. ꝛ ideo oportuit ēt tractare de habere secūdum rationem coordinationis eius quod habet ad id ꝙ hꝫ ꝛ sic complet omnis coordinabiliū ꝛ predicabiliū coordinatio quā sequitur actus rationis qui ē predicabiliū rerū de quibus ꝯponitur compositio. accipiunt autē eorū quinqꝫ coordinationes penes que sunt in pluribus generibus aliquo modo coordinationis vnā rationem habētibus. hec. n. aut penes oīuꝫ generū diuersitatē sꝫ accepta. aut penes ea que sunt in generibus ꝯtenta aut penes coordinabiliū coordinationē ad substantiā. si accipiunt penes oium generum diuersitatē cūꝫ sicut dicit Boetius oppositio sit prima causa diuersitatis. tunc est oppositio. quia omnia diuersa per diuisionem que est ꝑ opposita exeunt ab vno aliquo ꝛ est oppositio causa diuersitatis. Si autem sumitur rō coordinationis penes illud quod est in quolibet genere. aut sumitur penes naturam eoruꝫ que sunt ordinata in genere. aut penes ea i quibus stat coordinatio. ꝛ per que fit diuisio coordinatorum. ꝛ si primo mō sumit. tunc cū ordinata i genere non sit nisi genus. ꝛ spēs inducit tractatū de eo qḋ ē prius ꝛ posterius. qꝛ genus se hꝫ i coordinatione sicut prius ꝛ species sicut posterius. ꝛ prius ꝛ posterius ē ratio coordinationis eorum i genere vno Si autē sumit penes ea i quibus stat coordinatio tota. et per que fit diuisio coordinatoruꝫ. tunc erit tractatus de simul que ēt ꝛ īdiuidua in quibus stat coordinatio sunt simul natura ꝛ diffinitione ꝑ quam fit diuisio coordinatarū et quo sunt opposite simul exeuntes ex eodem genere sunt simul natura. hac ergo de necessitate tractandū ē de eo quod ē simul. qꝛ autem in oī natura cuiuslibet generis ē potentia ꝛ actus ꝛ inter hec aliquomō motus ꝛ ideo ēt motus ē in omnibus generalius. ideo necesse fuit. etiam de illa ratione coordinationis predicabilium determinare ꝛ ideo oportuit tractare de motu fm oꝫ ꝯtatem quam i omnibus ponit ratio coordinās predicabilia ad vnum coē qḋ i generibꝰ pꝛ ribus inuenitur. Si autem ē fm ordinationem illoꝝ generum ad primum que est etiā coordinatio quam rō ponit. sic a logico necesse fuit tractare de hīe. ꝛ in his sufficientia est coordinationis predicabiliū. ꝛ per ipsam diuisionē patet ordo capituloꝝ istorum qꝛ prius est id qḋ sumit secundum ipsoꝝ generum diuersitatē qꝫ quod sumit penes ea que sunt in genere. ꝛ sic oppositio ē ante omnia alia. Adhuc prius ē quod ē in genere fm substantiam sue coordinationis qꝫ id qḋ est in genere secundum reductionē ad eius generis. et sic prius ꝛ simul sunt ante reliqua. Adhuc ꝙ est in genere secundum reductionem ad iđ ꝙ est hoc genus vel id ē ante reductionem ad vnum ꝙ est hīs vt subiectū. ꝛ sic capitulum de motu ē capitulū de hīe. patet igit sufficientia post predicamētorum ꝛ ordo eorum ad inuicem qꝛ etiam prius ē ante simul. qꝛ in coordinatione prius sunt ipsa coordinata scḋm rationem qꝫ ea in quibus stat coordinatio ꝛ ꝺ his hac de cā que dicta tractanduꝫ est.

Inter illa ergo primo tractanduꝫ ē de oppositione que forma ē ꝛ intentio rōnis est posita sibi ea que opposita sunt ideo inquātum stat sonip ea que sunt ꝛ etiam aliquo modo forma ē entis inquātuꝫ autē actu al oppositio ē cōperatio rōnis qua vnum oppositorū ꝯperat alteri. tunc ē forma ꝛ intētio que attingit ꝛ ū ens inquantum ens opponit non enti iā in cōtradictoriis qꝫ i priuatie oppositis et etiam i ꝯ trariis secundum ꝙ contraria ad priuationem ꝛ habitum reducunt hoc non est inconueniens ꝙ intentio vel forma que potētialiter ē in rebus ꝛ actualiter in rōne fit ꝛ entis ꝛ nō entis qꝛ ratio comperans vnū alteri comperationem facere non pōt nisi respiciat. ꝛ stet aliquo modo siue vtrumqꝫ ꝛ sic quidem oppositio simpliciter ē forma entis secundum quid autē ēt est non entis. Ex his etiam patꝫ ꝙ oppositio aliquo mō forma est vnius ꝛ aliquo mō multoꝝ. est. n. vnius fm ꝙ vnuꝫ cōsiderat oppositū alteri. sed nō est forma que absolute sit in vno. hoc ē in vno respectu alterius. Est etiā oppositio multoꝝ qꝛ dicimꝰ q illa vel illa sunt opposita ꝛ hoc ē ꝙ per rationem vtriusqꝫ oppositorum comperata ē ad alterum ꝛ stat sic i oppositis. hoc. n. mō forma q̄ non est absoluta potest eē multoruꝫ Ex his etiam patet ꝙ oppositio inqꝫtum oppositio secundum genus ē ad aliqḋ. quāuis spēs oppositionis nō sint ad aliqḋ nisi mediante genere hoc ē reduplicatione ad genꝰ sic vt dicatur ꝙ ꝯtrarietas inqꝫtū ē oppositio ē ad aliqḋ secundum ꝙ in antehabitis dictuꝫ est ꝙ grāmatica. fm ꝙ est disciplina ē ad aliqḋ ꝛ non secūdū ꝙ ē grāmatica vel hec scia.

Et si quis obiciat ꝙ relatio est forma eorum
quoꝝ utrunqꝫ est ens actu. oppositio autez
pōt eē eorum quorū alterū est non ens. et ꝙ
iō oppositio non sit relatio. Adhuc aūt qꝛ re
latio est ſm genus vnum tantuꝫ. oppositio
aūt est in pluribus generibus. et ꝙ ideo op
positio nō est relatio. dicendū ꝙ he argumē
tationes non ualēt. qꝛ oppositio sicut āte dic
tum est est itentio quam pōit ratio super res
et iō relatio que ponit ibi a ratione intētio
est. et talis relatio est ē relatio ētis. quod ut
oppositum ē et non ut res ē in rōne. et tale
ens sufficit relationi que est posita sicut intē
tiones. Ad aliud aūt dicendum ꝙ quamuis
relatio sit vnum genus nō tamē ꝓpter hoc
sequit ꝙ relatiua sint in genere vno ōi mō.
oppositio aūt ē distantia relatorū adinuicē.
et hoc nō est i diuersis predicamētis. sic er
go pꝫ quid sit oppositio. est. n. ut dicit boetꝰ
hoc habēs ꝙ opposita nō possunt eē simꝉ in
vno et eodem. vnde oppositio est repugnā
tia uel eēntialis distantia aliquorū se nō per
mittentium eē in eodem siꝉ. Nūc ergo ꝗren
dum est ſm oppositionis diuisionem quoti
ens siue quot modis solet vnum opponi al
teri. Dicit āt alterū alteri siue vnuꝫ alteri
opponi quadrupl'r. hoc est vno quatuor mo
dorū. aut. n. oppōit ut ad aliquid. aut ut cō
traria aut ut habitꝰ et priuatio. aut ut affir
matio et negatio. oppositio. n. quo ē forma
rōnis ſm intētiones que i rōne sunt que re
spicit tam ens ꝗꝫ non ens. aut est inter ea ꝗ
actu sunt aut inter ea quorū vnum ē et alte
rū non ē. si āt est inter ea que actu sunt ⁊ in sua
forma repugnātiam habēt oppositōia. tūc
aut se sunt expellentia ab eodem susceptibili
ſm potentiam et actum. aut expellēna se ſꝫ
actum non ſcōm potentiā. si primo mō tūc
est oppositio ſm ad aliquid sicut pꝫ in patre
et filio. Idem. n. respectu eiusdez pater. nec
est nec pōt esse filius. Si āt se expellāt ab eo
dem ſm actum et non ſm potentiā. tūc est
oppositio cōtrarietatis. et iste due qꝛ sunt su
per ens alijs duabus oppositōibus preordi
nande sūt. et qꝛ oppositio relationis expellit
oppositum ſm actum et potētiā. ꝯrietas āt
ſm actum tm̄. iō oppositio relationis ponit
ante oppositionem ꝯtrarietatis. Si aūt est
inter ens simpl'r et nō ens tūc aut est inter
ens simpliciter et non ens ſm quid. aut in
ter ens simpl'r et non ens simpl'r. et primo
quidem mō ē oppositio īter hītum et priua
tionem. que lꝫ priuet hītuꝫ relinquit tamē
sbm. et si est secundo mō tunc est oppositio i
ter affirmationem et negationem i quibus
affirmatio dicit ens. negatio aūt simpl'r nō
ens et habent ordinē ſm ꝙ plus uꝉ minus
habent de ente. et hoc nō priuatio et hītus

sunt ante affirmationem et negationez. vꝉ
sic plꝫ dici pōt ꝙ oppositio aut ē īter cōplexa
aut īter icōplexa. si inter cōplexa tunc ē op
positio ꝯtradictionis. et qꝛ in hac parte com
plexa ſm logicos non itendunt nisi ſm pot ē
nam. tractat. n. de ordinalibus ad cōplexio
nem. propter hoc oppositio ꝯtradictiōis po
nit ultimo ut minus intenta. Si āt est inter
incomplexa. aut est inter ea que ſcōm formā
opponunt rōne repugnantie formarū vꝉ rō
ne perfecti ſcō formam et imperfecti. Si se
cūdo mō tūc est oppositio priuationis et hī
tus. si primo mō aut est oppositio ſcōm for
mā que sunt formam et totū ꝯsequentes. aut
ſm formam a materiam respiciētes i qua fiāt
ſcōm potētiam materie ad utrūqꝫ ꝑ motuꝫ
et mutationem. ⁊ primo quidē mō est oppo
sitio ad aliquid. secundo āt mō ē oppositio ꝗ
est ꝯtrarietas. pōt ēt pluribus alijs modis
sumi diuisio oppositionis et hoc qꝛ ualde fa
cile est cuilibet consideranti naturas opposi
torū. iō ꝯtransimus. vt āt sigillatim illa per
exempla declarent vnūqꝺqꝫ illoꝝ opposito
rum opponit ut relatiue id quod ē dimidiū
et duplum ut ꝯtraria aūt vt malū et bonū.
quāuis. n. malum vt aristotiles dicit in dci
mo tertio methaphisice sit priuatio boni. ta
men ſꝫ ꝙ bonuꝫ est i hītibus et actibus sūt
ꝯtraria. qꝛ malus habitus ex malis relinqt
actibus et est qualitas ꝗdam i aīa. sicut ma
lus actus ē operatio quedam ab aīa elicita
⁊ sic ꝯtrarie opponit malum ad bonū. put
est bonum i oppositis hītibus et actibus ad
malum ē. et hoc est accipere id qō est malū
⁊ id quod ē bonuꝫ. si. n. accipiat utrūqꝫ isto
rum formaliter. s. vnum malū et vnum bo
num tūc forma tam in aīa ꝗꝫ in hītu. et qō
sit actu malum ad bonum priuatiue oppōi
tur et in corpore et in natura tamen sicut ꝓ
bāt sil'r ⁊ aristotiles et dionisius qꝛ ēt i corpo
re malum priuatio esset in tota natura non
est nisi priuatio sed hoc non ē presentis inten
tionis. sufficit. n. ꝙ bonum et malum secun
dum id ꝙ sunt ꝯtraria sunt secūduꝫ priuatio
nem et habitum aūt opponuntur ut cecitas
opponitur uisui. cecitas. n. est priuatio uisus
in eo ꝙ natum est habere uisum ut affirma
tio autem et negatio opponūt. vt sedet non
sedet ꝗcunqꝫ affirmatio affirmat. negatio
negat. et econtra quecunqꝫ negat negatio af
firmat affirmatio. hi igitur figuraliter suf
ficialiter dicti sunt modi oppositionuꝫ. Si
āt queratur que sit diuisio oppositionis in
quatuor opposita. Dicendum ꝙ communi
ter dicitur ꝙ sit diuisio. sicut generis in spe
cies. sed secundum ueritatem per prius et
posterius diuiditur in suos modos. qꝛ op
positio non ꝑdicatur equaliter de opposi

tis sed per prius et posterius. qꝛ oppositio s̄
eē et non esse siue secūdum affirmationem
et negationem est plus habēs de oppositio
ne omnibus aliis et oppositio secundum ha
bitum et priuationem . que est oppositio se
cundū eē non eē qd. post hoc plus habet de
oppositione. oppositio aūt secundum eē et nō
esse minus habet. et in tali oppositione plus
habent ea que sunt actu ꝯtraria potētia eē
tia eē in eodem q̄ꝫ ꝙ illa que sunt relatiua
qꝛ nec actu nec potentia possunt esse in eodē
qꝛ q̄ꝫuis actu et potentia simul esse non pos
sint tamen formalem ꝯtrarietatem non tā
tam habent quantā ꝯtraria que se mutuo
expellunt qꝛ relatiua se mutuo nō expellūt
eo ꝙ se in eodem non ꝯtingunt. et iō formas
non habēt inuicem actiuas et passiuas. Ex
his iterum pꝫ quedam sufficiētia oppositio
num et ordo ipsarum sm̄ ꝙ plus vel minus
habent de oppositione que .n. minus habēt
prius et que plus habent posteriꝰ ordinant̄.

Icamus ergo pꝛio de relatiue op
positis ꝙ quecūqꝫ ut relatiue oppo
nunt̄ ea ipsa que sunt oppositorum
sunt. et dicunt̄ sm̄ eundem casum
vel q̄libꝫ et aliter ad aliud sm̄ eundem ca
sum uel diuersum ut duplum et dimidium
hoc ipsū qd̄ est vtrūqꝫ ipsoꝝ alterius dr̄ du
plum. dr̄ .n. dimidij duplum ⁊ he sunt uere
ad aliquid sm̄ hoc ipsum ꝙ sunt. sed ēt bꝫ di
ci disciplina quodam mō sm̄ alium casum
dr̄ disciplinati disciplina. et disciplinatꝰ di
sciplina disciplinatus et disciplina disciplinā
to opposita sm̄ relationē. qꝛ disciplina dr̄
hoc ipsum qd̄ est disciplinati. et disciplinatū
hoc ipsum ꝙ est sm̄ ꝙ disciplinatum est stās
sub forma discipline ad suū oppositū siue
correlatiuum est. quāuis non sm̄ eundē ca
sum. qꝛ non dr̄ disciplinatū discipline disci
plinatum sed disciplina disciplinatum. di
sciplinatum .n. dicimus aliquē non discipli
ne disciplinatū sed disciplina disciplinatū
per ablatiuum casum ꝯuertentiā facientē.
Concludimus igitur generaliter ꝙ quecun
qꝫ relatiue opposita sunt hoc ipsum qd̄ sunt
alioꝝ dicunt̄ sm̄ genitiuū. aut q̄uocūqꝫ ali
ter dicant̄ ad inuicem sm̄ aliquem aliū ca
sum. hec aūt differunt ab oībus aliis mōis
oppositionis. et ꝓcipue a ꝯtrariis. cōtraria
.n. non alioꝝ dicunt̄ sed dicūtur ꝯtraria esse
sibi uel ad se inuicē. non .n. dr̄ bonū mali bo
num sed dr̄ bonum malo ꝯtrarium. neqꝫ al
bum dr̄ nigri albū sed dr̄ album nigro cō
trarium. ex quo pꝫ ꝙ he due ad inuicē diffe
runt oppositiones. Si āt quis obiciat dicēs
ꝙ opposita se mutuo perimūt et expellunt.
relatiua posita se ponunt et interempta se i
terimunt. et sic relatiua non sunt opposita.
Soluendum sicut in ante habitis dictū ē.
ꝙ relatiua in hoc habēt virtutem et naturā
oppositorum ꝙ se expellunt actu et potesta
te ab eodem susceptibili siue subiecto. et ꝙ
posita se ponant nō habent ab eo ꝙ sunt op
posita sed habent ab eo ꝙ si se inuicem dpē
dent sm̄ intellectum qꝛ sicut utrūqꝫ est finis ⁊
terminus alterius et sic vnū non pōt poni si
ne reliquo. qꝛ qd̄ ponitur eē finitum per in
tellectum ponitur eē finitum āte intellectus
non habet vnum sine alio. hoc ēt necessita
te fit ꝙ destructa se perimunt. destructo .n.
vno alterū non est in esse finitum. nihil au
tem ē actu nisi qd̄ finitum ē in eē. igit̄ qd̄ nō
est finitum in eē non est. qd̄ finitum ē intelle
ctu finitum ē et in eē. qꝛ per idē intelligūtur
res per qd̄ sunt in esse . sicut dicit̄ scdo phisi
corum. Obicit̄ tamen ꝯtra ea que dicta
sunt ꝙ ꝯtraria ut cōtraria ad inuicē referū
tur qꝛ cōtrarietas est forma relationis. et iō
quecunqꝫ sunt ꝯtraria inquātum sunt ꝯtra
ria sunt ēt relatiua. Sed ad hoc dicendum
sicut prius. qꝛ ꝯtraria ut opposita ad inuicē
referunt̄. et sunt relatiua sm̄ genus ⁊ nō sm̄
speciem aut sm̄ indiuiduum. et quādo dici
tur ꝙ contraria vt ꝯtraria sunt ad aliquid.
locutio est duplex. ex eo ꝙ illud qd̄ dr̄ sm̄ qd̄
pōt facere reduplicationem ꝯtrarietatis vt
est oppositio aut vt hec oppositio in se desi
gnata. et primo quidem mō uera est hec cō
traria vt cōtraria sunt relatiua. sed tunc nō
sequitur ꝯclusio ꝙ oppositio relationis sit op
positio ꝯtrarietatis. Si āt facit reduplicatio
nem huius cōtrarietatis tunc ē falsa hec cō
traria sm̄ ꝙ contraria sunt relatiue opposi
ta. et soluitur per interemptionem proposi
tionis. et ideo patet ꝙ non probat quamuis
enim ex falso sequatur aliquando conclusio
tamen nihil probatur. hoc igitur est primū
genus oppositionis inter quatuor que dicta
sunt. et cum omnia opposita nata sint fieri
circa idem hec que dicūtur relatiue opposi
ta semper sunt ī diuersis et non sunt nata fie
ri circa idem nisi in hoc ꝙ ad inuicē referū
tur et sunt ad inuicem hoc ipsum ꝙ sunt. ꝙ
aūt mutuo se expellant actu et potētia essen
di in eodem iam l ante habitis expositum
est et qualiter conueniat relatiuis.

E contrarie uere oppositis tractā
tes nos non oꝫ diffinire cōtrarieta
tis oppositionem. qꝛ iam in tracta
tu de cōtrarietate ab opinione anti
quorum constat ꝙ contraria sunt que posita
sub eodem proximo genere uere maxime di
stant a se inuicem. qꝛ ēt quamuis medium
comparatum extremo sit contrarium tamē
inquantum distat distare nō habet nisi ī quā
tum participat aliud contrarium qd̄ maxie

dist ꝛc. et sic medium ab extremo non distat nisi i one maxime distantie. et sic oia que distant sub eodem genere proximo. aut sunt extrema maxime distantia. aut si non sunt extrema distant tamen per ea que maxime distant. hoc est participatione extremorꝫ. ista autem sunt fieri circa idez susceptibile siue sbm qd est potentia utrorūqz contrariorum. qz quoꝝ est unū genus ꝓximum. hoꝝ e una potentia. qz genus est potentia in quo potestate e utrūqz et a quo per diuisionem p oppositas dr̄ias factam exit et reducitur utrūqz. sic ergo cōstat de sbali diffinitiōe cōtrariorum. Dico āt q ꝯtrariorum quedaz sunt circa suum sbz siue susceptibile īmediata. quedam aūt mediata. hoc est q quedam sunt quorum alteꝝ necesse semp est inee suo susceptibili. quedam aūt sunt talia q alteꝝ non est necesse inesse sed pōt inee mediuz q neutrum e extremorum. Hoꝝ autem quorum necesse e inesse alterum eorum. nullū est medium. quoꝝ āt alterum non est necesse inesse. hoꝝ medium est aliquid. vt aūt figuraliter p exempla que dicta sunt declaretur. cōtrariorum immediatoruz in phisicis quidem exemplum est langor et sanitas circa aial complexionatum in corpore. hec eīz circa corpus aialis nata sunt fieri. et necessarium e alteꝝ hoꝝ inee corpori aialis vel langorem vel sanitatem. Nec latet nos quod galienus vel philosophus iter sanū ꝛ egrū ponit medium qd est neutruz. verbigrā qū aial est actu sanū sed dispositum ad egritudinem. vel econuerso qū est actu egrum sed dispositum ad sanitatem. uel quando est in toto et sm ꝑtem egrum uel econuerso vl' aliquo alio tali nō se habēs. oia. n. ꝯtraria que fundant super equale et inequale necessario sunt immediata sicut et equale et inequale esse sunt immediata. qz ad affirmationez ꝛ negationem reducunt. et sunt cōtradictoria in genere quāuis simplr̄ non sint ꝯtradictoria. sanū āt et egrū fūdata sūt super equale et inequale. qz sanum est qd est in equalitate complexiōis. egruz āt qd ab equalitate decessit. et hoc modo neutrum non e mediū sed est egrum non multū distans a sano. uel sanum nō multū distans ab egro. et hoc cōsiderat philosophus ꝛc. sm illam partem phisice que medicina est. Intentiones sani et egri prout contrarietas est inter eam considerat logicus. qz simplr̄ sunt fundate sup equale et inequale logicus dicit esse immediatas. Est āt obiectio ꝯtra ea que dicta sunt in phisicis. qz motus semper est de contrario in cōtrarium. motus aūt ois mediū habet. qz de qd mouet de extremo siue ꝯtrario in extremum cōtrarium prius est i medio q̄z in extremo. et sic nulla sunt i phisicis contraria que mediū non hēant vt vr̄. ꝛ hoc quidem verū e per hunc mōz. quo procedit obiectio. s. sm hoc q contraria comparantur ad sbm. q potētia est sub utroqz cōtrarioꝝ successiue. et sic contraria ꝓut eoꝝ est mot' considerat phisicus. nihilominus tū intentiones cōtrarioꝝ causam aliquādo accipiūt oppositionis ab equali et inequali. aliquando āt a formis eēntialiter repugnantib'. ꝛ quādo accipiunt cām oppositionis ab equali et inequali non pōt inter illas intentiōes esse mediū ꝓpter affirmationem et negationez quādo aūt repugnantia et distātia eēntialis est in eā. aut ille eēntie siue forme sūt miscibiles sibi ad inuicem. aut non sunt miscibiles sm numerum et siquidem sunt miscibiles illa cōtraria habent medium. si aūt nō sunt miscibiles sicut equale et inequale sed sunt immiscibilia. tunc illa cōtraria sm intentiones suas formales non hn̄t mediū sicut āt sanum et egrum sunt imediata circa corpus aialis. sic par et ipar circa numerum immediate opponunt et de numero p̄dicantur immediate. ita q ōnis numerus e par uel impar propter eandem causam. qz numerus par est quando i duo equelia diuiditur. impar āt qui in duo equalia nō diuidit sed in duo inequalia. et sic fundat par ꝛ impar super equale et inequale. hoꝝ enīz alterum necessarium est eē i numero. sicut abūdans et perfectum. Dico aūt hic abundans non prout passio quedam numeri scdꝫ quā dr̄ numerus ois aut eē perfectus aut esse diminutus. non sic. n. accipimus hic abūdans et perfectum sed scd̄m q perfectū est equale. abundans āt distans ab equalitate. sic. n. par numerus perfectus est quia perfecte stat super equale. impar āt imꝑfectus qz vnitate abundans super equale. impar āt numerus ut dicit pitagoras est qui in duo equalia non diuidit impediente ea que itercidit vnitatem. nihil ergo est in medio istorum inter sanitatem. s. et langorem. nec inter numerum sic abundantē ꝛ perfectum et imparem et parem. contrariorū de quorum non e necessariuz alteꝝ inee susceptibili illorum e aliquid medium ꝓpter miscibilitatem extremorum. sicut album et nigrū cum sunt contraria in corpore terminato habent fieri sicut in susceptibili. et cum non est necessarium alterum inee corpori non autē de corpus terminatuz aut album aut nigrū est sed aliquādo medio colore figuratum. Similiter āt prauum et studiosum predicātur ut contraria de homine et de aliis multis. vnumquodqz. n. studiosum est quod e perfectum sua connaturali uirtute ad propriū

et connaturalem actuz sicut homo ad actū hominis et leo ad ad actum leonis. et miles ad actuz militis et philosophus ad actū philosophi et sic est i oībus aliis. hec tamen cōtraria prauū et studiosum sunt media taqꝫ non ē necessarium hoiez aut studiosum aut prauū eē. et sili est de aliis que praua dicuntur vel studiosa possūt .n. eē media ita ꝙ nec qꝫ praua neqꝫ studiosa sunt sicut sunt corpora ad virtutē sui actus disposita neqꝫ ēt cōtrarium hituum habētia sicut dicit auctor. qꝛ rusticus q ad ciuilitatē et curialitatē et virtutē hois nō ē dispositus nec bonus nec malus nec prauus nec studiosus. hesiodice āt phiam theologizātiū sequētes dicūt iter bonum et malū siue inter prauū et studiosum nō eē medium. nō eīm dicūt aliqd bonū bonum bonitate nature simplicis sed bonum dicūt virtute perfectum ad actū oēm q aūt ab illo deficit cum debeat esse pfectus dicūt eē malū obmissionis malitia admum qꝛ studium virtutis non fecit qd debuit prauum āt dicunt bonum ad prauū actum inocentia sm perfectū. et sic dicūt theologi nostri temporis. phisice āt loquēdo medium ē iter prauum et studiosum sicut dictū ē. est ergo boꝝ ꝯtrioꝝ in medium. albi quidē et nigri mediū ē fuscum et palidū et sunt alii medii colores sicut viride et glaucū et iacintinū et croceū. praui uero et studiosi medium ē qd nec prauum nec studiosum ē sicut diximus. sed i aliquibus ꝯtrariis noīa mediorum itermedia sunt posita. et sūt quoꝝ forme sunt nuscibiles ad formam medii terminatā. sicut inter album et nigrū nominanē media fuscū et palidum et alia huiusmōi. In ꝯtrariis āt quoꝝ .s. forme non sunt nuscibiles ad medii determinationem nō est idoneum assignare mediorum noīa cum tñ sint media sm rei ueritatem hoc mediū i talibus hꝫ determinari per abnegationez vtriusqꝫ summoꝝ siue extremorum. summa .n. sunt maxime ī summo distantia ab inuicē. sicut si diceremꝰ iter medium boni et mali eē qd nec bonū nec malum ē sicut rusticus nec bonus dr ciuilr nec malus. vel sicut diceremus inter iustum et iniustum eē sm generalē iustitiam que idez ē oī virtuti qꝛ nec iustum nec iniustum est id qd ad ciuilem iustitiam nō est dispositum ꝯtrarius .n. talia ꝯtraria sunt inuscibilia est ꝙ i oī motu extrema aliquo mō inuscibilia sunt. qꝛ aūt inter ea non eēt motus. cum ad formaz medii determinabilia nō sunt. qꝛ non ē status in mediis ipsorū ad speciem determinati medii sm medii formam. in oībus āt sensibilibus ꝯtrariis media sunt uel plura uł pauciora sm doctrinā que tradiē in libro de sensu et sensato qꝛ ꝯtraria i illis sunt simplices

forme extremorū. in aliis āt que fundāē sup quasdam hitudines equalitatis uel inequalitatis non pōt eē mediū: ꝙuis dicant ethici virtutem eē mediū duaꝝ maliciaꝝ. ꝙ uī miscet ex duabus maliciis. qꝛ virtus sꝫ boni rōnem non ē medium sed extremū. In actu aūt et medio hitus mediū est nisi mixtū ex duabus maliciis sꝫ in ediū duaꝝ maliciarum in eis cūstantis actus quas medio mō pticipat duaꝝ maliciaꝝ quarum vna ē sm abūdantiam. altera ē sm defectū. hec igiē et talis est oppositio cōtrarietatis.

Priuatio uero et hitus sm ꝙ oppositionis species eē dicūtur circa idē aliqd eē qd pprie est ipsius hitꝰ sꝫ naturam susceptibilis sicut visio et cecitas circa idem sunt hitus per naturam susceptiuum qd est oculus. oculus .n. p naturam susceptibilis ē visus. pp qd pħs dicit ꝙ si oculus esset aīal visus eēt aīa eius. vnde sicut mors et vita opponuē circa idez qd p naturam vite susceptibile est. ita visus et cecitas opponunē circa oculū. et auditꝰ et surditas circa aurem. et caluum eē et comatū esse circa frōtem. qꝛ p humiditatē nature cerebri frons nata est eē comata. vſr āt loquēdo de oībus talr oppositis leēndū ꝙ ī quocūqꝫ sꝫ nature principia et nature ordinem nasciē hitus. uel hꝫ nasci circa hoc sm eadem principia et eūdem ordinem hꝫ fieri vtriusqꝫ istorum oppositoꝝ hitus. s. et priuatio. hitus ꝗ. ꝯstantibus principiis et constāte ordine sꝫ nature determinationē. priuatio aūt sꝫ corruptionem vtrorūqꝫ. s. principioꝝ et ordis determinati a natura. Qd uero ordo requiratur in talibus pꝫ ex hoc qꝛ tunc dicimus priuari vnūqdqꝫ suo hitu in illo tēpore quo id qd natum ē hēre aliquem hitum. tūc nō hꝫ eum et si ante tps determinatū ad hēre hitum non hꝫ tunc dicimus ꝙ non ē priuatum. edentulū .n. dicimus non eum q nō hꝫ dentes in quo cūqꝫ tpe sed eum qui non hꝫ dentes in tpe in quo natus est hēre dentes sm naturam. neqꝫ cecū dicimus qui in quocūqꝫ tpe non hꝫ visum sed eū qui nō hꝫ in tpe in quo scdm naturam ꝯuenit eum hēre visum uel dētes. Cū .n. natura vt dicit aristo. nec abundet in superfluis nec deficiat in necessariis et oīa mēsuranē periodo. vt dicit aristotiles scēdo de generatione et corruptione. si in tpe in quo natus est hēre non hꝫ priuatus p certo est pricipio nature ad operandū. si ante periodum deficit nō ē priuatus naturali principio sed materia i qua cōperēbaē nature pricipiū ad tā breue tps cōplere non potuit pp qd pueris prime plantationis dentes ꝓicientes edētulos non dicimus. qꝛ manet in eis principium dentiū

generationum. quedam. n. sunt generatiões sine quedã generata q̃ mox nata nec dẽtes nec visum hñt sicut ẽ canis natus lupus et gatus et hõ quãuis hẽat visũ non adhuc adultum. sed dentes mox natus non hꝫ. ⁊ tales nati non ꝓp hoc dicunt edentuli nec ceci. ꝓpter hoc ꝙ non significat corruptiõeꝫ principii vel membri in quo est priuatio et hitus sed significat breuitatem periodi in qua non poterat compleri organum ad habitus perfectionem sic ergo opponunt priuatio et hitus ꝙ priuatio dicit principiorũ hitus corruptionem l eo in quo tũc natus ẽ eẽ hitus. et hoc ẽ tripliciter sc̃dm ꝙ dicit aristotiles in quinto prime phie. s. circa idẽ numero vt cecum circa uidens hoc ẽ visuꝫ habẽs vel circa idẽ genere sicut talpa dr̃ mus cecus. non ꝙ nata sit videre sꝫ ꝙ genus eius qđ ẽ alal natum ẽ hẽre uisum. tertio circa genus remotum sic planta dr̃ hẽre visum. qꝛ viuum natum ẽ hẽre uisum. cũ videre sit d operationibus uite quas natuꝫ ẽ suscipere uiuum sm̃ ꝙ viuum. his igit̃ mõis priuatio opponit̃ hitui qñ. s. hitus priuatur priuatione pricipiorꝫ ipsius hitus. ꝓp qđ ẽt cecũ non opponit̃ priuatiue ad non vidẽs. qꝛ aliquid ẽ non uidens et uisu nõ vtens. et hoc non est priuatum uisu. et ẽ non vidẽs principia visus nec habẽs nec ex genere nec ex specie sicut lapis est non videns. et sic uidens et nõ uidens opposita sunt sm̃ affirmationẽ ⁊ negationem et non sm̃ priuationem et hituꝫ. Adhoc ergo ꝙ priuatio ⁊ hitus sint opposita oꝫ ꝙ sint circa idem hitus per naturã susceptibile cuius susceptionis preconuptiua sit priuatio. et hecẽ cã ꝙ hitus sm̃ ordineꝫ nature ꝓcedit priuationem. ⁊ priuatio cõparat̃ ad hitum sicut secũdum. qꝛ primum est hitus. non oꝫ ãt hitum precedere actu sed i ordine principiorꝫ nature. si. n. actu semper oporteret ꝓcedere hitum. tũc nullus eẽt cecus uel surdus a natiuitate. qđ falsum ẽ. priuari ãt et hẽre hitum non ẽ olo idem. quod priuatio et hitus quãuis inter ea sit idẽ modus oppositiõis. hitus ẽ visus. visus autem aẽntiatr non est hẽre uisum. silr priuatio est cecitas qꝛ cecitas suscipit predicationeꝫ priuationis. sicut species suscipit ꝓdicationem generis. hẽre igit̃ uisum non ẽ uisus. cecuꝫ vero eẽ ⁊ priuari uisu non ẽ cecitas ul priuatio. si. n. idem eẽt cecitas et cecum eẽ ẽntialiter tũc utrũqꝫ eorum de altero ꝓdicaret̃ et de quocunqꝫ ꝓdicaretur vnum. de eodẽ predicaretur reliquum. hoc ãt minime vel nequaꝙ̃ ꝯuenit. cecum. n. eẽ uel priuari visu dr̃ hõ. cecitas uero nullo mõ dr̃ hõ. ⁊ per hoc pꝫ ꝙ priuatio non priuat hitum in se et i principiis hitus relinquit sbm̃. circa qđ est potentia. et illud nihil est priuatiõis. hec tamen. s. cecum eẽ et uisum hẽre opposita sũt tanq̃ priuatio et hitus. modus. n. oppositionis in utroqꝫ idem est. cecitas. n. opponitur uisui. sicut cecum eẽ opponit̃ ad uisum hẽre sed in hoc est differentia. ꝙ cecitas et uisus nominant ipsa opposita sm̃ priuationẽ ⁊ hitum. cecum ãt esse et uisum hẽre nominãt sbm̃ sm̃ ꝙ stat sub priuatione et hitu. quasi denoiatum ab ipsis et iõ cum sbm̃ ex se non hẽat oppositionem ad seipsum nec sbm̃ possit opponi sbõ. relinquit̃ ꝙ nõ ẽ ibi oppositio nisi priuationis et hitus que circa sbꝫ posita eẽ significat̃. ⁊ iõ necessarium est ꝙ ideꝫ modus oppositionis sit inter cecitatẽ et uisum et inter cecum eẽ et uisum habere. siue inter priuari uisu ⁊ uidere siue hitum hẽre. Atẽ dendum sũt ꝙ hec oppositio nõ ẽ ꝯtrarioꝝ oppositio. quãuis. n. priuatio saluet̃ in ꝯtrario. sicut cum dr̃ ꝙ ex non albo fit album. d ideo ꝙ põt eẽ album et hoc ẽ nigrum. tamen nigrum et album prout sunt forme cõtrarie actu sunt et repugnantes sibi inuicem ⁊ sic opponunt̃ ut ꝯtraria sed inquãtum est idem in illis que participant utrũqꝫ illarũ formarũ. ut perfectum ⁊ iperfectum et ut formabile ad speciẽ sicut ẽ lux uel logice loquẽdo genus qđ est in utraqꝫ specieꝝ ut potẽtia. et ut formabile ad speciem sic opponũt ut priuatio et hitus. ⁊ sic de vno põt fieri reliquum sicut actus de potẽtia. sic. n. utrũqꝫ fit ex altero sicut non hoc potens põt tamen eẽ id et utrũqꝫ inchoatione ex principiũ siue esse in reliquo ⁊ hec priuatio que est unũ de principiis motus ꝓcedit hitum sm̃ naturam. et ꝙ materia nunquã ẽ sine forma iõ priuatio talis est fundata sm̃ modum quem diximus in forma contraria ul disperata. et iõ dicit philosophus ꝙ quorũcunqꝫ ẽ genus vnũ illorũ ẽ materia vna. pꝫ igit̃ ꝙ priuatio ⁊ hit' specialem habẽt mõꝫ oppositionis distinctum a mõ oppositionis cõtrariorum

Quartum ãt genus oppositionis est sm̃ ꝯtradictionem. ꝙ qꝛ complexũ est non adeo proposito cõuenit huic tractatui. In hac. n. parte loquẽtes logice non intẽdimus nisi de predicabilium ordinatione. sm̃ qđ predicabilia rerũ predicamẽtorum significantia sunt ⁊ ad res habent reduci. et qꝛ res opposite sunt sub cõtradictoriis. iõ tractando de oppositis oportuit tractare de cõtradictoriis sm̃ ꝙ sub cõtradictoriis res substant opposite. Et ideo sciendum ꝙ id qđ eẽ rem sub affirmatione est. et id qđ sm̃ rem est sub negatione non ẽ idem qđ affirmatio et negatio. cuius ꝓbatio ẽ. qꝛ affirmatio est oratio affirmatiua. negatio que ẽ cõtradictoria ẽ oratio negatiua

horum ãt que sunt affirmatiões et negatiões
sunt ut res affirmate et negate nullum. n.
est oratio sed potius res que subiacet oratio
ni sicut significatum substat signo. Sciẽdũ
.n. ꝙ affirmatio dupl'r dr̃ et simil'r negatio
dr̃ enim affirmatio affirmationis qualitas
et forma in parte per assertionem composi
tionis. et hoc mõ affirmatio qualitas ẽ pro
positionis. et per oppositum negatio dr̃ qua
litas vel forma diuisionis cõpositorum. ⁊ ẽ
qualitas negatiue ꝓpositionis. aliquãdo dr̃
affirmatio enũciatiua orõ dicens vnum de
de altero: et sic affirmatio spẽs est propõis.
Aliquãdo dr̃ affirmatio ps negationis quã
do. s. idem negat̃ in negatiua qd̃ affirmat̃ i
affirmatiua. et sic affirmatio et negatio sũt
opposita circa idem. quãuis affirmatio non
opponat̃ negationi ut ps est. tamen opposi
tio est in hoc ꝙ id qd̃ significat eẽ. significat
non esse in altera. non inesse aũt et ineẽ sũt
opposita per affirmationem et negationez
Sique ãt obiciat ꝙ lic' affirmationẽ ⁊ nega
tionẽ ẽ ordo ꝙ affirmatio ẽãn negationẽ. ñ
n. negat negatio nisi qd̃ affirmat affirmatio
et vr̃ ꝙ opposita sint affirmationez et nega
tionẽ sunt circa idem ordine et sic sunt oppo
sita ut priuatio et hitus sicut pz per ãte dic
ta. Dicendũ ꝙ quando dicit̃ ꝙ opposita vt
priuatio sunt circa idem ordine. itelligit̃ ꝙ
ordo ille sit in rebus a natura determiatis.
ordo ãt qui est inter affirmationem et nega
tionem non est talis, sed est ordo ratiõis. qz
. s. negatio non negat, nisi qd̃ affirmat affir
matio in quocunqz tẽpore. et hoc non est in
oppositione priuationis et habitus. hec igi
tur genera oppositionis distincta sunt ad i
nicem. et in argumento ẽ prologus equiuo
cus. et ꝙ aliter et aliter hinc et inde sumit̃
ordo. quamuis autem sicut dictum est quod
substat affirmationi non sit affirmatio. ⁊ qd̃
substat negationi non sit negatio. tamen cõ
cedendum quod ea que substant affirmatio
ni et negationi sunt opposita tanquam affir
matio et negatio. et est in eis idem modus
oppositionis qui est etiam in cõtradictoriis
sicut enim affirmatio aduersus negationez
est opposita. vt quod sedet est oppositum ei
quod non sedet. sic et res que sub utraqz po
site sunt affirmatione scilicet et negatione
eundem habent modum oppositionis. vt
sedere oppõitur ad non sedere respectu ei⁹
dem et circa idem. Si autem quis querat
dicendo quod ex quo affirmatio et negatio
in sermone sunt complexa i quibus est natu
ra contradictionis oppositionis. in rebus
autem est modus illius oppositionis. vide
tur ꝙ hec oppositio prima sit in sermone ⁊
non in re nisi per consequens et non per ve
ritatem sed per aliquem modum ipsius tã

tum. Et hoc aliqui aliquãdo concesserunt.
Sed contra hoc est quod dicit auctoritas.
platonis. qz non sermoni res sed rei sermo.
subiectus est. quia sermo non ẽ nisi propter
res significandas. et sicut in ante habitis di
ctum est. in eo qd̃ res est uel non est. oratio
vera uel falsa est. et sic videtur primum eẽ
in opposito et consequẽter in sermone. ⁊ hoc
est concedendum. Et propter hoc dicenduz
ꝙ cõtradictio non est in sermone nisi secun
dum ꝙ refert̃ ad rem. et ẽ in re sicut in cã. i
sermone autem sicut i signo rei. Adhuc
aũt attẽdendũ est ꝙ in re est sicut in cã et nõ
in compositione et diuisiõe. res. n. ẽ in re vl̃
seperata a re sicut ꝓpositiõe media q̃ diuer
sa sit a rebus cõpositis sed notã cõpositiõis
uel notam diuisionis ponit anima. ut dicit
aristotiles in decimo prime philosophie. et
ideo tria sunt in oppositione secũdum affir
mationem et negationẽ. s. ꝙ ad rẽ referan
tur eãdem. affirmatio et negatio. et ad eum
dẽ intellectũ cõponentez et diuidentẽ. et ꝙ
obseruetur in sermõe idẽtitas significandi i
affirmatione et negatione quia res est cau
sa intellectus autem componẽs et diuidẽs
et sermo signum oppositionis et diuisionis
Attẽdendum aũt ꝙ diffinientes affirmatio
nem et negationem utunt̃ genere remoto
dicẽtes ꝙ affirmatio est oratio affirmatiua
⁊ nõ dicentes ꝙ est enunciatio. qz volentes
ostendere ꝙ affirmatio et negatio opposita
sunt melius ostẽditur ex genere. qd̃ est ora
tio. qz hoc cõe est utriqz affirmationi. s. ⁊ ne
gationi. enũciatio aũt species est orationis.
et proprie loquendo nihil enũciatur in enun
ciatione negatiua sed potius negatur i enũ
ciatione aliquid de aliquo. et quod enũcia
tum est in affirmatione negatur i negatiõe.

Adhuc notandum ꝙ cum dicitur. affir
matio est oratio affirmatiua ponit̃ affirma
tio pro specie enunciationis siue propositiõis
cuius genus est oratio. cũ aũt subiungitur af
firmatiua ponitur affirmatio pro qualitate
propositionis que ad quale informat et deno
minat orationẽ. Et si dicat aliquis ꝙ ⁊ alie
orationum sunt affirmatiue. dicẽduz ꝙ nõ
sunt qz non affirmant nisi uerũ uel falsum.
vnde cum dicit̃. vtinam non moriar non ẽ
negatum aliquid sed optatum est de nõ mo
riendo. Similiter ẽt eũ dicitur. non fac hoc
uel non facias aliquid aliud. nihil negatur
sed imperium uel preceptum est de nõ fa
ciendo. Et idem est in affirmatiuis. cum di
citur fac hoc. uel utinam facias. hoc eniz ni
hil est dictum sed preceptum uel optatum
de aliquo fiendo uel faciendo. et in talibus
non proprie est affirmatio uel negatio. sicut
dictum est, quia fi unit per moduz affirma

tionis vel negationis. totum significat effec-
tũ mẽtis q̃ ꝑ mõꝫ verbi iportat̃ ꝙ põit ĩ orõe
Je determinat̃ generibus oppositi
onum videndum ẽ in quibus diffe
rant a se inuicẽ. ⁊ inter se ipsa. Nõ
autem priuatio ⁊ habitus non sic.
vel eodem modo opponant̃ vt ad aliquid.
sed hec duo genera oppositionis sunt diuer
sa accipiendo primo differentiam. siue diffe
rentie rationem. ex ipsis que opposita sunt
visus enim qui opponitur cecitati vt habi
tus priuationi non dicitur hoc ipsum. ꝙ ẽ ui
sus sui oppositi ꝙ est cecitas secundũ aliquẽ
casum siue secundum genitiuum. siue secun
dum alium casum. nõ dicitur ad ipsum. non
enim dicit̃ visus cecitatis visus nec cecitati
visus nec ad cecitatẽ visus. nec cecitate vi
sus. nullus enim horum habituum ad rem
referri potest. ⁊ ad id ꝙ ẽ visus. sm̃ ꝙ ẽ vis⁹
aliter autem non potest visus. hoc ipsum qđ
est ad alterum eẽ. Similiter autẽ nec ce
citas dicit̃ hoc ipsum ꝙ est cecitas visionis
nec sm̃ aliquem alium casum. dicitur alte
rius hoc ipsum quod ẽ. sed cecitas dicitur pri
uatio visionis. ⁊ sic secundum genus aliquo
modo est alterius. sed nõ secundum speciez
cecitas autem visionis cecitas non dicitur.
huius autem causa in antehabitis in tracta
tu de relatione dicta est qꝛ aliquando in rati
one nominis speciei clauditur vel cõcipitur
id cuius est ⁊ ad quod dicitur. et tunc incon
grue extrinsecus opponent̃. Amplius adhuc
ab ipsis oppositis rationem inducendo. sicut
patet ex prehabitis. Ad aliquid omnia dicũ
tur recipere se ad conuertentiaz. propter qđ
⁊ cecitas si eẽt de numero eorum que sꝫ hoc
ipsum ꝙ sunt ad aliquid conuerteretur vti
qꝫ illud. Ad aliquid hoc dicitur secundum
ipsum hoc ꝙ est. non autem conuertitur. nõ
enim dicitur visus cecitatẽ visus sicut paulo
ante probatum est. ergo nec cecitas hoc ipsũ
ꝙ est ad aliquid est. Sumitur autem modus
oppositionis eorum que sunt ad aliquid. ex
hoc ipso ꝙ sunt ad aliquid. Cum ergo modus
oppositionis priuationis. ⁊ habitus ex hoc
non sumit̃. patet ꝙ alia est oppositio relatio
nis. ⁊ eorum que opponunt̃ vt priuatio ⁊ ha
bitus. Quoniam autez ea que opponuntur vt
priuatio ⁊ habitus non opponunt̃ vt contra
ria. ex his que dicentur manifestum. contra
ria. n. sunt aut mediata. aut imediata. quo
rum autez contrariorum nihil est medium.
sicut contrariorum que sunt imediata. neces
se est semper alterum contrariorum ineẽ sb
iecto susceptibili in quo nata sunt fieri illa in
mediata contraria. aut sunt in quibus. ⁊ de
quibus predicari per denominationem vi
dentur. alterum enim illorum semper de ta

libus predicatur vel ambo sub distinctione
semper enim secundum omne tempus eoꝝ
contrariorum nihil est medium. quorum al
terum omni tempore. necesse est inesse susce
ptibili. ⁊ quorum alterum semper ẽ necesse
de susceptibili predicari sicut patet de lãgo
re ⁊ sanitate circha aĩal ⁊ habundanti siue in
pari ⁊ pfecto siue pari circa numerũ. Quoꝝ ue
ro quoꝝ aliquid est mediũ contrariũ nunquã
sm̃ aliquod tempus. necesse ẽ alterum ineẽ
semper. n. potest ineẽ medium. ꝙ neutrum
est contrarioꝝ. non. n. necesse est omni vel ali
cui susceptibili. aut candidum siue albũ uel
nigrum ineẽ qꝛ potest ineẽ fuscum vel pali-
dum. Similiter non ẽ necesse omni vel ali
cui susceptibili ineẽ calidum vel frigidũ. qꝛ
põt inesse tepidum ꝙ nec calidũ est nec frigi
dum. horum. n. ⁊ similium ꝯtrariorũ medi
um nihil ꝓhibet ineẽ ꝙ neutruz ẽ extremo
rum. sed eoꝝ ut diximus ẽ aliquid mediuz
quorum nõ est necesse alterum semper ineẽ
susceptibili. exceptis his quibus naturaliter
inest vnum contrariorum. sicut inest igni ca
lidũ. ⁊ sicut inest per naturam niui candidũ
esse. in talibus autem necessarium est alteꝝ
ineẽ ⁊ illius oppositum non conuenit inesse.
sine impossibile est inesse sine substantie cor
ruptione. Non. n. possibile est igneum esse fri
gidum. ita ꝙ maneat ignis substantia. vl niuem
eẽ nigram. ita ꝙ maneat substantia ni
uis. multa. n. etiam alia susceptibilia sũt ca
lidi ⁊ candoris. preter ea quibus alterum in
est per naturam. ⁊ tunc ex his que dicta sũt
patet. ꝙ non omni susceptibili verum est al
terum in esse contrariorum mediatorum. sꝫ
his solum susceptibilibus. quibus alterum
inest per naturam. ⁊ his determinate inest
vnum ⁊ non alterum conuenit ineẽ in priua
tione ⁊ habitu nihil eorum que dicta sunt de
contrariis mediatis verum est. Susceptibi-
li enim priuationis ⁊ habitus non semꝑ ne-
cessarium alterum hoc est priuationem vel
habitum ineẽ. qꝛ hec non sunt in eo nisi in tẽ
pore determinato. sed animal mox natum
nundum habet tempus determinatum ad
videndum a natura neqꝫ cecum neqꝫ visuz
habens dicitur eẽ. ppꝫ qđ sequit̃ ꝙ priuatio
⁊ hitus nõ sunt de numero taliũ ꝯrioꝝ quo-
rũ nihil ẽ mediũ. qꝛ illoꝝ oĩ tẽpore necesse ẽ
alterũ ineẽ suo susceptibili. sꝫ nec sũt priuatio ⁊
hitus de numero taliũ ꝯriorũ quoꝝ aliqđ ẽ
mediũ. oĩ. n. susceptibili priuationis ⁊ hitus
necessariũ ẽ vnũ ineẽ vl' hitũ vel ꝓuationẽ p⁹
ꝙ venerit i tẽpus i quo ipm̃ susceptibile na-
tũ ẽ ad hñdũ hitũ. ⁊ sic. n. aut cecũ aut hñs visi
onẽ dr̃. ⁊ tũc nõ ꝯuenit necessario determina-
te ineẽ alterũ. s. visum ⁊ determinate vel cecũ
determinate. sed indeterminate alteratrũ

necessario inerit. est enim vel videns vel ce
cum indeterminate in contrariis autem in
quibus est mediũ nunquã sm aliqd ipsa ẽ ne
cessariũ altũ i esse. qz ip põt leẽ mediũ. sz qui
busdã susceptibilibus alterũ zõriorum media
torz determinate ꝯuenit inẽẽ sicut diximus
cui illud inest per naturã. ꝓpter quod palaz
est ꝙ ea que priuatiue opposita sunt sm neu
trũ modum habẽt oppositionẽ. nec. n. semp
alterum iest sicut ꝯtrariorz imediatorũ. neqz
nunquã necessariũ est alterũ inẽẽ sicut i con
trariis mediatis se habz oppõ. Amplius ad
huc idem pbat in cõtrariis siue medians si
ue immedians existe z manẽte sm sbam su
sceptibili possibile est ex alterutro i alterutrũ
fieri alterationis mutationẽ nisi a'terum cõ
trariorz insit naturalr sicut igni iest calidũ
p naturã. naz in contrariis imediantis al qd
sanum ẽ modo possibile ẽ languere mutatur
ex sanitate in langorẽ. z i contrariis media-
tis possibile ẽ id qd modo calidum ẽ nigrũ
fieri z mutari ex candore i nigredinẽ. z simlr
calidũ possibile ẽ fieri frigidum z ecõuerso
z id qd est studiosũ possibile ẽ fieri prauũ z ec
ecõuerso. ex prauo possibile ẽ fieri studiosum
qd tamen negat plato i libro qui dicit mẽo-
nis. sed est negabile si ponamus virtutez ex
ꝯsuetudine fieri. sm hoc. n. prauus ad melio
res exercitatiões siue ꝯsuefationes bonorum
operũ deductas z i virtutibus itelligibilibꝰ
deductus ad meliores doctrinas. z consimi
lia z electiones ꝯtinuis forte primo modicum
qd perficiat vt melior sit. si nõ saltz semper
siue ꝯtinuum modicũ cremẽtuz super sit. pa
lam est qz aut perfecta mutabit z studiosus
erit perfecte. aut satis multũ acciperet incre
mentũ. ita ꝙ comperabit vt studiosus. Si
enim assuetudine fiet bene mobilior ad vir
tutez vt ea que virtus sunt facile faciat et
gaudiat vel etiã si hoc non ẽ, sed tñ quodcũ
qz incremẽtum sumat. palã ẽ ꝙ aut perfec
te mutabit. aut satis multũ sumit incremẽ
tũ. qd sufficit ad virtutis acceptionẽ. si enim
a primo sumat aliquod incremẽtũ nature
simile est. Amplius cũ acceperit incremẽtuz
si persenerauerit in extremo actuum bono
rum z cũ hoc semper sit cõtinue sic perfecte
restituit in ꝯtinuũ habitum nõ forte tẽpore
siue suspẽsus siue decuratus sit qz nõ inequa-
li tẽpore oẽs equalr perficiũt eo ꝙ vnus mi
nus habiliaẽ ꝙ alter qz naturalia moralibꝰ
multũ cooperãt sic se hz in ꝯtrariis. sed i pri
uatione z habitu hoc qd dictum ẽ nullo mõ
ꝯuenit impossibile ẽ enim in priuatione z ha
bitu indifferẽter mutationẽ ex alterutro i al
terum fieri ab hitu. n. mutatio fit i priuatio
nẽ a priuatione vero i habitũ mutationem
fieri ẽ ipossibile. Cecus. n. qui factus ẽ nũqz

rursus videbit. nec cũ quis caluus factus est
nunquam rursus efficit in capite comatus
nec edẽtulus siue dentibus quis factus rur
sus dentes orti sunt vt fieret dentatus

Uamnis per ea que dicta sunt vel
intendamus probare nisi ꝙ priua
tiue opposita. nec sunt opposita vt relatiua
nec ut contraria. tamen propter doctrine fa
cultatem bene se habet dubia que sunt circa
ea que dicta sunt determinare. que autem
causa sit ꝙ quedam contrariorum sunt me
diata et quedam immediata iaz in antepa
bitis determinatum est quod autem alterũ
contrariorum inest alicui per naturam hec
causa est. qz inest vt potẽtia naturalis z hoc
accipitur ex probatione ꝙ fecit Aristoteles
in fine tertii methaurorũ. Substantialibus
enim ignis ex hoc quod elementum est mo-
tu distensum vt vsqz ad vltimum rare fac
tum radicatur calidum in summo. nec sepa
bile est ab ipso manente substãtia que ignis
est ignis. qz manente substantia formali ma
net illud ꝙ vt naturalis potentia in substan
tia radicatum est. Et si quis obiciat ꝙ calor
est accidens in vno in nullo potest eẽ substã
tia. z sic non est substantia in igne secundum
accidens. z sic calor est in igne non sicut que
dam pars. z ideo videtur ꝙ ignis possit esse
ignis z non calidus. qz accidens est vt dicit
Porphirius quod adest z abest preter subie
cti corruptionem. Dicendũ est quod est acci
dens naturale z proprietas essentialis ignis
consequens z non derelinquens. ꝙ autez nõ
sit in eo sicut quedam pars concedendum.
quia non potest esse pars id ꝙ est totum esse
perfectum eius. Quod autem dicit porphi
rius dicit de accidente communi, ꝙ non est
proprium videlicet naturale. z ideo vt acci
dens non habet inseperabilitatem, sed inse
perabilitatem habet ab eo quod est natura
le. patet autem ex hoc ꝙ falsa est opinio eorz
qui dicunt primas qualitates eẽ formas sb
stantiales elementorum. forme enim substã
tiales corporum nullum habent contrarium
hec autem ad inuicem sibi contraria sunt.
Sciendum etiam ea inesse per naturam nõ
eius quod in est. sed per naturaz subiecti, cui
inest sicut diximus. z sic insunt omnibus om
nes potentie naturales. Si quis autez
dicat ꝙ sicut igni per naturam inest calidũ
ita aque per naturam inest frigidũ. sicut er
go aqua frigida per naturam potest calefie
ri vt sit actu calida sine substantie corruptio
ne ita ignis deberet posse actu infrigidari p
naturam vt esset actu frigidus preter substã
tie corruptionem. Ad hoc autẽ dicũ ꝙ inter
elemẽta vt dicit Aristotil. z. methaurorum

folus ignis ẽ formalis. ⁊ alia ꝯtraria sũt ma
teria. ⁊ ideo ꝙ radicat̃ i ipso ꝓfundius radi
cal' ꝗ̃ falis. ⁊ iõ ab aliis manẽtibus i suba
separat̃ sine qualitates ſm actũ ⁊ remanẽt
ſm radices i potẽtia redeũte ad actũ. qñ al
terans cessat ab alteratione. ⁊ iõ aqua cale
facta cessãte calefaciẽte p se ipsã rursus effici
tur frigida. ignis aũt qꝛ rarissimus ẽ ⁊ qꝛ alte
ratione infrigidãtis recipiẽs i ꝓfundũ sui pp
hoc ꝙ valde formale ẽ statim inspirat̃ ⁊ cor
rũpit ab ignis ſba ⁊ forma ꝙ post ignẽ facit
aer ſm mõm ꝓportionale. aqua autẽ ⁊ terra
qꝛ ipsa sunt nõ ita in ꝓfundũ sui suscipiunt
alterationes eoꝝ quib' mutant̃. ⁊ iõ actu ef
ficiunt ĩ forma alterãte. ⁊ hec diu actu tenẽt
qualitates ⁊ potẽtias naturales ꝓprias. qđ
autẽ diximus ex prauo fieri studiosum ſi a
principio pp exercitationes i bonis actibus
se reuerti incipiat pp socratẽ ⁊ platonez dic
tum ẽ qui dixerũt virtutẽ ſm quam homo
studiosus est nec disciplie nec assuasibile bo
nis ẽẽ ſm virtutẽ ẽẽ donũ deoꝝ imortaliũ
ꝯsuetudine autẽ ⁊ doctrina hominẽ probari
ad virtutẽ. eo ꝙ diu non iuuãt lectes ⁊ pigros
sed se ipsos extendẽtes ⁊ parãtes ad virtutẽ
Qđ hec autẽ ꝙ dictũ ẽ a priuatione i bitu in
gressum nõ posse fieri itelligendũ hoc ꝙ ẽ di
ctũ de priuatione que priuat ⁊ habitũ ⁊ ſm
ad bitum aptitudinez sine que prius princi
pia per que ſm bitudinem hꝫ ad habitus
susceptionẽ sicut cecitas ad visum se habꝫ. ⁊
talis priuatio sequit̃ bitum tẽpore ⁊ natura
hec. n. priuatio nõ relinquit ſm sine habili
tate ad bitum. Est autẽ alia priuatio que nõ
priuat bitum sed ẽntiã sed ſm ẽẽ actu bitũ
⁊ hoc ẽ in qua est ichoatio bitus ſm potẽtiaz
⁊ ex qua educit̃ habitus. ⁊ ab hoc i omni mo
tu ⁊ mutatione fit pcessus i bitum ſm actũ
p motũ quo mouet̃ ſm susceptibile actus ꝺ
potentia ad actũ. ⁊ hec priuatio semp prece
dit habitum tẽpore ⁊ motu ⁊ ẽt nature mate
rie ⁊ potẽtie. ⁊ de hac priuatione nos hic nõ
loquimur qꝛ in toto nõ priuat habitum. nec
etiam inter talẽ priuationẽ ⁊ suum habitũ
est plena opõ priuatione oppositorũ. nos autẽ
hic loquimur de vl̃a modorũ oppõnis. ⁊ iõ
nõ loquimur de priuatione habitu nisi ſꝫ ꝙ
plenã habent ad inuicẽ huius oppõnez. alia
vero que dicta sunt p se sunt manifesta. qđ
autẽ de niue dictũ est p naturã inest ei. ⁊ can
dida ẽẽ qꝛ nix materialiter generat̃ de per
spicuo idurato ⁊ ꝯcussa per minima. p spicu
um autẽ ꝯcussum ⁊ induratũ p indurationẽ
efficit vbiqꝫ in supficie clara luminis recep
tiuã ⁊ hec est natura ⁊ naturalis cã albedis
per hãc ergo naturam inest tuit candidã esse.

Ja bitia ostẽdenda ẽ vl̃a ꝯtradictio

nis ad omnes alias oppõnes. Dicam'
ergo ꝙ in affirmatione ⁊ negatione semp sit
ſm de quo sit affirmatio ⁊ negatio siue non
sit vna quedã pars ꝯtradictionis ẽ vera ⁊ al
tera falsa de quolibꝫ. n. siue existẽte siue nõ exi
stente dr̃ affirmatio vl̃ negatio vera. ⁊ õ nul
lo simul ambo vera uel falsa sunt ꝯtradicto
ria vt i decimo prime phie ꝓbatũ est. siue eiꝫ
sit socrates siue nõ sit de socrate vnã ꝯtradic
torioꝝ ẽ veruꝫ aliud aũt falsum. palã. n. ẽ cum
dr̃ socrates dũ ipse ẽ socrates languere ⁊ non
languere ꝙ alterũ istorũ falsum ẽ ⁊ alterum
verũ. similiter ſi socrates ponit̃ nõ ẽẽ ⁊ dica
tur ꝙ socrates nõ languet alterũ ẽ verum ⁊
aliter est falsum. languere eĩm socratez qñ
non ẽ socrates falsum ẽ ⁊ nõ languere socra-
tem verũ ẽ pp hoc i bis solũ que sunt opposi-
ta ꝯtradictorie propriũ est semp alterũ corũ
uerũ ⁊ alterũ falsũ ẽẽ. ⁊ nunquã ẽẽ simul ve
ra vel simul falsa. sunt tñ quidã ꝯtra hoc for
titer obiciẽtes ⁊ sunt nõ antiqui sed moderni i
aug. n. per hoc ipsũ ꝙ hoc dr̃ ꝓbat mortalez
ẽẽ veritatẽ dicens ꝙ aut veritas semp erat
aũt nõ sp erat si sp erat hẽt ꝓpositũ ꝙ veritas
imortalis fuit ab eterno. Si autem hec est
falsa veritas semper erat eius contradicto
ria est vera. hec scilicet veritas non semper
erat ⁊ si hec est vera aliquid erat veruz. ve-
rum autem non est nisi in veritate ergo ve
ritas erat quando nõ erat veritas quod fal
sũ ẽ inconueniẽs ẽt ẽ. ex quo sequit̃ id ꝙ. s. nõ
sp erat veritas. veritas igit̃ sp erat eodẽ mõ
ꝓbat̃ ꝙ veritas semper erit aut nõ sp erit ve
ritas aũt nõ semp est. Si semper erit hẽtur
ꝓpositum. Si autẽ non semper erit. tũc hec
est falsa veritas semp erit. ergo eius contra-
dictoria ẽ vera hec. sed veritas nõ semp erit
Et si hec ẽ vera aliquid ẽ verum. non autez
verum nisi veritate. Ergo veritas est que
non erit veritas quod ẽ impossibile. falsum
ergo fuit qđ prius dictum est hoc. s. ꝙ nõ sẽ
per erit veritas. veritas ergo est eterna ⁊ i
mortalis ẽ ⁊ hoc sequitur de veritate ꝓpo-
sitionis ⁊ de veritate enuntiabilis que veri
tates non sunt veritas increata. Si autẽ hoc
ꝯcedat̃ tunc obiciunt moderni probantes ꝙ
plã ꝗ̃ vnius erunt ab eterno. sic sumus eiꝫ
ante mundũ tunc si hec est vera mundus fu-
turum ẽẽ vel hec propositio mũdus erit. et
si est vera sequitur ꝙ ante mundum fuit ali-
quid verũ. Si autẽ non ẽ vera. tunc sequit̃
ꝙ eius ꝯtradictoria ẽ vera. ⁊ sic iteruz sequit̃
ꝙ aliquid ẽ verũ. ⁊ ꝙ veritas illius fuit ante
mũdum aũt non fuit nisi eternũ. ⁊ eternitas
ab eterno. ergo aliquid fuit verum cuius ve
ritas fuit sed tam enuntiabile quam propo
sitio sunt creata. et create veritatis. Ergo
aliquid creatum fuit ab eterno. Si autẽ hec

quidē pcedat stati seqt iō dicēdū q dicit p̄bo q est creatū est factum. omne aūt factum cepit ergo creatū incepit. qd autem icepit non est eternū. ergo creatū non ē eternum. enuntiabile siue propositio. creatum ergo non est eternum. et si propositio ⁊ enuntiabile non est eternū. tunc veritas sua non fuit ab eterno ⁊ sic videt sequi q veritas ppositionis sit ab eterno. Adhuc autē quidā alii dixerunt q veritas enūtiabilia ⁊ ppositionis nō erat ab eterno. ⁊ cām assignāt dicentes q veritas enūtiabilis ⁊ ppositionis eē non pōt nisi existēte enuntiabili ⁊ ppositione. ante mūdum autē ab eterno non fuit enuntiabile nec ppositio. ⁊ iō qū dicit si hec nō ē vera veritas erit ꝯtradictoria erit vera. dicūt q hoc nō sequit qꝛ ꝯtradictoria ē ppositio vel enūtiabile. aūt mūdum aūt nec fuit vera neqꝫ alia. qꝛ ppositio nulla fuit. similiter dicunt de futuro q veritas non erit. qū non erit mundus si ponatur totus mūdus ad nihilum redigi. Et si verum ē qd dicunt isti. tunc ista doctrina de ꝯtradictoriis nō est generalr̄ vera ⁊ sequitur q oppositiōis cōtradictiōis ē mediū in quo nec vnū nec alterum ꝯdictoriorū ē verū vel falsum ⁊ multa sequnt inconuenientia cōtra hoc principiū q de quolibet affirmatio vel negatio vera ⁊ de nullo simul. ⁊ sꝫ hoc principiū nō est firme veritatis nihil ē certe veritatis in demonstrationibus. qꝛ ut dicit Aristo. huic principio sicut primo innitit oīs demostratio. ideo nos dicimus q doctrina que hic tradit certissime est veritatis. et q argumētationes augi. pcedat. ⁊ sunt necessarie. Sed dicēdum q res de quibus ē affirmatio ⁊ negatio dicunt sunt si in eē et in ipsa rerum ordinabilitate. ⁊ hoc manifestū est per Aui. ⁊ Algazel ⁊ Alfa. dicentes sicut ē verum q qū predicatū concipit i rōne sbi talis ppositio vera ē sine re existente sū nō existente. siue. n. homo sit ⁊ animal. siue non sit hō ⁊ animal. hec semp vera est hō ē animal. ⁊ animal ē animatū sensibile ⁊ viuū ⁊ sba ⁊ ideo sequit homo ē animal. ⁊ aīal viuum. ⁊ viuū substātia. ergo homo ē substātia. sed si vlterius inferat. ⁊ substātia est ens ergo homo ē ens dicunt q nō sequit. qꝛ ens vel entia eē accidit homini ⁊ animali. et nō per se claudit in intellectu eorum. cum uero dicitur homo ē animal sufficit ad veritatē ppositionis substantialis ordinatio pdicati ad sbm. cum autem additur animal est ens ⁊ ens non ē de ratione animalis vel hominis non. n. ibi ordo substātialis vnius ad alterū ⁊ ideo si aīal est ens. vel homo ē ens. oꝫ q sit ens actu ⁊ hoc est contra ypothesiꝫ posuimꝰ enim q nō sit homo vel animal. Hanc igit doctrinā sequentes dicimus q ordiabilitas

rerū in predicatum. ⁊ subiectum equaliter est cum rebus existentibus ⁊ rebus nō existētibus dum non sint impossibiles ad eēndum ⁊ ideo ante mūdum hec ppositio mundꝰ erit fuit i ipsa rerum ordinabilitate. Et si queratur i quo erat illa rerum ordinabilitas qū nō erant res. dicēdum q fuit i ipsis rerum rationibus. Si autē de illis rōnibus vlteriꝰ queritur dicendū q fuerunt in sapiētia creātis ⁊ ordinantis. Si autē vlterius infert q in sapiētia primi intellectus fuerunt vt vnū ⁊ nō vt ordinatū vnum ad alterū dicēdum q res in sapiētia itellectus prime cause dupl'r considerantur. s. ut res considerate in pducendo. vel ut intellectus quo intelliguntur. et primo quidem mō passibiles ad pluralitatē ⁊ ordinem nō quidē in actu ordinantis. sed qui est inordinabilibus ⁊ hoc modo possibile est veritatis eē de ipsis ⁊ enūtiabiles sūt ad veritatem. quantuis nunquā fuit enūtiatio ⁊ sic enuntiabile ad rem reductum ⁊ similiter propositio possunt eē ab eterno. et tamē vnum solum est actu ab eterno. ⁊ quod queritur vtrum tale sit creatum vel non dicendum q creabile ⁊ non creatū secundum rerꝫ ordines. ⁊ hoc quāuis sit in creatore tū ratione differt a creatore qꝛ creator non creabile est nec creatus. Si autem hec que sunt i itellectu creantis accipiantur vt intellectus. cū creator non intelligat nisi se ipsum. tunc verum est. q res in creatore sunt per modum creatoris. ⁊ non sunt vnum nec multa. nec ordinata nec inordinata. sed sunt idem q ipse ⁊ hec est Auicene doctrina que concordat cum Porphirio qui dicit q nulla specie existente animal potest intelligi substantia animata sensibilis. ⁊ constat q non loquitur de intellectu intelligentis qꝛ sic nihil diceret q si nulla species est animalis nihil est intelligens. sed loquit de intellectu intelligibilis. qꝛ secundum nature ordinem nulla spē existente. adhuc quātum est in se itellectualiter manet substātia animata sensibilis.

In moribus autem contrarium ē quidem bono malum vt accipiat bonum in habitu virtutis ⁊ actu. ⁊ malum in habitu ⁊ actu vitii opposit ad virtutem. hoc autem palam ē q. s. bono maluꝫ contrarium est per inductioneꝫ singulorum in corpore enim quāuis non sunt virtutes ⁊ vitia. tamen sunt ea que virtutibus ⁊ vitiis proportionantur. vt sēsibilitati sensuuꝫ prudentia robori corporis fortitudo rectitudi corporis et membrorum ordinationi iustitia sanitati temperantia. eo q sanitas consistit in temperantia complexionis ⁊ sic sanitati. vt bono opponitur langor vt malum. Et in anima iustitie vt bono opponitur in

iustitia vt malū. et fortitudini i vtroqz corpor. s. et anima nt bono opponitur debilitas vt malū. debilitas. n. cordis timor ē vel timiditas. Similiter autem inuenit i omnibus alijs. semp. n. opponit bono malū antequaz autē bono opponit bonū. cuius cā ē qz bonū est vt dicit Aristo. in scdō ethicoꝝ ex vna sola et tota causa ex causa actus et actu et circūstantijs agētis et actus in fine congregata. et hoc ē in omnibus quorū est aliqua virtus i actū. siue sint corporalia siue aiantia hoc ē ad animā pertinentia. siue ēt sint itellectualia siue diuina vt dicit dionisius. et iō bonū est vniforme. vniforme autē vniformi nō opponit nec opponi pōt. qz vniformi vniformi ꝯuenit et non pōt eē oppositū. et iō dicit Aristo. q omnia ꝯsonantia vera et bona sūt falsum autē statim dissonat vero et maluz statim dissonat bono. intelligunt autez hec omnia de bono et malo dictis simpliciter, et oīo de bono et malo dictis p accidens ut hic et nunc. qz sic nihil ꝓhibet eē idem maluz et bonum sicut secari et vri que mala sunt. sunt tn̄ bona et nunc et hic. De talibus autē disputati bz in ethicis. sed hoc sufficit scire istū qz malum bono opponitur bono autē bonum nunquā opponit. malo autē aliqn̄ oppōitur bonū. et aliquādo malum ē ꝯtrario oppositū malo. egestas. n. cū sit malū in ciuib' qz impedit ciuiles actus super habūdantia que impedit actus felicitatis ꝯtemplatiue. et iō etiā est malū est contrarie opposita. Sed in paucis hoc tale est quibus aduertens de facili inspicere pōt in pluribus nō semp bonum malo ꝯtrariū est. Non. n. inuenitur nisi i ethicis et ciuilibus et iconomicis malū malo contrarium. et in illis que ad ciuilia. vel ethica habent anologiā siue proportionē. in alijs āt oībus in alum bono ē contrariū. nunquā autē inuenitur bono bonū ꝯtrarium. sed ꝯcors est i eo cuius q bonū ē vno modo et ex tota et sola cā bonū est idiuisibile et equalitati ꝓportionale. equali autē nō opponit equale. sed iequale. ꝓp qd iniustita bonoꝝ pitagor. posuit equale. inequale autē posuit iusititia maloꝝ. Amplius autē in ꝯtrijs considerando nō ē necessarium q si alterū ꝯtrariorum sit q reliquz sit ex necessitate. si. n. ponamus omnia aialia eē sana. tunc per talem ipotesim sanitas ē. sed langor non ē. similiter si ponamus omne corpus terminatū esse albū. tūc albedo quidē est. nigredo autē nō est. qz si eēt oporterz q eēt i aliquo corpore terminato. et talia possumus omnia eē alba. hec autē incōplexis videre possumus. si. n. sociatē eē sanū ꝯtrariuz ē ad id quod est sortē languere. eo q idez modus oppositionis in ꝯtrijs in complexis. et in contrarijs complexis quando predicantur de eodem tunc sicut per complexionem dicimus socratem cū sanum esse et socratem lāguere cū non sit possibile q hoc simul insint eidem i eodem tempore non ē possibile q cū alterum sit q simul cū hoc sit et reliquum. cuz enim sit et verū sit sanū eē socratē. tunc pro eodem tempore ē impossibile languere socratem. aliter enīz simul secūdum actū in essēt ꝯtraria quāuis autē simul nō insiūt secūduz actum palam est autem q omnia contraria habent fieri circa idē aut specie aut genere. circa. n. idē numero nata sunt fieri ꝯtraria. vt circa sūnt. sed circa idē specie habent fieri ꝯtria quedam sicut circa id qd est cōmalīr ꝯstituens formas ꝯtrarias sicut albedo et nigredo circa lucē. et sicut acutū et graue in sonis circa absonū qd est i vtrisqz. et sicut amarum et dulce circa humidū d gestū qd est in saporibus et sic in multis alijs. Habent etiā fieri circa idem genere qr contraria sunt in eodem genere proximo vel i emoto. langor namqz et sanitas circa corpus aialis natura habēt fieri. et sic sunt circa idem genere. s. aīalis. albedo autē et nigredo habent fieri in corpore terminato quod nō est idem specie iz remoto genere. non. n. omnia terminata corpora sunt eadem specie propinqua. iustitia vero et iniustitia habent fieri in anima. que est eadē specie specialissima qz non sunt nisi circa hominis animā que eadez est specie specialissima et sic contraria sunt circa idez numero et circa idem specie et circa idem genere. Adhuc autem consideratio in his que propria sunt contrarijs. necessarium est omnia contraria in proximo eē vel in contrarijs generibus proximis. vel oportet q ipsa contraria secundum se sint contraria genera. album enim et nigrum in eodem sunt genere proximo color enim est genus horum ꝯtrariorum. iustitia autem et iniustitia que sunt contraria sunt in contrarijs generibus proximis qr iustitia est in genere virtutis. iniustitia autem in genere vitij. virtus autem et vitium sunt contraria genera. iustitie enim genus est virtus iniustitie aūt genus est nequitia siue vitium. bonum vero et malum simpliciter et sm se accepta siue vniuersaliter nō sunt in aliquo sicut i genere. sed ipsa secundū se ipsa sunt contraria genera. et sic sunt genera aliorum existentia ad que alia multa vel omnia sicut ad genera reducuntur.

Sit autem apud multos antiquissimus qd quo genere oppositionis opponantur bonum et malum. et si cōsiderent verba Ari. l. z. pric phie et vba dionisij ariopagite i libro de diuis nominib'. c. x. et verba aug. i scdō libro de libero arbitrio.

et verba petri apl'i in capitulo de clemētis
ꝯtra simonē magum. similiter autem ver
ba pitagore in simia bonorum ⁊ malorū pla
num ē ꝙ omnes hi concorditer dicunt. Ad
qđ etiam Aristotiles sortent ⁊ platonem in
ducit ꝙ malum priuatiue ⁊ non cōtrarie op
ponit̄ bono ⁊ quod malum est nihil ſm ſe nec
accidēs nec ſubſtantia ſed priuatio. priuatio
autē ſecundum ſe nihil eſt penitus. Cum .n.
ſit in aliquo non ē in eo ſicut ens accidens vel
ens ſubſtātia. ſed eſt in eo ſicut habitus pri-
uatio. ⁊ hoc eſt idem ſicut ſormitas ⁊ defor-
mitas in eſſe dicitur in eo qui mutilatus ſiue
denaſatus ē q₃ grece muti latine ſonat naſ⁹
conſtat autē ꝙ denaſatio non dicit in eſſe ens
vt accidēs. nec ē ens vt ſubſtantia que eſt for
ma vel materia vel compoſitum. ſed ſolum
ex defectu habitus debiti relinquit defor-
mitatem ⁊ turpitudinē. Ad autem ſupra me-
moratos auctores deducūt hanc queſtionē. ad
hoc ꝙ in nullo nihil ē malum. ⁊ non ē aliqđ
ens magis in eo cuius eſt priuatio q̄ in eo cu
ius non ē priuatio. ſicut cecitas nō eſt magis
aliquid ens in oculo q̄ in lapide. quamuis in
oculo relinquat turpitudinem ſiue deformita
tem. in lapide autē non relinquit turpitudi
nem aliquam. Dionſius igitur precipuus ſt-
tilus de malo agens oſtendit hoc in natura
corporis ⁊ in natura angeli quam quidā vo
cant itelligentiā quamuis angelus ſecūdum
ꝙ lex moyſi ⁊ xpi de angelis loquit̄ non ſunt
itelligentie ſecundū ꝙ philoſophi locuti ſunt
de intelligentiis. hec autem in libro cauſa-
rum habent determinari. Eſt autem vis di
ſputationis dionſij in hoc ꝙ firmam⁹ bonū
nature in corpore ⁊ bonum aie. ⁊ bonū angeli.
⁊ videbimus ꝙ malū non dicit vel ponit ali
quam formā vel aliquod ens quod ſit ſubſtā
tia vel accidens ꝯtrariū bono. ſiue illi formē
quam dicit bonū. ſed in oibus malum nihil
ponit̄ penitus niſi boni ad emptionem ſiue
corruptionē ⁊ detractionem ſiue diminutio
nem. ſiue aliquo quocūq₃ mō pōt nominari
priuatio vt hec pfectius itelligātur dicam⁹
ꝙ entiū quedam ſunt eſſentie ſiue exiſtētie. ⁊
quedam ſunt entia que illis ētibus exiſtūt
eſſentie quidē ſunt forme ſimplices vt gene
ra ⁊ ſpēs ⁊ dicūtur itelligentie ⁊ anima ⁊ huiuſ
mōi quibus ſm ſe non accidit corruptio. ſed
ſi corrumpunt̄. tunc corrumpunt̄ per acciñs
ſm ꝙ ſunt in eſſe eorum que ſunt p armoniā
⁊ compoſitionem cū his in quibus ſunt. quib⁹
dat̄ eſſe ſm hoc ꝙ ſunt. his autē que ſunt cō
poſita in quibus exiſtentie ſunt accidit corru-
ptio p diſſolutionē armonie ⁊ ꝯpoſitionis eius que
ſunt in his que ſunt. ⁊ iđ dicit Dionſius ubi
de malo h̄etur ſiue loquit̄. quod non corrum
pit̄ quid exiſtitum. ſed corruptio ē ablatio vl'

diſſolutio mōi ⁊ armonie que ſunt circa ea q̄
ab ētibus eē non hñt. Eſt ergo bonū forma-
le corporis quo corpus dicit̄ bonum. habitu
do perfecta ad eē ⁊ ad opus corporis mōis
⁊ armoneis que ſunt ad hoc ꝙ corpus perſe
ctū ſit in eſſe ⁊ ad corpus corruptio autē iſti⁹
non ē niſi armoniahs ⁊ ꝯſiſurationis diſſū
ctio vel corruptio. ⁊ hoc nō dicit niſi priuati
onē ⁊ corruptionē puram. ⁊ nō ētiā aliq̄
ad quā fiat armonia alicuius ſicut ad ētiā
datam eē alicui. malū igit̄ corporis nō ē eēn
tia aliqua ſed corruptio mōi. ⁊ commēſuratio
nis ⁊ armonie. ſimiliter ē in aīa bonum ⁊ p
fectum aie eſt per ētiam que ē ratio vel rō
nabilitas ⁊ competentius dr̄ ratio. bonum
igitur anime in alam in oībus viribus ſuis
ſm eſſe ⁊ agere ꝯmenſuratā eē rationi vt or
dinantis oia i dē. malum igit̄ anime nō ē ni
ſi iſtius modi. ⁊ commēſurationis ⁊ armonie
corruptio ⁊ non ꝯtraria aliqua forma ad quā
anima commēſurata ⁊ proportionata mala
ſit ⁊ faciat malū. malum igit̄ aie ſicut corpo
ris non ē niſi priuatio ⁊ non ē aliquid quod
ſit ſubſtātia vel accidēs. eodem modo accipi
tur bonū angeli. bonū angeli ē commēſuratū
eē ſub eſſentia que eſt intellectus agēs pur⁹
⁊ mundus ⁊ bonū angeli ē ꝙ ſit in eſſe ⁊ virt
bus ⁊ actu ⁊ opere ꝯmēſurationes habēs ad
talem itelligentiā vel intellectū. malum aūt
angeli nō ē aliqua forma illi ꝯmēſurationi ꝯ
ria ad quā ⁊ ſub qua ꝯſtituat̄ angelus malus
vt malus ſit in eſſe ⁊ opere ſed mali angeli vi
olatio huiuſmōi commēſurationis ⁊ armonie
qđ non eſt niſi corruptio ⁊ priuatio. malum
igitur in omnibus opponit̄ bono ſicut priua
tio ⁊ non ſicut contrarium. ⁊ in hoc omnes
auctores condemnpnat manicheū qui dixit
eſſentiam eē mali ſicut eſſentia eſt boni. ⁊ di
xit mala per naturam quandam eſſentialē
eē mala ad quam naturam ⁊ formam armo
niant̄ ⁊ conſtituuntur vt non poſſunt eſſe non
mala. hic igitur ē error ⁊ iueritas eſt ꝙ ma
lum in omnibus eſt niſi priuatio modi ⁊ con
menſurationis ad bonum. idcirco autem q₂
corruptis modis ⁊ armonis ⁊ commenſura
tionibus in his que ſunt ad aliquid commēſu
rata ⁊ armoniata ad hoc remanent ipſa que
menſurata erant poſſibilia ad commenſura
tionem ⁊ hoc eſt quodam ad bonum ordina
tum. Ad bonum autem eē ordinabile ſecun
dum naturam eſt quod bonum ſicut Ariſto
tiles dicit ꝙ bonum eſt quod eſt ad bonum.
ideo dixit Dionſius ꝙ malum eſt bonum
diminutū ⁊ declinatum ⁊ particulatum ⁊ p
fectum. Ariſtotiles dicit pitagore inducens
ꝙ bonum eſt locus mali ⁊ malum locus bo
ni ſicut oculus eſt locus cecitatis ⁊ viſus ⁊
ſicut dicit dioniſius hoc modo malum cor

poris est ꝯtra naturā esse malum āt anime ē ꝯtra rationem eē ⁊ malū angeli ē ꝯtra intelle ctum eē sicut malum claude tibie ꝯtra gres sum ⁊ eē tibie eē similiter āt est in febribus ⁊ in alijs malis corporis que fm ꝙ mala sūt nihil sunt nisi corruptio ꝯmēsurationis com plexionis i humoribus vel ꝯpōnis in ptibus ⁊ membris febris. n. ex hoc ꝙ est fm naturā putridus humor vaporās per corpus non est malum corporis qꝫ i bono ⁊ sano accidit hu mori qꝫ vaporabiliter p corpus diffundatur si ex hoc ꝙ vaporatio corrūpit ⁊ impedit mo dos ⁊ armoniā ⁊ commēsurationem vere fꝫ naturā sanitatis corporis ex hoc hꝫ mali ra tionem. patet igit ꝙ verum ē ꝙ dicit Dio nisius ꝙ malum nūquā ⁊ nusquā. ⁊ ꝙ habet causam formalē vel efficientem sed in causa le ⁊ preter itentionem ⁊ preter voluntatem ⁊ insecundū ⁊ pigꝝ ꝙ non ē nisi priuatio mei dens ex deffectu boni. hec igitur dicta ď ma lo habet extracta sunt a nobis auctorum. et patet ꝙ innegabiliter verū est quod dicunt qualiter aūt bonum conuertatur cum ente. hic non potest determinare fm huius scien tie principia. Nec nos hic loquimur de tali bono. sed potius de bono quod est vuinsecu^9 qꝫ rei bonum seruiens ad armoniam ꝯmē surationis ꝙ habet secundꝫ propriam essē tiam perficientem ipsum ineē ⁊ actu qui est secundum eēntie sue rationem. Quod āt q dam dicunt ꝙ bonitas dicat formaꝫ additā super id quod est. ⁊ ideo ista sit vera predica tio bonitas est bona falsa est. ⁊ non intelligit quod dicunt bonum enim super ens sit id quod est non addit nisi relationem ad finem ⁊ perfectum ad actum sicut dictuꝫ est fꝫ hoc in libro de causis habet determinari. quia sr vero in hac doctrina predicamentorum bo num ⁊ malum dicantur esse contraria nō āt opposita secundum priuationem ⁊ habitum nūc dicendum est premittendum est āt qđ malum vt malum ad aliquid est. maluꝫ. n. vt malum sicut dictum est nō est nisi priua tio sicut probatum est per auctores. id auteꝫ quod est malum ē actus corruptus circa mo dos ⁊ armonias ⁊ commensurationes ad for mam boni ⁊ in illo in quo est actus relinquit consimiles habitus ⁊ illi sunt mali habitus ⁊ hoc modo est contrarietas inter bonum et malum sicut inter contraria nō ꝙ contrari^9 actus ⁊ habitus habeat aliquam formā. ex qua mali sunt. sed qr inquantum actus vel habitus sicut relinquunt aliquid eius in corpo re vel in anima hoc est qualitatem aliquam que quia boni forma priuata ē. et cum quali tas sit dicitur eē contraria sicut claudicatio gressus est cōtrarius incessui recto. quia gres sus est ꝙ ē ens actu ⁊ caret perfectiōe rectitu

dinis ꝙ est priuatio. Sic āt omnia cōtraria reduci habent ad priuationem ⁊ habitum. vt dicit Aristotiles secundo methaphisice. qꝫ albedo habitus est ⁊ forma est cum diffu siōe lucis i supficie. nigredo āt ꝑuatio ē qꝫ est ꝑuatio diffusionis lucis in supficie vmbrosa. hoc ergo mō dictū ē ꝙ albuꝫ ⁊ nigrum sunt contraria et similiter bonum et malum i ac tibus et habitibus. et hoc mō doctrina de malo hic posita intelligitur. Quod autē dic tum est ꝙ bonum et malum sunt genera ꝯ traria constat ꝙ non intelligitur de genera lissimis. quia sic essent plura genera ꝙ̄ de cem sed intelligitur ꝙ sunt genera aliorum que sunt bona et in morib^9 eo ꝙ omnia que sunt in moribus ad hec tanqꝫ ad genera re ducuntur. et quod bonum in moribus ꝯtra rium est duobus malis nō ex hoc ꝙ mediuꝫ est sed ē ex hoc ꝙ extremum est in ratiōe bo ni perfecti ut dicit aristotiles. Sic enim op ponitur extremitati ut extremum et maxie distans ab utraqꝫ. hoc ē quātum spectat ad istam intentioneꝫ interponendū erat de bo no et malo. reliqua. n. i prima philosophia sunt determinanda.

Ostquā determinatuꝫ est de oppo sitis que sunt diuersorum generuꝫ dicendum de multiplicitate eius quod est prius. quia penes eius ra tionem fit ordo eorum que sunt in vno gene re fm coordinationem predicabilium secun dum ꝙ species ē sub genere et indiuiduum sub specie. ex hoc enim priori et posteriori ꝑ primum accipiunt modum predicandi. qui maxime in hoc libro ē attendendus. determi natis modis prioris sunt per oppositum eti am modi posterioris determinati. quia nō dicit prius nisi respectu sui posterioris. Di cimus igitur ꝙ prius dicitur vnum altero. quia et in hoc quod dicitur quadruppliciter. non diuisionem intelligimus in species. sꝫ ē diuisio multipliciter dicta. et pri^9 tempore magis habet de ratiōe prioris. et secundo ⁊ tertio et quarto habēt plus secūdum ordinē quo enumerabuntur a nobis. prius enim de modis prioris nō dicitur equaliter secundū vnam rationem sicut innuit aristotiles in qn to prime philosophie. vbi distinguit prius inter multipliciter dicta. primus aute mo dus qui et principalis et ꝓrim^9 est qui di citur secundum tempus secundum quē pri us alterum altero dicitur quod est antiqui^9 et citius eo secūdum tempus in ordine eniꝫ partium temporis prius est preteritū quod ad presens continuatur futuro quod adhuc exspectatur ut fiat et ideo secundum ordinē temporis presens est quod in preterito lon gius distat a nunc sicut dicit aristotiles ꝙ

q

bell ꝛ medic fuerunt ante bella troie. ꝛ bel
la troie fuerunt ante bella romana et priora
eis. et quia hic prius est sumptum ſm rōnē
numerantis quod extrinsecꝰ adiacet ut mē
surans. ꝛ quicquid prius est ſm numerum
mēsurantis est simplr̄ prius. iō iste modus
est principalis ad cuius comparationem et
proportionem siue analogiam ōnes alii mo
di prioris dicūtur. hoc ergo mō prius dicit̄
cuius tempus est in preteritum. Ampli
us ei prius qꝺ est eternus. ꝛ hoc mō eternitas
est ante tempus duratione. et ea que sunt
eterna sunt ante tempora. Sunt aūt ſꝫ sui
naturā ꝫ eterne rerum eētie. vt genera que
sunt prima rerum principia. istis. n. non po
test assignari tp̄s ut numerus mensurans.
qꝛ in ipse esse ut dicit philosophus in quarto
phisicoꝝ est eē in quadam parte tp̄is mensu
randi. sic igitur antiquiora sunt genera om
nibus. Secundo aūt dicit̄ prius qꝺ non
cōuertitur ſm subsistendi ꝯñam. subsistēdi
aūt ꝯñam dico ut si vnum ponatur actu sub
sistere ſm esse ꝙ alterū. propter hoc neces
se sit ponere subsistere ſm eē. sicut dicimus
ꝙ vnum est prius duobus. duobus. n. existē
tibus mox vnum ꝯsequens est eē ei subsiste
re vno vero existente non ē necessariū duo
eē vel subsistere. et hic modus ē inter inferi
us et superius in coordinatiōe predicabiliū
qꝛ inferius ē sicut duo quoꝝ alteꝝ ē id quod
directe est super ipsum. et alterum differē
tia constitutiua. vnde posito inferiori in esse.
ponit̄ suum superius. sed non cōuertitur ꝙ
posito superiori necē ponat̄ inferius eē neces
sario. qꝛ superius cōcipitur in inferiori sicut
vnum in duobus. sed inferius nō ꝯcipitur ī
superiori nisi ut potentia sicut duo ī vno sūt
potētia. et iō non ꝯuertit̄ ꝯña ab vno exñte.
ut necessario ꝑꝑ hoc sit reliquum. et inter il
a prius eē vr̄ non id a quo conuertit̄ ꝯña et
hoc est vnum. ab illo. n. ad duo ꝯña non cō
uertitur. Tertio āt mō dr̄ prius ſm quē
dam ordinem. dico āt quēdam ordinem qꝛ
in oī priori ē ordo. et iō ordo simplr̄ nō facit
spālem mōꝫ prioris sed ordo quidā. non in
quantum ē ordo sed inquātum est quidam
ordo. Sic ergo tertio mō dr̄ prius qꝺ est quo
ad nos prius vt i disciplinis demrāntibus
ꝛ orōnibus rethoricis in demrantibus enī
disciplinis ē prius et posterius per quēdam
doctrine ordinē. elementa. n. in geometria
priora sunt his que per ordinem describunt̄
elementa. n. sunt ut punctū. linea. circulus
angulus ꝛ hꝰi que precedūt ordine elemen
tali descriptiones et compositiōes figurarū
angulariū. figure. n. ꝑ ordinem describūtur
ſm ꝙ ex vna ꝓbatur altera sicut triāgulus
aut quadratū uel quadrāgulum uel quadra

tum aut circulum. qꝛ centrum dicti circuli
per triāgulum inuenit̄. sic igit̄ in gramatica
elementa lrārum priora sunt sillabis ꝛ silla
be dictiōibus. ꝛ dictiones orōnibus. et i orō
ne rethorica hoc mō peniuꝫ prius ē narra
tione. et narratio prior est petitione. hic āt
modus prioritatis est iter principia generū
et ipsa reꝝ genera que ex illis principiis cō
stituunt̄. pricipia āt sunt potētia et actꝰ. ens
. n. ē qꝺlibet genꝰ potētia ꝛ efficit̄ actu illud
ꝑ actum rem generis illius cōplentē ꝛ cō
stituentē. Amplꝰ supra ea que dicta sūt
in qbus dr̄ prius ſꝫ ipsā naturam rei. et eē
vr̄ prius et dici ſꝫ aliquid additum sibi qꝺ ē
ad bū eē. sic ꝙ honorabilius et melius natu
rale ſm illaꝫ additā ad esse naturam prius
eē vr̄. cōsueuerūt. n. plurimi quoꝝ indiciuum
non pōt eē in toto sim. ꝛ iō pro auctate suimē
dum. cōsueuerunt. n. nobiliores et ex se ma
gis ex cā dilectionis priores dicere et noca
re et attende si non ex cā diligunt̄ plus. non
ꝑpter hoc dicerēt̄ priores. ꝛ iō cā facit prio
res et non dilectioꝰ. qꝛ dilectio ſm se non de
struit inter priores et posteriores. vtrum āt
duo equalr̄ diligi pōt aut non satum ē que
rere. qꝛ ubi dilectio vna et vna rō diligēdi.
ꝛ equalis sit in duobus pro certo equalr̄ dili
guntur. Si āt dilectio ē simplr̄. non discer
nunt vnum a pluribꝰ nec plura ab vno. hic
āt modus est in predicamentis ſꝫ ordineꝫ
substantie ante alia. qꝛ honorabilior et meli
or est oibus. Isti ergo sunt quatuor mōi prio
ris qui ab antiquis dicti sunt et sunt magis
famosi et vulgati. Dicit aūt boetius ꝙ his
modis quintū addidit aristotiles qui ante
tēpus suum nō fuit. Dicit igitur aristotiles
ꝙ vr̄ preter eos quatuor modos prioris qui
dicti sunt alter quintus esse modus prioris ī
ter illa enim que cōuertuntur ſm essentie cō
sequentiam id qꝺ alteri cā est qꝺlibet secū
dum qꝺcunqꝫ genus cāe idem digne prius
dr̄ illo. cā enim actu causans et effectus con
uertuntur ſm eē̄ntie ꝯñam. et in talibus po
sita cā ponitur effectus. ut posito effectu po
nitur cā. In talibus igitur dignum est ut cā
natura siue naturali ordine prior sit ꝙ effec
tus. ꝙ āt quedam hꝰi sint palam est hoiem
eē conuertitur ſm esse ꝯsequētiā. Ad hoc ꝙ
est ueram orōnem eē de hoc quod est homi
nem esse. nam si homo est ſm rem vera est
oratio que dicit̄ ꝙ homo est. oratio autē ne
quaquam ē cā vt homo sit ſm rem. sed poti
us res sic se habens causa est vt oratio vera
sit. dum enim res est aut non ē vera vel fal
sa dicitur oratio que rem significat. sicut in
ante habitis dictum est. et sic prius dicitur
cā prius. necesse est igitur ut nisi ſm quinqꝫ
modos speciales prius alterū altero dica

tur. hic āt modus prioris ē inter sbam et ac
cidens qꝛ accidens est a sba cāium.. Sunt
aūt et alii modi priorum sicut prius i motu
prius in spatio vel prius in loco et in prima
pħia distinguunt vnum iq̄ꝫ quotiēs dicit
et non hic habent determinari. qꝛ ad predi
camentorum genera non referuntur. hi aūt
omnes referunt sicut dictum est. eēntie eni
entium qui ꝯsimuum genera referuntur ad
predicamenta. et sic ant referunt ad suas
eēntias aut ad ea que sunt inter genera ad
inuicem vnum genus ad alterum. ⁊ primo
quidem i ē modus primus. Secūdo aūt mo
do secūdus est modus et tertius qꝛ ad intri
seca pōt referri genus duplex. s. ad intrinse
ca ſm esse. ⁊ sic modus tertius uel ad intri
seca ſm i ambitum ꝯtinentie et sic secund⁹ ē
ēt ante tertium qđ in coordinatione predi
cabilium est magis intēus. ſm ordinē autē
sbe ad alia genera duplex est ordo. s. ſm ꝙ
sba comparat alijs ſm dignitatem quam
hꝫ ad alia et sic ē quartus modus. ⁊ ſm ꝙ ē
cā aliorum et sic ē quintus modus. nec sunt
plures modi qꝛ non possunt eē plures modi
comparationis generum ſm ꝙ genera sunt
principia prima sub quibus fiunt predica
bilium coordinationes. alii autem aliter di
cunt sed non ē curandum.

Odem āt mō determinandū est
de hoc ꝙ aliqua dicantur sil' ſꝫ ꝙ
pertinent ad doctrinā predicamē
torum. Dicamus igitur ꝙ sil' esse
non est oppositum ad prius. sed disperatū
est ad ipsum prius. n. opponitur ad id qđ ē
posterius et ecōuerso. et neutrum illorꝫ est
simul in predicabilium coordinatione. aut
non est simul ſm locum nec sil' ſm sensum
uolumtatem nec ſm dignitatem. iō de tali
bus pretereundum ē. sed est simul ſꝫ coeui
tatem et non ſm naturam. et iō hec duo so
la tractanda sunt. dicimus igit ꝙ sil' dicun
tur simplr ⁊ proprie. que sunt choeua siue
quorum generatio siue generatum eē est in
eodem tempore in quo sil' sunt genita et na
nentia sicut dicimus coequeua eodem tēpo
re vel pariodo mensurata eē simul. sic enim
vno tempore generata eēnt et statꝫ alterū
periret non dicerent sil' eē tpē. qꝛ generatio
ē ad eē perfectum ordinata nec dicūt illorū
generationes eē sil' quoniam eē perfectuꝫ nō
simul durat in tempore. hac igi coequitate
sil' sunt oia que ab vno cōi exeunt per vnam
et eēntialem diuisionem sunt iter se coequa
sicut species specialissime iter se sunt coque
ue. neutrum. n. nec prius nec posterius ē al
tero. que ēt etāica uocat ab antiquis quasi
vnius etatis. hec igit dicūtur simul ſꝫ tem
pus. naturalr āt sunt simul duplr. sunt eniꝫ

sil' quecunqꝫ ſm id ꝙ sunt ad ꝯsequentiaꝫ di
cuntur siue conuertentiam. et ſm hanc moꝫ
alterum non ē cā alterius sed se inuicem po
nunt et se inuicem perimunt. si enim in hac
ꝯsequentia alterꝫ eēt cā alterius vtiqꝫ es
set cā alterius. et tamen in eē sbali alterum
pōt eē cā alterius taliter aūt simul sunt du
plum et dimidium et alia relatiua que ſm
naturam relationis posita se ponunt. ⁊ per
empta se perimunt. duplum enim cōuertit
ad dimidium et econuerso nam cum ē du
plum sic est dimidium et ecōuerso cum ē di
midium ē duplū et ſm hanc relationis ꝯse
quētiam neutrū ē alterius cā ut sic sed na
tura relationis simul facit eē utrūqꝫ et hec
sil' sūt secūdum quandam naturam que fū
datur super bam utriusqꝫ relatiuorꝫ adin
uicem. Dicitur aūt alio modo simul natu
ra simplr ſm id qđ sbaliter natura est ipsorꝫ
est illa que in vna et eadem diuisiōe ex eodē
genere ex diuerso siue ex opposito diuidunt
ad se inuicem et illa sūt que immediata di
uisione idem genus diuidunt ⁊ eū diuerso. n.
siue ex opposito dicunt diuidi quecunqꝫ sūt
sumpta ſm eandem diuisionem ex vno ge
nere sicut sub aiali tanquam genere ſꝫ vnaꝫ
diuisionem gressibile uolatile aquatile siue
natatile horum nullꝫ ad alterum exit per
alterum sed aial participat immediate. et
sunt coequeua in illo et iō ex diuerso diuidi di
cuntur qꝛ sunt ex eodem genere. cuilibet eqꝫ
immediate aial eni equaliter diuidit in gres
sibile et uolatile et aquatile siue natatile. et
nihil horum prius et posterius ē altero i aia
li sed simul per naturam alalitatis hec esse
uidentur. Singulum āt istorum rursus vl
terior i diuisione diuidunt i species gressibi
le sil' et uolatile et aquatile. sic gressibile in
hominem ⁊ equum uolatile in aquilam et ue
spertilionem quorū vnuꝫ ē habēs alas me
braales. alterū āt pēnatas aquatile āt in pi
sces natantes pennis et in ea que natāt mo
tu pedum sicut rane crūt ergo et illa diuidē
tia sil' naturaliter in illo qđ diuidunt simul.
g⁹ natā sunt quecunqꝫ subgenere vl' spē ſꝫ
eādeꝫ diuisionem sumpta sūt genera uero
diuisa nec semper priora sunt nō diuiden
tibus ipsa non ꝯuertunt ſm ꝙ est eē ꝯsequē
tia ipsorum que simul sunt natura qđ mani
festum est iductione et exemplo. cum enim
sit aquatile sequit ꝙ sit aial cum āt sit aial.
non necesse est eē aquatile. qꝛ non cōuertit
affirmatio a superiori ad inferius. genera sr
ergo concludendo simul ſm naturam dicun
tur quecunqꝫ conuertunt adinuicem ſm ꝙ
ē eē ꝯsequentiam relatiōis sed nequaquam
cā est alterum alteri ut sic sed relatio est cā
utriusqꝫ Et secundo dicuntur simul natura.

q: ee eodem genere e diverso dividunt ab invicem et simpliciter simul sunt quorum generatio in eodem ē tempore. p₃ āt cuilibet qualiter predicamenta conveniūt. simul. n. tempore est individuus simul quaz ēt ad invicem relatis in quolibet genere. sil' āt natura divisio generis in speciebus coequevis nec in coordinatione predicabilium pōt eē simul pluribus modis.

Q̄signā iam tractatum est de illis ꝯditibus predicamēta que accidūt sive conveniūt oībus predicamētis per id qd̄ comparant adinvicem genera vl' ea que in generibus sunt nūc determinādū ē de eo qd̄ est ꝯnis predicamenta per esse qd̄ predicatur in illis ex quo predicamēta sūt principia oīum eorum quorum sunt principia sequit' q̄ de esse terum predicet in illis. ꝛ significatur noībus predicamentorū.

Est āt eē duplex. s. esse fluēs et eē simpl'r et stās. et predicamentū quidem genere specie et individuo predicat eē stans. et hoc sufficienter i predicamentis determinatum ē. Est āt vt dicit avicena esse fluens qd̄ non ē simpl'r actus sȝ permixtus potētie. qui modus significandi eē et predicandi ordinatiōe generum et specierū et idividuorum determinari non potuit. eo q̄ oīa illa significāt et predicant qd̄ sil'r sno mō actuē propter qd̄ oportuit ut hoc esse sit designatū et predicatum i aliquo post predicamenta ꝯūte ꝯsignificaretur. et hoc est in tot p̄dicamentis quot sunt que possunt hēre res suas ꝛ esse qd̄ predicatur permixtum potētia. De hoc ergo tractantes tractabimus de motu quātuz ptinet ad pn̄tem speculationem subtil'r enim de motu ad p̄hūz tractare pertinet. cum. n. in quolibet sit in potētia primo distans ab actu. nec devenire possit potentia ad actuz nisi per motum oportet ponere q̄ mot⁹ sit.

Adhuc aūt de passivum actum agentis aut nullo mō recipit aut in per motuz ad actum agentis. cōstat āt q̄ passivum suscipit actū agentis. ergo suscipit per motum ergo oȝ ponere q̄ sit motus. Adhuc tēpus eē ponit. tempus aūt non ē ꝯtinuū nisi per motum quare oȝ ponere q̄ motus sit. Si aūt est motus et in predicamētis determinādū de oī voce que eē predicat rei alicuius. oȝ in predicamentis determinare de modis motus. et cuius modi eē predicatur in modis illis. ꝛ ad que predicamenta reducat dicentes āt de motu fm hunc modūȝ non oȝ nos diffinire motum q: vna et eadē rōne de sex modis motuum sive speciebus non predicatur. motum. n. hic extenso noīe sumimus p oī eo qd̄ dicit qd̄cunqȝ eē fluens de potētia ad actum sive id esse sive substantiale accidē

tale. tale enim esse inquātum est fluens i cōmuni vnum moduȝ habet quo significetur et quo per nomen significans ipsum fm q̄ fluens est predicetur et hoc modo in hac scientia habet determiari. Dicamus ergo sic multiplicitatem motus determinantes. q̄ motus extenso nomine motus sunt sex species. s. generatio corruptio augmētatio diminutio alteratio fm locum mutatio. generatio quidam et corruptio in substantia sunt. ꝛ vno modo sunt. et dicūtur mutationes non motus. Alio āt modo motus extenso nomine motus possunt appellari si enim sunt in substantia solum. tunc non possunt esse nisi aut de nō substātia ad substātiam fm eē substantie vel econverso de substātia ad non substantiam. et quia hi termini dicūtur oppositi secunduȝ affirmationem et negationem inter que nulluȝ medium ē hoc. mutatio nō hȝ medium sed est de termino a quo ad terminum ad quem sine medio. Adhuc autem sequitur q̄ non sit in tempore sed i nūc. quia de tempus habet medium et velox i tēpore dividit tempus et motum. nunc autēȝ ē finis tp̄is ad quē cōtinuatur temp⁹. sequitur ergo q̄ talis mutatio sit finis motus. sicut enim nūc se habet ad tempus ita mutatio se hȝ ad motum. et hec ē probatio averois super phisicam in comento. Si autēȝ generatio accipiatur ut immixta alteratiōi qua elteratur materia eius qd̄ generat per qualitates generātis tunc motus dici pōt. ꝛ sic hic nos loquimur de generatione. quia sicut esse fluens iuxta hūc modum plane itelligitur qual'r corruptio sit mutatio ꝛ nō motus et qualiter possit dici motus. et qual'r dicit esse sbale fluens fm q̄ dicit aristotiles. q̄ in tali fluxu non est unum et alal simul in motu. et non est aīal et homo simul in motu generationis. et opposito modo est i corruptione quia corruptio in vno modo ē mutatio de substantia ad non substantiam ꝛ sic est finis motus. et alio modo est immixta motui alterationis corrumpentis id quod est fm qualitates suas alterantes i virtute corrumpentis. et sic est alteratio paulatim abiciens a substātia. et in fine quando ē substantia in abiectum eē. tunc facta est corruptio secundum substantiam. Sic igitur pateȝ qualiter generatio et corruptio sunt motus et qualiter mutationes. Alii autem omnes motus sunt salvato subiecto in eē substantiali s'bo ad aliquod eē fm quātitatis ꝑfectionē aut fȝ qualitates aut fȝ vbi. et illi sūt ꝑprie motus. q: mobile fm q̄ mobile ē ens ꝑfectū i eē sbali et potētia ex̄ns in eē quātū vel qualis vel vbi et motus est actus eius scdm qd̄ h⁹i. et iō in quantitate fm rationē perfecti ꝛ

imperfecti ē augmētum ⁊ diminutio. ⁊ aug
mētum ē motus naturalis diminutio. āt a
perfecto est esse motus i naturalis alteratio
aut non nominat̄ nominibus oppositis. sed
vno nomine cōi ꝙ est s̄m qualitatem cuius
terminus secundum naturā vel vltra quā
non debet eē ē calidū vel frigidū vel humi
dum vel siccum ⁊ sic de alijs qualitatibus
que causant̄ ab istis tam̄ non est ratione de
ēminta q₂ tm̄ tempore complexionatum va
riatur ⁊ simpliciter in simplicibus. ⁊ ideo di
cit Aristo. ꝙ non ē eadem sanitas in mane ⁊
vespere q₂ sanitas est bitus fundatus super
calidi ⁊ frigidi humidi ⁊ sicci cōplexione. ⁊ iō
in genere determinat̄ ⁊ non in specie ⁊ dicit̄
alteratio. qualitas. n. in genere non habꝫ cō
trariū sed in spē. ⁊ quamuis quantitas ⁊ non
hēat contrarium nec in genere nec in specie
tamen ratione āt naturalis ⁊ defectus susci
pitur circa quantitatē qualitatis contrarie
tas ideo ergo in cōi dicitur alteratio ⁊ hee q
dem mutationes sunt s̄m ea que insunt sbē
aut substātialiter aut accidentaliter. ⁊ si acci
dentaliter aut s̄m substantiam aut s̄m qua
litatem relō non predicat aliquid qō absolu
te insit s̄m ꝙ est sed ipsum eē ad aliquid ⁊ pꝫ
ꝙ habet ea que sunt sbē pluribus modis non
pōt esse motus. Si autem est s̄m ea que ex
trinsecus adiacent sbō. ⁊ tunc non pōt eē s̄m
qn̄ q₂ quando cāuit a tempore. ⁊ tempus ē
mensura motus. ⁊ non potest eē s̄m quando
nisi eēt s̄m motum. ⁊ sic motus esset ad mo
tum ⁊ hoc procederet in infinitum quod eē nō
potest. nec potest esse s̄m actionem q₂ actio ē
operatio agentis ⁊ mouētis ⁊ motus non est
in agente sicut in sbō. non potest eē s̄m passio
nem q₂ passio est causa motus nec potest s̄m
positiam q₂ positio partiū in toto ⁊ in loco nō
mutat̄ nisi per generationem ⁊ corruptionē
vt patet. nec s̄m hītum q₂ habitus mutatur
ad sbm ⁊ non mutat ipsum. relinquit̄ ergo
ꝙ sit s̄m vbi in quo totum mobile saluatur
transfertur de loco ad locum ⁊ ideo per se nō
possunt eē nisi sex species vel modi motus se
cundum ꝙ motū dicit eē vel vbi ēt fluens pa
lam āt est ꝙ motus alii ⁊ alii sunt diuersi ad
inuicem ⁊ vnus non incidit in alterius intē
tionem non enim pōt eē ꝙ generatio sit cor
ruptio ⁊ q₂ generatio est via in eē. ⁊ corruptio
est via ab eē in non eē. nec augmētum pōt eē
diminutio q₂ augmentū est via ad debitam
s̄m naturā quātitatem. diminutio āt ē ab il
lo nec alteratio est s̄m locum mutatio q₂ alte
ratum manēs in loco eodem in passionibus
motum vel mutatum est. in loci aūt muta
tione totum s̄m se translatum est ad aliuꝫ lo
cum. quamuis āt dicatur ꝙ tot sunt species
motus quot sunt species entis eo ꝙ in quolꝫ

predicamento ē deuenire de potentia ad ac
tum tamen illi sunt motus per accidens et
non per se ⁊ sunt infiniti. ⁊ ideo per artem fi
eri non possunt sed aliis motibus sunt adiū
n. in alteratione vero habet quandam s̄m
quosdam rationem. dubitat̄. n. quidam ne
forte necessarium sit id ꝙ alteratur per ali
quam reliquarum mutationū alterari. ⁊ nō
s̄m ipsam alterationem. hec autem quāuis
dicant quidam tamen non est verum. ⁊ hoc
experiri possumus in nobis ipsis quei it enꝫ
nobis omnes pene s̄m qualitates oēs passi
onum aīe ⁊ corporis alterari absqꝫ eo ꝙ ali
quam aliarum mutationum mutamur. non
enim augeri necessarium est ꝙ s̄m passiōes
qualitatum mouet̄. nec necessarium ē moueri
s̄m id quod mouet̄ s̄m passibiles qualitates
Similiter autem est ⁊ in aliis motibus q₂ nō
est necesse alterum s̄m locum moueri vel ge
nerari vel corrumpi. pp̄ quod patꝫ ꝙ altera
tio alia est mutatio que est preter omnes ali
os motus ⁊ seperatus ab omnibus aliis. naꝫ
si alteratio etiam eadem cum aliqua aliarū
mutationum oporterꝫ id quod altatur auge
ri vel minui vel oporteret ꝙ cū alteratur fierꝫ
quedam aliarum pātium ad alterationem
mutationū sed hoc. non est necessarium quia
potest alterari nulla aliarū mutationum fac
ta in ipso. Similiter autem sciendū ꝙ id qō
auget̄ nō aliqua aliarum mutationū mouet̄
sicut ꝙ minuitur vel generatur vel corrum
pitur vel ꝙ mouetur s̄m locum phisice sꝫ ꝙ
motus s̄m locum est a generāte ꝑcul dubio
patus oportet alterari in omnibus phisicis.
quia non fit generatio vel corruptio vel aug
mentuꝫ vel diminutio vel loci mutatio que
est a natura nisi alteratione precedente que
disponit generabile vel corruptibile vel au
gens ⁊ auctum et diminuens ⁊ diminutū et
s̄m locum motū ad hoc ꝙ mutet̄. ⁊ quāuis
sit hic hoc necessarium in phisicis tamen in
mathematicis sunt quedam cresentia i plus
⁊ additamentū sine quantitatis que non alte
rantur de qualitate in qualitatē aliam sicut
patet in secundo euclide ꝙ quadrangulus cir
composito gnomone creuit quidem. sed i nul
lo est factum alteratum. q₂ de figura i figu
ram non est mutatū. ē. n. gnomo s̄m euclide
supplemētū quadrāguli ꝙ ē altera pte longi
us ad inueniendū quātitatē quadranguli. ⁊ si
hoc circūponit̄ quidē ad quadrangulū ē qui
dē quadrāgulus magis lactus sed tm̄ a figu
ra sua s̄m spēm quadranguli nō ē mutatū ⁊
ideo nō ē alteratū. q₂ s̄m aliā spēm qualitatē
alterari nō posset, nisi secundū figuram. Boe
tius tm̄ dicit ꝙ gnomo ē tres ptes quadrati.
sicut si quadratū media lineis ad media la
tera quadrati terminatis in quatuor qua

drata diuidet' tria quadrata illorum quatuor dicitur gnomonis figuram cum si quartū quadratū addatur gnomo quidē cresit . sed nulla alteratio facta est s'm figure siue quadrati in aliam figurā mutationē. Similiter autem ē in aliis h'modi mutationibus . et patet q omnes iste mutationes sunt alie . et diuerse ab inuicē nec sunt alie per se mutationes . nisi iste sex que dicte sunt .

Omnis āt consideratio duplex est cō siderat simpliciter siue vl'r prout abstrahit ab hoc motu et illo ɔsideratur . etiam s'm speciem put est hic vel ille motus Dicamus igit' q motui simpl'r ɔsiderato cōtrariū est quies dico aūt ɔtrarium large sumē do prout priuatio dr in phisicis ɔtrarium q .n. ē quies ē priuatio motus . ideo qz mouens ad formam et ɔtraria quies veniēs quam inducere intēdit cessat a mouēdo et sic cessat et priuatur motus in eo q motus ē et qz status est in forma vl' in loco ad quē fit motus sicut in contrario ei cuius motus incipit . ideo cōtrariū dr eē quies ad motū . cum tamen quies s'm se non habet sibi contrarium . sed potius ē priuatio motus . Cōtra qd tamē quidam obiciunt dicētes q cessatio motus est negō motus ab eo quod possibile ē moueri . et non mouetur et terminauit motū ad nunc in quo est in motū eē . sed in eo q mouetur eadem aptitudo ē qz etiam illud aptū est moueri . idem ergo ē s'm ī eo q possibile est moueri . et in eo qd mouetur . vtrumqz .n . est aptum natum moueri et quies nō est nisi negatio motus ab vtroqz . quies ergo videt' ɔtradictorie oppōi motui et non priuatiue vel ɔtrarie . hec autem eadem argumētatio fieri pōt in omnibus priuatiue oppositis . Sed ad hoc dicendum q quies vel priuatiue vel ɔtrarie opponit' motui sicut dictum ē . et cum dicitur quod eadem aptitudo vel potētia ad motū est in eo q aptum natū ē moueri et non mouet' et ī eo quod actu mouetur dicendum q hoc falsum ē . nō enim eadem potentia est ante actum et cum actu existens . et sic affirmatio et negatio . non sunt omnino de eodem . et sic non potest eē cōtradictio opponitur igitur quies motui priuatiue vel contrarie put simpliciter considera tur . ex quo manifestum ē q . qz generatio et corruptio motus non sunt sed fines motuum qz non opponitur generatiōi sz corruptio motibus āt si p singulas spēs motus considera tur opponit' non quies sed incōtrarium motus . vt generationi opponit' corruptio . qz generatio est via in sbam . corruptio āt est motus in contrariū a sba . scilz in non substantiā et similiter opponit' augmētatio diminutiōi qz augmentum est existentis magnitudinis additamentum . diminutiō āt est in ɔtrarium sed ab existe s'm naturam magnitudine decrementum . mutationi āt que est p locū maxime videt' quies eē opposita . et hec cā est quia hoc est simplex motus vel mutatio in quo totum mobile s'm substantiam et quantitatem et qualitatem que in ipso transfertur . et ideo etiam quies illi simpliciter opponitur . quia sicut talis motus simpliciter est motus . et cā motuum aliorum . ita talis quies simpliciter ē quies . motus āt alii sunt motus quidam . et ī quoddam et quietes sunt quietes in quodam . quamuis āt loci mutationi simpliciter quies ē opposita . tamen eīdam loci mutatiōi que recta est sicut sursum vel deorsum forta sis etiam opponitur in contrariū s'z locū mutatio vel loci mutatio que est inferius opponitur loci mutatiōi que ē superius et que est superius opponitur ei que est inferius hoc āt certum non est vtrum sit propter contrarietatem loci vt locus . vel propter contrarias qualitates loco accidentes sicut superius in tractatu de quantitate dictum est . vel forte ideo dubiū est qz ɔtria apta sunt fieri circa idem numero . motus autē localis est a generante et non reiteratur idem numero quod naturaliter ascendit sursum . et quod naturaliter descendit deorsum . qz id quod sic mouetur s'm illos motus habet substantiam corruptibilem reliquo prius assignatorum motuum . hoc est alterationi non est facile assignare cōtrarium quod si motui scd'm se sit contrarium qualitati secundum quod est in genere nō est contrarium . Alteratio autem secundum se est motus in qualitate secundum q ē qualitas cui quies non est contrarium . qz fit motus aliquis secundum aliquā qualitatem . tā in simplicibus agētibus in se inuicem q̄z ī cōpositis in quibus ɔtinua est alteratio pp cōponentiū continuam actionem et passionem Si autem hz contrarium hoc ē s'm q hic est motus vt motus de albationis contrariat' motui denigrationis . videtur ergo q nihil sit contrarium tali motui nisi quis opponi dicat quietem in hac qualitate motui ad eandem . sed ista non est quies simpl'r vt dictum est . aut sic dicat aliquis q motui ad qualitatē hāc vel illam opponit' motus qui ē in contrariū qualitatis huius vel illius . et pp hoc dicit q mutatio s'm qualitatē . et quies scd'm qualitatē sunt opposita āt q oppositi sunt motus qui sūt ī ɔtriū q̄litatis ill'ad quā fiunt motus sicut albū fieri ɔtriū ē ad id q ē nigrū fieri s'm alteratonē . idcirco q ī ɔtriū qualitatis mutatio facta ē . hec āt cū studio i.5. phicorum hūt detiari . ad ppositā itētionē vi sciat' q eē fluēre qual'r pdicet' satis dictū ē . eē .n. fluens non hz aliud genus entis quam eē stans q̄uis habeat aliū modum . et iō motus nō est

per se predicamentũ. sed in genere illo ĩ quo
est satis determinatũ. et q: hec nõ ad vnũ s3
ad plura reducunt ideo ꝺ motu ĩ tractatu
de post p̃dicamentis fuit determinandum.

Uamuis habitus sit predicamẽtũ
speciale predicãs quod causatur ex
habitudine circumdãtis extrinsecus
qð circumdans h3 sigm aut ꝛ mõm
circumdati. tamẽ habere multis modis dici
tur et secundum res aliorũ predicamẽtorum
ĩ post predicamentorũ tractatu. ꝯ tractat̃
de habere. Dicamus ergo ꝙ habere multis
modis dr̃. ãt. n. dicitur enim habere habitum
et dicimus nos habere fm primam qualita
tis spẽm. ꝛ sic dicitur ꝙ est in facultate habẽ
tis ad actum. dicit enim Aug. super fm de
anima ꝙ habitus est quo quis aliquid agit.
qñ voluerit ꝛ victorinus victorẽ dicit quem
habitus facilem facit ad agendum. ãt dicit̃
fm affectũ in tertia spẽ qualitatis. q: nos
dicimur habere id qð nos afficit. sicut dici-
mur nos habere colorẽ vel frigus. ãt fm ali
am aliquã spẽm qualitatis. qualitatem. n.
inherẽtem habentem dr̃ habere id cui inhe-
ret qualitas. dicunt̃. n. scientes disciplinam
sciẽtie habere. ꝛ studiosi dicunt̃ habere vir-
tutem sicut diximus ante in facultate eorum
agere fm disciplinam ꝛ fm virtutem. Aut
scðo mõ dicitur habere fm quantitatem q̃
inest ut mensura. sicut dr̃ habere qui habet
magnitudinem dr̃ talis habere bicubitalem
quãtitatem. aut tricubitalem. aut dr̃ habere
fm ea que circa corpus sunt vt mutata se h3
figurã corporis vt hẽtur vestimẽtum vl tunica
ca que oia mutant̃ ad hñtem. ꝛ non mutant
eũ ut dicit Aug. ꝛ iuxta hunc mõm ẽ id hr̃e i
decore sicut circundat̃ mẽbro sicut habetur
anulus in digito. Adhuc ãt alio modo dicit̃
sicut totum h3 partes p̃cipue organicas que
sunt ad actũ vt manũ aut pedẽ. qð hẽtur ad
vsum manꝰ ꝛ pedis habere manus ꝛ pedes
dr̃ etiam hr̃e fm ꝙ in vase mẽsurat̃ quãtita
tem ꝛ ꝯtinẽte. sicut dr̃ quis hr̃e granũ tritici
in modio. aut sicut vinũ dr̃ quis hr̃e in lageã
vinum. n. in lagẽa hr̃e dicitur. ꝛ in modio
grana tritici. q: lagena ꝯtinet ꝛ mẽsurat vi-
num. ꝛ modius triticũ. hec igit̃ oia diuersimo
de hr̃e dñr diuersi. ꝛ diuersis fm oia. hic est
vnus modus p̃dicãdi. dr̃ ẽt alio mõ hr̃e per
mõm quo hẽtur possessio sicut domũ ꝛ agrũ
hr̃e dicimur. ꝛ hic ẽ spẽalis modus habendi
ꝛ valde proprius. Adhuc ãt dr̃ hr̃e sicut vir
vxorẽ dr̃ habere aut vxor virũ mutuo ꝯtrac
tu inter virũ ꝛ vxorẽ. sed modus iste qui dic
tus ẽ vr̃ alienissimus inter oẽs modos hñdi
qui dicti sunt. nihil. n. aliud dicimus virum
hr̃e vxorẽ nisi q: cohitant simul ad cuiles ꝛ
yconomicos actus ꝛ hoc mõ hñs hẽtur eodem

mõ quo h3. ꝛ p eundẽ ꝯtractũ quo h3 efficitur
hĩtus. ꝛ hoc nõ est in aliquo aliorũ modorum
forte tñ adhuc app̃ rebũt ꝛ alii mõi eius qð
ẽ hr̃e. sed tali qui magis ꝯsueuerunt dici et
vsitati sunt apud sapientes sunt isti qui penes
omnes enumerati sunt. ꝛ si qui alii sunt re-
ducunt̃ ad istos. Modi ãt hñdi qui dicti sũt
sic accipiũt̃. in oĩbus. n. habens aliquo mõ ẽ
principium habiti ꝛ hitum ẽ ad naturã hñs
qñ ꝓpter hẽtur. aut igitur fm naturã est pri
cipium. aut fm voluntatẽ. aut simul fm na
turã ꝛ voluntatẽ. Si. n. principiũ est fm na
turam. aut fm qualitatẽ cuius natura ẽ pri
cipiũ. ꝛ sic ẽ modus primus. aut fm quãtita
tẽ ꝛ sic ẽ modus scðs nec plẽs sũt fm naturã
q: cũ hñs differat ab hĩto ꝯ ꝙ sba sit hñs. et
qualitas vel quãtitas. Alia vero p̃dicamen
ta nõ predicãt aliquid absolutũ. si ãt natura
cũ voluntate ẽ principiũ cẽ est modus quin
tus ĩ quo mẽbrũ habet̃ a natura, vsus autẽ
refertur ad voluntatẽ. Si ãt sola voluntas
ẽ principiũ. tũc est respectu principii extrin-
seci qð extrinsecus se h3 ad hñtem. aut igit̃
hitum hñs ex ipso qð habet aut non. si sic est
tũc modus octauus. Si nõ ꝛ est de extrinse
cis. aut ergo hitum mutat̃ ad formam hñtis
aut nõ. Si sic ãt est ad necessitatẽ aut decorẽ
Si ẽ ad necessitate tunc ẽ ternus modus. si
est ad decorẽ tunc ẽ modus quartus. Si ve
ro mutat̃ hitum ad hñtem. aut hitum hẽt̃
per modũ contẽti sicut in vase mensurante.
aut p modum hitus tñ. si per modum con
tenti. tunc ẽ modus nonus. si secũdo modo.
tunc ẽ modus septimus. Multis autẽ aliis
modis põt accipi numerus modorũ habẽdi
hoc. q: qua vis ẽ in tẽbus. iõ illa sufficiant.

Explicit scriptum singularissimum insi
gnis doctoris Alberti magni super predica
bilibus Porphirii. ꝛ predicamentis Aristo
telis diligentissime emendatum.

Impressum Papie per Xpoforum de cani
bus impressorem solennissimum.

Omnes sunt terni preter. a. qui est qua
ternus. ꝛ. q. duernus.

Laus Deo Amen